Skatter i Sverige 2006

SKATTESTATISTISK ÅRSBOK

Tax Statistical Yearbook of Sweden 2006

Skatteverket

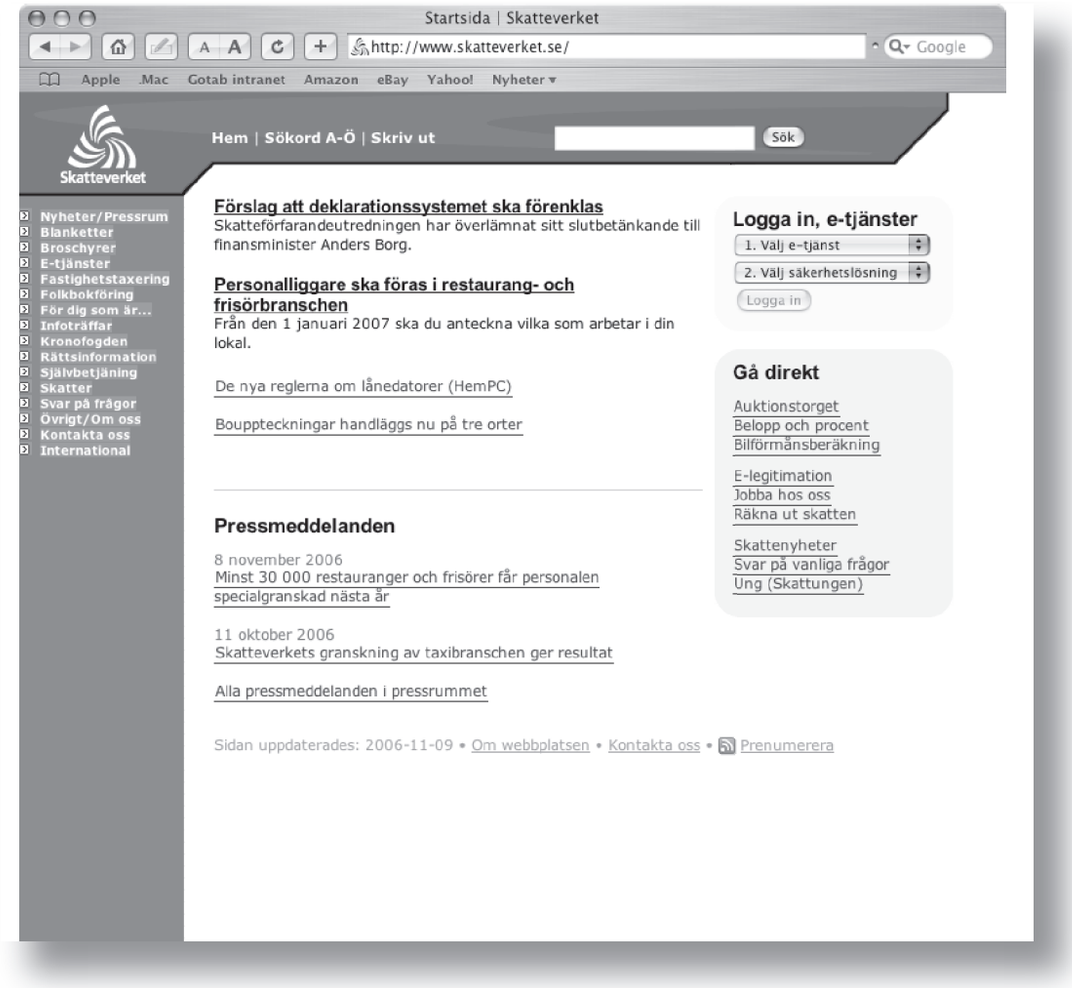

Via Skatteverkets webbplats på Internet,
www.skatteverket.se,
kan man dygnet runt ladda ner eller beställa blanketter och broschyrer, få information, räkna ut sin skatt m.m. Boken Skatter i Sverige hittar du under kategorin Övrigt/Om oss. Välj Förvaltningsinformation och du finner boken under rubriken Statistik.

Foto omslag: Anders Bergman, Bergmans Bilder
Omslag: Lennart Söderberg, Skatteverket
Originalarbete och tryckning: Elanders Gotab, Vällingby 2006

SKV 152 utgåva 9, Skatter i Sverige 2006
ISSN 1404-4463
ISBN 978-91-38-32281-9
Beställning: Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm, Tel 08-690 91 90

Förord

Skatteverket ger nu ut den nionde upplagan av den skattestatistiska årsboken, Skatter i Sverige 2006. Den första kom 1998 och var en fortsättning på den tidigare publikationen som utgavs av Statistiska centralbyrån (SCB) 1992, 1994 och 1996.

Syftet med Skatter i Sverige är att ge en översiktlig och samlad bild över ekonomisk statistik avseende det svenska skattesystemet. Publikationen ska kunna användas som underlag i samhällsdebatten, där skattepolitiken utgör en av de viktigaste och mest kontroversiella frågorna. Dessutom ska boken tjäna som en vägledning till de många statistikkällor som finns på området.

Inledningsvis i kapitel 1 behandlas skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv. Därefter följer i kapitel 2 en information om offentliga sektorns inkomster och utgifter utifrån nationalräkenskaperna. I kapitel 3-6 presenteras statistik om skatt på arbete, kapital samt varor och tjänster. Kapitel 7 utgör en fördjupning inom företagsbeskattningen. Kapitel 8 behandlar inkomstfördelning och kapitel 9 skatteskulder och uppbördsförluster. En redogörelse av fel och fusk samt skattekontroll och skattebrott redovisas i kapitel 10 och 11. I kapitel 12 redovisas resultat från de attitydundersökningar som Skatteverket riktat mot företagen under 2005. Därefter presenteras den svenska skatteadministrationen i kapitel 13 och de svenska skatternas historia i kapitel 14. Årsboken avslutas med internationella jämförelser i kapitel 15. Inom varje kapitel har ambitionen varit att ge en fyllig redogörelse av alla förekommande skatter, även sådana som är beloppsmässigt obetydliga, men som ibland väcker stort intresse i den allmänna debatten. Förutom statistik över olika offentliga skatteinkomster (skatteutfallet) har vi så långt möjligt försökt presentera statistik över antalet skattskyldiga (skattesubjekt) som betalar skatterna samt de inkomster, tillgångar, varor m.m. (skattebaserna) som beskattas. I anslutning till de statistiska diagrammen och tabellerna finns förklarande texter om skatteregler och uppbördsförfaranden.

Liksom tidigare har en strävan varit att publicera så aktuell statistik som möjligt samt tidsserier bakåt i tiden. Möjligheten till exempelvis aktuell inkomstskattestatistik begränsas dock av att statistiken bygger på taxeringen ett år efter inkomståret. När det gäller internationell skattestatistik som publiceras av Eurostat (EU:s statistikkontor) eller OECD förekommer av naturliga skäl eftersläpningar i sammanställningen av statistik från medverkande länder.

Skatteverket ger även ut ett särtryck på engelska av denna bok, Taxes in Sweden 2006. Särtrycket innehåller en omfattande sammanfattning av det viktigaste innehållet i boken och är en ingång till tabellerna i respektive kapitel. Alla tabeller i den svenska delen är även försedda med engelsk text.

Skatter i Sverige har framställts av analysenheten vid Skatteverket. Redaktör har varit Katrin Wallberg. Utöver Skatteverket har Finansdepartementet bidragit med kapitel 1 och SCB med kapitel 2 och 8.

Solna i november 2006

Mats Sjöstrand
Generaldirektör

In English:
This is the ninth annual edition of the Tax Statistical Yearbook of Sweden, from 2003 called Taxes in Sweden. The purpose of the publication is to present an overview of the Swedish tax system as well as up-to-date statistics on tax bases, tax revenue and other relevant aspects of taxation.

To make the yearbook accessible to an English-speaking audience, an English summary is available as a separate publication, *Taxes in Sweden 2006*, and at our website.www.skatteverket.se. The English summary contains references to tables in the Swedish edition. These references are put in brackets, e.g. [12.1] in the English summary is a reference to table 12.1 in the Swedish edition. Furthermore, all tables in the Swedish edition contains an English translation.

Skatter i Sverige 2006

SKATTESTATISTISK ÅRSBOK

FÖRORD / *Preface* 3

INNEHÅLLSFÖRTECKNING / *Table of contents* 4

SAMMANFATTNING / *Summary* 5

DEL 1 ÖVERBLICK / *OVERVIEW*

1 **Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv,** *Taxes in an economical and historical perspective,* **Anders Kristoffersson, Finansdepartementet** 16

2 **Den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna,** *The public sector in the national accounts,* **Jonas Larsson, SCB** 32

DEL 2 SKATTEBASER OCH SKATTEINKOMSTER / *TAX BASES AND TAX REVENUE*

3 **Totala skatter i Sverige,** *Total taxes in Sweden,* **Annika Persson, Skatteverket** 44

4 **Skatt på arbete,** *Taxes on labour,* **Annika Persson, Skatteverket** 52

5 **Skatt på kapital,** *Taxes on capital,* **Bodil Edler, Skatteverket** 98

6 **Skatt på varor och tjänster,** *Taxes on goods and services,* **Mats Andersson, Skatteverket** 128

7 **Företagsbeskattning,** *Business taxation,* **Katrin Wallberg, Skatteverket** 156

DEL 3 SÄRSKILDA REDOVISNINGAR / *SPECIAL TOPICS*

8 **Skatt, inkomstfördelning och förmögenhet,** *Taxes, income distribution and wealth,* **Petter Lundberg, SCB** 180

9 **Skatteskulder och uppbördsförluster,** *Tax arrears and collection losses,* **Bodil Edler, Skatteverket** 202

10 **Fel och fusk,** *Tax errors and tax evasion,* **Håkan Malmer, Skatteverket** 212

11 **Skattekontroll och skattebrott,** *Tax control and tax crime,* **Håkan Malmer och Per Göran Blomgren, Skatteverket** 240

12 **Attityder till skattesystemet och Skatteverket,** *Opinions on the tax system and the Tax Agency,* **Ali Bahrami, Skatteverket** 264

13 **Administration av skattesystemet,** *The tax administration,* **Nils Johansson, Skatteverket** 276

14 **Skatternas historia under 1900-talet,** *A century of taxes,* **Nils Johansson, Skatteverket** 286

15 **Svenska skatter i internationell jämförelse,** *Swedish taxes in an international perspective,* **Charlotte Holmberg, Skatteverket** 298

DETALJERAD INNEHÅLLSFÖRTECKNING / *Detailed table of contents* 321

SAKORDSREGISTER / *Index* 327

Sammanfattning

1 Skatter i ett ekonomiskt och ett historiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras en ekonomisk och historisk referensram som bakgrund till redovisningen av enskilda skatter i efterföljande kapitel.

Skattesystemets huvuduppgifter

Skattesystemets grundläggande uppgift är att finansiera offentliga utgifter. Utöver detta grundläggande fiskala syfte brukar skattesystemet tilldelas tre kompletterande huvuduppgifter: att skapa samhällsekonomisk balans, att fördela inkomsterna rättvist och att fördela resurserna effektivt.

Grundläggande beskattningsprinciper

Nära förknippade med olika fördelningspolitiska aspekter är två grundläggande beskattningsprinciper: intresseprincipen och skatteförmågeprincipen. Enligt intresseprincipen ska skatteuttaget knytas till olika gruppers intresse av olika slag av offentlig verksamhet. Skatteförmågeprincipen innebär att skatten ska betalas efter de skattskyldigas förmåga att betala skatten.

En ekonomisk klassificering av olika skatter

En ekonomisk klassificering av olika skatter kan ske på många sätt. I den här boken är utgångspunkten skatt på arbete och skatt på kapital. En annan vanlig distinktion är direkta och indirekta skatter. Med direkta skatter avses skatter som utgår på inkomster och förmögenheter. Indirekta skatter utgår vid omsättning av varor och tjänster och består av moms och punktskatter på t.ex. alkohol och tobak. Dessa två indelningsgrunder kan kombineras i en fyrdelning av de svenska skatterna; direkta och indirekta skatter på arbete och kapital.

Skatternas utveckling de senaste 25 åren

De svenska skatternas utveckling under de senaste 25 åren kan mycket kortfattat beskrivas på detta sätt:

- *från sam- till särbeskattning*

1971 avskaffades sambeskattningen av giftas inkomster. Sambeskattningen medförde att marginaleffekterna på extra arbetsinsatser för ett hushåll blev höga och detta i kombination med en ökad förvärvsfrekvens för kvinnor ansågs som ett problem, bl.a. ur jämställdhetssynpunkt.

- *från direkt till indirekt beskattning*

Uttaget av socialavgifter har ökat, bl.a. för att finansiera pensionssystemet. Punktskatterna har fått större betydelse för finansiering av offentliga utgifter.

- *skattereformen 1990-91*

De formella skattesatserna sänktes, skattebaserna breddades, styrande inslag togs bort, proportionell skatt på kapital infördes (30 procent).

- *efter skattereformen*

Skatteuttaget på arbete har ökat, bl.a. genom allmänna egenavgifter. En inkomstskattereform har dock fr.o.m. år 2000 påbörjats med skattereduktion (kompensationen fullständigt genomförd 2006) och en höjning av den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Hänsyn tas till internationella krav med nya villkor för bl.a. beskattning av kapitalinkomster. Det finns inslag av skatteväxling (ökad vikt åt skatter på miljöskadliga aktiviteter samtidigt som skatterna på arbete sänkts).

2 Den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna

I kapitlet redovisas översiktligt den offentliga sektorns inkomster och utgifter i enlighet med nationalräkenskaperna (NR), som är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin, uppdelad på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. Den offentliga sektorn delas upp i tre delsektorer: statlig sektor, kommunal sektor samt socialförsäkringssektor. Inkomsterna delas upp i

skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Utgifterna består av transfereringar, konsumtion och investeringar. Skillnaden mellan inkomster och utgifter är det finansiella sparandet. År 2005 var de totala inkomsterna 1 514 miljarder kronor, varav skatterna inklusive socialförsäkringsavgifter utgjorde 1 360 miljarder kronor. Utgifterna uppgick till 1 439 miljarder kronor, varav transfereringar utgjorde 639 miljarder kronor. Det finansiella sparandet uppgick år 2005 till 74 miljarder kronor, eller 3 procent av bruttonationalprodukten (BNP).

Under perioden 1993-2005 ökade de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna från knappt 301 till 532 miljarder kronor. Skatterna på produktion och import ökade under samma period från 260 till 462 miljarder kronor. Uppgifter om skattekvoten, dvs. skatternas andel av BNP, används ofta i den ekonomiska debatten. Under perioden 1993-2005 har den totala skattekvoten varierat mellan 49 och 53 procent. 2005 var skattekvoten 51 procent.

Av den offentliga sektorns utgifter 2004 används nästan hälften, 44 procent, till socialt skydd. Andra viktiga ändamål är hälso- och sjukvård (13 procent), utbildning (15 procent) samt allmän offentlig förvaltning, däribland räntor på statsskulden (12 procent).

3 Totala skatter

Kapitlet innehåller en samlad översikt över skatterna på arbete, kapital samt på varor och tjänster (i enlighet med de definitioner som används i Årsbokens kapitel 4-6). På grund av olikheter i sättet att beräkna och periodisera skatterna så skiljer sig totalbeloppen en aning från beloppen i nationalräkenskaperna. Det senaste året som det går att få en helhetsbild över samtliga skatter för är 2004. De totalt fastställda skatterna summerade då till 1 296 miljarder kronor. Skatterna som andel av bruttonationalprodukten – den s.k. skattekvoten – uppgick år 2004 till 50,4 procent. Skatt på arbete svarade för 64 procent av skatteuttaget, skatt på kapital för 10 procent och skatt på varor och tjänster för 26 procent.

Av skatten avsåg 420 miljarder kronor (32 procent) kommunalskatt och 165 miljarder kronor (13 procent) avgifter till pensionssystemet. EU-skatterna, dvs. den del av mervärdesskatten och tullinkomsterna som ingår i avgiften till EU, uppgick till 7 miljarder kronor (0,6 procent). Resten, ca 704 miljarder kronor (54 procent), kan sägas vara statliga skatter.

4 Skatt på arbete

I kapitlet redovisas skatteunderlag och skatteinkomster från förvärvsarbete. Som skatt på arbete räknas dels fysiska personers inkomstskatt och dels socialavgifter.

Skatt på arbete idag

År 2004 uppgick skatten på arbete till 824 miljarder kronor, motsvarande 32,0 procent av BNP.

Sysselsättning och inkomster

Från högkonjunkturåret 1990 till lågkonjunkturåret 1993 minskade antalet arbetade timmar med nio procent. Antalet totalt arbetade timmar var som lägst år 1993. Därefter har en viss återhämtning skett. Sett över hela perioden 1993 till 2005 har antalet arbetstimmar ökat med 6,5 procent. Återhämtningen under perioden 1993-2005 kan i första hand hänföras till att fler är sysselsatta. Befolkningen har ökat. Slås de arbetade timmarna ut per invånare har antalet arbetade timmar ökat med 2,8 procent mellan 1993 och 2005 – från 740 till 761 timmar.

Andelen heltidsanställda 2004 var bland männen 81 procent och bland kvinnorna 60 procent. Genomsnittsinkomsten för en heltidsarbetande 2004 var 304 100 kr.

Direkt skatt på arbete

De taxerade förvärvsinkomsterna 2004 var 1 467 miljarder kronor och utgör basen för skatteberäkningen. Skatten tas ut som statlig och kommunal inkomstskatt. Den genomsnittliga kommunalskatten är 31,60 procent år 2006. Statlig inkomstskatt tas fr.o.m. 1999 ut i två skikt, med 20 respektive 25 procent. Den högsta marginalskatten år 2006 är 56,6 procent. År 2004 hade 16 procent av inkomsttagarna över 20 år inkomster över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Motsvarande andel för heltidsanställda män var 40 procent och för heltidsanställda kvinnor 20 procent.

Socialavgifter

Socialavgifter tas ut i olika former: arbetsgivaravgifter (egenavgifter för egenföretagare), allmän pensionsavgift och den särskilda löneskatten (ska betalas på förvärvsinkomster som inte är förmånsgrun-

dande, vissa försäkringsersättningar och pensionskostnader). År 2004 uppgick socialavgifterna till 432 miljarder kronor, och de svarade därmed för drygt hälften av alla skatter på arbete.

5 Skatt på kapital

Dagens kapitalbeskattning innefattar skatt på löpande kapitalinkomster, skatt på innehav av kapital samt skatt som tas ut då kapitalet byter ägare.

Skatt på kapital idag

Kapitalskatterna inklusive bolagsskatterna uppgick år 2004 till 136 miljarder kronor, varav bolagsskatten var 72 miljarder kronor. Kapitalskatterna ökade något under 2004 men nivån är fortfarande långt från toppåret 2000. Som andel av BNP ökade de och låg år 2004 på 5,3 procent jämfört med 4,3 procent året innan.

Hushållens kapitalsituation

Ambitionen med kapitalbeskattningen är att ha en likvärdig beskattning av olika kapitalplaceringsformer för att motverka skatteplanering. Hushållens nettoförmögenhet hade ett marknadsvärde på ca 3 500 miljarder kronor år 2004 eller i genomsnitt ca 392 000 kr/invånare. Den skatt på kapital som hushållen betalar består i första hand av fastighetsskatt, skatt på räntor, utdelningar och kapitalvinster och förmögenhetsskatt. Skatten reduceras för betalning av skuldräntor. År 2004 betalade hushållen knappt 31 miljarder i skatt på kapital (inklusive fastighetsskatt och förmögenhetsskatt) eller i genomsnitt ca 4 000 kr/invånare.

Olika typer av kapitalskatt

Underlaget för fastighetsskatt är taxeringsvärdet, som i princip ska uppgå till 75 procent av marknadsvärdet. Skattesatserna varierar för olika fastighetstyper. Fastighetsskatten uppgick till 24 miljarder kronor år 2004. Drygt hälften av den var hänförlig till småhus.

Skatten på hushållens kapitalinkomster, netto, uppgick år 2004 till knappt 12 miljarder kronor. Även om de senaste årens siffror visar det motsatta kan man långsiktigt se en tendens att hushållen sparar mer i värdepapper och mindre på banken. Detta har betydelse för utvecklingen av kapitalvinsterna relativt ränteinkomsterna.

Individerna betalade drygt fem miljarder i förmögenhetsskatt år 2004. Sedan 1992 är förmögenhetsskatten proportionell, och utgår med 1,5 procent av skattepliktig förmögenhet över skattepliktsgränsen. I samband med att frysningen av taxeringsvärdena för småhus upphörde år 2001 höjdes gränsen för uttag av förmögenhetsskatt till 1 miljon kronor för ensamstående och 1,5 miljoner kronor för sambeskattade par. År 2002 höjdes gränsen ytterligare, till 1,5 miljoner kronor för ensamstående och 2 miljoner kronor för sambeskattade par och 2005 höjdes nivån för sambeskattade till 3 miljoner kronor. År 2004 hade 209 000 hushåll en nettoförmögenhet över skattepliktsgränsen och den samlade beskattningsbara förmögenheten för hushållen var 366 miljarder kronor.

6 Skatt på varor och tjänster

Med skatt på varor och tjänster avses sådana skatter som utgår på produktion, konsumtion och försäljning av varor och tjänster. De består av dels den generella mervärdesskatten, momsen, dels punktskatter på specifika varor och tjänster. År 2004 uppgick skatterna på varor och tjänster till 336 miljarder kronor, motsvarande 13 procent av BNP eller 26 procent av de totala skatterna.

Moms

Moms tas ut i varje led i produktionskedjan och nästan alla varor och tjänster är skattepliktiga. Den generella skattesatsen är 25 procent. Två lägre skattesatser är tillåtna inom EU. I Sverige beskattas livsmedel och hotelltjänster med 12 procent och tidningar, böcker, resor med kollektivtrafik och olika kulturella aktiviteter med 6 procent. Nettouppbörden av momsen blir inkomst för staten. År 2004 uppgick den, exklusive kompensationer för moms betald av statliga myndigheter, till 238 miljarder kronor.

Punktskatter

Punktskatterna uppgick år 2004 till 98 miljarder kronor. De energi- och miljörelaterade punktskatterna har ökat i betydelse under senare år och svarade 2004 för cirka två tredjedelar av den totala punktskatteuppbörden. I motsvarande mån har alkohol- och tobaksskatternas andel sjunkit. Fordonsbeskattningens andel av punktskatterna (exklusive skatt på drivmedel) har varit i stort sett oförändrad de senaste

åren. Tullmedlens fiskala betydelse för svenska staten har efter Sveriges inträde i EU helt upphört även om de fortfarande redovisas som inkomst i statsbudgeten. Tullmedel, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter tillfaller nämligen EU:s gemensamma budget efter avdrag med tio procent för respektive medlemsstats administrationskostnader.

Energi- och miljöskatterna inbringade sammanlagt 65 miljarder kronor under 2004, varav större delen hänförde sig till skatter på bensin och olja. Alkohol- och tobaksskatterna uppgick till 18 miljarder kronor, varav 8 miljarder kronor var tobaksskatt och 10 miljarder kronor var alkoholskatt. Fordonsskatterna utgjorde 9 miljarder kronor, importskatterna cirka 4 miljarder kronor och övriga punktskatter cirka 2 miljarder.

Energiskatterna har under senare år fått en alltmer miljömässig profil, med en förskjutning från ren energibeskattning till en beskattning av miljöskadliga utsläpp. Inom EU har vidare införts ett system för handel med s.k. utsläppsrätter av växthusgaser för vissa typer av anläggningar. Detta system kan komma att påverka energibeskattningen. I budgetpropositionen hösten 2006 föreslås nämligen att koldioxidskatten slopas för de anläggningar som omfattas av denna utsläppsrättshandel.

7 Företagsbeskattning

I kapitlen 4-6 beskrivs det svenska skattesystemet utifrån olika skattebaser. I kapitel 7 ges en samlad beskrivning av företagsbeskattningen. Den skattemässiga termen för företagsbeskattning är inkomst av näringsverksamhet. En grundläggande princip för företagsbeskattning är att man utgår från det bokföringsmässiga resultatet och en annan att den ska vara neutral i förhållande till olika företagsformer.

Företagsstrukturen i Sverige

Mycket stora företag är relativt sett vanligare och medelstora mindre vanliga i Sverige än i andra länder. Antalsmässigt dominerar de allra minsta utan anställda. De enskilda firmorna och aktiebolagen är de vanligaste företagsformerna i Sverige. När det gäller ekonomisk aktivitet är aktiebolagen helt dominerande och svarar för 96 procent av den totala omsättningen. Endast 2,5 procent av företagen i Sverige kan räknas som internationella i det avseendet att de har bolag i minst två länder, men de står för 43 procent av samtliga anställda i näringslivet. 53 procent av de internationella företagen är svenskägda och en 47 procent är utlandsägda.

Skatt för juridiska personer

Den totala skatten för juridiska personer år 2004 uppgick till 115 miljarder kronor, varav aktiebolagen tillsammans med banker och försäkringsbolag svarade för 88 procent. Ett fåtal mycket stora bolag (0,04 procent) står för 31 procent av den totala skatten. Aktiebolagens samlade överskott för 2004 uppgick till 256 miljarder och de ackumulerade underskotten till 473 miljarder. Ett underskott som uppstår vid taxeringen får, om det inte kan kvittas mot en vinst, rullas vidare till kommande års taxeringar för att kvittas mot eventuella framtida överskott.

Fysiska personer som näringsidkare

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet direkt, som enskild näringsverksamhet, eller indirekt via handelsbolag. Andelen med redovisade underskott år 2004 var 45 procent bland de enskilda näringsidkarna och 40 procent bland delägarna i handelsbolag. De överskott som redovisas är oftast små. För endast 14 procent av samtliga enskilda näringsidkare och 15 procent av delägare i handelsbolag med överskott översteg överskottet 200 000 kr.

Nyföretagande

Under 2004 startades 41 608 nya företag i Sverige, vilket är en ökning med 14 procent jämfört med 2003. De flesta av de nystartade företagen är små, och man kan räkna med att en stor del av dem försvinner inom några år. Av de företag som startades 2001 var 62 procent fortfarande verksamma efter tre år.

8 Skatt och inkomstfördelning och förmögenhet

Detta kapitel sätter fokus på tre områden:

- inkomster som ett mått på den ekonomiska standarden och fördelning av inkomster mellan olika grupper av individer och hushåll
- den direkta beskattningen av individer och hur direkta skatter och bidrag omfördelar den ekonomiska standarden mellan olika grupper
- kvinnors och mäns förmögenhet

Den direkta beskattningen av individen

År 2004 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 36 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i direkta skatter. Med direkt beskattning menas inkomstskatt, allmänna egenavgifter, egenavgifter för näringsidkare, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt. Jämfört med 1991 – det första året efter skattereformen – är det en ökning med 7 procentenheter. Under perioden 1980-2004 har beskattningen blivit mindre progressiv, dvs. skillnaderna mellan skattesatserna i olika inkomstklasser har minskat.

Den högsta marginalskatten, den andel i skatt som en inkomsttagare betalar på toppskiktet av sin inkomst, ökade kontinuerligt under perioden 1993-1998. Från och med 1999 har den högsta marginalskatten legat på ungefär samma nivå. År 2006 är den högsta marginalskatten 56,60 procent. Marginaleffekten, den effekt en inkomstökning har på skatten och olika bidrag och avgifter, är högst för ensamstående med barn och de äldsta pensionärerna.

Omfördelning genom skatter och bidrag

Skatter och transfereringar har som syfte att omfördela inkomster mellan grupper och mellan perioder av livet då försörjningsbörda och försörjningsmöjligheter varierar. Den disponibla inkomsten uppgick 2004 till i genomsnitt 85 procent av faktorinkomsten. Ett genomsnittligt hushåll, 18-64 år, betalade därmed 49 100 kr mer i direkta skatter än vad som gavs tillbaka i form av bidrag och ersättningar. Hushåll med en årsinkomst under 200 000 kr fick mer i bidrag och ersättningar än vad de betalade i direkt skatt.

Inkomstfördelningen för individer och hushåll

Inkomstspridningen var ganska konstant under 1980-talet men har ökat under 1990-talet och fram till år 2000. Mellan år 2000 och 2004 har spridningen minskat något, men ligger fortfarande på en, för Sverige, hög nivå. De med de högsta inkomsterna har haft en avsevärt bättre utveckling än vad övriga grupper har haft. Kapitalinkomsternas betydelse har ökat, och ökade kapitalvinster förklarar en stor del av den ökade inkomstspridningen.

Under 2004 hade samtliga åldersgrupper en högre disponibel inkomst än vad de i motsvarande ålder hade 1991.

Kvinnors och mäns förmögenhet

Förmögenhetsfördelningen är mycket ojämn. År 2004 ägde de 1 procent mest förmögna individerna en fjärdedel av den sammanlagda förmögenheten. Nettoförmögenhetens medianvärde för samtliga individer var 28 000 kr. År 2004 hade omkring 1 099 000 hushåll en marknadsvärderad förmögenhet som var större än en miljon kronor. Förmögenheten bestod till 71 procent av fastigheter och till 8 respektive 15 procent av bankmedel och aktier/aktiefonder.

9 Skatteskulder och uppbördsförluster

Uteblivna betalningar av påförda skatter leder till att det finns en differens mellan fastställda skatter och de skatter som betalas in – uppbördsförluster. Uppbördsförlusterna för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter, moms och punktskatter uppgick 2005 till 4,6 miljarder kronor eller 0,3 procent av de totala skatterna. Konkursernas omfattning har stor betydelse för hur stora belopp som restförs hos kronofogden. Antalet företagskonkurser och berörda anställda har minskat sedan föregående år och var under 2005 ca 7 200 respektive ca 14 800.

Skuldbalansen

Skattefordringarna exklusive dröjsmålsavgifter var knappt 35 miljarder kronor vid utgången av 2005, varav 12,8 miljarder avsåg fysiska personer och 20,8 miljarder avsåg juridiska personer. Det fanns 138 000 fysiska personer och 50 000 juridiska personer med skatteskulder. Bland fysiska personer med skatteskuld är skulden mindre än 5 000 kr i 40 procent av skuldfallen, och över 1 miljon kronor i en procent av skuldfallen. Den sistnämnda gruppens andel av totala skuldsumman uppgick till 38 procent. För åtta procent av de juridiska personerna med skatteskulder översteg skulden 1 miljon kronor, men dessa svarar för hela 73 procent av de juridiska personernas totala skatteskulder.

10 Fel och fusk

Med skattefusk torde man i vanligt språkbruk avse felaktiga handlingar som görs medvetet och i syfte att undgå skatt. Benämningen skattefel använder Skatteverket som sammanfattande begrepp för både avsiktliga och oavsiktliga fel.

Skatteundandragande genom svartarbete

Skatteverket har åren 2005-2006 genomfört en kartläggning av svartarbetet. Som ett led i kartläggningsarbetet har en rad undersökningar genomförts. I det här kapitlet återges ett sammandrag av de viktigaste resultaten. Svarta arbetsinkomster kan indelas i:

- Oredovisad löneinkomst (lön/förmåner)
- Oredovisad företagarinkomst

Den mest heltäckande skattningen av dolda arbetsinkomster kan fås indirekt via nationalräkenskaperna. I dessa finns en diskrepans mellan officiellt redovisad inkomst för hushållssektorn och hushållens utgifter. I Sverige har diskrepansen beräknats till ca 5 procent av BNP vilket motsvarar dolda arbetsinkomster (underlag) på 115-120 mdkr räknat på 2002 års nivå.

Revisionsmetoden förklarar 71 miljarder kronor

En skattning av dolda inkomster bland företag baserad på genomförda skatterevisioner landar på 71 miljarder kronor. Denna skattning är till 85 procent hänförliga till småföretag och inkomsterna fördelar sig på ungefär lika delar på oredovisad löneinkomst och oredovisad företagarinkomst.

Intervjuundersökningar förklarar 20 miljarder kronor

Skatteverket har också gjort mycket detaljerade intervjuundersökningar. Syftet har varit att få ett grepp om omfattning och struktur av den del av svartarbete där köpare och säljare gör upp om ett svart pris och båda aktörer därför är medvetna om att de utför och köper svarta tjänster. Vad gäller varor har gjorts en separat undersökning av varor som köpts svart

Intervjuundersökningarna förklarar cirka 20 miljarder kronor av svartarbetet.

Svartarbetet har ökat

År 1997 gjorde dåvarande Riksrevisionsverket (RRV) en omfattande undersökning av utfört svartarbete och svart varuförsäljning m.m. En jämförelse mellan Skatteverkets och RRV:s undersökningar påvisar en ökning av andelen av befolkningen som arbetat svart – 13 procent år 2005 mot 11 procent år 1997.

Allt svartarbete har inte kunnat påvisas

Av den diskrepans i nationalräkenskaperna, som ovan berörts och som indikerar ett svartarbete på 115-120 miljarder kronor har genomförda undersökningar kunnat ge innehåll åt cirka 90 miljarder dvs. har kunnat ”förklara” 75 procent.

Andra former av skatteundandragande

Utöver svartarbetet förekommer även andra former av skatteundandragande. De kanske mest betydelsefulla, som beskrivs i det här kapitlet, är:

- Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar
- Skattefusk i anslutning till punktskattebelagda varor
- Internet och elektronisk handel m.m.
- Momsbedrägerier vid export och import
- Andra skattefel med internationell anknytning
- Deklarationsfusk bland löntagare

Skatteverkets bedömning av skattefelets storlek m.m.

Det är, både i RRV:s och i Skatteverkets undersökningar, ekonomiska drivkrafter som är de främsta förklaringarna till svartarbete. I enkätundersökningar instämmer många i påståendet att det finns skattefusk därför att personer i ledande ställning bryter mot samhällets normer.

Sammantaget bedöms skattefelet i Sverige ligga i storleksordningen 100 miljarder kronor.

Skatteverket kommer under 2007 att inleda ett arbete med att beskriva och uppskatta det totala skattefelet.

Skattefuskets effekter

De allvarligaste skadeverkningarna bedöms inte vara förlorade skatteinkomster för staten, utan de negativa effekterna på samhällsmoralen och demokratins funktionssätt genom den inte avsedda omfördelningen av skattebördan. Dessutom finns risk att ekonomiskt effektiva företag konkurreras ut av mindre effektiva skattefuskande företag.

11 Skattekontroll och skattebrott

För att förhindra skattefusk finns ett straffrättsligt sanktionssystem, främst skattebrottslagen. Parallellt finns ett administrativt sanktionssystem med skattetillägg och förseningsavgifter. Genom skattekontrollen kan man upptäcka och åtgärda skattefusk och andra felaktigheter.

Skattekontrollen

År 2005 hanterade Skatteverket 87 miljoner kontrolluppgifter och 17 miljoner deklarationer avseende inkomstskatt, moms, arbetsgivaravgifter, avdragen skatt och punktskatter. Under samma tid fattades 405 000 beskattningsbeslut till följd av själva kontrollen. Inkomstbeskattningen svarar för 42 procent av det totala antalet beslut. Det skattemässiga värdet av kontrollen uppgick till 15 miljarder kronor.

En stor del av skattebrotten upptäcks i samband med skatterevisioner. Skatterevisionerna har dock minskat från över 18 000 per år i slutet av 1980-talet till knappt 7 000 år 2005.

Den preventiva effekten av skattekontrollen dvs. de skattskyldigas bedömning av risken för upptäckt vid skatteundandragande och dess konsekvenser, bedöms som betydande.

Tillämpning av det administrativa sanktionssystemet

Skattetillägg tas ut vid utebliven deklaration och vid oriktig uppgift i deklaration. Antalet beslut om skattetillägg år 2005 var nästan 205 000 och den totala nettosumman av skattetillägg uppgick till 1 100 miljoner kronor. Några få stora belopp svarar för en stor del av summan. Antalet fysiska och juridiska personer som berörs av besluten är mycket lägre än antalet beslut, eftersom en person kan få flera skattetilläggsbeslut.

Förseningsavgift ska betalas om deklarationen inte lämnas i tid. År 2005 påfördes 240 000 förseningsavgifter till ett värde av 274 miljoner kronor. Flest förseningsavgifter, 170 000, påfördes den månatliga skattedeklarationen som avser mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter, och det totala värdet uppgick till 109 miljoner kronor. Antalet förseningsavgifter vid den årliga taxeringen var ca 66 000, beloppsmässigt motsvarande 161 miljoner kronor.

Tillämpningen av det straffrättsliga sanktionssystemet

Skatteverkets brottsanmälningar (avseende alla brott) minskade under 1990-talet, för att sedan fördubblas mellan åren 2001 och 2005 till ca 3 600. Under år 2005 var 1 800 personer misstänkta för skattebrott och drygt 1 700 personer lagfördes för brott enligt skattebrottslagen varav 263 personer fick fängelse ovillkorligt. Den genomsnittliga strafftiden för fängelsedomarna år 2005 uppgick till drygt 18 månader.

Skatteverket biträder åklagare i skattebrottsutredningar

Sedan år 1998 kan Skatteverket under åklagarens ledning utföra brottsutredningar vid särskilda skattebrottsenheter. I de ärenden som skattebrottsenheterna avslutat fanns brottsmisstankar mot drygt 300 personer år 1999, ett antal som ökat till 2 000 år 2005 till följd av en stark utbyggnad och effektivare verksamhet.

Skattebrottslingen

Skattebrottslingen har i stort sett samma sociala bakgrund som ”medelsvensson”. Drygt 50 procent av skattebrottslingarna är lagförda sedan tidigare men bara 3-4 procent är kroniska brottslingar. Den sociala situationen tenderar att försämras för dem som dömts för skattebrott.

12 Attityder till skattesystemet och Skatteverket

Skatteverket har sedan mitten på 1980-talet genomfört stora enkätundersökningar om allmänhetens inställning till skattesystemet, skattefusket och skattekontrollen respektive till skatteregionernas sätt att arbeta. Den senaste undersökningen av allmänhetens synpunkter genomfördes under oktober – november 2004. Företagens attityder har undersökts fem gånger; 1997, 1999, 2001, 2003 samt 2005. I det här kapitlet redovisas några intressanta resultat från undersökningen av företagens attityder 2005. Undersökningen bestod av två enkäter med slumpmässiga urval om 3 000 respektive 17 900 företag.

Inställningen till skattesystemet och skattefusk

Runt hälften av företagen uppger att de tycker illa om skattesystemet i stort, och att skattesystemet inte är enkelt. Skatteverkets broschyrer och blanketter får i stort

bra betyg, men upplevs ändå vara svåra att förstå. 38 procent av företagen tror att Skatteverket skulle upptäcka skattefusk i ett företag som deras, medan 27 procent inte tror det. En övervägande majoritet av företagen anser att omfattningen av skattefusk totalt sett är ett allvarligt samhällsproblem.

Skatteverkets sätt att arbeta

Enligt den senaste mätningen hade tre av fyra företag på något sätt haft kontakt med Skatteverket under de senaste 12 månaderna (t.ex. via personligt besök, brev, hemsidan eller servicetelefonen). Två av tre företagen uppger att de är nöjda med kontakten med Skatteverket. Endast sju procent är missnöjda. Hälften av samtliga svarande företag uppger att de har förtroende och 10 procent saknar förtroende för Skatteverket. Resultatet är i stort oförändrat över tiden. 40 procent av samtliga svarande företag tycker att Skatteverket utför sitt jobb på ett bra sätt, endast åtta procent tycker inte det. De kvalitetsområden som företagen är mest nöjda med, rangordnat efter andelen instämmande, är bemötande och tillgänglighet.

Hur Skatteverkets personal bemöter skattebetalarna har stor betydelse för förtroendet för Skatteverket. Närmare hälften av företagen upplever att Skatteverkets personal lyssnar på dem och är villiga att hjälpa dem att lösa sina problem. Vart tredje företag tycker emellertid att personalen är reserverad och strikt och följer reglerna oavsett vad de leder till. Och vart femte företag anser att personalen är nedlåtande, misstänksam och utgår från att skattebetalarna vill smita undan beskattning.

Svarsmönstret är likartat inom de flesta kvalitetsområdena. Mest positiva är nystartade företag, enskilda företag, tätortsföretag samt bokförings- och revisionsbyråer. Stora företag (minst 50 anställda) samt företag där företagaren i huvudsak haft en uppväxt utanför Sverige är genomgående mest nöjda inom nästan samtliga områden. Mindre nöjda företag finns bland aktiebolag, företag med minst sex kontakter med Skatteverket, storstadsföretag samt företag med ett ärende rörande företagets inkomstskatt.

Jämfört med 1999 års undersökning har företagens attityder till Skatteverket förbättrats inom många skatteregioner och skillnaderna mellan regionerna har minskat. Malmö och Göteborg får bättre och Stockholmsregionen sämre betyg jämfört med de övriga regioner, enligt årets resultat. Trots att resultaten generellt blivit bättre finns det ett antal delområden där samtliga regioner återigen redovisar dåliga resultat: att få kontakt med rätt tjänsteman, att komma fram på telefon, personalens skriftspråk samt om företagen får en ursäkt ifall fel begåtts av Skatteverket.

13 Administration av skattesystemet

Detta kapitel behandlar skatteadministrationen ur olika synvinklar: den politiska nivån, där skattepolitik och skattelagstiftning utformas, den egentliga skatteadministrationen och slutligen rättsväsendet.

Den politiska nivån

Inom riksdagen behandlas skattepolitiska frågor av skatteutskottet. Inom regeringen är det finansdepartementets skatteavdelning som utformar propositioner och lagtexter inom skatteområdet.

Skatteadministrationen

Till skatteadministrationen räknas såväl Skatteverkets verksamhet, som en stor del av kronofogdemyndigheternas arbete respektive Tullverkets uppbörd av moms, tullar m.m. vid import från länder utanför EU. Dessutom kan man räkna in Vägverkets uppbörd av fordonsskatt samt trängselskatt, tingsrätternas hantering av stämpelskatt samt Ekonomistyrningsverkets arbete med inkomstredovisning och inkomstprognoser. Skatteverket är central förvaltningsmyndighet för exekutionsväsendet. Totala antalet fast anställda inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet var ca. 13 000 personer vid ingången av år 2006. Antalet årsarbetskrafter inom skatteförvaltningen var år 2005 drygt 9 400.

Rättsväsendet

Rättsväsendets hantering av skatter avser dels tvister vid de allmänna förvaltningsdomstolarna, dels skattebrott som anhängiggörs vid de allmänna domstolarna. Ekobrottsmyndigheten (EBM) fungerar, vid sidan av den vanliga åklagarmyndigheten, som en åklagarmyndighet som specialiserat sig på ekonomisk brottslighet, dit skattebrott räknas.

Skatteadministrationens kostnader

Kostnaderna för skattesystemet, varav merparten belöper på Skatteverket, beräknades för 1992 till 4,7 miljarder kronor, vilket motsvarade 0,5 procent av skatteinkomsterna. Någon nyare beräkning har inte gjorts.

14 Skatternas historia under 1900-talet

Samhället, och därmed skatterna, har förändrats till oigenkännlighet under 1900-talet. Produktionen har mångdubblats och en allt större del av de samlade resurserna tas i anspråk för offentliga tjänster, socialförsäkringar respektive omfördelning. Skattekvoten har stigit från 8 procent vid det förra sekelskiftet till över 50 procent vid millennieskiftet 2000.

Perioden 1900-1950

I början av 1900-talet var tullar och acciser (punktskatter) statens viktigaste inkomstkälla, men inkomstskatten expanderade mest. Mellan 1900 och 1940 steg skattekvoten från 8 till 15 procent. Två uppbördsreformer genomfördes 1917 och 1947. Vid den senare övertog staten ansvaret för debitering och uppbörd av alla skatter och avgifter. Preliminär skatt infördes.

Perioden 1950-1975

Under efterkrigstiden steg skattetrycket successivt för att finansiera den allt större offentliga sektorn. Först på 1960-talet blev dock skattetrycket i Sverige märkbart högre än i andra länder. Inkomstskatten steg och även den indirekta beskattningen blev allt viktigare. Omsättningsskatten återinfördes 1960 och ersattes 1969 av en mervärdesskatt, moms. Skattekvoten steg från 21 procent 1950 till 40 procent 1970.

Perioden efter 1975

Skatteuttaget fortsatte att stiga snabbt under 1970-talet och skattekvoten 1977 var 53 procent. Under 1980-talet varierade skattekvoten mellan 50 och 55 procent. Skattesystemet möjliggjorde olika former av skatteplanering vilket medförde ett behov att reformera beskattningen. Detta skedde främst genom skattereformen 1990/91. Reformen innebar sänkta skattesatser som finansierades genom bredare skattebaser och höjda indirekta skatter.

I detta kapitel beskrivs också vissa förändringar av skatteadministrationen.

15 Svenska skatter i internationell jämförelse

I kapitel 15 jämförs skatterna i Sverige med skatterna i övriga länder i EU och OECD. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns skillnader i regelsystem mellan olika länder, vilket försvårar jämförelserna. Även statistikens kvalitet varierar mellan länderna.

Jämförelser av BNP

Bruttonationalprodukten, BNP, används ofta för att beskriva levnadsstandarden. För att komma ifrån skillnader i BNP som beror av skillnader i ländernas prisnivåer kan man använda s.k. köpkraftsparitetstal (PPP, Purchasing Power Parities). Sverige kom 2005, när det gäller BNP per invånare mätt i PPP, på 13: e plats i en rangordning av 30 OECD-länder.

Skattekvoten

Skattekvoten, de totala skatternas andel av BNP, brukar användas för att studera skattestrukturen i olika länder. I Sverige, där många transfereringar är beskattade, blir skattekvoten högre än i andra länder. Likaså ingår de lagstadgade socialavgifterna som en del i skattekvoten i Sverige. I en del andra länder, där sådana avgifter tas ut efter avtal med arbetsmarknadens parter, blir skattekvoten lägre. Skattekvoten i Sverige var 50,6 procent 2003, vilket kan jämföras med genomsnittet för EU 15 och OECD på 40,5 respektive 36,3 procent.

Skatt på arbete

Ett sätt att göra internationella jämförelser, som är mer neutrala i förhållande till hur skatte- och bidragssystemen är uppbyggda, är att mäta den disponibla inkomsten (bruttolönen minus inkomstskatt plus transfereringar, i procent av bruttolönen). Sverige ligger här ganska lågt. I åtta länder; Belgien, Tyskland, Danmark, Ungern, Nederländerna, Österrike, Polen och Finland får en ensamstående industriarbetare med en genomsnittlig lön mindre kvar än i Sverige. För den som är gift med två barn är den disponibla inkomsten lägre i Danmark, Polen och Turkiet.

Den högsta marginalskatten i Sverige är bland de högsta i OECD och inträder vid en lägre nivå än i de flesta andra länder. För medelinkomsttagare är marginalskatten inte särskilt hög i Sverige. De högsta marginalskatterna för medelinkomsttagare finns i Ungern, Tyskland och Belgien, med-

an de högsta marginalskatterna för höginkomsttagare finns i Danmark, Belgien och Sverige.

Skatt på kapital

Skattebaserna i kapitalbeskattningen är rörliga vilket sätter gränser för hur hög beskattningen kan vara utan att kapitalet flyttar utomlands. Skatten på reavinster är betydligt högre i Sverige än i resten av EU-länderna. Även om skattesatsen för företagens vinster är förhållandevis låg i Sverige, gör dubbelbeskattningen – utdelningsinkomster beskattas först hos företagen och sedan hos aktieägarna – att skattebelastningen blir relativt hög. Sverige är ett av fåtal länder i EU som tillämpar en generell förmögenhetsskatt.

Skatt på varor och tjänster

EU har fastställt miniminivån för normalskattesatsen på moms till 15 procent. Medlemsländerna kan dock tillämpa två reducerade skattesatser vilket gör att momsskattesatserna varierar kraftigt inom EU. Sverige har tillsammans med Danmark den högsta normala momsskattesatsen bland EU-länderna, 25 procent.

EU:s punktskattesystem omfattar gemensamma regler för beskattning av bränslen, alkohol och tobak. Sveriges punktskatter på blyfri bensin ligger nära genomsnittet för EU. När det gäller sprit har Sverige den högsta skattesatsen i EU. Sverige ligger på en tredjeplats när det gäller skatt på vin efter Irland och Storbritannien. Trots att tobaksskatten i Sverige är lägre än EU-snittet är priset på cigaretter i Sverige det femte högsta bland EU-länderna. Detta beror dels på priserna före skatt, dvs. tillverkningskostnader och handelsmarginaler, och dels på den höga momsen.

Adam Smith om skatter

I sin bok Wealth of Nations (1776) lade Adam Smith fast fyra grundläggande principer för beskattning:

I. Medborgarna i varje land bör bidra till statens underhåll så nära som möjligt i förhållade till sina respektive förmågor, dvs. i förhållande till de respektive inkomster de åtnjuter under statens beskydd …

II. Den skatt som varje individ är tvungen att betala ska vara känd i förväg och inte bestämmas godtyckligt. Tidpunkt och sätt för betalning liksom den summa som skall betalas ska vara klar och tydlig för den som ska betala och för varje annan person. …

III. Varje skatt bör påföras vid den tidpunkt och på det sätt som är bäst passar den som ska betala. …

IV. Varje skatt bör vara konstruerad så att den tar så lite som möjligt ur folkets fickor utöver vad den inbringar till statskassan. …

Översättning av Adam Smiths fyra grundläggande principer om beskattning.

1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras en ekonomisk och historisk referensram som bakgrund till redovisningen av enskilda skatter i efterföljande kapitel. Introducerade perspektiv och begrepp kan bidra till tolkningen av olika statistiska data.

I det första avsnittet skisseras kortfattat ett skattesystems olika uppgifter. Olika beskattningsprinciper behandlas i det andra avsnittet. I det tredje avsnittet introduceras en ekonomisk klassificering av de svenska skatterna.

Avslutningsvis anläggs ett historiskt perspektiv, där huvuddragen i de senaste decenniernas utveckling på skatteområdet redovisas.

1.1 Skattesystemets huvuduppgifter

Det svenska skattesystemets faktiska utformning och utvecklingen på skatteområdet präglas av den sammanvägning av olika tänkbara skattepolitiska mål som görs vid olika tidpunkter. I detta avsnitt värderas inte dessa olika mål och vad de betytt för de svenska skatternas utformning och utveckling. I stället redovisas de olika huvuduppgifter som skattesystemet har och kan ha. I den skatteekonomiska litteraturen är dessa huvuduppgifter knutna till de olika slag av verkningar som skatter har på ekonomin.

1.1.1 Finansieringen av offentliga utgifter

En första och helt grundläggande uppgift för skattesystemet är att finansiera offentliga utgifter. I ekonomiskt avseende handlar detta fiskala syfte om att skapa ett realekonomiskt utrymme för den offentliga sektorns resursanspråk. Utan en begränsning av hushållens och företagens resursanspråk kommer samhällets knappa produktionsresurser att överutnyttjas med risk för inflation.

Det fiskala syftet handlar alltså om den reala användningen av samhällets resurser och dess fördelning på realekonomiska storheter som privat konsumtion, privata investeringar, offentlig konsumtion och offentliga investeringar. Inom ramen för en balans mellan dessa reala storheter kan skattesystemet finansiera transfereringar som går tillbaka till den privata sektorn i ekonomin, till hushåll och företag. Exempelvis påverkas hushållens disponibla inkomster, som i hög grad bestämmer den privata konsumtionen, i betydande omfattning av skattefinansierade transfereringar.

Utöver det grundläggande fiskala syftet brukar skattesystemet tilldelas tre kompletterande huvuduppgifter; stabilisera samhällsekonomin, jämna ut inkomstfördelningen och effektivisera resursallokeringen.

1.1.2 Stabiliseringspolitiken

Bakom det fiskala syftet ligger önskemål om samhällsekonomisk balans. Det handlar om traditionella stabiliseringspolitiska makromål för den ekonomiska politiken som full sysselsättning, stabil prisnivå och balans i förhållande till omvärlden. Med varierande styrka har skattepolitiken under en lång följd av år utformats med hänsyn till dessa mål, där politikens inverkan på exempelvis privat konsumtion och privata investeringar har varit centrala frågor.

1.1.3 Fördelningspolitiken

En annan huvuduppgift för skattesystemet gäller dess inverkan på inkomst- och förmögenhetsfördelningen i samhället. I första hand handlar det om skatternas omfördelning av inkomster mellan individer eller grupper på olika inkomstnivåer, dvs. skatternas effekter på den s.k. vertikala inkomstfördelningen.

Vid sidan av det vertikala rättvisebegreppet finns också en föreställning om s.k. horisontell rättvisa, där den fördelningspolitiska frågan i stället handlar om att individer med samma totala inkomster (eventuellt på samma välfärdsnivå) ska beskattas på ett likvärdigt sätt (”likar skall beskattas lika”). I 1990-91 års skattereform spelade principen om horisontell rättvisa en central roll. En förbättrad balans mellan beskatt-

ningen av kapital- och arbetsinkomster utgjorde en viktig dimension i olika likformighetssträvanden liksom önskemålen att beskatta olika slag av arbetsinkomster respektive olika slag av kapitalinkomster på ett likvärdigt sätt.

1.1.4 Allokeringspolitiken

Förutom att skatter påverkar resursanvändningen mellan privat och offentlig sektor inverkar de också på effektiviteten i den privata resursanvändningen. Det handlar här om avvägningen mellan konsumtion och sparande, mellan olika slag av sparande och konsumtion, mellan arbete och fritid och mellan olika slag av investeringsprojekt och skatternas inverkan på individernas välfärd.

Samhällsekonomiska kostnader beaktas

För de allra flesta skatter gäller att de i mindre eller större utsträckning styr hushålls och företags val mellan olika aktiviteter. Genom denna styrning påverkas effektiviteten i samhällets användning av olika resurser. I vissa avseenden kan styreffekterna vara åsyftade. Exempelvis påverkar miljörelaterade skatter eller alkohol- och tobaksskatter prisbildningen så att individer och företag i sina beslut kommer att beakta olika slag av samhällsekonomiska kostnader i form av miljöförstöring och negativa hälsoeffekter. Sådana s.k. Pigouskatter har en viktig funktion i det att de kan bidra till att exempelvis negativa miljöeffekter beaktas, ”internaliseras”, i prisbildningen.

Skattens påverkan styrs av priskänsligheten

Men skatter ger också i allmänhet upphov till icke avsedd styrning och effektivitetsförluster i form av s.k. överskottsbördor. Med överskottsbördan av en skatt avses den förlust av privat välfärd som uppkommer utöver den köpkraftsindragning som mäts genom de inkomster skatten ger för det offentliga.[1] Storleken på dessa effektivitetsförluster är förutom skattesatsernas höjd också beroende av hur pass priskänsliga efterfrågan och utbudet är på den aktuella marknaden. Priskänsligheten är betydelsefull då den bestämmer hur mycket en skatt påverkar individers eller företags val. Hög priskänslighet medför att exempelvis individens faktiska konsumtionsval vid skatter kommer att avvika mer från valet av konsumtionsnivå och sammansättning i frånvaro av skatter än vid en låg priskänslighet. Beskattning av ekonomiska aktiviteter med hög priskänslighet medför därför större välfärdsförluster än om skattebaser med låg priskänslighet väljs.

Avvägning mellan effektivitets- och fördelningsmål

Det faktum att olika skatter kan ge olika stora välfärdsförluster är en grundläggande föreställning bakom tankarna på en s.k. optimal beskattning. Vid optimal beskattning ska skatterna tas ut på ett sådant sätt att de totala effektivitetsförlusterna minimeras. I praktiken är det ofta svårt att utforma en optimal skattestruktur. Förutom administrativa problem kan kunskapen om efterfrågans och utbudets priskänslighet för olika varor eller tjänster vara otillräcklig. Därutöver aktualiseras en sammanvägning med fördelningspolitiska mål. Om man bekänner sig till principen om horisontell rättvisa (”likar skall beskattas lika”) talar detta för enhetliga skattesatser (jfr. 1990-91 års skattereform). Betonas i stället principen om vertikal rättvisa uppkommer ibland en konflikt: Det är förhållandevis vanligt att nödvändighetsvaror, exempelvis mat, där efterfrågan är förhållandevis prisokänslig, utgör en stor andel av låginkomsttagarnas konsumtion. I den faktiska skattepolitiken görs därför en avvägning mellan effektivitets- och fördelningsmålen.

1.2 Grundläggande beskattningsprinciper

Nära förknippade med olika fördelningspolitiska aspekter på skattesystemets utformning är två grundläggande beskattningsprinciper, intresseprincipen och skatteförmågeprincipen. Utöver dessa finns ett antal andra principer, bl.a. neutralitetsprincipen som i korthet innebär att skatterna ska styra så lite som möjligt. Dessa alternativa principer behandlas inte här.

1.2.1 Intresseprincipen

Enligt intresseprincipen ska skatteuttaget knytas till olika gruppers intresse av olika slag av offentlig verksamhet. Det kan handla om offentliga investeringar i infrastruktur av olika slag, där skatten tas ut av dem som särskilt drar nytta av investe-

[1] *För den enskilde individen kan överskottsbördan ”mätas” som den extrabetalning, utöver den faktiska skatt han erlägger, han är beredd att göra för att slippa skatten.*

ringen. Enligt denna princip får skatterna karaktär av avgifter, som debiteras för en viss tjänst.

1.2.2 Skatteförmågeprincipen

Enligt skatteförmågeprincipen ska skatten utgå efter de skattskyldigas förmåga att betala skatten. Enligt vissa tolkningar av principen motiverar detta ett progressivt skatteuttag, där de med högre inkomster kan betala en större andel av inkomsten i skatt än de med lägre inkomster. Enligt andra tolkningar är skatteförmågeprincipen i stället förenlig med ett proportionellt skatteuttag.

Ibland har skatteförmågeprincipen använts för att motivera bolagsskatten, där bolagen antas ha en skatteförmåga utöver den hos företagens ägare. Ett annat område där skatteförmågeprincipen anförts gäller beskattningen av värdestegring på olika kapitaltillgångar (exempelvis aktier eller bostäder). Enligt ett visst synsätt antas skatteförmågeprincipen omöjliggöra beskattning av orealiserad värdestegring. Med detta synsätt görs en stark koppling mellan skatteförmågeprincipen och den s.k. realisationsprincipen, som innebär att värdeförändringar kan beskattas först när de realiseras.

Utöver intresse- och skatteförmågeprinciperna finns ett par andra centrala dimensioner på varje skattesystems utformning som kort ska kommenteras.

1.2.3 Inkomst- och utgiftsskatt

En individs inkomst kan användas för antingen konsumtion (utgifter) eller sparande. Utmärkande för en inkomstskatt är att skatten utgår oberoende av om inkomsten konsumeras eller sparas. Vid en utgiftsskatt, däremot, undantas på ett eller annat sätt den del av inkomsten som sparas från beskattning.

Det svenska skattesystemet, liksom nästan alla andra länders skattesystem, bygger på en inkomstskatteprincip, även om det finns betydande inslag av utgiftsskatt (mervärdesskatten och olika slag av punktskatter på privat konsumtion).

1.2.4 Nominell och real beskattning

En andra central dimension gäller i vilken utsträckning olika skattebaser ska justeras med hänsyn till förändringar av den allmänna prisnivån, dvs. huruvida inflationen beaktas eller ej. Frågan aktualiseras i första hand vid utformningen av inkomstskatten men har också bäring på utformningen av olika varuskatter.

Vid nominell beskattning beaktas ej det förhållandet att realvärdet hos en viss nominell inkomst kommer att sjunka i tider av inflation. Vid beskattningen av arbetsinkomster kan det reala skatteuttaget mellan olika år hållas oförändrat genom en indexerad skatteskala, där olika skiktgränser och avdrag inflationsjusteras. I Sverige tillämpas ett sådant system sedan 1990-91 års skattereform.

Frågan om nominell eller real beskattning är också aktuell vid utformningen av skatterna på kapitalinkomster, där vid inflation såväl tillgångars som skulders reala värde urholkas under beskattningsåret. Utan inflationskorrigering av skattebasen kommer en ökad inflation att höja det reala skatteuttaget på ränteinkomster samtidigt som de reala ränteutgifterna efter skatt sjunker.[2] För Sveriges del, där de nominella kapitalinkomsterna beskattas, begränsas detta problem genom att en förhållandevis låg skattesats (30 procent) tillämpas.

För varuanknutna skatter där skatteuttaget är knutet till konsumtionens volym, ej dess värde, kommer i normalfallet det reala skatteuttaget att sjunka i perioder av inflation. Det reala skatteuttaget kan upprätthållas antingen genom årsvisa beslut av riksdagen eller genom en lagreglerad, automatisk indexering av skattesatserna. I Sverige tillämpas i princip det senare systemet sedan 1993.

[2] *Betydelsen av inflationens inverkan på det reala skatteuttaget på ränteinkomster och de reala ränteutgifterna efter skatt kan illustreras med några räkneexempel. Förutsättningen är att den nominella räntan i ekonomin ges som summan av en realränta på 4 % och inflationstakten. I frånvaro av inflation blir alltså den nominella räntan 4 % medan den vid 2 % inflation blir 6 %. Det reala skatteuttaget definieras som skatteuttaget i förhållande till realräntan. Antag att nominella kapitalinkomster beskattas med 30 %. I frånvaro av inflation blir då det reala skatteuttaget 30 % av 4 % i förhållande till 4 % vilket ger 30 %, dvs. lika med det nominella skatteuttaget. Vid 2 % inflation, däremot blir det reala skatteuttaget 30 % av 6 % i förhållande till 4 %, dvs. 45 % (1,8/4), dvs. högre än det nominella skatteuttaget. För de reala ränteutgifterna efter skatt – som definieras som den nominella räntan efter skatt med avdrag för inflationen – blir det så här. I frånvaro av inflation blir den reala ränteutgiften efter skatt 2,8 % (4 - 0,3*4 - 0). Vid 2 % inflation sjunker den reala ränteutgiften efter skatt till 2,2 % (6-0,3*6 - 2).*

1.3 En ekonomisk klassificering av olika skatter

En ekonomisk klassificering av skatter kan ske på många olika sätt. Den indelning som presenteras i detta avsnitt, och som innebär att de olika skatterna antingen ses som skatter på arbete eller på kapital, är förhållandevis vanlig i den ekonomiska litteraturen. Dessförinnan ska dock en annan möjlig och vanligt förekommande distinktion introduceras.

1.3.1 Direkta och indirekta skatter

Sedan lång tid tillbaka brukar de olika skatterna indelas i direkta och indirekta skatter. Med direkta skatter avses sådana som utgår på inkomster och förmögenheter. De främsta exemplen i Sverige är den statliga och kommunala inkomstskatten, såväl på förvärvsinkomster som kapitalinkomster.

Med indirekta skatter avses sådana skatter som utgår vid omsättning av varor och tjänster. Till denna grupp hör mervärdesskatten, men även specifika konsumtionsskatter, punktskatter, som skatterna på exempelvis alkohol och tobak. Till de indirekta skatterna räknas oftast också arbetsgivaravgifter och andra socialavgifter som utgår på lönesumman eller på egenföretagares inkomster. Klassificeringen av dessa som skatter är emellertid inte självklar då de i varierande omfattning ger sociala förmåner (se nedan för distinktionen mellan skatt och avgift).

1.3.2 Skattesubjekt och skatteobjekt

En mer ekonomiskt orienterad karakteristik av de direkta och indirekta skatterna kan utgå från begreppen skattesubjekt och skatteobjekt. Med skattesubjekt avses den som är skattskyldig, dvs. den som har att erlägga skatten och är formellt betalningsskyldig. Skatteobjektet, däremot, är den som bär den faktiska bördan av skatten genom att reala disponibla inkomsten sjunker. En avvikelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt uppkommer i det fall marknadsförhållandena gör det möjligt för skattesubjektet att undgå bördan av skatten genom att vältra över skatten på andra grupper (konsumenter, löntagare, pensionärer, kapitalägare m.fl.)

Övervältring av skatter

I praktiken uppkommer avvikelsen mellan skattesubjekt och skatteobjekt genom att olika priser i ekonomin påverkas av skatten. Exempelvis kan en höjning av arbetsgivaravgiften, där företagen är skattesubjekt, påverka konsumentpriserna, lönerna eller vinsterna. Därigenom kommer konsumenter, löntagare och företagens ägare att i vissa proportioner få bära bördan av den avgift/skatt för vilken företagen är formellt betalningsskyldiga. Ekonomer talar här om skatters incidens, ett fenomen som just handlar om hur olika skatter övervältras.

Direkta skatter kan då definieras som sådana skatter som inte övervältras från skattesubjektet. Bördan av skatten ”stannar” hos den skattskyldige. Motsatsvis är indirekta skatter sådana skatter som övervältras. Hur olika skatter övervältras är i grunden empiriska frågor som handlar om priskänsligheten på olika marknader. Därmed blir med nödvändighet varje gränsdragning mellan direkta och indirekta skatter något godtycklig. Ibland brukar gränsdragningen göras normativt, där man säger att indirekta skatter är sådana skatter som inte avses att bäras av skattesubjektet.

Skatten betalas in av någon annan

En skatt kan definieras som direkt skatt enligt ovanstående definition även om skatten ifråga levereras in av någon annan än den formellt skattskyldige. I det svenska inkomstskattesystemet tillämpas en teknik med uttag av preliminärskatt, där exempelvis arbetsgivaren för den skattskyldiges räkning betalar in skatten under inkomståret. Detsamma gäller sedan ett antal år tillbaka för inkomstskatten på bankräntor och vissa aktieutdelningar. Detta innebär naturligtvis inte att dessa inkomstskatter i någon ekonomisk mening övervältras på arbetsgivare eller banker och att de därför skulle klassificeras som indirekta skatter.

Direkta skatter kan påverka ekonomin utan att de övervältras. Exempelvis påverkar inkomstskatten på arbetsinkomster utbudet av arbetskraft, oklart dock med vilken styrka, vilket kan medföra effekter på sysselsättning och tillväxt.

1.4 En fyrdelning av de svenska skatterna

Indelningen i direkta och indirekta skatter, baserad på överensstämmelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt (och bristen på överensstämmelse) kan kombineras med en annan indelning. Denna innebär att skatterna klassificeras utifrån om de är att betrakta som skatter på arbete eller skatter på kapital. Arbete och kapital antas därvid

utgöra de primära produktionsfaktorerna i ekonomin.

Direkta och indirekta skatter på arbete och kapital

Med den kompletterande indelningen i skatter på arbete och skatter på kapital erhåller man fyra huvudgrupper av skatter, nämligen direkta och indirekta skatter på arbete samt direkta och indirekta skatter på kapital. I 1.1 Tabell har för år 2003 samtliga svenska skatter och avgifter klassificerats i dessa fyra huvudgrupper. Därutöver relateras inkomsterna från de olika skatterna till bruttonationalprodukten (BNP). I 1.2 Tabell redovisas mer detaljerade uppgifter.

1.1 Tabell
Skatter och avgifter på arbete och kapital år 2004, fördelning på olika hushåll och företag, procent av BNP
Taxes and charges on labour and capital 2004, breakdown between households and companies, percent of GDP

Hushåll Households	**% av BNP** % of GDP	**Företag** Companies	**% av BNP** % of GDP
Arbete *(Labour)*			
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	1,4	Arbetsgivareavgifter *(Employers' social security contributions)*	12,5
Kommunal inkomstskatt *(Local income tax)*	16,3	Egenföretagaravgifter *(Social security contributions for self-employed)*	0,3
Allmänna egenavgifter *(Employees' social security contributions)*	2,8	Särskild löneskatt *(Special tax on certain earned income and pension costs)*	1,1
Skattereduktion *(Tax credits)*	-2,4	Mervärdesskatt *(VAT)*	9,1
		Punktskatter privat konsumtion *(Excise duties on private consumption)*	2,3
		Punktskatter på näringslivets faktoranvändning *(Excise duties on industry's factor use)*	1,7
Summa arbete hushåll *(Total labour households)*	**8,1**	**Summa arbete företag *(Total labour companies)***	**27,1**
Kapital *(Capital)*			
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	0,5	Bolagsskatt *(Corporate income tax)*	2,8
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	0,5	Fastighetskatt *(Real estate tax)*	0,4
Förmögenhetsskatt m.m. *(Net wealth tax etc.)*	0,4	Avkastningsskatt pensioner *(Tax on pension funds earnings)*	0,4
Summa kapital hushåll *(Total capital households)*	**1,4**	**Summa kapital företag *(Total capital companies)***	**3,6**
Totalt hushåll *(Total households)*	**19,6**	**Totalt företag *(Total companies)***	**30,7**
Ej fördelade skatter *(Taxes not allocated)*			**0,1**
Summa skatter *(Total taxes)*			**50,4**

Hushåll eller företag skattesubjekt

I stället för direkta och indirekta skatter skulle man också kunna tala om skatter där hushållen är skattesubjekt (de direkta skatterna) och skatter där företagen är skattesubjekt (de indirekta skatterna[3]). Med detta synsätt bär företagen inte bördan av någon skatt utan bördan fördelas på företagens kunder (genom höjda priser), de anställda i företagen (genom lägre löner) eller företagens ägare (genom lägre utdelningar eller långsammare värdestegring på företagets aktier).

Ovanstående indelning av olika skatter och avgifter används bl.a. i Finansdepartementet vid beräkningar av budgeteffekter vid olika skatteförändringar. Särskilt vid bedömningen av de långsiktiga, varaktiga effekterna är det angeläget att beakta olika skatters eventuella inverkan på bl.a. andra skattebaser.

[3] *Detta innebär att inkomstskatten för juridiska personer betraktas som en indirekt skatt, något som avviker från den gängse terminologin, där denna skatt räknas till de direkta skatterna.*

1.4.1 Direkta skatter på arbete

De direkta skatterna på arbete utgörs i första hand av statlig och kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster, där den kommunala inkomstskatten utgör den helt dominerande inkomstkällan för den offentliga sektorn.

Till gruppen direkta skatter på arbete räknas även de i mitten av 1990-talet introducerade allmänna egenavgifterna; för närvarande finns en egenavgift till pensionssystemet. För en kommentar till distinktionen mellan skatter och avgifter, se avsnitt 1.4.3 nedan.

1.4.2 Indirekta skatter på arbete

Den första och helt dominerande gruppen bland de indirekta skatterna på arbete utgörs av lagstadgade socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenföretagarnas motsvarighet till dessa, de s.k. egenföretagaravgifterna (de senare ska skiljas från den allmänna pensionsavgiften). Till detta kommer den särskilda löneskatten (se nedan). Arbetsgivaravgifterna klassificeras som skatter på arbete då de, åtminstone i ett längre tidsperspektiv, får antas bäras av löntagarna genom lägre reallöner.

1.4.3 Skatter och avgifter

För arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna gäller att dessa har en dubbel karaktär, då de i ekonomisk mening delvis är att betrakta som skatter och delvis kan ses som avgifter.

Förmån kopplad till avgiften

Distinktionen mellan skatt och avgift är av central betydelse. Skatter kännetecknas av att de är obligatoriska och att skattebetalningen inte utlöser någon förmån direkt kopplad till betalningen. Till skillnad från detta gäller att avgifter visserligen också kan vara obligatoriska men att det finns en förmån direkt kopplad till betalningens storlek. Ofta talar man om att avgifter baseras på försäkringsmässiga grunder, där inbetalningen svarar mot nuvärdet av framtida utbetalningar av förmåner med hänsyn tagen till olika slag av risker.

I princip bör avgiftsinkomsterna justeras ned vid en redovisning av skatteuttaget på arbete genom att de förmånsgrundande delarna tas bort. En sådan korrigering skulle bygga på de schabloner som lades fast i 1990 års skattereform. Dessa schabloner ligger till grund för den särskilda löneskatt som introducerades i skattereformen och som i tabellen också hänförts till de indirekta skatterna på arbete. Det finns emellertid vissa problem med att tillämpa schablonerna vid en justering av faktiska avgiftsinkomster, varför någon korrigering inte skett. Detta innebär att skatteuttaget på arbete överskattas i tabellredovisningen. Detta gäller också för redovisningen för den allmänna pensionsavgiften (se ovan).

1.4.4 Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete

Till de indirekta skatterna på arbete kan också räknas mervärdesskatten och samtliga punktskatter på varor och tjänster. Detta kan motiveras på följande sätt.

Konsumtionsskatter skatt på arbete eller kapital?

I en ekonomi med två primära produktionsfaktorer (här bortses från energi och andra naturresurser) gäller frågan huruvida skatter på konsumtion ska uppfattas som en skatt på arbete eller en skatt på kapital. Kännetecknande för en skatt på kapital är att den driver in en kil mellan avkastningen före skatt och avkastningen efter skatt. Frågan blir då om en skatt på konsumtion kan vara en skatt på kapital.

Antag att en person avstår från att konsumera 100 kr i dag, sparar detta belopp i ett år och därefter konsumerar det sparade beloppet inklusive ränta. Om räntan är fem procent blir konsumtionen nästa år 105 kr. Antag vidare att konsumtionsskatten uppgår till 20 procent av det konsumerade värdet. Detta innebär att personen i dag avstår från ett realt konsumtionsvärde på 80, vilket är det belopp som uppoffras om man avstår från konsumtion på 100 inklusive konsumtionsskatten. Nästa år uppgår motsvarande reala konsumtionsvärde till 84 kr (80 procent av 105). I reala termer har alltså personen sparat 80 i dag för att kunna konsumera 84 nästa år, dvs. avkastningen på det sparade kapitalet uppgår till fem procent. Nu är detta en avkastning efter skatt. Före skatt har individen i dag avstått från 100 för att nästa år kunna konsumera 105, likaledes före skatt. Men detta innebär att avkastningen före skatt på det sparade kapitalet också är fem procent, dvs. samma nivå som avkastningen efter skatt. Följaktligen kan inte konsumtionsskatten vara en skatt på kapital och blir därmed en skatt på arbete.

Permanent skatt på arbete, tillfällig på kapital

Att konsumtionsskatterna är skatter på arbete gäller om dessa skatter är oförändrade över tiden. Man säger därför att konsumtionsskatterna kan ses som permanenta skatter på arbete. Antag i stället att konsumtionsskattesatsen höjs, exempelvis genom att mervärdesskattesatsen höjs. Detta medför att de reala konsumtionsmöjligheterna för en individ med en viss nominell förmögenhet kommer att reduceras. Konsumtionsskatterna kan i detta fall uppfattas som en skatt på kapital, men i detta fall som en tillfällig skatt på kapital.

Klassificeringen av konsumtionsskatter som en skatt på arbete gäller alltså i ett fortvarighetstillstånd där konsumtionsbeskattningen antas vara oförändrad. Detta synsätt tillämpas också när man analyserar beskattningens inverkan på individernas arbetsutbud och i definitionen av den s.k. skattekilen.

Skattekil – den totala skatteberoende marginaleffekten

Med skattekil avses den totala skatteberoende marginaleffekten på en extra arbetsinsats. Därvid beaktas förutom socialavgifterna (skattedelen av dessa, se ovan) och inkomstskatten på förvärvsinkomster också konsumtionsskatterna. Skattekilen kommer därmed att ange skillnaden mellan ökningen av arbetsgivarens kostnad för arbetskraften, ibland kallad den reala produktlönen, och ökningen av individens reala köpkraft med hänsyn tagen till alla förändringar av skatter (och inkomstberoende bidrag) som påverkas av inkomstökningen, ibland kallad den reala konsumtionslönen.

Ett ännu mer utvidgat marginaleffektsbegrepp erhålls om man också beaktar hur en inkomstökning påverkar olika inkomstberoende bidrag (bostadsbidrag m.m.). Innebörden av denna total marginaleffekt beskrivs i avsnitt 4.5.7.

1.4.5 Olika marginalskattebegrepp – några räkneexempel

Skattekilen kan uppfattas som en slags utvidgad marginalskatt, som avviker från andra marginalskattebegrepp. Med hjälp av några starkt stiliserade räkneexempel kan skillnaden mellan alternativa begrepp illustreras. Därvid förutsätts ett skattesystem där socialavgifterna uppgår till 30 procent och där dessa för enkelhets skull antas vara skatter i sin helhet. Den kommunala inkomstskatten uppgår också till 30 procent. För den aktuelle individen gäller att han betalar statlig inkomstskatt med 20 procent på en inkomstökning. Vidare antas allmänna egenavgifter, som antas vara avdragsgilla mot inkomstskatten, uppgå till tio procent.[4] Konsumtionsskatterna antas utgöra 20 procent av inkomsten efter alla inkomstskatter; här förutsätts alltså individen på marginalen konsumera hela sin disponibla inkomst.

Med marginalskatt avses vanligen ökningen av den vanliga inkomstskatten som andel av en ökning av inkomsten före inkomstskatt. Vid en ökning av lönen med 100 kommer individen i det stiliserade skattesystemet att betala 50 (30+20) i extra skatt. Marginalskatten är därmed 50 procent [(30+20)/100].

Beaktas även allmänna egenavgifter kan man tala om ett annat marginalskattebegrepp. På en löneökning om 100 utgår först egenavgifter på 10. Eftersom dessa antas vara avdragsgilla vid beräkningen av statlig och kommunal inkomstskatt kommer basen för ökningen av de senare skatterna att uppgå till 90 (100-10) och ökningen av dessa skatter blir 45 [(0,3+0,2)*90]. Tillsammans med ökningen av egenavgifter ger detta en ny marginalskatt på 55 procent [(10+45)/100]. Detta brukar ibland kallas den ”synliga” marginalskatten.

Slutligen ska skattekilen, det mest utvidgade marginalskattebegreppet, beräknas. Löneökningen på 100 leder i detta fall till en ökning av arbetsgivarens lönekostnad med 130, eftersom arbetsgivaravgifter utgår på löneökningen. Dessa 130 utgör basen för beräkningen av skattekilen. Skatteökningen ges av ökade arbetsgivaravgifter på 30, ökad allmän egenavgift på 10 och ökade inkomstskatter på 45. Därtill kommer en konsumtionsskatteeffekt som baseras på ökningen av individens disponibla inkomst. Denna ökning uppgår till 45 (100-10-45), vilket med en konsumtionsskattesats på 20 procent ger en ökad konsumtionsskatt på 9 (0,2*45). Den totala skatteökningen blir då 94 (30+10+45+9). Om detta relateras till ökningen av lönekostnaden på 130 erhålls en skattekil på 72,31 procent (94/130). Om konsumtionsskatteeffekten skulle exkluderas erhålls en skattekil på 65,38 procent (85/130).

[4] *I detta starkt stiliserade exempel bortses från den skattereduktion som ges för allmän pensionsavgift med 100 % av avgiften (från 2006) och avdragsrätten som förknippas med denna begränsning.*

Räkneexemplen illustrerar att det finns stora skillnader mellan olika marginalskattebegrepp.

1.4.6 Punktskatter på näringslivets faktoranvändning

Mervärdesskatten och punktskatter på privat konsumtion kan alltså uppfattas som skatter på arbete. Frågan är då vad som gäller för de punktskatter som utgår på näringslivets faktoranvändning, exempelvis den koldioxidskatt som utgår på näringslivets energianvändning. Detta är i hög grad en empirisk fråga och klassificeringen är ingalunda självklar. Den empiriska frågan gäller i vilken utsträckning skatter på energi kommer att vältras över på andra skattebaser. När dessa punktskatter i tabellen redovisas som (implicita) skatter på arbete har följande synsätt tillämpats.

Övervältring på produktionsfaktorn arbete

En första fråga gäller om producenten kan övervältra en skattehöjning ”bakåt” på producenter i tidigare led. I den utsträckning priserna på exempelvis energi är internationellt givna, dvs. ej påverkas av den svenska efterfrågan, något som gäller för exempelvis oljeprodukter, är en sådan övervältring inte möjlig. Därmed reduceras frågan om övervältring till att gälla bördans fördelning mellan de primära produktionsfaktorerna arbete och kapital. Denna fördelning beror på vilken av dessa faktorer som kännetecknas av den högsta utbudselasticiteten. Detta handlar om den relativa känsligheten i utbudet av arbete och kapital vid förändringar i löner och kapitalavkastning.

I en öppen ekonomi som den svenska, där kapitalmarknaden i allt större utsträckning blir integrerad med de internationella kapitalmarknaderna och där produktpriserna, i alla händelser på den konkurrensutsatta sektorns produkter, är givna på de internationella marknaderna, kommer avkastningen efter skatt på realkapital i allt väsentligt att vara internationellt bestämd. Detta gäller på lång sikt. På kort och på medellång sikt kan avkastningen sjunka som ett resultat av höjda insatsfaktorpriser. Denna sänkta avkastning tenderar dock att dämpa investeringsaktiviteten vilket på lång sikt resulterar i ett lägre kapitalbestånd (per sysselsatt). Detta tenderar att återställa kapitalavkastningen efter skatt till den internationellt givna nivån och att reducera reallönerna. På detta sätt sker på lång sikt en övervältring på produktionsfaktorn arbete.

För det fall företagen har möjlighet/väljer att vältra över skatten på produktpriserna kommer detta att vid rörliga växelkurser ge en nedskrivning av den svenska kronan. Detta tenderar att höja den inhemska prisnivån och därmed urholka realvärdet av den privata konsumtionen. Till den del transfereringar till hushållen inte är fullständigt prisindexerade kommer bördan av faktorskatten att fördelas mellan löntagare och transfereringsmottagare (framför allt pensionärerna). Eftersom transfereringar kan uppfattas som uppskjuten arbetsinkomst gäller även i detta fall att faktorskatten blir en (implicit) skatt på arbete.

Med ovanstående synsätt kan man följaktligen uppfatta skatter på näringslivets faktoranvändning som en indirekt skatt på arbete på samma sätt som gäller för arbetsgivaravgifterna. För att markera att klassificeringen inte är självklar, särskilt på kort och medellång sikt, har dock dessa skatter särredovisats i tabellen.

Särskilda skatter på energiproduktion

Ovanstående gäller för indirekta skatter på näringslivets faktoranvändning. Bland punktskatterna finns förutom de speciella konsumtionsskatterna och faktorskatterna ett antal övriga skatter som utgår på produktionen och där situationen är något annorlunda. Det handlar här om energiproduktionen, där det finns en särskild skatt på kärnkraftsel och en fastighetsskatt på vattenkraftverk. Till den del förhållandena på energimarknaderna är sådana att dessa skatter kan vältras över på energipriset gäller samma synsätt som för faktorskatterna och dessa skatter blir därmed skatter på arbete. Om de däremot fungerar som en skatt på ”övervinster” i viss energiproduktion ska skatterna i stället klassificeras som en skatt på kapital.

1.4.7 Direkta skatter på kapital

Till de direkta skatterna på kapital hänförs den (statliga) inkomstskatten på fysiska personers kapitalinkomster i form av räntor, utdelningar och realisationsvinster. Av tabell 1.1 framgår att denna skatt under det aktuella året gav ett överskott. Detta förklaras av att skatten på de positiva kapitalinkomsterna (inkomsträntor, utdelningar och reavinster) överstiger de skat-

tereduktioner som medges för utgiftsräntor och realisationsförluster.[5]

Till denna grupp hör också förmögenhetsskatten, som i allt väsentligt betalas av fysiska personer och skatterna på arv och gåvor (som är helt avskaffade sedan 2005).

Slutligen har fastighetsskatten, till den del den utgår på privatbostäder, hänförts till de direkta skatterna på kapital.

1.4.8 Indirekta skatter på kapital

Till denna grupp av skatter hör inkomstskatten för juridiska personer, eller i dagligt tal bolagsskatten. Denna klassificeras som en indirekt skatt på kapital då den till skillnad från skatten på personliga kapitalinkomster i princip kan övervältras på andra grupper i samhället. I en öppen ekonomi som den svenska, där företagen möter ett på de internationella kapitalmarknaderna bestämt avkastningskrav, tenderar exempelvis förändringar i bolagsskatteuttaget att på lång sikt via förändrade investeringar påverka reallönenivån i ekonomin (jämför resonemanget ovan om faktorskatter). Ovanstående illustrerar att bolagsskatten, om man anlägger ett långsiktigt tidsperspektiv, också skulle kunna uppfattas som en implicit skatt på arbete.

Den del av fastighetsskatten som betalas av juridiska personer räknas också till de indirekta skatterna på kapital då skatten kan övervältras på andra grupper (bl.a. hyresgäster).

Till gruppen indirekta skatter på kapital har slutligen förts den särskilda avkastningsskatt som utgår på visst pensionskapital (se avsnitt 5.8.3). Bördan av denna skatt faller på pensionsspararna även om försäkringsbolagen och pensionssparinstituten är skattskyldiga.

1.4.9 Skatt på sparande och skatt på investeringar

I anslutning till resonemanget om direkta och indirekta skatter på kapital kan en central distinktion göras. De direkta skatterna på kapital kan uppfattas som en skatt på svenskars sparande. De indirekta skatterna på kapital (med undantag för avkastningsskatten på pensionssparande), däremot, kan uppfattas som en skatt på investeringar i Sverige. Alternativt talar man ibland om skatter på sparande som skatt på ägt kapital medan skatterna på investeringar ses som skatt på i Sverige använt kapital.

Beroendet av de internationella kapitalmarknaderna

Att man kan tala om skatter på sparande och skatter på investeringar har att göra med den svenska ekonomins öppenhet, särskilt beroendet av de internationella kapitalmarknaderna. Det senare beroendet innebär att den identitet mellan sparande och investeringar som måste gälla för en sluten ekonomi bryts genom att svenskars sparande kan finansiera (real)investeringar i utlandet och genom att (real)investeringar i Sverige kan finansieras genom utlänningars sparande.

Den svenska ekonomins öppenhet medför att förändringar i exempelvis beskattningen av personliga kapitalinkomster i första hand får antas påverka svenskars sparande men inte nödvändigtvis investeringarna i Sverige. På motsvarande sätt medför förändringar i exempelvis bolagsskatten i första hand att investeringarna påverkas medan effekterna på svenskars sparande är mer oklar.

Distinktionen tydlig på lång sikt

I vilket utsträckning ovanstående distinktion gäller är en empirisk fråga. För mindre företag kan hävdas att dessa för sin kapitalförsörjning på olika sätt är avgränsade från de internationella kapitalmarknaderna. Då kan förändringar i den personliga kapitalbeskattningen påverka investeringarna i dessa företag och på motsvarande sätt kan förändringar i företagsskattereglerna påverka ägarnas och långivarnas sparande. På lång sikt, och som en följd av en allt större internationell integration, torde dock distinktionen mellan de direkta och indirekta skatterna på kapital att bli allt mer tydlig vad avser deras olikartade verkningar på sparande och investeringar i Sverige.

[5] *Detta innebär att en sänkning eller ett borttagande av den personliga kapitalinkomstskatten skulle ge en förhållandevis begränsad försvagning av de offentliga finanserna. Detta gäller emellertid vid en rent statisk beräkning; ett lägre skatteuttag på kapitalinkomster skulle öka avståndet till beskattningen av arbetsinkomster och därmed ge incitament till skattebetingad omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster (se särskilt situationen för fåpersonersägda aktiebolag). Detta illustrerar den spänning som finns mellan olika önskemål dels att motverka rörligheten hos den mer eller mindre lättflyktiga kapitalskattebasen i den öppna ekonomin, dels att av interna skattepolitiska skäl upprätthålla ett likformigt skatteuttag och varaktig finansiering av offentliga utgifter. Till detta kommer de fördelningspolitiska önskemålen.*

1.5 Skatter i ett historiskt perspektiv

I detta avsnitt beskrivs översiktligt de svenska skatternas utveckling under det senaste kvartsseklet. Beskrivningen anknyter till den övergripande statistiska redovisningen i kapitel 2 men också till de ekonomiska begrepp som introducerats tidigare i detta kapitel. Utvecklingen i ett längre tidsperspektiv redovisas i kapitel 14.

1.5.1 Från sam- till särbeskattning

Fram till i början av 1970-talet tillämpades sambeskattning av giftas inkomster, vilket innebar att makars inkomster lades samman vid beskattningen. Detta innebar att skatteförmågan knöts till hushållet, inte till de enskilda individerna i hushållet. I kombination med en progressiv beskattning medförde sambeskattningen att marginaleffekterna på extra arbetsinsatser kom att bli förhållandevis höga. Sett i ljuset av den parallella utvecklingen med en ökad förvärvsfrekvens bland kvinnor sågs detta som ett problem, bl.a. ur jämställdhetssynpunkt. Mot denna bakgrund infördes särbeskattning fr.o.m. inkomståret 1971.

Övergången till särbeskattning innebar emellertid inte att alla inslag av sambeskattning försvann från skattesystemet. Sålunda finns ännu i dag kvar sambeskattning av sammanboendes förmögenhet.

Skattefrihet för kapitalinkomster försvann vid skattereformen

Genom den införda beskattningen kom de grundavdrag som tillämpas vid beskattningen att ges till alla medlemmar i ett hushåll, inklusive barnen. Då förvärvsinkomster och kapitalinkomster (enligt den terminologi som gäller efter 1990-91 års skattereform) beskattades enligt en och samma skatteskala medförde detta att ett utrymme skapades för skattebetingade förmögenhetsöverföringar från föräldrar till barn. I kombination med de extra avdrag för kapitalinkomster som tillämpades gav detta en betydande skattefrihet för kapitalinkomster. Först i och med 1990-91 års skattereform och införandet av en separat kapitalbeskattning utan grundavdrag upphörde denna skattefrihet.

1.5.2 Från direkt till indirekt beskattning

Under det senaste kvartsseklet har en ökande andel av de offentliga utgifterna kommit att finansieras genom indirekta skatter. Detta har skett trots att exempelvis kommunalskatteuttaget ökat genom en höjning av den genomsnittliga utdebiteringen från 21,00 kr år 1970 till 31,59 kr år 2006 (exklusive kyrkoavgift och begravningsavgift). Andelsförskjutningen från direkta till indirekta skatter blir än mer markerad om man beaktar att olika socialförsäkringsersättningar, sjukpenning m.m. gjordes skattepliktiga under 1970-talet. Denna ”bruttoficering” av transfereringarna har tenderat att upprätthålla andelen inkomster från de direkta skatterna.

Uttaget av socialavgifter har ökat

Den ökande andelen indirekta skatter reflekterar i huvudsak två förhållanden. För det första har uttaget av socialavgifter ökat, bl.a. för att finansiera pensionssystemet och övergången från en netto- till en bruttoprincip i sjukförsäkringen. Det ökade uttaget av socialavgifter reflekterar också olika försök under 1970-talet att genom skatteomläggningar underlätta avtalsrörelserna. De tre s.k. Hagauppgörelserna i mitten av 1970-talet innebar att sänkningar av inkomstskatten finansierades genom ökade arbetsgivaravgifter. Under 1990-talet har dock uttaget av arbetsgivaravgifter sjunkit, bl.a. som en följd av förändrad finansiering av pensionssystemet (med introduktion av allmän pensionsavgift).

För det andra har som ett led i finansieringen av offentliga sektorns utbyggnad skattesatsen i mervärdesskatten, som 1969 avlöste den sedan 1958 existerande omsättningsskatten, successivt höjts under perioden. I och med 1990-91 års skattereform breddades också basen för mervärdesskatten.

Punktskatter har fått större betydelse

Olika punktskatter har också bidragit i ökad omfattning till finansieringen av offentliga utgifter. Sedan lång tid har gällt att särskilt skatterna på alkohol- och tobak av hälsopolitiska motiv höjts i takt med inflationen.

1994 infördes för flertalet övriga punktskatter en automatisk indexering av skattesatserna. Tillsammans med den ökade betydelsen för mervärdesskatten bidrog detta till att den reala karaktären på det svenska skattesystemet förstärkts. Sedan 1998 är dock indexeringen begränsad till energi- och koldioxidskatterna. Skatterna på energi har också höjts och inslaget av miljöstyrning har också ökat, bl.a. genom

införande av koldioxidskatt år 1991. Under 1990-talet har denna tendens förstärkts och har och kommer att förstärkas ytterligare genom en fortsatt s.k. grön skatteväxling.

1.5.3 Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet

Under 1970-talet uppmärksammades problemen med smala skattebaser i kombination med höga skattesatser. Smala skattebaser innebar bl.a. en oenhetlighet i beskattningen av olika inkomster som möjliggjorde skatteanpassningar av olika slag.

En tidig reaktion på detta problem var diskussionen i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet kring möjligheten att införa olika bruttoskatter, bl.a. den s.k. promsen. Några nya skatteformer genomfördes dock inte utan i stället gjordes förändringar i existerande system.

Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse (”den underbara natten”). Denna innebar att den tidigare obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades under inkomståren 1983-85. Därigenom kom det skattemässiga värdet av ränteavdrag i princip att maximeras till 50 procent år 1985. För personer vars intäkter av kapital översteg utgifterna för kapital kvarstod dock rätten till fullt skattemässigt avdrag mot den aktuella marginalskatten.

Det stora steget mot basbreddningar togs dock genom 1990-91 års skattereform med betydande basbreddningar vid beskattningen av såväl förvärvs- som kapitalinkomster (se nedan).

1.5.4 Utgiftsskatt och real beskattning

Med undantag för utvecklingen efter 1991 har inflationen under det senaste kvartsseklet varit hög i den svenska ekonomin. Detta och önskemål att skapa ett skattesystem som verkar stimulerande på sparandet gjorde att olika modeller för utgiftsskatt och real beskattning utreddes i flera omgångar under 1980-talet. Ingen av modellerna förverkligades dock, bl.a. med hänvisning till internationella komplikationer. Från år 1984 fram till och med år 1990 innehöll dock beskattningen av juridiska personer ett realt inslag genom den s.k. vinstdelningsskatten som var en väsentlig finansiering vid uppbyggnaden av löntagarfonder.

1.5.5 1990-91 års skattereform

1990-91 års skattereform, som i allt väsentligt genomfördes i två steg under inkomståren 1990 och 1991, innebar en genomgripande förändring av stora delar av det svenska skattesystemet. Samtidigt innebar den en vidareutveckling av de tendenser som gällt sedan tidigare med ökat inslag av särbeskattning, en ökad vikt för indirekta skatter och genom betoningen av olika basbreddningar.

Syftet var ökad effektivitet och rättvisa

Genom reformen sänktes också de formella skattesatserna i syfte att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektivare beskattning på olika områden. Likformighet i beskattningen av olika slag av inkomster var en ledstjärna men denna betoning av horisontell rättvisa förenades med önskemål att åstadkomma ett fördelningsmässigt acceptabelt utfall även mätt som effekterna på den vertikala inkomstfördelningen. Olika basbreddningar i syfte att förstärka den horisontella rättvisan kan också bidra, och bidrog också, till att förbättra den vertikala rättvisan.

Styrande inslag bort

Det tidigare skattesystemet med dess smala skattebaser var också ett uttryck för olika ambitioner att påverka ekonomin i stabiliseringspolitiskt avseende. Särskilt gällde detta företagsbeskattningen där det bl.a. fanns en möjlighet för företagen att avsätta till s.k. investeringsfonder och där fondanvändningen styrdes av offentliga beslut. För att finansiera skattebortfallet genom sänkta skattesatser togs dessa möjligheter bort. Men elimineringen av de styrande inslagen i skattesystemet motiverades också med hänvisning till tidigare erfarenheter. Dessa indikerade att det var problematiskt att styra med tillfredsställande effektivitet, bl.a. beroende på att det tar tid innan olika åtgärder får effekt.

Nominell princip

1990-91 års skattereform innebar också en renodling av en nominell princip vid beskattningen. Särskilt markerat var detta vid reformeringen av kapitalbeskattningen med införandet av separat, proportionell beskattning med 30 procent av nominellt definierade kapitalinkomster. Genom basbreddningar i kapitalbeskattningen försvann tidigare inslag av skattefrihet (olika avdrag). Dessutom eliminerades tidigare

reala inslag i beskattningen av reavinster vid försäljningen av egna hem. Genom införande av avkastningsskatt på visst pensionskapital togs också ett tidigare betydelsefullt inslag av utgiftsskatt bort.

1.5.6 Utvecklingen efter skattereformen

1990-91 års skattereform utvärderades av en särskild kommitté, KUSK[6]. Kommittén konstaterade att de grundläggande reformprinciperna i huvudsak behållits, även om vissa avsteg gjorts.

Ökat skatteuttag på arbete

Utvecklingen efter skattereformen har bl.a. inneburit tendenser till ett ökat skatteuttag på arbete, genom introduktion av allmänna egenavgifter men också genom förändringar i skatteskalan (ofullständig uppindexering av grundavdrag och skiktgränser och införande av ett extra skalsteg vid uttag av statlig inkomstskatt). Med början år 2000 påbörjades dock en inkomstskattereform där individerna kompenseras för den allmänna pensionsavgiften genom en skattereduktion (kompensationen fullt genomförd 2006) och där den nedre skiktgränsen för uttag av statlig inkomstskatt justeras upp så att andelen av personer med förvärvsinkomster som betalar statlig skatt sjunker. Frågor om tjänstesektorns beskattning har också diskuterats under senare år.

I skattereformen åsyftades bl.a. att skapa ett skattesystem anpassat till omvärldens krav. Hänsynstaganden till internationella krav kommer att vara ett bestående inslag i den framtida skattepolitiken. Det handlar bl.a. om möjligheten att uthålligt finansiera offentliga utgifter i en miljö där flera skattebaser är rörliga över gränserna. Detta ger bl.a. nya villkor för beskattningen av kapitalinkomster men även av beskattningen av vissa varor och tjänster. Begrepp som skattekonkurrens och skatteharmonisering blir allt viktigare både som ett resultat av den allmänna internationaliseringen och av Sveriges medlemsskap i EU. Medlemsskapet i EU kommer också att få en ökad betydelse för framtida svenska skatteregler genom utvecklingen på det EG-rättsliga området.

Ett annat tema i den framtida skattepolitiken gäller möjligheten och önskvärdheten av en grön skatteväxling. Denna handlar om att ge ökad vikt åt skatter på miljöskadliga aktiviteter samtidigt som skatterna på arbete sänks. I ett EU-perspektiv är denna fråga kopplad till möjligheten att använda skattepolitiken som ett instrument i sysselsättningspolitiken och i bekämpandet av arbetslösheten. Under senare år har vid sidan av skatterna införts ett antal nya styrmedel i miljöpolitiken, exempelvis genom ett europeiskt system för handel med utsläppsrätter, och detta aktualiserar frågor kring hur dessa ska samordnas med skatterna.

1.2 Tabell
Specifikation av skatterna i 1.1 Tabell med klassificering enligt inkomsttitlarna i statsbudgeten samt enligt OECD, mnkr och andelar av BNP 2004
Breakdown of the taxes in Table 1.1 with reference to the revenue headings in the Swedish budget and OCED, 2004, MSEK and share of GDP

	Belopp, mnkr Amount, MSEK	Procent av BNP Percent of GDP	Inkomsttitel statsbudgeten Revenue headings Swedish budget	OECD OECD
Skatter på arbete *(Taxes on labour)*				
Hushåll *(Households)*				
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	35 328	1,4%	1111, 1131, 1620	1110
Kommunal inkomstskatt *(Local income tax)*	419 839	16,3%	1115	1110
Allmänna egenavgifter *(Social security contributions, employees)*	72 115	2,8%	1121	2100
Skattereduktioner *(Tax reductions)*	-60 481	-2,4%	1140-1160	1110
Andel skatter på arbete, hushåll *(Share taxes on labour, households)*	**466 802**	**18,1%**		
Företag *(Companies)*				
Arbetsgivaravgifter *(Social security contributions, employers)*				
Efterlevandepensionsavgift *(Basic retirement pension)*	17 118		1215	2200
Sjukförsäkringsavgift *(Health)*	111 140		1211	2200

6 *SOU 1995:104*

Arbetsmarknadsavgift *(Labour market)*	31 919		1216	2200
Arbetsskadeavgift *(Occupational injury)*	6 857		1213	2200
Ålderspensionsavgift *(Supplementary pension)*	102 810		1214	2200
Föräldraförsäkringsavgift *(Parental insurance)*	22 155		1212	2200
Allmän löneavgift *(Wage tax)*	31 469		1217	2200
Ej fördelade skatter *(Taxes not allocated)*	-162		1218	2410
Nedsättningar sjöfart *(Shipping support)*	-1 677		1281	2410
Summa *(Total)*	321 630	12,5%		
Egenföretagaravgifter *(Social security contributions, self-employed)*				
Efterlevandepensionsavgift *(Survivor's pension)*	529		1245	2300
Sjukförsäkringsavgift *(Health)*	3 293		1241	2300
Arbetsskadeavgift *(Occupational injury)*	212		1243	2300
Ålderspensionsavgift *(Supplementary pension)*	3 233		1244	2300
Föräldraförsäkringsavgift *(Parental insurance)*	686		1242	2300
Arbetsmarknadsavgift *(Labour market)*	362		1246	2300
Allmän löneavgift	976		1247	3000
Generell nedsättning *(General support)*	-1 184		1283	2300
Regional nedsättning *(Regional support)*	-75		1284	2300
Summa *(Total)*	8 031	0,3%		
Särskild löneskatt *(Tax on special parts of earned income and pension costs)*	28 269	1,1%	1270	3000
Mervärdesskatt *(VAT)*	235 433	9,1%	1410	5111
Punktskatter på privat konsumtion *(Excise duties, private consumption)*				
Energiskatt, ej bensin *(Energy tax, petrol excl.)*	1 654		1433-1434	5121
Skatt på elektricitet *(Electricity)*	7 743		1431	5121
Bensinskatt *(Petrol)*	11 390		1432	5121
Koldioxidskatt *(Carbon dioxide, petrol excl.)*	4 568		1442-1443	5121
Koldioxidskatt bensin *(Carbon dioxide, petrol)*	8 964		1441	5121
Försäljningsskatt motorfordon *(Sales tax, motor vehicles)*	0		1492	5121
Fordonsskatt *(Registration tax, motor vehicles)*	4 837		1471	5121
Tobaksskatt *(Tobacco)*	8 187		1421	5121
Skatt på alkohol *(Alcohol)*	10 122		1422-1426	5121
Reklamskatt *(Advertisment)*	835		1486	5126
Spelskatt *(Gambling)*	30		1483	5126
Lotterivinstskatt *(Lottery prize)*	1 203		1484	1120
Ej fördelade skatter *(Taxes not allocated)*				5126
Summa *(Total)*	59 532	2,3%		
Punktskatter näringslivets faktoranvändning *(Excise duties, companies)*				
Energiskatt, ej bensin *(Energy tax, petrol excl.)*	2 021		1433-1434	5121
Skatt på elektricitet *(Electricity)*	9 463		1431	5121
Bensinskatt *(Petrol)*	2 847		1432	5121
Koldioxidskatt, ej bensin *(Carbon dioxide, petrol excl.)*	10 658		1442-1443	5121
Koldioxidskatt bensin *(Carbon dioxide, petrol)*	2 241		1441	5121
Försäljningsskatt motorfordon *(Sales tax, motor vehicles)*	0		1492	5121
Fordonsskatt *(Registration tax, motor vehicles)*	3 225		1471	5212
Vägavgifter *(Roads)*	720		1472	5113
Naturgrusskatt m.m. *(Gravel etc.)*	279		1453, 1458	5128
Skatt på kärnkraftsel *(Nuclear power tax)*	1 863		1455	5121
Avfallsskatt *(Waste tax)*	729		1456	5121
Svavelskatt, råtallolja *(Sulphur tax)*	114		1451-1452	5121
Miljöskatt handelsgödsel, bekämpningsmedel *(Fertilizes and biocides)*	364		1454	5113
Systembolaget AB:s överskott *(Alcohol Monopoly Retailing)*	90		1481	5122
Inlev. överskott från Svenska spel *(Gaming Monopoly Retailing)*	3 634		1482	5122
Konc.avg. på televisionens område *(Television concession Fees)*	370		1487	5128
Granskningsnämnden *(Broadcast Commission Fees)*	6		1489	5128
Lotteriavgifter *(Lottery Fees)*	32		1485	5128
Miljöskyddsavgift *(Environmental Protection Fees)*	107		1459	5128
Avgifter för Kemikalieinspektionen *(Chemicals Inspectorate Fees)*	67		1457	5128
Lokalradioavgifter *(Local Radio Fees)*	125		1488	5128

Skatt på import *(Tax on imports)*	3 863		1500	5128
Avgifter för telekommunikation *(Tele Communication Fees)*	46		1491	5128
Insättningsgarantiavgift *(Fees, Deposit Guarantee Board)*	384		1641	5126
Kärnbränslefonden *(Nuclear Fund)*	509		1642	5126
Nox-avgifter m.m. *(Nox)*	980		1643-1645	5126
Summa *(Total)*	44 738	1,7%		
Andel skatter på arbete, företag *(Share taxes on labour, companies)*	**697 632**	**27,1%**		
Skatter på kapital *(Taxes on capital)*				
Hushåll *(Households)*				
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	11 938	0,5%	1310	1110
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	14 151	0,5%	1351	4110
Förmögenhetsskatt *(Wealth tax)*				
Förmögenhetsskatt m.m. *(Net wealth tax etc.)*	5 191		1371	4210
Arvsskatt *(Inheritance)*	2 074		1381	4310
Gåvoskatt *(Gifts)*	478		1382	4320
Kupongskatt *(Coupon)*	2 453		1331	1110
Summa *(Total)*	10 196	0,4%		
Andel skatter kapital, hushåll *(Share of taxes on capital, households)*	**36 284**	**1,4%**		
Företag *(Companies)*				
Bolagsskatt *(Tax on profits)*				
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	70 476		1321, 1322, 1630	1210
Tjänstegruppliv (*Tax on life groupinsurances)*	1 331		1290	4400
Förmögenhetsskatt *(Net wealth tax)*	142		1372	4220
Summa *(Total)*	71 948	2,8%		
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	10 192	0,4%	1312	4120
Avkastningsskatt pensionsmedel *(Tax on pension funds)*	11 320	0,4%	1121	1210
Andel skatter kapital, företag *(Share of taxes on capital, companies)*	**93 460**	**3,6%**		
Ej fördelade skatter *(Taxes not allocated)*				
Stämpelskatt *(Stamp duty)*	7 118		1360	4400
Skattetillägg och förseningsavgifter *(Charges for delay etc.)*	1 336		1620, 1630	6200
Restförda skatter, hushåll *(Tax arrears, households)*	-1 970		1611	1110
Restförda skatter, företag *(Tax arrears, companies)*	-3 935		1612	1210
Summa ej fördelade skatter *(Total taxes not allocated)*	**2 549**	**0,1%**		
Summa skatter, andel av BNP *(Total taxes, percent of GDP)*	**1 296 727**	**50,4%**		

Lästips:

Som en allmän introduktion av lärobokskaraktär till skatteekonomiska frågeställningar finns
– *Hansson, Ingemar, och Norrman, Erik, Skatter, teori och praktik, SNS, 1996*

En behandling av de centrala skatteekonomiska frågeställningarna tillämpade på en faktisk reform, 1990-91 års skattereform, finns i
– *Agell, J, Englund, P och Södersten, J, Svensk skattepolitik i teori och praktik; 1991 års skattereform, Bilaga 1 till SOU 1995:104 som bl.a. sammanfattar de olika expertstudier som gjorts i utvärderingen av 1991 års skattereform.*

En annan, engelskspråkig, introduktion av lärobokskaraktär ges i
– *Rosen, Harvey.S, Public Finance, Irwin/McGraw-Hill, 1998*

En mer tekniskt avancerad framställning, ges i
– *Myles, G.D, Public Economics, Cambridge University Press, 1995*

Som en likaledes tekniskt avancerad framställning av handbokskaraktär för fackekonomer gäller
– *Auerbach, A.J och Feldstein, M, Handbook of Public Economics, Volume I (1986), volume II (1987), volume III (2002) och volume IV (2002), North-Holland*

För en diskussion av skattepolitikens förutsättningar i små, öppna ekonomier, finns artikelsamlingen
– *Andersen, T.M, Moene K.O och Sörensen, P.B, Tax Policy in Small Open Economies, Blackwell, 1994*

Det offentliga utredningsväsendet har under de senaste årtiondena producerat ett stort antal betänkanden kring olika skattefrågor. Nedan anges betänkanden där frågeställningar av ett mer principiellt och övergripande slag behandlas. För en redovisning av faktiska förslag till riksdagen hänvisas till olika skattepropositioner som finns förtecknade i riksdagstrycket för respektive år.

Frågor kring utgiftsskatt behandlas i
– *Progressiv utgiftsskatt – ett alternativ? Rapport av 1972 års skatteutredning, SOU 1976:62*
– *Utgiftsskatt – teknik och effekter, betänkande av utgiftsskattekommittén, SOU 1986:40*

Frågor kring real och nominell beskattning behandlas i
– *Real beskattning, betänkande av realbeskattningsutredningen, SOU 1982:1-3*
– *Inflationskorrigerad inkomstbeskattning, betänkande av utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattning, SOU 1989:36*

Företagsskattefrågor behandlas i
– *Beskattning av företag, slutbetänkande av företagsskatteberedningen, SOU 1977:86-87*

Frågor om bruttoskatter behandlas i
– *Bruttoskatter, preliminär redovisning från bruttoskattekommitten, Ds B 1979:3*
– *Allmän produktionsfaktorskatt, betänkande av bruttoskattekommittén, Ds B 1981:15*

Som ett underlag för 1990-91 års skattereform finns följande betänkanden från tre olika utredningar, nämligen
– *Reformerad inkomstbeskattning, betänkande av utredningen om reformerad inkomstbeskattning, SOU 1989:33, del I-IV*
– *Reformerad företagsbeskattning, betänkande av utredningen om reformerad företagsbeskattning, SOU 1989:34, del I-II*
– *Reformerad mervärdesskatt, betänkande av kommittén för indirekta skatter, SOU 1989:35, del I-II*

Den officiella utvärderingen av 1990-91 års skattereform finns i
– *Skattereformen 1990-1991 – en utvärdering, kommittén för utvärdering av skattereformen, SOU 1995:104*

Regeringens värdering av skattereformen finns i
– *1990-91 års skattereform – en värdering, bilaga 6 till budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1)*

Frågor om tjänstesektorns beskattning behandlas i
– *Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn, betänkande av Tjänsteutredningen, SOU 1994:93*
– *Skatter, tjänster och sysselsättning, betänkande av Tjänstebeskattningsutredningen, SOU 1997:17*

Frågor om skatteväxling behandlas i
– *Skatter, miljö och sysselsättning, slutbetänkande och underlagsrapporter från Skatteväxlingskommittén, SOU 1997:11*

Internationaliseringens betydelse för den framtida svenska skattestrukturen behandlas i
– *Våra skatter? Betänkande från Skattebasutredningen, SOU 2002:47, 2002 och i två bilagevolymer med expertrapporter, volym A och volym B, 2002. Frågorna behandlas också av akademiska ekonomer i ett särskilt temanummer av Swedish Economic Policy Review, Vol. 9, Number 1, Spring 2002.*

Frågor om näringslivets energibeskattning behandlas i
– *Svåra skatter! Betänkande från Skattenedsättningskommittén, SOU 2003:38*

Frågor om beskattningen av fåmansägda aktiebolag (”3:12-bolag”) behandlas i
– *Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet (Per-Olof Edin, Ingemar Hansson, Sven-Olof Lodin), rapport till Finansdepartementet, januari 2005.*

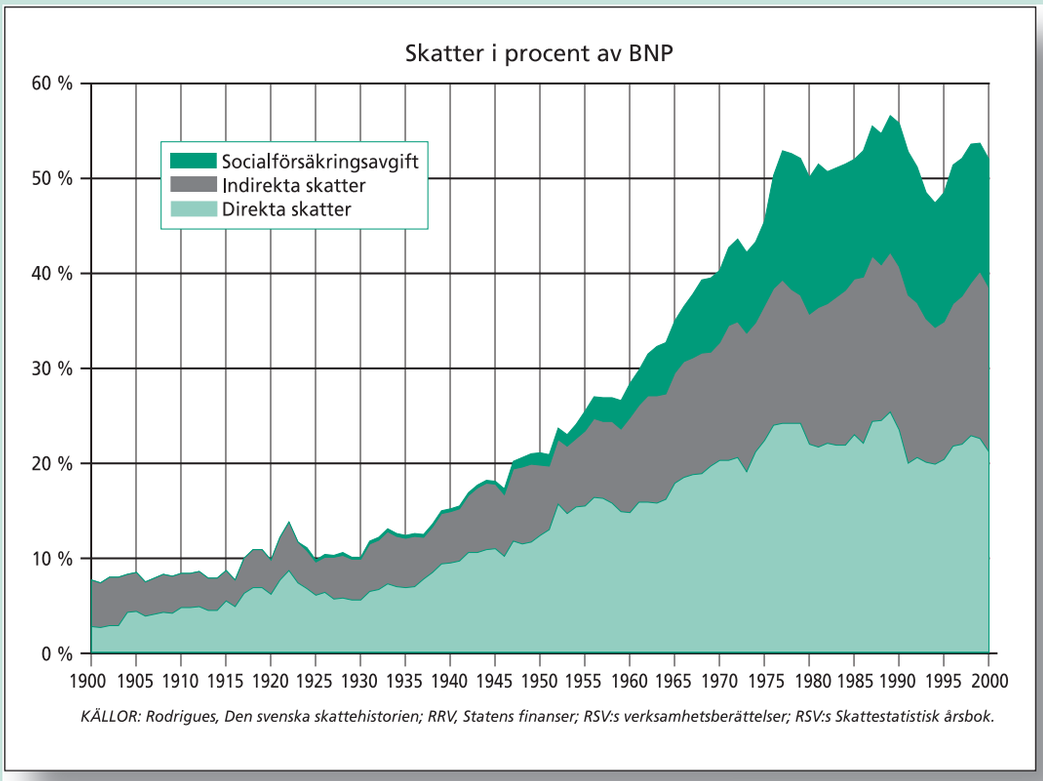

Nationalräkenskaperna

Föreställningen om ett ekonomiskt kretslopp kom till uttryck redan i en skrift från år 1758, Tableau économique, som till författare hade Francois Quesnay. Han var den främste företrädaren för fysiokraterna, och om honom har det sagts, att han var den förste som gav nationalekonomin karaktär av vetenskap.

Bristen på ekonomisk statistik gjorde, att Tableau économique måste bygga på antagna siffror. Bortsett från detta var den något av en nationalräkenskap och belyste det kretslopp, som jordbrukets och industrins årliga produktionsresultat gav upphov till, liksom den slutliga fördelningen av detsamma.

För Quesnay, som var läkare, låg likheten mellan det ekonomiska kretsloppet och blodcirkulationen nära till hands. Vid en tid då man trodde att guld och silver utgjorde ett lands rikedom hävdade Quesnay, att välståndet i stället kom från den produktion som flöt fram ur folkhushållet.

Tableau économique kom också att betraktas som en märklig upptäckt, jämförbar med uppfinnandet av skrivkonsten och pengarna. Bland de besökare, som hos Quesnay studerade tablån, var en man från Skottland vid namn Adam Smith (1723–1790), som fått hedersnamnet ”nationalekonomins fader”.

Källa: Göran Gustavsson, Per Anders Örtendahl ”Nationalräkenskap” Studentlitteratur Lund 1980.

Den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna

2

2.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs översiktligt den offentliga sektorns inkomster och utgifter med hjälp av nationalräkenskapernas uppgifter. Den totala inkomsten av skatter och avgifter sätts också i relation till bruttonationalprodukten och utvecklingen av denna s.k. skattekvot beskrivs. Dessutom visas en mer detaljerad redovisning av vissa skatter. Kapitlet avslutas med en sammanställning över den offentliga sektorns utgifter uppdelade på ändamål (verksamhetsområden).

2.1.1 Kort om nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin med uppdelning på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. NR följer när det gäller begrepp, definitioner och klassificeringar det Europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 1995). Omläggningen till ENS 1995 slutfördes i maj 1999 och omfattar data från och med 1993. Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvaret för beräkningar och publicering av de svenska nationalräkenskaperna.

Indelning i sektorer

Indelningen i sektorer görs så att enheter med likartade ekonomiska förutsättningar förs samman. Företagssektorn svarar för produktion av marknadsförda varor samt icke finansiella och finansiella tjänster. Den offentliga sektorn producerar icke marknadsförda tjänster för individuell och kollektiv konsumtion samt omfördelar inkomster. Hushållssektorn slutligen omfattar alla fysiska personer såväl enskilda som grupper av individer (ideella organisationer och stiftelser). De är dels konsumenter, dels i förekommande fall egna företagare som producerar varor och tjänster.

I NR delas den offentliga sektorn upp i tre delsektorer:

- Den statliga sektorn
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn

Till den statliga sektorn räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar. De statliga affärsverken, Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Affärsverket svenska kraftnät, ingår dock inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. Vattenfall AB och Svenska Spel AB. Den allmänna sjukförsäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) och arbetslöshetsförsäkringen flyttades i och med omläggningen av NR över till den statliga sektorn. Tidigare låg dessa försäkringar i socialförsäkringssektorn.

Till socialförsäkringssektorn i NR räknas AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten (PPM). Från och med 2007 räknas PPM till den finansiella sektorn och sparandet förs till hushållssektorn i stället för, som nu, till den offentliga sektorn.

Den kommunala sektorn omfattar i denna indelning primärkommuner, landsting och (t.o.m. år 1999) kyrkokommuner.

Viktiga summeringar

Nationalräkenskaperna innehåller ett antal viktiga summeringar t.ex. av hushållens konsumtionsutgifter och investeringar. Utvecklingen av dessa aggregat används i den samhällsekonomiska analysen som underlag för ekonomisk-politiska beslut. Den kanske mest kända summeringen är bruttonationalprodukten (BNP) som är ett mått på den totala produktionen av varor och tjänster i landet och som kan fördelas på slutlig användning i form av konsumtion, investering och export. Sveriges BNP (till marknadspris) uppgick år 2005 preliminärt till 2 673 miljarder kronor. Detta värde svarar mot inkomster för de anställda (löner), för företagare och kapitalägare (vinster) och för den offentliga sektorn (övriga produktionsskatter minus subventioner).

Svarta inkomster i nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) ska avspegla all ekonomisk verksamhet. Det betyder att även s.k. svarta inkomster ska inklu-

deras. Kalkylerna av de svarta inkomsternas totala omfattning baseras i huvudsak på inbyggda avstämningsmöjligheter inom ramen för NR-systemet. Dessa bygger på identiteten mellan inkomster och utgifter. Den omfattande ekonomiska statistiken, som ligger till grund för NR, visar för ekonomin som helhet genomgående högre värden för utgifter än för inkomster. Orsaken kan t.ex. vara att inköp i detaljhandeln sker med pengar som inte deklarerats som inkomst. Inköpet kommer med som utgift i statistiken efter rapport från detaljhandeln medan inkomsten inte registreras. I NR-kalkylerna förekommer även vissa tillägg för ej rapporterade utgifter. Branscher som berörs är bland annat byggnadsindustri, restauranger och åkerier. Den skillnad som uppkommer mellan inkomster och utgifter tolkas som icke deklarerade inkomster (av tjänst eller näringsverksamhet) i hushållen. Värdet har under senare år varit drygt 100 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 5 procent av BNP.

Mervärdesskatt i offentlig sektor

I november 2002 publicerade NR räkenskaper med revideringar införda avseende år 1993-2001. Den största förändringen var införandet av mervärdesskatt i offentlig sektor. Detta medförde en ökning av BNP med mellan 34 miljarder kronor år 1993 och 49 miljarder kronor år 2001. I publiceringen i november 2003 justerades mervärdesskatten med ett avdrag för moms i skattepliktig verksamhet. Storleksordningen var inom intervallet 1,5 till 2,5 miljarder kronor under perioden 1993 och framåt. Det finansiella sparandet däremot påverkades inte av ovanstående revideringar. I det första fallet uppvägs de ökade skatteintäkterna av pålagd mervärdesskatt på statlig konsumtion, investeringar och sociala naturaförmåner (tidigare benämnt direktkonsumtion) samt av ökade statsbidrag till kommunsektorn motsvarande pålagd mervärdesskatt på kommunal konsumtion, investeringar och sociala naturaförmåner. På motsvarande sätt minskar pålagd mervärdesskatt på konsumtion i det andra fallet. En ytterligare revidering som påverkar mervärdesskatten fr.o.m. november 2003 är att den s.k. UK-rabatten (avgift som Sverige betalar till EU) förs som löpande transferering och som en skatteintäkt. Tidigare fördes denna i posten mervärdesskatter till EU. Detta påverkar inte heller det finansiella sparandet.

Ny beräkningsmetod för banktjänster

I samband med publiceringen i november 2005 infördes för perioden 1993-2004 en förändrad redovisning av banktjänster i nationalräkenskaperna. Förändringen avser den del av banktjänsterna som mäts indirekt och som tidigare kallades ofördelade banktjänster. Den engelska förkortningen för denna produktion är FISIM (Financial Intermediate Services Indirectly Measured). Posten innehåller den del av kreditinstitutens produktion som skapas med hjälp av skillnaden mellan deras in- och utlåningsräntor. Användningen av dessa banktjänster har tidigare inte kunnat fördelas ut på olika användare, utan har i sin helhet ingått i näringslivets inköp av tjänster. Utfördelningen av banktjänster på olika användare innebär att räntebetalningarna delas upp i två delar, betalning av ren ränta, som inte innehåller någon ersättning för banktjänsten, samt själva banktjänsten. För den offentliga sektorns del innebär detta ökade utgifter för konsumtion (själva banktjänsten) med i genomsnitt 1,5 miljarder kronor per år under perioden 1993-2004. Förändringen påverkar däremot inte det finansiella sparandet för offentliga sektorn, eftersom ränteutgifterna motkonteras med samma belopp. Även övriga sektorer i ekonomin påverkas, och den nya redovisningen innebär att BNP-nivån har höjts med ca en procentenhet. BNP-tillväxten har dock endast påverkats marginellt.

2.1 Tabell
Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1993, 1999-2005, löpande priser, mdkr
Revenue and expenditure of general government sector (consolidated) 1993, 1999-2005, current prices, BSEK

Inkomsts- och utgiftsslag Revenues and expenditures	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inkomster *(Revenue)*	**911**	**1 248**	**1 318**	**1 297**	**1 307**	**1 368**	**1 435**	**1 514**
Skatter *(Taxes)*	562	845	856	830	825	878	936	988
Löpande inkomst- o förmögenh.skatter *(Current taxes on income and wealth)*	301	461	493	453	423	457	499	532
Skatter på produktion och import *(Taxes on production and imports)*	260	382	360	374	399	418	434	455
Kapitalskatter *(Capital taxes)*	1	2	3	3	3	2	3	1
Socialförsäkringsavgifter *(Social security contributions)*	199	264	319	337	347	350	359	372
Arbetsgivaravgifter *(Employers' contributions)*	186	197	247	263	270	270	277	288
Egenföretagaravgifter *(Social security contributions for self-employed)*	8	62	66	68	71	73	75	77
Allmänna egenavgifter *(General social security contributions)*	5	4	6	6	7	6	7	7
Ränteinkomster *(Interests)*	76	47	44	30	27	26	25	25
Övriga inkomster *(Other revenues)*	74	93	100	100	108	115	115	129
Utgifter *(Expenditures)*	**1 087**	**1 199**	**1 208**	**1 237**	**1 318**	**1 372**	**1 394**	**1 439**
Transfereringar *(Transfers)*	602	567	566	558	587	609	617	639
Ränteutgifter *(Interests)*	90	98	90	69	77	58	49	52
Subventioner *(Subsidies)*	69	42	35	34	36	37	36	40
Sociala förmåner till hushåll *(Social contributions)*	349	378	384	394	411	445	459	466
Bidrag till hushållens ideella organisationer *(Current transfers to NPISHs)*	17	27	31	32	34	38	39	41
Internationell verksamhet *(Current international cooperation)*	8	10	12	13	11	12	15	17
Övriga löpande transfereringar *(Other current transfers)*	1	2	8	9	10	10	11	11
Kapitaltransfereringar *(Capital transfers)*	68	11	7	7	7	8	7	12
Konsumtionsutgifter *(Final consumption expenditures)*	454	572	585	615	658	692	705	728
Investeringar *(Gross capital formation)*	31	60	58	64	73	71	72	73
Finansiellt sparande (Inkomster-utgifter) *(Net borrowing/net lending)*	**- 176**	**49**	**110**	**60**	**- 11**	**- 4**	**41**	**74**
Statliga sektorn *(Central government sector)*	- 203	88	58	168	- 43	- 45	- 12	10
Socialförsäkringssektorn *(Social security sector)*	31	- 41	48	- 104	45	47	49	50
Kommunala sektorn *(Local government sector)*	- 5	2	5	- 4	- 13	- 5	5	14
Finansiellt sparande i relation till BNP i procent *(Net borrowing/net lending i relation to GDP, percent)*	**- 11**	**2**	**5**	**3**	**- 0**	**- 0**	**2**	**3**

Anm: Vissa belopp för år 2004 och 2005 är preliminära
Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

2.2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

I Tabell 2.1 redovisas den offentliga sektorns inkomster, utgifter och finansiella sparande för 1993 och för perioden 1999-2005. För att visa den konsoliderade offentliga sektorns transaktioner med samhällsekonomin i övrigt, har överföringar mellan olika delar av sektorn, t.ex. statsbidrag till kommuner, tagits bort.

2.2.1 Skatterna ökar sin andel av offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorns inkomster har i tabellen delats upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Skatterna, i sin tur, är uppdelade på löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import samt kapitalskatter. Dessa skatter presenteras mer utförligt i avsnitt 2.3.1. Socialförsäkringsavgifterna består av arbetsgivaravgifter, egenföretagaravgifter och allmänna egenavgifter. Ränteinkomsterna avser främst AP-fondernas avkastning. Övriga inkomster består bl.a. av överskott från affärsverksamhet och aktieutdelningar.

I Tabell 2.1 visas hur de olika inkomstposterna i den offentliga sektorn förändrats under perioden. Skatter och socialavgifter har ökat från 84 till 90 procent, medan andelen övriga inkomster, främst bestående av räntor och utdelningar, har sjunkit från 16 till 10 procent.

Skatternas andel av totala inkomsterna har ökat från 62 till 65 procent och var som högst 1999 med 68 procent. Hushållens inkomstskatter var 30 procent 1993 och som högst 32 procent år 1999. 2005 var hushållens andel 29 procent. Företagens inkomstskatt hade andelen 3 procent 1993 och som högst 6 procent åren 2000 och 2005.

2.2.2 Offentliga sektorns utgifter – konsumtion större än transfereringar

Den offentliga sektorns utgifter kan delas upp i transfereringar, konsumtionsutgifter och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär en överföring av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer av ekonomin, t.ex. utbetalningar av pensioner och barnbidrag till hushållen och utbetalningar av räntesubventioner till företagen. Transfereringsutgifterna till internationell verksamhet avser u-landsbistånd men även utgifter till bl.a. FN. Från och med år 1995 ingår även den avgift, baserad på bruttonationalinkomsten, som Sverige betalar till EU. Ränteutgifterna består till största delen av statsskuldsräntor.

Med konsumtionsutgifter menas bl.a. utgifter för löner till anställda inom den offentliga sektorn samt utgifter för inköp av varor och tjänster. Även varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagssektorn och som ges direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård och läkemedel, ingår i de offentliga konsumtionsutgifterna.

Investeringar, slutligen, avser utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon. Även egenutvecklad datorprogramvara ingår.

På motsvarande sätt som för inkomsterna kan utgiftsandelar beräknas. De totala transfereringsutgifternas andel av den offentliga sektorns utgifter har minskat från 55 till 44 procent under den redovisade perioden. För konsumtionsutgifterna har andelen ökat från 42 till 51 procent och investeringsutgifternas andel har varierat mellan 3 och 6 procent med ett snitt på 5 procent. Från och med 1999 har konsumtionen varit större än transfereringarna.

Transfereringsutgifternas andel var högst för år 1993 vilket främst berodde på de stora belopp som då betalades ut som bankstöd i form av kapitaltransfereringar.

2.2.3 Offentliga sektorns finansiella sparande positivt

Den offentliga sektorns finansiella sparande är lika med skillnaden mellan sektorns totala inkomster och totala utgifter. Det finansiella sparandet var negativt för åren 1993-1997. (se Tabell 2.1) Från och med 1998 är det finansiella sparandet positivt utom för 2002-2003 då sparandet var negativt, dock inte på samma nivåer som under perioden 1993-1997. Det är främst staten som bidragit till utvecklingen, inte minst genom förändringen i ränteutgifterna för den statliga upplåningen. Från och med år 1997 har avbetalning av statsskulden kunnat ske samtidigt som räntenivåerna sjunkit, vilket medfört minskade ränteutgifter som bidragit till ett förbättrat finansiellt sparande.

För socialförsäkringssektorn, som försämrade sitt finansiella sparande åren 1993-1997, vände utvecklingen 1998 då AP-fondernas fastigheter såldes ut. År 1999 byttes de positiva siffrorna mot ett negativt finansiellt sparande vilket berodde på den stora kapitalöverföringen till staten i samband med den nya pensionsreformen. År 2000 och 2001 kompenserades kapitalöverföringarna på 45 respektive 155 miljarder kronor i viss mån av överföringarna i motsatt riktning i form av ålderspensionsavgifter och överföringar till premiepensionsmyndigheten. För socialförsäkringssektorn blev det finansiella sparandet dessa år plus 48 respektive minus 104 miljarder kronor. Åren 2002-2005 är överskottet mellan 40 och 50 miljarder kronor. Det finansiella sparandet för staten uppgick åren 2000 och 2001 till plus 58 respektive 168 miljarder kronor. År 2002-2004 var statens finansiella sparande negativt, men med en förbättring från minus 43 till minus 12 miljarder kronor mellan 2002 och 2004. År 2005 var statens finansiella sparande plus 10 miljarder kronor. Hela offentliga sektorns finansiella sparande uppgick år 2005 till 74 miljarder kronor.

I Tabell 2.1 framgår den offentliga sektorns finansiella sparande ställt i relation till BNP. Detta relationstal har under senare tid fått ökad uppmärksamhet främst till följd av att ett av de s.k. konvergenskrav som ställs för deltagande i EU:s monetära union är att den konsoliderade offentliga sektorns underskott inte får överstiga tre procent av BNP. Numera visar talet hur väl länderna följer den s.k. stabilitetspakten.

Speciella rapporteringar av den offentliga sektorns finansiella sparande görs till EU för bedömning av konvergenskriterierna. I EU-rapporteringen definieras ränteutgifterna på ett annat sätt än i de ordinarie NR-beräkningarna. Räntor på skuldbytesavtal och liknande finansiella instrument ska inkluderas i ränteutgifterna i EU-rapporteringen, men inte i övriga beräkningar.

2.3 Totala skatter och skatte- och avgiftskvoten

2.3.1 Skatter i nationalräkenskapssystemet

I NR:s skatter ingår löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import och kapitalskatter. Skatter på produktion och import uttaxeras både av EU och av den offentliga sektorn medan de andra typerna av skatter endast uttaxeras av den offentliga sektorn. I NR bokförs skatter vid den tidpunkt då skattskyldigheten inträffar. Endast skatter som är styrkta av taxering, deklaration eller liknande tas med. Skatter som är styrkta av taxering, men som aldrig betalas, ska inte ingå. NR gör en skattning av de ej inbetalda skatterna genom att fördela uppkomna underskott på skattekontona på olika skatteslag.

Statsbudgetens (SB) skatteinkomster skiljde sig tidigare från NR:s när det gällde bokföringstidpunkt och innehåll. I SB var inkomsterna tidigare ofta kassamässiga medan de i NR är mer intäktsmässiga. Det innebar att en skatteinkomst kunde hamna på olika år i SB och NR. En övergång till periodiserade skatter har nu genomförts även vad gäller SB. Till skillnad mot i NR ingår i SB:s skatter även socialförsäkringsavgifter. Uppgifter för mervärdeskatten bygger på deklarationer samt för mindre belopp även taxeringar.

En ny metod för att beräkna inkomstskatterna gäller i NR från och med publiceringen i november 2003. En omläggning av beräkningen av inkomstskatter för hushåll och företag har gjorts. Den tidigare metoden har ersatts av en mer strikt tillämpad upplupet-princip. Detta innebär att prognostiserade värden för slutregleringen används och prognosen förs till aktuellt år. Detta är huvudprincipen i ESA-95 och ska tillämpas om möjlighet föreligger. Finns inte information att tillämpa kan undantag medges. Detta var fallet i NR:s tidigare tillämpade skatteberäkningsmetod. Enligt den tidigare metoden har i NR till ett visst inkomstår förts dels debiterade skatter för året, dels slutregleringen som avser föregående års skatt och utgörs av skillnaden mellan slutligt taxerad skatt och preliminärt debiterad skatt.

Till ett visst inkomstår förs t.ex. resultat från skattetvister vilka kan härröra från flera år tillbaka. Denna bokföring är i enlighet med ESA-95 som, då upplupet-principen inte kan tillämpas, medger undantag från huvudprincipen och säger att en skatt kan registreras vid den tidpunkt då skyldigheten fastställs.

Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter

De löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna består dels av inkomstskatter och dels av övriga löpande skatter. Inkomstskatterna omfattar bl.a. skatter på hushållsinkomster (t.ex. inkomster från anställning eller företagande), inkomster eller vinster i bolag, realisationsvinster och skatter på lotteri- eller spelvinster. Övriga löpande skatter omfattar bl.a. förmögenhetsskatter och hushållens motorfordonsskatt.

Från företagssektorn till hushållssektorn överförs de skatter som avser avkastning på pensionsreserver tillskrivna hushållen.

Skatter på produktion och import

Skatter på produktion och import är i första hand skatter som utgår på förbrukning av vissa varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt och energiskatt (i NR-systemet betecknade produktskatter). Som övriga produktionsskatter räknas i NR i princip även sådana lagstadgade socialavgifter som inte har en direkt förmånssida, dvs. för närvarande den allmänna löneavgiften, t.o.m. 1998 arbetarskyddsavgiften, den särskilda löneskatten och del av tilläggspensionsavgiften. Även fastighetsskatten ingår enligt NR:s definitioner i övriga produktionsskatter.

Kapitalskatter

Kapitalskatterna omfattar arvs- och gåvoskatten och andra oregelbundet uttaxerade skatter och avgifter på kapital. Fr.o.m. 17 december 2004 är dock arvs- och gåvoskatten avskaffad.

2.2 Tabell
Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter på produktion och import fördelade på skatteslag, löpande priser, mdkr
Current taxes on income and wealth and taxes on production on imports by type of tax, current prices, BSEK

	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Löpande inkomst och förmögenhetsskatter *(Current taxes on income and wealth)*	**301**	**461**	**493**	**453**	**423**	**457**	**499**	**532**
Hushåll *(Households)*	272	396	407	391	373	401	422	441
Förmögenhetsskatt *(Tax on net wealth)*	3	8	8	6	4	5	5	4
Lotterivinstskatt *(Lottery prize tax)*	0	0	0	0	0	0	0	-
Avkastningsskatt *(Tax on holding gains)*	4	6	9	9	8	8	8	8
Motorfordonsskatt *(Tax, motor vehicles)*	2	4	4	4	4	5	5	6
Inkomstskatt *(Tax on income)*	263	377	386	372	357	383	404	422
Statlig *(Central government)*	20	55	50	13	- 22	- 20	- 16	- 10
Kommunal *(Local government)*	243	322	336	359	379	403	420	432
Bolag *(Companies)*	29	65	85	62	50	56	77	92
Förmögenhetsskatt *(Tax on net wealth)*	0	0	0	0	0	0	0	0
Inkomstskatt icke-finansiella företag *(Tax on income,non-financial enterprises)*	22	47	63	46	39	56	77	91
Inkomstskatt, finansiella företag *(Tax on income, financial enterprises)*	7	18	22	16	10	..	..	..
Skatter på produktion och import *(Taxes on production and imports)*	**260**	**392**	**372**	**385**	**407**	**427**	**441**	**462**
Produktskatter *(Taxes on goods and services)*	231	273	280	294	309	322	333	352
Mervärdesskatter *(Value added taxes)*	155	188	195	205	216	225	235	250
Statlig *(Central government)*	155	180	187	197	211	220	231	246
EU *(European Union)*	..	7	8	7	5	5	3	3
Importtullar *(Import duties)*	5	3	4	3	3	3	4	4
Statlig *(Central government)*	5	..	..	..	..	..	..	..
EU *(European Union)*	..	3	4	3	3	3	4	4
Skatt på bränslen *(Tax on fuel)*	31	40	39	41	43	45	45	45
Skatt på elektrisk kraft *(Tax on electrical power)*	8	13	13	13	15	16	18	19
Skatt på drycker *(Tax on beverages)*	11	11	11	11	11	11	10	10
Tobaksskatt *(Tax on tobacco)*	7	7	8	8	8	8	8	8
Skatt på finansiella- o kapitaltransaktioner *(Tax on financial and capital transactions)*	5	4	5	5	6	6	7	8
Försäljningsskatt på motorfordon *(Registration tax, motor vehicles)*	1	0	0	- 0	0	-	-	0
Skatt på spel och lotterier *(Tax on gambling and lotteries)*	3	1	1	1	1	1	1	1
Skatt på annonser och reklam *(Tax on advertising)*	1	1	1	1	1	1	1	1
Vinster från fiskala monopol *(Profits of fiscal monopolies)*	2	4	2	3	3	4	4	3
Övriga produktskatter *(Other taxes on goods and services)*	2	1	2	2	1	2	2	2
Statlig *(Central government)*	2	1	2	2	1	2	2	2
EU *(European Union)*	..	0	0	0	0	0	0	0
Övriga produktionsskatter *(Other taxes on production)*	29	119	91	91	98	105	108	110
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	14	23	23	21	24	24	25	25
Motorfordonsskatt *(Tax on the use of motor vehicles)*	2	3	3	3	3	3	3	4
Löneskatter *(Payroll taxes)*	10	90	61	63	67	73	75	77
Övriga produktionsskatter, övrigt *(Other taxes on production)*	3	3	5	4	5	4	4	4

Anm: Vissa belopp för år 2004 och 2005 är preliminära

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

Skatterna har ökat

I och med att Sverige år 1995 blev medlem i EU så är bl.a. alla importtullar samt en del av mervärdesskatterna en del av EU:s skatteinkomster. Tidigare var dessa en del av svenska statens inkomster.

I Tabell 2.2 redovisas löpande inkomst- och förmögenhetsskatter och skatter på produktion och import fördelade på skatteslag för 1993 samt perioden 1999-2005. Inkomsterna från de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna har ökat under perioden 1993-2005, från 301 miljarder kronor till 532 miljarder kronor. Hushållen svarar för den största andelen, mellan 83 och 90 procent under perioden. Bolagens andel av de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna var 10 procent 1993, ökade sedan och nådde år 2000 17 procent för att sedan minska 2001-2003. Ökningen i bolagens inkomstskatter 2004 förklaras delvis av att företag återfört periodiseringsfonder på grund av ändrade regler som innebär räntebeläggning av fonderna. Denna effekt syns även år 2005. 2000 var de löpande inkomst- och förmögenhetskatterna höga, 493 miljarder kronor, till följd av ett högt skattetryck och stark tillväxt. Detta år uppgick också slutavstämningen på hushålls- och företagsskatterna till 83 miljarder kronor, det högsta värdet under den redovisade perioden. Slutavstämningen är skillnaden mellan preliminärt debiterad och fastställd skatt och avser till största delen skatt på realisationsvinster.

Inkomsterna från skatter på produktion och import har ökat åren 1993-2005, från 260 miljarder kronor till 462 miljarder kronor. Produktskatterna har ökat med 121 miljarder kronor och övriga produktionsskatter med 81 miljarder kronor. Det är framförallt fastighetsskatten och löneskatterna som har bidragit till ökningen av övriga produktionsskatter. Bland löneskatterna redovisas den allmänna löneavgiften, vilken återinfördes i och med EU-inträdet. Den uppgick till 10 miljarder kronor år 1995 och 30 miljarder kronor år 2005. Det procentuella uttaget för den allmänna löneavgiften var 1,5 procent år 1995, 8,04 procent år 1999 och sjönk sedan till 3,09 procent år 2000 i enlighet med pensionsöverenskommelsen år 1999. År 2005 var uttaget 3,07 procent. Ökningen av produktskatter förklaras av ökade mervärdesskatter och skatter på bränslen och elektrisk kraft.

2.3.2 Lägre skattekvot åren efter 2000

I den ekonomiska debatten används ofta uppgifter om såväl olika slag av skatte- eller avgiftsbelopp ställda i relation till BNP som den totala summan av skatter och avgifter ställd i relation till BNP. I det senare fallet brukar begreppet (total) skattekvot användas. Förändringar i denna kvot beror givetvis på förändringar både av skatte- och avgiftsuttagen och av BNP. Även andra förändringar kan påverka kvoten, t.ex. förändringar av betalningsrutiner. Den är däremot opåverkad av om exempelvis en lagstadgad socialavgift tas ut som en arbetsgivaravgift eller som en allmän egenavgift.

Tabell 2.3 visar hur den totala skattekvoten för perioden 1993-2005 varierat mellan 49 och 53 procent. År 2005 är skattekvoten 51 procent. I och med att metoden för beräkning av inkomstskatter ändrades i NR år 2003 (se avsnitt 2.3.1) och p.ga. den nya beräkningsmetoden för banktjänster (se avsnitt 2.1.1) så har serien förändrats jämfört med tidigare publicerade serier. Mervärdesskatt för offentlig sektor ingår även i statens skatteintäkter sedan publiceringen i november 2002. BNP har höjts med motsvarande belopp och effekten av mervärdesskatt för offentlig sektor påverkar inte skattekvoten, men ger effekten av ett nivåskifte. Den nya beräkningsmetoden för banktjänster innebär en höjning av BNP-nivån med ca en procentenhet (se avsnitt 2.1.1).

2.4 Offentliga sektorns utgifter per ändamål

Tabell 2.5 innehåller den offentliga sektorns utgifter per ändamål för åren 1995-2004. Ändamålsfördelningen följer EU-standard och innehåller tio huvudgrupper med undergrupper. Tidigare användes i Sverige en annan ändamålsfördelning med 14 huvudgrupper. Jämfört med denna är ändamålen försvar och samhällsskydd, ändamål två och tre, är oförändrade. Till allmän offentlig förvaltning, ändamål ett, är nu fört de poster som förr var ofördelade på ändamål fjorton, i huvudsak räntor på statsskulden. De gamla ändamålen nio till tretton återfinns i nya ändamålet Näringslivsfrågor.

2.3 Tabell
Tabell BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP
GDP in BSEK and total tax revenues, as percentage of GDP

År Year	**BNP, mdkr** GDP, BSEK	**Skattekvoten, % av BNP** Total tax revenue, % of GDP			
		Totalt, total	**därav**, there of		
			Löpande inkomsts- och förmögenhetsskatter samt kapitalskatter Current taxes on income, net wealth and capital taxes	**Skatter på produktion och import** Taxes on production and imports	**Sociala avgifter** Social security contributions
1993	1 557	49	19	17	13
1994	1 662	49	20	16	13
1995	1 788	49	20	16	13
1996	1 829	52	21	17	14
1997	1 905	52	21	17	14
1998	1 987	53	21	18	14
1999	2 096	53	22	19	13
2000	2 217	53	22	17	14
2001	2 288	51	20	17	15
2002	2 372	50	18	17	15
2003	2 459	50	19	17	14
2004	2 573	51	20	17	14
2005	2 673	51	20	17	14

Anm: Vissa belopp för år 2004 och 2005 är preliminära
Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

2.4.1 Stor del av de offentliga utgifterna till socialt skydd

I Tabell 2.4 redovisas de totala offentliga utgifterna, dvs. summan av transfereringar, konsumtion och investeringar, fördelade på ändamål och sektor för år 2004. Tabellen är ändamålsfördelad på tresiffernivå.

Totala offentliga utgifter är konsoliderade (dvs. överföringar mellan olika delar av offentliga sektorn har tagits bort) och är därför inte lika med summan av delsektorernas utgifter. Investeringarna inkluderar sådana utförda inom sektorn men utanför myndighetsverksamheten. På detta sätt överensstämmer sektorns totala utgifter, dvs. de som redovisas i Tabell 2.1 med de ändamålsfördelade i Tabell 2.4 och Tabell 2.5.

Av tabellen framgår att nästan hälften av offentliga sektorns utgifter, ca 44 procent, används till socialt skydd. Ändamålet ålderdom står för knappt hälften av dessa utgifter. I socialt skydd ingår såväl ekonomisk trygghet, dvs. ekonomiskt stöd avsett som gottgörelse vid minskad eller förlorad arbetsinkomst eller vid otillräcklig försörjningsförmåga, som social omsorg avseende främst omsorgsverksamhet till individer eller grupper av individer med särskilda behov, t.ex. barn, äldre eller funktionshindrade.

Statens och socialförsäkringens utgifter för socialt skydd avser huvudsakligen den ekonomiska tryggheten i form av t.ex. arbetslöshetsersättningar, barnbidrag, föräldrapenning, sjukpenning och pensioner.

Kommunernas utgifter för socialt skydd avser främst social omsorg som barnomsorg, vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg. I primärkommunernas utgifter ingår också socialbidraget.

En stor utgift för den offentliga sektorn och framför allt för staten, är räntor på statsskulden. Räntan på statsskulden var 44 miljarder kronor för 2004 och ligger på ändamål 017, skuldtransaktioner avseende offentliga sektorn.

Den offentliga sektorns utgifter för hälso- och sjukvård utgör 13 procent av de totala utgifterna. Landstingens utgifter ligger till största delen inom hälso- och sjukvård med 87 procent av sektorns totala utgifter.

Utgifter för utbildning utgör 15 procent av den offentliga sektorns utgifter. För primärkommuner utgör utbildning den näst största utgiften med 37 procent av dess total. Av detta används det mesta till förskoleutbildning samt grundskoleutbildning årskurs 1-6.

2.4 Tabell
Totala offentliga utgifter per ändamål år 2004, mdkr, löpande priser
General government's expenditures by objective and sector year 2004, BSEK, current prices

Ändamål		Totalt**		Stat		Social-försäkring		Primär-kommuner		Landsting	
		Total**		Central gov.		Social security		Municipal councils		County councils	
COFOG*		Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%
01	**Allmän offentlig förvaltning *(General public services)***	**161**	**12**	**176**	**22**	**-**	**-**	**36**	**9**	**6**	**3**
011	Verkställande och lagstiftande organ, ekonomi- och skatteförvaltning, utrikesförvaltning *(Executive and legislative organs, financial and fiscal affairs)*	40	3	41	5	..		- 1	- 0	1	0
012	Internationellt ekonomiskt bistånd *(Foreign economic aid)*	20	1	20	2	..		..	..	..	..
013	Allmänna förvaltningstjänster *(General services)*	39	3	11	1	..		31	8	4	2
014	Grundforskning *(Basic research)*	13	1	14	2	..		0	0	0	0
015	FoU Allmän offentlig förvaltning *(R&D General public services)*	..	..	..	..	..		..	..	..	..
016	Övrig allmän offentlig förvaltning *(General public services n.e.c.)*	2	0	0	0	..		1	0	..	..
017	Skuldtransaktioner avseende offentliga sektorn *(Public debt transactions)*	49	4	43	5	..		5	1	1	0
018	Allmänna transfereringar mellan olika delsektorer inom den offentliga sektorn *(Transfers of a general character between different levels of government)*	0	0	48	6	..		..	..	0	0
02	**Försvar *(Defence)***	**48**	**3**	**49**	**6**	**..**		**0**	**0**	**..**	**..**
021	Militärt försvar *(Military defence)*	46	3	46	6	..		0	0	..	..
022	Civilt försvar *(Civil defence)*	2	0	2	0	..		0	0	..	..
023	Internationellt militärt bistånd *(Foreign military aid)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
024	FoU Försvar *(R&D Defence)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
025	Övrigt försvar *(Defence n.e.c.)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
03	**Samhällsskydd och rättsskipning *(Public order and safety)***	**37**	**3**	**31**	**4**	**..**		**6**	**2**	**..**	**..**
031	Polisverksamhet *(Police services)*	17	1	17	2	..		..	..	..	..
032	Brand- och räddningsverksamhet *(Fire-protection services)*	6	0	0	0	..		6	2	..	..
033	Rättsskipning *(Law courts)*	7	1	7	1	..		..	..	..	..
034	Kriminalvård *(Prisons)*	6	0	6	1	..		..	..	..	..
035	FoU Samhällsskydd och rättsskipning *(R&D Public order and safety)*	..	..	..	..	..		..	..	..	..
036	Övrigt samhällsskydd och rättsskipning *(Public order and safety n.e.c.)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
04	**Näringslivsfrågor *(Economic affairs)***	**106**	**8**	**86**	**11**	**..**		**21**	**5**	**8**	**4**
041	Övergripande handels-, näringslivs och arbetsmarknadsfrågor *(General economic, commercial and labour affairs)*	21	2	24	3	..		2	1	0	0
042	Jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt *(Agriculture, forestry, fishing and hunting)*	4	0	4	0	..		..	..	..	..
043	Bränsle och energi *(Fuel and energy)*	1	0	1	0	..		0	0	..	..
044	Utvinning av mineral samt tillverkning och byggnadsverksamhet *(Mining, manufacturing and construction)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
045	Transporter *(Transport)*	76	5	54	7	..		18	4	7	4
046	Kommunikationer *(Communication)*	1	0	2	0	..		0	0	..	..
047	Andra näringsgrenar *(Other industries)*	1	0	0	0	..		1	0	0	0
048	FoU näringslivsfrågor *(R&D Economic affairs)*	2	0	2	0	..		0	0	0	0
049	Övriga ekonomiska frågor *(Economic affairs n.e.c.)*	- 0	- 0	- 0	- 0	..		..	..	..	..
05	**Miljöskydd *(Environmental protection)***	**5**	**0**	**4**	**0**	**..**		**1**	**0**	**..**	**..**
051	Avfallshantering *(Waste management)*	2	0	1	0	..		0	0	..	..
052	Hantering av avloppsvatten *(Waste water management)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
053	Föroreningsbekämpning *(Pollution abatement)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
054	Skydd av biologisk mångfald och landskap *(Protection of biodiversity and landscape)*	1	0	1	0	..		..	..	..	..

	055	FoU Miljöskydd *(R&D Environmental protection)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
	056	Övrigt miljöskydd *(Environmental protection n.e.c.)*	2	0	1	0	..		1	0	..	..
06		**Bostadsförsörjning och samhällsutveckling *(Housing and community amenity)***	**12**	**1**	**5**	**1**	**..**		**9**	**2**	**0**	**0**
	061	Bostadsförsörjning *(Housing development)*	4	0	2	0	..		2	0	..	..
	062	Samhällsutveckling *(Community development)*	6	0	2	0	..		5	1	0	0
	063	Vattenförsörjning *(Water supply)*	2	0	..	..	..		2	1	..	..
	064	Gatubelysning *(Street lighting)*	..	..	..	..	..		..	..	..	..
	065	FoU Bostadsförsörjning och samhällsutveckling *(R&D Housing and community amenities)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
	066	Övrigt, bostadsförsörjning och samhällsutveckling *(Housing and community amenities n.e.c.)*	..	..	..	..	..		..	..	..	..
07		**Hälso- och sjukvård *(Health)***	**180**	**13**	**33**	**4**	**..**		**2**	**0**	**173**	**87**
	071	Medicinska produkter, apparater och anordningar *(Medical products, appliances and equipment)*	24	2	20	2	..		1	0	23	12
	072	Öppen sjukvård *(Outpatient services)*	76	5	8	1	..		0	0	71	36
	073	Sluten sjukhusvård *(Hospital services)*	55	4	2	0	..		1	0	55	28
	074	Folkhälsovård *(Public health services)*	3	0	0	0	..		0	0	3	1
	075	FoU Hälso- och sjukvård *(R&D Health)*	2	0	0	0	..		0	0	2	1
	076	Övrig hälso- och sjukvård *(Health n.e.c.)*	20	1	3	0	..		0	0	19	10
08		**Fritidsverksamhet, kultur och religion *(Recreation, culture and religion)***	**26**	**2**	**9**	**1**	**..**		**19**	**5**	**2**	**1**
	081	Fritids- och idrottsverksamhet *(Recreational and sporting services)*	10	1	1	0	..		10	2	..	..
	082	Kulturell verksamhet *(Cultural services)*	15	1	6	1	..		9	2	2	1
	083	Radio-, TV- och förlagsverksamhet *(Broadcasting and publishing services)*	1	0	1	0	..		..	..	..	..
	084	Religiös verksamhet och annan samhällsverksamhet *(Religious and other community services)*	0	0	0	0	..		0	0	0	0
	085	FoU Fritidsverksamhet, kultur och religion *(R&D Recreation, culture and religion)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
	086	Övrig fritidsverksamhet, kultur och religion *(Recreation, culture and religion n.e.c.)*	0	0	0	0	..		..	..	..	..
09		**Utbildning *(Education)***	**203**	**15**	**66**	**8**	**..**		**148**	**37**	**2**	**1**
	091	Förskoleutbildning samt grundskoleutbildning årskurs 1-6 *(Pre-primary and primary education)*	113	8	10	1	..		110	28	..	..
	092	Grundskoleutbildning årskurs 7-9 och gymnasieutbildning *(Secondary education)*	36	3	2	0	..		36	9	0	0
	093	Eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning	0	0	0	0	..		0	0	0	0
	094	Högskoleutbildning *(Tertiary education)*	45	3	46	6	..		0	0	0	0
	095	Ej nivåbestämd utbildning *(Education not definable by level)*	6	0	6	1	..		1	0	1	1
	096	Stödtjänster till utbildning *(Subsidiary services to education)*	0	0	0	0	..		..	..	0	0
	097	FoU Utbildning *(R&D Education)*	0	0	0	0	..		..	..	0	0
	098	Övrig utbildning *(Education n.e.c.)*	2	0	2	0	..		..	..	..	..
10		**Socialt skydd *(Social protection)***	**616**	**44**	**346**	**43**	**169**	**100**	**158**	**40**	**8**	**4**
	101	Sjukdom och funktionshinder *(Sickness and disability)*	143	10	115	14	..		32	8	1	0
	102	Ålderdom *(Old age)*	285	20	80	10	169	100	82	21	6	3
	103	Efterlevande *(Survivors)*	16	1	16	2	..		..	..	..	..
	104	Familj och barn *(Family and children)*	71	5	52	6	..		23	6	0	0
	105	Arbetslöshet *(Unemployment)*	55	4	52	6	..		3	1	1	1
	106	Boende *(Housing)*	14	1	14	2	..		..	..	..	..
	107	Övrig social utsatthet *(Social exclusion n.e.c.)*	23	2	9	1	..		17	4	0	0
	108	FoU Socialt skydd *(R&D Social protection)*	1	0	1	0	..		0	0	..	..
	109	Övrigt socialt skydd *(Social protection n.e.c.)*	7	1	7	1	..		0	0	0	0
Totalt *(Total)*			**1 394**	**100**	**804**	**100**	**169**	**100**	**400**	**100**	**198**	**100**

* Classification of Functions of Government

** Den offentliga sektorn är konsoliderad vilket resulterar i att delarna ej summerar till totalen. Consolidated

Anm: 2004 är preliminärt

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna. Statistics Sweden, National Accounts

2.4.2 Minskade utgifter för bostadsförsörjning och allmän offentlig förvaltning. Ökade utgifter för hälso- och sjukvård, utbildning samt socialt skydd.

I Tabell 2.5 visas totala offentliga utgifter samt delen sociala naturaförmåner åren 1996-2004 fördelade efter ändamål på två-siffernivå. Sociala naturaförmåner benämns i NR de varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagen och ger direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård, läkemedel, färdtjänst, privat daghemsverksamhet och friskolor.

Med utgångspunkt i de i tabellen redovisade värdena kan de olika ändamålens andelar av de totala utgifterna beräknas.

Fördelningen mellan ändamålen har varit relativt stabil över redovisningsperioden med undantag för främst bostadsförsörjning och samhällsplanering, där utgifternas andel av totala utgifterna minskat från 4 till 1 procent under perioden. Det är de minskade räntebidragen som gör att andelen sjunker. Minskningen för detta utgiftsändamål var 29 miljarder kronor under perioden. För ett litet ändamål som miljöskydd är utvecklingen i förhållande till totala utgifter marginell, men utvecklingen i själva ändamålet är stor. Utgifter med ändamålet miljöskydd har ökat från 1,2 till 4,7 miljarder kronor under perioden. Ändamålet allmän offentlig förvaltning har minskat med 5 procentenheter till 12 procent. En stor del av minskningen förklaras av lägre statsskuldsräntor.

Offentliga sektorns utgifter för fritidsverksamhet, kultur och rekreation har under perioden minskat med 8 miljarder kronor från 3 till 2 procentenheter av totalen.

För ändamålet näringslivsfrågor har andelen av totalen minskat med knappt en halv procentenhet till 7,6 procent år 2004.

Största ökningarna noteras för ändamålen socialt skydd, utbildning samt hälso- och sjukvård. Andelen utgifter för hälso- och sjukvård har ökat med 2 procentenheter, till 13 procent av totalen, motsvarande 60 miljarder kronor. Andelen utgifter för utbildning har under perioden ökat med nästan 3 procentenheter till 15 procent. Ökningen motsvarar 70 miljarder kronor. Utgifterna för socialt skydd var 1996 41 procent av totala utgifter. 2004 var andelen 44 procent, en ökning med 150 miljarder kronor.

2.5 Tabell
Totala offentliga utgifter och därav sociala naturaförmåner (naturatransfereringar till hushållen) 1996-2004, mdkr, löpande priser

General government's total expenditures and of which social transfers in kind to households**, 1996-2004, BSEK, current prices

Ändamål COFOG*		**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
01	Allmän offentlig förvaltning *(General public services)*	188	202	191	182	194	169	183	169	161
02	Försvar *(Defence)*	46	46	47	50	51	49	49	50	48
03	Samhällskydd och rättskipning, *(Public order and safety)*	26	26	28	30	30	33	35	37	37
04	Näringslivsfrågor *(Economic affairs)*	81	79	82	90	84	90	101	106	106
05	Miljöskydd *(Environmental protection)*	1	2	1	1	3	4	4	4	5
06	Bostadsförsörjning och samhällsplanering *(Housing and community amenity)*	42	32	27	21	12	13	12	13	12
07	Hälso- och sjukvård *(Health)*	120	121	127	135	141	153	167	177	180
	därav sociala naturaförmåner *(social transf. In kind to househ.)*	25	22	25	27	34	37	44	45	42
08	Fritidsverksamhet, kultur och religion *(Recreation, culture and religion)*	34	34	35	37	24	25	26	27	26
	därav sociala naturaförmåner *(social transf. in kind to househ.)*	0	0	0	0					0
09	Utbildning *(Education)*	133	142	154	164	158	174	187	192	203
	därav sociala naturaförmåner *(social transf. in kind to househ.)*	2	3	4	5	6	7	9	10	12
10	Socialt skydd *(Social protection)*	466	461	456	488	512	528	553	597	616
	därav sociala naturaförmåner *(social transf. In kind to househ.)*	14	13	15	16	17	19	21	22	23
Totala offentliga utgifter *(General government expenditures)*		**1 136**	**1 144**	**1 148**	**1 199**	**1 208**	**1 237**	**1 318**	**1 372**	**1 394**
	därav sociala naturaförmåner *(social transf. In kind to househ.)*	41	38	44	49	58	63	74	78	77

* Classification of Functions of Government

** Social transfers in kind related to expenditure on products supplied to households via market producers

Anm: 2004 är preliminärt

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna. Statistics Sweden, National Accounts

Riksstat för budgetåret 1949/50.

Driftbudgeten.

		Kronor
A. *Egentliga statsinkomster:*		
I. Skatter	4 451 850 000	
II. Uppbörd i statens verksamhet	74 984 000	
III. Folkpensionsavgifter	140 000 000	
IV. Diverse inkomster	120 000 000	4 786 834 000
B. *Inkomster av statens kapitalfonder:*		
I. Statens affärsverksfonder	157 000 000	
II. Riksbanksfonden	100	
III. Statens allmänna fastighetsfond	14 182 000	
IV. Försvarets fonder	20 585 000	
V. Statens utlåningsfonder	29 653 300	
VI. Fonden för låneunderstöd	23 695 000	
VII. Fonden för statens aktier	30 000 000	
VIII. Statens pensionsfonder	31 690 000	
IX. Diverse kapitalfonder	22 300 000	329 105 400
Säger för inkomster å driftbudgeten		**5 115 939 400**
Summa		**5 115 939 400**

		Kronor
A. *Egentliga statsutgifter:*		
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	2 610 800	
II. Justitiedepartementet	38 764 500	
III. Utrikesdepartementet	23 887 000	
IV. Försvarsdepartementet	793 453 100	
V. Socialdepartementet	1 388 805 300	
VI. Kommunikationsdepartementet	258 427 100	
VII. Finansdepartementet	95 044 800	
VIII. Ecklesiastikdepartementet	518 677 900	
IX. Jordbruksdepartementet	347 803 700	
X. Handelsdepartementet	49 507 900	
XI. Inrikesdepartementet	290 600 700	
XII. Folkhushållningsdepartementet	28 946 300	
XIII. Pensionsväsendet	164 456 000	
XIV. Oförutsedda utgifter	1 000 000	
XV. Riksdagen och dess verk m. m.	10 515 700	4 012 500 800
B. *Utgifter för statens kapitalfonder:*		
I. Luftfartsfonden	6 700 000	
II. Riksgäldsfonden	316 000 000	
III. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	34 609 800	
IV. Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	25 000 000	382 309 800
Säger för utgifter å driftbudgeten		**4 394 810 600**
Beräknat överskott å statsregleringen		721 128 800
Summa		**5 115 939 400**

3 Totala skatter i Sverige

3.1 Totala skatterna i Sverige 1 296 miljarder år 2004

I detta kapitel förs uppgifterna från kapitlen om skatt på arbete (kapitel 4), skatt på kapital (kapitel 5) och skatt på varor tjänster (kapitel 6) samman och en översikt ges över de totala skatteintäkterna. De totalt fastställda skatterna för år 2004 summerade till 1 296 miljarder kronor (3.1 Tabell). Utslaget per invånare motsvarar detta 144 000 kr.

3.1 Tabell
Översikt över totala skatter i Sverige 1996-2004
Overview of total taxes in Sweden 1996-2004

	Inkomståret Income year								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belopp, mdkr *(Amount, BSEK):*									
Skatt på arbete *(Taxes on labour)*	595	623	667	701	728	757	765	801	824
Skatt på kapital *(Taxes on capital)*	89	109	109	130	161	118	101	107	136
Skatt på varor och tjänster *(Taxes on goods and services)*	256	248	262	275	286	300	312	325	336
Totala skatter *(Total taxes)*	**941**	**980**	**1 039**	**1 105**	**1 175**	**1 175**	**1 179**	**1 232**	**1 296**
varav *(of which)*									
EU-skatter *(taxes belonging to EU)**	..	..	12	11	12	11	9	9	7
Offentliga sektorns skatter *(public sector taxes)*	941	980	1 026	1 095	1 163	1 164	1 170	1 223	1 289
– kommunalskatt *(local income tax)*	284	293	306	323	336	359	378	403	420
– avgifter till ålderspensionssystemet *(fees for the old age pension system)*	103	106	112	110	145	152	158	160	165
– statens skatteintäkter *(state taxes)**	554	581	608	661	682	652	633	660	704
Sammansättning - andel av totala skatter, procent *(Composition - share of total taxes, in percent)*									
Skatt på arbete *(Taxes on labour)*	63	64	64	63	62	64	65	65	64
Skatt på kapital *(Taxes on capital)*	9	11	11	12	14	10	9	9	10
Skatt på varor och tjänster *(Taxes on goods and services)*	27	25	25	25	24	26	26	26	26
Totala skatter *(Total taxes)*	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Andel av BNP, procent *(As percentage of GDP)*									
Skatt på arbete *(Taxes on labour)*	32,5	32,7	33,6	33,4	32,8	33,1	32,3	32,6	32,0
Skatt på kapital *(Taxes on capital)*	4,9	5,7	5,5	6,2	7,3	5,1	4,3	4,3	5,3
Skatt på varor och tjänster *(Taxes on goods and services)*	14,0	13,0	13,2	13,1	12,9	13,1	13,2	13,2	13,0
Totala skatter *(Total taxes)*	**51,4**	**51,5**	**52,3**	**52,7**	**53,0**	**51,3**	**49,7**	**50,1**	**50,4**
Skatter per invånare, tkr *(Taxes per inhabitant, KSEK)*									
Skatt på arbete *(Taxes on labour)*	67	70	75	79	82	85	86	89	92
Skatt på kapital *(Taxes on capital)*	10	12	12	15	18	13	11	12	15
Skatt på varor och tjänster *(Taxes on goods and services)*	29	28	30	31	32	34	35	36	37
Totala skatter *(Total taxes)*	**106**	**111**	**117**	**125**	**132**	**132**	**132**	**138**	**144**

* För åren 1996 och 1997 har det inte gått att få fram separata uppgifter om EU-skatterna. I tabellen ingår därför EU-skatterna dessa år i summan för statliga skatter

Källa: Skatteverket och Ekonomistyrningsverket, Taxeringsutfallet, riksbokföringen, statistikdatabasen GIN-skatt samt budgetpropositionen

Skatterna som andel av bruttonationalprodukten – den s.k. skattekvoten – uppgick år 2004 till 50,4 procent. Skatt på arbete svarade för 64 procent av skatteuttaget, skatt på kapital för 10 procent och skatt på varor och tjänster för 26 procent. Störst variation över åren uppvisar skatt på kapital. Orsaken till denna variation är främst skatt på hushållens kapitalvinster samt skatt på bolagens vinster.

Skatteintäkterna i offentlig sektor är något lägre än de totala skatterna. Detta förklaras av att den del av mervärdesskatten och tullinkomsterna som ingår i avgiften till EU definitionsmässigt är skatter som tillhör EU. Av de totala skatterna 2004 avsåg 7 miljarder kronor (0,6 procent) EU-skatter, 420 miljarder kronor (32 procent) kommunalskatt och 165 miljarder kronor (13 procent) avgifter till pensionssystemet. Resten, ca 704 miljarder kronor (54 procent), kan sägas vara statliga skatter.

3.2 Fastställda skatter och betalda skatter

Beroende på vad man är ute efter kan skatteintäkter presenteras på olika sätt. Olika intressenter har olika intressen. Ska man analysera regelsystem och förstå orsakerna till att skatter utvecklas på ett visst sätt är det bäst att periodisera skatteintäkterna efter den period den händelse inträffade som gav upphov till skatten. Denna presentationsmetod brukar kallas ”periodiserade skatter”. I andra sammanhang, t.ex. när man planerar statens upplåning, står de faktiska kassamässiga betalningsflödena i fokus. Alla skatter som fastställs blir ju inte betalda och betalningar sker med viss eftersläpning i förhållande till de händelser som orsakade skatten. Nationalräkenskaperna presenterar i sin tur skatter utifrån internationellt överenskomna principer för att möjliggöra jämförelser mellan länder. Det kan verka förvirrande att det förekommer olika belopp för skatter för ett och samma år. Men förstår man de olika syften som finns kan man hysa förståelse för att det förekommer olika värden.

Ett par exempel på skillnaden mellan skatter periodiserade till intjänandetidpunkt och kassamässigt betalda är de respittider för betalning som finns för olika skatter. T.ex. betalar arbetsgivare in arbetsgivaravgifter och preliminärt avdragen skatt för sina anställda med en månads eftersläpning i förhållande till när den anställda fick lönen för sitt arbete. Mervärdesskatt kan betalas med en eller två månaders eftersläpning beroende på omsättningens storlek. De inkomster individerna har ett visst år deklareras i maj året efter och betalningen slutregleras först under sommaren eller hösten efter intjänandeåret.

I årsboken är infallsvinkeln så långt möjligt skatter periodiserade till det år inkomsten uppstod. Utgångspunkten är också att presentationen ska avse fastställda skatter. Med detta angreppssätt kan skatteinkomster relateras till relevant skatteunderlag och till händelser/ekonomisk utveckling under den aktuella tidsperioden. Beroende på bristande statistikunderlag avser dock beloppen före 1998 till en del betalda skatter istället för fastställda. Utifrån kunskap om obetalda skatter har vi emellertid i 3.2 Tabell gjort en grov korrigering av serien så att den hela tidsperioden ska avse fastställda skatter.

3.2 Tabell
Fastställda skatter och uppbördsförluster 1996-2004, mdkr
Settled taxes and collection losses 1996-2004, BSEK

	Inkomståret Income year								
	1996	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
Skatter enligt presentationen i Årsboken *(Taxes as presented in this Yearbook)*	941,2	980,2	1 038,5	1 105,3	1 174,8	1 174,6	1 178,7	1 232,3	1 296,2
Skatter korrigerade till att avse samma begrepp hela tidsperioden *(Taxes corrected to the same concept the whole period)*									
Fastställd skatt periodiserad till rätt aktivitetsperiod *(Settled tax on accrual basis)*	944,3	982,3	1 038,7	1 105,4	1 175,0	1 174,7	1 178,8	1 232,3	1 296,2
Avgår uppbördsförlust *(Deduction for collection losses)*	-6,1	-5,4	-5,2	-5,7	-4,5	-4,9	-6,4	-5,2	-5,1
Dito skatter efter uppbördsförlust *(Settled taxes net for collection losses)*	938,2	977,0	1 033,6	1 099,7	1 170,5	1 169,8	1 172,4	1 227,2	1 291,2

Källa: Skatteverket

Av de skatter som fastställs blir en del aldrig betalda. Då uppstår det uppbördsförluster. Dessa har under de senaste åren legat kring 5 miljarder kronor eller 0,4 till 0,5 procent av den fastställda skatten. Uppbördsförlusterna beskrivs mer ingående i kapitlet Skatteskulder och uppbördsförluster (kapitel 9).

Ambitionen att i årsboken utgå från fastställda skatter är orsaken till att statistiken kanske inte alltid uppfattas som aktuell. I denna årsbok, som skrivs 2006, är slutåret i de flesta tabeller aktivitetsåret 2004. Orsaken till eftersläpningen är att vissa av skatterna fastställs först i månadsskiftet november/december året efter inkomståret. Det gäller t.ex. skatter som fastställs på basis av den årliga inkomstdeklaration.

3.3 Beskattning i tre stationer

Skatter kan delas in på olika sätt. I årsboken presenteras skatterna utifrån den bas som ligger till grund för skatteuttaget – arbete, kapital och konsumtion av varor och tjänster. Men skatter kan grupperas även efter andra linjer. Ett annat sätt att sortera skatter knyter an till de skattebaser som uppkommer när inkomsterna strömmar genom ekonomin från produktion till konsumtion.[1]

När en inkomst uppstår och genomflyter det ”ekonomiska kretsloppet” beskattas den i normalfallet tre gånger – vid tre ”stationer”:

1. Först beskattas inkomsten där den uppstår – i produktionsledet. Om inkomsten är lön beskattas den med arbetsgivaravgifter och om den är vinst med bolagsskatt.
2. När sedan de resterande produktionsinkomsterna betalas ut till hushållen sker nästa beskattning i form av den vanliga inkomstbeskattningen.
3. När hushållen sedan använder sina nettoinkomster för att konsumera utgår skatt i form av moms och punktskatter.

3.3 Diagram
Skatteuttaget fördelat på tre stationer – produktion, hushåll, konsumtion/förbrukning – år 2004, mdkr
Taxes distributed into three stations – production, households, consumption – year 2004, BSEK.

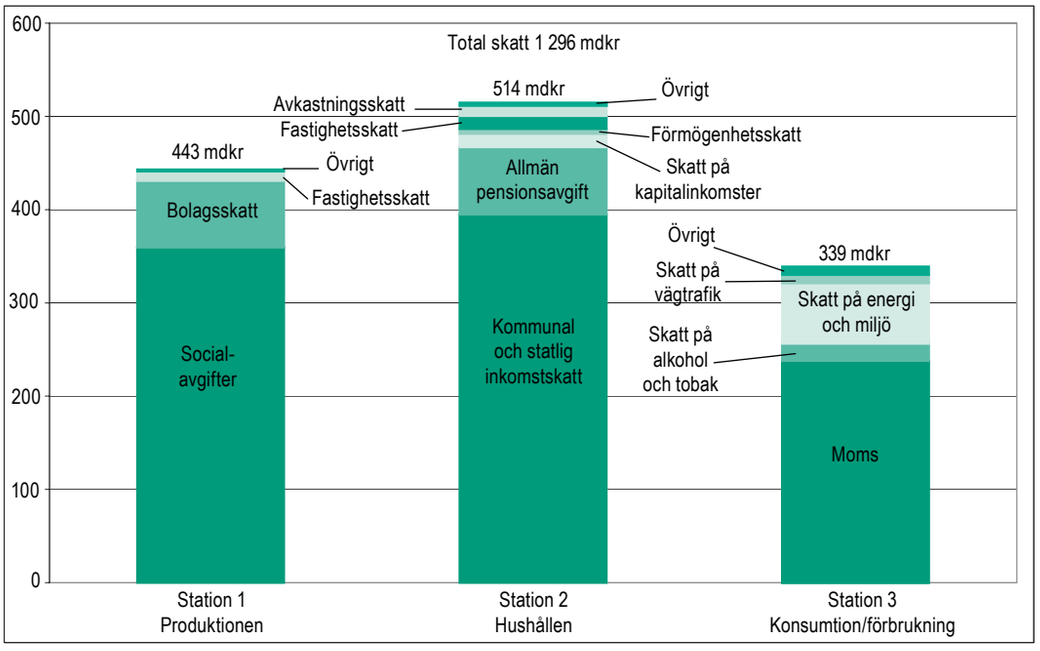

Note: Showing from bottom to top of the staples:
Production: Employers´ and self-employed persons´ social security fees, company profit tax, real estate tax, other taxes.
Households: Central and local income tax of individuals, general pension fee paid by individuals, tax on income from capital, recurrent tax on wealth, real estate tax, tax on pension fund earnings, other taxes.
Consumption: VAT, alcohol and tobacco tax, energy and environment taxes, tax on road traffic, other taxes.

[1] *Betänkande från Skattebasutredningen: Våra Skatter SOU 2002:47, sid. 53ff*

3.3 Diagram visar skatteintäkterna 2004 kategoriserade enligt denna kretsloppsprincip. Uppdelningen av skatterna mellan de tre stationerna är inte självklar. Syftet är dock endast att ge en grov illustration av hur vi i Sverige har valt att kanalisera skatteuttaget i olika faser och mellan olika aktörer i samhällsekonomin. Olika länder har valt olika tyngdpunkt på hur skatteuttaget är fördelat. Dessa olikheter mellan länderna kommenteras i kapitlet ”Svenska skatter i internationell jämförelse” (kapitel 15).

Skatterna vid de tre stationerna är olika synliga för medborgarna. Skatterna på produktionen (443 miljarder kronor) och på konsumtion/förbrukning (339 miljarder kronor) kallas också indirekta skatter. Beteckningen ”indirekt” syftar på att den som ansvarar för betalningen av skatten avviker från den som bär den faktiska bördan av skatten. Skatten övervältras från den formellt betalningsskyldige via löner, priser eller vinster.

Skatten som betalas av hushållen (station 2) – 514 miljarder kronor – är den som är mest iögonenfallande för gemene man. För dessa skatter är bilden att det inte förekommer någon övervältring på andra aktörer. Den person som står för betalningen av skatten bär också i slutändan bördan av skatten. Dessa skatter kallas också för direkta skatter. Skatten vid denna station överensstämmer i stort med den skatt som fastställs i anslutning till den inkomstdeklaration individerna lämnar en gång om året.

3.4 Skatternas roll för utjämning av de ekonomiska resurserna mellan hushållen

Ofta talas om hur skatteuttaget omfördelar ekonomiska resurser mellan hushållen. Omfördelning av ekonomiska förhållanden uppstår emellertid inte bara genom hur uttaget av skatter ser ut. Hur skatterna används är väl så viktigt när man ska bedöma fördelningseffekterna av skatteuttaget. Skattefinansierade offentliga transfereringar såsom barnbidrag, socialbidrag, sjukförsäkring, pensionssystem m.m. liksom offentligt subventionerade verksamheter som daghem, skolor, sjukvård, tandvård för barn m.m. har stor betydelse för att utjämna ekonomiska förhållanden mellan hushållen. I vårpropositionen 2002[2] studerades fördelningseffekterna av offentlig konsumtion av individuella tjänster.[3] Värdet av dessa (år 1999) uppgick till 285 miljarder kronor. Man fann att offentligt subventionerade tjänster främst jämnar ut över livscykeln, vilket gynnar barnfamiljer och pensionärer. Subventionerna är högre, både absolut och relativt sett, för personer med låg ekonomisk standard jämfört med välbeställda.

Även om uppgifterna i propositionen avser inkomståret 1999 och således inte är helt aktuella återger vi resultaten (3.4 Tabell). Det ger nämligen en bra illustration av att skatteuttaget bara är en av flera komponenter i omfördelningen av ekonomiska resurser mellan hushållen. Inkomstspridningen mäts med Gini-koefficienten. Gini-koefficienten är ett vanligt sammanfattande mått på ojämnheten i inkomstfördelningen. Gini-koefficienten antar värdet 0 när inkomsten är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, dvs. när en person får alla inkomster. Lägre värde anger således en mer jämn fördelning. Tabellen visar att Gini-koefficienten sjunker från 0,493 till 0,203 på grund av offentliga transfereringar, skatt och offentligt subventionerade tjänster. Som framgår av tabellen svarar skatteeffekten för en mindre del av den samlade effekten. Användningen av skatterna till transfereringar och offentliga tjänster ger en större utjämnande effekt.

Fördelningseffekterna av skatter och transfereringar för hushållen beskrivs mer utförligt i kapitlet ”Skatt, inkomstfördelning och förmögenhet” (kapitel 8).

Station 2 – Beskattningen av hushållens inkomster

Vi tittar nu närmare på skatterna vid station 2 – den direkta beskattningen av hushållen. De skatter som individerna påförs i anslutning till sin inkomstdeklaration svarar 2004 för 499 miljarder eller 38 procent av de totala skatterna. I beloppet ingår kommunal och statlig inkomstskatt, allmän pensionsavgift, skatt på inkomst av kapital, fastighetsskatt och förmögenhetsskatt. Hur dessa skatter fördelar sig på olika inkomstlägen framgår av 3.5 Tabell.

År 2004 fanns det 231 000 personer med förvärvsinkomster över en halv miljon. Dessa inkomsttagare utgjorde 3,2 procent av den vuxna befolkningen och hade 11,6 procent av förvärvsinkomsterna och betalade 16 procent av de skatter som tas ut på arbete och 28 procent av skatten på kapital.

[2] *prop. 2001/02:100 Bilaga 3*

[3] *I anslutning till budgetpropositionen och/eller vårpropositionen lämnas fördelningspolitiska redogörelser. Temat varierar*

3.4 Tabell
Inkomstspridning för olika inkomstslag mätt med Gini-koefficenten. Ginikoefficienten är justerad med hänsyn till hushållets sammansättning
Distribution of income for different types of income measured by the Gini-coefficient. The Gini-coefficient is adjusted for dependents to provide for

Inkomst Type of income		**Gini-koefficient**
Inkomstbegrepp *(Income concept)*		
F	Faktorinkomst (dvs. inkomst av lön, näringsverksamhet och kapital) (*Primary income [i.e. income from salary, enterprenuerial income and capital])*	0,493
B	Bruttoinkomst (dvs. faktorinkomst + transfereringar) (*Gross income [i.e. primary income + transfers])*	0,334
D	Disponibel inkomst *(Disposable income)*	0,257
S	Disponibel inkomst justerad med offentlig subvention *(Disposable income adjusted for public subsidies)*	0,203
F - S	**Samlad effekt på Gini-koefficienten *(Total effect on the Gini-coefficient)***	**0,290**
F - B	Transfereringseffekt *(Effect of transfers)*	0,159
B - D	Skatteeffekt *(Effect of taxes)*	0,077
D - S	Subventionseffekt *(Effect of subsidies)*	0,054

Källa: 2002 års ekonomiska vårproposition (prop. 2001/02:100 Bilaga 3)

3.5 Tabell
Skatter som tas ut direkt av individerna fördelade efter förvärvsinkomstens storlek. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete och kapital, inkomståret 2004
Taxes paid directly by individuals by the size of assessed income from earnings showing number of persons, income amounts, taxes on labour and taxes on capital, income year 2004

Taxerad förvärvsinkomst, tkr	**Antal personer, tusental**	**Belopp, mdkr** Amounts, BSEK			**Andel (%) av samtliga** Share in % of total			
		Taxerad förvärvsinkomst	**Skatt på arbete**	**Skatt på kapital**	**Antal personer**	**Taxerad förvärvsinkomst**	**Skatt på arbete**	**Skatt på kapital**
Assessed inc. from work, KSEK	Number of persons, thousands	Assessed inc. from work	Taxes on labour	Taxes on capital	Number of persons	Assessed inc. from work	Taxes on labour	Taxes on capital
Personer 18 år eller äldre *(All persons 18 years or more)*								
0	295	0	0,0	1,0	4,1	0,0	0,0	3,5
-100	1 261	73	16,4	4,1	17,6	5,0	3,5	14,0
100-200	2 280	348	95,5	6,5	31,9	23,8	20,4	22,2
200-300	2 094	512	156,8	4,3	29,3	35,0	33,4	14,9
300-400	747	253	84,0	3,0	10,4	17,3	17,9	10,4
400-500	241	107	40,0	1,9	3,4	7,3	8,5	6,5
500-1000	207	131	56,5	3,5	2,9	9,0	12,0	12,1
1000-	24	39	19,8	4,7	0,3	2,7	4,2	16,3
Samtliga *(All)*	**7 149**	**1 463**	**468,8**	**29,1**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Tillkommer personer under 18 år *(To be added for persons under 18 years old):*								
	1 811	**2**	**0,2**	**0,4**				

Anm: I skatt på arbete ingår i denna tabell inkomstskatt, allmän pensionsavgift och skattereduktioner. Skatt på kapital omfattar fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och skatt på avkastningen på finansiellt kapital.

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 2004

Vi ger också en översikt över hur dessa skatter fördelar sig på åldersgrupper (3.6 Tabell). Det finns ett tydligt livscykelmönster för inkomster och skatter. Förvärvsinkomster och skatt på arbete har en övervikt (andelen av inkomsterna och skatten är högre än befolkningsandelen) i åldersgrupperna 35-64 år. Skatten på kapital är starkt koncentrerad till personer i övre medelåldern och pensionärer. Personer över 55 år utgjorde 39 procent av den vuxna befolkningen och svarade för 78 procent av den direkta skatt som tas ut på kapital.

3.6 Tabell

Skatter som tas ut direkt av individerna fördelade på åldersintervall. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete och kapital, inkomståret 2004

Taxes paid directly by individuals by age showing number of persons, income amounts, taxes on labour and taxes on capital, income year 2004

Taxerad förvärvsinkomst, tkr Assessed inc. from work, KSEK	**Antal personer, tusental** Number of persons, thousands	**Belopp, mdkr** Amounts, BSEK			**Andel (%) av samtliga** Share in % of total			
		Taxerad förvärvsinkomst Assessed inc. from work	**Skatt på arbete** Taxes on labour	**Skatt på kapital** Taxes on capital	**Antal personer** Number of persons	**Taxerad förvärvsinkomst** Assessed inc. from work	**Skatt på arbete** Taxes on labour	**Skatt på kapital** Taxes on capital
Personer 18 år eller äldre *(All persons 18 years or more)*								
18 - 24	739	59	15,9	0,4	10,3	4,0	3,4	1,3
25 - 34	1 148	224	69,8	-0,5	16,1	15,3	14,9	-1,6
35 - 44	1 267	314	104,9	1,3	17,7	21,5	22,4	4,3
45 - 54	1 181	307	103,6	5,1	16,5	21,0	22,1	17,6
55 - 64	1 186	299	99,9	10,4	16,6	20,5	21,3	35,7
65 - 74	766	141	42,4	6,3	10,7	9,6	9,0	21,8
75 -	861	119	32,4	6,1	12,0	8,1	6,9	20,9
Samtliga *(All)*	**7 149**	**1 463**	**468,8**	**29,1**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Tillkommer personer under 18 år *(To be added for persons under 18 years old):*								
	1 811	**2**	**0,2**	**0,4**				

Anm: I skatt på arbete ingår i denna tabell inkomstskatt, allmän pensionsavgift och skattereduktioner. Skatt på kapital omfattar fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och skatt på avkastningen på finansiellt kapital.

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 2004

Station 3 – Beskattningen när hushållen använder sina inkomster – konsumtion, förbrukning

Skattebasen vid station 3 utgörs nästan uteslutande av hushållens konsumtion och byggnadsinvesteringar. Med konsumtionsskatter avses moms och punktskatter, till vilka räknas t.ex. energi- och alkoholskatter.

Alla konsumtionsskatter har inte samma syfte. Vissa skatter är rent fiskala, dvs. deras syfte är statsfinansiella, medan andra har som primärt syfte att styra konsumtionen eller resursförbrukningen. Till de i första hand fiskala hör mervärdesskatten och den rena energiskatten. Till de som syftar till att styra förbrukningen hör koldioxid- och svavelskatterna.

Mervärdesskatten har olika skattesatser för olika varor och tjänster. Normalskattesatsen är 25 procent. Därutöver finns två lägre skattesatser. Livsmedel har t.ex. en skattesats om 12 procent och böcker beskattas med 6 procent. Vissa tjänster, t.ex. banktjänster och sjukvårdstjänster, momsbeskattas överhuvudtaget inte. Punktskatterna tas i regel ut med ett fast belopp per enhet.

De olika momsskattesatserna tillsammans med att vissa varor beläggs med punktskatter gör att variationen i konsumtionsbeskattningen är stor. Hur bördan av olika konsumtionsskatter fördelas beror i första hand på konsumtionens sammansättning i olika hushåll. Ju större andel av de totala konsumtionsutgifterna som går till högbeskattad konsumtion, desto högre skattebörda.

Konsumtionsskatterna är som redan nämnts indirekta skatter, med vilket menas att de som belastas av skatten inte är samma personer som redovisar och betalar in skatten. Detta gör samtidigt att konsumtionsskatternas fördelning på olika grupper i samhället inte blir lika tydlig som t.ex. beskattningen av inkomster. Konsumtionsskatternas fördelningseffekter har dock i olika sammanhang kartlagts. T.ex. gäller generellt att energiskatter är regressiva, dvs. de drabbar hushåll med lägre inkomster mer än hushåll med högre inkomster, flerbarnshushåll mer än barnlösa hushåll samt glesbygdshushåll mer än stadshushåll.[4] Dagens momssatsstruktur ger ett momsuttag som är progressivt, dvs. det genomsnittliga momsuttaget stiger med ekonomisk standard.[5] Detta beror på att hushållens konsumtionsmönster varierar och att momssatserna inte är enhetliga.

[4] *SOU 2003:38, Svåra skatter!, betänkande från Skattenedsättningskommittén*

[5] *SOU 2005:57, Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt?, delbetänkande av Mervärdesskattesatsutredningen*

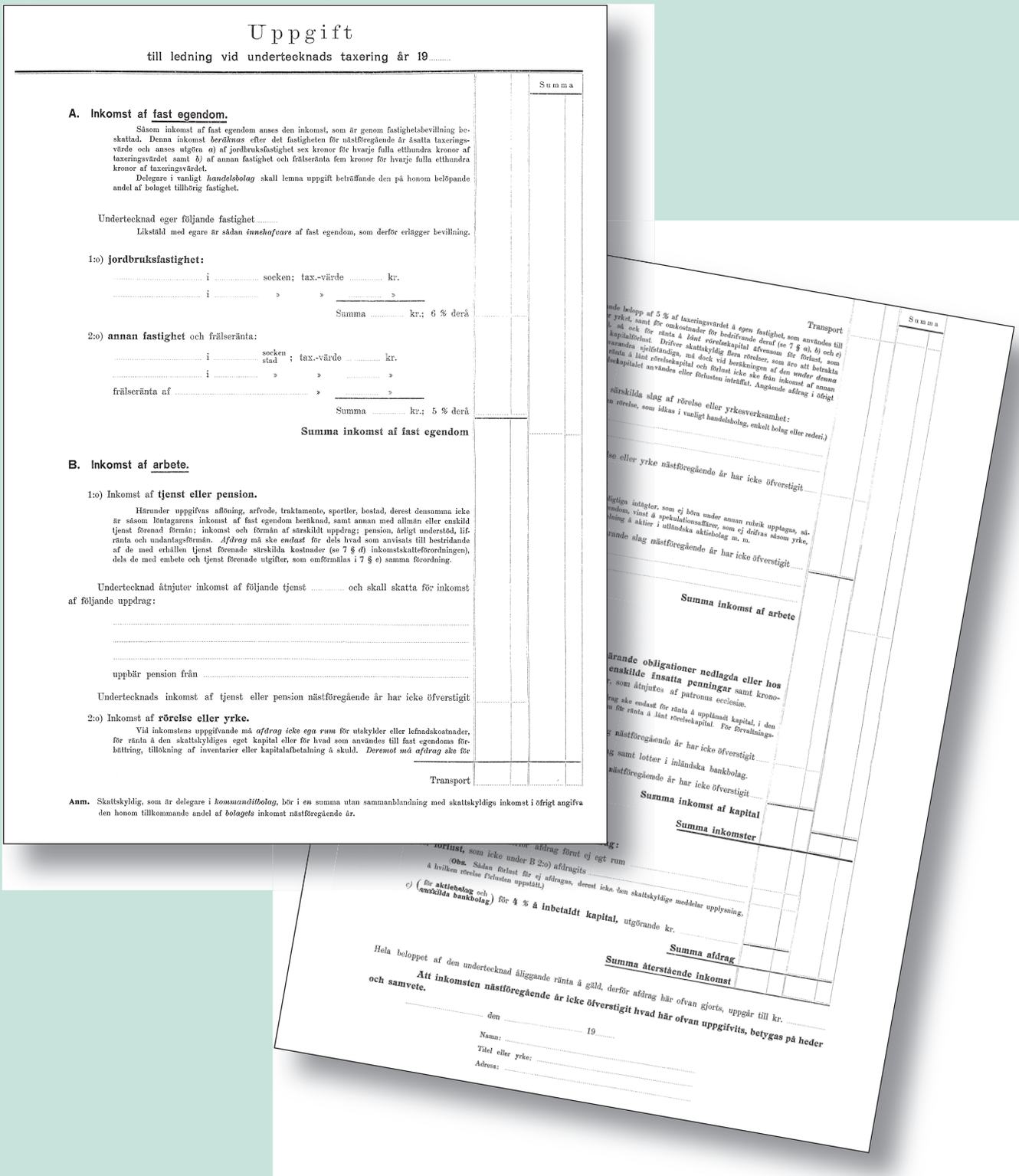

Uppgift

till ledning vid undertecknads taxering år 19.....

Summa

A. Inkomst af fast egendom.

Såsom inkomst af fast egendom anses den inkomst, som är genom fastighetsbevillning beskattad. Denna inkomst *beräknas* efter det fastigheten för nästföregående år åsatta taxeringsvärde och anses utgöra *a)* af jordbruksfastighet sex kronor för hvarje fulla etthundra kronor af taxeringsvärdet samt *b)* af annan fastighet och frälseränta fem kronor för hvarje fulla etthundra kronor af taxeringsvärdet.

Delegare i vanligt *handelsbolag* skall lemna uppgift beträffande den på honom belöpande andel af bolaget tillhörig fastighet.

Undertecknad eger följande fastighet.....

Likställd med egare är sådan *innehafvare* af fast egendom, som derför erlägger bevillning.

1:o) **jordbruksfastighet:**

..... i ..... socken; tax.-värde ..... kr.

..... i ..... » » ..... »

Summa ..... kr.; 6 % derå .....

2:o) **annan fastighet** och frälseränta:

..... i ..... socken / stad; tax.-värde ..... kr.

..... i ..... » » ..... »

frälseränta af ..... » ..... »

Summa ..... kr.; 5 % derå .....

Summa inkomst af fast egendom .....

B. Inkomst af arbete.

1:o) Inkomst af **tjenst eller pension.**

Härunder uppgifvas aflöning, arfvode, traktamente, sportler, bostad, derest densamma icke är såsom löntagarens inkomst af fast egendom beräknad, samt annan med allmän eller enskild tjenst förenad förmån; inkomst och förmån af särskildt uppdrag; pension, årligt understöd, livränta och undantagsförmån. *Afdrag* må ske *endast* för dels hvad som anvisats till bestridande af de med erhållen tjenst förenade särskilda kostnader (se 7 § *d)* inkomstskatteförordningen), dels de med embete och tjenst förenade utgifter, som omförmälas i 7 § *e)* samma förordning.

Undertecknad åtnjuter inkomst af följande tjenst ..... och skall skatta för inkomst af följande uppdrag:

.....

.....

.....

uppbär pension från .....

Undertecknads inkomst af tjenst eller pension nästföregående år har icke öfverstigit .....

2:o) Inkomst af **rörelse eller yrke.**

Vid inkomstens uppgifvande må *afdrag icke ega rum* för utskylder eller lefnadskostnader, för ränta å den skattskyldiges eget kapital eller för hvad som användes till fast egendoms förbättring, tillökning af inventarier eller kapitalafbetalning å skuld. *Deremot må afdrag ske* för

Transport .....

Anm. Skattskyldig, som är delegare i *kommanditbolag*, bör i *en* summa utan sammanblandning med skattskyldigs inkomst i öfrigt angifva den honom tillkommande andel af *bolagets* inkomst nästföregående år.

Genom 1902 års taxeringsreform överfördes den direkta beskattningen till staten och självdeklarationsplikt infördes. För första gången infördes progressiv statlig inkomstskatt. Progressiviteten begränsades till maximalt 4 procent. Bilden visar den första deklarationsblanketten för inkomståret 1902.

4 Skatt på arbete

År 2004	Mdkr	Per invånare, kr
Skatt på arbete	824	91 700
Skatt på kapital	136	15 100
Skatt på varor och tjänster m.m.	336	37 300
Summa skatter	**1 296**	**144 100**

Andel av totala skatter

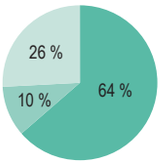

Andel av BNP

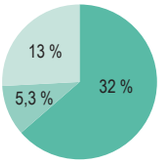

- Skatt på arbete tas ut dels som inkomstskatt, dels som socialavgifter. År 2004 inbringade dessa skatter sammanlagt 824 miljarder kronor vilket utslaget per invånare motsvarar ca 92 000 kr.
- Skatten på arbete motsvarade 2004 32 procent av BNP och utgjorde 64 procent av totala skatteuttaget.
- 1,1 miljoner eller 16 procent av inkomsttagarna hade inkomster som översteg skiktgränsen för statlig skatt år 2004. Bland de heltidsanställda var andelen 31 procent.
- 39 procent av personerna i aktiv ålder pensionssparar. Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män. Sparandet är i genomsnitt lägre bland kvinnorna.
- Kommunalskatten i kommunerna varierar år 2006 mellan som lägst 28,89 procent och som högst 34,24 procent. Skattekraften varierar från som högst 175 procent och som lägst 78 procent av riksgenomsnittet.

4.1 Historik

Skatt i form av arbete utkrävdes tidigt i form av natura- och arbetsprestationer för krig och stormansvälde i form av vårdkasar, fartyg och manskap i ledungsflottor och motsvarande. Dagsverken och naturaprestationer var under tidig medeltid en vanlig skattepålaga dels till världsliga herrar för brukande av åker och byggande av borgar samt gästning, dels till kyrkan för kyrkobyggande och i form av tionde av all säd (varav 3/10 till prästen och i övrigt andelar till biskopen, kyrkan och socknens fattiga). Skattetrycket uppfattades som högt – då på samma sätt som nu. Åren 1356 och 1434 ledde det växande skattetrycket till skatteuppror, år 1356 mot Magnus Eriksson och år 1434 mot Erik av Pommern, det sistnämnda lett av Engelbrekt.

År 1810 infördes progressiv inkomstskatt första gången, en skatteform som avskaffades efter ett par år. År 1812 tillkom istället skatter i form av person-, objekt- och klasskatter. Klasskatterna var kopplade till yrkesklass och därpå förmodad åtföljande skattekraft. År 1861 slopades klasskatterna och ersattes med en proportionell skatt med en procent på behållen inkomst av arbete och kapital.

Grundstenen för den beskattning av arbete vi har idag lades 1903, då man införde en progressiv statlig inkomstskatt och systemet med självdeklaration. Källskattesystemet, dvs. att skatten på arbete betalas in löpande under året av arbetsgivaren, infördes först 1947.

Kommunalskatten fick sin nuvarande utformning genom den skattereform som genomfördes 1928. Fram till rösträttsreformen 1918 var den kommunala rösträtten satt i förhållande till den kommunalskatt man betalade.

Arbetsgivaravgifter introducerades första gången 1960 i samband med införandet av ATP. Under 1970-talet höjdes avgifterna successivt och uppgick i slutet av decenniet till ca 35 procent av lönesumman.

Fram till 1970 sambeskattades makar dvs. deras inkomster lades samman och skatten togs ut på den samlade hushålls-

inkomsten och inte i förhållande till de enskilda individernas inkomst. År 1971 infördes särbeskattning av makars inkomster. Ökande förvärvsintensitet bland kvinnor och jämställdhetsaspekter drev fram förändringen.

En stor genomgripande reform av stora delar av det svenska skattesystemet genomfördes åren 1990-1991. Reformen innebar breddade skattebaser och sänkta formella skattesatser. De indirekta skatterna fick ökad vikt. Syftet med reformen var att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektivare beskattning genom minskade skattekilar[1] och en mer likformig beskattning.

4.2 Skatt på arbete idag

Skatt på arbete tas idag ut i form av statlig och kommunal inkomstskatt på individernas arbetsrelaterade inkomster samt som olika former av avgifter som antingen betalas direkt av företagen (arbetsgivaravgifter, särskild löneskatt, egenavgifter) eller av individerna (allmänna egenavgifter). Underlaget för beskattning av arbete är löner eller andra förmåner man erhåller som anställd, egenföretagares inkomst av näringsverksamhet samt de ersättningar individerna får via socialförsäkringarna vid utebliven arbetsinkomst t.ex. sjukförsäkring, föräldraförsäkring och pension. Socialförsäkringsersättningarna kan ses som i tiden omfördelade arbetsinkomster.

Inkomståret 2004 uppgick skatt på arbete till totalt 824 miljarder kronor (4.1 Tabell) vilket motsvarar 32 procent av BNP.

4.1 Tabell
Skatt på arbete åren 1995-2004, mnkr
Overview of taxes on labour 1995-2004, MSEK

	Inkomståret Income year									
	1995	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
Statlig inkomstskatt *(Central gov. income tax for individuals)*	23 444	25 930	29 345	31 909	29 577	33 479	34 616	33 108	32 662	34 023
Kommunal inkomstskatt* *(Local income tax for individuals)*	271 727	284 060	292 666	306 370	323 154	336 304	359 389	378 492	403 077	419 839
Skattereduktioner *(Tax reductions)*					-3 488	-18 866	-36 147	-59 002	-56 223	-59 070
Delsumma inkomstskatt på arbete *(Total income tax on labour)*	**295 171**	**309 990**	**322 011**	**338 279**	**349 243**	**350 917**	**357 858**	**352 598**	**379 516**	**394 792**
Arbetsgivaravgifter *(Employers´ social sec. contributions)*	214 631	230 629	237 492	251 400	266 290	283 640	299 641	309 463	316 247	323 109
Egenavgifter *(Social sec. contributions for self-employed)*	5 472	5 820	5 652	5 980	6 434	7 153	7 396	7 692	7 756	8 031
Allmänna egenavgifter *(General social sec. contributions)*	28 989	37 539	46 438	56 687	59 965	63 074	65 749	68 137	70 296	72 115
Särskild löneskatt *(Special tax on certain earned income and pension costs)*	9 982	11 552	12 872	16 131	18 771	22 349	25 336	27 639	27 147	28 258
Delsumma sociala avgifter *(Total social security contributions)*	**259 074**	**285 540**	**302 453**	**330 198**	**351 459**	**376 216**	**398 122**	**412 931**	**421 445**	**431 512**
Beskattning av tjänstegruppliv *(Tax levied on benefits of occupational group insurance)*	1 014	1 061	910	802	1004	904	1 065	1 176	1 235	1 350
Skattereduktion för byggnadsarbete "ROT" *(Tax reduction for housing improvements)*	-	-1 179	-2 307	-2 476	-1 081	-	-	-	-	-1 572
Sjöfartsstöd *(Shipping support)*	-	-	-	-	-	-	-206	-1390	-1 537	-1 677
Total skatt på arbete *(Total tax on labour)*	**555 259**	**595 412**	**623 067**	**666 803**	**700 625**	**728 036**	**756 839**	**765 315**	**800 659**	**824 406**
Dito i procent av BNP (As percentage of GDP)	**31,1%**	**32,5%**	**32,7%**	**33,6%**	**33,4%**	**32,8%**	**33,1%**	**32,3%**	**32,6%**	**32,0%**

* Åren 1995-1999 ingår kyrkoskatten i den kommunala inkomstskatten. Fr.o.m. 2000 då kyrkan skiljts från staten ingår kyrkoskatten inte längre i kommunalskatten vilket orsakar ett skift i nivån mellan 1999 och 2000. År 1999 uppgick församlingsskatten till 11 miljarder kronor.

Källa: Skatteverket och ESV. Taxeringsutfallet, riksbokföringen samt statistikdatabasen GIN-Skatt.

[1] *Med skattekil avses ett marginalskattebegrepp som utöver den inkomstskatt och de egenavgifter som är direkt synliga för individen även inkluderar arbetsgivaravgifter och konsumtionsskatter.*

4.3 Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna

4.3.1 Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet

Ingen människa kan ta hand om sig själv och försörja sig genom eget arbete i livets alla skeden. Vi arbetar ungefär halva livet men måste ha försörjning hela. För att trygga uppehället i barndom, ålderdom, vid arbetslöshet och sjukdom m.m. måste en omfördelning ske mellan aktiva och passiva perioder i människornas livscykel.[2] Omfördelningen organiseras på olika sätt. En del löses inom familjen. Försäkringslösningar, avtal mellan arbetsmarknadens parter, lån och eget sparande är andra vägar. Skattefinansiering är en annan lösning. Var tyngdpunkten lagts varierar mellan olika länder. Sverige har via de lagstadgade socialförsäkringsavgifterna en förhållandevis hög skattefinansiering av den sociala tryggheten.

Trygghetsarrangemangen – oavsett om de löses via skatter eller på annat sätt – tar i anspråk närmare halva nationalinkomsten. Mindre än halva befolkningen är sysselsatt med förvärvsarbete (4.2 Tabell).

4.2 Tabell
Befolkning och sysselsättning vissa år under perioden 1993-2005, tusental personer och arbetade timmar
Population and employment some of the years 1993-2005, number of persons (thousands) and hours worked

	1993	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Förändring 1993-2005 Change 1993-2005 abs. tal abs.figures	% %
Befolkning *(Total population)*	**8 719**	**8 827**	**8 872**	**8 896**	**8 925**	**8 958**	**8 994**	**9 030**	**+311**	**+3,6**
20-64 år *(20-64 years)*	5 033	5 112	5 199	5 225	5 250	5 272	5 290	5 311	+278	+5,5
Sysselsatta *(Economically active population)*	3 964	3 986	4 175	4 257	4 263	4 249	4 228	4 258	+294	+7,4
därav i arbete *(of which at work)*	3 306	3 391	3 513	3 554	3 534	3 523	3 517	3 567	+261	+7,9
därav tillfälligt frånvarande *(of which temporarily absent from work)*	658	596	663	704	733	727	706	689	+31	+4,7
relativt frånvarotal *(absent persons in percent)*	17	15	16	17	17	17	17	16		
Öppet arbetslösa *(Unemployed)*	356	333	221	191	192	237	268	269	-87	
I åtgärder *(Engaged in labour market measures)*	192	198	113	111	117	92	107	123	-69	
Öppet arbetslösa i % *(Unemployed in percent)*	8,2	7,7	5,0	4,3	4,3	5,3	6,0	5,9		
I arbetsmarknadspolitiska program i % *(Engaged in labour market measures in percent)*	4,4	4,6	2,6	2,5	2,6	2,0	2,4	2,7		
Sysselsatta per invånare, % *(Economically active population in percent of total population)*	45,5	45,2	47,1	47,9	47,8	47,4	47,0	47,2		
Arbetade timmar *(Number of hours worked)*:										
- total antal i miljoner *(in millions)*	**6 452**	**6 672**	**6 928**	**6 964**	**6 875**	**6 775**	**6 833**	**6 869**	**+417**	**+6,5**
- per sysselsatt *(per person economically active)*	1 628	1 674	1 659	1 636	1 613	1 594	1 616	1 613	-14	-0,9
- per invånare 20-64 år *(per person aged 20-64)*	1 282	1 305	1 333	1 333	1 309	1 285	1 292	1 293	+12	+0,9
- per invånare *(per person)*	740	756	781	783	770	756	760	761	+21	+2,8

Anm: Sysselsättningen avser förhållandena under en genomsnittlig mätvecka enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Personer som har sysselsättning men är lediga en hel mätvecka på grund av t.ex. semester, föräldraledigt eller sjukdom hamnar i gruppen "sysselsatta frånvarande". Åren 2000-2005 enligt nya AKU-definitioner.

Källa: Konjunkturinstitutet.

[2] *Denna fråga behandlas djupare i ett antal SNS-rapporter: "Välfärdspolitik i kristid – håller arbetslinjen" (1998), "Från dagis till servicehus. Välfärdspolitik i livets olika skeden" (1999), "Privatiseringens gränser – perspektiv på välfärdspolitiken" (2000), "Ny kris i befolkningsfrågan?" (2001) samt "Alternativ i välfärdspolitiken. Hur möter vi en åldrande befolkning och internationalisering?" (2002). Det är också ett centralt tema i Långtidsutredningen 2003/04 (SOU 2004:19).*

4.3.2 Förändringen av antalet arbetade timmar av betydelse för skattepolitiken

Förändringar i antalet arbetade timmar har betydelse för skattepolitiken och omfördelningstrycket mellan de som arbetar och de som inte har arbete. Från högkonjunkturåret 1990 till lågkonjunkturåret 1993 minskade antalet arbetade timmar med nio procent. Antalet totalt arbetade timmar var som lägst år 1993. Därefter har en viss återhämtning skett. Sett över hela perioden 1993 till 2005 har antalet arbetstimmar ökat med 6,5 procent. Återhämtningen under perioden 1993-2005 kan i första hand hänföras till att fler är sysselsatta. Befolkningen har ökat. Slås de arbetade timmarna ut per invånare har antalet arbetade timmar ökat med 2,8 procent mellan 1993 och 2005 – från 740 till 761 timmar.

4.3.3 Ca 230 000 individer har förvärvsinkomster över 500 000 kr

Ser man till befolkningen över 18 år inklusive pensionärer och egenföretagare, totalt 7,1 miljoner individer, fördelar sig de taxerade förvärvsinkomsterna år 2004 på sätt som framgår av 4.3 Tabell.[3] Ca 300 000 individer har ingen eller så låg förvärvsinkomst att de inte behöver deklarera. Ca 3,5 miljoner inkomsttagare har förvärvsinkomster som understiger 200 000 kr, 2,1 miljoner har inkomster mellan 200-300 000 kr och 1 miljon har inkomster mellan 300-500 000 kr. Det finns 207 000 personer med inkomster mellan en halv och en miljon och 24 000 som får mer än en miljon i inkomst från förvärvsarbete. Inkomsttagare med inkomst över en halv miljon utgjorde strax över 3 procent av antalet personer, hade 12 procent av de taxerade förvärvsinkomsterna och betalade 16 procent av de direktdebiterade skatter som tas ut på arbetsinkomster.

Medelinkomst för heltidsarbetande ca 304 000 kr

Av de förvärvsarbetande 2004 kan ca 3,7 miljoner karaktäriseras som anställda. Antalet egenföretagare som går med överskott och har sin huvudsakliga inkomst från näringsverksamhet uppgår till i storleksordningen 150 000. Av de anställda i åldern 20-64 år arbetade 70 procent heltid, 21 procent lång deltid och 9 procent kort deltid (4.4 Tabell). Av de drygt 1,8 miljoner anställda männen arbetade 81 procent heltid och 19 procent deltid. Av de 1,9 miljoner anställda kvinnorna arbetade 60 procent heltid och 40 procent deltid. De heltidsanställda utgjorde 70 procent av de anställda och svarade för 84 procent av de sammanlagda arbetsinkomsterna för anställda. Den genomsnittliga arbetsinkomsten för de heltidsanställda var 304 100 kr.

Av de 2,6 miljoner heltidsarbetande anställda (4.5 Tabell) hade 64 procent inkomster under 300 000 kr, 29 procent inkomster i intervallet 300 000-500 000 och drygt 6 procent inkomster över en halv miljon. De heltidsarbetande företagarna redovisar medelinkomster som uppgår till uppemot 75 procent av de heltidsanställdas.

[3] *Samma uppgifter med en mer detaljerad inkomstklassindelning återfinns i 4.38 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.*

4.3 Tabell

Befolkningen 18 år eller äldre fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt, allmän pensionsavgift samt skattereduktioner, inkomståret 2004

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts, taxes on labour in form of central government income tax for individuals, local income tax for individuals, general pension contribution and tax reductions, income year 2004

Taxerad förvärvs-inkomst, tkr Assessed inc. from work, KSEK	**Antal personer, tusental** Number of persons, thousands	**Taxerad förvärvs-inkomst mdkr** Assessed inc. from work, BSEK	**Skatt på arbete (mdkr) i form av** Taxes on labour (BSEK) in form of			**Skattereduktion (mdkr) för** Tax reduction (BSEK) for			**Summa, mdkr** Total, BSEK
			Statlig inkomst-skatt Central gov. inc. tax	**Kommunal inkomst-skatt** Local inc.tax	**Allmän pensions-avgift** Pension contribution	**Allmän pensions-avgift** Pension contribution	**Fackförenings- och A-kasse-avgift** Labour union dues, fee unempl. benefit fund	**Särskild skatte-reduktion** Special tax reduction	
0	295	0	0	0	0	0	0	0	0
-100	1 261	73	0	16	2	-2	0	0	16
100-200	2 280	348	0	94	13	-10	-1	0	95
200-300	2 094	512	0	151	31	-23	-2	0	157
300-400	747	253	5	76	15	-12	-1	0	84
400-500	241	107	6	32	5	-4	0	0	40
500-1000	207	131	15	40	4	-3	0	0	56
1000-	24	39	8	12	1	0	0	0	20
Samtliga *(All)*	**7 149**	**1 463**	**34**	**422**	**72**	**-54**	**-4**	**-1**	**469**
varav för följande kategorier *(by categories)*									
1. Pensionärer *(Pensioners)*	1 628	260	3	72	1	0	0	0	75
2. 18-24 år *(18-24 years)*	739	59	0	15	4	-3	0	0	16
3. Egenföretagare *(Self-employed)*	149	27	0	8	2	-1	0	0	8
4. Löntagare *(Employees)*	3 739	1 019	29	300	63	-47	-3	-1	342
5. Övriga *(Others)*	894	99	1	27	3	-2	0	0	28

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10 000 kr i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare, i annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10 000 kr så ingår man i gruppen övriga.

***Källa*:** SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 2004.

4.4 Tabell
Antal anställda och genomsnittlig och medianarbetsinkomst 2004 för anställda som inte har företagarinkomst i åldersgruppen 20-64 år, efter sysselsättningsnivå och kön
Total numbers of employees and average and median employment income 2004, employees aged 20-64 with no entrepreneurial income, by activity level and gender

	Antal anställda Number of employees		Medelinkomst, tkr	Medianinkomst, tkr	Total arbetsinkomst för resp. kategori, mdkr	Dito i % av arbetsinkomsten för samtliga anställda
	tusental thousands	i % av samtliga anställda share (%) of all employees	Average income, KSEK	Median income, KSEK	Total employment income by category, BSEK	Do. in % of all employment income
Helårs- och heltidsanställda 90-100 procent av årsarbetstiden *(Year-round full-time [90-100 per cent] employees)*						
Män *(Men)*	1 481	40	333,3	289,0	494	53
Kvinnor *(Women)*	1 109	30	265,1	244,7	294	31
Samtliga *(Total)*	2 590	70	304,1	268,8	787	84
Deltidsanställda 50-89 procent av årsarbetstiden *(Part-time [50-89 per cent] employees)*						
Män *(Men)*	199	5	151,6	142,7	30	3
Kvinnor *(Women)*	569	15	163,2	156,0	93	10
Samtliga *(Total)*	768	21	160,2	151,9	123	13
Deltidsanställda 1-49 procent av årsarbetstiden *(Part-time [1-49 per cent] employees)*						
Män *(Men)*	140	4	77,5	68,1	11	1
Kvinnor *(Women)*	175	5	77,6	69,7	14	1
Samtliga *(Total)*	316	9	77,6	68,8	24	3
Samtliga anställda *(All employees)*						
Män *(Men)*	1 820	50	293,7	267,9	535	57
Kvinnor *(Women)*	1 853	50	216,0	209,4	400	43
Samtliga *(Total)*	3 674	100	254,5	236,3	935	100

Källa: SCB. Bearbetning av HEK 2004.

4.5 Tabell
Helårs- och heltidsarbetande anställda och företagare i åldersgruppen 20-64 år med fördelning på inkomstklasser och kön år 2004
Full-year and full-time workers (employees and entrepreneurs) 2004, in the 20-64 age group, by income from work and gender

Kön Gender	Antal (tusental) i inkomstklasser (tkr) Number (thousands) by income interval (KSEK)									Samtliga All	Arbetsinkomst, tkr Income from work, KSEK	
	<100	100-140	140-180	180-220	220-260	260-300	300-500	500-1000	1000-		medelinkomst average income	medianinkomst median income
Anställda *(Employees)*												
Män *(Men)*	6	10	31	169	304	296	527	125	14	1 481	333,3	289,0
Kvinnor *(Women)*	8	18	61	269	301	194	231	26	1	1 109	265,1	244,7
Samtliga *(Total)*	14	28	92	438	605	490	757	151	15	2 590	304,1	268,8
Företagare *(Entrepreneurs)*												
Lantbrukare och övriga företagare *(Farmers and other entrepreneurs)*	20	13	16	22	17	11	26	3	1	129	226,0	208,2

* Inklusive ca 3 000 företagare som har negativa inkomster (underskott).

Källa: SCB. Bearbetning av HEK 2004.

4.4 Administrativa uppgifter kring skatt på arbete

4.4.1 Inkomsterna redovisas i en inkomstdeklaration

Beskattningen av fysiska personers (individer och dödsbon) arbets- och kapitalinkomster sker per inkomstår. Inkomsterna redovisas i en inkomstdeklaration som lämnas in till Skatteverket på våren efter inkomståret (”taxeringsåret”). År 2003 infördes en ny gemensam deklarationsblankett ”Inkomstdeklaration 1” som ska användas av alla fysiska personer. Den är på två sidor. Den första sidan räcker för personer som ska redovisa anställningsinkomster, pension och kapital. Personer som ska redovisa näringsverksamhet får även fylla i uppgifter på blankettens baksida. Den nya blanketten ersatte den förenklade självdeklaration och den särskilda självdeklaration[4] som funnits tidigare. Skatteverket skickar ut deklarationsblanketten med förtryckta inkomstuppgifter samt en specifikation över kontrolluppgifter och en preliminär skatteuträkning till de som ska deklarera. De förtryckta uppgifterna har lämnats till Skatteverket som kontrolluppgifter från arbetsgivare, pensionsinstitut, banker m.fl. Inför deklarationen av 2005 års inkomster har lämnats 82 miljoner kontrolluppgifter (se sammanställning i 4.7 Tabell) varav 20 miljoner avseende löner, pensioner och andra sociala ersättningar och 62 miljoner avseende kapital m.m. Stämmer uppgifterna på den förtryckta deklarationsblanketten behövs bara ett godkännande av att uppgifterna är riktiga. I annat fall kompletterar deklaranten blanketten med tilläggsuppgifter. De vanligaste orsakerna till att tilläggsuppgift lämnas är yrkande om avdrag för arbetsresor och redovisning av vinst/förlust vid försäljning av värdepapper och småhus.

År 2002 kunde individer för första gång lämna deklaration elektroniskt. År 2006 utnyttjade 2,7 miljoner individer denna möjlighet (38 procent av deklaranterna). 1,7 miljoner använde sig av Internet och 1 miljon av telefon/SMS.

Drygt 7 miljoner deklarationer

Vid 2005 års taxering lämnades 7,1 miljoner deklarationer avseende fysiska personer varav 5,8 miljoner löntagare och 1,3 miljoner näringsidkare/fåmansbolagsdelägare. Av löntagardeklarationerna hade 45 procent tilläggsuppgifter. 49 000 personer skönsbeskattades. Därutöver har 714 000 personer, i första hand barn, blivit maskinellt beskattade för kapital utan att ha lämnat deklaration. Av de deklarationer som lämnades av individerna ändrades uppemot fyra procent vid Skatteverkets deklarationsgranskning.

Lite kontrolluppgiftshistoria

Kontrolluppgiften har en gammal historia, men det är under de senaste två decennierna som antalet kontrolluppgifter ökat och fått en större täckning och betydelse.

Kontrolluppgift för lön m.m. infördes redan 1935. Sedan 1981 tillgodoförs deklaranten den avdragna preliminärskatten via kontrolluppgiften. I samband med att den förenklade deklarationen infördes 1987 tillkom kontrolluppgift på inkomsträntor, aktieutdelningar m.m.

Nästa stora expansion i antalet kontrolluppgifter inträffade i samband med att den nya förenklade deklarationen med ett förslag till taxering infördes vid 1995 års taxering. För att göra taxeringsförslaget så fullständigt som möjligt infördes kontrolluppgifter på utgiftsräntor, tomträttsavgälder, överlåtelse av andel i allemansfonder och pensionssparande. Vid 1997 års taxering kom för första gången kontrolluppgifter avseende försäljningar av aktier och andra värdepapper. Vid 1998 års taxering infördes kontrolluppgift på skuldbeloppets storlek. Vid 2003 års taxering tillkom kontrolluppgifter på options- och terminsaffärer, bostadsrätters förmögenhetsvärde samt avgifter till fackförening och arbetslöshetskassa.

[4] *Den särskilda självdeklarationen användes av individer med mer komplicerade inkomstförhållanden, om man t.ex. hade inkomst av näringsverksamhet eller om man var delägare i handelsbolag.*

4.6 Tabell
Antal inkomstdeklarationer från individer och dödsbon 1995-2005
Number of income tax returns for individuals 1995-2005

Taxeringsår Assessment year	**Typ av deklarationsblankett, tusental** Type of return, thousands					
	Förenklad deklaration Simplified return			**Särskild deklaration** Special tax return	**Skönstaxerade** Discretionary assessments	**Totalt antal** Total number
	utan tillägg without addition	**med tillägg** with additions	**Delsumma** Subtotal			
1995	3 166	2 224	5 390	1 332	46	6 768
1996	3 563	1 828	5 391	1 256	53	6 700
1997	3 488	1 981	5 468	1 250	53	6 771
1998	3 277	2 239	5 516	1 249	55	6 820
1999	3 372	2 155	5 527	1 278	58	6 863
2000	3 284	2 337	5 621	1 287	55	6 963
2001	3 204	2 496	5 699	1 299	63	7 060
2002	3 307	2 375	5 683	1 292	59	7 034

Ny gemensam blankett för alla individer New joint form for all individuals

Taxeringsår Assessment year	**Inkomstdeklaration 1: Kategori, tusental** Income tax return 1: Category, thousands					
	"Löntagare" "Employees"			**Egenföretagare/ fåmansbolags-delägar** Self-employed/part-ownership in close company	**Skönstaxerade** Discretionary assessments	**Totalt antal** Total number
	utan tillägg without addition	**med tillägg** with additions	**Delsumma** Subtotal			
2003	3 039	3 176*	6 215*	788*	55	7 058
2004	3 009	2 781	5 790	1 264	56	7 110
2005	3 227	2 610	5 837	1 259	49	7 146

* Annan avgränsning, vilket medför att statistiken ej är jämförbar med övriga år.

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik.

4.7 Tabell
Kontrolluppgifter av olika slag vid taxeringen 2006
Statements of income from third party at assessment, 2006

Typ av kontrolluppgift Type of statement		Antal, tusental Number, thousands	Belopp, mdkr In BSEK
Löne- och sociala kontrolluppgifter *(From employer etc)*			
KU 10,13,16	Lön	7 682	1 054,4
KU 18	Pension, livränta, m.m.	12 605	..
KU 14	Särskild KU - pensionsgrundande inkomst (s.k. Gul KU)	16	..
Summa *(Total)*		**20 303**	
varav lämnade på ADB-media		19 882	
varav lämnade på papper		422	
Kapital-kontrolluppgifter m.m. *(From financial institutions etc)*			
KU 20	Inkomsträntor, konton	3 678	8,3
	Sammanlagd behållning vid årets utgång		452,0
KU 21	Inkomsträntor, fordringsrätter värdepapper	2 090	2,1
	Sammanlagt värde vid årets utgång		94,7
KU 25	Utgiftsräntor	15 638	67,4
	Låneskuld		1 831,5
KU 26	Tomträttsavgäld	109	0,4
KU 31	Utbetald aktieutdelning	20 932	28,6
KU 32	Erhållen ersättning vid försäljning av aktier m.m.	4 644	333,4
KU 33	Innehav av marknadsnoterade optioner och terminer	37	
KU 34	Avyttring/utfärdande/slutförande av optionsaffär	311	
KU 35	Slutförande av terminsaffär	10	
KU 40	Avyttring av andel i värdepappersfond	2 910	
	Beräknad vinst vid försäljning av andel i fond		12,3
	Beräknad reaförlust vid försäljning av andel i fond		3,0
KU 56	Förmögenhetsvärde bostadsrätt m.m.	807	172,0
KU 55	Överlåtelse av bostadsrätt - överlåtelsepris	132	103,6
	Överlåtelse av bostadsrätt - förvärvspris		60,3
KU 50	Pensionssparande	2 400	14,6
KU 52	Utländsk försäkring	1	
	- värde på försäkring vid årets ingång		2,5
	- värde på försäkring vid årets utgång		2,6
KU 60	Avgift till fackförening/arbetslöshetskassa	7 760	
	- avgift fackförening		8,5
	- avgift till arbetslöshetskassa		4,3
KU 70	Näringsverksamhet (utbetald royalty, näringsbidrag m.m.)	93	15,6
KU 71	Utbetalt belopp från skogskonto m.m.	33	1,0
KU 73	Utdelning m.m. till delägare i samfällighet	20	0,1
Summa *(Total)*		**61 605**	
varav lämnade på ADB-media		61 476	
varav lämnade på papper		128	
Totalt antal KU *(Total number of statements)*		**81 908**	

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-Skatt.

4.4.2 Individernas inkomstskatt slutregleras en gång per år

Skatten på löntagarnas och pensionärernas inkomster betalas i allt väsentligt in under inkomståret genom arbetsgivarens eller pensionsutbetalarens försorg genom att preliminärskatt dras av före löne- eller pensionsutbetalningen. Egenföretagarna betalar själva in preliminär inkomstskatt en gång per månad baserat på tidigare års inkomstnivå eller en preliminär deklaration. Den preliminära skatten avräknas från den skatt som debiteras vid taxeringen (slutskatten). Flertalet personer får besked om sin slutskatt redan under sommaren efter inkomståret. För personer med mer komplicerade inkomstförhållanden lämnas besked om slutskatten i december efter inkomståret. Hur betalningsmönstret såg ut för de skatter som fastställdes i den deklaration som lämnades av individerna 2005 framgår av 4.8 Tabell.

Den slutliga skatten fastställdes i taxeringen till 524 miljarder kronor. Arbetsgivarna betalade in 482 miljarder kronor genom preliminärskatteavdrag för sina anställda. Egenföretagare m.fl. betalade in 23 miljarder genom egna månatliga inbetalningar. Individerna gjorde därutöver själva 46 miljarder i kompletterande inbetalningar och 27 miljarder betalades tillbaka till individerna på grund av att för stora belopp blivit inbetalda till Skatteverket.

Alla har ett eget skattekonto

Fr.o.m. 1999 har alla som betalar skatt ett eget skattekonto hos Skatteverket. På kontot bokförs både de betalningar de skattskyldiga själva gör och det som arbetsgivare, pensionsutbetalare och banker m.fl. dragit av som preliminär skatt. Egna inbetalningar kan göras till kontot när som helst under året. Intäkts- respektive kostnadsränta på över- och underskott räknas dag för dag precis som på ett vanligt bankkonto. När den slutliga skatten fastställts för en person jämförs detta belopp med de betalningar som kommit in från olika håll. Beroende på hur mycket som betalats uppstår därvid över- eller underskott på kontot. Den som fått ett överskott får tillbaka det som betalats in för mycket och den som har underskott får ett betalningskrav.

4.8 Tabell
Betalningsmönstret för den skatt som fastställts i inkomstdeklarationen för inkomståret 2004 (taxeringsåret 2005) för individer

Collection of income tax debited on basis of personal tax return for income year 2004 (assessment year 2005), individuals, BSEK

	Antal, tusental Number, thousands	Belopp, mdkr Amount, BSEK	Belopp i % av fastställd skatt Amount in % of final tax
Summa skatt fastställd i den årliga inkomstdeklarationen ***(Total tax debited on basis of personal tax return)***	**7 613**	**524,3**	**100%**
varav inbetalt via *(of which paid by)*			
- arbetsgivare, banker m.fl. genom preliminärskatteavdrag *(employers, banks etc. by means of withdrawal)*	7 970	481,9	92%
- egenföretagare m.fl. genom fördebiterad preliminär skatt *(preliminary tax paid by entrepreneurs)*	302	23,4	4%
Återstående differens som regleras genom skattskyldigas egna betalningar *(Remaining amount regulated by individuals´ own payment)*		19,0	4%
fördelat på skattskyldiga som *(of which tax payers)*			
- har en differens på 100 kr eller mindre *(having a discrepancy of 100 SEK or less)*	792	0,0	0%
- får göra kompletterande inbetalningar med mer än 100 kr *(making additional payments of more than 100 SEK)*	2 245	46,0	9%
- har belopp att återfå på mer än 100 kr *(having more than 100 SEK to be refunded)*	4 576	-27,0	-5%

***Anm**:* Den fastställda skatten i denna tabell omfattar utöver inkomstskatt på individernas förvärvsinkomster även skatt på inkomst av kapital, fastighetsskatt, förmögenhetsskatt samt kyrko- och begravningsavgift.

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-Skatt.

4.4.3 Arbetsgivarna betalar preliminärskatten varje månad

Som framgått ovan ombesörjer arbetsgivare och pensionsutbetalare m.fl. att skatt dras på de anställdas löner, pensioner m.m. och skatten betalas in till Skatteverket löpande under året. Arbetsgivarna betalar dessutom in arbetsgivaravgifter. Underlaget för arbetsgivaravgifter är i princip lönesumman inkl. beskattade förmåner. Arbetsgivaravgifterna och det preliminärskatteavdrag arbetsgivarna gör för sina anställda deklareras och betalas in en gång i månaden. Denna inbetalning skall vara gjord den 12:e i månaden efter den månad lönen betalades ut till den anställde.

Antalet arbetsgivare i Sverige uppgår till 317 000. Det svenska näringslivet domineras av stora arbetsgivare. Arbetsgivare med en lönesumma över fem miljoner utgör 5,9 procent av arbetsgivarna och svarar för 83 procent av lönesumman.

4.5 Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete

4.5.1 De taxerade förvärvsinkomsterna 1 467 miljarder kronor år 2004

Sammansättningen av den taxerade förvärvsinkomsten inkomståret 2004 framgår av 4.10 Tabell. I tabellen ingår inte inkomster för personer som haft så låga inkomster att de inte behövt lämna deklaration (drygt 200 000 personer). Sammantaget kan dessa inkomster för icke-deklaranterna beräknas till drygt 1,5 miljarder kronor.

4.9 Tabell
Arbetsgivarna fördelade efter lönesumma 2005 (enligt kontrolluppgifter för inkomståret 2005)
Employers by total wages paid in 2005

Lönesumma, mnkr Total wages, MSEK	Antal arbetsgivare Number of employers		Lönesumma Total wage sum	
	antal number	fördelning i % share in %	mdkr BSEK	fördelning i % share in %
- 0,2	129 648	41	8	1
0,2 - 0,5	66 058	21	22	2
0,5 - 1,0	45 527	14	32	3
1,0 - 5,0	57 213	18	122	12
5,0 - 10,0	9 227	2,9	64	6
10,0 - 20,0	4 720	1,5	65	6
20,0 - 50,0	2 755	0,9	85	8
50,0 - 100,0	930	0,3	65	6
100,0 -	1 193	0,4	591	56
Summa *(Total)*	**317 271**	**100**	**1 054**	**100**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-Skatt.

4.10 Tabell
Den taxerade förvärvsinkomstens sammansättning inkomståret 2004 för individer och dödsbon
The structure of assessed earned income, income year 2004, individuals and deceased persons´estates

Delposter under inkomst av tjänst m.m. Structure of assessed income	Antal som deklarerat på resp. post, tusental Number of persons, thousands	Belopp, mdkr Amounts, BSEK
A. Inkomst av tjänst *(Income from employment)*	**6 719**	**1 444,0**
A.1 Delsumma inkomstposter *(Subtotal for incomes)*		**1 460,3**
Löner, skattepliktiga förmåner, sjukpenning m.m. *(Wages and social benefits)*	5 204	1 156,0
Kostnadsersättning *(Compensation for costs)*	122	1,4
Allmän pension, tjänstepension *(General pensions)*	2 277	273,3
Privat pension och livränta *(Private pensions)*	543	19,0
Skattepliktiga ersättningar som ej är pensionsgrundande *(Other taxable compensations not entitling to pension)*	234	6,2
Ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag *(Remuneration from close company/partnership)*	18	3,8
Övrigt t.ex. hobbyverksamhet *(Other income e.g. from hobby)*	22	0,6
A.2 Delsumma avdragsposter *(Subtotal for deductions)*		**-16,3**
Resor till och från arbetet *(Travel between home and work)*	948	-11,9
Tjänsteresor *(Travel in business)*	46	-0,5
Dubbel bosättning *(Dual residence)*	84	-1,8
Övriga utgifter *(Other expenditure)*	278	-2,1
B. Inkomst av näringsverksamhet (egenföretagare) *(Income from personal business)*	**379**	**35,9**
Aktiv näringsverksamhet *(For persons active in business)*	309	33,3
Passiv näringsverksamhet *(For persons not active in business)*	74	2,6
C. Allmänna avdrag *(General exemptions)*		**-13,0**
Pensionssparande m.m. *(Private saving for pension etc.)*	2 005	-12,4
Kvittning av underskott av näringsverksamhet mot inkomst av tjänst *(Deduction of deficit in business from income from employment)*	20	-0,6
D. Taxerad förvärvsinkomst (A+B-C) (*Assessed income [A+B-C]*)	**6 827**	**1 466,6**

Källa: Skatteverket, Taxeringsutfallet.

Den taxerade förvärvsinkomsten som är summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet, men efter allmänna avdrag, uppgick 2004 till 1 467 miljarder kronor. Den taxerade inkomsten utgör basen för skatteberäkningen. I taxeringsunderlaget ingår inkomst av tjänst med 1 444 miljarder kronor. Härav utgjorde löner, skattepliktiga förmåner och vissa socialförsäkringsförmåner sammanlagt 1 156 miljarder kronor varav 151 miljarder avseende socialförsäkringar (t.ex. sjuk- och föräldrapenning, arbetslöshetsersättning). De allmänna pensionerna och tjänstepensionerna svarade för 273 miljarder kronor. Egenföretagarnas inkomst av näringsverksamhet var 36 miljarder kronor.[5] Individerna erhöll 19 miljarder i privata pensioner och livräntor. Avdraget för pensionssparande var 12,4 miljarder kronor. Avdrag för resor till och från arbetet gjordes av 948 000 personer till ett sammanlagt belopp på 11,9 miljarder.

Avdrag för arbetsresor och för pensionssparande är de vanligaste avdragen.

4.5.2 948 000 personer gör avdrag för arbetsresor

Vanligaste sättet att ta sig till och från arbetet är med bil. Av arbetsresorna görs 62 procent med bil och 21 procent till fots eller med cykel. Avståndet mellan hem och arbete är i genomsnitt 14 km.

[5] *Näringsidkarnas inkomster och principerna för hur de beskattas behandlas samlat i kapitel 7 "Företagsbeskattning".*

4.11 Tabell
Färdsätt till och från arbetet år 2001
Means of travel to or from work year 2001

Färdsätt Means of travel	Antal resor till eller från arbetet under året Number of travels to or from work during the year		Omräknat* till antal helårsresenärer, tusental Converted into number of persons, thousands	Genomsnittlig färdlängd till arbetet, km Average length of travel to place of work, km
	miljoner millions	**andel,%** share,%		
Fots/cykel *(By foot, bicycle)*	339	21%	848	2
Personbil *(Car)*	1 015	62%	2 538	17
Tåg och buss *(Train or bus)*	233	14%	584	20
Övrigt *(Other)*	37	2%	92	18
Summa *(Total)*	**1 624**	**100%**	**4 061**	**14**

* Omvandlingen har gjorts med det schablonmässiga antagandet att personerna reser till och från arbetet 200 dagar per år.

Källa: SCB/Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA). Den nationella reseundersökningen RES 2001.

Men det är bara i vissa fall som kostnaderna för arbetsresor får dras av vid inkomstbeskattningen. Inkomståren 1998-2006 har avdrag för arbetsresor fått göras för kostnader som överstiger 7 000 kr. I budgetpropositionen hösten 2007 föreslås att gränsen för avdrag höjs till 8 000 kr år 2007. Åren 2001-2004 var avdraget för resor med bil 16 kr per mil. År 2005 höjdes milavdraget till 17 kr och 2006 till 18 kr.

Inkomstår	Gräns för att göra avdrag	Avdrag vid resor med egen bil
1993-1994	4 000 kr	13 kr/mil
1995-1997	6 000 kr	13 kr/mil
1998-2000	7 000 kr	15 kr/mil
2001-2004	7 000 kr	16 kr/mil
2005	7 000 kr	17 kr/mil
2006	7 000 kr	18 kr/mil
2007*	8 000 kr	18 kr/mil

* Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 2006

År 2004 har 948 000 inkomsttagare gjort avdrag för arbetsresor. Detta är betydligt färre än i början av 1990-talet (4.12 Tabell). Avdragsbeloppet är dock högre år 2004 – 11,9 miljarder kronor mot 8,8 miljarder 1993.

Inkomståret 2004 som den senaste statistiken avser var avdraget i genomsnitt 12 500 kr. För 116 000 personer översteg avdraget 25 000 kr. Drygt 17 procent av inkomsttagarna gör reseavdrag. Vanligast är reseavdrag i pendlingslänen Halland och Uppsala. Det genomsnittliga avdraget för de som gör avdrag är högst i Uppsala och Södermanlands län.

4.12 Tabell
Reseavdraget 1993-2004
Deduction for expenses for travelling between home and place of work 1993-2004

Inkomstår Year	Antal personer, tusental Number of persons, thousands	Totalt belopp, mnkr Total amount, MSEK	Medelbelopp, tkr Average amount, KSEK
1993	1 291	8 821	6,8
1994	1 153	8 926	7,7
1995	805	7 341	9,1
1996	815	7 637	9,4
1997	872	8 256	9,5
1998	880	9 653	11,0
1999	904	10 117	11,2
2000	934	10 480	11,2
2001	957	11 670	12,2
2002	925	11 390	12,3
2003	934	11 605	12,4
2004	948	11 886	12,5

Källa: Skatteverket. Taxeringsutfallet.

4.13 Tabell
Antal reseavdrag fördelade efter storlek inkomståret 2004
Number of deductions for expenses for travelling between home and place of work income year 2004

Avdrag, tkr Deduction, KSEK	Antal, tusental Number, thousands	Andel, % Share, %
0 - 2	80	8
2 - 4	119	13
4 - 6	112	12
6 - 8	95	10
8 - 10	87	9
10 - 12	73	8
12 - 15	91	10
15 - 20	106	11
20 - 25	65	7
25 - 30	42	4
30 - 40	43	5
40 -	31	3
Summa *(Total)*	**945**	**100**

Källa: SCB:s inkomststatistik. Bearbetning av Storurvalet 2004.

4.14 Tabell
Reseavdraget i olika län inkomståret 2004
Deduction for expenses for travelling between home and place of work in the different counties in 2004

Län County	Antal som gjort avdrag Number of persons with deductions	% av de som haft lön m.m. In % of the income earners	Genomsnittligt avdragsbelopp, tkr Average amount deducted, KSEK
Stockholm	134 954	11,7	12,8
Uppsala	43 963	23,3	15,9
Södermanland	30 442	19,7	16,5
Östergötland	40 951	16,4	11,3
Jönköping	33 613	16,7	10,8
Kronoberg	20 673	19,0	11,2
Kalmar	24 241	17,5	11,5
Gotland	6 444	19,1	10,9
Blekinge	16 508	18,5	10,9
Skåne	133 272	19,8	12,7
Halland	40 368	24,0	12,8
Västra Götaland	187 844	20,4	12,2
Värmland	31 168	19,2	12,1
Örebro	28 516	17,3	11,9
Västmanland	27 227	17,5	14,1
Dalarna	30 076	18,0	11,8
Gävleborg	26 305	15,8	11,9
Västernorrland	27 927	18,9	10,9
Jämtland	12 237	15,6	12,5
Västerbotten	26 543	16,5	11,9
Norrbotten	24 819	15,8	13,3
Riket *(Total)*	**948 091**	**17,4**	**12,5**

Källa: SCB, Taxeringsregistret (IoT).

Tittar man på enskilda kommuner är reseavdrag mest frekventa i Lerum (47,8 procent), Knivsta och Håbo och minst vanliga i Stockholm (7,4 procent), Solna, Sundbyberg och Kiruna. Högst medelvärde bland dem som gjorde reseavdrag hade inkomsttagarna i Trosa (20 300 kr) följt av Norrtälje, Bjurholm, Strängnäs och Nynäshamn. Lägst medelvärde hade Gnosjö (7 900 kr) följt av Partille, Kumla, Mölndal och Staffanstorp.

4.5.3 Fler kvinnor än män pensionssparar

Allt fler pensionssparar. Inkomståret 2004 gjorde 2 miljoner inkomsttagare avdrag för pensionssparande med ett totalt belopp på 12,4 miljarder kronor. Detta innebär att 39 procent av personerna i aktiv ålder kompletterar sin lagstadgade pension med ett eget pensionssparande. Beloppet som drogs av uppgick i snitt till 6 200 kr. Antalet personer som pensionssparar har mer än fördubblats sedan 1991. Pensionsspararna sparar dock i genomsnitt mindre än 1991. Avdraget för pensionssparande begränsades 1995 från ett helt till ett halvt basbelopp. För tjänsteinkomster mellan 10 och 20 basbelopp[6] eller om man är näringsidkare får ett större avdrag göras.

4.15 Tabell
Avdrag för pensionssparande 1991-2004
Deduction for savings for individual private pension 1991-2004

Inkomstår Year	Antal personer, tusental Number of persons, thousands	Totalt belopp, mnkr Total amount, MSEK	Medel-belopp, tkr Average amount, KSEK
1991	966	9 076	9,4
1992	1 018	8 242	8,1
1993	1 070	8 795	8,2
1994	1 235	10 551	8,5
1995	1 363	9 144	6,7
1996	1 478	9 797	6,6
1997	1 576	10 415	6,6
1998	1 678	11 053	6,6
1999	1 803	12 185	6,8
2000	1 903	12 861	6,8
2001	1 959	13 048	6,7
2002	2 027	13 035	6,4
2003	2 041	12 523	6,1
2004	2 004	12 414	6,2

Källa: SCB, Taxeringsregistret (IoT).

[6] *Reglerna innebär inkomståret 2004 (prisbasbelopp = 39 300 kr) för den som är anställd och har inkomster under 393 000 kr (10 prisbasbelopp) att det största belopp som får dras av är 19 650 kr. För den som har inkomster mellan 393 000 och 786 000 kr (20 prisbasbelopp) får avdrag göras med ytterligare 5 procent av den del av inkomsten som överstiger 393 000 kr. Maximalt avdrag som kan göras av anställda är således 39 300 kr vid en inkomst på 786 000 kr eller mer.*

Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män (4.16 Tabell). I åldrarna 20-64 år pensionssparar 43 procent av kvinnorna mot 35 procent av männen. Men sparandet är genomsnittligt sett lägre bland de kvinnor som gör pensionsavdrag.[7] Pensionssparandet börjar tidigt. Av de som har förvärvsinkomster och är under 25 år pensionssparar 6 procent med i genomsnitt 1 900 kr. Av de som är i åldrarna 35-54 år och har förvärvsinkomst pensionssparar 45 procent.

4.16 Tabell
Avdraget för pensionssparande fördelat på ålder och kön 2004 (exkl. dödsbon)
Deduction for savings for individual private pension 2004 by age and gender (excl. deceased persons'estates)

Ålder Age	**Kvinnor** Women			**Män** Men			**Samtliga** All		
	Antal Number	**Andel,%*** Share, %	**Genom-snitt, tkr** Mean value, KSEK	**Antal** Number	**Andel,%*** Share, %	**Genom-snitt, tkr** Mean value, KSEK	**Antal** Number	**Andel,%*** Share, %	**Genom-snitt, tkr** Mean value, KSEK
0-24	26 530	6	1,7	28 367	7	2,0	54 897	6	1,9
25-34	210 041	39	2,9	195 740	35	3,4	405 781	37	3,1
35-44	293 008	49	4,3	256 438	41	5,3	549 446	45	4,8
45-54	285 592	51	6,3	221 308	38	8,0	506 900	45	7,1
55-64	251 435	44	8,7	195 887	33	11,0	447 322	39	9,7
65-	17 534	2	9,7	22 379	3	14,7	39 913	2	12,5
Samtliga *(Total)*	**1 084 140**	**30**	**5,6**	**920 119**	**26**	**6,9**	**2 004 259**	**28**	**6,2**
varav i åldern 20-64 år *(of which by age 20-64 years)*	1 065 886	43	5,5	897 012	35	6,7	1 962 898	39	6,1

* Andel av personer med förvärvsinkomst.

Källa: SCB, Taxeringsregistret (IoT).

4.5.4 Skatteberäkningen grundas på taxerad förvärvsinkomst

Den taxerade förvärvsinkomsten utgör bas för skatteberäkningen av skatt på arbete. Skatten tas ut som statlig och kommunal inkomstskatt. Dessutom tas för personer i aktiv ålder ut en allmän pensionsavgift. Fr.o.m. 2006 motsvaras den allmänna pensionsavgiften av en lika stor skattereduktion. För att få den beskattningsbara förvärvsinkomsten görs grundavdrag. Den beskattningsbara förvärvsinkomsten utgör den bas på vilken den statliga och kommunala inkomstskatten tas ut. 4.17 Tabell visar skatternas och avgifternas storlek vid vissa inkomstnivåer år 2006. I tabellen anges också hur stor arbetsgivaravgift som betalas vid respektive nivå. I tabellen har inte beaktats skattereduktionerna för fackföreningsavgift och avgift till arbetslöshetskassa som varierar beroende på facklig tillhörighet. Denna reduktion sänker för en normal löntagare skatten med i storleksordningen en tusenlapp jämfört med de värden som anges i tabellen.[8]

4.5.5 Grundavdraget är "puckelformat"

Grundavdraget har varit lika stort vid den statliga och kommunala taxeringen sedan 1991 utom 1994 då grundavdraget tillfälligt slopades vid den statliga taxeringen. Grundavdraget har tidigare utgått från en grundnivå som därefter trappats upp för att sedan åter trappas ned till samma grundnivå. Fr.o.m. inkomståret 2003 har skett en differentiering så att avdraget blir större i låga inkomstlägen än i de högre. Grundnivån i botten är 0,423 prisbasbelopp (avrundning uppåt till närmaste hundratal kronor). I de höga inkomstlägena är nivån 0,293 prisbasbelopp. Däremellan varierar grundavdraget och är år 2007 som högst 0,77 prisbasbelopp. Grundnivån uttryckt i kronor vid den statliga och kommunala beskattningen inkomståren 1991-2007 framgår av sammanställningen i 4.18 Tabell. Uttryckt i kronor är grundavdraget år 2007 17 100 kr vid låga inkomstnivåer och 11 900 kr vid höga inkomstnivåer.

[7] *Mer detaljerade uppgifter om storleken på pensionsavdraget för kvinnor och män återfinns i 4.42 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.*

[8] *Skatteberäkningen för de som har inkomster från aktivt förvärvsarbete ändras till år 2007 genom att det tillkommer en skattelättnad i form av ett s.k. jobbskatteavdrag.*

4.17 Tabell
Skatt på arbete för löntagare i aktiv ålder vid några olika inkomstnivåer 2006, inga avdrag, kommunalskatt = 31,60 % (motsvarar medelskattesats för primärkommuner och landsting)

Tax paid for wage earners of active ages at different income levels (SEK) in year 2006, no deductions, local tax rate = 31,60 % (equal to the average charge for municipalities and county councils)

Inkomst och skatt	**Lönenivå, kr** Wage level, SEK									
Income and tax	**50 000**	**100 000**	**150 000**	**200 000**	**250 000**	**300 000**	**350 000**	**400 000**	**500 000**	**1 000 000**
Grundavdrag *(Basic deduction)*	-19 000	-29 000	-28 000	-23 000	-18 000	-13 000	-11 700	-11 700	-11 700	-11 700
Beskattningsbar inkomst *(Taxable income)*	**31 000**	**71 000**	**122 000**	**177 000**	**232 000**	**287 000**	**338 300**	**388 300**	**488 300**	**988 300**
Kommunalskatt (31,60%) *(Local tax)*	9 796	22 436	38 552	55 932	73 312	90 692	106 902	122 702	154 302	312 302
Statlig inkomstskatt *(Central gov. income tax)*	0	0	0	0	0	0	6 460	16 460	37 845	162 845
Allmän pensionsavgift *(General pension contr.)*	3 500	7 000	10 500	14 000	17 500	21 000	24 500	25 100	25 100	25 100
Skattereduktion allmän pensionsavgift *(Tax reduction for general pension contr.)*	-3500	-7 000	-10 500	-14 000	-17 500	-21 000	-24 500	-25 100	-25 100	-25 100
S:a direktdebiterad skatt *(Direct income tax)*	**9 796**	**22 436**	**38 552**	**55 932**	**73 312**	**90 692**	**113 362**	**139 162**	**192 147**	**475 147**
Arbetsgivaravg. (32,28%) *(General payroll tax)*	**16 140**	**32 280**	**48 420**	**64 560**	**80 700**	**96 840**	**112 980**	**129 120**	**161 400**	**322 800**
Skatt+arbetsgiv.avg. *(Total tax on labour)*	25 936	54 716	86 972	120 492	154 012	187 532	226 342	268 282	353 547	797 947
Arbetsgivarkostnad *(Total wage cost for the employer)*	66 140	132 280	198 420	264 560	330 700	396 840	462 980	529 120	661 400	1 322 800
Behållen lön efter skatt *(Remaining wage after taxes being paid)*	40 204	77 564	111 448	144 068	176 688	209 308	236 638	260 838	307 853	524 853

Källa: Skatteverket.

4.18 Tabell
Grundavdragets grundnivå, maxnivå och slutnivå inkomståren 1991-2007

Basic deduction; standard level, maximum and end level in SEK 1991-2007

Inkomstår Income year	**Grundavdrag, kr** Basic deduction, SEK
1991	10 300 - 18 500 - 10 300
1992	10 700 - 19 400 - 10 700
1993	11 000 - 19 800 - 11 000
1994*	8 800 - 17 800 - 8 800
1995	8 900 - 18 100 - 8 900
1996	8 600 - 18 000 - 8 600
1997	8 700 - 18 000 - 8 700
1998	8 700 - 18 100 - 8 700
1999	8 700 - 18 100 - 8 700
2000	8 700 - 18 200 - 8 700
2001	10 000 - 19 500 - 10 000
2002	11 200 - 20 900 - 11 200
2003	16 400 - 25 900 - 11 400
2004	16 700 - 26 400 - 11 600
2005	16 700 - 28 800 - 11 600
2006**	16 800 - 30 600 - 11 700
2007	17 100 - 31 100 - 11 900

* 1994 medgavs inte grundavdrag vid den statliga taxeringen.

**Grundavdraget inom stödområde A är år 2006 högre än i övriga landet.

Reglerna för grundavdrag i olika inkomstlägen innebär att grundavdraget blir ”puckelformat”. Inkomståret 2007 är grundavdraget 17 100 kr vid taxerad inkomst under 40 100 kr och 11 900 kr vid taxerad inkomst över 316 700 kr. I inkomstlägena däremellan varierar grundavdraget med ett högsta värde på 31 000 kr vid taxerad inkomst mellan 109 200 och 126 600. Puckeln har tillkommit i syfte att låg- och medelinkomsttagare ska få lägre skatt än om grundavdraget ges med samma belopp oberoende av inkomstnivån.

4.5.6 Statliga och kommunala inkomstskatten

Fysiska personer betalar kommunal och statlig inkomstskatt på den beskattningsbara förvärvsinkomsten. Samtliga skattebetalare med beskattningsbar förvärvsinkomst påförs kommunal inkomstskatt. Statlig inkomstskatt tas ut först när förvärvsinkomsten blir högre och överstiger den s.k. brytpunkten.

4.19 Tabell
Beräkning av grundavdraget i olika inkomstlägen år 2007
Calculation of basic deduction at different levels of assessed income year 2007

Taxerad förvärvsinkomst, kr Assessed earned income, SEK	Grundavdrag Basic deduction
Regelsystemet uttryckt i prisbasbelopp (pbb = prisbasbelopp, TI = taxerad förvärvsinkomst)	
- 0,99 pbb	0,423 pbb
0,99 pbb - 2,72 pbb	0,423 pbb + 0,20*(TI - 0,99 pbb)
2,72 pbb - 3,11 pbb	0,77 pbb
3,11 pbb - 7,88 pbb	0,77 pbb - 0,10*(TI -3,11 pbb)
7,88 pbb -	0,293 pbb
Inkomståret 2007, kr *(income year 2007, SEK)*	
- 40 100	17 100
40 200 - 109 100	17 200 - 30 900
109 200 - 126 600	31 000
126 700 - 316 600	30 900 - 12 000
316 700 -	11 900

Anm: Avrundningsreglerna medför att de formella gränserna i den övre delen av tabellen inte direkt kan översättas till de krontal som anges i den nedre delen av tabellen. Prisbasbeloppet för 2007 är fastställt till 40 300 kr.

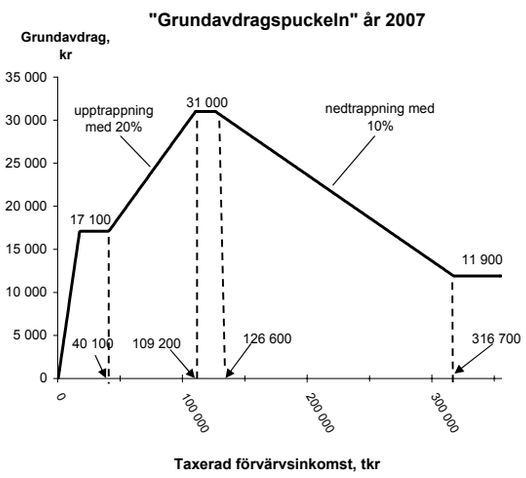

Genomsnittlig kommunalskatt 31,60 procent 2006

Fram t.o.m. 1999 bestod kommunalskatten av tre olika delar; skattesats för kommuner, skattesats för landsting samt församlingsskatt. I och med kyrkans skiljande från staten har församlingsskatten ersatts av en kyrkoavgift som inte är att betrakta som skatt. Kommunalskatten består därför fr.o.m. år 2000 av skatteuttag för kommunen och för landstinget. Kommunalskattesatsen varierar mellan kommuner, men landets genomsnittliga kommunalskattesats är 31,60 procent inkomståret 2006.

Statlig inkomstskatt i två skikt fr.o.m. 1999

Åren 1991-1994 utgick, utöver kommunalskatten, statlig inkomstskatt om ytterligare 20 procent på den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger skiktgränsen för statlig skatt. Åren 1995-1998 fanns en s.k. värnskatt i form av en temporär höjning av den statliga inkomstskatten från 20 till 25 procent. Skiktgränsen för statlig inkomstskatt redovisas i 4.20 Tabell.

År 1999 togs den s.k. värnskatten bort och ersattes av en statlig inkomstskatt som tas ut i två skikt. I det första skiktet är den statliga skatten 20 procent och gäller för år 2007 för inkomster över 328 600 kr. I det andra skiktet tas ytterligare fem procent ut i skatt. Det gäller år 2007 för inkomster över 488 600 kr. Som ett reallöneskydd indexuppräknas skiktgränserna för statliga skatten mellan åren med inflationen plus två procentenheter. I praktiken har dock skiktgränsernas nivåer de flesta åren kommit att fastställas genom separata beslut. Mellan 1999 och 2007 har den nedre skiktgränsen uttryckt i beskattningsbar inkomst justerats upp från 219 300 kr till 316 700 kr dvs. med 97 400 kr. Sett över hela tidsperioden är detta mer än vad som följer av uppräkningsregeln. Uppjusteringen fördelar sig på 70 100 kr för indexregeln, 19 400 kr för att tekniskt kompensera för begränsningen av avdragsrätten för den allmänna pensionsavgiften och 7 900 kr i extra höjning för att få ned andelen inkomsttagare som har inkomster över brytpunkten.[9] Uppräkningen av den övre skiktgränsen är sett över samma tidsperiod lägre än vad som följer av indexregleringen.

Jobbskatteavdrag fr.o.m. 2007

I budgetpropositionen hösten 2006 föreslås att det fr.o.m. inkomståret 2007 ska ges en skattelättnad i form av en skattereduktion för personer som har inkomster från *aktivt förvärvsarbete*. Syftet med detta s.k. jobbskatteavdrag är att göra det mer lönsamt att arbeta och att därigenom öka arbetskraftsdeltagandet. Jobbskatteavdraget är högre för dem som fyllt 65 år än för övriga åldrar. Skattereduktionen är utformad så att större delen av skattelättnaden tillfaller låg- och medelinkomsttagare. För att jobbskatteavdraget ska hålla takt med prisutvecklingen är det knutet till prisbasbeloppet.

[9] *I tabellbilagan (4.40 Tabell) redovisas uppjusteringen fördelad på respektive år.*

4.20 Tabell
Skiktgräns för statlig inkomstskatt, 1991-2007
Income level at which central government income tax is to be paid, 1991-2007

Inkomstår Income year	Inkomstnivå, kr Income level, SEK				Skattesats Tax rate	
	Beskattningsbar inkomst Taxable income		Dito uttryckt som taxerad förvärvsinkomst (se anm) Do. in terms of assessed income			
	nedre skiktet lower level	övre skiktet upper level	nedre skiktet lower level	övre skiktet upper level	nedre skiktet lower level	övre skiktet upper level
1991	170 000		180 300		20%	
1992	186 600		197 300		20%	
1993	190 600		203 500		20%	
1994	198 700		202 700		20%	
1995	203 900		221 600		25%	
1996	209 100		229 000		25%	
1997	209 100		231 600		25%	
1998	213 100		238 400		25%	
1999	219 300	360 000	245 000	389 500	20%	25%
2000	232 600	374 000	254 700	398 600	20%	25%
2001	252 000	390 400	271 500	411 100	20%	25%
2002	273 800	414 200	290 100	430 900	20%	25%
2003	284 300	430 000	301 000	447 200	20%	25%
2004	291 800	441 300	308 800	458 900	20%	25%
2005	298 600	450 500	313 000	465 200	20%	25%
2006	306 000	460 600	317 700	472 300	20%	25%
2007	316 700	476 700	328 600	488 600	20%	25%

Anm: Brytpunkten uttryckt i taxerad förvärvsinkomst har beräknats utifrån beskattningsbar inkomst med tillägg för grundavdrag och avdrag för allmän egenavgift för icke-pensionär.

4.21 Diagram
Skattesänkning i kronor till följd av jobbskatteavdraget för personer med inkomster från aktivt förvärvsarbete. Inkomståret 2007
Tax reduction (SEK) for persons having incomes from active work, income year 2007

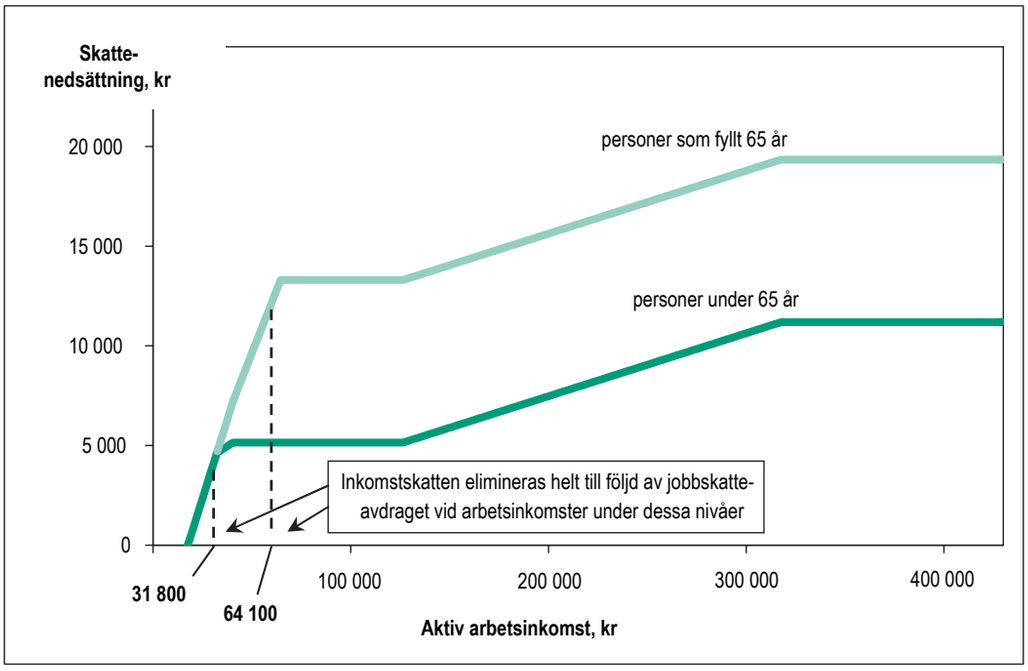

Anm: Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 2007.

4.21 Diagram visar hur stor skattesänkning jobbskatteavdraget ger inkomståret 2007 för personer som har inkomst av arbete. För personer under 65 år innebär jobbskatteavdraget att det inte tas ut skatt om arbetsinkomsterna understiger 31 800 kr om året. Är arbetsinkomsterna högre sänks skatten med mellan ca 5 000 och ca 11 000 kr. För personer som fyllt 65 och fortsätter att arbeta gör jobbskatteavdraget att ingen inkomstskatt tas ut om arbetsinkomsterna understiger 64 100 kr. Är arbetsinkomsterna högre sänks skatten med mellan ca 13 000 och ca 19 000 kr. Den upptrappning av jobbskatteavdraget som görs för arbetsinkomster i intervallet 126 700-316 600 kr är konstruerad så att den ska uppväga den ökning av marginaleffekterna som avtrappningen av grundavdraget annars ger i samma intervall (jämför 4.19 Tabell).

Det nya jobbskatteavdraget leder både till lägre genomsnittlig skatt och sänkta marginalskatter. Alla med arbetsinkomster får en lägre genomsnittsskatt. Den genomsnittliga skatten, räknat i antal procentenheter, sjunker mest för låginkomsttagare. Därefter minskar skillnaden gradvis för högre inkomster. Marginalskatten sjunker kraftigt för riktigt låga inkomster samt med drygt tre procentenheter för inkomster i intervallet 126 700-316 600 kr per år.

Sänkt skatt för utländska nyckelpersoner

År 2001 infördes en skattelättnad för utländska experter, forskare och andra nyckelpersoner som vistas i Sverige under en begränsad period. Lättnaden innebär att skatt och socialavgifter endast betalas på 75 procent av lönen. Lättnaden gäller de tre första åren av vistelsen. En särskild nämnd, Forskarskattenämnden, prövar vilka som uppfyller kriterierna.

Fram t.o.m. augusti 2006 har 3 374 ansökningar om skattelättnader kommit in. Den stora mängden ansökningar under 2001 har att göra med övergångsregler som innebar att det i samband med att reglerna infördes fanns möjlighet att ansöka för personer som redan fanns här men som ännu inte vistats tre år i landet.

Av de 3 092 ansökningar som var avgjorda sommaren 2006 har 1 708 bifallits. Anledningen till avslag är både att man inte uppfyller kriterierna för att få nedsättning samt avslag på formella grunder, vanligen på grund av för sent inkomna ansökningar. Drygt 100 ansökningar har återkallats.

4.22 Tabell
Ansökningar om skattelättnader för utländska nyckelpersoner
Number of applications for tax relief for foreign experts

		Antal ansökningar Number of applications
2001		1 391
2002		479
2003		418
2004		405
2005		451
2006	jan-aug	230
Summa *(Total)*		**3 374**
varav avgjorda* *(of which settled)*		**3 092**
	varav bifall *(of which approved)*	1 708
	varav avslag *(of which refused)*	1 384

* t.o.m. augusti 2006

Källa: Forskarskattenämnden

Skattereduktioner för fackföreningsavgift och avgift till arbetslöshetskassa

Skattereduktioner för fackföreningsavgift och för avgift till arbetslöshetskassa har funnits åren 2002-2006. Sammantaget har de båda skattereduktionerna uppgått till ett årligt värde på strax under 4 miljarder kronor vilket innebär i snitt ca 1 000 kr per inkomsttagare. I budgetpropositionen hösten 2006 föreslås att skattereduktionerna tas bort fr.o.m. 2007. Skattelättnad i form av skattereduktion för fackföreningsavgift har funnits även tidigare under åren 1983-1991 medan A-kasseavgiften varit avdragsgill inom ramen för avdraget för övriga utgifter till den del avgiften tillsammans med andra utgifter i tjänsten överstigit 1 000 kr.

4.5.7 Marginalskatt och marginaleffekter

I kapitel 1 beskrivs olika marginalskattebegrepp. Det marginalskattebegrepp som används nedan – den synliga marginalskatten – inkluderar den inkomstskatt och de egenavgifter som träffar en viss inkomstökning som en individ får. Ett annat mer omfattande marginalskattebegrepp är den s.k. skattekilen som utöver den inkomstskatt och de egenavgifter som är direkt synliga för individen även inkluderar arbetsgivaravgifter och konsumtionsskatter.

Ett annat begrepp som förekommer i diskussionerna är marginaleffekten. Marginaleffekten brukar utöver marginalskatten be-

akta de effekter en inkomstökning ger på olika inkomstberoende bidrag och avgifter. De man vanligen tänker på är bostadsbidrag, barnomsorgsavgifter, underhållsbidrag, återbetalning av studielån och socialbidrag. Ett mer heltäckande mått, som används i samband med studier av drivkrafterna för arbete, är den s.k. utbytesgraden. Utbytesgraden definieras som den andel av en arbetskostnadsökning som tillfaller den som ökar sin arbetsinsats efter ökad skatt, ökade avgifter och minskade bidrag.

Högsta marginalskatten 56,6 procent

Den sammanlagda marginalskatt år 2006 för en person i aktiv ålder som uppstår i olika inkomstlägen illustreras i 4.23 Diagram. I beräkningarna har tagits hänsyn till grundavdragets ”puckelformade” utformning, en kommunalskattesats på 31,60 procent (= medelutdebiteringen), den statliga inkomstskatten samt den allmänna pensionsavgiften. Genom att den allmänna pensionsavgiften fr.o.m. 2006 motsvaras av en lika stor skattereduktion påverkar den dock marginalskatten endast i de allra lägsta inkomstskikten.[10]

Marginalskatten 2006 är i princip 31,6 procent upp till en inkomst på 317 700 kr. Marginalskatten består här av kommunalskatt. På grund av grundavdragets konstruktion blir dock marginaleffekten inte 31,6 procent utan något försänkt (25,3 procent) vid inkomster mellan 39 400 kr och 107 800 kr. I inkomstlägen mellan 124 200 och 312 100 blir marginaleffekten en aning förhöjd beroende på avtrappningen av grundavdraget. I inkomstskiktet mellan 317 700 och 472 300 betalas utöver kommunalskatt även statlig inkomstskatt med 20 procent och marginalskatten hamnar på 51,6 procent. När gränsen för statsskattens övre skikt överskrids, vilket inträffar vid inkomster på 472 300 kr, blir marginalskatten 56,6 procent.

Det nya jobbskatteavdrag som införs 2007 för personer som har inkomster från aktivt arbete medför att marginalskatten jämfört med 2006 sjunker kraftigt för dem med riktigt låga inkomster samt med drygt tre procentenheter för dem med inkomster i intervallet 126 700-316 600 kr (dvs. det intervall där grundavdragets avtrappning annars leder till förhöjd marginalskatt; 2007 års nivå).

16 procent över brytpunkten 2004

I utredningsskedet för den stora skattereformen i början av 1990-talet föreslogs att skiktgränsen vid genomförandet 1991 skulle sättas vid en inkomst på 200 000 kr och man räknade då med att tio procent av de skattskyldiga skulle hamna över brytpunkten. Vid riksdagsbehandlingen och beslutet om skattereformen sänktes gränsen. Skiktgränsen fastställdes därvid med inriktning att 15 procent av de skattskyldiga skulle betala statlig skatt. Inkomstskattereglerna har därefter ändrats i olika avseenden.

Ser man till utfallet 2004 för samtliga inkomsttagare över 20 år (inkl. pensionärer) hade 16 procent eller 1,1 miljoner personer inkomster över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Bland helårs- och heltidsanställda hade 31 procent inkomster över nedersta skiktgränsen (4.24 Tabell samt 4.41 Tabell i tabellbilagan). Bland heltidsanställda män var det 40 procent och bland heltidsanställda kvinnor 20 procent.Åren 2000-2002 har extra höjningar av den nedre skiktgränsen gjorts i syfte att få ned andelen som betalar statlig skatt.

Åren 2004-2006 har däremot uppräkningen av skiktgränsen begränsats i förhållande till indexeringen.

[10] *I de lägre inkomstskikten (under 21 500 kr) motsvaras pensionsavgiften inte fullt ut av en skattereduktion beroende på att skatten är så låg.*

4.23 Diagram
Marginalskatt i olika inkomstlägen inkomståret 2006
Marginal tax rate at different income levels in 2006

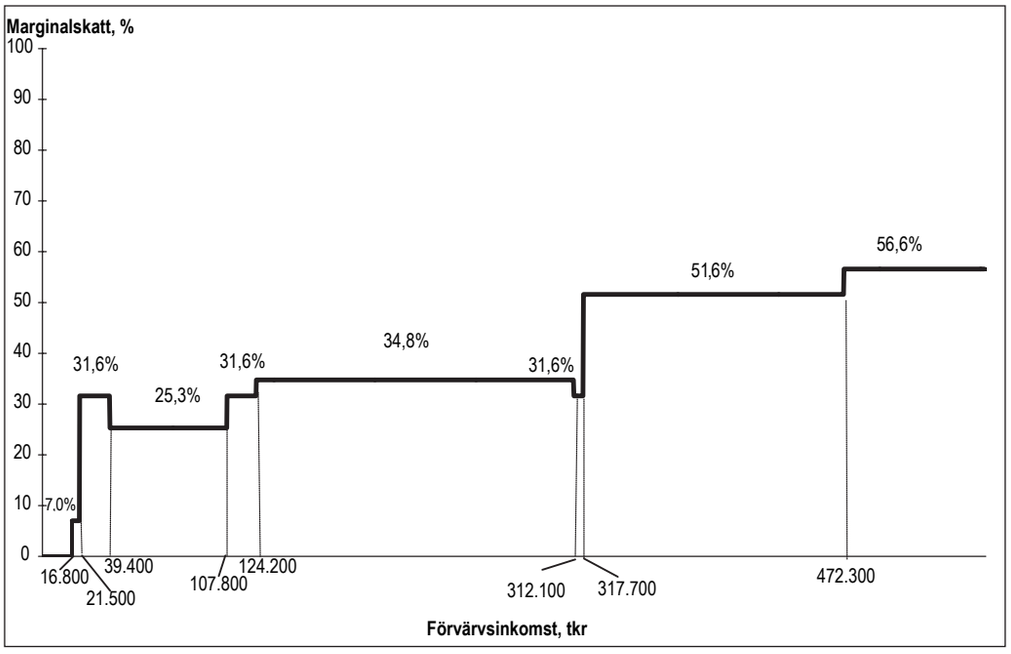

Anm: I diagrammet bortses från den effekt som uppträder vid uttag av allmän pensionsavgift vid den inkomstgräns som man överskrider gränsen för deklarationsplikt.

4.24 Tabell
Procentandelen inkomsttagare över skiktgränsen för statlig inkomstskatt
Share of persons with income level above the threshold for central government income tax

	Andel, procent Share in %					
	Samtliga över 20 år (inkl. pensionärer) All persons above 20 years			**Heltidsanställda 20-64 år** Full-time employees 20-64 years		
	Män Men	**Kvinnor** Women	**Samtliga** All	**Män** Men	**Kvinnor** Women	**Samtliga** All
Nivå 1 *(Level 1)*						
1991	34	9	21	53	24	42
1992	28	6	17	43	16	33
1993	27	7	17	47	19	35
1994	30	9	19	52	24	40
1995	25	6	15	42	15	31
1996	26	7	16	44	19	34
1997	28	9	18	47	23	37
1998	29	9	19	48	22	38
1999	30	10	20	48	23	37
2000	30	10	20	47	24	38
2001	28	9	18	44	22	35
2002	25	8	17	41	20	32
2003	25	8	16	39	20	31
2004	24	9	16	40	20	31
Nivå 2 *(Level 2)*						
1999	7	1	4	12	3	8
2000	9	2	5	14	4	10
2001	9	2	5	13	4	10
2002	8	2	5	13	4	9
2003	8	2	5	12	4	9
2004	8	2	5	12	3	8

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningarna.

Marginaleffekter av inkomstprövade system

För att ge en uppfattning om effekterna av några av de inkomstprövade systemen vid sidan av inkomstskatten redovisas i 4.25 Tabell antal berörda hushåll och vilka belopp som omsätts när det gäller barnomsorgsavgifter, återbetalning av studielån och bostadsbidrag år 2004.

4.25 Tabell
Vissa inkomstberoende system vid sidan av skattesystemet 2004
Some means tested systems outside the tax system 2004

	Antal, tusental Number thousands	Belopp, mdkr Amounts, BSEK
Barnomsorgsavgift *(Day care fee)*		
Ensamståendehushåll *(Singles)*	84	0,3
Gift/sambohushåll *(Cohabiting)*	409	4,2
Summa hushåll *(Total households)*	493	4,5
Antal ”berörda vuxna” *(Number of affected adults)*	902	
Återbetalning av studielån m.m. *(Repayment of study loan)*		
Berörda individer *(Affected persons)*	986	9,0
Bostadsbidrag till barnfamiljer och unga *(Accommodation allowances for families with children and young people)*		
Ensamståendehushåll *(Singles)*	205	2,8
Gift/sambohushåll *(Cohabiting)*	55	0,8
Summa hushåll *(Total households)*	260	3,6
Antal ”berörda vuxna” *(Number of affected adults)*	315	
Bostadsbidrag till pensionärer (BTP) *(Accommodation allowances for pensioners)*		
Ensamståendehushåll *(Singles)*	432	11,0
Gift/sambohushåll *(Cohabiting)*	43	1,1
Summa hushåll *(Total households)*	475	12,0
Antal ”berörda vuxna” *(Number of affected adults)*	518	

Källa: SCB. Specialuttag ur HEK och FASIT.

Antalet hushåll som betalar barnsomsorgsavgifter var 2004 ca 490 000 och det belopp som betalades var 4,5 miljarder kronor. En för riket gemensam maxtaxa i barnomsorgen har införts fr.o.m. år 2002 vilket har lindrat marginaleffekterna. Barnomsorgstaxorna hade tidigare skiftande utformning mellan kommunerna.

Återbetalning av studielån m.m. gjordes av ca 985 000 personer. Det återbetalda beloppet var 9,0 miljarder kronor. Reglerna för återbetalning har varierat över tiden. För studielån tagna fr.o.m. hösten 2001 gäller att lånet ska betalas tillbaks under längst 25 års tid, eller till och med det år man fyller 60. Återbetalningstiden blir kortare om skulden är liten. Det lägsta belopp man betalar per år är 15 procent av prisbasbeloppet (5 955 kr för år 2006). Beloppet som betalas tillbaka kan minskas om inkomsten är låg. För studielån som är tagna mellan 1989 och vårterminen 2001 gäller att återbetalning ska göras med fyra procent av inkomsten om denna överstiger en viss undre gräns.

Bostadsbidrag till ungdomar och barnfamiljer berörde ca 260 000 hushåll som fick 3,6 miljarder i bostadsbidrag. För barnfamiljer gäller att bostadsbidraget minskas med 20 procent av inkomsten över viss nivå. För ungdomar minskas bostadsbidraget med en tredjedel av inkomsten som överstiger viss nivå.

Bostadsbidraget till pensionärer berörde ca 475 000 hushåll och uppgick till 12,0 miljarder kronor.

Utbytesgraden – ett mera fullständigt mått på marginaleffekter

För att följa hur de ekonomiska drivkrafterna för arbete utvecklas över tiden publicerar Konjunkturinstitutet ett mått på den s.k. utbytesgraden eller totala marginaleffekten vid ökad arbetsinsats.[11] Institutets mått ger en mer fullständig bild av marginaleffekterna än andra mer partiella mått. Det beaktar utöver inkomstskatt och inkomstberoende bidrag även arbetsgivaravgifter, indirekta skatter och det värde som ligger i ökade

[11] *Måttet redovisas löpande i Konjunkturläget som utkommer fyra gånger per år.*

framtida förmåner som t.ex. ålderspension och sjukpenning som uppstår för individen när arbetsinsatsen ökar.

Utbytesgraden definieras som den andel av en arbetskostnadsökning som tillfaller den som ökar sin arbetsinsats efter ökad skatt, ökade avgifter och minskade bidrag. Spegelbilden till utbytesgraden är den totala marginaleffekten (=100 procent minus utbytesgraden) som visar den andel av arbetskostnadsökningen som kommer de offentliga finanserna till del. Utbytesgraden mäter förhållandet mellan den ersättning som individen får behålla och vad det skulle kosta honom eller henne att köpa den vara han eller hon själv har producerat, förutsatt att priset består av lönekostnader, arbetsgivaravgifter och indirekta skatter. Om t.ex. utbytesgraden för en person är 50 procent så måste personen arbeta två timmar för att köpa en timmas arbete av en person som har samma lön.

I 4.26 Tabell redovisas den genomsnittliga utbytesgraden och den genomsnittliga totala marginaleffekten för personer i åldrarna 20-64 år (exkl. pensionärer, egenföretagare och studerande) åren 1997-2006. Medelvärdet av alla arbetande svenskars utbytesgrad beräknas 2006 uppgå till 40,4 procent. Detta innebär att i genomsnitt får en person av en lönekostnadsökning på 1 000 kr behålla 404 kr (inkl. värdet av framtida förmåner) medan 596 kr går i ökad skatt och minskade inkomstberoende bidrag. Skulle en genomsnittlig individ vilja köpa en timmas arbete av en person med samma timlön krävs år 2006 en arbetsinsats på 2,47 timmar. Bakom medelvärdena döljer sig stora individuella skillnader. Vissa individer har låg utbytesgrad, dvs. hög marginaleffekt, medan andra har hög utbytesgrad, dvs. låg marginaleffekt.

4.26 Tabell
Genomsnittlig utbytesgrad och total marginaleffekt med fördelning på komponenter för individer i åldrarna 20-64 åren 1997- 2006 (exkl. pensionärer, egenföretagare och studerande)

Average net compensation rate and total marginal effect distributed by components, population aged 20-64 years 1997-2006 (pensioners, self-employed and students excl.)

	Fördelning av arbetskostnadsökningen på olika komponenter, andel (%) Distribution of marginal increase in labour cost by components, share (%)									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 prel.	2006 prel.
Arbetskostnadsökning ***(Increase in labour cost)***	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
varav arbetsgivaravgift *(of which employers soc.sec. contr.)*	24,8	24,8	24,8	24,8	24,7	24,7	24,7	24,6	24,5	24,5
Återstående kontantlöneökning ***(Remaining increase in cash wage)***	**75,2**	**75,2**	**75,2**	**75,2**	**75,3**	**75,3**	**75,3**	**75,4**	**75,5**	**75,5**
Framtida förmånsökning *(Increase in future benefits)*	..	..	..	..	..	..	10,5	10,5	10,3	10,5
Inkomstskatt *(Income tax)*	..	..	..	..	..	..	-33,0	-33,3	-33,3	-33,4
Minskade bidrag* *(Decrease in current benefits)*	..	..	..	..	..	..	-1,7	-1,8	-1,8	-1,9
Indirekt skatt *(Indirect taxes)*	..	..	..	..	..	..	-9,9	-9,9	-10,2	-10,2
Utbytesgrad ***(Net compensation rate)***	**39,4**	**39,3**	**37,3**	**39,6**	**40,8**	**41,1**	**41,2**	**40,7**	**40,4**	**40,4**
Total marginaleffekt ***(Total marginal effect)***	**60,6**	**60,7**	**62,7**	**60,4**	**59,2**	**58,9**	**58,8**	**59,3**	**59,6**	**59,6**
Tidsåtgång om köp av en timmas arbete från personer med samma timlön *(Time needed if one were to buy an hour of work from persons with the same hourly wage)*	2,54 tim	2,55 tim	2,68 tim	2,53 tim	2,45 tim	2,43 tim	2,43 tim	2,45 tim	2,48 tim	2,47 tim

* Bostadsbidrag, socialbidrag, underhållsstöd och barnomsorgsavgift

Källa: Konjunkturinstitutet.

4.6 Mer om kommunalskatten

I detta avsnitt behandlas kommunalskatterna översiktligt. Den läsare som vill veta mer om kommunalskatterna och kommunernas ekonomi hänvisas till Statistiska centralbyråns bok ”Årsbok för Sveriges kommuner 2006”, som är huvudkällan till de uppgifter om kommunalskatterna som redovisas nedan.

4.6.1 Kommunalskatten proportionell

Kommuner och landsting har rätt att ta ut skatt samt att bestämma skattesatsens storlek. Fram till år 2000 bestod den totala skattesatsen av tre olika delar; skattesats för kommuner, skattesats för landsting och skattesats för kyrkliga kommuner. I och med kyrkans skiljande från staten utgörs den totala skattesatsen fr.o.m. år 2000 av summan av skattesatsen för kommunen och skattesatsen för landstinget.

Den tidigare församlingsskatten har ersatts av en kyrkoavgift som inte är att betrakta som en skatt. Förändringen sammanhänger med att Svenska kyrkan frigjordes från staten den 1 januari år 2000. Kyrkoavgiften inkluderar en avgift till begravningsverksamheten. De som inte tillhör Svenska kyrkan eller bor i en kommun som är huvudman för begravningsverksamheten betalar en separat begravningsavgift.[12]

Kommunalskatt betalas sedan mitten av 1980-talet endast av fysiska personer. Den kommunala inkomstskatten är proportionell, dvs. den utgår med samma procentuella andel av den beskattningsbara förvärvsinkomsten oavsett inkomstens storlek. Alla skattskyldiga betalar skatt till den kommun och det landsting där de är folkbokförda.

4.6.2 Utveckling av kommunalskatten

Utvecklingen av de kommunala skattesatserna i medeltal åren 1960-2006 redovisas i 4.27 Tabell. Den genomsnittliga kommunala skattesatsen i landet uppgår år 2006 till 31,60 procent. För att få en riktig bild av utvecklingen mellan 1999 och åren därefter måste församlingsskatten exkluderas.

År 1990 beslutade riksdagen om kommunalt skattestopp. Den successiva ökningen av kommunalskattesatsen sedan decennier tillbaka stoppades upp åren 1990-1994. Inom ramen för skattestoppet gjordes dock 1992 en skatteväxling mellan kommuner och landsting. Anledningen var att kommunerna genom den s.k. ÄDEL-reformen övertog service och vård av äldre och handikappade från landstingen. Under åren efter 1992 har gjorts ytterligare skatteväxlingar mellan kommunerna och landstingen, i första hand med anledning av att landstingen lämnat över ansvaret för bl.a. särskolan och omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda till kommunerna. Skattestoppet hävdes 1995 med vissa reservationer. Åren 1997-1999 har funnits bestämmelser som inneburit att höjningar av kommunalskatten i särskilda fall (lågskattekommunerna Täby, Danderyd och Lidingö undantagna) reducerar det generella statsbidraget med hälften av den ökning i skatteintäkterna som skattehöjningen medfört. Åren 1997 och 1998 berördes inga kommuner av denna reducering. År 1999 berördes fem kommuner och det generella statsbidraget reducerades för dessa med sammantaget ca 20 miljoner kronor. Den tillfälliga lagen om reducering av statsbidraget vid skattehöjningar upphörde att gälla i och med utgången av 1999. Från 1999 till 2006 har medelskattesatsen ökat med 1,31 procentenheter.

4.6.3 Kommunalskatten varierar med drygt fem procentenheter

Det totala kommunala skatteuttaget varierar mycket mellan olika kommuner och olika delar av landet. Skillnaden mellan den kommun som 2006 har lägst total kommunal skatt (Vellinge kommun i Skåne län 28,89 procent) och den som har högst skatt (Dals-Eds kommun i Dalsland 34,24 procent) uppgår till 5,35 procentenheter.

Av landets 290 kommuner hade 8 stycken en kommunal skattesats under 30 procent. Utdebitering över 33 procent fanns i 41 kommuner (4.43 och 4.44 Tabell i tabellbilagan). Ser man till hur stor andel av befolkningen (4.29 Diagram) som bor i kommuner med olika skattesats finner man att kommuner med skattesats under 30 procent omfattar 3,3 procent av befolkningen och 7,8 procent bor i kommuner med utdebitering över 33 procent.

[12] *Den genomsnittliga kyrkoavgiften exkl. begravningsavgift, som erläggs av dem som tillhör Svenska kyrkan, är år 2006 0,978 procent av den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Den obligatoriska begravningsavgiften, som betalas av alla i landet, har beräknats till 0,224 procent i genomsnitt.*

4.27 Tabell
Kommunala medelskattesatser vissa år under perioden 1960-2006
Mean local tax rates, certain years 1960-2006

År	**Antal kommuner**	**Folkmängd den 1 jan, tusental**	**Medelskattesats, %** Mean local tax rate, %					**Skatteunderlag** Tax base	
Year	Number of municipalities	Population, thousands	**Total kommunal*** Total	**Total exkl. försam-lingsskatt** Total excl. Parishes	**Primär-kommun** Municipal-ities	**Landsting**** County councils	**Försam lingar** Parishes	**Kr per invånare** SEK per inhabitant	**Kr per invånare reala värden***** SEK per inhabitant, real value
1960	1 031	7 471	14,63	13,86	10,85	4,38	0,77	..	..
1965	995	7 695	17,25	16,45	12,18	5,95	0,80	..	..
1970	848	8 014	21,00	20,18	14,18	8,06	0,82	9 601	..
1975	278	8 177	25,23	24,35	15,23	10,21	0,88	14 689	..
1980	279	8 303	29,09	28,09	16,68	12,61	1,00	27 821	..
1985	284	8 343	30,38	29,28	17,20	13,30	1,10	41 797	88 000
1990	284	8 527	31,16	30,01	17,31	13,96	1,15	65 642	104 000
1991	284	8 591	31,15	30,00	17,32	13,92	1,15	73 146	109 000
1992	286	8 644	31,04	29,89	19,38	11,52	1,15	82 574	111 000
1993	286	8 692	31,04	29,90	19,43	11,45	1,14	89 130	110 000
1994	286	8 745	31,05	29,91	19,44	11,44	1,14	91 106	109 000
1995	288	8 816	31,50	30,33	20,20	11,05	1,17	92 260	106 000
1996	288	8 837	31,65	30,47	21,15	10,17	1,18	96 011	108 000
1997	288	8 844	31,66	30,47	21,16	10,15	1,19	97 960	107 000
1998	288	8 848	31,65	30,46	21,18	10,12	1,19	101 837	111 000
1999	289	8 854	31,48	30,29	20,55	9,79	1,19	104 931	114 000
2000	289	8 861	30,38	30,38	20,57	9,87	.	109 796	119 000
2001	289	8 883	30,53	30,53	20,57	10,02	.	115 903	125 000
2002	289	8 909	30,52	30,52	20,53	10,05	.	124 256	133 000
2003	290	8 941	31,17	31,17	20,70	10,53	.	131 770	138 000
2004	290	8 976	31,51	31,51	20,80	10,76	.	138 239	141 000
2005	290	9 011	31,60	31,60	20,84	10,81	.	143 531	144 000
2006	290	9 048	31,60	31,60	20,83	10,82	.	147 381	147 000

* Med total skattesats avses den procentuella andel av den beskattningsbara inkomsten som en skattskyldig påförs i kommunal inkomstskatt. Genomsnittliga skattesatser, medelskattesatser, är beräknade som vägda medelvärden med det kommunala skatteunderlaget som vikter. Från och med år 2000 ingår inte längre någon församlingsskatt i den kommunala skattesatsen, eftersom församlingarna inom Svenska kyrkan inte längre är kommuner.

** Exklusive kommuner utanför landsting, s.k. landstingsfria kommuner.

*** Skatteunderlaget per invånare (medelskattekraften) är omräknat till reala värden genom deflatering med konsumentprisindex (KPI) med år 2006=100 (det vill säga inkomståret 2004=100). Värdena har genomgående avrundats till jämna tusental.

***Källa**:* SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

4.28 Tabell
Kommunerna med lägst och högst kommunalskatt 2006, procent
Local authority areas with the lowest and highest local income tax rates in 2006, percent

Kommun Local authority area		Procent Percent
Tio med lägsta *(Ten with lowest)*		
1.	Vellinge	28,89
2.	Kävlinge	28,90
3.	Örkelljunga	29,15
4.	Ängelholm	29,43
5.	Lomma	29,63
6.	Halmstad	29,75
7.	Solna	29,85
8.	Staffanstorp	29,88
9.	Laholm	30,00
10.	Höganäs	30,12
Tio med högsta *(Ten with highest)*		
1.	Dals-Ed	34,24
2.	Ragunda	33,72
3.	Sollefteå	33,69
4-5.	Norsjö, Malå	33,65
6.	Härnösand	33,64
7.	Ånge	33,63
8.	Smedjebacken	33,59
9.	Mora	33,57
10.	Borlänge	33,55

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

4.6.4 Högst skattekraft i Danderyd, lägst i Årjäng

Förvärvsinkomsterna och därmed det kommunala beskattningsunderlaget varierar över landet. Skattekraft är ett mått som används som beteckning på det skatteunderlag som härrör från kommunens egna invånare. I genomsnitt för riket var skattekraften 2006 147 381 kr per invånare.[13] Av kommunerna hade Danderyd i Stockholms län den högsta skattekraften med 175 procent av riksgenomsnittet och Årjäng i Värmlands län det lägsta med 78 procent av riksgenomsnittet (4.44 Tabell i tabellbilagan).

4.6.5 Kommunalskatten vidarebefordras från staten till kommunerna

Kommunalskatten fastställs av kommunfullmäktige men uppbärs av staten. Kommunalskatten vidarebefordras sedan från staten till kommunerna. Från och med år 1993 grundas statens utbetalning av kommunalskattemedel på det senast kända skatteunderlaget i kommunen respektive landstinget. Eftersom detta blir känt med två års eftersläpning i förhållande till kommunernas verksamhetsår räknas skatteunderlaget upp med en faktor som motsvarar

4.29 Diagram
Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 2006
Population by total local income tax rate 2006

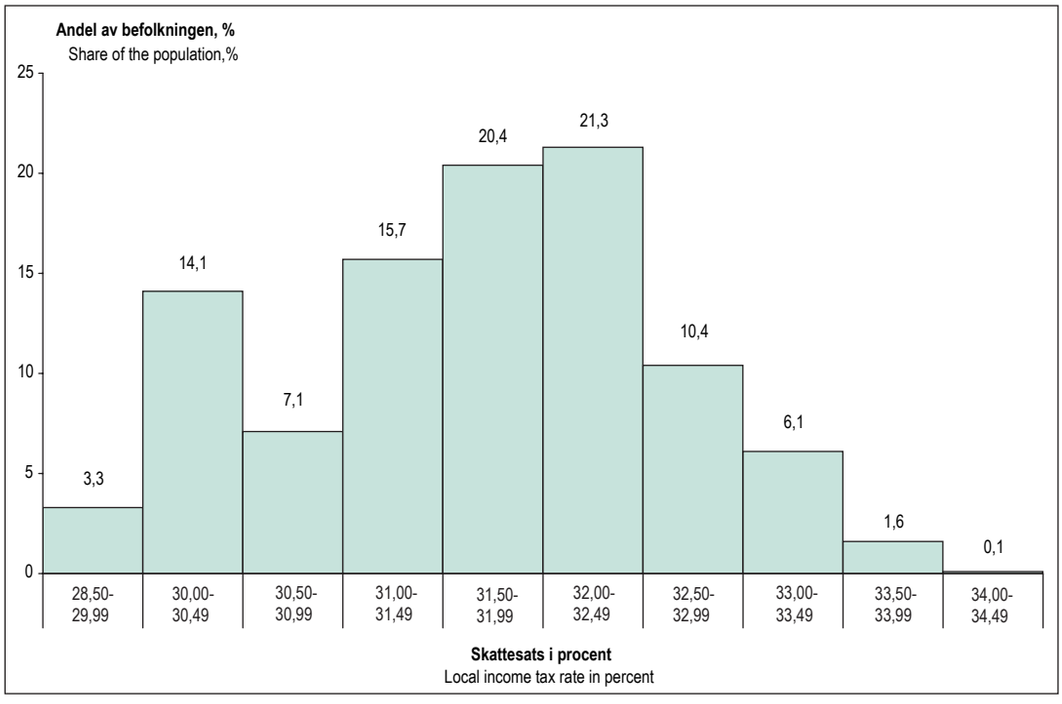

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006 (se även 4.43 Tabell i tabellbilaga).

[13] *Avser de inkomster som intjänades två år tidigare dvs. inkomståret 2004.*

den beräknade ökningen av skatteunderlaget de två efterföljande åren. Den prognostiserade utvecklingen följs upp och när det slutliga taxeringsutfallet är känt görs en slutavräkning. Det nya systemet har fr.o.m. år 1998 ändrats såtillvida att slutavräkningen inte längre görs individuellt på kommun- och landstingsnivå. I stället görs en kollektiv slutavräkning som innebär att skillnaden mellan preliminära och slutliga kommunal- och landstingsskattemedel på riksnivå regleras med ett enhetligt belopp per invånare i kommunen eller landstinget.

Systemförändringen som gjordes 1993 medförde att den tidigare tvåårigа eftersläpningen upphörde. Det nya systemet underlättar den kommunala planeringen genom att utgifter och inkomster kommer bättre i fas.

4.6.6 Bidrags- och utjämningssystem för kommuner och landsting

Ett nytt system för kommunalekonomisk utjämning infördes 2005. Utjämningssystemet syftar till att garantera alla kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar oavsett strukturella förhållanden. Utjämningssystemet innehåller ett system för inkomstutjämning, ett reviderat system för kostnadsutjämning samt nya inslag i form av strukturbidrag, införandebidrag och regleringspost. Staten finansierar inkomstutjämningen. Kommuner garanteras genom inkomstutjämningsbidraget 115 procent och landstingen 110 procent av en uppräknad medelskattekraft. Kommuner och landsting som har en skattekraft över respektive nivå betalar en inkomstutjämningsavgift till staten. Kostnadsutjämningen syftar till att utjämna för strukturella behovs- och kostnadsskillnader och finansieras genom en omfördelning mellan kommunerna. Strukturbidraget finansieras av staten och ges bl.a. till kommuner med hög arbetslöshet och svagt befolkningsunderlag.

Genom utjämningssystemet överförs år 2006 ca 58 miljarder kronor från staten till kommuner och landsting. Av beloppet avser 45 miljarder kronor kommunerna och 13 miljarder landstingen.

Nedanstående exempel för Sollentuna och Dorotea visar hur den kommunalekonomiska utjämningen fungerar i det enskilda fallet år 2006. Värdena i sammanställningen avser kronor per invånare.

4.30 Tabell
Kommunalekonomisk utjämning för kommuner och landsting år 2006, mdkr
Economic equalisation for municipalities and county councils year 2006, BSEK

	Kommuner Municipalities	Landsting County councils	Totalt Total
Inkomstutjämning *(Equalisation of revenues)*			
Statsbidrag *(State grant)*	46,2	15,2	61,4
Kommunal avgift *(Municipal fee)*	-3,2	-2,0	-5,2
Inomkommunal kostnadsutjämning *(Intramunicipal equalisation of costs)*			
Bidrag *(Contribution)*	4,7	1,1	5,8
Avgifter *(Fees)*	-4,7	-1,1	-5,8
Övriga poster i utjämningssystemet *(Other items of the equalisationsystem)*			
Strukturbidrag (*Structural grant)*	1,5	0,7	2,2
Införandebidrag *(Introduction grant)*	0,8	0,3	1,2
Regleringspost *(Regulation amount)*	-0,2	-1,3	-1,4
Summa *(Total)*	**45,2**	**13,0**	**58,1**

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

4.31 Tabell
Exempel på utjämning av inkomster och kostnader, Sollentuna och Dorotea, kr/invånare
Examples of equalisation of revenues and costs, Sollentuna and Dorotea, SEK per capita

	Sollentuna	Dorotea
Inkomstutjämning *(Equalisation of revenues)*		
Statsbidrag *(State grant)*		+8 371
Kommunal avgift *(Municipal fee)*	-3 311	
Inomkommunal kostnadsutjämning *(Intramunicipal equalisation of costs)*		
Bidrag *(Contribution)*	+1 648	+9 801
Avgift *(Fee)*		
Övriga poster i utjämningssystemet *(Other items of the equalisationsystem)*		
Strukturbidrag (*Structural grant)*	–	+2 539
Införandebidrag *(Introduction grant)*	–	+392
Regleringspost *(Regulation amount)*	-18	-18
Summa utfall av ujtjämnings-systemet, kr/inv *(Total outcome of the system, per capita SEK)*	**-1 681**	**+21 085**

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

Sollentuna är en kommun som har en skattekraft som ligger 28 procent över riksgenomsnittet (dvs. över den garanterade nivån på 115 procent) och får betala en avgift till inkomstutjämningen. Doroteas

skattekraft ligger 13 procent under riksgenomsnittet och får via ett positivt inkomstutjämningsbidrag en utfyllnad upp till den garanterade nivån på 115 procent av medelskattekraften. Båda kommunerna har strukturella förhållanden som ligger sämre till än snittet vilket innebär att de får ett positivt bidrag inom ramen för kostnadsutjämningssystemet. Kostnadsstrukturen i Dorotea är dock betydligt mer oförmånlig än i Sollentuna. Dorotea får därutöver ett strukturbidrag. Sammantaget får Sollentuna betala en nettoavgift på 1 681 kr per invånare och Dorotea får ett bidrag på 21 085 kr per invånare.

4.7 Socialavgifter

Socialavgifterna är i ekonomisk mening till viss del avgifter, som till denna del grundar förmåner i form av rätt till sjukpenning, pensioner m.m. Till resterande del är dessa avgifter i ekonomisk mening att betrakta som skatter eftersom de inte finansierar förmåner som är relaterade till individens inkomst.

4.7.1 Olika former av socialavgifter

En av grundtankarna i skattereformen i början 1990-talet var att all arbetsersättning oavsett vilken form den har och all inkomst av näringsverksamhet skulle beläggas med någon typ av socialavgifter eller motsvarande skatt. För att uppnå detta tas socialavgifter ut i olika former.

Den första typen är de avgifter som betalas in av arbetsgivarna och som kallas för arbetsgivaravgifter. Egenföretagarnas motsvarande avgifter kallas för egenavgifter. Den andra formen är den allmänna pensionsavgift som betalas direkt av både anställda och egenföretagare.

En tredje typ är den särskilda löneskatten som är att betrakta som en renodlad skatt. Den särskilda löneskatten tillkom i samband med skattereformen i syfte att ge inkomsterna en mer likformig beskattning. Nivån på den särskilda löneskatten sattes att motsvara skattedelen av socialavgifterna såsom avgifterna var utformade vid tiden för skattereformen. Särskild löneskatt betalas på förvärvsinkomster som inte är förmånsgrundande, på vissa försäkringsersättningar och på pensionskostnader.

Socialavgifterna 432 miljarder kronor 2004

År 2004 uppgick socialavgifterna inkl. den särskilda löneskatten totalt till 432 miljarder kronor vilket innebär att de svarade för drygt hälften av de skatter som tas ut på arbete. Socialavgifterna har under 1990-talet ökat som andel av BNP. Ökningen förklaras bl.a. av de allmänna egenavgifterna som infördes 1993 (fr.o.m. 1998 endast allmän pensionsavgift). Under de senaste åren har avgifterna som andel av BNP minskat något.

4.32 Tabell
Socialavgifter för olika huvudgrupper 1992-2004, mnkr
Compulsory social security contributions by main group 1992-2004, MSEK

Inkomstår Income year	Avgiftsslag Main group					Andel av BNP As percentage of GDP
	Arbetsgivaravgifter Employers´ social sec. contributions	Egenavgifter Social sec. contributions for self-employed	Allmänna egenavgifter General social sec. contributions	Särskild löneskatt Special tax on certain earned income and pension costs	Summa sociala avgifter Total social sec. contributions	
1992	211 912	5 463	-	10 301	227 676	14,8%
1993	185 242	4 821	6 559	9 579	206 201	13,2%
1994	191 972	4 876	13 749	10 018	220 615	13,3%
1995	214 631	5 472	28 989	9 982	259 074	14,5%
1996	230 629	5 820	37 539	11 552	285 540	15,6%
1997	237 492	5 652	46 438	12 872	302 453	15,9%
1998	251 400	5 980	56 687	16 131	330 198	16,6%
1999	266 290	6 434	59 965	18 771	351 459	16,8%
2000	283 640	7 153	63 074	22 349	376 216	17,0%
2001	299 641	7 396	65 749	25 336	398 122	17,4%
2002	309 463	7 692	68 137	27 639	412 931	17,4%
2003	316 247	7 756	70 296	27 147	421 445	17,1%
2004	323 109	8 031	72 115	28 258	431 512	16,8%

Källa: Skatteverket och ESV. Taxeringsutfallet, riksbokföringen samt statistikdatabasen GIN-Skatt.

4.7.2 Underlag och avgiftssatser

År 2007 gäller i korthet följande för beräkning av underlaget för socialavgifterna. I beskrivningen har beaktats de förslag till ändringar som förts fram i budgetpropositionen hösten 2006.

- Avgiftspliktigt underlag för arbetsgivaravgifterna är löntagarens bruttoersättning inkl. skattepliktiga förmåner och exkl. kostnadsavdrag. Om den utbetalda ersättningen till en person är mindre än 1 000 kr under ett år är denna avgiftsfri.
- Underlaget för egenföretagarnas egenavgifter är i huvudsak nettointäkten av näringsverksamhet.
- Underlaget för den särskilda löneskatten är sådan näringsverksamhet där den skattskyldige inte själv är aktiv (s.k. passiv näringsverksamhet). Särskild löneskatt tas också ut på vissa försäkringsersättningar som inte kan anses ersätta förlorad arbetsinkomst (t.ex. avtalsreglerad avgångsersättning) och på bidrag till vinstandelsstiftelse. Vidare tas ut särskild löneskatt på de kostnader som en arbetsgivare har för pensionsutfästelser till anställda samt på egenföretagares pensionsförsäkringspremier.
- För den allmänna pensionsavgiften som betalas direkt av individerna är det avgiftspliktiga underlaget inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (år 2006=359 115).[14] Inkomster därutöver är avgiftsfria och berättigar inte heller till pensionsförmåner.
- För arbetsinkomster hos personer över 65 år gäller särskilda regler för avgiftsuttaget med olika regler beroende på om man omfattas av det nya eller gamla pensionssystemet.

Som framgår av 4.33 Tabell har avgiftsuttagets sammansättning förskjutits sett över en längre tidsperiod. Sedan början av 1990-talet har arbetsgivar- och egenavgifter sänkts vilket uppvägs av att allmänna egenavgifter/allmän pensionsavgift införts som successivt höjts.

4.33 Tabell
Avgiftssatser för socialavgifter för olika huvudgrupper i procent av avgiftspliktig ersättning/inkomst

Compulsory social security contributions by main group as percentages of earnings liable for charges

År Year	**Avgiftsslag** Main group			
	Arbetsgivaravgifter Employers´ social sec. contributions	**Egenavgifter** Social sec. contributions for self-employed	**Allmänna egenavgifter** General social sec. contributions	**Särskild löneskatt** Special tax on certain earned income and pension costs
1990	38,97	34,19	-	-
1991*	38,02	34,75	-	22,20
1992	34,83	33,85	-	21,85
1993	31,00	29,55	0,95	17,69
1994	31,36	29,75	1,95	17,89
1995	32,86	31,25	3,95	21,39
1996	33,06	31,25	4,95	21,39
1997	32,92	31,25	5,95	22,42
1998	33,03	31,25	6,95	24,26
1999	33,06	31,25	6,95	24,26
2000	32,92	31,11	7,00	24,26
2001-2003	32,82	31,01	7,00	24,26
2004	32,70	30,89	7,00	24,26(16,16)**
2005	32,46	30,89	7,00	24,26(16,16)**
2006	32,28	30,71	7,00	24,26(16,16)**
2007***	32,42	30,71	7,00	24,26

* Genomsnitt för året. Olika avgifter gällde före och efter halvårsskiftet.
** Procentsatsen inom parentes åren 2004-2006 avser särskilda bestämmelser för personer som omfattas av det nya pensionssystemet dvs. personer som är födda 1938 eller senare och är över 65 år (dvs. för år 2004 personer födda 1938, år 2005 personer födda 1938-1939, år 2006 personer födda 1938-1940). År 2007 tas ingen särskild löneskatt längre ut på arbetsinkomster för de som är över 65 och omfattas av nya pensionssystemet dvs. åldrarna 66-69 år. Däremot betalas liksom tidigare en ålderspensionsavgift för denna åldersgrupp.
*** År 2007 enligt förslag i budgetpropositionen hösten 2006.

[14] *Inkomstbasbeloppet används för beräkning av det s.k. taket för pensionsgrundande inkomst och beräkning av den allmänna pensionsavgiften. Tidigare grundades beräkningen av underlaget på det s.k. förhöjda prisbasbeloppet. År 2001 sammanfaller beräkningen enligt det förhöjda prisbasbeloppet och inkomstbasbeloppet. Uppräkningen av inkomstbasbeloppet utgår från ett inkomstindex som har koppling till utvecklingen av genomsnittlig pensionsgrundande inkomst. För inkomståret 2006 är inkomstbasbelopper 44 500 kr*

4.34 Tabell
Avgiftssatser för arbetsgivaravgifter och egenavgifter efter ändamål åren 2005-2007
Compulsory social security contribution rates by purpose 2005-2007

Ändamål Purpose	Arbetsgivaravgifter, % Employers´ social security contributions, %			Egenavgifter, % Social sec.contributions for self-employed, %		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Sjukförsäkringsavgift *(Health insurance)*	10,15	8,64	8,78	11,12*	9,61*	9,61*
Föräldraförsäkringsavgift *(Parental insurance)*	2,20	2,20	2,20	2,20	2,20	2,20
Ålderpensionsavgift *(Old age pension)*	10,21	10,21	10,21	10,21	10,21	10,21
Efterlevandepensionsavgift *(Survivor´s pension)*	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70
Arbetsmarknadsavgift *(Labour market)*	4,45	4,45	4,45	1,91	1,91	1,91
Arbetsskadeavgift *(Occupational injuries)*	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68
S:a socialavgifter *(Total social sec. contrib.)*	**29,39**	**27,88**	**28,02**	**27,82**	**26,31**	**26,31**
Allmän löneavgift *(General wage fee)*	3,07	4,40	4,40	3,07	4,40	4,40
S:a socialavgifter och allmän löneavgift *(Total social sec. contrib. and general wage fee)*	**32,46**	**32,28**	**32,42**	**30,89**	**30,71**	**30,71**

* Med en karensdag i sjukförsäkringen. Avgiftssatsen är lägre om egenföretagaren väljer att ha fler karensdagar.

Anm: Avgiftssatserna för 2007 enligt förslag i budgetpropositionen hösten 2006.

Arbetsgivar- och egenavgifter efter ändamål

Arbetsgivar- och egenavgifterna är sammansatta av olika delavgifter avsedda för olika ändamål (4.34 Tabell). Det finns sex avgifter som tillsammans utgör socialavgifterna. Därutöver finns en allmän löneavgift utan koppling till ett specifikt ändamål. Avgiftsuttaget domineras av avgifter för finansiering av sjukförsäkring och ålderspension. Mellan 2006 och 2007 föreslås att sjukförsäkringsavgiften för arbetsgivare höjs med 0,14 procentenheter i samband med att arbetsgivarnas s.k. medfinansiering av sjukförsäkringen slopas.

Särskild löneskatt

Särskild löneskatt tas ut på inkomster som inte grundar rätt till socialförsäkringsförmåner t.ex. vissa försäkringsersättningar. Nivån på den särskilda löneskatten är schablonmässigt beräknad baserat på de avgifter som gällde vid tiden för skattereformen i början av 1990-talet. Skattesatsen är 24,26 procent av underlaget. Denna procentsats tillämpas på inkomster av passiv näringsverksamhet och på vissa försäkringsersättningar och på pensionsutfästelser. Särskild regler för uttag av särskild löneskatt gäller för personer över 65 år som fortsätter att arbeta. Reglerna för denna åldersgrupp beskrivs mer i detalj längre fram.

Allmän pensionsavgift

De allmänna egenavgifterna som direktdebiteras löntagare och företagare har varierat i sammansättning över åren (4.35 Tabell). Fr.o.m. år 1998 finns bara en pensionsavgift. Avgiftsunderlaget för denna är fr.o.m. år 2000 inkomster upp till 8,07 förhöjda prisbasbelopp/inkomstbasbelopp och avgiftssatsen är 7,00 procent av avgiftsunderlaget. Den högsta avgiften år 2006 blir med dessa regler 25 100 kr vilket inträffar vid en förvärvsinkomst på 359 115 kr. Inkomster därutöver är avgiftsfria och berättigar inte heller till pensionsförmåner.

Fram t.o.m. 1999 var pensionsavgiften avdragsgill. År 2000 inleddes en reform av förvärvsinkomstbeskattningen som innebär att de förvärvsarbetande genom en skattereduktion successivt kommit att kompenseras för effekterna av den allmänna pensionsavgift som infördes under 1990-talets budgetsanering. Fr.o.m. 2006 när kompensationen är fullt genomförd är avdragsrätten i sin helhet ersatt av en skattereduktion.[15]

15 *Tre fjärdedelar (75 procent) av kompensationen genomfördes uppdelat på åren 2000, 2001 och 2002. Åren 2003 och 2004 gjordes ett uppehåll. År 2005 höjdes kompensationen ytterligare till 87,5 procent av avgiftsuttaget. Sista steget i kompensationen togs 2006. Detta innebär att fr.o.m. 2006 motsvaras den allmänna pensionsavgift som förs på inkomsttagarna av en lika stor skattereduktion.*

4.35 Tabell
Allmänna egenavgifter i procent av avgiftspliktig inkomst
General social security contributions by purpose, rates in percent of earnings liable for charges

År Year	**Avgift efter ändamål, procent** Charges by purpose, percent			
	Allmän sjukförsäkringsavgift General health insurance	**Allmän arbetslöshetsförsäkringsavgift** General unemployment insurance	**Allmän pensionsavgift** Pension contribution	**Samtliga allmänna egenavgifter** Total general social sec. contributions
1993	0,95			0,95
1994	0,95	1,00		1,95
1995	2,95	-	1,00	3,95
1996	3,95	-	1,00	4,95
1997	4,95	-	1,00	5,95
1998 - 1999	-	-	6,95	6,95
2000 -	-	-	7,00	7,00

Avgiftssatserna olika för olika åldersgrupper

Reglerna innebär att avgiftsuttaget på arbetsinkomster varierar beroende på den anställdes eller egenföretagarens ålder. För anställda upp till 65 år betalas ”normal” avgiftssats vilket innebär 32,42 procent (2007). I budgetpropositionen aviseras dock en sänkning av avgiftsuttaget för personer i åldrarna 19-24 år. Den exakta utformningen är ännu inte klar men nedsättningen för ungdomar beräknas kunna träda i kraft 1 juli 2007. Syftet med nedsättningen är att stimulera efterfrågan på yngre arbetskraft.

För personer över 65 år som är kvar i arbetslivet gäller olika regelsystem beroende på om man omfattas av det nya eller det gamla pensionssystemet. De som omfattas av det nya pensionssystemet tjänar in pensionsrätt även i de fall de fortsätter att arbeta efter att personen fyllt 65 år. En successiv infasning i det nya systemet sker över åren. År 2007 omfattas personer i åldersgruppen 66-69 år av det nya pensionssystemet. För personer i detta åldersintervall avgiftsbeläggs arbetsinkomsten med ålderspensionsavgift på 10,21 procent samt med direktdebiterad allmän pensionsavgift på 7 procent. För förvärvsaktiva personer som är 70 år eller mer, och som därför omfattas av det gamla pensionssystemet, gäller äldre regler vilket innebär att särskild löneskatt betalas med 24,26 procent men ingen allmän pensionsavgift tas ut.

4.36 Tabell
Avgiftssatser i olika åldersgrupper. Löntagare. Januari-juni år 2007
Compulsory social security contributions by age groups. Employees. January – June 2007

Födelsår Year of birth	**Personer som under år 2007 fyller** Persons who reaches this age during the year 2007	**Arbetsgivaravgift, avgiftssats** Social security contribution, rates			**Summa** Total	**Egenbetald allmän pensionsavgift** General pension contribution
		Ålderspensionsavgift Old age pension	**Övriga socialavgifter** Other social security contributions	**Särskild löneskatt** Special tax on certain earned income and pension costs		
1942-	upp till 65 år* *(up to 65 years)*	10,21%	22,21%	-	**32,42%**	7%
1938-1941	66-69 år (66-69 years)	10,21%	-	-	**10,21%**	7%
-1937	70 år eller mer *(70 years or more)*	-	-	24,26%	**24,26%**	Nej

***** I budgetpropositionen hösten 2006 aviseras avgiftslättnader för personer mellan 19 och 24 år fr.o.m. juli 2007.

4.7.3 Undantagsregler för avgiftsuttaget

Det finns vissa undantag från de grundläggande reglerna för avgiftsuttaget som tillkommit av arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska skäl.

Generell nedsättning åren 1997-2007

Ett av undantagen är den generella sänkning av arbetsgivaravgifterna med fem procentenheter upp till viss nivå som tillkom 1997 i syfte att underlätta för företagen att expandera. År 2006 uppgår nedsättningen för helår räknat till som högst 37 080 kr per företag. Även egenföretagare ges en motsvarande nedsättning. Värdet på nedsättningen kan detta år beräknas till drygt 6 miljarder kronor. I budgetpropositionen hösten 2006 föreslås att nedsättningen halveras under 2007 och att den helt upphör år 2008. Under 2007 blir den maximala nedsättningen 18 540 kr. Skälet till avvecklingen anges vara att konstruktionen bedömts vara ineffektiv utifrån sitt syfte och ersätts av andra satsningar för att stimulera efterfrågan på arbetskraft.

Utvidgad regional nedsättning

Fram till och med 1999 fanns ett regionalpolitiskt stöd till näringslivet i speciellt utsatta delar av landet. Arbetsgivare och egenföretagare med viss verksamhet inom vissa kommuner i stödområdet fick sätta ned arbetsgivar- eller egenavgiften med åtta procentenheter. Med den utformning nedsättningen hade godkändes den inte av EU-kommissionen eftersom den inte var förenlig med statsstödsriktlinjerna.

En ny regional stimulans av småföretagandet i stödområde A infördes år 2002. Den regionala nedsättningen i stödområdet uppgår till 10 procent av avgiftsunderlaget upp till 852 000 kr. Den utvidgade regionala nedsättningen i stödområde A blir maximalt 85 200 kr. Nedsättningen omfattar inte offentliga arbetsgivare, transportverksamhet och jordbruk. I stödområde A ingår särskilt utsatta kommuner och delar av kommuner i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län. Nedsättningen är begränsad till belopp och faller under EU-kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse, s.k. försumbart stöd.

Värdet på nedsättningen kan beräknas till drygt 0,5 miljarder kronor .

Slopad nedsättning för enmansföretag som anställer

För att förbättra villkoren för småföretagarna infördes den 1 juni 2006 en temporär nedsättning av arbetsgivaravgiften för soloföretag som anställer någon i företaget. Enligt dessa regler skulle ett enmansföretag som anställer en person få nedsatt arbetsgivaravgift under tiden den 1 juni 2006 till och med den 31 december 2007 dock under längst tolv månader i följd. I budgetpropositionen föreslås, i samband andra satsningar på att stimulera efterfrågan på arbetskraft, att nedsättningen slopas i förtid - redan vid utgången av 2006.

4.8 Beskattning av tjänstegruppliv

4.8.1 Skatten tas ut av försäkringsföretag m.fl.

Särskild premieskatt betalas på premie för grupplivförsäkring och för utbetalt belopp som motsvarar ersättning på grund av sådan försäkring. Beskattningen av tjänstegruppliv i dess nuvarande form kom till i samband med skattereformen i början av 1990-talet som en del av de basbreddningar som syftade till en mer likformig och neutral beskattning av löneförmåner. Tidigare hade förmånen av tjänstegruppliv inte beskattats. Istället för att direkt förmånsbeskatta individerna valdes som teknisk lösning att ta ut skatten av svenska försäkringsföretag, utländska försäkringsföretag ifråga om verksamhet som bedrivs här i landet och i vissa fall av arbetsgivare och näringsidkare.

År 2005 gav beskattningen av tjänstegruppliv skatteinkomster på 1 037 miljoner kronor.

Skatten på tjänstegruppliv har satts att motsvara genomsnittlig kommunalskattesats och uttaget av särskild löneskatt. Att skattesatserna blir så olika (se nedan) sammanhänger med att beskattningsunderlaget i en del fall utgörs av förmånen efter skatt och i andra fall förmånen inkl. skatt.

4.8.2 Skattesatser

För försäkringsföretag är skattesatsen 45 procent av beskattningsunderlaget. Underlaget utgörs av 95 procent av de premieinkomster som inkommer till försäkringsföretaget och avser grupplivförsäkring i tjänsten eller yrket.[16] Skatteplikt inträder när premie tas emot.

[16] *Att underlaget begränsas till 95 procent beror på att 5 procent av premien schablonmässigt antas gå till omkostnader i försäkringsföretaget.*

För staten och andra arbetsgivare som utan att försäkring tecknats för anställdas räkning, betalar ut ersättning som motsvarar ersättning på grund av grupplivförsäkring är skattesatsen 81,83 procent. Underlaget utgörs av utbetalt belopp. Skatteplikt inträder vid utbetalning.

För att uppnå en neutral beskattning i de fall arbetsgivare och näringsidkare väljer utlandstecknade försäkringar finns en skatteplikt direkt för arbetsgivaren/näringsidkaren eftersom utländska försäkringsföretag inte kan omfattas av svensk premieskatt.[17] I dessa fall är beskattningsunderlaget 95 procent av betald premie och skatten uppgår till 81,83 procent av underlaget.

4.9 Andra nedsättningar m.m.

4.9.1 Skattereduktion för byggnadsarbeten ("ROT-avdraget")

I syfte att stimulera byggarbetsmarknaden gavs under åren 1993-1999 med vissa avbrott en skattereduktion "ROT-avdrag" då man anlitade någon för att reparera, bygga om eller bygga till sitt hus.

Skattereduktionen för ägare till villor, fritidshus och bostadsrättslägenhet var 30 procent av arbetskostnaden (inklusive moms) upp till viss nivå. För hyreshus och bostadsrättsföreningar gällde särskilda regler för ROT-avdrag.

Sammantaget för hela perioden 1993-1999 fattades 979 000 beslut om ROT-avdrag för fysiska personer och 52 000 beslut för juridiska personer. ROT-avdrag gavs med totalt 10,6 miljarder kronor varav 4,4 miljarder till fysiska personer (4.37 Tabell) och 6,2 miljarder till juridiska personer.

Ett nytt ROT-avdrag har införts för arbeten som utförs mellan 15 april 2004 och 30 juni 2005.

4.9.2 Skattereduktion för hushållstjänster från 1 juli 2007

I budgetpropositionen hösten 2006 aviseras att en skattereduktion ska införas för köp av hushållstjänster. Utformningen är ännu inte klar. Skattereduktionen bedöms kunna införas den 1 juli 2007.

4.9.3 Sjöfartsstöd

Sjöfartsstöd lämnas till rederier med svenskregistrerade fartyg som används i utrikestrafik av betydelse för den svenska utrikeshandeln eller den svenska tjänsteexporten. Stödet motsvarar den preliminärskatt och arbetsgivaravgift som betalats för de sjömän som är anställda. Sjöfartsstöd har funnits även tidigare men stödet tillgodoförs sedan oktober 2001 redarna genom kreditering på redarnas skattekonto. År 2005 uppgick krediteringen för sjöfartsstöd till 1 699 miljoner kronor.

4.37 Tabell
"Slutfacit" för ROT-avdraget åren 1993-1999
Special tax reduction for housing improvements, 1993-1999

	Antal beslut Number of decisions	Skattereduktion, mnkr Tax reduction, MSEK
Fysiska personer *(Individuals)*	978 645	4 399
Juridiska personer *(Legal entities)*	52 150	6 192
Summa *(Total)*	**1 030 795**	**10 591**

Källa: Skatteverkets debiteringssammandrag.

[17] *I den mån betalning av premie på motsvarande försäkring till svenskt försäkringsföretag hade föranlett skatteplikt för det svenska försäkringsföretaget.*

Tabellbilaga:

4.38 Tabell Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete. Inkomståret 2004

4.39 Tabell Befolkningen fördelad efter åldersgrupp. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete. Inkomståret 2004

4.40 Tabell Uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt åren 1999-2007 fördelat på orsak

4.41 Tabell Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt (”brytpunkten”) åren 1991-2004

4.42 Tabell Avdraget för pensionssparande 2004 fördelat på intervall och kön (exkl. dödsbon)

4.43 Tabell Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats (till landsting och kommun) 2006, länsvis

4.44 Tabell Folkmängd, medelinkomst, skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting och kommun) 2006 i Sveriges 290 kommuner

4.38 Tabell

Befolkningen 18 år eller äldre fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt, allmän pensionsavgift samt skattereduktioner. Inkomståret 2004

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts and taxes on labour in form of central government income tax for individuals, local income tax for individuals, general pension contribution and tax reductions, income year 2004

Taxerad förvärvs-inkomst, tkr Assessed inc. from work, KSEK	Antal personer Number of persons	Taxerad för-värvsinkomst, mnkr Assessed inc. from work, MSEK	Skatt på arbete (mnkr) i form av Taxes on labour (MSEK) in form of			Skattereduktion (mnkr) för Tax reduction (MSEK) for			Summa, mnkr Total, MSEK
			Statlig inkomst-skatt Central gov. inc. tax	Kommunal inkomst-skatt Local inc. tax	Allmän pensions-avgift Pension contribution	Allmän pensions-avgift Pension contribution	Fack-förenings- och A-kasse-avgift Labour union dues, fee unempl. benefit fund	Särskild skatte-reduktion Special tax reduction	
0	294 862	0	0	0	1	-1	-9	0	1
- 20	227 961	2 184	0	22	47	-17	-7	-6	44
20 - 40	190 293	5 614	0	785	351	-254	-21	-38	822
40 - 60	161 673	8 051	0	1 693	469	-346	-28	-32	1 755
60 - 80	220 795	15 921	0	3 701	574	-426	-32	-44	3 773
80 - 100	460 212	41 676	0	9 919	747	-556	-49	-92	9 970
100 - 120	396 857	43 561	0	10 564	1 002	-746	-69	-79	10 671
120 - 140	411 819	53 578	0	13 670	1 511	-1 127	-108	-82	13 865
140 - 160	464 570	69 691	0	18 612	2 292	-1 711	-162	-93	18 939
160 - 180	496 607	84 485	0	23 315	3 542	-2 645	-246	-99	23 867
180 - 200	509 711	96 744	0	27 348	4 811	-3 594	-314	-102	28 149
200 - 220	514 683	108 060	0	31 148	5 946	-4 444	-376	-103	32 171
220 - 240	490 086	112 641	0	32 971	6 816	-5 096	-404	-98	34 189
240 - 260	428 491	106 974	0	31 713	6 690	-5 003	-368	-86	32 947
260 - 280	360 199	97 112	0	29 092	6 171	-4 616	-323	-72	30 252
280 - 300	300 801	87 093	0	26 160	5 507	-4 120	-267	-60	27 220
300 - 320	252 204	78 039	150	23 510	4 996	-3 738	-222	-50	24 645
320 - 340	176 280	58 097	734	17 526	3 710	-2 777	-161	-35	18 998
340 - 360	131 324	45 907	1 067	13 874	2 797	-2 095	-112	-26	15 505
360 - 400	187 228	70 841	2 599	21 445	3 988	-2 987	-155	-37	24 853
400 - 500	241 199	106 686	6 485	32 437	5 170	-3 871	-186	-48	39 985
500 -1000	206 571	131 410	15 301	40 241	4 414	-3 305	-139	-41	56 469
1000	24 254	38 923	7 606	12 039	511	-383	-10	-5	19 758
Samtliga *(All)*	**7 148 680**	**1 463 291**	**33 942**	**421 787**	**72 064**	**-53 858**	**-3 771**	**-1 331**	**468 848**
varav för följande kategorier *(by categories)*									
1. Pensionärer *(Pensioners)*	1 627 537	259 853	3 004	71 960	576	0 -429	-37	-321	74 752
2. 18-24 år *(18-24 years)*	739 241	58 956	46	15 063	4 015	0 -2 981	-185	-104	15 856
3. Egenföretagare *(Self-employed)*	149 406	26 997	454	7 575	1 704	0 -1 272	-42	-29	8 390
4. Löntagare *(Employees)*	3 738 976	1 018 548	29 489	300 352	63 250	0 -47 301	-3 295	-745	341 750
5. Övriga *(Others)*	893 522	98 937	949	26 838	2 520	0 -1 874	-213	-131	28 100

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10 000 kr i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare. I annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10 000 kr så ingår man i gruppen övriga.

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 2004.

4.39 Tabell
Befolkningen fördelad efter åldersgrupp. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt, allmän pensionsavgift samt skattereduktioner. Inkomståret 2004

Total population by age group showing number of persons, income amounts and taxes on labour in form of central government income tax for individuals, local income tax for individuals, general pension contribution and tax reductions, income year 2004

Ålder Age	Antal personer Number of persons	Taxerad förvärvsinkomst, mnkr Assessed inc. from work, MSEK	Skatt på arbete (mnkr) i form av Taxes on labour (MSEK) in form of			Skattereduktion (mnkr) för Tax reduction (MSEK) for			Summa, mnkr Total, MSEK
			Statlig inkomstskatt Central gov. inc. tax	Kommunal inkomstskatt Local inc. tax	Allmän pensionsavgift Pension contribution	Allmän pensionsavgift Pension contribution	Fackförenings- och A-kasse-avgift Labour union dues, fee unempl. benefit fund	Särskild skattereduktion Special tax reduction	
Personer 18 år eller äldre *(All persons 18 years or more)*									
18 - 24	739 241	58 956	46	15 063	4 015	-2 981	-185	-104	15 856
25 - 34	1 147 822	224 379	2 796	64 236	15 043	-11 240	-784	-210	69 845
35 - 44	1 266 659	314 134	9 190	92 123	19 317	-14 445	-1 016	-240	104 935
45 - 54	1 180 999	306 695	9 832	90 381	18 021	-13 478	-954	-227	103 578
55 - 64	1 186 424	299 274	9 074	88 025	15 092	-11 285	-796	-229	99 882
65 - 74	766 148	141 145	2 351	40 076	576	-429	-30	-152	42 392
75 -	861 389	118 708	653	31 884	0	0	-7	-170	32 360
Samtliga *(All)*	**7 148 680**	**1 463 291**	**33 942**	**421 787**	**72 064**	**-53 858**	**-3 771**	**-1 331**	**468 848**
Tillkommer personer under 18 år *(To be added for persons under 18 years old)*									
-17	1 811 375	1 899	0	162	38	-25	0	-6	169
Totalt alla åldrar *(Sum all ages)*	**8 960 055**	**1 465 190**	**33 942**	**421 949**	**72 102**	**-53 883**	**-3 771**	**-1 337**	**469 017**

Källa: SCB:s inkomststatistik, bearbetning av Storurvalet 2004.

4.40 Tabell
Uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt åren 1999-2007 fördelat på orsak, kr
Adjustment of level at which central government income tax is to be paid distributed by cause, 1999-2007, SEK

Inkomstår Income year	Nivå taxerad förvärvs-inkomst Level assessed income	Nivå beskattningsbar inkomst Level taxable income	Uppräkning av beskattningsbar inkomst på grund av Adjustment of taxable income due to			
			Indexering Indexation	Teknisk höjning* Technical adjustment	Justering av skiktgränsen därutöver Adjustment of level in addition	Total nominell uppräkning Total nominal adjustment
Nedre skiktgränsen ***(Lower level)***						
1999	245 000	219 300				
2000	254 600	232 600	+5 300	+4 400	+3 600	+13 300
2001	271 500	252 000	+6 900	+4 500	+8 000	+19 400
2002	290 100	273 800	+11 800	+5 000	+5 000	+21 800
2003	301 000	284 300	+10 500	0	0	+10 500
2004	308 800	291 800	+10 300	0	-2 800	+7 500
2005	313 000	298 600	+7 000	+2 700	-2 900	+6 800
2006	317 700	306 000	+7 600	+2 800	-3 000	+7 400
2007	328 600	316 700	+10 700	0	0	+10 700
Total förändring 1999-2007 ***(Total change 1999-2007)***	**+83 600**	**+97 400**	**+70 100**	**+19 400**	**+7 900**	**+97 400**
Övre skiktgränsen ***(Upper level)***						
1999	389 500	360 000				
2000	398 600	374 000	+8 700	+5 300	0	+14 000
2001	411 100	390 400	+11 100	+5 300	0	+16 400
2002	430 900	414 200	+18 300	+5 500	0	+23 800
2003	447 200	430 000	+15 800	0	0	+15 800
2004	458 900	441 300	+15 600	0	-4 300	+11 300
2005	465 200	450 500	+10 600	+3 000	-4 400	+9 200
2006	472 300	460 600	+11 400	+3 200	-4 500	+10 100
2007	488 600	476 700	+16 100	0	0	+16 100
Total förändring 1999-2007 ***(Total change 1999-2007)***	**+99 100**	**+116 700**	**+107 600**	**+22 300**	**-13 200**	**+116 700**

* Som kompensation för effekterna av den avdragsbegränsning för den allmänna pensionsavgiften som genomförts dessa år.

4.41 Tabell
Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-2004
Number of persons and share of persons with income level above the threshold for central government income tax 1991-2004

	Antal, tusental Number, thousands			Andel, procent Share in %		
	Män Men	**Kvinnor** Women	**Samtliga** All	**Män** Men	**Kvinnor** Women	**Samtliga** All
Samtliga 20- år *(All age 20-)*						
Nivå 1 *(Level 1)*						
1991	1 052	308	1 360	34	9	21
1992	876	213	1 088	28	6	17
1993	839	230	1 068	27	7	17
1994	930	284	1 214	30	9	19
1995	791	193	984	25	6	15
1996	821	231	1 052	26	7	16
1997	888	292	1 180	28	9	18
1998	934	286	1 220	29	9	19
1999	941	331	1 272	30	10	20
2000	952	337	1 289	30	10	20
2001	892	319	1 212	28	9	18
2002	816	277	1 093	25	8	17
2003	799	290	1 089	25	8	16
2004	793	299	1 092	24	9	16
Nivå 2 *(Level 2)*						
1999	237	44	281	7	1	4
2000	267	56	323	9	2	5
2001	272	60	332	9	2	5
2002	257	54	311	8	2	5
2003	251	54	305	8	2	5
2004	246	51	297	8	2	5
Heltidsanställda 20-64 år *(Full-time employees 20-64 years)*						
Nivå 1 *(Level 1)*						
1991	789	230	1 019	53	24	42
1992	625	147	772	43	16	33
1993	598	162	760	47	19	35
1994	679	210	889	52	24	40
1995	577	138	715	42	15	31
1996	610	170	780	44	19	34
1997	657	218	874	47	23	37
1998	683	210	893	48	22	38
1999	684	236	920	48	23	37
2000	715	248	963	47	24	38
2001	673	238	911	44	22	35
2002	612	209	820	41	20	32
2003	591	219	810	39	20	31
2004	588	224	812	40	20	31
Nivå 2 *(Level 2)*						
1999	174	31	205	12	3	8
2000	203	42	246	14	4	10
2001	204	45	250	13	4	10
2002	190	42	231	13	4	9
2003	185	42	227	12	4	9
2004	178	38	216	12	3	8

***Källa**:* SCB, Inkomstfördelningsundersökningarna.

4.42 Tabell
Avdraget för pensionssparande 2004 fördelat på intervall och kön (exkl.dödsbon)
Deduction for savings for individual private pension 2004 by size of deduction and gender

tkr KSEK	Antal inkomsttagare i nedanstående klasser av pensionssparande Number of income earners by size of the deduction for savings for private pension		
	Kvinnor Women	**Män** Men	**Samtliga** Total
- 2	202 263	164 596	366 859
2 - 4	422 683	321 911	744 594
4 - 6	114 602	93 257	207 859
6 - 8	134 035	104 248	238 283
8 - 10	41 372	34 674	76 046
10 - 12	23 444	25 140	48 584
12 - 16	49 415	47 368	96 783
16 - 20	82 176	82 170	164 346
20 - 24	6 545	17 205	23 750
24 - 30	4 376	14 038	18 414
30 - 40	3 019	13 982	17 001
40 -	210	1 530	1 740
Samtliga *(All)*	**1 084 140**	**920 119**	**2 004 259**

Källa: SCB, Taxeringsregistret (IoT).

4.43 Tabell
Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats (till landsting och kommun) 2006, länsvis
Population by total local tax rate (to county and municipality) 2006, by counties

Län County	Folkmängd, tusental Population, thousands	Procentuell fördelning av folkmängd efter total kommunal skattesats Share of population in per cent by total local tax rate in %										
		-29,99	30,00-30,49	30,50-30,99	31,00-31,49	31,50-31,99	32,00-32,49	32,50-32,99	33,00-33,49	33,50-33,99	34,00-	Summa
Stockholms	1 890	3,2	45,6	7,4	6,9	10,3	17,1	9,4	–	–	–	100
Uppsala	304	–	–	–	19,2	64,6	6,1	7,1	3,0	–	–	100
Södermanlands	262	–	11,7	–	46,0	42,3	–	–	–	–	–	100
Östergötlands	416	–	33,1	0,9	63,2	2,8	–	–	–	–	–	100
Jönköpings	330	–	–	–	–	67,4	25,6	7,0	–	–	–	100
Kronobergs	178	–	–	8,6	78,9	7,2	5,3	–	–	–	–	100
Kalmar	234	–	–	–	–	28,1	63,1	8,8	–	–	–	100
Gotlands	57	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	–	100
Blekinge	151	–	–	–	–	40,7	18,8	40,4	–	–	–	100
Skåne	1 169	12,5	11,1	27,0	38,6	9,8	1,0	–	–	–	–	100
Hallands	286	30,9	41,1	–	28,0	–	–	–	–	–	–	100
Västra Götalands	1 528	–	–	2,2	5,3	33,3	46,1	7,9	4,9	–	0,3	100
Värmlands	273	–	–	–	9,6	–	38,6	36,8	14,9	–	–	100
Örebro	274	–	–	–	7,1	46,6	33,8	12,5	–	–	–	100
Västmanlands	261	–	–	50,5	–	5,7	41,6	2,2	–	–	–	100
Dalarnas	276	–	–	–	–	–	5,6	18,6	47,5	28,3	–	100
Gävleborgs	276	–	–	–	–	9,5	69,7	10,2	10,6	–	–	100
Västernorrlands	244	–	–	–	–	–	22,5	45,9	8,2	23,3	–	100
Jämtlands	127	–	–	–	–	–	–	79,2	16,2	4,6	–	100
Västerbottens	258	–	–	–	–	–	–	33,2	63,8	3,1	–	100
Norrbottens	252	–	–	2,1	18,4	68,8	10,7	–	–	–	–	100
Hela riket *(Total)*	**9 048**	**3,3**	**14,1**	**7,1**	**15,7**	**20,4**	**21,3**	**10,4**	**6,1**	**1,6**	**0,1**	**100**
Antal kommuner med resp. skattesats *(Number of municipalities)*		8	15	17	43	56	61	49	31	9	1	290

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

4.44 Tabell
Folkmängd, medelinkomst, skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting och kommun) 2006 i Sveriges 290 kommuner

Population, average income, tax base and total local tax (to county and municipality) 2006 in the 290 municipalities of Sweden

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Skatteunderlag* Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Hela riket	**9 047 752**	**147 381**	**100**	**31,60**
- kommun med lägsta (Vellinge)				**28,89**
- kommun med högsta (Dals-Ed)				**34,24**
Stockholms län:				
Botkyrka	76 592	133 843	91	32,40
Danderyd	30 226	257 345	175	30,13
Ekerö	24 010	174 537	118	31,50
Haninge	71 837	150 986	102	32,35
Huddinge	88 750	156 959	106	32,50
Järfälla	61 743	172 139	117	31,40
Lidingö	41 892	223 825	152	31,44
Nacka	80 247	186 695	127	30,93
Norrtälje	54 596	139 781	95	32,69
Nykvarn	8 354	163 478	111	32,22
Nynäshamn	24 648	149 229	101	32,10
Salem	14 334	162 420	110	32,17
Sigtuna	36 711	156 190	106	32,37
Sollentuna	59 355	188 067	128	30,85
Solna	60 575	178 329	121	29,85
Stockholm	771 038	179 451	122	30,35
Sundbyberg	34 016	172 545	117	31,55
Södertälje	80 553	145 402	99	32,40
Tyresö	41 134	164 223	111	31,90
Täby	60 594	209 649	142	30,30
Upplands-Bro	37 624	164 191	111	31,85
Upplands-Väsby	21 327	154 365	105	31,85
Vallentuna	27 397	158 781	108	31,45
Vaxholm	10 123	172 156	117	32,15
Värmdö	34 933	159 750	108	32,55
Österåker	37 336	164 658	112	31,80
Stockholms län	**1 889 945**	**173 219**	**118**	**31,06**
Uppsala län:				
Enköping	38 422	140 305	95	31,35
Håbo	18 569	158 612	108	32,20
Knivsta	13 324	161 260	109	31,87
Tierp	20 056	128 020	87	31,45
Uppsala	183 308	150 936	102	31,90
Älvkarleby	9 080	138 204	94	33,05
Östhammar	21 608	139 880	95	32,55
Uppsala län	**304 367**	**147 811**	**100**	**31,90**
Södermanlands län:				
Eskilstuna	91 635	135 340	92	31,70
Flen	16 412	131 625	89	31,10
Gnesta	9 958	138 561	94	31,70
Katrineholm	32 185	132 550	90	31,25
Nyköping	49 816	145 421	99	31,00
Oxelösund	11 134	153 145	104	31,00
Strängnäs	30 655	151 227	103	30,35
Trosa	10 831	156 746	106	31,40
Vingåker	9 269	127 072	86	31,50
Södermanlands län	**261 895**	**140 004**	**95**	**31,25**
Östergötlands län:				
Boxholm	5 242	128 897	87	31,00
Finspång	20 888	141 663	96	31,15
Kinda	9 946	127 003	86	31,00
Linköping	137 636	147 197	100	30,25
Mjölby	25 258	132 662	90	31,00
Motala	41 912	134 946	92	31,25
Norrköping	124 642	136 728	93	31,30
Söderköping	14 025	135 921	92	31,20
Vadstena	7 527	140 353	95	31,10
Valdemarsvik	8 122	125 544	85	31,00
Ydre	3 866	125 671	85	30,75
Åtvidaberg	11 723	132 351	90	31,50
Ödeshög	5 516	121 140	82	31,35
Östergötlands län	**416 303**	**139 047**	**94**	**30,88**
Jönköpings län:				
Aneby	6 576	125 192	85	32,50
Eksjö	16 575	138 481	94	32,57
Gislaved	29 489	139 131	94	31,75
Gnosjö	9 753	146 153	99	31,95
Habo	9 842	135 453	92	31,83
Jönköping	120 965	143 273	97	31,75
Mullsjö	7 087	132 092	90	31,85
Nässjö	29 314	132 710	90	32,10
Sävsjö	10 989	124 109	84	32,25
Tranås	17 765	131 505	89	32,22
Vaggeryd	12 665	134 920	92	31,50
Vetlanda	26 459	133 038	90	32,17
Värnamo	32 700	143 372	97	31,75
Jönköpings län	**330 179**	**138 555**	**94**	**31,91**
Kronobergs län:				
Alvesta	18 684	134 396	91	31,41
Lessebo	8 127	131 439	89	31,41
Ljungby	27 093	138 100	94	31,16
Markaryd	9 571	128 912	87	31,20
Tingsryd	12 793	128 110	87	31,66
Uppvidinge	9 466	131 198	89	32,40

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Skatteunderlag* Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Växjö	77 363	144 069	98	31,16
Älmhult	15 346	142 429	97	30,80
Kronobergs län	**178 443**	**138 759**	**94**	**31,26**
Kalmar län:				
Borgholm	11 067	121 317	82	32,20
Emmaboda	9 543	136 879	93	31,83
Hultsfred	14 456	126 485	86	32,53
Högsby	6 066	117 277	80	32,53
Kalmar	60 924	139 980	95	32,03
Mönsterås	13 103	135 297	92	32,03
Mörbylånga	13 405	133 950	91	32,03
Nybro	19 775	129 886	88	31,95
Oskarshamn	26 247	146 945	100	32,13
Torsås	7 240	124 645	85	32,05
Vimmerby	15 613	130 477	89	32,08
Västervik	36 505	134 462	91	31,78
Kalmar län	**233 944**	**134 871**	**92**	**32,04**
Gotlands län:				
Gotland	**57 488**	**124 055**	**84**	**33,25**
Blekinge län:				
Karlshamn	31 006	141 615	96	32,60
Karlskrona	61 383	141 885	96	31,90
Olofström	13 391	139 997	95	32,55
Ronneby	28 358	136 316	92	32,00
Sölvesborg	16 558	137 639	93	32,66
Blekinge län	**150 696**	**140 145**	**95**	**32,20**
Skåne län:				
Bjuv	14 007	127 441	86	31,28
Bromölla	12 098	137 762	93	32,15
Burlöv	15 320	134 560	91	30,48
Båstad	14 044	147 002	100	30,62
Eslöv	30 087	129 670	88	30,13
Helsingborg	122 062	145 388	99	30,60
Hässleholm	49 148	129 579	88	31,00
Höganäs	23 482	153 895	104	30,12
Hörby	14 274	122 406	83	30,17
Höör	14 604	128 446	87	31,22
Klippan	16 048	126 234	86	30,40
Kristianstad	75 915	136 606	93	31,25
Kävlinge	26 704	150 924	102	28,90
Landskrona	39 346	127 573	87	30,63
Lomma	18 854	180 765	123	29,63
Lund	102 257	150 436	102	31,63
Malmö	271 271	130 369	88	31,23
Osby	12 600	130 757	89	31,65
Perstorp	6 886	133 149	90	30,95
Simrishamn	19 425	129 942	88	30,90
Sjöbo	17 501	122 692	83	30,31
Skurup	14 415	129 701	88	30,50

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Skatteunderlag* Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Staffanstorp	20 602	156 280	106	29,88
Svalöv	13 012	123 983	84	30,38
Svedala	18 716	145 067	98	30,63
Tomelilla	12 682	122 187	83	31,00
Trelleborg	39 830	133 407	91	30,75
Vellinge	31 722	176 610	120	28,89
Ystad	27 120	140 309	95	30,75
Åstorp	13 541	126 089	86	30,68
Ängelholm	38 347	143 293	97	29,43
Örkelljunga	9 553	123 913	84	29,15
Östra Göinge	13 991	129 744	88	31,00
Skåne län	**1 169 464**	**138 134**	**94**	**30,74**
Hallands län:				
Falkenberg	39 605	128 501	87	30,20
Halmstad	88 224	138 450	94	29,75
Hylte	10 368	129 269	88	31,17
Kungsbacka	69 817	163 521	111	31,25
Laholm	23 037	126 267	86	30,00
Varberg	54 817	135 964	92	30,25
Hallands län	**285 868**	**141 338**	**96**	**30,38**
Västra Götalands län:				
Ale	26 405	142 450	97	32,45
Alingsås	36 010	143 595	97	32,24
Bengtsfors	10 225	129 659	88	32,99
Bollebygd	8 086	147 141	100	31,94
Borås	99 325	140 409	95	31,94
Dals-Ed	4 891	124 390	84	34,24
Essunga	5 717	125 036	85	31,95
Falköping	31 185	128 731	87	31,55
Färgelanda	6 824	126 982	86	32,14
Grästorp	5 762	130 737	89	32,20
Gullspång	5 595	123 871	84	33,37
Göteborg	484 942	153 207	104	32,00
Götene	12 879	136 463	93	31,95
Herrljunga	9 305	130 027	88	32,79
Hjo	8 849	131 887	89	32,45
Härryda	32 049	159 086	108	31,75
Karlsborg	6 898	133 298	90	31,95
Kungälv	38 703	154 708	105	32,42
Lerum	36 506	156 098	106	31,73
Lidköping	37 380	139 138	94	31,54
Lilla Edet	12 889	134 739	91	33,25
Lysekil	14 657	140 203	95	32,94
Mariestad	23 895	135 798	92	31,64
Mark	33 494	130 575	89	32,09
Mellerud	9 638	121 578	82	33,14
Munkedal	10 284	126 830	86	33,21
Mölndal	58 234	161 992	110	31,59
Orust	15 188	139 398	95	32,34
Partille	33 543	159 847	108	30,94
Skara	18 578	137 786	93	31,45

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Skatteunderlag* Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Skövde	49 980	143 176	97	31,59
Sotenäs	9 311	141 717	96	32,19
Stenungsund	22 947	150 691	102	32,52
Strömstad	11 507	131 059	89	32,44
Svenljunga	10 430	126 256	86	31,65
Tanum	12 252	126 949	86	32,44
Tibro	10 581	129 391	88	31,59
Tidaholm	12 535	128 569	87	31,45
Tjörn	15 022	152 347	103	32,09
Tranemo	11 804	134 542	91	31,20
Trollhättan	53 302	145 354	99	31,84
Töreboda	9 470	119 078	81	31,85
Uddevalla	50 314	137 085	93	32,89
Ulricehamn	22 381	134 476	91	31,43
Vara	16 008	126 982	86	31,35
Vårgårda	10 756	132 364	90	31,94
Vänersborg	36 951	142 416	97	33,09
Åmål	12 737	132 714	90	32,99
Öckerö	12 231	150 283	102	31,64
Västra Götalands län	**1 528 455**	**145 167**	**98**	**32,02**
Värmlands län:				
Arvika	26 265	130 402	88	31,40
Eda	8 601	120 700	82	32,75
Filipstad	11 017	130 038	88	32,50
Forshaga	11 515	130 066	88	32,85
Grums	9 408	137 422	93	32,90
Hagfors	13 337	136 164	92	32,80
Hammarö	14 374	154 964	105	32,60
Karlstad	82 096	145 852	99	32,25
Kil	11 813	133 298	90	32,90
Kristinehamn	23 899	136 574	93	33,10
Munkfors	3 995	131 168	89	33,00
Storfors	4 542	134 456	91	32,75
Sunne	13 586	125 261	85	32,30
Säffle	16 080	132 653	90	32,50
Torsby	12 960	126 848	86	33,00
Årjäng	9 800	114 824	78	32,45
Värmlands län	**273 288**	**136 397**	**93**	**32,47**
Örebro län:				
Askersund	11 461	136 234	92	32,40
Degerfors	10 093	139 543	95	32,55
Hallsberg	15 315	136 560	93	32,10
Hällefors	7 627	132 252	90	32,60
Karlskoga	30 185	150 279	102	32,10
Kumla	19 473	135 026	92	31,10
Laxå	6 136	135 771	92	32,73
Lekeberg	7 081	131 303	89	32,28
Lindesberg	23 228	137 497	93	32,35
Ljusnarsberg	5 317	127 642	87	32,10
Nora	10 472	138 930	94	32,60

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Skatteunderlag* Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Örebro län	**274 121**	**138 979**	**94**	**32,04**
Västmanlands län:				
Arboga	13 380	137 935	94	32,02
Fagersta	12 270	150 545	102	32,47
Hallstahammar	14 955	138 511	94	31,97
Heby	13 634	122 447	83	32,27
Kungsör	8 303	138 010	94	32,19
Köping	24 646	140 643	95	32,32
Norberg	5 866	136 109	92	32,82
Sala	21 446	130 691	89	32,47
Skinnskatteberg	4 761	133 329	90	32,17
Surahammar	10 196	141 558	96	32,47
Västerås	131 934	150 343	102	30,77
Västmanlands län	**261 391**	**143 646**	**97**	**31,50**
Dalarnas län:				
Avesta	21 954	145 467	99	33,10
Borlänge	46 987	140 750	96	33,55
Falun	55 274	145 567	99	33,30
Gagnef	10 131	128 599	87	33,38
Hedemora	15 494	133 507	91	32,80
Leksand	15 440	134 746	91	32,35
Ludvika	25 537	142 836	97	33,20
Malung	10 513	129 512	88	32,70
Mora	20 212	135 149	92	33,57
Orsa	7 020	121 758	83	32,95
Rättvik	10 886	126 576	86	32,95
Smedjebacken	10 812	143 827	98	33,59
Säter	10 989	133 151	90	33,45
Vansbro	7 061	123 599	84	33,43
Älvdalen	7 445	125 472	85	32,70
Dalarnas län	**275 755**	**138 176**	**94**	**33,22**
Gävleborgs län:				
Bollnäs	26 237	132 901	90	31,57
Gävle	92 205	146 221	99	32,22
Hofors	10 197	143 710	98	32,57
Hudiksvall	37 004	136 451	93	32,32
Ljusdal	19 384	129 706	88	33,07
Nordanstig	9 847	126 919	86	33,07
Ockelbo	6 051	129 594	88	32,77
Ovanåker	11 873	128 071	87	32,57
Sandviken	36 690	147 704	100	32,32
Söderhamn	26 506	136 276	92	32,37
Gävleborgs län	**275 994**	**139 786**	**95**	**32,32**
Västernorrlands län:				
Härnösand	25 227	140 070	95	33,64
Kramfors	20 107	133 505	91	33,44
Sollefteå	20 976	131 573	89	33,69
Sundsvall	94 044	153 692	104	32,89
Timrå	17 747	143 184	97	32,94

Örebro	127 733	139 128	94	31,90

Län/kommun County/municipality	Folkmängd den 31 dec 2005 Population 31 Dec 2005	Skatteunderlag* kr/inv Average tax base per capita, SEK	Index: riket=100 Share of average tax base,%	Total skattesats % Total local tax rate
Ånge	10 692	132 415	90	33,63
Örnsköldsvik	54 943	143 995	98	32,39
Västernorrlands län	**243 736**	**144 783**	**98**	**32,99**
Jämtlands län:				
Berg	7 696	119 374	81	33,02
Bräcke	7 192	125 165	85	32,72
Härjedalen	10 889	127 969	87	32,97
Krokom	14 130	129 991	88	32,67
Ragunda	5 796	128 508	87	33,72
Strömsund	12 931	124 660	85	33,22
Åre	9 966	121 320	82	32,72
Östersund	58 428	144 912	98	32,52
Jämtlands län	**127 028**	**134 453**	**91**	**32,74**
Västerbottens län:				
Bjurholm	2 553	120 611	82	33,40
Dorotea	3 082	127 774	87	33,40
Lycksele	12 701	132 503	90	33,35
Malå	3 421	138 893	94	33,65
Nordmaling	7 470	128 806	87	33,15
Norsjö	4 466	128 565	87	33,65
Robertsfors	7 066	125 413	85	32,90
Skellefteå	71 910	138 326	94	32,90
Sorsele	2 905	122 236	83	33,40
Storuman	6 507	126 307	86	32,90
Umeå	110 758	141 414	96	33,10
Vilhelmina	7 327	122 244	83	33,40
Vindeln	5 752	127 788	87	33,40
Vännäs	8 412	128 896	87	33,40
Åsele	3 322	122 122	83	33,40
Västerbottens län	**257 652**	**136 526**	**93**	**33,10**
Norrbottens län:				
Arjeplog	3 159	131 792	89	31,70
Arvidsjaur	6 814	136 085	92	31,50
Boden	28 176	140 824	96	31,55
Gällivare	19 077	149 721	102	31,75
Haparanda	10 184	120 470	82	31,70
Jokkmokk	5 534	134 774	91	31,30
Kalix	17 483	137 054	93	31,75
Kiruna	23 135	151 740	103	32,25
Luleå	72 751	146 442	99	31,70
Pajala	6 798	122 832	83	31,90
Piteå	40 873	141 403	96	31,45
Älvsbyn	8 655	132 017	90	31,65
Överkalix	3 872	129 978	88	32,00
Övertorneå	5 229	122 505	83	30,95
Norrbottens län	**251 740**	**141 400**	**96**	**31,68**

* Avser den kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomsten för inkomståret 2004 dividerat med den totala folkmängden.

Källa: SCB, Årsbok för Sveriges kommuner 2006.

Ekonomistyrningsverket:
- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar)
- Budgetprognos (4 gånger om året).
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna)
- ESV:s hemsida (www.esv.se).

Skatteverket:
- De svenska skatternas historia
- SKV-NYTT (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka).
- Skatteverkets hemsida (www.skatteverket.se).

Statistiska centralbyrån:
SCB:s hemsida (www.scb.se) ämnesområdet "Hushållens ekonomi":
- Undersökning av Hushållens ekonomi (HEK) med inriktning på inkomster och inkomstfördelning. HEK är en urvalsundersökning som genomförs varje år.
- Inkomststatistik totalräknad. Statistiken avser att med utgångspunkt från taxeringsregistret och andra administrativa register belysa inkomst- och förmögenhetsfördelningen för individer och familjer.
- Skatter och taxerade inkomster. Statistiken avser att med utgångspunkt från taxeringsregistret och andra administrativa register belysa skatter och taxerade inkomster på individnivå.
- Årsbok för Sveriges kommuner.

Övrigt:
- ESO-rapporten: Lönar sig arbete? (Ds 1997:73).
- Bilaga 4 till LU 2003/04. Vem tjänar på att arbeta? (SOU 2004:2).
- Bilaga 5 till LU 2003/04. Kan vi räkna med de äldre? (SOU 2004:44).
- Konjunkturinstitutet: Konjunkturläget samt Analysunderlag till Konjunkturläget
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).
- Prop. 1997/98:151: Inkomstgrundad ålderspension, m.m.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Välfärdspolitik i kristid – håller arbetslinjen? SNS-förlag 1998.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Från dagis till servicehus. Välfärdspolitik i livets olika skeden. SNS-förlag 1999.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Privatiseringens gränser – perspektiv på välfärdspolitiken. SNS-förlag 2000.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Ny kris i befolkningsfrågan? SNS-förlag 2001.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Alternativ i välfärdspolitiken. Hur möter vi en åldrande befolkning och internationalisering? SNS-förlag 2002.
- Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS): Konjunkturrådets rapport 2004: Finanser för framtida välfärd.

— 1928. Nr 384. — 1207

Tillhandahålles skattskyldig kostnadsfritt jämlikt 53 § taxeringsförordningen. Anvisningar för deklarationsblankettens ifyllande tillhandahållas särskilt.

Formulär nr 1

Deklaration enligt denna blankett avgives till ledning för taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt till ledning för övrig taxering för inkomst, som skall äga rum å samma ort.

Deklarationsblankett nr 1

Allmän självdeklaration att avlämnas år 19..... för taxering i ..... kommun av:

Fullständiga för- och tillnamn: .....

Födelseår: ..... *Yrke* (eller titel och anställning): .....

Hemortskommun och hemvist därstädes:

Län: ..... | Stad: ..... Rote: .....

Socken, köping: ..... | Församling (i stad): .....

Municipalsamhälle: ..... | Kvarter: ..... tomtnr: .....

By, gård, hemman och nr: ..... | Stadsäga nr: .....

Lägenhet, torp: ..... | Adressnr: ..... vid: .....

Uppgifterna avse kalenderåret 19..... (räkenskapsåret fr. o. m. den ..... 19..... t. o. m. den ..... 19.....).

De hänvisningar till nummer (1, 2, 3 o. s. v.), som förekomma i denna blankett och därtill hörande bilagor, hänföra sig till särskilda »**Anvisningar för ifyllande av självdeklarationsblanketterna**». Belopp, som upptagas i självdeklaration, skola utföras i jämna krontal, så att överskjutande öretal bortfalla.	Inkomsten har ej överstigit Kronor	Taxeringsnämndens anteckningar Kronor
A. Inkomst av jordbruksfastighet (se 1). **Inkomst (specificeras å bilaga) i penningar och naturaförmåner från följande fastigheter:** ..... i ..... (fastighetens namn och nummer) kommun; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
..... i ..... (fastighetens namn och nummer) kommun; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
Inkomst under A		
B. Inkomst av annan fastighet. **I. Inkomst (specificeras å bilaga) i penningar och naturaförmåner från följande fastigheter:** ..... i ..... (fastighetens beteckning) kommun.....; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
..... i ..... (fastighetens beteckning) kommun.....; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
II. Inkomst av frälseränta från fastigheten .....i..... kommun: Intäkt . . . . . kr. ..... *Avgår:* ränta å gäld, som hänför sig till frälseräntan . . . . . »		
Inkomst under B		
C. Inkomst av rörelse (även såsom delägare i enkelt bolag). **Inkomst (specificeras å bilaga) i penningar och naturaförmåner från nedannämnda företag (även hantverk, s. k. fria yrken samt rätt till royalty o.d., som ej utgår av fastighet;** se 27**):** ..... inom ..... (rörelsens namn) kommun.....; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
..... inom ..... (rörelsens namn) kommun.....; nettointäkten därav enligt bilaga nr ..... utföres (se 22) med		
Inkomst under C		
D. Inkomst såsom delägare i vanligt handelsbolag, kommanditbolag eller rederi. Under året har jag varit delägare för ..... i ..... (andelens storlek) (företagets namn) Företagets hela inkomst utgjorde kr.....; härav *belöper på min andel*		
Inkomst under D (se 49)		

Den **till kommunal inkomstskatt skattepliktiga** inkomsten inom denna kommun för här ovan under D angivna företag utgjorde i sin helhet kr. ..... På min andel belöper kr. .....

* 270—280024. *Svensk författningssamling 1928, Nr 383 och 384.*

Kommunalskattelagen infördes 1928 och är alltjämt gällande. Trots en mängd ändringar och tillägg har grundstrukturen bibehållits. Införandet av kommunalskattelagen innebar inte några principiella ändringar av de materiella skattereglerna. Viktigast var att kontantprincipen blev lagfäst. Tidigare hade inkomst även om den inte var bokföringsmässigt beräknad ofta beskattats när den uppkommit.

Källa: Carsten Welinder, Kommunalskattelagen 50 år, Svensk Skattetidning 1978 sid 535-544.

5 Skatt på kapital

År 2004	Mdkr	Per invånare, kr
Skatt på arbete	824	91 700
Skatt på kapital	136	15 100
Skatt på varor och tjänster m.m.	336	37 300
Summa skatter	**1 296**	**144 100**

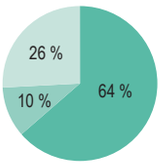

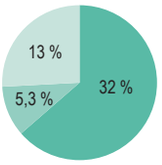

- Individerna hade 2004 tillgångar till ett uppskattat marknadsvärde på 5 162 miljarder kronor och skulder på 1 626 miljarder kronor vilket motsvarar en nettoförmögenhet på 392 000 kr per invånare.
- De olika kapitalskatterna på individer och företag uppgick år 2004 till 136 miljarder kronor eller ca 15 100 kr per invånare.
- Kapitalskatterna motsvarade 5,3 procent av BNP och utgjorde 10 procent av totala skatteuttaget.
- Skatten på företagens vinster ”bolagsskatten” uppgick 2004 till 72 miljarder kronor och svarade därmed för 53 procent av kapitalskatterna.

5.1 Historik

Beskattning av kapital förekom tidigt, främst i samband med krig eller speciella krissituationer. Hit hör t.ex. de förmögenhetsskatter som utgick på 1570- och 1610-talen för att lösa in Älvsborgs fästning efter krig med Danmark liksom Karl XII:s förmögenhetsskatter på 1710-talet. Även år 1800 fanns en typ av förmögenhetsskatt när man ville lösa en samhällsekonomisk kris. År 1861 infördes en proportionell skatt med en procent på behållen inkomst av kapital och arbete. År 1903 ersattes denna av en progressiv inkomstskatt. År 1911 infördes förmögenhetsskatt samordnad med den statliga inkomstskatten.

I samband med skattereformen 1990-1991 separerades skatt på inkomst av kapital från beskattningen av arbetsinkomster. Skatt på inkomst av kapital bildar således ett eget inkomstslag som numera beskattas fristående och enbart med en proportionell skattesats.

5.2 Skatt på kapital idag

Dagens kapitalbeskattning innefattar skatt på löpande kapitalinkomster, skatt på innehav av kapital samt skatt som tas ut då kapitalet byter ägare. Kapitalskatterna betalas i vissa delar direkt av hushållen. Andra delar av kapitalskatterna betalas administrativt via företagen men belastar slutligt hushållen. Exempel på det senare är fastighetsskatten på hyreshus som betalas av ägaren men belastar hushållen via hyrorna. Avkastningsskatten på pensionsmedel är ett annat exempel. Den betalas av försäkringsbolagen men är en skatt på hushållens pensionssparande. Den del av kapitalbeskattningen som avser företagens vinster, ”bolagsskatten”, behandlas i kapitel 7.

Redovisningen i detta kapitel baseras i första hand på utfallet av den taxering som gjordes 2005 (”2005 års taxering”), dvs. inkomster och skatter hänförbara till inkomståret 2004. Beloppen redovisas endast på riksnivå.

5.2.1 Kapitalskatterna 136 miljarder 2004

I 5.1 Tabell ges en översikt av intäkterna från kapitalskatterna för perioden 1995-2004. Kapitalskatterna inklusive bolagsskatten uppgick 2004 till 136 miljarder kronor varav 72 miljarder kronor avsåg bolagsskatt.

5.1 Tabell
Översikt över kapitalbeskattningen 1995-2004 (inkl. bolagsskatten), mnkr
Overview of taxes on capital 1995-2004 (incl. company profit tax), MSEK

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skatt på kapital - individerna betalningsskyldiga *(Taxes on capital - paid directly by individuals)*:										
Skatt på kapitalinkomst, netto* *(Net tax on income from capital)*	-3 108	4 161	11 313	12 694	25 213	34 078	12 966	6 225	6 708	11 776
Expansionsfondsskatt, netto *(Alternative tax for self-employed on funds retained for expansion)*	568	404	475	248	311	287	112	89	86	162
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	10 835	15 037	14 870	13 255	13 253	13 316	11 813	13 056	13 262	13 811
Förmögenhetsskatt *(Recurrent tax on wealth)*	3 503	5 034	5 329	5 893	8 428	8 043	6 312	3 818	4 714	5 141
Arvsskatt *(Inheritance tax)*	1 085	1 165	1 573	1 755	1 878	2 088	2 199	2 643	2 175	2 074
Gåvoskatt *(Gift tax)*	303	198	222	250	272	460	377	332	315	478
Kupongskatt *(Tax on dividends to non-residents)*	839	1 566	1 663	1 965	1 817	2 083	2 503	1 929	1 838	2 480
Delsumma *(Subtotal)*	**14 025**	**27 565**	**35 445**	**36 060**	**51 172**	**60 354**	**36 282**	**28 092**	**29 099**	**35 922**
Skatt på kapital - företagen betalningsskyldiga *(Taxes on capital - paid by companies)*:										
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	4 429	8 951	12 210	11 540	10 066	9 943	9 139	10 106	10 375	10 192
Avkastningsskatt på pensionsmedel *(Tax on pension fund earnings)*	11 478	13 585	12 293	11 895	10 715	13 096	14 659	13 208	12 457	11 140
Förmögenhetsskatt *(Recurrent tax on wealth)*	81	113	124	134	162	180	181	116	130	142
Delsumma exkl. bolagsskatt *(Subsum excl. company profit tax)*	**15 988**	**22 649**	**24 628**	**23 569**	**20 943**	**23 219**	**23 979**	**23 430**	**22 962**	**21 474**
Bolagsskatt *(Company profit tax)*	38 740	36 407	46 509	45 752	53 464	72 489	52 088	43 928	48 924	71 510
Delsumma inkl. bolagsskatt *(Subsum incl. company profit tax)*	**54 728**	**59 056**	**71 137**	**69 321**	**74 406**	**95 707**	**76 067**	**67 358**	**71 886**	**92 984**
Skatt på kapital - ofördelat *(Other taxes on capital)*										
Stämpelskatt *(Stamp duty)*	3 026	2 665	2 624	3 953	4 496	4 878	5 367	5 780	5 953	7 118
Delsumma *(Subtotal)*	**3 026**	**2 665**	**2 624**	**3 953**	**4 496**	**4 878**	**5 367**	**5 780**	**5 953**	**7 118**
Totalt exkl. bolagsskatt *(Total excl. company profit tax)*	**33 039**	**52 879**	**62 697**	**63 582**	**76 611**	**88 451**	**65 628**	**57 302**	**58 014**	**64 513**
Totalt inkl. bolagsskatt *(Total incl. company profit tax)*	**71 779**	**89 286**	**109 206**	**109 334**	**130 075**	**160 939**	**117 716**	**101 230**	**106 938**	**136 023**
Dito som andel av BNP *(Share of GDP)*	**4,1%**	**4,9%**	**5,8%**	**5,5%**	**6,2%**	**7,3%**	**5,1%**	**4,3%**	**4,3%**	**5,3%**

* Skatt på kapitalinkomst omfattar skatt på räntor och utdelningar netto efter avdrag för skuldräntor samt kapitalvinster (netto för förluster) vid försäljning av värdepapper, fastigheter m.m.

Källa: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket (ESV)

Av 5.1 Tabell framgår att intäkterna av skatt på kapital har varierat kraftigt mellan åren. Under de senare åren på 90-talet ökade kapitalvinsterna stadigt för att göra en djupdykning 2001. Vinsterna vände åter uppåt år 2003 och 2004 fortsatte den trenden. Företagsvinsterna var relativt konstanta under mitten av 90-talet och som en följd därav även bolagsskatten. 1997 började inkomsterna från bolagsskatten öka och den nådde sin topp år 2000, för att sedan minska under de två följande åren. År 2003 bröts den neråtgående trenden och 2004 var bolagsskatten nästan lika hög som toppåret 2000.

Nedan redogörs för beskattningen av kapital mer i detalj.

5.3 Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn

5.3.1 Hushållens tillgångar och skulder

Hushållens kapital består dels av fast egendom, dels av finansiella tillgångar och finansiella skulder. Den senaste mer heltäckande bilden av hushållens tillgångar härrör från SCB:s förmögenhetsundersökning 2004 (se 5.2 Tabell). De tillgångar som omfattas av undersökningen har ett beräknat marknadsvärde på 5 162 miljarder kronor och skulderna beräknas till 1 626 miljarder kronor. Undersökningen utgår från uppgifter som redovisats via kontrollupp-

gifter och i inkomstdeklarationer. Detta innebär att bl.a. kapitalinnehav placerat i utlandet är underskattat. Storleken på individernas utlandskapital är osäker. I finansräkenskaperna finns en oförklarad s.k. korrigeringspost som ibland används som indikation på hur stora belopp det skulle kunna röra sig om. År 2004 uppgick denna korrigeringspost till i storleksordningen 498 miljarder kronor (5.19 Tabell). Denna uppgift har senare tagits bort. SCB:s förmögenhetsundersökning för 2004 omfattar inte någon total värdering av de bilar och båtar hushållen äger. Vid den senaste värderingen av hushållens bilinnehav som SCB gjorde 1997 uppgick värdet av denna tillgång till 138 miljarder kronor. Hushållens individuella och kollektiva pensionssparande omfattas inte heller av undersökningen. Detta pensionssparkapital uppgick 2004 till nära 1 300 miljarder kronor. Pensionssparkapitalet är inte skattepliktigt i förmögenhetshänseende.

Den avgjort tyngsta enskilda posten i hushållens förmögenhet är den egna bostaden. Tillgångar i form av eget hem uppgår marknadsvärderat till 2 206 miljarder kronor (43 procent av tillgångarna) och bostadsrätt till 514 miljarder kronor (10 procent av tillgångarna). Fritidshusen beräknas ha ett marknadsvärde på 345 miljarder kronor (7 procent av tillgångarna). Finansiella tillgångar, dvs. sparande i bank, aktier och andra värdepapper uppgick till sammanlagt 1 426 miljarder kronor (28 procent av tillgångarna).

5.2 Tabell
Individernas tillgångar (exkl. bilar) och skulder till marknadsvärde år 2004
Assets (excl. cars) and liabilities of individuals 2004 at market value

	Belopp Amount		**Antal individer med värde, tusental** Number of persons, thousands	**Medelvärde, tkr** Average value, KSEK
	mdkr BSEK	**andel av tillgångar respektive skulder, %** share of assets resp. liabilities, %		
Reala tillgångar *(Tangible assets)*				
Eget hem *(Own house)*	2 206	42,7	2 550	865
Bostadsrätt *(Tenant ownership)*	514	10,0	1 062	484
Fritidshus *(Buildings for seasonal use)*	345	6,7	657	525
Jordbruksfastighet *(Agricultural property)*	383	7,4	391	979
Hyresfastighet *(Apartment property)*	173	3,4	37	4 659
Övriga fastigheter inkl tomtmark *(Other real estate, ground incl.)*	23	0,4	36	632
Summa reala tillgångar *(Total real assets)*	**3 643**	**70,6**	**3 851**	**946**
Finansiella tillgångar *(Financial assets)*				
Bankmedel* *(Deposits)*	410	7,9	2 595	158
Räntefonder *(Interest funds)*	62	1,2	653	95
Andra fonder än räntefonder *(Other funds)*	362	7,0	4 209	86
Obligationer m.m. *(Bonds etc.)*	78	1,5	821	95
Börsnoterade aktier *(Shares listed in the stockmarket)*	397	7,7	2 057	193
Skattepliktig försäkring *(Tax liable insurance)*	117	2,3	1 035	113
Summa finansiella tillgångar *(Total financial assets)*	**1 426**	**27,6**	**5 942**	**240**
Övriga tillgångar *(Other assets)*	93	1,8	145	643
Summa tillgångar *(Total assets)*	**5 162**	**100,0**	**6 801**	**759**
Skulder *(Debts)*				
Skulder utöver studieskulder *(Liabilities; study debts excl.)*	1 466	90,2	-	-
Studieskulder *(Study debts)*	160	9,8	1 328	119
Summa skulder *(Total liabilities)*	**1 626**	**100,0**	**4 883**	**333**
Nettoförmögenhet *(Net wealth)*	**3 536**		**7 789**	**454**

Anm: Uppgifterna i tabellen avser ”helårsindivider” . Dödsbon eller personer som vistas utomlands hel eller del av året ingår inte, ej heller institutionsboende.
* Uppgiften grundar sig på kontrolluppgifter. Banker är bara skyldiga att lämna kontrolluppgift om avkastningen överstiger 100 kr. Detta innebär att banksparandet är något underskattat.

Källa: SCB

Hushållssektorns finansiella förmögenhet har ökat med drygt 300 miljarder kronor mellan 1996 och 2005.[1] Förändringarna i förmögenheten förklaras främst av kraftiga värdeförändring på aktier och andelar. Från att ha legat på en konstant nivå under en längre tid började bankinlåningen öka i början av 2000-talet och har under de senaste åren ökat kraftigt. Under perioden 1996-2005 har hushållen nästan fördubblat sina lån, främst från bolåneinstitut.

5.3.2 Hushållens skatt på kapital 31 miljarder 2004

Den skatt på kapital som direktdebiteras hushållen består i första hand av fastighetsskatt, skatt på räntor, utdelningar och kapitalvinster, skattereduktion för skuldräntor samt förmögenhetsskatt. Sammantaget uppgick dessa skatter 2004 till knappt 31 miljarder kronor. 5.3 Diagram visar hur stora dessa skatter i genomsnitt är för olika åldersgrupper. Genomsnittet för hela befolkningen är ca 3 300 kr.

Skatten på kapital som debiteras individerna har en klar livscykelprofil. I ungdomsåren är skatten på kapital liten. I trettioårsåldern börjar man köpa fastigheter och skuldsätter sig. Därefter kommer individerna in i en konsolideringsfas och skatten som tas ut på deras kapital ökar. För pensionärerna kan noteras en nedgång i fastighetsskatt beroende på att man byter boendeform.

Kapitalavkastningen och skatten på kapital för individer är starkt koncentrerad till höginkomsttagare (se 5.21 Tabell i tabellbilaga). Av totala antalet inkomsttagare 2004 hade 3,3 procent förvärvsinkomster över en halv miljon. Dessa inkomsttagare hade ca 11,6 procent av förvärvsinkomsterna i landet och betalade 28,1 procent av de skatter som tas ut på individernas kapital.

5.4 Fastighetsskatt

Fastighetsskatt med den utformning den har idag introducerades i samband med skattereformen 1991. Småhusen hade tidigare – från mitten av 1950-talet – beskattats som en särskild egen förvärvskälla enligt en schablonmetod som innebar att en schablonberäknad avkastning beroende på taxeringsvärdet togs upp på inkomstsidan och att avdrag gavs för räntekostnader kopplade till fastighetsinnehavet.

5.3 Diagram
Skatt på kapital för individer i olika åldersgrupper år 2004, medelvärden, kr
Average taxes on capital for individuals by age group in 2004, in SEK per capita

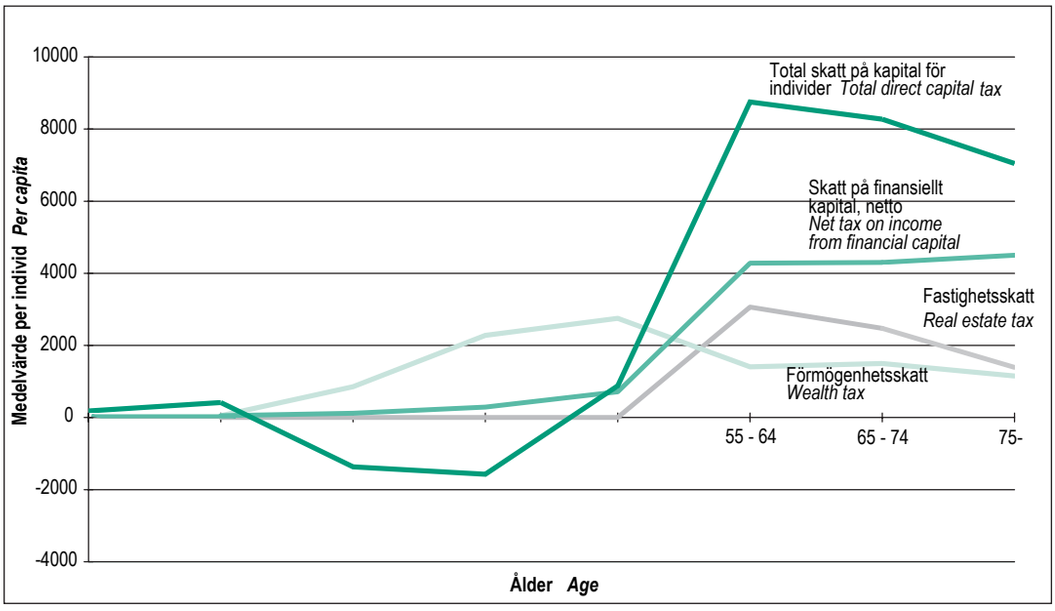

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i 5.20 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.
Källa: Bearbetningar av SCB:s Storurval 2004

1 *Enligt SCB:s Finansräkenskapsstatistik. För tidsserie se 5.19 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.*

5.4.1 Taxeringsvärdet 75 procent av marknadsvärdet

Underlaget för fastighetsskatt utgörs av ett taxeringsvärde som i princip ska uppgå till 75 procent av marknadsvärdet. Avgörande för marknadsvärdet är byggnadens och markens storlek, kvalitet och dess läge. Taxeringsvärdena fastställs vid de s.k. allmänna fastighetstaxeringar som ska genomföras med sex års mellanrum. Allmän fastighetstaxering äger rum olika år för olika fastighetstyper (5.4 Tabell). Underlaget för de allmänna fastighetstaxeringarna är dels deklarationer över fastigheternas beskaffenhet dels s.k. värdeområden som bestämts så att värdeförhållandena inom ett område är likartade. Fr.o.m. 1996 har principen varit att taxeringsvärdena ska räknas om årligen med hänsyn till hur priserna utvecklas. Omräkningen har omfattat både småhus, hyreshus och lantbruk. Tanken med omräkningen har varit att förändringarna i taxeringsvärdena mellan enskilda år ska beaktas löpande i stället för med de längre tidsintervaller som blir fallet om endast de allmänna fastighetstaxeringarna ges genomslag. Men i praktiken har inte omräkningen fått genomslag. Taxeringsvärdena för småhus och hyreshus (bostadsdelen) var frysta under inkomståren 1997-2000 på 1997 års värdenivå.[2] Frysningen av taxeringsvärdena för småhus och hyreshus upphörde 2001. Taxeringsvärdena höjdes kraftigt på grund av den prisutveckling som hade skett. Skillnaderna i höjning var dock stora mellan olika delar av landet.

Nya principer för fastighetstaxeringen har genomförts för småhus, hyreshus och lantbruk. Omräkningsförfarandet har avskaffats och ersatts med regler om en förenklad fastighetstaxering mellan de allmänna fastighetstaxeringarna. För småhusens del innebär det nya systemet att en allmän fastighetstaxering genomfördes år 2003 och att den förenklade fastighetstaxeringen kommer att ske år 2006.

5.4 Tabell
Tidsschema för de allmänna fastighetstaxeringarna
Time schedule for general real estate assessment by type of estate

År	**Fastighetstyp** Type of real estate		
Year	**Småhusenhet**	**Hyreshusenhet**	**Lantbruksenhet**
	One- or two-dwelling buildings	Apartment buildings	Unit for agriculture and forestry
2006	Förenklad fastighetstaxering		
2007		**Allmän fastighetstaxering**	
2008			Förenklad fastighetstaxering

En dämpningsregel har införts inom fastighetsbeskattningen. ”Dämpningsregeln” innebär att om taxeringsvärdena höjs vid en allmän eller en förenklad fastighetstaxering ska detta inte omedelbart slå igenom vid uttaget av fastighetsskatt. Istället ska endast en tredjedel av höjningen slå igenom taxeringsåret och lika mycket under vart och ett av de två därpå följande åren.

Fastighetstaxering görs också av elproduktions- och industrienheter. Allmän fastighetstaxering för dessa genomförs samma år som den allmänna fastighetstaxeringen för hyreshus.

Stor osäkerhet råder för närvarande huruvida allmänna och förenklade fastighetstaxeringar kommer att göras efter år 2008 eftersom regeringen i Budgetpropositionen för 2007 aviserat att fastighetsskatten ska avskaffas i dess nuvarande form. En utredning ska tillsättas för att se över frågan.

[2] *Allmän fastighetstaxering för hyreshus genomfördes år 2000. Endast i de fall det nya värdet enligt fastighetstaxeringen för hyreshusen var lägre än 1999 års värde lades detta till grund för fastighetsskatten. I övriga fall frystes värdena även för hyreshusen (bostadsdelen).*

5.4.2 Olika skattesatser för olika fastighetstyper

Med undantag för åren 1996 och 1997 har fastighetsskatten på småhus 1994-2000 varit 1,5 procent. För bostäder i hyreshus var fastighetsskatten t.o.m. år 1998 densamma som för småhusen. År 1999 sänktes skattesatsen för hyreshusen till 1,3 procent och år 2000 till 1,2 procent. Parallellt med att frysningen av taxeringsvärdena för småhus och hyreshus upphörde år 2001 sänktes skattesatsen till 1,0 procent för småhusen och till 0,5 procent för hyreshusen. Samtidigt infördes en ny begränsningsregel med inriktningen att hushåll med normala inkomst- och förmögenhetsförhållanden i princip inte ska behöva betala mer än 5 procent av hushållsinkomsten i fastighetsskatt för småhus. (Den 1 april 2004 infördes en utvidgning av begränsningsregeln till att även omfatta förmögenhet i samband med fastighetsinnehav, se vidare 5.6.1) Av bostadspolitiska skäl är skatten för nybyggda hus nedsatt under de första tio åren. Ingen fastighetsskatt utgår de fem första åren och halv skatt utgår de följande fem åren. Regeringen har i Budgetpropositionen för 2007 förslagit förändringar i beskattningen av småhus. Skatten på bostadsdelen ska även fortsättningsvis uppgå till 1,0 procent medan skatten på markdelen begränsas till 2 kr per kvadratmeter eller max 5 000 kr om detta innebär en skattesänkning för småhusägarna. För hyreshusens bostadsdelar föreslås en sänkning av fastighetsskatten till 0,4 procent.

Sedan 1996 beskattas också kommersiella lokaler och industrifastigheter. Skattesatsen för kommersiella lokaler är 1,0 procent och för industrienheter 0,5 procent. Inkomståret 1997 infördes också en särskild fastighetsskatt på markvärdet för vattenkraftverk på 3,42 procent. Denna skatt ersatte en tidigare produktionsskatt på el från vattenkraftverken. Den särskilda fastighetsskatten på markvärdet för vattenkraftverk sänktes till 2,21 procent 1998 och till 0,50 procent från 1999 dvs. till samma skattesats som för industrienheter. Fastighetsskatten för vattenkraftverk höjdes 2006 till 1,20 procent och 2007 höjs skatten ytterligare till 1,70 procent t.o.m. taxeringsår 2011. Denna höjning motiveras med att vattenkraft idag är billig att producera och bedömningen är att skatten inte kommer att vältras över till konsumenterna utan istället reducera elproducenternas vinster.

Fastighetsskatten 24 miljarder 2004

Fastighetsskatten på småhus är att se som en integrerad del av kapitalinkomstbeskattningen. Nivån på fastighetsskatten har ursprungligen valts bl.a. i perspektiv av att uppnå en likformighet mellan hushållens alternativa sparformer.

5.6 Tabell visar underlaget för fastighetsskatten och skattebeloppet inkomståret 2004 fördelat på olika fastighetstyper. Individerna står som ägare i första hand till småhus. Fastighetsskatten på hyreshus bärs av hushållen via hyran. Fastighetsskatten på lokaler och industrier inverkar på företagens vinster (och därmed på intäkterna av bolagsskatten) och påverkar priserna på företagens produkter.

5.5 Tabell
Skattesatser (%) för fastighetsskatten 1994-2007
Tax rates (%) on real estate 1994-2007

År Year	Småhus inkl. mangårdsbyggnad på lantbruk One and two-dwelling buildings	Hyreshus, bostadsdel Apartment buildings, dwellings	Kommersiella lokaler Commercial premises	Industrienheter Industries	Vattenkraftverk Hydro-electric power stations
1994-1995	1,50	1,50	0,00	0,00	0,00
1996	1,70	1,70	1,00	0,50	0,50
1997	1,70	1,70	1,00	0,50	3,42*
1998	1,50	1,50	1,00	0,50	2,21*
1999	1,50	1,30	1,00	0,50	0,50
2000	1,50	1,20	1,00	0,50	0,50
2001-2005	1,00	0,50	1,00	0,50	0,50
2006	1,00	0,50	1,00	0,50	1,20
2007	1,00**	0,40**	1,00	0,50	1,70

* Avseende markvärdet
** Enligt förslag i Budgetpropositionen för 2007.

5.6 Tabell
Fastighetsskatten år 2004 med fördelning på fastighetstyp
Real estate tax 2003 by type of estate

Fastighetstyp Type of real estate	Skattesats Tax rate		Beskattnings-underlag, mdkr Taxable value, BSEK	Fastighetsskatt, mnkr Real estate tax, MSEK	Andel av total fastighetsskatt Share of total real estate tax
Småhus inkl. bostadshus på lantbruk	"Normal"	1,00%	1 398	13 984	
(One- and two-dwelling buildings)	Övergångsregler	0,50%	34	169	
	Utland	1,00%	4	36	
	avgår skattereduktion			-339	
Summa småhus *(Total one- and two-dwelling buildings)*			1 436	13 849	58%
Hyreshus exkl. lokaler	"Normal"	0,50%	739	3 693	
(Apartment buildings)	Övergångsregler	0,25%	32	81	
	Nybyggda	0,00%			
Summa hyreshus *(Total apartment buildings)*			771	3 774	16%
Lokaler *(Premises)*		1,00%	456	4 558	19%
Industrier *(Industries)*		0,50%	367	1 835	8%
Summa *(Total)*			**3 030**	**24 017**	**100%**

Anm: Slutsumman i uträknad fastighetsskatt är något högre än den fastighetsskatt som redovisas i tabell 5.1. Skillnaden består av avräkning enligt dubbelbeskattningsavtal av skatt som betalats till utlandet.

Källa: Skatteverket, underlag för taxeringsutfallet för inkomståret 2004

Fastighetsskatten uppgick enligt taxeringsutfallet för inkomståret 2004 till cirka 24 miljarder kronor varav 13,8 miljarder kronor avser småhus, 3,8 miljarder hyreshus, 4,6 miljarder lokaler och 1,8 miljarder industrier.

5.4.3 Stora skillnader i värdena på småhus

Värdena på småhus är en central komponent bland hushållens kapitaltillgångar och för hushållens ekonomi. Totalt fanns år 2005 i landet 2,0 miljoner småhus med byggnadsvärde över 50 000 kr.

Värdena på småhus varierar över landet. Det genomsnittliga småhuset för permanentboende har ett taxeringsvärde på 769 000 kr. Taxeringsvärden över genomsnittet återfinns i Stockholms, Uppsala, Skåne, Hallands och Västra Götalands län. Stockholms län har det högsta genomsnittliga taxeringsvärdet, 1 633 000 kr och Västernorrlands län det lägsta, 364 000 kr.

Fritidshusen har ett genomsnittligt taxeringsvärde på 462 000 kr. Spridningen ligger mellan 223 000 kr för Norrbottens län och 861 000 kr för Stockholms län.[3]

5.7 Tabell
Bebyggda småhusenheter (1-2 familjshus och fritidshus, byggnadsvärde minst 50 tkr), 2005
Number of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use (value of building at least 50 KSEK), 2005

	Antal, tusental Number, thousands	Totalt tax.värde, mdkr Total assessed value, BSEK	Medelvärde, tkr Average value, KSEK
Småhus helårsbostad *(One- and two-dwelling buildings for permanent use)*	1 594	1 227	770
Fritidshus *(Buildings for seasonal use)*	382	176	462
Samtliga *(All)*	**1 975**	**1 404**	**711**

Källa: SCB, Rikets fastigheter 2005

[3] *Statistiska centralbyrån, Rikets fastigheter 2004.*

De stora skillnaderna i taxeringsvärden mellan olika områden för fastigheter med likartade bruksvärden gör att det är svårt att finna en utformning av beskattningen av fastigheter som uppfattas som acceptabel. Utifrån perspektivet att ett hus är en kapitaltillgång som ska beskattas likformigt med andra kapitaltillgångar och för att undvika skatteplanering bör fastighetsskatten utgå från ett värde som har kopplingar till marknadsvärdet. En beskattning utifrån marknadsvärdet kan vara svårförenligt med en helt bruksvärdesorienterad syn på boendet.

Omsättning och prisutveckling på småhus

Statistiken över antalet försäljningar av småhus i 5.8 Tabell omfattar "vanliga köp" vilket innebär att släktköp och andra speciella köp som inte är representativa för marknadsvärdet är exkluderade. Sett över en längre period säljs i genomsnitt under ett år ca 60 000 småhus eller ca tre procent av småhusbeståndet på marknaden. Därutöver försäljs ungefär 10 000 småhus per år genom icke marknadsmässiga köp inkl. släktköp. Ägarförhållanden ändras också genom arv och gåva.

Perioden 1986-1991 var omsättningen hög, i genomsnitt såldes nästan 71 000 villor och fritidshus per år. Perioden 1992-1995 i samband med den ekonomiska krisen sjönk nivån till ca 47 000 i snitt per år. En återhämtning skedde mellan åren 1996-2002 då drygt 60 000 småhus såldes per år. Sedan år 2001 har antalet försäljningar stadigt ökat och år 2005 såldes 69 000 småhus på normala marknadsmässiga villkor. Dessutom ändrades ägarförhållanden i cirka 9 000 fall genom icke marknadsmässiga köp inkl. släktköp. Totala köpeskillingen för "normala" småhusförsäljningar 2005 uppgick till 96 miljarder varav 86 miljarder för omsättning av permanentbostäder och 9 miljarder för fritidshus. Därutöver omsatte släktköp och andra icke marknadsmässiga köp cirka 7 miljarder kronor.

5.8 Tabell
Normala köp av småhus åren 1981-2005, antal samt köpeskilling, belopp i löpande priser om ej annat anges

Normal purchases of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use 1981-2005, numbers and purchase price, amounts in current prices if not otherwise stated

År	**Antal försäljningar**			**Köpeskilling, medelvärde, tkr**		**Total köpeskilling, mdkr**			
Year	Number of sales			Purchase price, mean value, KSEK		Total purchase price, BSEK			
	Permanent-bostad	**Fritids-hus**	**Summa**	**Permanent-bostad**	**Fritids-hus**	**Permanent-bostad**	**Fritids-hus**	**Summa löpande priser**	**Summa fasta priser, 2005=100**
	Owner occupied	Seasonal	Total	Owner occupied	Seasonal	Owner occupied	Seasonal	Total current prices	Total fixed prices, 2005=100
1981	40 679	9 410	50 089	327	154	13,3	1,4	14,8	36,9
1985	49 127	10 741	59 868	361	184	17,7	2,0	19,7	36,0
1990	54 295	11 350	65 645	625	308	33,9	3,5	37,4	50,6
1995	41 877	10 124	52 001	651	354	27,3	3,6	30,8	34,0
2000	50 946	9 857	60 803	951	596	48,4	5,9	54,3	58,3
2001	50 674	9 367	60 041	1 049	637	53,2	6,0	59,1	62,1
2002	51 615	9 442	61 057	1 113	679	57,4	6,4	63,9	65,7
2003	54 253	9 231	63 484	1 223	792	66,4	7,3	73,7	74,3
2004	56 248	9 699	65 947	1340	838	75,4	8,1	83,5	83,8
2005	59 224	10 226	69 450	1455	916	86,2	9,4	95,5	95,5
Genomsnitt per år *(Annual average)*	**50 279**	**10 781**	**61 060**						**50,0**

Källa: SCB, Statistisk Årsbok samt Fastighetsprisstatistik

Priserna på småhus har varierat kraftigt i olika perioder vilket framgår av 5.9 Diagram. Diagrammet visar prisutvecklingen på småhus och fritidshus i fasta priser (i förhållande till den allmänna prisutvecklingen mätt med konsumentprisindex, KPI). Mer detaljerade uppgifter om prisutvecklingen på egna hem och fritidshus i löpande och fasta priser återfinns i 5.24 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.

En viktig orsak till variationerna i priser har varit läget på kreditmarknaden. Under första hälften av 1980-talet var det svårt att låna. Huspriserna sjönk räknat i fasta priser. I mitten av 1980-talet avreglerades kreditmarknaden och i spåren av avregleringen blev det lätt att få lån samtidigt som realräntorna var låga. Huspriserna steg snabbt – betydligt snabbare än konsumentprisindex. Priserna hamnade på topp 1991. Bakslaget kom hösten 1992 när räntorna drevs upp i samband med den ekonomiska krisen i början 1990-talet. Åren 1992 och 1993 sjönk priserna på egnahem i löpande priser med i genomsnitt ca 20 procent. Därefter har priserna återhämtat sig bl.a. till följd av sjunkande räntor. Priserna i genomsnitt (fasta priser) för riket är år 2005 väl över 1991 års toppnivå. Sett från början av 1980-talet fram t.o.m. 2005 har priserna på egnahem ökat 54 procent snabbare än KPI och priserna för fritidshus 88 procent snabbare.

Mönstret i prisförändringarna är likartat i hela landet även om nivåerna varierar mellan regionerna. Mer detaljerade uppgifter om prisutvecklingen i olika regioner återfinns i 5.25 Tabell i tabellbilaga till detta kapitel.

5.9 Diagram
Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-2005, fasta priser, index 1981=100
Real estate price index for one- and two-dwelling buildings 1981-2005, fixed prices, index 1981=100

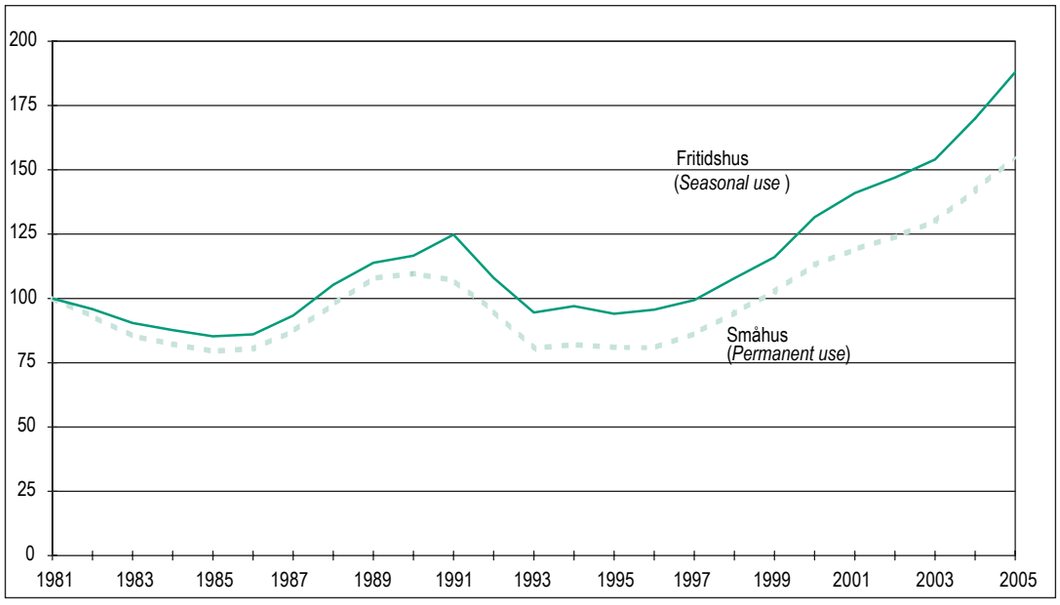

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i 5.24 Tabell i tabellbilagan i detta kapitel.
Källa: Statistiska centralbyrån, Fastighetsprisstatistik

5.5 Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder

5.5.1 Sammansättningen av hushållens finansiella förmögenhet

Hushållens finansiella tillgångar har ändrat sammansättning över åren. 5.10 Tabell visar hushållens finansiella tillgångar och skulder uttryckt som andel av bruttonationalprodukten. Jämfört med 1970- och 1980-talen har hushållen numera betydligt mer av sitt finansiella kapital placerat i aktier, fondandelar och försäkringssparande. Banksparandet har gått tillbaka som kapitalplaceringsform även om det ökat något sedan 2000.

Beskattningen av hushållens kapitalinkomster påverkas av för ändringen. Med förskjutningen av sparandet från bank till värdepapper blir beskattning av värdestegringar "kapitalvinster" en mer central komponent i kapitalbeskattningen än tidigare. Avkastningsskatten på pensionsmedel hos pensionsfonder, som infördes i samband med skattereformen 1991, är en annan beståndsdel i kapitalbeskattningen som blivit viktigare. Denna skatt syftar till att göra beskattningen mer likformig mellan det direkta sparandet och försäkringssparandet i pensioner. För att upprätthålla likformigheten i beskattningen av hushållens olika tillgångstyper med den sammansättning som numera finns har utbyggnaden av systemet med kontrolluppgifter från banker m.fl. varit väsentlig (se beskrivning i kapitel 4).

5.5.2 Skatt på finansiella kapitalinkomster

Inkomsträntor, utdelningar samt kapitalvinster vid försäljning av aktier, andelar, fastigheter, bostadsrätter och övrig lös egendom förs i individbeskattningen samman till ett eget inkomstslag "inkomst av kapital". I inkomstslaget kapital beskattas även inkomster av uthyrning av privatbostad. För näringsidkare görs s.k. räntefördelning för att få en riktig fördelning av beskattningen av näringsidkares egna kapital mellan inkomstslagen kapital och näring. Avdrag i inkomstslaget kapital får göras på skuldräntor för lån på fastighet och andra lån, tomträttsavgäld, kapitalförluster samt vissa förvaltningskostnader.

5.10 Tabell
Hushållssektorns finansiella förmögenhetsstruktur 1970-2005, procentuella andelar av BNP
Households, financial wealth structure 1970-2005, percentage of GDP

	Tillgångar Assets						Skulder	Finansiell förmögenhet
	Sedlar, mynt och inlåning Currency and deposits	Obligationer Bonds	Börsaktier och andelar Shares and other equity	Försäkrings-sparande m.m. Insurance technical reserves	Övrigt Other accounts recievable	Summa Total	Liabilities	Net financial wealth
Äldre definition/statistik *(Old definition/statistics)*								
1970	48,2	5,0	7,5	24,7	..	85,4	46,5	38,9
1975	45,2	5,9	8,3	19,1	..	78,5	51,5	26,9
1980	39,8	8,2	5,3	16,4	..	69,7	54,3	15,3
1985	36,8	9,0	15,0	21,4	..	82,2	54,2	28,1
1990	35,8	6,7	17,4	25,1	..	85,0	63,2	21,8
Ny definition* *(New definition)*								
1995	31,3	9,8	23,4	29,7	17,6**	111,7	49,0	62,7
2000	23,7	4,9	50,3	53,9	31,5	164,3	52,6	111,7
2001	25,6	4,3	42,6	57,5	31,9	161,8	55,2	106,5
2002	26,5	4,1	28,3	53,9	32,3	145,1	57,4	87,7
2003	27,5	4,1	34,1	50,3	38,2	154,2	60,4	93,8
2004	26,7	3,6	38,2	52,3	21,9	142,7	63,8	78,9
2005	27,6	4,0	45,2	50,8	30,3	157,8	67,3	90,5

* Finansräkenskapsstatistiken har anpassats till ENS 95, en EU-förordning som likriktar sektorsavgränsningar och definitioner i det europeiska nationalräkenskapssystemet. Revideringen av statistik för tidigare år täcker för närvarande perioden tillbaka till 1995. En av de större förändringarna i förhållande till tidigare definition är att det kollektiva försäkringssparandet (som följer av kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter) nu tas med bland hushållssektorns tillgångar. Det kollektiva försäkringssparandet uppgick 2005 till i storleksordningen 27 procent av BNP.
** Bostadsrättsandelar ingick inte i övrigtposten 1995.

Källa: SCB, Finansräkenskaper

Proportionell skatt på inkomst av kapital

Inkomstslaget kapital bildar sedan skattereformen 1991 ett skatteunderlag, på vilket skatten är proportionell. Om inkomsterna är större än utgifterna utgår skatt på nettobeloppet. Är däremot utgifterna större än inkomsterna fås på motsvarande sätt en skattereduktion. Skattereduktionen på kapital dras av från skatten på förvärvsinkomst (och fastighetsskatt). Dock finns en begränsning som innebär att skattereduktionen i de fall underskottet överstiger 100 000 kr endast görs med 21 procent för den överskjutande delen.

Vid 1991 års skattereform sattes kapitalskattesatsen för såväl skatt som skattereduktion till 30 procent. Vissa smärre avvikelser i kapitalinkomstbeskattningen kom under åren 1992 och 1993. Bl.a. sänktes kapitalvinstskatten och skatten på utdelning för svenska aktier till 25 procent. Inkomståret 1994 skedde en rad större förändringar på kapitalskatteområdet. Skattesatsen sänktes för kapitalvinster på svenska aktier till 12,5 procent och skatten på kapitalvinster vid försäljning av villor och bostadsrätter till 15 procent. Vidare slopades den s.k. dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster från svenska aktier. Tekniskt skedde detta genom att svenska aktier befriades från kapitalskatt vid taxeringen i individbeskattningen. Från och med år 1995 återställdes emellertid kapitalskattesatsen till att i huvudsak vara 30 procent.

Allemanssparandet som infördes 1984 var skattebefriat fram till 1990. I samband med basbreddningarna i skattereformen beslutades att räntan på allemanssparandet skulle beskattas men endast med 20 procent. Fr.o.m. år 1993 beskattas räntan på allemanssparandet i likhet med annan ränta med 30 procent. Allemanssparandet avvecklades som särskild sparform under 1998. Andelar i allemansfonder, som tidigare haft en gynnad skatteställning, ger fr.o.m. inkomståret 1997 inte längre skatterabatt. Både utdelning och kapitalvinst beskattas, precis som övriga fonder, med 30 procent. Insättningsbegränsningen har också slopats.

Vid försäljning av småhus och bostadsrätter har t.o.m. år 2000 hälften av den framräknade vinsten tagits upp till beskattning. Skatten är 30 procent på den skattepliktiga vinsten. Detta innebär att skatten, som andel av den nominella vinsten, var 15 procent. Regeln om att endast del av vinsten är skattepliktig har sin grund i de avvägningar som gjordes när de s.k. takreglerna, som infördes i samband med skattereformen, slopades. År 2001 skärptes kapitalvinstbeskattningen vid försäljning av privatbostäder genom att den andel av vinsten som är skattepliktig höjdes till två tredjedelar. Skatten som andel av vinsten är således numera 20 procent. Vid försäljning av villor och bostadsrätter har den som säljer en bostad och därefter köper en annan bostad vissa möjligheter att skjuta upp beskattningen av en eventuell kapitalvinst i samband med försäljningen av ursprungsbostaden.

För kapitalvinst vid försäljning av närings- och hyresfastigheter sätts beskattningsunderlaget till 90 procent av vinsten.

Variationer i taxeringsunderlagen över tiden

5.11 Tabell visar taxeringsunderlag och skatten på kapitalinkomst för fysiska personer (individer och dödsbon) inkomståren 1995-2004. Det bör observeras att beloppen i tabellen avser taxeringsmässiga skatteunderlag och dessa har varierat över tiden, bl.a. som en återspegling av förändringar i skattesatsen (t.ex. är det taxeringsmässiga skatteunderlaget vid utdelningar på svenska aktier satt till noll år 1994 då aktierna var befriade från skatt i individledet; ett annat exempel är sänkningen av kapitalvinstskatten på aktier 1994 från 25 till 12,5 procent vilket tekniskt effektuerades genom att det taxeringsmässiga underlaget sänktes).

5.11 Tabell
Taxeringsunderlag och skatt på inkomst av kapital för fysiska personer inkomståren 1995-2004, mdkr
Assessed tax base and assessed tax on income from capital for individuals 1995-2004, BSEK

	Taxeringsmässigt skatteunderlag, mdkr Assessed taxbase, BSEK									
	1995	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
Inkomsträntа/utdelningar/positiv räntefördelning *(Income from interest and dividends)*	47	46	43	37	39	43	43	44	41	41
Skuldränta/negativ räntefördelning *(Interest on debts)*	-75	-71	-61	-57	-54	-57	-62	-66	-67	-64
Netto räntor/utdelningar *(Net interest)*	-28	-25	-18	-19	-15	-14	-19	-23	-26	-23
Kapitalvinst *(Capital gain)*	22	42	59	64	103	133	71	53	56	68
Kapitalförlust *(Capital loss)*	-5	-5	-4	-4	-3	-6	-12	-12	-10	-7
Nettokapitalvinst *(Net capital gain)*	17	38	55	60	99	127	59	41	46	61
Förvaltningskostnader m.m. *(Administration cost)*	-0,3	-0,4	-0,5	-0,5	-0,6	-0,7	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3
Summa inkomst av kapital *(Total income from capital)*	**-12**	**13**	**37**	**40**	**84**	**113**	**40**	**18**	**20**	**38**
Nettoskatt på inkomst av kapital *(Net tax on income from capital)*	**-3**	**4**	**11**	**13**	**25**	**34**	**13**	**6**	**7**	**12**

Källa: Skatteverket, underlag för taxeringsutfallet

Jämförelsen visar att beloppen för skuldräntor minskade fram till 1999 men ökade de efterföljande fyra åren för att sedan åter vända neråt år 2004. Skuldräntorna är betydligt större än inkomsträntor/utdelningar som hållit sig på en jämn nivå under se senaste åren. Kapitalvinsterna har varierat kraftigt mellan åren. Svängningarna förklaras bl.a. av skatteplanering i samband med förändring av skattereglerna. År 1996 blev nivån på kapitalvinsterna hög bl.a. beroende på att innehav i allemansfonder realiserades inför de förändringar som innebar att den speciella skattenedsättningen för allemansfonder skulle slopas. De höga nivåerna 1997-2000 sammanhänger med återhämtningen på fastighetsmarknaden och börsuppgången. År 2001 mer än halverades nettokapitalvinsterna som en följd av den börsnedgång som inleddes år 2000 (se tabell 5.26). Sett mer långsiktigt har hushållens ändrade sparbeteende, som innebär att man i ökad utsträckning sparat i värdepapper, betydelse för utvecklingen av kapitalvinsterna.

5.12 Tabell
Inkomst av kapital 2004, taxeringsmässiga begrepp, antal och belopp (exkl. dödsbon)
Assessed income from capital 2004, assessment concepts, numbers and amounts (capital of deceased persons´ estates excluded)

	Antal individer, tusental Number of persons, thousands	**Totalt belopp, mdkr** Total amount, BSEK	**Genomsnitt, tkr** Average amount, KSEK
Kapitalinkomster *(Capital income)*:			
- ränta, utdelning m.m. *(income from interest and dividend)*	5 420	33,8	6,2
- uthyrning privatbostad *(letting private residence)*	72	1,4	18,8
- positiv räntefördelning *(positive interest adjustment for self-employed)*	129	5,7	44,2
- kapitalvinst *(capital gain)*	1 076	64,7	60,1
Summa kapitalinkomster *(Total capital income)*	5 627	105,5	18,8
Kapitalutgifter *(Capital expenditure):*			
- utgiftsränta *(interest on debts)*	4 612	63,3	13,7
- förvaltningskostnad *(administration cost)*	71	0,3	4,7
- negativ räntefördelning *(negative interest adjustment for self-employed)*	50	0,8	16,6
- kapitalförlust *(capital loss)*	597	7,0	11,7
Summa kapitalutgifter *(Total capital expenditure)*	4 799	71,5	14,9
Netto *(Net capital inome)*	**7 273**	**17,3**	**2,4**
varav överskott *(of which surplus)*	3 383	92,2	27,2
varav underskott *(of which deficit)*	3 890	58,1	14,9

Källa: SCB, Bearbetning av den totalräknade inkomststatistiken 2004

Kapitalvinsternas sammansättning kartlagd för 2003

För inkomståret 2003 har Statistiska centralbyrån undersökt hur kapitalvinsterna är sammansatta. Detta år var kapitalvinsterna (netto för förluster) i storleksordningen 43 miljarder kronor (5.13 Tabell). Av beloppet är 11 miljarder hänförbart till avyttrade finansiella tillgångar varav -2 miljarder för marknadsnoterade aktier, 2 miljarder för värdepappersfonder och 10 miljarder för ej marknadsnoterade aktier. För avyttrade reala tillgångar, t.ex. fastigheter och bostadsrätter, var vinsten 60 miljarder. Den framräknade kapitalvinsten reducerades med 17 miljarder kronor på grund av det uppskovsavdrag som ges vid uppskjuten kapitalvinstbeskattning för egna hem och bostadsrätter. För att få fram det taxeringsmässiga underlaget måste värdena reduceras med 12 miljarder kronor hänförliga till att skillnaden mellan framräknad vinst brutto och taxeringsmässig del av detta underlag (främst för fastigheter) samt kvittningar av förluster mot vinster mellan tillgångsslagen.

Kapitalinkomsterna varierar med åldern

Inkomsterna från räntor, utdelningar samt kapitalvinster ökar med individens ålder och är som störst i övre medelåldern (5.14 Diagram). Mest skuldtyngda är hushållen i åldersgruppen 35-44 år med genomsnittliga skuldräntor på drygt 15 000 kr.

5.13 Tabell
De taxerade kapitalvinsternas sammansättning för fysiska personer inkomståret 2003
Structure of assessed capital gain for individuals in income year 2003

Typ av tillgång Type of asset	Skatteunderlag, mdkr Assessed taxbase, BSEK				Antal individer, tusental Number of persons, thousands		
	Kapitalvinst Capital gain	Kapitalförlust Capital loss	Netto Net	dito andel share	Kapitalvinst Capital gain	Kapitalförlust Capital loss	Totalt Total
Försäljning finansiella tillgångar *(Sale of financial assets)*	**34,6**	**-23,4**	**11,3**	**26%**	**943**	**898**	**1 840**
Marknadsnoterade aktier *(Quoted shares)*	14,2	-16,1	-1,9	-4%	427	316	743
Aktie- och blandfonder *(Mutual fonds)*	4,2	-2,2	2,0	5%	529	573	1 102
Aktieoptioner *(Share options)*	1,3	-2,5	-1,2	-3%	12	20	32
Ej marknadsnoterade aktier *(Non-quoted shares)*	11,2	-1,7	9,5	22%	28	36	64
Övriga finansiella reavinster *(Other financial assets)*	3,6	-0,8	2,8	7%	27	36	63
Försäljning reala tillgångar *(Sale of tangible assets)*	**61,5**	**-1,6**	**59,8**	**140%**	**178**	**38**	**215**
Fastighet *(Real estate)*	33,5	-0,8	32,7	77%	92	18	110
Bostadsrätt *(Tenant ownership rights)*	21,2	-0,6	20,6	48%	80	17	97
Näringsfastighet *(Commerce and industry estate)*	6,5	-0,2	6,3	15%	10	..	..
Övriga reala reavinster *(Other tangible assets)*	0,3	0,0	0,2	1%	..	..	..
Uppskovsavdrag *(Deduction for postponed payment)*	**-16,6**		**-16,6**	**-39%**			
Eget hem *(One- and two-dwelling buildings for private use)*	-9,3		-9,3	-22%	33		33
Bostadsrätt *(Tenant ownership rights)*	-7,3		-7,3	-17%	38		38
Justering till taxeringsmässigt underlag* *(Adjustment to assessed taxbase)*	**-28,0**	**16,1**	**-11,9**	**-28%**			
Summa taxeringsmässigt underlag *(Total assessed taxbase)*	**51,5**	**-8,9**	**42,6**	**100%**	**857**	**719**	**1 576**

Anm: Vinster och förluster redovisas brutto för de olika tillgångsslagen och är därför högre än de taxerade vinsterna och förlusterna. Detta gäller framför allt de reala tillgångarna. I justeringen ligger också kvittningar dvs. att förluster för ett tillgångsslag kan kvittas mot vinster för ett annat tillgångsslag.

Källa: SCB, undersökning av kapitalvinsterna inkomståret 2003

5.14 Diagram
Genomsnittligt underlag ("skattebas") för beskattning av finansiellt kapital i olika åldersgrupper år 2004, kr per invånare
Average net income from financial capital ("tax base") for individuals by age group in 2004, SEK per capita

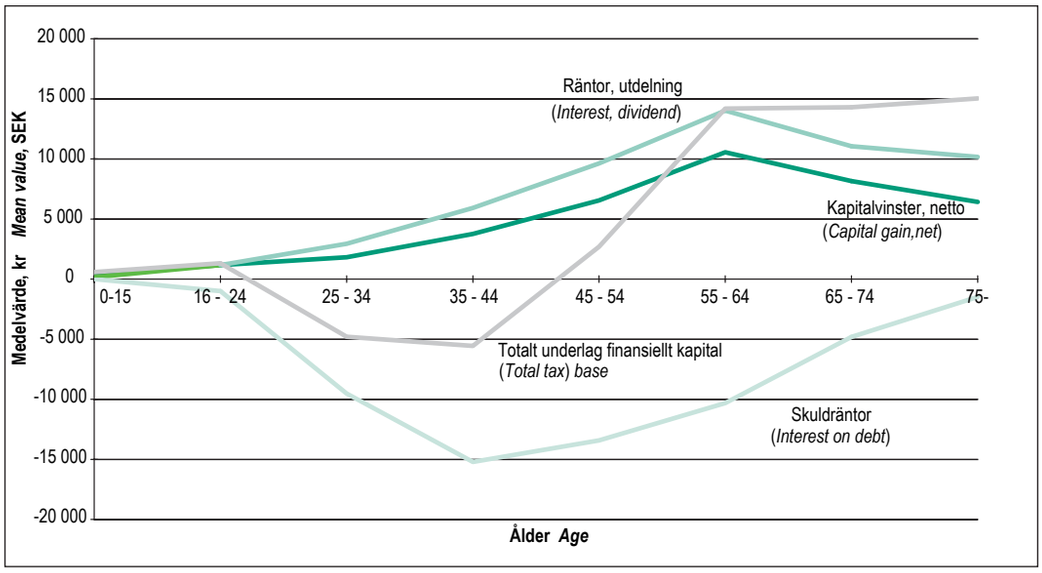

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i 5.21 Tabell i tabellbilagan till detta kapitel.
Källa: Bearbetningar av SCB:s Storurval 2004

5.6 Förmögenhetsskatt

5.6.1 Förmögenhetsskatten uppgick till 5 miljarder 2004

Förmögenhetsbeskattningen kan ur en ekonomisk-teoretisk synvinkel ses som ett progressivt komplement i en i övrigt proportionell kapitalinkomstbeskattning. Progressiviteten består i att den proportionella skatt, 1,5 procent, som tas ut på nettoförmögenheter överstigande en viss nivå kan sägas bilda ett andra skikt i beskattningen av avkastningen på kapital. Inkomståret 2004 betalade 334 000 individer tillsammans 5,2 miljarder kronor i förmögenhetsskatt. Förmögenhetsskatt betalas även av vissa juridiska personer, i första hand ekonomiska föreningar och vissa stiftelser.[4] Förmögenhetsskatten för dessa var år 2004 142 miljoner kronor.

Den 1 april 2004 infördes en begränsningsregel på förmögenhetsområdet liknande den begränsningsregel som redan finns för fastighetsbeskattning. Begränsningsregeln tar sikte på de skattskyldiga som idag tillgodoräknas skattereduktion för fastighetsskatt och som betalar förmögenhetsskatt på sitt småhus. De ska även tillgodoräknas skattereduktion för förmögenhetsskatt. Detsamma ska gälla personer som sambeskattas med en skattskyldig som tillgodoräknats skattereduktion för fastighetsskatt.

5.15 Tabell
Debitering av förmögenhetsskatt 1995-2004, antal skattskyldiga och belopp
Recurrent tax on wealth 1995-2004, number and amounts

År Year	**Fysiska personer** Individuals		**Juridiska personer** Companies	
	Antal, tusental Number, thousands	**Belopp, mnkr** Amount, MSEK	**Antal, tusental** Number, thousands	**Belopp, mnkr** Amount, MSEK
1995	407	3 503	12	81
1996	457	5 034	12	114
1997	578	5 329	12	124
1998	613	5 893	12	134
1999	713	8 428	12	162
2000	691	8 043	12	180
2001	473	6 312	13	181
2002	263	3 818	12	116
2003	318	4 767	12	130
2004	334	5 191	12	142

Källa: Skatteverket, Debiteringsstatistik

[4] *För dessa uppgår fribeloppet till 25 000 kr och skattesatsen till 1,5 promille.*

5.6.2 Proportionell förmögenhetsskatt sedan 1992

Åren 1990 och 1991 fanns ett progressivt inslag i förmögenhetsskatteskalan. Sedan 1992 är förmögenhetsskatten proportionell och utgår med 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger skattepliktsgränsen. Skattepliktsgränsen för uttag av förmögenhetsskatt på fysiska personer höjdes 1996 från 800 000 till 900 000 kr. Höjningen gjordes bl.a. för att dämpa genomslaget av fastighetstaxeringen 1996. I samband med att frysningen av taxeringsvärdena för småhus upphörde år 2001 höjdes gränsen för uttag av förmögenhetsskatt till 1,0 miljoner kronor för ensamstående och 1,5 miljoner kronor för sambeskattade par. År 2002 höjdes gränsen ytterligare till 1,5 miljoner kronor för ensamstående och 2 miljoner kronor för sambeskattade par. År 2005 höjdes förmögenhetsskattegränsen ytterligare men enbart för sambeskattade till 3,0 miljoner kronor. Detta för att likställa sambor med barn och gifta (som sambeskattas) med sambor utan barn (som har var sitt fribelopp). I Budgetpropositionen för 2007 föreslår regeringen att förmögenhetsskatten ska avvecklas under mandatperioden. I ett första steg halveras därför skattesatsen till 0,75 procent för finansiella och reala tillgångar. För fastigheter och bostadsrätter kommer dock förmögenhetsskatten att ligga kvar på 1,5 procent tillsvidare.

Det finns en begränsningsregel för att det samlade skatteuttaget inte ska bli alltför högt. Spärrbeloppet för skatt på förvärvsinkomst, skatt på kapitalinkomst och förmögenhetsskatt är satt till 60 procent av summan av den beskattningsbara förvärvsinkomsten och inkomsten av kapital. Blir skattebeloppet högre än spärrbeloppet, sätts i första hand förmögenhetsskatten ned (dock inte lägre än till hälften), därefter inkomstskatten på kapitalinkomster och slutligen den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomster.

5.6.3 Värderingsreglerna i förmögenhetsbeskattningen

Vid beräkning av den taxerade förmögenheten tas fastigheter upp till taxeringsvärdet (som ska motsvara 75 procent av marknadsvärdet). Inregistrerade aktier på börsens A-lista togs t.o.m. 1995 upp till 75 procent av marknadsvärdet. År 1996 togs de upp till fulla värdet. Fr.o.m. 1997 tas de upp till 80 procent av sitt marknadsvärde. Vissa undantag finns dock för huvudägare av aktiebolag. Onoterade aktier är i princip skattepliktiga. Oftast blir det kanske ändå inget värde, eftersom det sker en substansvärdering, varvid tillgångar nedlagda i näringsverksamhet inte räknas med. Ingen förmögenhetsskatt betalas på aktier på de s.k. OTC- och O-listorna.[5]

Statistiska centralbyråns fördjupade undersökning av hushållens förmögenhetsfördelning år 2004 ger en uppfattning om hur underlaget för förmögenhetsskatt förhåller sig till hushållens samlade marknadsvärderade nettotillgångar. Marknadsvärdet på det individerna äger i fast egendom och sparande (netto för skulder) uppskattas detta år till ca 3 636 miljarder. Underlaget för uttag av förmögenhetsskatt uppgick samma år till 366 miljarder kronor (5.17 Tabell). Detta innebär att 10 procent av värdet av det hushållen äger beläggs med förmögenhetsskatt. Andelen är dock beroende på hur tillgångarna definieras.

5.16 Tabell
Skattepliktsgräns och skattesatser i förmögenhetsbeskattningen
Wealth tax liability threshold and tax rates

Inkomstår Income year		Vid en beskattningsbar förmögenhet av, tkr At a taxable net wealth of, KSEK		Skattesats inom skiktet, % Tax rate in %
1990		800 - 1 600		1,5
		1 600 - 3 600		2,5
		3 600 -		3,0
1991		800 - 1 600		1,5
		1 600 -		2,5
1992-1995		800		1,5
1996-2000		900		1,5
2001	ensamst.	1 000		1,5
	samtax	1 500		1,5
2002-2004	ensamst.	1 500		1,5
	samtax	2 000		1,5
2005- 2006	ensamst.	1 500		1,5
	samtax	3 000		1,5
2007*	ensamst.	1 500	finansiella och reala tillgångar	0,75
	samtax	3 000	fastigheter och bostadsrätter	1,5

* enligt förslag i Budgetpropositionen för 2007

[5] *Med undantag för vissa aktier som i skatteplaneringssyfte efter den 29 maj 1997 flyttat till dessa listor.*

SCB:s förmögenhetsundersökning 2004 omfattar sådana tillgångar som kan verifieras och knytas till en speciell individ genom kontrolluppgifter m.m. Skulle man bland tillgångarna även ta med underskattningen av bankmedel till följd av att kontrolluppgifterna inte är heltäckande, hushållens individuella och kollektiva försäkringssparande och sparande som flyttat utomlands blir andelen lägre – uppskattningsvis cirka 10 procent.

5.17 Tabell
Översikt över hushållens nettotillgångar till marknadsvärde samt förmögenhetsbeskattningen år 2004 (exkl. dödsbon), mdkr
Overview of household net wealth at market value and taxable net wealth 2004, BSEK

Tillgångar, marknadsvärde* *(Assets at market value)*	5 262
Skulder, marknadsvärde *(Liabilities at market value)*	1 626
Netto, marknadsvärderat *(Net, at market value)*	**3 636**
Underlag för uttag av förmögenhetsskatt *(tax base for wealth tax)***	**366**
Dito i % av det totala marknadsvärderade nettot *(In % of net wealth at market value)*	10%

* Tillgångar enligt redovisningen i 5.2 Tabell med tillägg för 100 miljarder kronor för bilar. Värdet har justerats något jämfört med den värdering av bilinnehavet som gjordes 1997 då de värderades till 138 miljarder kronor. Att värdet minskats beror på att bilar till viss del kan återfinnas bland de marknadsvärderade tillgångarna beroende på om de deklarerats eller ej.

** Nettoförmögenhet till den del den överstiger 1 500 000 kr för ensamstående samt 2 000 000 för samtaxerade enligt de värderingsregler för tillgångar och skulder som tillämpas i förmögenhetsbeskattningen år 2004.

Källa: Statistiska centralbyråns studie över förmögenhetsfördelningen 2004 samt den totalräknade inkomststatistiken.

5.6.4 Sammansättning av beskattningsbara förmögenheten

För bedömningar av hur förmögenhetsskatten utvecklas i samband med värdeförändringar på börsen och priset på fastigheter är det väsentligt att känna till hur den beskattningsbara förmögenheten är sammansatt. Tidigare i detta kapitel redovisas hur individernas tillgångar och skulder fördelar sig mellan olika tillgångsslag (se 5.2 Tabell). Av nämnda tabell framgår att ”Egna hem” är den tyngsta komponenten med 43 procent av tillgångsmassan. Därefter kommer ”Bostadsrätt” med 10 procent och ”Bankmedel” med 8 procent.

5.6.5 Hushållens beskattningsbara förmögenhet 366 miljarder 2004

År 2004 hade 209 000 hushåll en nettoförmögenhet över 1 500 000 kr. Den samlade beskattningsbara förmögenheten för hushållen var 366 miljarder kronor. Av beskattningsvärdet är 58 procent hänförbart till de 23 000 hushåll som har en förmögenhet över fem miljoner kronor (5.18 Tabell).

5.7 Bolagsskatt

Från och med 1995 är den statliga inkomstskatten för juridiska personer, eller som den populärt kallas ”bolagsskatten” eller ”skatt på företagsvinster”, 28 procent. Skatteunderlaget, den taxerade inkomsten, räknas fram som det bokföringsmässiga resultatet korrigerat för skattemässiga justeringar. År 2004 uppgick den totala taxerade inkomsten ”den skattemässiga vinsten” för juridiska personer till 256 miljarder kronor och skatten för dessa till 71 miljarder kronor. Aktiebolagen står för en dominerande del av de juridiska personernas ekonomiska aktivitet. Av samtliga aktiebolag redovisar 49 procent överskott vid taxeringen medan 36 procent redovisar underskott. Resterande 15 procent redovisar nollresultat.

En stor andel av den redovisade beskattningsbara inkomsten är hänförlig till en mindre mängd mycket stora företag. Två procent av de bolag som redovisade överskott svarade för hela 80 procent av bolagsskatten.

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk förening) först ska betala skatt på sin vinst. Därefter ska aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag i princip inte får göra avdrag för vinstutdelning uppkommer dubbelbeskattning.

Företagsbeskattningen behandlas utförligare i kapitel 7.

5.18 Tabell
Förmögenheter efter storlek 2004 (fysiska personer exkl. dödsbon), antal hushåll som har nettoförmögenhet som överstiger 1 500 000 kr samt nettoförmögenhet överstigande skattepliktsgränsen
Taxable net wealth by size 2004 (individuals, capital of deceased persons´ estates excl.), number of households having net wealth exceeding 1 500 000 SEK and amount of net wealth exceeding the tax liability threshold

Förmögenhet, mnkr Net wealth, MSEK	Antal hushåll med beskattningsbar förmögenhet Number of households with a taxable net wealth		Taxerad förmögenhet Assessed wealth		Beskattningsbar förmögenhet Taxable wealth	
	antal number	**andel i %** share in %	**mnkr** MSEK	**andel i %** share in %	**mnkr** MSEK	**andel i %** share in %
1,5-2,0	41 272	20%	70 794	10%	8 886	2%
2,0-3,0	96 561	46%	232 383	31%	54 171	15%
3,0-4,0	33 815	16%	115 723	16%	53 032	14%
4,0-5,0	14 564	7%	64 597	9%	37 521	10%
5,0-	23 254	11%	255 648	35%	212 486	58%
Summa *(Total)*	**209 466**	**100%**	**739 144**	**100%**	**366 094**	**100%**
varav *(of which)*						
ensamstående *(not cohabiting)*	91 764	44%	267 584	36%	129 932	35%
sambeskattade *(with joint taxation)*	117 702	56%	471 560	64%	236 156	65%

Källa: SCB, Den totalräknade inkomststatistiken 2004

5.8 Övriga skatter på kapital

5.8.1 Arvs- och gåvoskatt

Tidigare har man i Sverige tagit ut skatt på arv och gåva. Den 1 januari 2004 slopades arvsskatten mellan makar och Riksdagen beslutade hösten 2004 att arvs- och gåvoskatten skulle tas bort från och med 1 januari 2005. Flodvågskatastrofen i Asien under julhelgen 2004 gjorde dock att man beslutade tidigarelägga skatternas avskaffande till den 17 december 2004. Även om skatterna avskaffats kommer det fortfarande in belopp från dem, detta framgår av tabell 5.1. Detta är pengar som härrör sig från gåvor och arv som skiftats innan skatternas avskaffande.

5.8.2 Kupongskatt

Kupongskatt utgår på utdelning på aktier i svenska aktiebolag och andelar i svenska aktiefonder. Den är en definitiv källskatt och erläggs med 30 procent av utdelningen till i utlandet bosatta personer och av vissa med dem likställda utdelningsberättigade. Från huvudregeln om 30 procent kupongskatt förekommer undantag. Till följd av ingångna avtal med olika länder kan kupongskatten sättas ned med varierande skattesatser för att undvika dubbelbeskattning med hänsyn till beskattningen i hemlandet. Kupongskatten resulterade 2004 i skatteinkomster på 2 480 miljoner kronor.

5.8.3 Avkastningsskatt på pensionsfonder

Skatt på pensionsfondernas avkastning är en indirekt skatt som betalas av försäkringsföretag, banker, pensionsstiftelser, företag och pensionssparinstitut som förvaltar avsatta pensionsmedel. Avkastningsskatten infördes i samband med skattereformen 1991. Beskattningen av avkastningen på pensionsmedel syftar till att göra beskattningen mer likformig mellan privatpersoners direkta sparande i bank etc. och försäkringssparande i pensions- och kapitalförsäkringar.

Genom avkastningsskatten begränsas i princip den del av tillväxten (avkastningen) av pensionskapitalet som kommer den pensionsförsäkrade till godo.

Skatteunderlaget utgörs av pensionskapitalets värde vid taxeringsårets ingång. Därefter beräknas en schablonavkastning genom att multiplicera underlaget med den genomsnittliga statslåneräntan. Schablonavkastningen på pensionsförsäkringskapital beskattas inkomståret 2004 med 15 procent medan avkastningen på kapital i kapitalförsäkring beskattas med 27 procent.[6]

[6] *Från och med 2005 beskattas vissa kapitalförsäkringar med den lägre skattesatsen för avkastningsskatt.*

Den totala förmögenheten i pensionsfonderna beräknas vid utgången av år 2006 (som utgör underlag för beskattning under inkomståret 2007) uppgå till 2 134 miljarder kronor.[7] Av kapitalet beräknas det privata pensionskapitalet svara för ca 400 miljarder kronor, tjänstepensionskapitalet svara för ca 1 550 miljarder kronor och kapitalförsäkringskapitalet uppgå till 192 miljarder kronor. Enligt taxeringsutfallet för inkomståret 2004 debiterades totalt 11,1 miljarder kronor i avkastningsskatt (se 5.1 Tabell).

5.8.4 Stämpelskatt

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av inteckningar.

Vid förvärv är skatten 1,5 procent av egendomens värde. Förvärvas egendomen av juridisk person är dock skatten med vissa undantag 3 procent. För att stimulera bostadsmarknaden var stämpelskatten tillfälligt nedsatt till 0,5 resp. 1 procent under perioden 12 juni 1996 - 31 december 1997.

Vid inteckning är skatten 2 procent av inteckningsbeloppet för fast egendom och tomträtt, 1 procent för luftfartyg och näringsverksamhet samt 0,4 procent för skepp.

Tidigare utgick stämpelskatt också på aktier vid bildandet av aktiebolag och vid ökning av aktiekapital. Stämpelskatten på aktier upphörde den 1 januari 1995.

Stämpelskatten inbringade 7 118 miljoner kronor år 2004.

[7] *Beräkningskonventionen, rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet.*

Tabellbilaga:

5.19 Tabell	Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationers, finansiella tillgångar och skulder 1996-2005, ställning vid årets slut
5.20 Tabell	Skatt på kapital år 2004 för individer efter ålder samt för dödsbon
5.21 Tabell	Skatt på kapital år 2004 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon
5.22 Tabell	Avkastning på finansiellt kapital år 2004 för individer efter ålder samt för dödsbon
5.23 Tabell	Avkastning på finansiellt kapital år 2004 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon
5.24 Tabell	Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-2005, löpande och fasta priser
5.25 Tabell	Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-2005
5.26 Tabell	Generalindex på Stockholms fondbörs
5.27 Tabell	Villaränta (Spintab) 1990 och framåt, för rörlig ränta respektive femårig bunden

5.19 Tabell
Hushållssektorns, inkl. hushållens intresseorganisationer, finansiella tillgångar och skulder 1996-2005, ställning vid årets slut

Financial assets and liabilities 1996-2005, of households, incl. private non-profit institutions serving households, outstanding values at the end of the year

	Totalt, mdkr Total, BSEK										Per inv 2005, kr
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004***	2005	Per capita 2005, SEK
Finansiell nettoförmögenhet *(Net financial wealth)*	**1 311**	**1 612**	**1 742**	**2 186**	**2 050**	**2 015**	**1 665**	**1 820**	**1 992**	**1 639**	**181 200**
Summa finansiella tillgångar *(Total financial assets)*	**2 171**	**2 524**	**2 710**	**3 238**	**3 187**	**3 241**	**2 988**	**3 266**	**3 590**	**3 422**	**378 200**
Sedlar, mynt och inlåning *(Currency and deposits)*	**550**	**524**	**512**	**525**	**520**	**580**	**623**	**670**	**678**	**739**	**81 600**
- sedlar och mynt *(currency)*	52	55	58	66	67	77	77	79	78	80	8 900
- bankinlåning *(deposits in banks)*	453	437	448	452	444	491	530	573	580	637	70 400
- allemanssparande *(national savings accounts)*	44	29	.	.	.	.	.	.	.	.	
- riksgäldsspar *(national debt savings)*	.	3	6	7	8	12	16	19	20	21	2 400
Obligationer (*Bonds (long term)*)	**180**	**166**	**171**	**146**	**107**	**97**	**95**	**101**	**92**	**99**	**10 900**
- privatobligationer och konvertibler *(bonds)*	97	93	100	88	56	51	54	60	53	57	6 200
- premieobligationer *(lottery bonds)*	67	64	63	53	49	43	40	39	38	42	4 600
- riksgäldskonto *(national debt account)*	16	9	8	4	3	2	1	1	1	.	
Lån till företag, finanssektorn, kommuner (*Loans*)	**22**	**19**	**14**	**18**	**18**	**17**	**15**	**12**	**12**	**12**	**1 300**
Aktier och andelar* (*Shares and other equities*)	**535**	**779**	**869**	**1 237**	**1 104**	**966**	**666**	**831**	**971**	**1 207**	**133 400**
- svenska börsaktier *(sw. quoted shares)*	315	440	459	579	500	426	289	373	464	591	65 400
- svenska fondandelar (sw. *mutual fund shares)*	168	262	308	488	451	392	259	310	343	438	48 500
- utländska aktier (*foreign shares)*	51	77	102	171	153	148	118	148	164	178	19 600
Försäkringssparande *(Insurance technical reserves)*	**585**	**759**	**871**	**1 069**	**1 184**	**1 304**	**1 269**	**1 226**	**1 331**	**1 357**	**150 000**
- individuellt *(individual pension savings)*	332	448	529	702	765	854	790	562	609	542	59 900
- kollektivt *(collective insurance)*	235	292	311	336	384	415	447	629	686	777	85 900
- utländskt *(foreign)*	18	19	31	31	35	34	33	35	36	38	4 200
Handelskrediter *(Trade credits)*	**4**	**6**	**6**	**7**	**9**	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**	**900**
Övriga finansiella tillgångar inkl. korrigeringspost ** *(Other accounts receivable incl. adjustment item)***	**295**	**271**	**268**	**236**	**245**	**269**	**311**	**418**	**498**	**.**	
Summa skulder *(Total liabilities)*	**860**	**912**	**969**	**1 052**	**1 138**	**1 226**	**1 323**	**1 447**	**1 599**	**1 782**	**197 000**
Lån (*Loans*)	**851**	**901**	**956**	**1 038**	**1 121**	**1 207**	**1 304**	**1 427**	**1 580**	**1 764**	**195 000**
- banker *(banks)*	188	205	218	235	267	282	296	299	315	353	39 000
- bostadsinstitut *(housing credit institutions)*	502	519	549	592	620	680	748	840	973	1 111	122 800
- övriga finansinstitut *(other financial institutions)*	64	68	72	85	95	98	105	124	121	125	13 800
- offentliga sektorn *(general government)*	98	108	117	127	138	147	155	164	170	175	19 300
Handelskrediter *(Trade credit)*	**9**	**10**	**12**	**13**	**17**	**18**	**18**	**19**	**19**	**19**	**2 100**

* Icke börsnoterade aktier redovisas under övriga tillgångar.
** Inklusive korrigeringspost för avstämning mot Nationalräkenskapernas hushållssparande.
*** Siffrorna för 2004 och framåt är ställningssiffror från 4:e kvartalet.

Källa: SCB, Finansräkenskaper FM 11 SM 0401, FM17 SM 0502 och FM17 SM 0602.

5.20 Tabell
Skatt på kapital år 2004 för individer efter ålder samt för dödsbon
Taxes on capital 2004 for individuals by age group and for deceased persons´ estates

Ålder Age	**Antal individer** Number of persons	**Totalbelopp, mnkr** Total amount, MSEK						**Medelvärden per individ, kr** Mean value all individuals, SEK					
		Fastighets-skatt Real estate tax	**Förmögen-hetsskatt** Wealth tax	**Nettoskatt på finansiellt kapital** Net tax income från financial capital	**varav** of which: **Skatt på kapital-överskott** Tax on capital surplus	**varav** of which: **Skatte-reduktion för underskott** Tax reduction for capital deficit	**Summa direkt skatt på kapital för individer** Sum direct capital tax	**Fastighets-skatt** Real estate tax	**Förmögen-hetsskatt** Wealth tax	**Nettoskatt på finansiellt kapital** Net tax income från financial capital	**varav** of which: **Skatt på kapital-överskott** Tax on capital surplus	**varav** of which: **Skatte-reduktion för underskott** Tax reduction for capital deficit	**Summa direkt skatt på kapital för individer** Sum direct capital tax
0 - 17	1 811 375	8	40	327	328	-1	374	4	22	181	181	-1	206
18 - 24	739 241	39	36	309	522	-214	384	53	49	418	706	-289	519
25 - 34	1 147 822	979	134	-1 569	1 495	-3 064	-456	853	117	-1 367	1 302	-2 669	-397
35 - 44	1 266 659	2 887	364	-1 991	3 279	-5 270	1 260	2 279	287	-1 572	2 589	-4 161	995
45 - 54	1 180 999	3 248	843	1 036	5 132	-4 096	5 126	2 750	714	877	4 345	-3 468	4 340
55 - 64	1 186 424	3 634	1 666	5 080	8 017	-2 937	10 381	3 063	1 404	4 282	6 757	-2 476	8 750
65 - 74	766 148	1 896	1 148	3 297	4 234	-937	6 341	2 475	1 498	4 303	5 526	-1 223	8 276
75 -	861 389	1 198	994	3 877	4 193	-316	6 069	1 391	1 154	4 501	4 868	-367	7 046
Samtliga (*All*)	**8 960 055**	**13 889**	**5 224**	**10 366**	**27 200**	**-16 834**	**29 479**	**1 550**	**583**	**1 157**	**3 036**	**-1 879**	**3 290**
Andel % (*Share,%*)		47%	18%	35%	92%	-57%	100%						
Tillkommer för dödsbon m.m. *(To be added for deceased persons estate)*	225 186	90	24	1 052	1 061	-9	1 166	400	107	4 672	4 712	-40	5 178
Totalt *(Total)*	**9 185 242**	**13 979**	**5 249**	**11 418**	**28 261**	**-16 842**	**30 646**						

Anm: De avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 5.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 2004

5.21 Tabell
Skatt på kapital år 2004 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon
Taxes on capital 2004 for individuals by assessed earned income and for deceased persons´ estates

Taxerad förvärvs-inkomst, tkr	Antal individer	Totalbelopp, mnkr Total amount, MSEK						Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK					
		Fastighets-skatt	Förmögen-hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which		Summa direkt skatt på kapital för individer	Fastighets-skatt	Förmögen-hetsskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav of which		Summa direkt skatt på kapital för individer
					Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott					Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott	
Assessed income from work, KSEK	Number of persons	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income från financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax	Real estate tax	Wealth tax	Net tax income från financial capital	Tax on capital surplus	Tax reduction for capital deficit	Sum direct capital tax
0	1 907 996	224	213	960	1 027	-67	1 397	117	112	503	538	-35	732
1 - 20	401 722	116	87	651	672	-21	853	289	217	1 621	1 673	-52	2 123
20 - 40	208 129	96	45	405	467	-62	546	461	216	1 946	2 244	-298	2 623
40 - 60	165 837	113	32	332	434	-103	477	681	193	2 002	2 617	-621	2 876
60 - 80	222 096	190	135	610	757	-147	935	855	608	2 747	3 408	-662	4 210
80 - 100	460 844	366	154	745	1 018	-273	1 265	794	334	1 617	2 209	-592	2 745
100 - 120	397 111	437	128	710	1 071	-361	1 276	1 100	322	1 788	2 697	-909	3 213
120 - 140	411 930	485	125	620	1 085	-465	1 230	1 177	303	1 505	2 634	-1 129	2 986
140 - 160	464 667	671	173	556	1 202	-646	1 399	1 444	372	1 197	2 587	-1 390	3 011
160 - 180	496 610	762	182	361	1 230	-869	1 304	1 534	366	727	2 477	-1 750	2 626
180 - 200	509 761	896	215	153	1 225	-1 072	1 265	1 758	422	300	2 403	-2 103	2 482
200 - 220	514 712	946	208	-70	1 165	-1 236	1 084	1 838	404	-136	2 263	-2 401	2 106
220 - 240	490 086	933	198	-226	1 136	-1 362	905	1 904	404	-461	2 318	-2 779	1 847
240 - 260	428 491	915	244	-251	1 074	-1 325	908	2 135	569	-586	2 506	-3 092	2 119
260 - 280	360 199	862	196	-327	900	-1 227	732	2 393	544	-908	2 499	-3 406	2 032
280 - 300	300 801	789	187	-266	846	-1 113	709	2 623	622	-884	2 812	-3 700	2 357
300 - 320	252 204	772	204	-48	938	-986	929	3 061	809	-190	3 719	-3 910	3 684
320 - 340	176 280	535	160	-113	640	-753	582	3 035	908	-641	3 631	-4 272	3 302
340 - 360	131 324	436	124	-66	543	-609	494	3 320	944	-503	4 135	-4 637	3 762
360 - 400	187 228	683	278	61	1 013	-953	1 022	3 648	1 485	326	5 411	-5 090	5 459
400 - 500	241 202	1 043	451	398	1 783	-1 385	1 892	4 324	1 870	1 650	7 392	-5 742	7 844
500 -1000	206 571	1 289	853	1 388	2 933	-1 545	3 530	6 240	4 129	6 719	14 199	-7 479	17 089
1000 -	24 255	329	633	3 783	4 040	-256	4 746	13 564	26 098	155 968	166 564	-10 555	195 671
Samtliga *(All)*	**8 960 055**	**13 889**	**5 224**	**10 366**	**27 200**	**-16 834**	**29 479**	**1 550**	**583**	**1 157**	**3 036**	**-1 879**	**3 290**
Tillkommer för dödsbon m.m. *(To be added for deceased persons estate)*	225 186	90	24	1 052	1 061	-9	1 166	400	107	4 672	4 712	-40	5 178
Totalt *(Total)*	**9 185 242**	**13 979**	**5 249**	**11 418**	**28 261**	**-16 842**	**30 646**						

Anm: De avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 5.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 2004

5.22 Tabell
Avkastning på finansiellt kapital år 2004 för individer efter ålder samt för dödsbon
Yield on financial capital 2004 for individuals by age group and for deceased persons´ estates

Ålder	**Antal individer**	**Totalbelopp, mnkr** Total amount, MSEK					**Medelvärden per individ, kr** Mean value all individuals, SEK				
		Räntein-komster, utdelningar m.m.	**Reavinster netto för förlust**	**Skuldräntor m.m.**	**Avdrag för förvaltnings-kostnad**	**Summa underlag**	**Räntein-komster, utdelningar m.m.**	**Reavinster netto för förlust**	**Skuldräntor m.m.**	**Avdrag för förvaltnings-kostnad**	**Summa underlag**
Age	Number of persons	Income from interest and dividends	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. Cost	Sum tax base	Income from interest and dividends	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. Cost	Sum tax base
0 - 15	1 811 375	787	273	-5	-5	1 051	434	151	-3	-3	580
16 - 24	739 241	859	864	-740	-5	978	1 162	1 169	-1 001	-7	1 323
25 - 34	1 147 822	2 079	3 371	-10 934	-19	-5 502	1 811	2 937	-9 526	-17	-4 794
35 - 44	1 266 659	4 763	7 505	-19 275	-35	-7 042	3 760	5 925	-15 217	-28	-5 560
45 - 54	1 180 999	7 727	11 362	-15 848	-62	3 180	6 543	9 621	-13 419	-52	2 692
55 - 64	1 186 424	12 529	16 633	-12 240	-87	16 835	10 560	14 019	-10 317	-73	14 190
65 - 74	766 148	6 245	8 464	-3 691	-63	10 955	8 151	11 047	-4 818	-82	14 299
75 -	861 389	5 534	8 756	-1 281	-58	12 951	6 425	10 165	-1 487	-67	15 035
Samtliga *(All)*	**8 960 055**	**40 523**	**57 229**	**-64 013**	**-333**	**33 406**	**4 523**	**6 387**	**-7 144**	**-37**	**3 728**
Tillkommer för dödsbon m.m. *(To be added for deceased persons estate)*	225 186	399	3 141	-71	-4	3 466	1 772	13 948	-315	-18	15 387
Totalt *(Total)*	**9 185 242**	**40 922**	**60 370**	**-64 083**	**-337**	**36 871**					

Anm: De avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i 5.10 Tabell sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 2004

5.23 Tabell
Avkastning på finansiellt kapital år 2004 för individer efter taxerad förvärvsinkomst samt för dödsbon
Yield on financial capital 2004 for individuals by assessed income from earnings and for capital of deceased persons´ estates

Taxerad förvärvs-inkomst, tkr	Antal individer	Totalbelopp, mnkr Total amount, MSEK					Medelvärden per individ, kr Mean value all individuals, SEK				
		Räntein-komster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltnings-kostnad	Summa underlag	Räntein-komster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltnings-kostnad	Summa underlag
Assessed income from work, KSEK	Number of persons	Income from interest and dividends	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. Cost	Sum tax base	Income from interest and dividends	Capital gain net for losses	Interest on debts	Deduction for adm. Cost	Sum tax base
0	1 907 996	1 595	1 963	-666	-21	2 871	836	1 029	-349	-11	1 505
1 - 20	401 722	931	1 383	-358	-5	1 951	2 318	3 443	-891	-12	4 857
20 - 40	208 129	679	901	-359	-3	1 218	3 262	4 329	-1 725	-14	5 852
40 - 60	165 837	537	968	-491	-6	1 008	3 238	5 837	-2 961	-36	6 078
60 - 80	222 096	911	1 665	-562	-5	2 010	4 102	7 497	-2 530	-23	9 046
80 - 100	460 844	1 388	2 051	-973	-11	2 455	3 012	4 451	-2 111	-24	5 327
100 - 120	397 111	1 462	2 255	-1 353	-8	2 356	3 682	5 679	-3 407	-20	5 933
120 - 140	411 930	1 382	2 360	-1 721	-9	2 011	3 355	5 729	-4 178	-22	4 884
140 - 160	464 667	1 742	2 507	-2 382	-11	1 856	3 749	5 395	-5 126	-24	3 994
160 - 180	496 610	1 667	2 676	-3 145	-9	1 189	3 357	5 389	-6 333	-18	2 394
180 - 200	509 761	1 729	2 594	-3 848	-13	461	3 392	5 089	-7 549	-26	906
200 - 220	514 712	1 769	2 455	-4 453	-9	-238	3 437	4 770	-8 651	-17	-462
220 - 240	490 086	1 635	2 574	-4 963	-10	-763	3 336	5 252	-10 127	-20	-1 559
240 - 260	428 491	1 666	2 338	-4 806	-26	-829	3 888	5 456	-11 216	-61	-1 932
260 - 280	360 199	1 480	1 810	-4 454	-10	-1 174	4 109	5 025	-12 365	-28	-3 259
280 - 300	300 801	1 452	1 794	-4 109	-15	-878	4 827	5 964	-13 660	-50	-2 919
300 - 320	252 204	1 682	1 853	-3 720	-12	-197	6 669	7 347	-14 750	-48	-781
320 - 340	176 280	1 162	1 307	-2 843	-9	-383	6 592	7 414	-16 128	-51	-2 173
340 - 360	131 324	903	1 130	-2 277	-8	-253	6 876	8 605	-17 339	-61	-1 919
360 - 400	187 228	1 848	2 015	-3 639	-12	212	9 870	10 762	-19 436	-64	1 132
400 - 500	241 202	3 205	3 449	-5 341	-29	1 284	13 288	14 299	-22 143	-120	5 323
500 -1000	206 571	4 663	6 101	-6 193	-57	4 513	22 573	29 535	-29 980	-276	21 852
1000 -	24 255	5 035	9 079	-1 355	-35	12 724	207 586	374 315	-55 865	-1 443	524 593
Samtliga *(All)*	**8 960 055**	**40 523**	**57 229**	**-64 013**	**-333**	**33 406**	**4 523**	**6 387**	**-7 144**	**-37**	**3 728**
Tillkommer för dödsbon *(To be added for deceased persons´ estate)*	225 186	399	3 141	-71	-4	3 466	1 772	13 948	-315	-18	15 387
Totalt *(Total)*	**9 185 242**	**40 922**	**60 370**	**-64 083**	**-337**	**36 871**					

Anm: De avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i 5.10 Tabell sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av SCB:s s.k. storurval för 2004

5.24 Tabell
Prisutvecklingen på småhus och fritidshus 1981-2005, löpande och 1981 års priser
Real estate prices for permanent one- and two dwelling houses and houses for seasonal use 1981-2005, current prices and price level of 1981

År	**Småhus** Permanent one- or two-dwelling houses				**Fritidshus** Houses for seasonal use				**KPI** Consumer price index	
Year	**Index 1981 = 100** Index 1981=100		**Förändr. föreg. år,%** Change in % from last year		**Index 1981 = 100** Index 1981=100		**Förändr. föreg. år,%** Change in % from last year		**Index 1981=100** Index 1981=100	**Förändring från föreg. år, %** Change from last year, %
	Löpande priser Current prices	**Fasta priser** Price level of 1981	**Löpande priser** Current prices	**Fasta priser** Price level of 1981	**Löpande priser** Current prices	**Fasta priser** Price level of 1981	**Löpande priser** Current prices	**Fasta priser** Price level of 1981		
1981	100	100			100	100			100	
1982	101	93	+1	-7	104	96	+4	-4	109	+8,6
1983	101	85	+0	-8	107	90	+3	-6	118	+9,0
1984	105	82	+4	-4	112	88	+5	-3	128	+8,0
1985	109	79	+4	-3	117	85	+4	-3	137	+7,4
1986	115	80	+6	+1	123	86	+5	+1	143	+4,2
1987	130	87	+13	+9	139	93	+13	+8	149	+4,2
1988	154	98	+18	+12	166	105	+19	+13	158	+5,8
1989	181	108	+18	+10	191	114	+15	+8	168	+6,5
1990	203	110	+12	+2	216	117	+13	+2	185	+10,4
1991	217	107	+7	-2	253	125	+17	+7	203	+9,4
1992	197	95	-9	-11	225	109	-11	-13	207	+2,2
1993	175	81	-11	-15	205	94	-9	-13	217	+4,7
1994	183	83	+5	+2	215	97	+5	+3	222	+2,2
1995	184	81	+1	-2	215	95	+0	-2	227	+2,5
1996	185	81	+1	-0	219	96	+2	+1	229	+0,7
1997	198	86	+7	+7	228*	99*	+4*	+4*	230	+0,2
1998	217	94	+10	+9	248	108	+9	+9	230	+0,2
1999	237	103	+9	+9	268	116	+8	+8	231	+0,4
2000	263	113	+11	+10	306	132	+14	+13	233	+0,7
2001	284	119	+8	+6	335	141	+9	+7	238	+2,3
2002	302	124	+6	+4	358	147	+7	+5	243	+2,1
2003	322	130	+7	+4	383	154	+7	+5	248	+2,1
2004	353	142	+10	+9	424	170	+11	+10	249	+0,4
2005	387	155	+10	+9	470	188	+11	+10	250	+0,4

* Tidsseriebrott

Källa: SCB, Fastighetsprisstatistik

5.25 Tabell
Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner, 1981=100
Real estate price index for one- and two-dwelling buildings, 1981=100

	1981	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Konsumentprisindex ***(Consumer price index)***	**100**	**137**	**185**	**227**	**233**	**238**	**243**	**248**	**249**	**250**
Egna hem *(Owner-occupied one- or two-dwelling buildings)*										
Stockholms län	100	111	246	204	365	402	426	436	468	502
därav Stor-Stockholm	100	111	247	206	374	411	434	443	475	509
Östra Mellansverige	100	107	190	171	231	248	271	292	317	344
Småland med öarna	100	104	173	176	227	242	257	275	298	324
Sydsverige	100	107	204	196	290	314	337	368	410	458
därav Stor-Malmö	100	109	229	210	346	374	403	445	503	569
Västsverige	100	114	213	187	259	278	296	327	369	418
därav Stor-Göteborg	100	116	242	200	305	328	351	394	446	505
Norra mellansverige	100	106	178	167	193	203	213	225	244	264
Mellersta Norrland	100	107	168	152	173	178	185	194	206	219
Övre Norrland	100	110	179	166	195	205	214	219	236	255
Hela riket *(All of Sweden)*	**100**	**109**	**203**	**184**	**262**	**284**	**302**	**322**	**353**	**387**
Fritidshus *(Buildings for seasonal and secondary use)*										
Stockholms län	100	122	263	239	414	472	496	505	546	591
Södra ostkusten, Öland och Gotland	100	109	194	210	277	305	334	371	406	444
Västkusten	100	122	238	243	381	413	443	499	564	637
Sydsverige	100	114	202	227	362	385	422	452	533	627
Göta och Svealands inland utom Dalarnas län	100	114	199	197	224	238	260	281	308	337
Norra ostkusten t.o.m. Höga kusten	100	116	194	206	267	279	294	313	356	404
Nedre Norrlands inland samt Dalarnas län	100	110	161	156	175	186	192	222	241	261
Övre Norrland	100	130	212	211	246	272	279	287	315	346
Hela riket *(All of Sweden)*	**100**	**117**	**216**	**215**	**306**	**335**	**358**	**383**	**424**	**470**

Källa: SCB, Fastighetsprisstatistik

5.26 Tabell
Generalindex på Stockholms fondbörs, aktieindex 29/12 1995=100
The Stockholm Stock Exchange share index, index 29/12 1995=100

År Year	**Index vid slutet av året** Index by the end of the year	**Förändring i % från föregående år** Change in % fråm last year
1980	7	
1981	11	+57
1982	15	+35
1983	25	+66
1984	22	-11
1985	28	+25
1986	42	+51
1987	38	-8
1988	58	+52
1989	73	+24
1990	50	-31
1991	53	+5
1992	53	-1
1993	81	+54
1994	85	+5
1995	100	+18
1996	138	+38
1997	172	+25
1998	191	+11
1999	316	+66
2000	278	-12
2001	231	-17
2002	145	-37
2003	188	+30
2004	221	+18
2005	293	+33

Källa: Affärsvärldens hemsida: www.afv.se

5.27 Diagram
Villaränta (Spintab) 1990-2006, för rörlig ränta respektive femårig bunden, procent
Lending rate for family houses, 1990 -2006, showing floating interest rate and interest rate for five-year fixed-term loan, percent

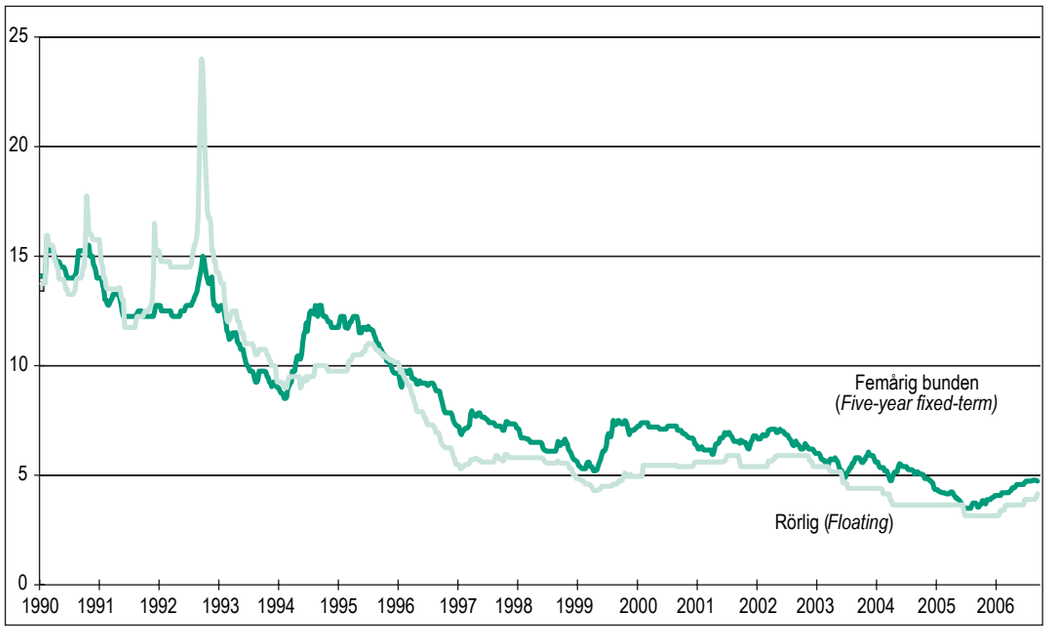

Källa: Boverket

Källor och lästips:

Ekonomistyrningsverket:
- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar).
- Statsbudgetens utfall.
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna).
- Ekonomistyrningsverkets hemsida (www.esv.se).

Skatteverket:
- De svenska skatternas historia.
- Skattenyheter (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka.).
- Fastighetsskatt. Informationsbroschyr från skatteförvaltningen.
- Skatteverkets hemsida (www.skatteverket.se).

Statistiska centralbyrån:
- Realkapitalstock och förmögenhet 1980-1995. Appendix 3 till Nationalräkenskaper 1980-1994. Statistiska meddelanden N 10 SM 9501.
- Förmögenhetsfördelningen i Sverige 1997 med tillbakablick till 1975. Rapport 2000:1.
- Finansräkenskaper. Statistiska meddelanden serie FM 11 (år) samt serie FM 17 (kvartal).
- Inkomststatistik. Statistiska meddelanden serie HE 20.
- Inkomstfördelningsundersökningen. Statistiska meddelanden serie HE 21.
- Taxering och skatter. Statistiska meddelanden HE 22
- Taxeringsutfallet. Statistiska meddelanden serie OE 21.
- Rikets fastigheter. Statistiska meddelanden serie BO 37.
- Fastighetsprisstatistik. Statistiska meddelanden serie BO 41.
- Rapport 2003, Minskade vinster 2001, Kapitalvinster och kapitalförluster, Förmögenhet
- SCB:s hemsida (www.scb.se).

Boverket:
- Boverkets indikatorer. Utvecklingen på bygg-, bostads- och kreditmarknaden.

Övrigt:
- Fastighetstaxering – precision, påverkansmöjligheter, individuella bedömningar (SOU 2000:10).
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).

Ordinarie inkomster:

Grundskatt	kronor	480,000: —
Kavalleriregementenas hästvakansspanmål	»	280,000: —
Afgifter för persedelunderhållet vid rusthållsinfanteriet	»	38,000: —
Trosspassevolansafgift	»	19,000: —
Tillfälliga rotevakansafgifter	»	150,000: —
Soldatvakansafgift	»	19,000: —
Båtsmansvakansafgift	»	150,000: —
Arrendemedel	»	2,100,000: —
Mantalspenningar	»	750,000: —
Bötesmedel	»	400,000: —
Kontrollstämpelmedel	»	60,000: —
Fyr- och båkmedel	»	1,500,000: —
Telegrafmedel	»	6,500,000: —
Jernvägstrafikmedel	»	7,000,000: —
Skogsmedel	»	7,500,000: —
Extra uppbörd	»	100,000: —
säger		27,046,000: —

Bevillningar:

Tullmedel	kronor	49,000,000: —
Postmedel	»	13,340,000: —
Bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter	»	300,000: —
Stämpelmedel	»	6,500,000: —
Bränvinstillverkningsskatt	»	20,500,000: —
Hvitbetssockertillverkningsafgift	»	11,000,000: —
Bevillning af fast egendom samt af inkomst för år 1902	»	8,500,000: —
Tilläggsbevillning till bevillningen af fast egendom samt af inkomst för år 1902	»	7,650,000: —
Inkomstskatt för år 1903	»	10,500,000: —
säger		127,290,000: —
summa	kronor	154,336,000: —

Kongl. Maj:t föreslår vidare enligt ofvan nämnda protokoll öfver finansärenden för den 11 innevarande månad:

Transport kronor 154,336,000: —

Vid sekelskiftet fanns två punktskatter eller acciser, en på brännvin och en på socker. Dessa två punktskatter stod för ca 20 procent av statens inkomster.

6 Skatt på varor och tjänster

År 2004	Mdkr	Per invånare, kr
Skatt på arbete	824	91 700
Skatt på kapital	136	15 100
Skatt på varor och tjänster m.m.	336	37 300
Summa skatter	**1 296**	**144 100**

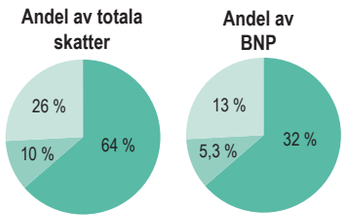

- De olika skatterna på varor och tjänster inbringade år 2004 sammanlagt 336 miljarder kronor eller utslaget per invånare cirka 37 000 kr.
- Skatt på varor och tjänster utgjorde år 2004 cirka 26 procent av det totala skatteuttaget och motsvarade 13 procent av BNP.

6.1 Inledning

6.1.1 Moms och punktskatter

Med skatt på varor och tjänster avses sådana skatter som utgår på produktion, försäljning och konsumtion av varor och tjänster. De består av dels den generella mervärdesskatten, som tas ut på nästan all omsättning av varor och tjänster, dels ett antal skatter som tas ut på specifika varor och tjänster.

En vedertagen term sedan 1940-talet för de sistnämnda skatterna är punktskatter. Historiskt har dessa funnits i Sverige i mer än 400 år. Punktskatterna är ett uttryck för den rådande samhällsstrukturen och har långt in i modern tid, tillsammans med tullavgifterna, varit den dominerande inkomstkällan för staten.

Ett annat sätt att beskriva skatter på varor och tjänster är att definiera dem som skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare, som kan vara privata eller offentliga, och producenter eller säljare. Differentierade mervärdesskattesatser eller punktskatter på specifika varor eller tjänster är i vissa fall ett uttryck för en ambition att styra efterfrågan. Förändringar i skattesatserna slår dock inte nödvändigtvis igenom fullt ut på konsumentpriserna. Hur stor del av skatten som övervältras på konsumenten beror på hur efterfrågan påverkas av prisförändringar, dvs. på priskänsligheten (se vidare kapitel 1).

Skatter på varor och tjänster är ofta så kallade indirekta skatter. Med detta menas skatter som normalt sett belastar konsumenterna men tas ut och betalas in av producenterna eller säljarna (se vidare kapitel 1). Det finns i regel en administrativ fördel med detta. Antalet skattskyldiga som ska hanteras av skatteadministrationen blir betydligt färre än de som är avsedda att träffas av skatten. Alla punktskatter behöver dock inte vara indirekta skatter. Definitionsmässigt har det ingen betydelse vem som redovisar och betalar in skatten. Ett exempel på en punktskatt som betalas direkt av dem som belastas av den är fordonsskatten.

För en internationell jämförelse av skatterna på varor och tjänster hänvisas till kapitel 15.

6.1.2 Harmonisering inom EU

Inom EU finns en strävan att skapa vissa gemensamma regler inom skatteområdet. Framförallt har inriktningen varit att harmonisera de indirekta skatterna. När den s.k. inre marknaden infördes den 1 januari 1993 avskaffades i princip alla gränskontroller för handel mellan medlemsstaterna. Samtidigt innebar det att inga indirekta skatter, importavgifter eller tullar längre får tas ut vid gränspassage.

För att den gemensamma marknaden ska fungera så effektivt som möjligt och för

att säkerställa medlemsländernas skatteintäkter har man inom EU beslutat om ett antal direktiv, som sammantaget innebär att mervärdesskatten och punktskatterna på alkohol, tobak samt energi harmoniseras. Harmoniseringen innebär att skattebaserna definierats på ett enhetligt sätt och att miniminivåer fastställts. Det finns dock inga restriktioner vad avser maximala skattesatser.

Beskattningsförfarandet vid handel mellan EU-länder beskrivs närmare i avsnitten 6.2.3 och 6.3.1.

6.1.3 Skatter på varor och tjänster utgör en fjärdedel av alla skatter

Skatterna på varor och tjänster uppgick år 2004 till sammanlagt 336 miljarder kronor eller 13 procent av den beräknade bruttonationalprodukten (BNP) för det året. Cirka 70 procent av denna skatteuppbörd hänför sig till mervärdesskatten (momsen) och resterande 30 procent till punktskatterna.

Sedan skattereformen 1990-91, då underlaget för momsen breddades, har skatten på varor och tjänster (konsumtionsskatter) som andel av de totala skatterna uppgått till omkring en fjärdedel. Momsens andel av konsumtionsskatterna har de senaste åren legat på cirka 70 procent.

6.1 Tabell
Skatter på varor och tjänster 1996-2004, mnkr
Taxes on goods and services 1996-2004, MSEK and percent

Skatteslag Nature of tax	1996 Mnkr MSEK	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Andel av total, % Share of total
Mervärdesskatt *(VAT)*	175 800	168 900	180 684	191 736	200 686	211 003	219 220	227 945	237 767	71
Punktskatter *(Excise duties)*	80 680	78 992	81 706	82 894	85 164	89 077	92 957	96 777	97 995	29
Totalt *(Total)*	**256 480**	**247 892**	**262 390**	**274 630**	**285 851**	**300 080**	**312 177**	**324 722**	**335 762**	**100**
Andel av BNP, % *(Share of GDP)*	**14,1**	**13,1**	**13,2**	**13,1**	**12,9**	**13,1**	**13,2**	**13,2**	**13,0**	

Anm: I tabellen ingår samtliga skatter som i statsbudgeten redovisas under huvudtiteln skatt på varor och tjänster med tillägg för lotteriskatt, som redovisas som skatt på inkomst. Beloppen för mervärdesskatt avser till och med 1997 betalda skatter. Från och med 1998 avser beloppen debiterade skatter periodiserade till det år inkomsten uppstod. Punktskatterna avser för samtliga år betalda skatter.

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt, och Ekonomistyrningsverket.

6.2 Mervärdesskatt (moms)

Mervärdesskatten (momsen) föregicks av en allmän varuskatt (omsättningsskatt) som endast togs ut i detaljistledet och uppgick till fyra procent av försäljningspriset. Omsättningsskatten ersattes år 1969 av momsen. Vid införandet var momsskattesatsen tio procent men höjdes redan efter två år till 15 procent. Moms utgår på värdet av skattepliktig omsättning av varor och tjänster. Varje enskild transaktion som innefattar försäljning eller uttag av varor och tjänster räknas som omsättning.

6.2.1 Moms betalas på det egna mervärdet

Enligt huvudregeln föreligger skattskyldighet för skattepliktig omsättning inom landet av vara eller tjänst som sker i en yrkesmässig verksamhet. Dessutom föreligger skattskyldighet för skattepliktig import av varor från land utanför EU samt för s.k. gemenskapsinterna förvärv inom EU. Med det sistnämnda menas skattepliktig införsel av vara mellan två momspliktiga parter från en medlemsstat till en annan (se vidare avsnitt 6.2.3). Export av varor till länder utanför EU är momsbefriad.

Momsen tas ut på privat och offentlig konsumtion av varor och tjänster. Momsen tas ut i varje led i produktions- och distributionskedjan för en vara eller tjänst. Den som är skattskyldig betalar skatt på den omsättning som sker i ledet och har rätt till avdrag för den skatt som påförts av eller betalats till leverantör i tidigare led. I varje led betalar sålunda den skattskyldige företagaren moms till staten på det egna mervärdet (moms på mervärdet = utgående moms – ingående moms). Därav följer benämningen mervärdesskatt. Summan av all påförd moms i alla leden övervältras på slutkonsumenten eller användaren av varan eller tjänsten. Den totala momsen påverkas inte av antalet led i kedjan.

6.2 Tabell
Totala skatter och konsumtionsskatter (skatt på varor och tjänster), 1989/90-2004, mdkr och procent
Total tax revenue and revenues from taxes on goods and services, 1989/90-2004, BSEK and percent

Budgetår Fiscal year	Totala skatter* Total tax revenue	Skatt på varor och tjänster** Taxes on goods and services	därav moms*** VAT	Andel skatt på varor och tjänster av totala skatter, % Taxes on goods and services share of total tax revenue, %
89/90	726	169	100	23,3
90/91	762	191	123	25,1
91/92	750	190	120	25,3
92/93	731	187	118	25,6
1993	723	195	123	27,0
1994	756	188	116	24,9
1995	815	188	116	23,1
1996	929	256	176	27,6
1997	978	248	169	25,4
1998	1 035	262	181	25,3
1999	1 106	275	192	24,8
2000	1 172	286	201	24,4
2001	1 164	300	211	25,8
2002	1 170	312	219	26,7
2003	1 224	325	228	26,5
2004	1 292	336	238	26,0

* Uppgifterna om totala skatter är reviderade från och med 1993 p.g.a. omläggning av nationalräkenskaperna. Skillnaden i totala skatter för år 2004 mellan 6.2 Tabell och den inledande tabellen i kapitel 6 beror på skillnader i definitioner mellan nationalräkenskaperna och Skatteverkets statistik.

** Från och med 1996 ingår, förutom de skatter som i statsbudgeten redovisas under inkomsttiteln Skatt på varor och tjänster, även lotteriskatt.

*** Beloppen avser till och med 1995 nettomomsen efter avräkning för statens, kommunernas och landstingens kompensation för betald moms. Från och med 1996 ingår inga sådana kompensationer. Till och med 1997 avser beloppen betalda skatter. Från och med 1998 avser beloppen debiterade skatter periodiserade till det år inkomsten uppstod.

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna, Ekonomistyrningsverket och Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

I följande exempel visas schematiskt hur företag i olika led tar ut moms från nästa led och drar av momsen från det föregående ledet samt betalar in mellanskillnaden till staten. I exemplet används skattesatsen 25 procent.

6.2.2 Nästan alla varor och tjänster är skattepliktiga

I princip alla varor och tjänster är skattepliktiga sedan skattereformen 1990-1991. Det finns dock sådant som fortfarande är undantaget från skatteplikt, bl.a. köp och hyra av fastighet, sjukvård, tandvård och social omsorg, utbildning i offentlig regi, bank-, finansierings- och försäkringstjänster samt viss kulturverksamhet. Producenterna av de uppräknade varorna och tjänsterna har inte rätt att dra av den ingående momsen. Detta innebär att priset som konsumenten betalar påverkats av den moms producenten betalat till tidigare led. Det

Trävarufirman A säljer till möbelfabriken B

Faktura till B		Momsredovisning	
Trävaror	500	Utgående moms	125
Moms 25 %	125	Ingående moms	0
Fakturasumma	625	Till staten (125-0)	125

Möbelfabriken B säljer till möbelaffären C

Faktura till C		Momsredovisning	
Bokhylla	1 400	Utgående moms	350
Moms 25 %	350	Ingående moms	125
Fakturasumma	1 750	Till staten (350-125)	225

Möbelaffären C säljer till kunden D

Kontantpris till D		Momsredovisning	
Bokhylla	2 469	Utgående moms	493
(inkl moms 493)		Ingående moms	350
		Till staten (493-350)	143
Kunden D	**2 469**	**Summa**	**493**

finns således en s.k. dold moms även i priset för varor och tjänster som är undantagna från skatteplikt. Ett fåtal varor och tjänster är dock s.k. kvalificerat undantagna från moms. Detta innebär att den som omsätter sådan vara eller tjänst har rätt till återbetalning av moms på inköp i verksamheten, vilket medför att konsumentpriset inte påverkats av någon moms. Så är fallet för t.ex. vissa tidskrifter och läkemedel.

Huvudregeln är att moms utgår med 25 procent av beskattningsunderlaget. Skattesatsen är sålunda en påläggsprocent på priset före moms. Detta motsvarar 20 procent av priset inklusive moms. Miniminivån i EU för "normalskattesatsen" är 15 procent. Det tillåts dock två lägre skattesatser med en miniminivå på fem procent. I Sverige beskattas bland annat livsmedel, hotelltjänster och transporter i skidliftar med en skattesats på tolv procent. Nyhetstidningar och entréavgifter till exempelvis bio- och teaterföreställningar beskattas med sex procent, liksom böcker och tidskrifter samt persontransporter. Som framgår av tabell 6.3 har skattesatsstrukturen förändrats ett flertal gånger sedan skattereformen 1991. Inga förändringar har dock skett sedan 2002, då en lägre skattesats infördes för böcker och tidskrifter.

Förslag i budgetpropositionen hösten 2006

Den särskilda bestämmelsen om skattesatsen för transport i skidliftar föreslås bli borttagen från den 1 januari 2007. Detta innebär att sådana transporter kommer att beskattas med samma skattesats som gäller för idrott och persontransporter, dvs. med 6 procent istället för 12.

6.2.3 Gemenskapsinterna förvärv

Som tidigare nämnts i avsnitt 6.1.2 innebär införandet av den s.k. inre marknaden inom EU att mervärdesskatt inte längre får tas ut vid gränsen när varor förs mellan två medlemsländer. Beskattningen sker dock fortfarande i huvudsak enligt den s.k. destinationsprincipen, som innebär att momsen tillfaller destinationslandet för varan. Sveriges medlemskap i EU innebar därför att ett nytt förfarande fick införas vid införsel av varor från annat EU-land. Förfarandet innebär att beskattningen av s.k. gemenskapsinterna förvärv sker inom det ordinarie mervärdesskattesystemet istället för som tidigare genom en särskild gränsuppbörd. Detta görs genom tillämpning av s.k. omvänd skattskyldighet på så sätt att köparen får redovisa en förvärvsskatt i sin skattedeklaration. Avdrag får sedan göras för denna skatt enligt samma regler som vid inköp inom landet.

6.3 Tabell
Skattesatser för mervärdesskatt 1991-2006, procent
VAT rates for 1991-2006, percent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997-2000	2001	2002-2006
Generellt *(General)*	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Livsmedel m.m. *(Food etc.)*	25	18	21	21	21	12	12	12	12
Restaurang *(Restaurants)*	25	18	21	21	25	25	25	25	25
Hotell, camping och transport i skidliftar *(Hotel, camping and transport in skilifts)*	25	18	21	12	12	12	12	12	12
Personbefordran *(Passenger transport)*	25	18	21	12	12	12	12	6	6
Inträde djurparker *(Entrance fee zoological gardens)*	25	25	25	25	25	25	25	6	6
Böcker och tidskrifter *(Books and magazines)*	25	25	25	25	25	25	25	25	6
Dagstidningar *(Newspapers)*	-	-	-	-	-	6	6	6	6
Kultur, idrott *(Culture, sport)*	-	-	-	-	-	-	6	6	6

Anm: Skattesatsen redovisad som påslag på pris exklusive mervärdesskatt.

Källa: Skatteverket.

I nedanstående exempel visas hur mervärdesskatten tas ut från olika led när inköp sker från ett annat EU-land.

Trävarufirman Holzmann & Sohn i Tyskland säljer till möbelfabriken B

Faktura till B		Momsredovisning	
Trävaror	500		
Fakturasumma	500		

Möbelfabriken B säljer till möbelaffären C

Faktura till C		**Momsredovisning**	
Bokhylla	1 400	Utgående moms	350
Moms 25 %	350	Utgående moms (förvärvsskatt, 25% av 500)	125
Fakturasumma	1 750	Ingående moms	125
		Till staten (350+125-125)	350

Möbelaffären C säljer till kunden D

Kontantpris till D		**Momsredovisning**	
Bokhylla	2 469	Utgående moms	493
(inkl moms 493)		Ingående moms	350
		Till staten (493-350)	143
Kunden D	**2 469**	**Summa**	**493**

Den som omsätter varor med leverans till annat EU-land, som föranleder beskattning hos köparen enligt ovan beskrivna regler, ska lämna en periodisk sammanställning, en s.k. kvartalsredovisning (KVR). I denna ska uppgifter lämnas om bl.a. värdet av leveranserna och köparens registreringsnummer till moms. KVR ska i vissa fall även lämnas då ett företag för över eller låter föra över varor mellan EU-länder utan att omsättning föreligger.

6.2.4 Distansförsäljning mellan EU-länder

Det finns särskilda bestämmelser om s.k. distansförsäljning. Dessa bestämmelser gäller främst postorder- och internetförsäljning till privatpersoner från ett EU-land till ett annat. Närmare bestämt krävs för att det ska vara fråga om distansförsäljning att ett företag i ett EU-land säljer varor till en person, som inte är skattskyldig, i ett annat EU-land och att säljaren står för transporten. Så länge försäljningen från ett företag i ett annat EU-land till Sverige inte överstiger 320 000 kr redovisas skatten i säljarens hemland. Om gränsen överskrids ska företaget registrera sig i Sverige och betala moms enligt svenska regler för den försäljning som sker här. Är det fråga om försäljning av alkohol, tobak eller mineralolja gäller inte beloppsgränsen. För dessa varor föreligger skatteplikt i köparens hemland från första kronan.

6.2.5 Redovisning, beskattningsunderlag och omsättning

Redovisning av momsen kan ske på två sätt. Skattskyldiga med ett beskattningsunderlag som uppgår till högst 1 miljon kronor per beskattningsår och som är skyldiga att lämna självdeklaration får redovisa skatten i denna deklaration. Momsen ingår för dessa i den slutliga skatten. Eventuell överskjutande ingående moms gottskrivs vid debiteringen av slutlig skatt.

Skattskyldiga med ett beskattningsunderlag över 1 miljon kronor ska redovisa skatten varje månad i en särskild skattedeklaration. Om beskattningsunderlaget överstiger 40 miljoner kronor per beskattningsår sker inbetalningen av momsen senast den 26:e i månaden efter den månad som avses, i annat fall senast den 12:e i andra månaden efter. Handelsbolag och de som inte är skyldiga att lämna självdeklaration får lämna skattedeklaration för helt år om summan av beskattningsunderlagen beräknas uppgå till högst 200 000 kr. Under år 2005 uppgick antalet skattedeklarationer med moms till totalt cirka 4,1 miljoner. Antalet skattskyldiga som redovisar moms i skattedeklarationen uppgår till cirka 393 000 (se 6.4 Tabell).

6.4 Tabell
Antalet mervärdesskatteregistrerade juni 2006
Number of enterprises registered for VAT in Juny 2006

Skattskyldiga Liable to tax	**Skattedeklaration** Tax return		**Helårsredovisning** Whole year accounting period	**Inkomstdeklaration** Income tax return	**Totalt** Total
	< 40 mnkr	**>40 mnkr**			
Juridiska personer *(Legal entities)*	260 162	10 810	28 682	55 171	354 825
Fysiska personer *(Private individuals)*	122 207	110	9	441 285	563 611
Totalt *(Total)*	**382 369**	**10 920**	**28 691**	**496 456**	**918 436**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt.

Beskattningsunderlaget är inte detsamma som företagets omsättning. Ett exempel på en transaktion som beskattas utan att vara omsättning är varuförvärv från annat EG-land. På motsvarande sätt är försäljning av varor till ett annat EG-land undantaget från moms samtidigt som det naturligtvis är en del av omsättningen. Över tre fjärdedelar av alla företag har en omsättning som är mindre än en miljon kronor (6.5 Tabell).

6.5 Tabell
Antalet företag efter omsättningens storlek 2004
Number of enterprises by turnover 2004

Omsättning Turnover	Antal företag Number of enterprises	Andel i procent Share in percent
- 1 mnkr	638 345	76
1 - 10 mnkr	158 466	19
10 - 50 mnkr	30 784	4
50 - 100 mnkr	4 966	1
100 mnkr - 1 mdkr	5 253	1
1 mdkr -	670	0,1
Totalt *(Total)*	**838 484**	**100**

Anm: Antalet företag avser alla som redovisat något momsrelaterat belopp i skattedeklarationen eller inkomstdeklarationen avseende 2004. I omsättningen ingår momspliktig och momsfri omsättning inom Sverige samt omsättning till utlandet.

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt.

6.2.6 Momsuppbörden
Skatteverket är beskattningsmyndighet för all omsättning av varor och tjänster inom landet. Motsvarande funktion har Tullverket för import av varor från land utanför EU. I redovisningen av momsen skiljer man därför mellan inbetalningar till Skatteverket respektive Tullverket.

Inom momssystemet görs även utbetalningar. Sådana görs i de fall en skattskyldig under en redovisningsperiod deklarerar en större ingående än utgående moms. Utbetalningar i särskild ordning görs även till utländska företag som påförts moms i samband med förvärv från svenska skattskyldiga.

Skillnaden mellan inbetalningar och utbetalningar av moms redovisas som inkomst i statsbudgeten. Utöver de betalningar som redovisas i tabellen nedan påverkas statsbudgeten av den kompensation som statliga myndigheter får för den moms de betalar i sin verksamhet. Denna uppgick år 2004 till cirka 23 miljarder kronor. För kommuner och landsting fanns före 1996 ett liknande kompensationssystem för betald moms. Detta ersattes av det s.k. kommunkontosystemet, som finansierades av kommunerna och landstingen själva genom avgifter. Från och med år 2003 sker kommunernas och landstingens kompensation för betald moms återigen via statsbudgeten. Finansieringen sker genom en minskning av de generella statsbidragen till kommunerna. Syftet med kompensationerna till statliga myndigheter, kommunerna och landstingen är att eliminera momsens konkurrenssnedvridande effekter. Momsen ska inte påverka valet mellan att utföra tjänster i egen regi eller att upphandla tjänster från privata entreprenörer.

6.2.7 Redovisning efter skattesats
I de skattskyldigas deklarationer redovisas den utgående momsen efter skattesats. Den ingående momsen, som är avdragsgill, redovisas däremot inte efter skattesats. En sammanställning av omsättningen och momsen efter skattesats enligt skattedeklarationerna för 2005 lämnas i 6.7 Tabell. Cirka 80 procent av den utgående momsen hänför sig till sådan skattepliktig omsättning som beskattas med 25 procent.

6.2.8 Momsuppbörden per bransch
I 6.8 Tabell har den momsuppbörd som administreras av Skatteverket fördelats efter bransch. Parti- och detaljhandeln svarar för mer än hälften av nettouppbörden, medan tillverkningsindustrin totalt sett redovisar en negativ nettomoms.

Som tidigare förklarats betalar varje skattskyldig moms på det mervärde som denne tillfört i produktions- och distributionskedjan. Tabellen nedan avspeglar dock inte helt detta mervärde, vilket förklaras av att moms endast betalas på omsättning som sker inom landet. När varor exporteras, dvs. omsätts utanför landet, upphör beskattningskedjan. Detta innebär att det exporterande företaget endast drar av den moms som betalats för det mervärde som uppstått i tidigare led, utan att redovisa någon utgående moms. För det exporterande företaget betyder det att en negativ nettomoms redovisas för just denna affärstransaktion. Totalt sett innebär det dock endast att en utjämning sker av den moms som redovisats i tidigare led. Denna utjämning framgår dock inte av tabellen om tidigare led finns i en annan bransch än det exporterande företaget.

6.6 Tabell
Redovisning av mervärdesskatt 1995-2004, mdkr
VAT revenues and expenditures 1995-2004, BSEK

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Inbetalningar *(Ingoing payments)*										
Tullverket *(Customs authorities)*	48,8	33,4	37,7	38,9	37,3	47,1	46,3	44,9	46,9	43,7
Skatteverket *(Tax Agency)*	211,0	245,2	245,4	270,8	288,5	307,7	324,9	331,3	335,6	345,8
Summa *(Sum total)*	**259,8**	**278,6**	**283,1**	**309,7**	**325,7**	**354,8**	**371,1**	**376,2**	**382,5**	**389,5**
Utbetalningar *(Outgoing payments)*										
Skatteverket *(Tax Agency)*	106,3	105,7	117,0	133,5	138,6	158,9	165,0	160,3	159,2	156,4
Övriga utbetalningar* *(Other payments)*				0,8	0,9	1,0	0,9	2,3	1,1	1,0
Summa *(Total)*	**106,3**	**105,7**	**117,0**	**134,4**	**139,5**	**159,8**	**165,9**	**162,7**	**160,3**	**157,4**
Mervärdeskatt redovisad i inkomstdeklarationen (*VAT reported in annual income tax returns)*				5,4	5,5	5,7	5,8	5,7	5,7	5,7
Övriga betalningar** *(Other payments)*	2,0	2,9	2,8							
Nettouppbörd *(Net payments)*	**155,5**	**175,8**	**168,9**	**180,7**	**191,7**	**200,7**	**211,0**	**219,2**	**227,9**	**237,8**

Anm: Beloppen avser till och med 1997 betalda skatter. Från och med 1998 avser beloppen debiterade skatter periodiserade till det år inkomsten uppstod.
* Övriga utbetalningar avser till största delen återbetalningar av moms till ej skattskyldiga utländska företag.
** I övriga betalningar ingår moms redovisad i inkomstdeklaration, indrivning av restförd moms, återbetalningar till utländska företag m.m.

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt, och Ekonomistyrningsverket.

6.7 Tabell
Omsättning och moms efter skattesats 2005, mdkr
Total turnover and VAT revenues according to tax rate 2005, BSEK

	Omsättning Turnover	Utgående moms Output tax	Ingående moms Input tax	Nettouppbörd Net collection of taxes
Skattesats 25% *(Tax rate 25%)*	**3 727**	**932**		
Skattesats 12% *(Tax rate 12%)*	**437**	**52**		
Skattesats 6% *(Tax rate 6%)*	**113**	**7**		
Utgående moms på varuförvärv från annat EG-land *(Output tax on goods acquired from another EC country)*		**149**		
Utgående moms på tjänsteförvärv från utlandet *(Output tax on services supplied from another country)*		**36**		
Skattefri omsättning *(Turnover, tax free)*	**344**			
Omsättning till annat EG-land *(Turnover, other EC countries)*	**605**			
Exportomsättning *(Turnover, export)*	**861**			
Totalt *(Total)*	**6 087**	**1 176**	**973**	**203**

Anm: Sammanställningen inkluderar i princip endast vad som redovisats i skattedeklarationen. Uppgifterna om omsättning efter skattesats är framräknade från redovisad utgående skatt. Till skillnad mot 6.5 Tabell ingår inte tullmoms, moms i inkomstdeklarationen och återbetalningar till utländska företag.

Källa: SCB.

6.8 Tabell
Moms fördelad efter bransch 2005, mnkr
VAT according to corporate sector 2005, MSEK

Bransch Corporate sector	**Utgående moms** Output tax			**Ingående moms** Input tax	**Netto** Net
	På omsättning On turnover	**På varuförvärv från annat EG-land** On goods acquired from another EC country	**På tjänsteförvärv från utlandet** On services supplied from another country		
Jordbruk, skogsbruk och fiske *(Agriculture, forestry and fishing)*	24 086	845	250	21 843	3 338
Gruvor och mineralutvinning *(Mines and quarries)*	3 825	164	72	4 076	-15
Tillverkningsindustri *(Manufacturing industry)*	167 821	60 586	13 614	274 144	-32 123
El-, gas-, värme- och vattenverk *(Electricity, gas and water works)*	54 269	369	269	38 921	15 986
Byggindustri *(Construction)*	77 010	1 266	261	53 099	25 438
Varuhandel, reparation av fordon m.m *(Wholesale and retail trade)*	366 706	76 832	3 583	349 553	97 568
Hotell- och restaurangverksamhet *(Hotels and restaurants)*	13 792	57	75	9 398	4 526
Transport och kommunikationer *(Transport and communication)*	84 997	836	7 413	76 156	17 090
Kreditinstitut och försäkringsbolag *(Financial institutions and insurance companies)*	28 202	1 082	699	28 305	1 678
Fastighetsbolag och företagsservice *(Renting, business service and real estate companies)*	142 174	5 774	9 449	99 166	58 231
Offentlig förvaltning *(Community services)*	1 562	232	157	175	1 776
Utbildning, sjukvård och sociala tjänster *(Education, health care and social service)*	10 374	184	49	5 906	4 701
Andra samhälleliga och personliga tjänster *(Other community and personal services)*	15 420	406	540	11 314	5 052
Utan bransch/konkurser *(Without corporate sector/bankruptcy)*	721	94	59	1 039	-165
Totalt *(Total)*	**990 959**	**148 727**	**36 490**	**973 095**	**203 081**

Källa: SCB.

6.3 Punktskatter

6.3.1 Allmänt om punktskatter

Punktskatter är skatter på specifika varor och tjänster. Till skillnad från de flesta andra typer av skatter har punktskatterna ofta dubbla syften. Förutom det fiskala syftet, att ge inkomster till statskassan, används de ofta som ekonomiskt styrmedel för att påverka resursutnyttjandet eller den privata konsumtionen. Som styrmedel avspeglar punktskatterna i regel de ambitioner som finns inom politiken, exempelvis vad gäller miljön eller folkhälsan. Att punktskatterna fungerar som politiskt instrument innebär också att de ofta är föremål för justeringar och omläggningar av olika slag. Under årens lopp har många punktskatter försvunnit, medan andra tillkommit.

Energi- och miljöskatternas andel ökar

I tabellen nedan visas utvecklingen av punktskatterna sedan 1994 fördelad på de viktigaste grupperna. De energi- och miljörelaterade punktskatterna har ökat i betydelse på senare år och svarade år 2005 tillsammans för cirka två tredjedelar av den totala punktskatteuppbörden. I motsvarande mån har alkohol- och tobaksskatternas andel sjunkit. Fordonsbeskattningens andel (exkl. skatt på drivmedel) är i stort sett oförändrad. Importskatternas fiskala betydelse för svenska staten helt upphört även om de fortfarande redovisas som inkomst i statsbudgeten. Dessa skatter tillfaller nämligen EU:s gemensamma budget efter avdrag med tio procent för respektive medlemsstats administrationskostnader. Lotteri-, spel- och reklamskatterna har totalt sett minskat över åren, både i relativa och absoluta tal.

En mer detaljerad redovisning av de enskilda skatterna lämnas i respektive avsnitt nedan.

6.9 Tabell
Uppbörd av vissa punktskattegrupper 1994-2005, mnkr
Revenues from different groups of excise duties 1994-2005, MSEK

År Year	**Skatt på energi** Energy taxes	**Andra miljörelaterade skatter** Environment taxes	**Alkohol- och tobaksskatter** Alcohol and tobacco taxes	**Skatt på vägtrafik** Tax on road traffic	**Skatt på import** Import tax	**Lotteri-, spel- och reklamskatt** Lottery, gambling and advertising taxes	**Totalt** Total
1994	40 383	246	18 933	5 994	5 505	4 253	75 314
1995	41 432	401	19 007	6 013	4 981	4 352	76 186
1996	48 031	465	18 669	7 131	3 625	3 418	81 339
1997	48 617	606	17 644	6 787	3 808	2 285	79 747
1998	51 348	576	17 583	7 127	3 766	2 438	82 838
1999	52 040	615	18 116	7 514	3 530	2 341	84 157
2000	52 464	1 741	18 737	7 944	3 806	2 386	87 078
2001	54 921	1 552	19 127	7 866	3 643	2 193	89 302
2002	58 304	1 447	19 531	8 431	3 476	2 007	93 196
2003	62 211	1 584	19 199	8 595	3 461	1 970	97 019
2004	63 525	1 390	18 429	9 058	3 787	2 062	98 251
2005	65 373	1 296	18 121	11 292	4 649	2 107	102 838

Källa: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket och Vägverket.

Begränsat antal registrerade skattskyldiga för punktskatter

Jämfört med övriga skatter på arbete och kapital är antalet registrerade skattskyldiga för punktskatter få. Totalt uppgår de till cirka 9 000 näringsidkare, varav mer än hälften är registrerade för reklamskatt. De flesta reklamskatteskyldiga erlägger högst 1 miljon kronor per år i reklamskatt. För övriga punktskatter uppgår antalet skattskyldiga till endast några hundra eller i vissa fall några enstaka.

Som framgår av 6.10 Tabell ökade antalet registrerade skattskyldiga för alkoholskatt efter EU-inträdet 1995. Under de senaste åren har antalet ökat ytterligare, liksom antalet skattskyldiga för tobaksskatt. Denna ökning är en följd av införandet av exportbutiklagen, som reglerar försäljning av obeskattade alkohol- och tobaksvaror till flygpassagerare som reser till en plats utanför EU:s skatteområde. Antalet skattskyldiga för spelskatt har varierat kraftigt under den jämförda tidsperioden. Minskningen under 1995 beror på att skatten på bingospel då slopades. Det större antalet skattskyldiga under åren 1998 till 2000 beror på att varuspelsautomater beskattades under dessa år. Nedgången det senaste året beror dock endast på att Skatteverket haft en striktare tillämpning av reglerna för registrering. Ett fåtal skattskyldiga svarar i allmänhet för merparten av uppbörden av respektive punktskatt (6.11 Tabell). Extremfallet är tobaksskatten där en skattskyldig svarar för 97 procent av skatteuppbörden.

6.10 Tabell
Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter 1993-2005
Number of enterprises registered for excise duties 1993-2005

År Year	**1993**	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Bränslen *(Fuel)*	435	756	731	634	660	651	654	658	639	639	621	646	634
Elkraft *(Electricity)*	577	553	614	557	566	574	589	594	622	630	620	722	709
Tobak *(Tobacco)*	14	15	18	20	23	24	60	64	72	73	73	82	82
Alkohol *(Alcohol)*	21	21	252	265	265	289	347	437	510	566	614	708	793
Lotterier *(Lottery)*	4	8	8	4	5	5	5	5	5	5	5	3	3
Reklam *(Advertising)*	5 033	4 783	5 299	4 795	4 773	4 548	3 855	3 961	3 987	4 041	4 133	4 463	4 718
Spel *(Gambling)*	1 496	1 118	240	196	250	498	550	547	384	384	185	197	196
Avfall *(Waste)*								303	286	276	269	253	253
Totalt *(Total)*	**7 580**	**7 254**	**7 162**	**6 471**	**6 542**	**6 589**	**6 060**	**6 569**	**6 505**	**6 614**	**6 520**	**7 074**	**7 388**

Källa: Skatteverket, Särskilda skattekontoret i Ludvika

6.11 Tabell
Antalet registrerade skattskyldiga för vissa punktskatter fjärde kvartalet 2005 efter nettouppbörd, mnkr
Number of enterprises registered for certain excise duties in the fourth quarter 2005 according to duty paid, MSEK

Mnkr	Skatt på Tax on				
	Olja, gasol och metan	Bensin	Reklam	Alkohol	Tobak
MSEK	Oil, liquefied petroleum gas and methane	Petrol	Advertising	Alcohol	Tobacco
-1	120	18	4 198	703	67
1-5	72	-	5	30	4
5-10	22	3	-	15	-
10-25	10	3	-	8	2
25-50	9	1	-	11	1
50-100	-	-	-	-	-
100-	5	7	-	5	1
Totalt *(Total)*	**238**	**32**	**4 203**	**772**	**75**

Källa: Skatteverket, Särskilda skattekontoret i Ludvika.

Varorna beskattas i det land där de konsumeras

För varor som ingår i det harmoniserade punktskatteområdet – mineraloljor, alkohol och tobak – gäller, som tidigare beskrevs i avsnitt 6.1.2., gemensamma förfaranderegler inom EU. Reglerna innebär att varorna kan cirkulera fritt mellan medlemsländerna utan gränskontroller och beskattningskonsekvenser. Beskattningen inträder först när varan blir tillgänglig för konsumtion, dvs. i normalfallet när varan levereras till detaljistledet. För detta ändamål har det skapats en s.k. suspensionsordning med upplagshavare, varumottagare och skatterepresentanter (6.12 Tabell). Under den tid varan omfattas av suspensionsordningen kan den endast hanteras av en upplagshavare. En upplagshavare har tillstånd att ta emot obeskattade varor från en annan upplagshavare och att hantera obeskattade varor i ett godkänt lager (skatteupplag). Skattskyldigheten inträder när en varumottagare, eller i deras ställe skatterepresentanter, tar emot en obeskattad vara från en upplagshavare i ett annat medlemsland.

De gemensamma förfaranderegler bygger på den tidigare beskrivna destinationsprincipen för beskattning av konsumtion, dvs. att skatten tillfaller destinationslandet. Det finns ett undantag från destinationsprincipen. Varor som privatpersoner medför för eget bruk från ett medlemsland till ett annat beskattas i inköpslandet. För mineraloljeprodukter gäller att skatt då även tas ut i Sverige. Sverige fick dock vid sitt medlemskap i EU övergångsvis rätt att tillämpa vissa begränsningar när det gäller privat införsel av alkohol och tobak. Denna rätt upphörde vid ingången av 2004.

6.12 Tabell
Antal upplagshavare, upplag och registrerade varumottagare för harmoniserade punktskatter 2005
Number of authorized warehousekeepers, warehouses and registered traders for harmonized excise duties 2005

Vara	Upplagshavare	Upplag	Reg varumottagare
Good	Warehouse-keepers	Warehouses	Reg traders
Mineraloljor *(Mineral oil)*	230	1 448	5
Alkohol *(Alcohol)*	510	1 068	253
Tobak *(Tobacco)*	59	105	2
Bensin *(Petrol)*	30	189	2
Totalt *(Total)*	**829**	**2 810**	**262**

Källa: Skatteverket, Särskilda skattekontoret i Ludvika

6.3.2 Energiskatter

Energiskatt är en samlingsbeteckning för punktskatter på ett antal bränslen och elektrisk kraft. De olika energiskatterna kan lite grovt delas in i fiskala och resursstyrande skatter. Till resursstyrande skatter räknas koldioxid- och svavelskatterna. Den allmänna energiskatten betraktas normalt som en fiskal skatt, trots att även den till viss del har fått en resursstyrande utformning.

Den första energiskatten infördes i Sverige år 1929, då bensin och motoralkoholer började beskattas. Skatt på dieselolja för fordonsdrift infördes 1937. Konsumtionsskatt på el har funnits sedan 1951. År 1957 infördes den allmänna energiskatten. I samband med skattereformen åren 1990

och 1991 omstrukturerades energibeskattningen. Bland annat infördes nya skattekomponenter i form av koldioxidskatt och svavelskatt på bränslen. År 1993 genomfördes en energiskattereform, som bl.a. innebar att tillverkningsindustrin befriades från energiskatten på bränslen och el samt fick reducerad koldioxidskatt. Motiven för införande av energiskatter var till en början främst fiskala. Under de senaste decennierna har dock de energi- och miljömässiga aspekterna börjat väga allt tyngre. Exempelvis har koldioxidskatten fått ökad tyngd i förhållande till den allmänna energiskatten i syfte att öka den allmänna miljöstyrningen.

Energi- och koldioxidskattesatserna räknas varje år upp med hänsyn till prisutvecklingen. Uppräkningen baseras på förändringen i konsumentprisindex mellan juni månad andra året före beskattningsåret och juni månad året före beskattningsåret.

6.13 Tabell
Uppbörd av energiskatter 1994-2005, mnkr
Revenues from energy taxes 1994-2005, MSEK

År Year	Bensinskatt* Petrol tax*	Allmän energiskatt General energy tax	Särskild skatt på elkraft från kärnkraftverk Nuclear power tax	Skatt på viss elkraft** Tax on electricity from certain sources**	Koldixidskatt CO_2 tax	Svavelskatt Sulphur tax	Summa energiskatt Total energy tax
1994	22 030	10 239	137	817	6 943	217	40 383
1995	1 711	27 456	133	908	11 078	146	41 432
1996	-2	30 371	974	1 423	15 053	212	48 031
1997	-	34 212	1 478	194	12 599	134	48 617
1998	-	36 900	1 537	-	12 796	115	51 348
1999	-	37 573	1 553	-	12 811	104	52 040
2000	-	38 419	1 726	-	12 245	75	52 464
2001	-	36 542	1 841	-	16 457	81	54 921
2002	-	37 003	1 796	-	19 373	131	58 304
2003	-	36 498	1 824	-	23 753	136	62 211
2004	-	35 380	1 860	-	26 193	93	63 525
2005	-	37 685	1 804	-	25 810	74	65 373

* Bensinskatten är från och med 1996 inkluderad i den allmänna energiskatten (From 1996 the petrol tax is included in the general energy tax).
** Den särskilda produktionsskatten på elkraft ersattes 1997 av en särskild fastighetsskatt (The tax on electricity from certain sources was in 1997 replaced by a real estate tax).

Källa: Ekonomistyrningsverket.

Energiskatt på bränslen

Bränslen beskattas med flera olika skatter. Förutom allmän energiskatt och koldioxidskatt påförs svavelhaltiga bränslen en särskild svavelskatt. Storleken på det totala skattebeloppet styrs av många faktorer, såsom bränslets miljömässiga egenskaper, till vad det används och av vem.

Den allmänna principen är att skatt ska utgå på allt bränsle som används till uppvärmning eller för motordrift. Biobränslen och torv för uppvärmningsändamål undantas dock normalt från energi- och koldioxidskatt.

Koldioxid- och svavelskatterna beräknas utifrån en enhetlig grund. Koldioxidskatten utgår med 91 öre per kilo utsläppt koldioxid. Svavelskatten uppgår för kol och torv till 30 kr per kilo utsläppt svavel och för olja till 27 kr per kubikmeter för varje tiondels viktprocent svavel i oljan.

Den allmänna energiskatten baseras inte på energivärdet eller efter någon annan enhetlig princip. Den allmänna energiskatten på bensin och dieselolja styrs dock av en miljöklassning, som bland annat bygger på bränslets innehåll av vissa kemiska ämnen och av dess kokpunkt. Eldningsolja miljöklassas inte på samma sätt. Anledningen är att förbränningen i dagens värmepannor är så effektiv att den miljömässiga skillnaden är liten mellan olika slags oljor. För att dieseloljan ska kunna skiljas från eldningsolja färgmärks den senare, lågbeskattade oljan.

6.14 Tabell
Allmänna energi- och miljöskattesatser för bränslen exkl. moms 2006
General energy and environmental duties for fuel excl. VAT 2006

Bränsleslag Type of fuel	Energiskatt Energy tax	Koldioxidskatt CO_2 tax	Total skatt Total tax
Bensin, kr/l *(Petrol, SEK/l)*			
miljöklass 1 *(environmental class 1)*	2,86	2,13	4,99
alkylatbensin *(alkylate based petrol)*	1,28	2,13	3,41
miljöklass 2 *(environmental class 2)*	2,89	2,13	5,02
annan bensin *(other petrols)*	3,56	2,13	5,69
Olja*(Oil)*			
för drift av motordrivet fordon samt av fartyg för privat ändamål (utan märkämnen), kr/l			
(for operation of motor-driven vehicle or vessel used for private purposes, SEK/l)			
miljöklass 1 *(environmental class 1)*	1,042	2,623	3,665
miljöklass 2 *(environmental class 2)*	1,286	2,623	3,909
miljöklass 3 alt. saknar miljöklass *(environmental class 3 or not classified)*	1,609	2,623	4,232
för andra ändamål, t.ex. uppvärmning (med märkämnen), kr/m^3			
(for other purposes, SEK/m^3)	739	2 623	3 362
Gasol, kr/ton *(Liquefied petroleum gas, SEK/metric ton)*			
för drift av motorfordon, fartyg eller luftfartyg *(for operation of motor-driven vehicle, vessel or aircraft)*	0	1 357	1 357
för annat ändamål *(for other purposes)*	145	2 759	2 904
Naturgas och metan, kr/1000 m^3 *(Natural gas and methane, SEK/1000 m^3)*			
för drift av motorfordon, fartyg eller luftfartyg *(for operation of motor-driven vehicle, vessel or aircraft)*	0	1 116	1 116
för annat ändamål *(for other purposes)*	239	1 965	2 204
Kolbränslen och petroleumkoks, kr/ton *(Coal and petroleum coke, SEK/metric ton)*	**315**	**2 282**	**2 597**
Råtallolja, kr/m^3 *(Crude tall oil, SEK/m^3)*	3 362	0	3 362

Anm: Ovannämnda bränslen samt torvbränslen kan också belastas med svavelskatt. För petroleumkoks, kol- och torvbränsle tas skatt ut med 30 kr per kg svavel i bränslet. För flytande bränslen tas svavelskatt ut med 27 kr per m^3 för varje tiondels viktprocent svavel.

Källa: Skatteverket.

För företag inom tillverkningsindustrin, växthusnäringen samt jordbruks-, skogsbruks och vattenbruksnäringarna är skatten på andra bränslen än bensin och dieselolja för drift av fordon reducerad. För dessa företag utgår ingen energiskatt medan koldioxidskatten är reducerad till 21 procent av annars gällande skatt (6.15 Tabell).

För den energiintensiva industrin finns möjligheter till ytterligare nedsättning av koldioxidskatten som utgår på det bränsle som används i tillverkningsprocessen. Sådan nedsättning medges, efter ansökan till beskattningsmyndigheten, om koldioxidskatten överstiger en viss andel av de framställda produkternas försäljningsvärde.[1]

För råtallolja som används som bränsle gäller särskilda regler. Trots att råtallolja är ett biobränsle omfattas det inte av undantaget från energibeskattning. Motivet för detta är näringspolitiskt. Syftet är att hålla ner efterfrågan på råtallolja som bränsle. En ökad efterfrågan skulle driva upp priset, vilket i sin tur skulle medföra problem för den delen av den kemiska industrin som använder råtallolja som råvara.

Bränslen som används för att producera elektrisk kraft belastas inte med energi- eller koldioxidskatt. Beskattningen av elektrisk kraft sker istället i konsumtionsledet.

[1] *Överstiger den koldioxidskatt som belastar ett företag inom dess näringar 0,8 % av försäljningsvärdet får det överskjutande skattebeloppet sättas ned till 24 %. Möjligheterna till nedsättning begränsas dock av EU:s minimiskattesatser för vissa mineraloljor.*

6.15 Tabell
Energi- och miljöskatter för bränslen som förbrukas inom industri, växthusnäring samt jord- , skogs- och vattenbruk, exkl. moms 2006
Energy and environmental duties for some special fuels in manufacturing, commercial greenhouses and farming excl. VAT 2006

Bränsleslag Type of fuel	**Energiskatt** Energy tax	**Koldioxidskatt** CO_2 tax	**Total skatt** Total tax
Olja (med märkämnen) kr/m³ *(Oil [low tax] SEK/m³)*	0	551	551
Gasol, kr/ton *(Liquefied petroleum gas)*	0	579	579
Naturgas och metan, kr/1000 kbm *(Natural gas and methane)*	0	413	413
Kolbränslen och petroleumkoks, kr/ton *(Coal and petroleum coke)*	0	479	479
Råtallolja, kr/m³ *(Crude tall oil)*	551	0	551

Anm: Eventuellt svavelinnehåll beskattas med samma skattesatser oavsett vem som förbrukar bränslet, dvs. petroleumkoks, kol- och torvbränsle beskattas med 30 kr per kg svavel i bränslet, och flytande bränslen beskattas med 27 kr per kbm för varje tiondels viktprocent svavel.
Källa: Skatteverket.

Skatt på elkraft

Elektrisk kraft beskattas, som nämns ovan, vid leverans till slutanvändare. Skatten är differentierad beroende på var i landet den konsumeras och, i likhet med energiskatten på bränslen, vem som konsumerar den. Industrin var tidigare helt befriad från elskatt. Detta undantag slopades dock 2004 och ersattes av en skattesats på 0,5 öre per kWh. Detta som en följd av EU:s antagande av det s.k. energiskattedirektivet.

Utöver den energiskatt som tas ut i användarledet vid konsumtion utgår även effektskatt på kärnkraftsreaktorer. Denna fasta skatt bestäms utifrån kärnkraftsreaktorns termiska effekt och utgår med 10 200 kr per megawatt och månad. Tidigare betalades även en produktionsskatt på elkraft från vattenkraftverk. Denna är numera ersatt av en särskild fastighetsskatt (se kapitel 5).

6.16 Tabell
Skattesatser för elkraft 2006, öre/kWh
Excise duties for electric power 2006, öre/kWh

Ändamål Purpose	**Södra och mellersta Sverige*** Southern and middle Sweden	**Norra Sverige**** Northern Sweden
Hushåll o icke-industriell verksamhet *(Households and non-industrial activity)*	26,1	20,1
Industri, växthus, jord- och skogsbruk *(Industry, commercial greenhouses and farming)*	0,5	0,5

*Med "Södra och mellersta Sverige" avses alla kommuner som inte ingår i det område som beskrivs som "norra Sverige" nedan.
** Med "Norra Sverige" avses samtliga kommuner i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt kommunerna Sollefteå, Ånge, Örnsköldsvik, Ljusdal, Malung, Mora, Orsa, Älvdalen och Torsby.
Källa: Skatteverket.

Sveriges tillförsel och användning av energi

Den svenska energitillförseln uppgick år 2004 till 647 tWh (6.17 Tabell). Olja och kärnkraft stod för de största andelarna, följt av biobränsle och vattenkraft.

Sedan 1970 har energitillförselns sammansättning förändrats kraftigt. Tillförseln av råolja och oljeprodukter har minskat med drygt 40 procent. Nettoproduktionen av el har ökat med drygt 250 procent genom utbyggnad av kärnkraften och även vattenkraften. Tillförseln av biobränslen har mer än fördubblats, medan kol och koks minskar.[2]

[2] *Energimyndigheten, Energiläget 2005*

6.17 Tabell
Sveriges energitillförsel efter energislag 2004, tWh
Energy supply in Sweden according to source 2004, tWh

Energislag Source of energy	**tWh** twh
Råolja och oljeprodukter *(Crude oil and oil products)*	205
Kärnkraft *(Nuclear power)*	227
Biobränslen, torv m m *(Biofuel, peat e.a.)*	110
Vattenkraft *(Hydroelectric power)*	60
Kol och koks *(Coal and coke)*	30
Naturgas, stadsgas *(Natural gas)*	9
Värmepumpar i fjärrvärmeverk (H*eat pumps in district heating plants*)	6
Vindkraft *(Wind power)*	0,76
Nettoimport av el *(Net import of electricity)*	-2
Totalt *(Total)*	**647**

Anm: Energitillförseln från kärnkraftverken har beräknats inkl.energiomvandlingsförluster.
TWH = Terrawatt-timmar, dvs. 10 upphöjt till 12 watt-timmar.

Källa: Statens Energimyndighet, Energiläget i siffror 2005.

6.18 Diagram
Sveriges energitillförsel efter energislag 1970-2004, tWh
Energy supply in Sweden according to source 1970-2004, tWh

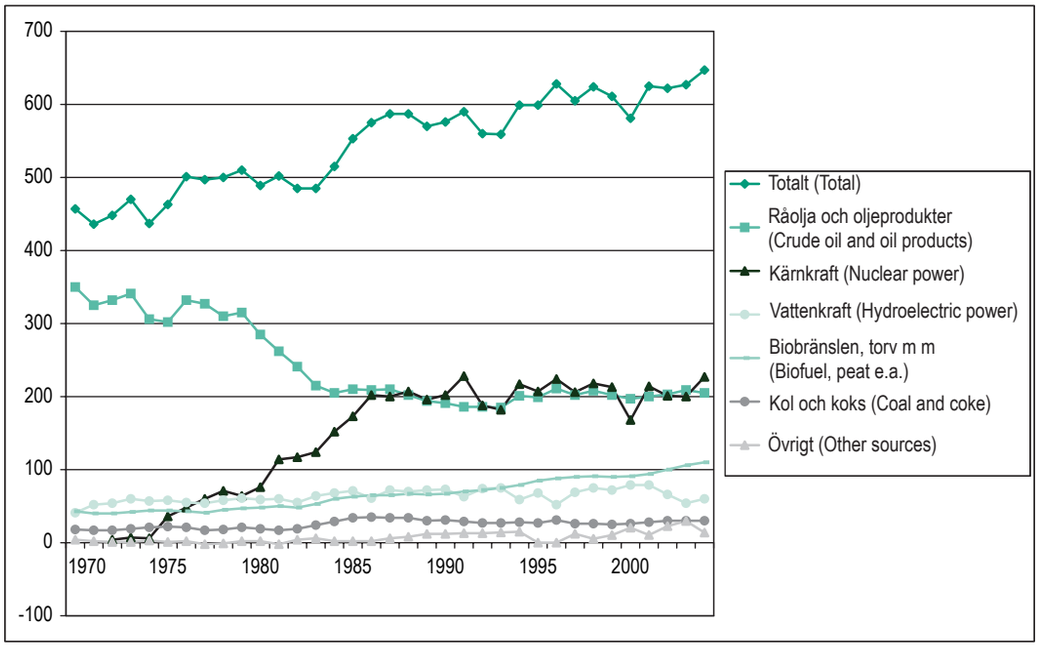

Källa: Statens Energimyndighet, Skatteverkets bearbetning.

6.19 Tabell
Slutlig energianvändning efter energislag och samhällssektor 2004, tWh
Final energy consumption according to energy source and community sector 2004, tWh

Energislag Energy source	Bostäder, service m.m. Housing, service e.a	Industri Industry	Transporter Transports	Totalt Total
Oljeprodukter *(Oil products)*	19,4	21,8	117,4	158,6
El *(Electricity)*	72,3	56,0	2,8	131,1
Biobränsle, torv mm *(Biofuel, peat e.a.)*	12,8	52,6	-	65,4
Fjärrvärme *(District heating)*	42,1	5,3	-	47,4
Kol, koks *(Coal, coke)*	-	17,5	-	17,5
Naturgas *(Natural gas)*	1,7	4,1	0,2	6,0
Stadsgas *(Gasworks gas)*	0,5	0,0	-	0,5
Etanol *(Ethanol)*	-	-	1,6	1,6
Totalt *(Total)*	**148,8**	**157,4**	**122,0**	**428,2**

Anm: Den slutliga energianvändningen inkluderar ej distributions- och omvandlingsförluster.

Källa: Statens energimyndighet, Energiläget i siffror 2004 och Energiförsörjningen i Sverige, korttidsprognos 2005-03-15, samt egna beräkningar.

I 6.19 Tabell visas den slutliga energianvändningen efter energislag och samhällssektor. Skillnaden mellan den totala energitillförseln i föregående tabell och den totala energianvändningen utgörs av distributions- och omvandlingsförluster, 197 tWh, samt användning för icke energiändamål, 22 tWh.

Oljeprodukter står för 37 procent och el för 31 procent av den slutliga energianvändningen, som uppgår till cirka 428 tWh. Övriga energislag har mindre betydelse. Bostäder och service förbrukar cirka 35 procent av den totala energin, medan industrin förbrukar cirka 37 procent. Resterande 28 procent förbrukas av transportsektorn, där även utrikes transporter ingår. I både bostadssektorn och industrin är el det viktigaste energislaget. I industrin används dock biobränslen i nästan lika stor utsträckning som el. Inom transportsektorn kommer nästan all energianvändning från oljeprodukter.

Energiskatternas fördelning

Av de totala energiskatternas 65,4 miljarder kronor hänför sig större delen till skatter på bensin och olja (6.20 Tabell). Transportsektorn som står för den största förbrukningen av oljeprodukter svarar alltså för en stor del av skatteuppbörden.

Av de olika skatteslagen svarar den allmänna energiskatten för 39,5 miljarder kronor, eller cirka 60 procent, av den totala energiskatten. Koldioxidskatten uppgår till totalt 25,8 miljarder kronor, vilket motsvarar lite mindre än 40 procent av totaluppbörden. Svavelskatten, vilken uppgår till totalt 74 miljoner kronor, motsvarar endast 0,1 procent av den totala energiskatten.

6.20 Tabell
Uppbörd av energiskatter efter energi- och skatteslag 2005, mnkr
Revenues from energy taxes according to energy source and nature of tax 2005, MSEK

Energislag Energy source	Energiskatt Energy tax	Koldioxidskatt CO_2 tax	Svavelskatt Sulphur tax	Totalt Total
Bensin *(Petrol)*	14 833	11 140	-	25 972
Oljeprodukter *(Oil products)*	4 596	13 702	-	18 298
Råtallolja *(Crude tall oil)*	21	-	-	21
Övriga bränslen *(Other fuels)*	84	969	-	1 053
Samtliga bränslen *(All fuels)*	-	-	74	74
Elkraft *(Electricity)*	18 151	-	-	18 151
Produktionsskatt el från kärnkraftverk *(Nuclear power tax)*	1 804	-	-	1 804
Totalt *(Total)*	**39 489**	**25 810**	**74**	**65 373**

Källa: Ekonomistyrningsverket.

6.21 Tabell
Exempel på elpris juli 2006 (fasta avgifter tillkommer), öre/kWh och procent
Example of electricity price July 2006 (fixed charges not included), öre/kWh and percent

	Öre/kWh Öre/kWh	Procent Percent
Elpris exkl skatt *(Electricity price, excl tax)*	45,30	37
Nätavgifter *(Electric supply network fee)*	24,72	20
Elcertifikat *(electricity certificate)*	2,80	2
Energiskatt *(Energy tax)*	26,10	21
Moms *(VAT)*	24,73	20
Konsumentpris *(Consumer price)*	**123,65**	**100**

Källa: Skatteverket.

6.22 Tabell
Exempel på bensinpris (95 oktan blyfri) augusti 2006, kr
Example of petrol price (95 octane, lead-free) August 2006, SEK

	Kr SEK	Procent Percent
Pris exkl skatt *(Price excl tax)*	4,05	36
Energiskatt *(Energy tax)*	2,86	25
Koldioxidskatt *(CO_2 tax)*	2,13	19
Moms *(VAT)*	2,26	20
Pris per liter *(Price per litre)*	**11,30**	**100**

Källa: Skatteverket

Skatter och andra styrmedel i det internationella miljösamarbetet

I februari 2005 trädde det så kallade Kyotoprotokollet i kraft. Kyotoprotokollet är en överenskommelse mellan ett stort antal länder om en gemensam minskning av utsläppen av växthusgaser, till vilka bland annat koldioxid räknas. Kyotoprotokollet trädde i kraft i och med att uppgörelsens villkor om att minst 55 länder godkänt avtalet, varav i-länder som står för minst 55 procent av koldioxidutsläppen ingår. USA har dock av nationellt ekonomiska skäl valt att ställa sig utanför uppgörelsen.

När det gäller EU så finns ett gemensamt åtagande som innebär att medlemsländerna fördelar den totala utsläppsminskningen om åtta procent mellan sig. Denna fördelning har för Sveriges del inneburit att utsläppen faktiskt kan öka med fyra procent. Sverige har dock sedan tidigare beslutat om en nationell strategi för begränsning av utsläpp av koldioxid som innebär att utsläppen ska minska. Som ett delmål ska de svenska utsläppen av växthusgaser som ett medelvärde för perioden 2008-2012 vara minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990.

Ett effektivare resursutnyttjande, med bland annat minskade utsläpp av växthusgaser, kan uppnås med hjälp av ekonomiska styrmedel. Ett viktigt sådant är energi- och koldioxidbeskattningen. De senaste årens förändringar av skattestrukturen har haft som syfte att öka skatternas effektivitet som styrmedel. Hur stor roll beskattningen i framtiden kommer att få för styrningen mot ett effektivare resursutnyttjande är ännu osäkert. Utöver skatterna har det på senare år införts ett antal alternativa styrmedel.

Ett exempel på ett sådant styrmedel är systemet med elcertifikat som 2003 skapades till stöd för elproduktion med förnybar energi. Systemet fungerar på så sätt att producenterna av förnybar el tilldelas ett antal certifikat. Elanvändarna måste sedan köpa dessa certifikat motsvarande en viss andel av konsumtionen. Inkomsterna från certifikaten tillfaller producenterna, som på så sätt får en extra ersättning för produktionen av den förnybara elen. I systemet ingår också en handel med elcertifikat, vilket medför att det skapas ett marknadsbaserat pris och på sikt en stimulans till effektivare produktion av förnybar el.

Ett annat system för begränsning av koldioxidutsläpp är den marknad för handel med utsläppsrätter som 2005 startade i EU. Systemet fungerar så att varje medlemsland får en utsläppskvot att fördela bland de anläggningar som berörs av systemet.[3] Innehavarna av utsläppsrätterna kan sedan antingen välja att utnyttja sin rätt till utsläpp eller att sälja den på den marknad som inrättats. Tanken med detta är att utsläppsbegränsningarna ska ske där det kan göras till lägsta kostnad. Den utsläppsrättsinnehavare som kan minska sina utsläpp till ett lägre pris än vad utsläppsrätten är värd, säljer sin rätt. Den som å andra sidan inte kan reducera sina utsläpp till en kostnad under marknadspriset för en utsläppsrätt kan istället köpa en sådan, om så skulle behövas. Handeln med utsläppsrätter är således tänkt att styra koldioxidutsläppsreduceringarna på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

[3] *Systemet omfattar utsläpp av koldioxid från större förbränningsanläggningar inom industrin, kraft- och värmeverk, oljeraffinaderier samt anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas, glasfiber, cement, keramik, papper och pappersmassa.*

Förslag i budgetpropositionen hösten 2006

I budgetpropositionen föreslås att energi- och koldioxidskattesatserna från och med 1 januari 2007 räknas upp motsvarande förändringarna i konsumentprisindex, vilket skulle innebära höjningar med 1,5 procent. För exempelvis hushållsel som förbrukas i södra Sverige motsvarar höjningen 0,4 öre per kWh, medan den i norra Sverige motsvarar 0,3 öre per kWh. För bensin skulle höjningen innebära att energi- och koldioxidskatterna ökade med totalt 7 öre per liter. För diesel skulle de öka med 5,6 öre per liter.

I budgetpropositionen finns även ett förslag om slopande av koldioxidskatt för de anläggningar som omfattas av den ovannämnda handeln med utsläppsrätter inom EU. Om EU-kommissionen godkänner detta kan de nya reglerna tillämpas från och med januari 2007.

I budgetpropositionen presenteras vidare en avsikt att sänka energiskattesatsen för hushållsel som förbrukas i norra Sverige med 3 öre per kWh från och med 1 januari 2008. Innan sänkningen kan göras fordras en EG-rättslig prövning.

6.3.3 Andra miljörelaterade skatter

Vid sidan av energiskatterna finns ett antal skatter som är mer eller mindre miljörelaterade. Många skatter har tillkommit under senare år medan andra har försvunnit. Exempel på skatter som införts under senare år är skatt på naturgrus som infördes 1996 och skatt på avfall som infördes år 2000. Naturgrusskatten infördes med syftet att bidra till en bättre hushållning av naturgrus eftersom tillgången är begränsad. Skatten uppgår till 13 kr per ton naturgrus som tas ut. Avfallsskatten infördes för att öka lönsamheten för återanvändning och återvinning av avfall och genom detta åstadkomma en minskad mängd deponerat avfall. Skatten är för närvarande 435 kr per ton avfall som deponeras. En miljöskatt som tagits bort är skatten på inrikesflyg som upphörde 1996. Ett av motiven till avskaffandet var att skatten inte ansågs överensstämma med EU:s regler om beskattning av mineraloljeprodukter.

6.23 Tabell
Uppbörd av vissa miljörelaterade skatter 1994-2005, mnkr
Revenues from environment taxes 1994-2005, MSEK

År Year	Särskild skatt mot försurning Acidification tax	Skatt på gödsel och bekämpningsmedel Fees on fertilizers and biocides	Skatt på naturgrus Natural gravel tax	Skatt på avfall Tax on waste	Totalt Totalt
1994	63	183	-	-	246
1995	69	332	-	-	401
1996	64	343	58	-	465
1997	58	427	121	-	606
1998	58	389	129	-	576
1999	65	399	151	-	615
2000	56	434	434	816	1 741
2001	54	428	126	945	1 552
2002	60	366	114	907	1 447
2003	56	437	189	902	1 584
2004	53	370	202	765	1 390
2005	55	406	200	635	1 296

Källa: Ekonomistyrningsverket

Försök med trängselskatter i Stockholm

Under perioden januari till juli 2006 genomfördes ett försök med trängselskatt för biltrafik i Stockholm. Skatten var differentierad beroende på vilken veckodag och tid på dygnet som bilresan företogs. Under försöksperioden fattades 14,5 miljoner skattebeslut[4]. Det totala skattebeloppet uppgick till 399 miljoner kronor. Det finns ännu inget beslut om framtida trängselskatter. I budgetpropositionen hösten 2006 uttalas en avsikt att återinföra trängselskatterna som en del i finansieringen av en kringfartsled runt Stockholm.

[4] *Ett skattebeslut baserades på ett skattepliktigt fordons samtliga passager under en dag mellan de tidpunkter som trängselskatten togs ut. Totalt registrerades enligt Vägverket 46,5 miljoner passager under den tid försöket pågick.*

6.3.4 Skatt på alkoholdrycker och tobak

Alkohol- och tobaksskatterna har både folkhälsopolitiska och statsfinansiella syften. Beskattningen av alkohol och tobak går så långt tillbaka i tiden som slutet av 1500-talet respektive mitten av 1600-talet. Motiven för beskattning var länge i första hand finansiella. Alkoholskatterna fick en uttalat hälsopolitisk betydelse först i samband med att motbokssystemet avskaffades år 1955.

6.24 Tabell
Uppbörd av alkohol- och tobaksskatter 1994-2005, mnkr
Revenues from alcohol and tobacco taxes 1994-2005, MSEK

År Year	Skatt på maltdrycker Tax on beer	Skatt på vin Tax on vine	Skatt på mellan-klassprodukter Tax on inter-mediate products	Skatt på spritdrycker Tax on ethyl alcohol	Summa alkoholskatt Total tax on alcohol	Systembolagets överskott* Profits on alcohol monopoly retailing*	Tobaks-skatt Tobacco tax	Summa alkohol- och tobaksskatt Alcohol and tobacco taxes total
1994	3 228	2 971	-	5 376	11 575	77	7 281	18 933
1995	3 162	2 901	-	5 483	11 546	215	7 246	19 007
1996	3 406	3 233	-	4 907	11 546	39	7 084	18 669
1997	2 079	3 094	-	4 686	9 859	90	7 695	17 644
1998	2 142	2 998	148	4 674	9 962	115	7 506	17 583
1999	2 430	3 313	133	4 723	10 599	122	7 396	18 116
2000	2 399	3 483	125	4 888	10 895	50	7 792	18 737
2001	2 381	3 635	127	4 861	11 004	80	8 043	19 127
2002	2 593	3 300	163	5 028	11 085	80	8 366	19 531
2003	2 599	3 330	234	4 794	10 957	..	8 242	19 199
2004	2 504	3 331	203	4 210	10 247	..	8 181	18 429
2005	2 549	3 407	187	3 921	10 064	..	8 056	18 121

* Systembolagets överskott redovisades tidigare i statsbudgeten bland skatter på varor och tjänster. Från och med 2003 redovisas det utdelade överskottet bland övriga utdelningar på statens aktier. (The profit from the alcohol monopoly was earlier accounted together with other excise duties in the state budget. From 2003 the profit is accounted as a dividend on state owned shares.)

Källa: Ekonomistyrningsverket

Skatten på alkohol

Skattesatsen för alkoholhaltiga drycker är relaterad till alkoholhalten (6.25 Tabell). För exempelvis etylalkohol (sprit) är skattesatsen 501,41 kr per liter ren alkohol, dvs. ju högre alkoholhalt i drycken, desto högre skatt. Principen är densamma för beskattningen av vin och öl. För alkoholdrycker som tas in från annat EU-land för privat bruk (utöver viss frikvantitet) tas skatt ut med ett bestämt belopp per volymenhet oavsett alkoholhalt. För spritdrycker är skattesatsen 196 kr per liter, för vin 22 kr per liter medan den för öl är 8 kr per liter.

Vissa justeringar av alkoholskatterna har gjorts under senare år. År 1997 sänktes ölskatten på grund av en kraftigt ökad gränshandel med öl. Detta innebar att beskattningen av öl blev lägre än beskattningen av vin, även räknat per volymprocent. Efter att EU-kommissionen lämnat synpunkter på att Sverige, som öl- men ej vinproducerande land, genom sin beskattning missgynnade varor från andra medlemsstater sänktes år 2001 även skatten på vin.

6.25 Tabell
Skattesatser för alkoholhaltiga drycker 1995-2006, kr
Excise duties on alcohol 1995-2006, SEK

	Volymprocent alkohol Percentage of alcohol by volume	1995	1996	1997	1998-2001	2002-2006
Sprit (skatt per liter ren alkohol) *(Spirits [excise per litre pure alcohol])*		474,00	485,00	494,00	501,41	501,41
Vin (skatt per liter)	2,25 - 4,50	9,00	9,21	9,20	9,34	7,58
(Wine [excise per litre])	4,50 - 7,00	13,30	13,61	13,60	13,80	11,20
	7,00 - 8,50	18,30	18,73	18,70	18,98	15,41
	8,50 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20	22,08
	15,00 - 18,00	43,50	44,51	44,50	45,17	45,17
Mellanklassprodukter (skatt per liter)	1,25 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20	27,20
(Intermediate products [excise per litre])	15,00 - 22,00	43,50	44,51	44,50	45,17	45,17
Maltdrycker* (skatt per liter och procentenhet alkohol)	2,80 - 3,50	0,91	1,21	1,45	1,47	1,47
(Beer [excise per litre and percentage unit of alcohol])	>3,50	2,33	2,38	1,45	1,47	1,47

* T.o.m. 961231 var gränsen 2,25 %.

Källa: Skatteverket.

Försäljningen av alkohol

Den beskattade försäljningen av alkohol har varierat en hel del under den senaste 15-årsperioden. År 1988 såldes alkohol motsvarande 6,4 liter ren alkohol per år. Under den efterföljande tioårsperioden minskade försäljningen till som lägst 5,8 liter, varifrån försäljningen vände upp för att öka till 6,9 liter år 2003. De senaste två åren har försäljningen återigen minskat och uppgick år 2005 till 6,6 liter ren alkohol per år. De senaste årens minskning har flera orsaker. En viktig sådan är att det svenska undantaget från EU:s införselbestämmelser upphörde från och med 2004. Samtidigt sänkte våra grannländer Danmark och Finland kraftigt sin beskattning av spritdrycker. Dessutom utvidgades EU med tio nya medlemsstater. Av dessa är fyra grannländer till Sverige, alla med betydligt lindrigare alkoholbeskattning än den svenska.

6.26 Diagram
Försäljning av alkohol 1988-2005, liter 100% alkohol per invånare över 15 år
Sales in alcohol 1988-2005, litres 100% alcohol per head of pop. aged 15 and more

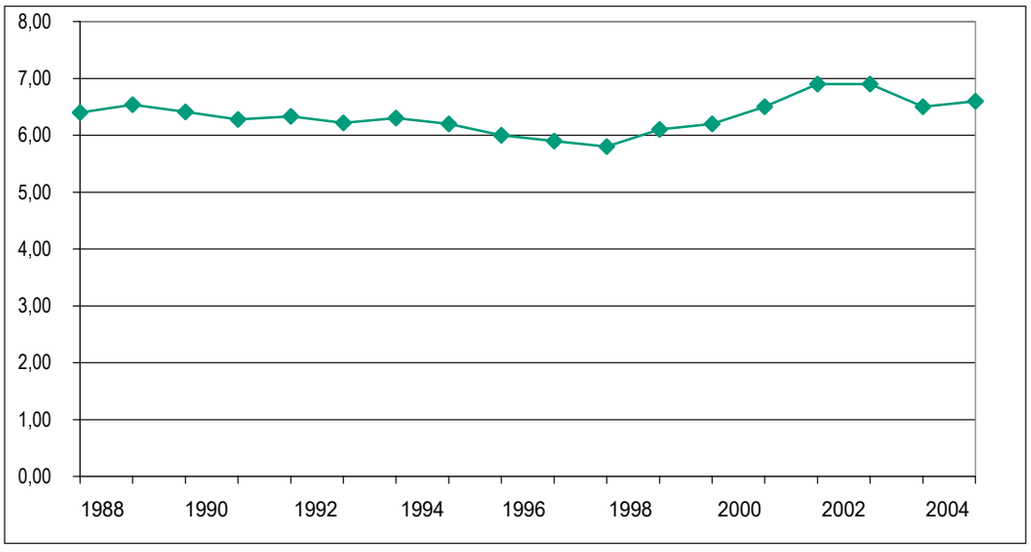

Källa: Statens Folkhälsoinstitut, Skatteverkets bearbetning.

6.27 Diagram
Försäljning av alkoholhaltiga drycker åren 1988-2005, miljoner liter
Sales in alcoholic beverages 1988-2005, millions of litres

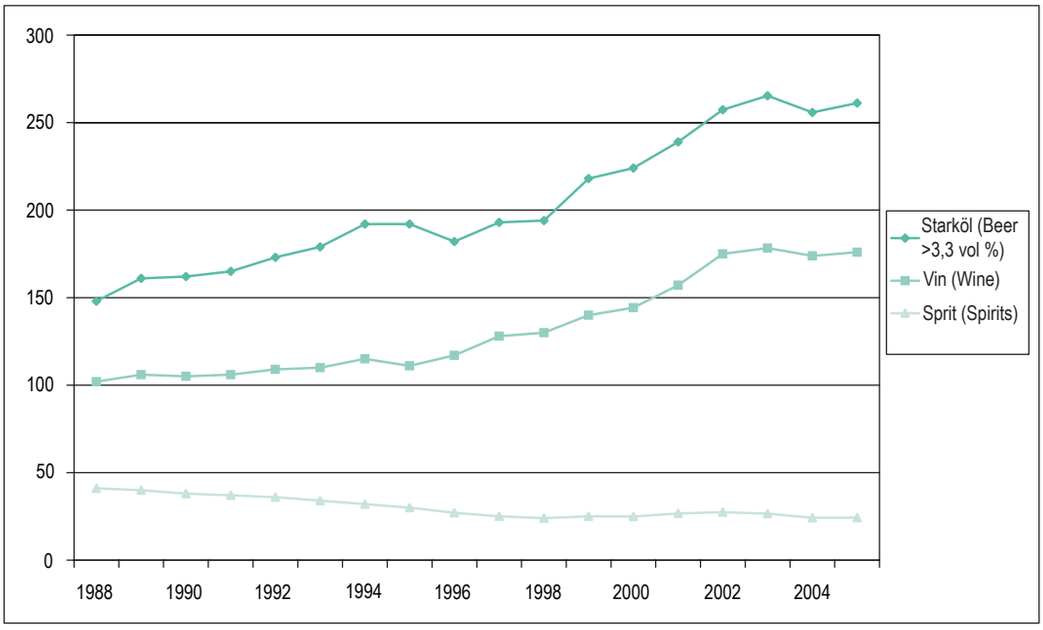

Anm: Statistiken omfattar Systembolagets och restaurangernas försäljning av alkoholdrycker. Den totala alkoholförsäljningen har omräknats till 100 % alkohol.

Källa: Statens Folkhälsoinstitut, Skatteverkets bearbetning

Systembolagets försäljningsstatistik för de första åtta månaderna 2006 visar på en svag ökning av försäljningen av spritdrycker, medan övriga drycker visar på en starkt ökad försäljning. Sammantaget innebär detta att försäljningen omräknad till ren alkohol ökat med 5,7 procent jämfört med samma period 2005.[5]

Alkoholförsäljningens fördelning på olika drycker har förändrats kraftigt under den senaste femtonårsperioden. Starkölsförsäljningen har sedan 1988 ökat med 76 procent och vinförsäljningen med 72 procent, medan försäljningen av spritdrycker relativt sett har minskat kraftigt. År 2005 motsvarade försäljningen ungefär 60 procent av den 1988.

6.28 Tabell
Exempel på spritpris (700 ml, 40 %), augusti 2006, kr
Example of liquor price (700 ml, 40 %) August 2006, SEK

	Kr SEK	Procent Percent
Pris exkl skatt *(Price excl tax)*	42,81	18
Alkoholskatt *(Alcohol tax)*	140,39	62
Moms *(VAT)*	45,80	20
Konsumentpris *(Consumer price)*	**229,00**	**100**

Källa: Skatteverket.

6.29 Tabell
Exempel på vinpris (750 ml, alkoholhalt 12 %), augusti 2006, kr
Example of wine price (750 ml, 12 % alc. by volume), August 2006, SEK

	Kr SEK	Procent Percent
Pris exkl skatt *(Price excl tax)*	39,44	56
Alkoholskatt *(Alcohol tax)*	16,56	24
Moms *(VAT)*	14,00	20
Konsumentpris *(Consumer price)*	**70,00**	**100**

Källa: Skatteverket.

6.30 Tabell
Exempel på starkölspris (500 ml, 5,2 volym % alkohol), augusti 2006, kr
Example of beer price (500 ml, 5,2 % alc. by volume), August 2006, SEK

	Kr SEK	Procent Percent
Pris exkl skatt *(Price excl tax)*	6,50	50
Alkoholskatt *(Alcohol tax)*	3,82	30
Moms *(VAT)*	2,58	20
Konsumentpris *(Consumer price)*	**12,90**	**100**

Källa: Skatteverket.

[5] *Systembolaget, Försäljningsstatistik januari-augusti 2006.*

Skatten på tobaksvaror

Principerna för beskattning av tobaksvaror skiljer sig mellan de olika produkterna. Snus, rök- och tuggtobak beskattas per viktenhet medan cigarrer och cigariller beskattas med en styckeskatt. Skatten på cigaretter består av två komponenter, en fast styckeskatt per cigarett och en procentandel av detaljhandelspriset inklusive moms. Dessutom finns för cigaretter en bestämmelse om en lägsta styckeskatt.[6] Denna har tillkommit som en följd av ett EG-direktiv som anger vissa miniminivåer för beskattningen av cigaretter.

Under 1997 och 1998 höjdes skatten med sammanlagt över 50 procent. Skälen för höjningarna var främst allmän finansiering av statsbudgeten. Dessutom angavs folkhälsoskäl samt att Sverige ännu inte uppnått miniminivån på cigarettskatt inom EU. Prisökningarna som blev följden av skattehöjningarna ledde till minskade försäljningsvolymer av beskattade cigaretter. Volymer som med stor sannolikhet ersattes av obeskattade cigaretter, till följd av smuggling och gränshandel. För att förhindra en ökad smuggling med åtföljande inslag av organiserad brottslighet sänktes tobaksskatten den 1 augusti 1998. Samma skattesatser gäller fortfarande 2006.

Förslag i budgetpropositionen 2006

I budgetpropositionen föreslås en höjning av tobaksskatten från och med den 1 januari 2007. Höjningen föreslås av folkhälsoskäl och ser ut enligt följande. Styckeskatten på cigaretter höjs med 8 öre från 20 till 28 öre per cigarett. Skatten på röktobak höjs från 770 till 975 kr per kg. Skatten på snus höjs från 123 till 246 kr per kg. Skatten på tuggtobak höjs från 201 till 402 kr per kg. Skatten på cigarrer och cigariller höjs från 56 öre till 1 kr och 12 öre per styck.

6.31 Tabell
Skattesatser för tobak 1995-2006
Excise duties on tobacco 1995-2006

	1995	1996	1997	1998-01--1998-07	1998-08--2002	2003	2004-2005	2006
Cigaretter *(Cigarettes)*								
Per styck (öre) *(Each [öre])*	75	53	66	85	20	20	20	20
Procent på detaljhandelspris *(% of retail trading price)*	-	15,2	16,4	17,8	39,2	39,2	39,2	39,2
Alternativt:								
Minimiskatt per styck (öre) *(minimum duty each [öre])*	-	-	-	-	-	84	86	98
Cigarrer och cigariller per styck (öre) *(Cigars and cigarillos, each [öre])*	35	35	44	56	56	56	56	56
Tobak (kr/kg) *(Tobacco [SEK/kg])*	384	384	489	630	630	630	630	770
Snus kr/kg *(Moist snuff [SEK/kg])*	75	75	96	123	123	123	123	123
Tuggtobak kr/kg *(Chewing tobacco [SEK/kg])*	123	123	156	201	201	201	201	201

Anm: 1998a avser t.o.m. 980731, 1998b avser fr.o.m. 980801.

Källa: Skatteverket.

6.32 Tabell
Exempel på tobakspris (ett cigarettpaket), augusti 2006, kr
Example of tobacco price (a packet of cigarettes), August 2005, SEK

	Kr SEK	Procent Percent
Priset exkl skatt *(Price excluding tax)*	11,71	30
Fast tobaksskatt *(Fixed tobacco tax)*	4,00	10
Värderelaterad tobaksskatt *(Value related tobacco tax)*	15,09	39
Moms *(VAT)*	7,70	20
Detaljhandelspris *(Retail trade price)*	**38,50**	**100**

Källa: Skatteverket.

6.3.5 Fordonsskatter

Fordonsbeskattningen har i likhet med andra punktskatter utformats med hänsyn till flera faktorer. Förutom de statsfinansiella motiven har miljöhänsyn och trafiksäkerhetsaspekter påverkat bestämmelserna om beskattning av fordon. Totalt omfattar fordonsbeskattningen ett antal skatter och avgifter på registrering, innehav och skrotning av fordon. Användningen av fordon beskattas genom energiskatterna på bensin och diesel (se avsnitt 6.3.2). Tyngre fordon beläggs dessutom med särskilda vägavgifter.

[6] *Skatten ska lägst tas ut med ett belopp motsvarande 100 procent av den sammanlagda skatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin.*

Från 1950- till slutet av 1990-talet fanns också en försäljningsskatt på motorfordon. Syftet med denna var från början att hämma bilismens snabba utveckling. Senare utformades skatten som ett styrmedel för att gynna fordon med bättre miljöegenskaper. Skattens avskaffande berodde på en vilja att stimulera en förnyelse av den svenska fordonsparken.

6.33 Tabell
Uppbörd av fordonsskatter 1994-2005, mnkr
Revenues from taxes on road traffic 1994-2005, MSEK

År Year	**Fordonsskatt** Vehicle tax	**Vägavgifter** Road user charges	**Försäljningsskatt på motorfordon** Sales tax	**Skrotningsavgift*** Scrap fees	**Totala skatter på vägtrafik** Total tax on road traffic
1994	4 065		1 723	196	5 984
1995	4 049		1 752	212	6 013
1996	5 471		1 400	260	7 131
1997	6 242		207	338	6 787
1998	6 103	530	270	224	7 127
1999	6 421	600	230	264	7 514
2000	6 868	565	258	253	7 944
2001	7 017	646	-23	226	7 866
2002	7 429	743	15	243	8 431
2003	7 686	641	0	268	8 595
2004	8 062	720	0	277	9 058
2005	10 297	722	2	270	11 292

* Skrotningsavgiften redovisas utanför statsbudgeten, men omfattas av Lag (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Källa: Ekonomistyrningsverket och Vägverket.

Fordonsskatten betalning för rätten att trafikera allmän väg

Den årliga fordonsskatten på innehav av fordon infördes redan 1922. Genom skatten skulle fordonsägarna få svara för den kostnad för vägunderhåll och vägförstöring som fordonen orsakade. Under många år var också fordonsskatten specialdestinerad för detta ändamål. Numera kan fordonsskatten ses som en betalning för rätten att trafikera allmän väg. Fordonsskatten tas ut med belopp som varierar med bl.a. fordonsslag, fordonsvikt, drivmedelsslag och antal hjulaxlar (lastbilar och bussar).

Den 1 maj 2006 infördes en ny princip för beskattning av fordon. Beskattningen sker utifrån fordonets drivmedel och koldioxidutsläpp. Syftet är att öka miljöstyrningen av fordonsskatten. Denna koldioxidbaserade fordonsskatt omfattar endast nyare personbilar.

I vissa glesbygdskommuner ges ett avdrag på fordonsskatten med 384 kr per skatteår.

6.34 Tabell
Exempel på fordonsskattesatser 2005, kronor/år
Examples of motor vehicle tax rates 2005, SEK/year

Fordonsslag Type of vehicle	**Drivmedel** Fuel	**Koldioxidutsläpp, gram CO_2 / km** Carbon dioxide emission, gram CO_2 / km	**Skattevikt, kg** Tax weight, kg	**Fordonsskatt** Vehicle tax
Nya systemet med koldioxidbaserad fordonsskatt				
Personbil *(Passenger car)*	bensin *(petrol)*	218	-	2 130
Personbil *(Passenger car)*	diesel *(diesel)*	179	-	5 407
Gamla systemet med viktbaserad fordonsskatt				
Personbil *(Passenger car)*	bensin *(petrol)*	-	1 650	2 184
Personbil *(Passenger car)*	diesel *(diesel)*	-	1 550	6 350
Dragbil *(Lorry with attachment for semitrailer)*	diesel *(diesel)*	-	16 000	8 278
Lastbil *(Lorry)*	diesel *(diesel)*	-	16 000	2 327
Släpvagn *(Trailer)*	-	-	20 000	4 670
Buss *(Bus)*	diesel *(diesel)*	-	16 000	10 031
Trafiktraktor *(Road tractor)*	bensin eller diesel *(petrol or diesel)*-		6 000	4 115

Källa: Skatteverket.

Vägavgift för tyngre fordon

En vägavgift för tyngre fordon som trafikerar det svenska vägnätet infördes från och med 1998. Avgiften gäller för lastbilar och lastbilsekipage med en totalvikt på minst 12 ton och varierar beroende på vilken avgasklass fordonet tillhör. För år 2006 är vägavgiften för fordonskombinationer som uppfyller de högsta avgaskraven och har högst tre axlar 6 831 kr, för motsvarande fordon med fler axlar är avgiften 11 385 kr. I motsvarande mån är fordonsskatten sänkt för dessa lastbilar. Avgifterna ingår i ett europeiskt system, Eurovinjettsystemet, med för närvarande fem länder anslutna: Belgien, Danmark, Luxemburg, Nederländerna och Sverige. Bakgrunden till systemet är att flera länder med omfattande genomfartstrafik inte anses få de vägkostnader som denna medför täckta genom beskattningen av drivmedel. Tyskland deltog tidigare i vägavgiftssamarbetet men har numera infört ett eget kilometerbaserat system.

År 2005 såldes vägavgiftsbevis till utländska lastbilar för totalt 42 miljoner kronor. Polen och Norge stod för de enskilt största delarna, 11,8 respektive 7,6 miljoner kronor. Lastbilar från medlemsländerna i Euro-vinjettsystemet betalade sammanlagt cirka 4,9 miljoner kronor.

Den miljörelaterade skrotningsavgiften

Skrotningsavgiften infördes år 1975 och var en av de första miljörelaterade avgifterna i Sverige. Avsikten med avgiften är att stimulera till skrotning av gamla bilar genom auktoriserade bilskrotare för att därigenom undvika att de lämnas i naturen. I Sverige redovisas skrotningsavgiften utanför statsbudgeten på en särskild fond, Bilskrotningsfonden, som förvaltas av Vägverket. Avgiften till fonden är 700 kr för bilar med producentansvar. För privatimporterade bilar är avgiften 1 500 kr. Skrotningspremien varierar med bilens ålder. För en högst 7 år gammal bil utbetalas 700 kr vid skrotning. Är bilen mellan 7 och 16 år gammal utbetalas 1 200 kr, medan det för bilar som är äldre än så utbetalas 1 700 kr. Behållningen på fonden uppgick vid slutet av år 2005 till 363 miljoner kronor. Skrotningsavgiften kan trots namnet i viss mening betraktas som en skatt. I många andra länder finansieras skrotningen genom en skattereduktion vid köp av nytt fordon.

6.35 Tabell
Antalet fordon efter fordonsslag 2006, tusental
Number of motor vehicles according to type of vehicle 2006, thousands

Fordonsslag Type of vehicle	**I trafik** In traffic	**Avställda** Not in use	**Totalt** Total
Personbilar *(Passenger cars)*			
bensin, *(petrol)*	3 903	568	4 471
diesel (diesel)	232	50	282
Bussar *(Buses)*			
ej diesel, *(not diesel)*	1,2	0,4	1,6
diesel *(diesel)*	12,6	3,8	16,4
Lastbilar *(Lorries)*			
ej diesel *(not diesel)*	134	58	192
diesel *(diesel)*	340	65	405
Motorcyklar *(Motor bicycles)*	363	154	517
Traktorer *(Tractors)*	327	89	416
Släpvagnar *(Trailers)*	855	174	1 029
Totalt *(Total)*	**6 168**	**1 162**	**7 330**

Anm: Uppgifterna avser antalet den 15 juni utom för motorcyklar, traktorer och släpvagnar där den 30 juni är mättidpunkt.

Källa: Vägverket.

Två tredjedelar av alla fordon är personbilar

Totalt finns över 7 miljoner skattepliktiga fordon i Sverige. Av dessa utgör personbilar cirka två tredjedelar. Sedan 1998 har antalet personbilar ökat med cirka 12 procent. Totalt sett har antalet skattepliktiga fordon ökat med 20 procent under samma tid.

6.36 Diagram
Antalet fordon efter fordonsslag 1998-2006, tusental
Number of motor vehicles according to type of vehicle 1998-2006, thousands

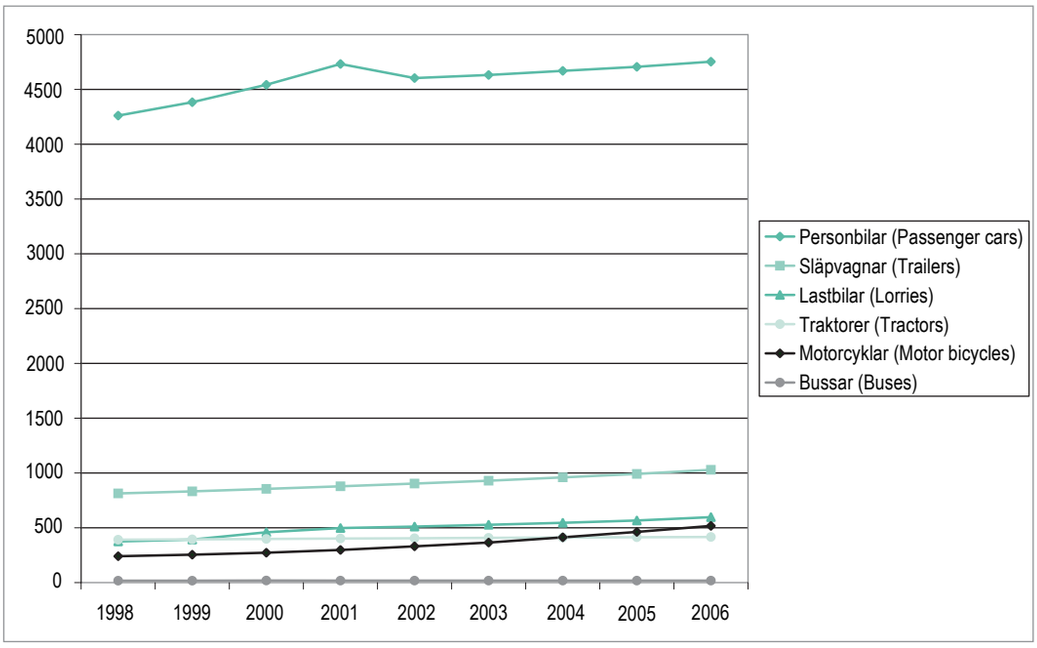

Anm: Uppgifterna avser antalet den 15 juni utom för motorcyklar, traktorer och släpvagnar där den 30 juni är mättidpunkt.

Källa: Vägverket, Skatteverkets bearbetning.

6.37 Tabell
Skatt per år i samband med fordonsanvändning 2006, kr
Annual taxes on vehicles 2006, SEK

	Kr SEK
Fordonsskatt *(Vehicle tax)*	1 269
Energi- och koldioxidskatt på bensin *(Energy and CO_2 tax on petrol)*	5 988
Moms på bensin *(VAT on petrol)*	2 712
Totalt *(Total)*	**9 969**
Skatt kr/mil *(Tax SEK/10 km)*	6,65

Anm: Beräkningen avser en bensindriven personbil med tjänstevikt 1 200 kg, bensinförbrukning 0,8 l/mil (miljöklass 1), bensinpris 11,30 kr/lit och årlig körsträcka 1 500 mil. (Petrol-powered passenger car with kerb weight 1 200 Kilograms, petrol consumption 0,8 litre per 10 km (environmental class 1), petrol price 11,30 SEK per litre and annual driving distance 15 000 km.)

Källa: Skatteverket.

Budgetpropositionen hösten 2006

I budgetpropositionen hösten 2006 redovisas en avsikt att införa en skatt på trafikförsäkringspremier från den 1 juli 2007. Syftet med skatten är att överföra en större del av statens kostnader för trafikskador till trafikförsäkringen. Förändringen bedöms ge samhällsekonomiska vinster i form av ökad trafiksäkerhet, förbättrad rehabilitering och minskade skadekostnader.

6.3.6 Importskatter

Sedan Sveriges inträde i EU år 1995 tas tull och importavgifter bara ut på import från tredje land, dvs. länder utanför EU. Tull utgör tillsammans med särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter vad som brukar benämnas EU:s traditionella egna medel. De i Sverige och andra medlemsstater erlagda tullarna överförs till EU efter avdrag med 10 procent för kostnaderna för uppbörden. I regel utgår tull som värdetullar, dvs. den står i ett visst förhållande till varans värde. Endast vissa varor är belagda med tullar som utgår efter kvantitet.

Trots kraftigt ökad import har det efter Sveriges inträde i EU år 1995 endast skett små förändringar av den totala tulluppbörden. Orsaken till detta är, förutom EU:s utvidgning, att tullsatserna successivt har sänkts.

6.38 Tabell
Totala importskatter 1994-2005, mnkr
Revenues from import taxes 1994-2005, MSEK

År Year	Tullmedel Customs duties	Särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter Certain agricultural duties	Övriga skatter m m på import Other import taxes	Total skatt på import Import tax total
1994	5 074	0	431	5 505
1995	4 447	385	149	4 981
1996	3 179	255	191	3 625
1997	3 467	343	-2	3 808
1998	3 356	403	6	3 765
1999	3 143	372	16	3 530
2000	3 449	349	9	3 806
2001	3 338	298	8	3 643
2002	3 217	254	5	3 476
2003	3 209	239	13	3 461
2004	3 504	281	3	3 787
2005	4 307	340	2	4 649

Källa: Ekonomistyrningsverket.

6.39 Diagram
Importvärdet efter handelspartner åren 1981-2005, mnkr
Import value by region of origin 1981-2005, MSEK

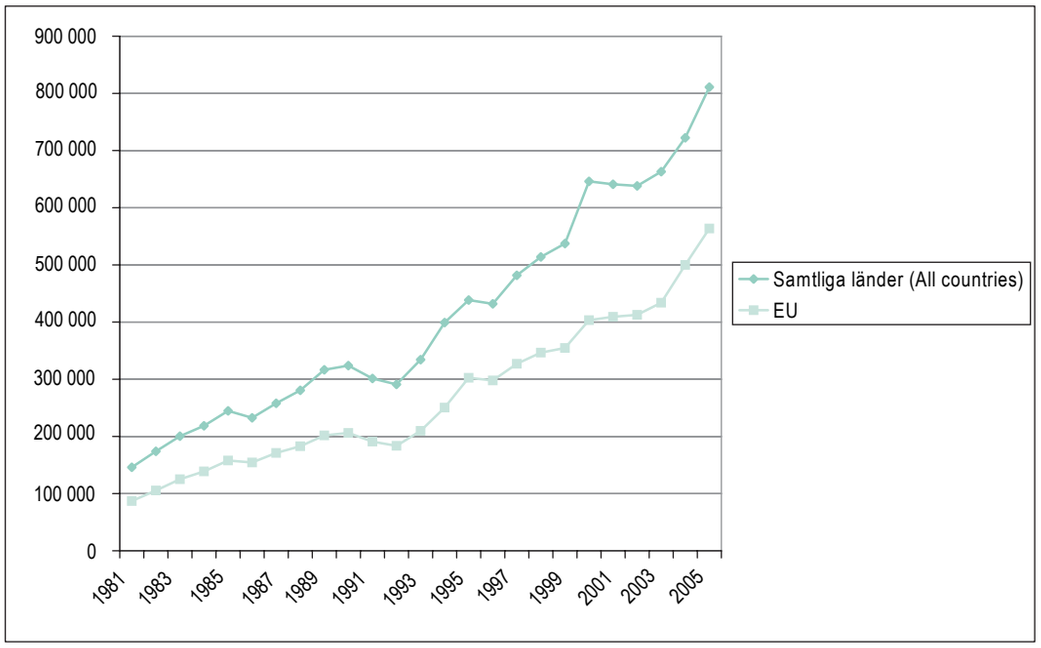

Anm: I data ingår ej den icke-varufördelade EU-handeln vilket medför att uppgifterna avviker från totalsiffran i SCB:s statistik.
T.o.m. 1994 redovisades importen efter ursprungsland. Fr.o.m. 1995 redovisas den efter avsändningsland. Med EU avses samtliga nuvarande medlemsländer.

Källa: SCB, utrikeshandelsstatistiken, Skatteverkets bearbetning.

6.3.7 Övriga punktskatter

Övriga punktskatter svarar för endast cirka två procent av den totala punktskatteuppbörden och består främst av skatt på vissa tjänster, som skatt på annonser och reklam, skatt på spel och lotteriskatt. Lotteriskatten redovisas i statsbudgeten bland inkomstskatterna.

Skatt på annonser och reklam finansierar stödet till dagspressen

Skatt på annonser och reklam infördes i början på 1970-talet för att finansiera en ökning av det statliga stödet till dagspressen. Skatten tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är tre procent

av beskattningsvärdet och i övriga fall åtta procent. Skattskyldig är den som yrkesmässigt offentliggör reklam eller annons. År 1999 avskaffades reklamskatten på reklamtrycksaker. Anledningen till avskaffandet var svårigheter i tillämpningen och kontrollen av skatten på annonser och reklam.

Lotteriskatt och AB Svenska spels överskott

Lotteriskatten omfattar lotterier och penningvinster vid vinstsparande i bank. Tidigare fanns även en lotterivinstskatt, i vilken ingick totalisatorskatt och skatt på vinster i premieobligationer. Dessa ersattes 1992 av lotteriskatten, med undantag för äldre premieobligationer som fortfarande beskattades med lotterivinstskatt. Sista året för beskattning av äldre premieobligationer var år 2000, då lotterivinstskatten i praktiken upphörde. År 1992 infördes även en skatt på bankernas vinstsparande.

Lotterier anordnande av ideella organisationer och AB Svenska spel är undantagna från lotteriskatt. Svenska spels andel av den totala spelomsättningen i Sverige uppgick under 2005 till cirka 55 procent.[7] Detta innebär att större delen av de pengar svenska folket spelar för inte omfattas av lotteriskatt. Istället redovisar AB Svenska spel, som helstatligt bolag, in sitt överskott till statsbudgeten. En inte obetydlig del av Svenska spels överskott går dock direkt som stöd till vissa ändamål, såsom idrottsrörelsen. Exempelvis fick Riksidrottsförbundet cirka 1 miljard kronor av 2005 års överskott. Cirka en fjärdedel av Svenska spels överskott fördelas på detta sätt utanför statsbudgeten.[8]

Lotteriskatten utgår med 36 procent av behållningen i svenskt lotteri när vinsten utgörs av pengar. Skatten på vinstsparande tas ut med 30 procent av vinsten på sådant sparande i bank eller sparkassa. Samma skattesats gällde för lotterivinstskatten.

Skatt på spel

Skatt på spel erläggs sedan år 1973 av dem som har tillstånd att anordna roulettspel enligt lotterilagen. Till och med 1994 beskattades även bingospel och mellan 1998 och 2000 varuspelsautomater. Skatten på roulettspel utgår med ett visst belopp som är beroende av antalet spelbord. För t.ex. tillstånd som innebär rätt till spel på ett spelbord är beloppet 2 000 kr för varje månad. År 2005 fanns det 196 skattskyldiga som betalade spelskatt.

6.40 Tabell
Uppbörd av lotteriskatt och överskott från spelverksamhet 1990-2005, mnkr
Revenues from lottery tax and profits from government owned gambling companies 1990-2005, MSEK

	Lotteriskatt Lottery tax	Skatt på vinstsparande Tax on prize savings	Lotteri-vinstskatt Lottery prize tax	Summa lotteriskatt Total, lottery tax	Skatt på spel Tax on gambling	Inlevererat överskott från AB Svenska Spel Delivered profits from AB Svenska Spel	Totalt Total
1990	616		1 547	2 163	88	2 365	4 616
1991	655		1 536	2 191	98	3 433	5 722
1992	2 385	233	283	2 901	110	3 212	6 223
1993	2 720	213	137	3 070	117	1 593	4 780
1994	2 791	174	138	3 103	124	1 713	4 940
1995	2 935	149	138	3 222	57	1 594	4 873
1996	2 130	96	41	2 267	48	1 798	4 113
1997	952	63	63	1 078	44	4 142	5 264
1998	1 071	50	62	1 183	63	3 526	4 772
1999	1 105	34	62	1 201	103	2 018	3 322
2000	1 142	26	31	1 199	96	2 862	4 158
2001	1 176	22	-	1 198	40	3 561	4 799
2002	1 126	23	-	1 149	36	3 297	4 481
2003	1 164	20	-	1 184	33	3 300	4 517
2004	1 208	2	-	1 210	31	3 677	4 918
2005	1 202	0	-	1 202	30	3 634	4 866

Källa: Skatteverket och Ekonomistyrningsverket.

[7] *Lotteriinspektionen, Spelmarknadens utveckling i Sverige och internationellt 2005.*

[8] *AB Svenska spel, Årsredovisning för år 2005.*

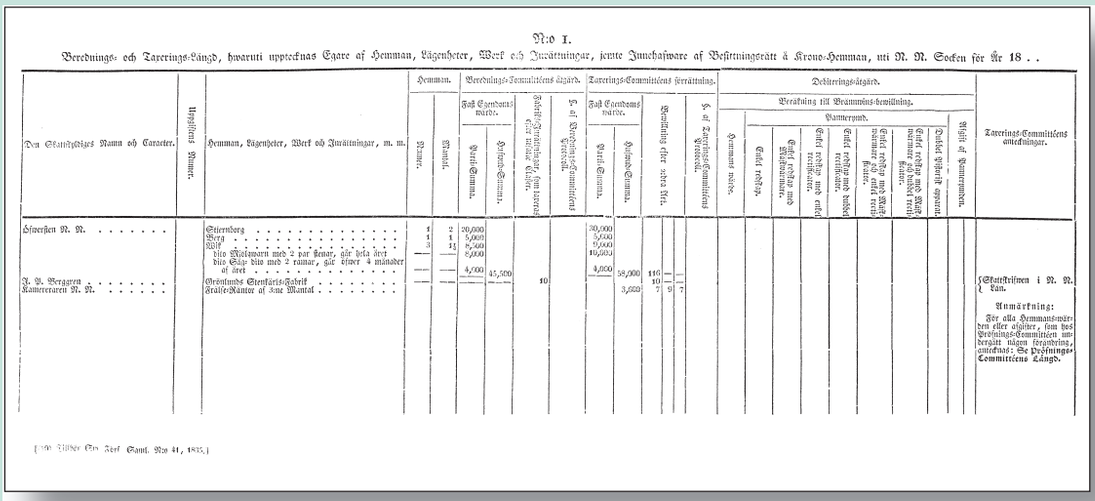

No I.

Berednings- och Taxerings-Längd, hvaruti upptecknas Egare af Hemman, Lägenheter, Werk och Inrättningar, jemte Innehafvare af Besittningsrätt å Krone-Hemman, uti N. N. Socken för Åre 18 . .

Den Skattskyldiges Namn och Caracter.	Ursprungs Numer.	Hemman, Lägenheter, Werk och Inrättningar, m. m.	Hemman. Numer.	Hemman. Mantal.	Beredning-Commissionens åtgärd. Fast Egendoms wärde. Partial-Summa.	Beredning-Commissionens åtgärd. Fast Egendoms wärde. Förlorade-Summa.	Beredning-Commissionens åtgärd. Bidrag Commissionen beräknar efter wärdar Qualitet.	Beredning-Commissionens åtgärd. Summa af Beredings-Commissionens Förrättning.	Taxerings-Committéens förrättning. Fast Egendoms wärde. Partial-Summa.	Taxerings-Committéens förrättning. Fast Egendoms wärde. Hufvud-Summa.	Taxerings-Committéens förrättning. Besittning efter andra Ärf.	Taxerings-Committéens förrättning. Summa af Taxerings-Commissionens Förrättning.	Debiteringsåtgärd. Hemmans wärde.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Enkel redsk.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Enkel redsk. med enkel rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Enkel redsk. med dubbel rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Enkel redsk. med trefaldig rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Dubbel redsk. med enkel rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Dubbel redsk. med dubbel rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Dubbel redsk. med trefaldig rectificator.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Dubbel redsk. separat.	Debiteringsåtgärd. Beräkning till Brännwins-bewillning. Pannerymd. Wäjt af Pannerymden.	Taxerings-Committéens anteckningar.
Hiwerssen N. N.		Stiernberg	1	2	20,000				30,000													
		Berg	1	1	5,000				5,000													
		Wäf	3	13	8,500				9,000													
		dito Malmqwarn med 2 par Gemar, äfr hela året	—	—	8,000				16,500													
		dito Sägr dito med 2 ramar, äfr åfwer 4 månader af året	—	—	4,000	45,500	10		4,000	58,000	116	—										
A. A. Bergagren		Grönlundz Stenkarlsfabrik	—	—	—	—					10	—										
Kamereraren N. N.		Fraiser-Räntor af 3:ne Mantal								3,660	7	9	7									

Skattskrifwen i N. N. Län.

Anmärkning:

För alla Hemmans-wärden eller objekter, som hos Prånings-Commissionen undergått någon förändring, anteckna: Se Prånings-Committéens Längd.

[Jmfr Tillägg Till Åtef Samt. No 41, 1835.]

I bevillningsförordning 1810 infördes för första gången skyldighet att avge skriftlig självdeklaration. Den skulle innehålla i huvudsak samma uppgifter som lämnades vid mantalsskrivningen, samt en summarisk uppgift om den skattskyldiges hela behållna inkomst för det föregående året. Någon rätt för taxeringsmännen att kontrollera på annat sätt än genom jämförelse med mantalslängden och eventuellt erhållna upplysningar fanns inte.

7 Särskilt om företagsbeskattning

7.1 Inledning

Syftet med detta kapitel är att ge en samlad bild av området företagsbeskattning, eller inkomst av näringsverksamhet som är den skattemässiga termen. Dessutom ges en övergripande beskrivning av den svenska företagsstrukturen.

Den statliga inkomstskatten för juridiska personer, populärt kallad bolagsskatten, hänförs till skatt på kapital och beskrivs översiktligt även i kapitel 5. Övriga skatter på inkomster av näringsverksamhet är hänförliga till skatt på arbete. Uppgifter om dessa skatter finns även i kapitel 4.

Under årens lopp har företagsbeskattningen genomgått ett antal förändringar vad gäller företagens möjligheter att själva reglera sitt skattemässiga resultat genom att göra olika typer av reserveringar. I och med skattereformen 1990/91 renodlades företagsbeskattningen så till vida att ett flertal reserveringsmöjligheter ändrades eller togs bort samtidigt som skattesatsen för bolag sänktes (se vidare avsnitt 7.4.1). För enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag varierar skattesatsen beroende på den enskilde individens kommunalskatt och övriga inkomster. Detta behandlas närmare i kapitel 4. Olika reserveringsmöjligheter som fysiska näringsidkare kan använda för att påverka det skattemässiga resultatet beskrivs närmare i avsnitten 7.5.3 (expansionsmedel), 7.5.4 (räntefördelning) och 7.5.5 (periodiseringsfond).

7.2 Grundläggande principer

7.2.1 Det bokföringsmässiga resultatet utgångspunkten

En grundläggande princip inom företagsbeskattningen är att det skattemässiga resultatet utgår ifrån företagens bokföringsmässiga resultat. Dessa resultat utgör utgångspunkten för beskattningen och resultaten påverkas endast av vissa skattemässiga justeringar. Ytterligare en koppling mellan beskattning och redovisning är det krav som finns att vissa skattemässiga reserveringar endast godtas om avsättningen har gjorts i räkenskaperna.

Den ursprungliga reserveringsmöjligheten som fanns efter skattereformen, skatteutjämningsreserven, även kallad SURV, togs bort från och med 1995 års taxering och ersattes med periodiseringsfonder (se vidare avsnitten 7.4.6 och 7.5.5).

En annan princip som upprätthålls inom företagsbeskattningen är att den i möjligaste mån ska var neutral i förhållande till den företagsform som verksamheten bedrivs i.

7.2.2 Kvittning och rullning

Förlustutjämning sker i ett rullande system som innebär att underskott i en förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet får dras av vid beräkningen av inkomsten av samma förvärvskälla närmast följande beskattningsår. All inkomst av näringsverksamhet som bedrivs av en skattskyldig hänförs med några få undantag till en enda förvärvskälla. Kvittningssystemet innebär att underskottsavdrag rullas vidare från ett beskattningsår till nästa till dess full kvittning uppnåtts. Det underskott som fastställs vid en taxering kan på så sätt bestå av ackumulerade underskott från flera beskattningsår, samtidigt som ett redovisat överskott kan ha reducerats av tidigare års underskott. Nedan ges ett exempel på hur ett underskott rullas vidare till dess ett överskott uppstår.

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Verksamhetens resultat aktuellt år	-100	-50	50	200	300
Inrullat underskott	-	-100	-150	-100	-
Redovisat (ackumulerat) underskott	-100	-150	-100	-	-
Redovisat överskott	-	-	-	100	300

År 1 uppstår ett underskott på 100 i förvärvskällan. Detta underskott rullas vidare till år 2. Även år 2 medför ett underskott på 50. Det ackumulerade underskottet om

150 rullas vidare till år 3. År 3 uppstår ett överskott på 50 som får kvittas mot tidigare års underskott. Det återstående underskottet om 100 rullas vidare till år 4. År 4 ger verksamheten ett överskott på 200. Detta överskott får kvittas mot det inrullande underskottet, vilket innebär att det skattemässiga resultatet uppgår till 100 samtidigt som tidigare års förluster utjämnats. År 5 redovisas ett överskott på 300 som inte påverkas av tidigare års resultat.

Det finns vissa undantag från regeln om att underskott endast får kvittas mot överskott inom samma förvärvskälla. Ett av dessa undantag är nystartad verksamhet, där underskott de fem första åren får kvittas mot tjänsteinkomster. Ett annat undantag är underskott av konstnärlig och litterär verksamhet som också får kvittas mot tjänsteinkomster. Ingen tidsbegränsning gäller dock för kvittning av underskott i sådan verksamhet. Underskott som finns kvar när en förvärvskälla upphör behandlas som en realisationsförlust, vilken får kvittas mot andra kapitalinkomster.

7.3 Företagsstrukturen i Sverige

7.3.1 Företagens storlek

För att närmare beskriva svensk företagsstruktur och dess sammansättning görs en indelning av företag efter antalet anställda. I 7.1 Tabell ingår samtliga aktiva fysiska och juridiska personer, uppdelade efter antal anställda.

7.1 Tabell
Antal företag fördelade efter storlek (antal anställda), 1999-2005
Number of enterprises according to size (number of employees), 1999-2005

Antal anställda Number of employees	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
							Antal Number	Andel Share
0	588 720	601 522	613 428	628 033	641 820	651 609	676 359	75,14%
1-4	144 829	146 498	147 783	145 792	146 049	149 049	153 142	17,01%
5-9	31 773	33 058	33 435	33 558	33 748	34 439	35 156	3,91%
10-19	16 587	17 469	17 768	17 811	17 934	18 149	18 417	2,05%
20-49	9 462	10 010	10 409	10 646	10 522	10 562	10 689	1,19%
50-99	2 878	3 002	3 175	3 210	3 156	3 162	3 200	0,36%
100-199	1 377	1 432	1 495	1 527	1 513	1 482	1 491	0,17%
200-499	882	911	895	935	913	891	857	0,10%
500-	830	831	863	846	862	846	840	0,09%
Summa *(Total)*	**797 338**	**814 733**	**829 251**	**842 358**	**856 517**	**870 189**	**900 151**	**100,00%**

Anm: Tabellen avser aktiva företag. Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare.
Källa: Statistiska centralbyrån, statistikdatabasen för näringsverksamhet

Det svenska näringslivet domineras av små företag. 92 procent av alla företag har mindre än fem anställda och endast 0,1 procent av företagen har mer än 500 anställda. Av den totala arbetskraften i företag som bedriver affärsmässig verksamhet är dock 53 procent anställda i företag med minst 500 anställda, 12 procent är anställda i företag med mellan 100 och 499 anställda medan 34 procent arbetar i företag med mellan 1 och 99 anställda. Andelen anställda i de största företagen har trots det minskat under den senaste tioårsperioden. 1995 arbetade 56 procent i företag med minst 500 anställda och 31 procent i företag med mellan 1 och 99 anställda.[1]

7.3.2 Internationella företag och hemmamarknadsföretag

Företag i Sverige kan antingen räknas som hemmamarknadsföretag eller som internationella företag. Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) övertog 2001 statistikansvaret för området internationella företag av NUTEK. Av myndigheternas strukturstudier av näringslivet i Sverige framgår att endast 2,5 procent av företagen[2] i Sverige kan räknas som internationella[3]. Den genomsnittliga storleken hos de internationella företagen är dock större än hos hemmamarknadsföretagen. Det medför att de internationella företagens andel av samtliga anställda i näringslivet uppgår till 43

[1] *Beräkning efter uppgifter ur Statistiska centralbyråns statistikdatabas för näringsverksamhet.*

[2] *Bland företagen ingår alla företag exklusive finansiella företag som har tillstånd av Finansinspektionen att bedriva finansiell verksamhet.*

[3] *I NUTEKs och ITPS undersökningar räknas företag som har bolag i minst två länder som internationella företag.*

procent. 53 procent av de internationella företagen är svenskägda och 47 procent utlandsägda[4]. Andelen internationella företag i Sverige har varit ganska konstant sedan 1999, men bland de internationella företagen har andelen utlandsägda företag under denna tid ökat med 16 procentenheter (från 31 till 47 procent).

7.2 Tabell
Näringslivet fördelat på internationella företag och hemmamarknadsföretag 1999-2000 och 2002-2003
Total business sector by international enterprises and domestic enterprises 1999-2003

	1999		2000		2002		2003	
	Antal Number	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Antal Number	Andel Share
Antal företag *(Number of enterprises)*								
Näringslivet totalt *(Total business sector)*	**501 061**	**100,0**	**526 816**	**100,0**	**717 136**	**100,0**	**756 181**	**100,0**
Internationella företag *(International enterprises)*	12 635	2,5	14 434	2,7	17 478	2,4	19 093	2,5
därav svenska *(of which Swedish owned)*	8 681	1,7	9 297	1,8	9 556	1,3	10 038	1,3
därav utlandsägda *(of which foreign owned)*	3 954	0,8	5 137	1,0	7 922	1,1	9 055	1,2
Hemmamarknadsföretag *(Domestic enterprises)*	488 426	97,5	512 382	97,3	699 658	97,6	737 088	97,5
Antal anställda *(Number of employees)*								
Anställda i näringslivet totalt *(Employees in total business sector)*	**2 171 485**	**100,0**	**2 256 843**	**100,0**	**2 295 003**	**100,0**	**2 264 866**	**100,0**
Anställda i internationella företag *(Employees in international enterprises)*	1 029 149	47,4	1 048 770	46,5	1 092 777	47,6	980 169	43,3
därav svenska *(of which Swedish owned)*	663 525	30,6	639 102	28,3	589 398	25,7	452 736	20,0
därav utlandsägda *(of which foreign owned)*	365 624	16,8	409 668	18,2	503 379	21,9	527 433	23,3
Anställda i hemmamarknadsföretag *(Employees in domestic enterprises)*	1 142 336	52,6	1 208 073	53,5	1 202 226	52,4	1 284 697	56,7

Anm: Internationella företag är sådana företag som har bolag i minst två länder. Ett företag definieras som utlandsägt om en ägare utanför Sverige innehar mer än 50 procent av aktiernas röstvärde. Alla företag som inte definierats som utlandsägda räknas som svenskägda företag. Hemmamarknadsföretag består av svenskägda företag utan dotterbolag i utlandet. Med näringslivet avses i den här tabellen alla företag exklusive finansiella företag som har tillstånd av Finansinspektionen att bedriva finansiell verksamhet. I Skatter i Sverige 2005 finns det även uppgifter för 1996 och 2001, men där ingår inte enskilda näringsidkare, vilket framför allt påverkar antalet hemmamarknadsföretag.
Källa: 1999: ITPS, Strukturstudie av näringslivet i Sverige 1999, S2002:002; 2000: ITPS, Strukturstudie av näringslivet i Sverige 2000, S2003:002 samt 2002-2003: ITPS, Strukturstudie av näringslivet i Sverige 2003, S2006:003.

7.3.3 Olika företagsformer

Näringsverksamhet kan bedrivas av såväl fysiska som juridiska personer. Inkomst av näringsverksamhet beskattas på olika sätt beroende på om den skattskyldige är fysisk person, dödsbo eller juridisk person. All verksamhet som bedrivs av juridiska personer hänförs till inkomst av näringsverksamhet och den juridiska personen är skattesubjekt och beskattas själv för inkomsten. Beträffande handelsbolag, kommanditbolag och Europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG), som civilrättsligt är juridiska personer, är det dock delägarna i bolaget som beskattas för näringsverksamhetens resultat. EEIG är en företagsform inom Europeiska unionen (EU). En EEIG kan närmast liknas vid ett handelsbolag över nationsgränserna.

Näringsverksamhet bedriven av fysisk person, även kallad enskild näringsverksamhet eller enskild firma, innebär att verksamheten bedrivs av fysisk person i eget namn. Den fysiska personen är skattesubjekt för den enskilda näringsverksamheten och redovisar dess inkomster tillsammans med sina övriga inkomster.

De vanligast förekommande företagsformerna i Sverige är enskild firma, aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening.

Såsom framgår av 7.3 Diagram är de enskilda firmorna och aktiebolagen de klart dominerande företagsformerna, sett till antalet företag. Antalet aktiva företag[5] har varit relativt konstant de senaste åren. Det exakta antalet företag finns i tabellbilagan (7.21 Tabell).

[4] *Ett företag räknas som utlandsägt om en ägare utanför Sverige innehar mer än 50 procent av aktiernas röstvärde. Internationella företag som inte är utlandsägda räknas som svenskägda företag.*

[5] *Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare.*

7.3 Diagram
Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige, 1997-2004
Number of active companies of the most common legal forms in Sweden, 1997-2004

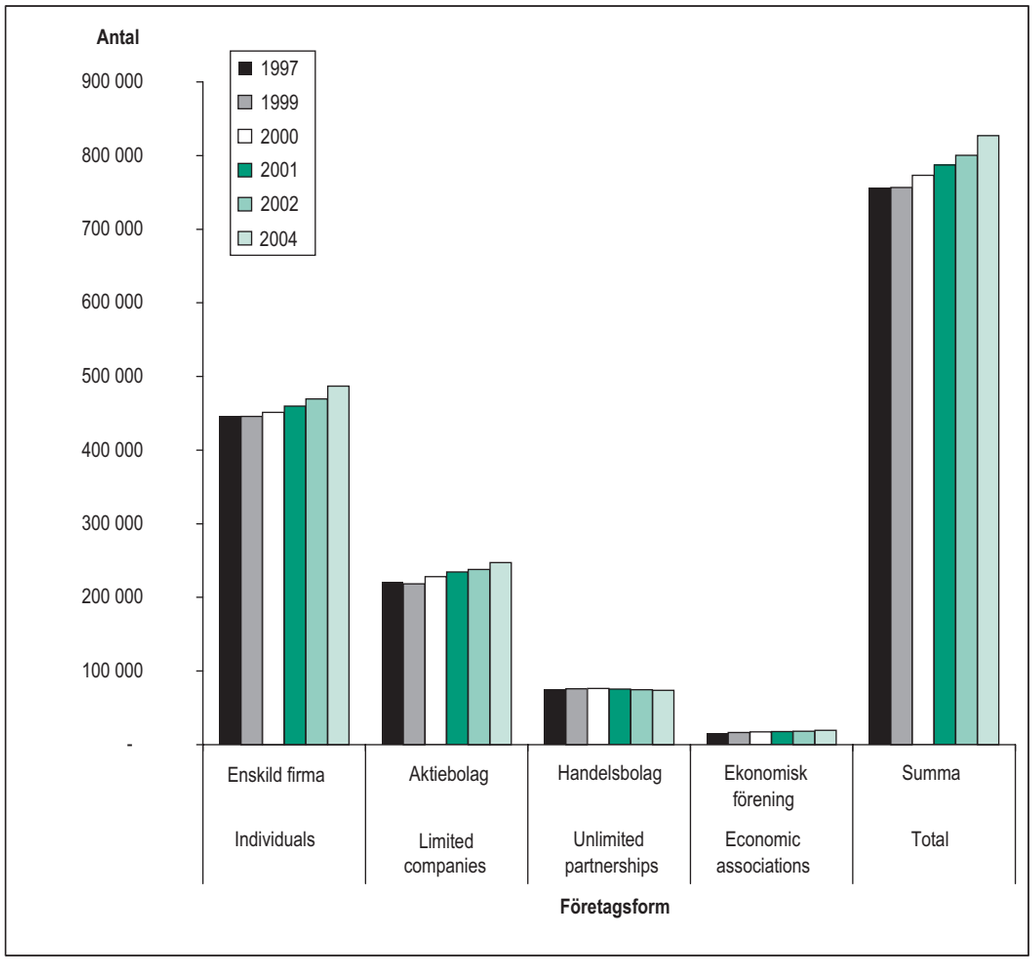

Anm: Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare. Sifferunderlaget återfinns i tabellbilagan (7.21 Tabell).
Källa: Statistiska centralbyrån, centrala företags- och arbetsställeregistret

Vad gäller ekonomisk aktivitet är aktiebolagen helt dominerande och svarar för 88 procent av den totala omsättningen inom området näringsverksamhet. Aktiebolagens dominans har legat på en stabil nivå under de senaste åren. Enskild näringsverksamhet, handelsbolag och ekonomiska föreningar svarar tillsammans för mindre än sex procent av omsättningen.

7.4 Tabell
Total omsättning per företagsform 2001-2005 enligt lämnade momsdeklarationer, mdkr och procent
Total turnover per legal form of enterprise 2001-2005 on the basis of VAT tax returns, BSEK and percent

	2001		2002		2003		2004		2005	
Företagsform Legal form	**Omsättning** Turnover	**Andel** Share	**Omsättning** Turnover	**Andel** Share	**Omsättning** Turnover	**Andel** Share	**Omsättning** Turnover	**Andel** Share	**Omsättning** Turnover	**Andel** Share
Enskild näringsverksamhet *(Individuals)*	91,2	1,7	94,8	1,8	95,9	1,8	99,7	1,8	105,8	1,7
Aktiebolag *(Limited companies)*	4 663,5	88,6	4 751,0	88,6	4 763,2	88,3	4 972,5	88,4	5 387,0	88,0
Handelsbolag *(Unlimited partnerships)*	109,8	2,1	109,7	2,0	108,2	2,0	108,1	1,9	114,6	1,9
Ekonomiska föreningar *(Economic associations)*	91,3	1,7	101,4	1,9	113,9	2,1	105,0	1,9	108,5	1,8
Övriga *(Other)*	309,7	5,9	305,3	5,7	313,9	5,8	342,2	6,1	407,9	6,7
Summa *(Total)*	**5 265,5**	**100,0**	**5 362,2**	**100,0**	**5 395,1**	**100,0**	**5 627,5**	**100,0**	**6 123,8**	**100,0**

Anm: Omsättningen har beräknats utifrån uppgifter i lämnade momsdeklarationer. Det innebär en viss underskattning för enskild näringsverksamhet, eftersom momsen vid en omsättning under en miljon kronor redovisas i inkomstdeklarationen.
Källa: Statistiska centralbyrån

7.4 Juridiska personers skatt

7.4.1 Förändringar vid skattereformen

I samband med skattereformen 1990-1991 genomfördes en omfattande förändring av bolagsbeskattningen. Före skattereformen var skattesatsen 52 procent. Samtidigt var möjligheterna till s.k. skattemässiga reserveringar generösa, bl.a. i form av lagernedskrivning och avsättning till resultatutjämningsfond. Utöver bolagsskatten betalade större bolag även en särskild vinstdelningsskatt, vilken uppgick till 20 procent av ett underlag beräknat på särskilt sätt. Bolagsskattesatsen sänktes 1991 till 30 procent, samtidigt som rätten till lagernedskrivning och andra resultatreglerande åtgärder slopades. Vid samma tidpunkt togs även vinstdelningsskatten bort. Skattesatsen sänktes 1995 till den nuvarande nivån, 28 procent.

7.4.2 Dubbelbeskattning

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk förening) först ska betala skatt för sin vinst. Därefter ska aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag inte får göra avdrag för vinstutdelningen uppkommer dubbelbeskattning. Vid 1995 års taxering var dubbelbeskattningen av svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar i princip avskaffad. Dubbelbeskattningen infördes åter fr.o.m. den 1 januari 1995. Olika invändningar har under årens lopp riktats mot systemet med dubbelbeskattning, och i vissa delar har dessa lett till att regler införts för att lindra effekten av dubbelbeskattningen. Praktiskt sett innebär dubbelbeskattningen att en bolagsvinst beskattas med 50 procent skatt. Först beskattas hela vinsten med 28 procent bolagsskatt hos bolaget, resterande 72 procent kan delas ut och beskattas då med 30 procent kapitalskatt hos mottagaren (om denne är en fysisk person). Den totala skatten på t.ex. 100 kr blir därmed 49,60 kr (28 + 0,3*72).

7.4.3 Skatten för juridiska personer 115 miljarder kronor år 2004

Den totala skatt som debiteras aktiebolag och andra juridiska personer i samband med inkomsttaxeringen uppgick vid 2005 års taxering till 115,5 miljarder kronor. Detta motsvarar en ökning med 21 miljarder kronor jämfört med året innan. Av den samlade debiterade skatten svarar statlig inkomstskatt (bolagsskatt) för 71,5 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka 62 procent. Bolagsskatten ökade mellan 2003 och 2004 med 22,6 miljarder eller 46,2 procent och förklarar därmed hela ökningen av de juridiska personernas skatt. Den största delen av bolagsskatteökningen beror på tidigarelagda återföringar av periodiseringsfonder. Tidigareläggningarna är en följd av den räntebeläggning av avsatta medel till periodiseringsfonderna som infördes från och med inkomståret 2004. Enligt Finans-

departementets beräkningar uppgår skatten på de tidigarelagda återföringarna till cirka 14 miljarder kronor.

Avkastningsskatten, som betalas på innestående pensionsmedel hos försäkringsbolagen (se kapitel 5), minskade mellan 2003 och 2004 med 1,3 miljarder kronor eller 10,6 procent. Underlaget för avkastningsskatt är en schablonberäknad avkastning, som bestäms av livförsäkringsföretagens förmögenhet vid ingången av inkomståret och nivån på statslåneräntan under året före inkomståret. Ökningen av avkastningsskatten mellan 1996 och 2000 beror framför allt på att tillgångarna hos livförsäkringsföretagen till följd av höga börskurser ökat vid utgången av 1999. Därefter kan förändringarna i avkastningsskatten huvudsakligen förklaras med förändringar i statslåneräntan.

Den särskilda löneskatten, som företagen betalar på avsättningar till de anställdas pensioner, ökade med 0,9 miljarder kronor mellan 2003 och 2004. Skattesatsen var mellan 2003 och 2004 oförändrad, 24,26 procent. Ökningen av särskild löneskatt beror därmed på ökade avsättningar för anställdas pensioner.

Den största skattereduktionen beloppsmässigt är skattereduktionen för byggnadsarbeten på bostadshus s.k. ROT-avdrag. ROT-avdrag gavs med vissa avbrott under åren 1993-1999. Ett nytt ROT-avdrag har införts för arbeten som utförs mellan 15 april 2004 och 30 juni 2005. Vid 1995 års taxering uppgick juridiska personers ROT-avdrag till 590 miljoner kronor. Ägare av småhus kan få skattereduktion för vissa miljöförbättrande åtgärder (s.k. miljö-ROT) vidtagna under perioden 1 januari 2004 - 31 december 2006. Den möjligheten utnyttjades vid 1995 års taxering endast av tre juridiska personer. Skattereduktion för bredbandsinstallation ges för installationer som tas i bruk mellan 1 januari 2001 och 31 december 2006. Juridiska personers reduktion uppgick vid 1995 års taxering till 38 miljoner kronor.

7.5 Tabell
Översikt av skatteutfallet för juridiska personer 1994, 1999-2003, mdkr
Overview of taxes for legal entities 1994, 1999-2003, BSEK

	1994	2000	2001	2002	2003	2004	Förändring 03-04 Change 03-04	
							mdkr BSEK	%
Statlig inkomstskatt *(Central government income tax)*	36,8	72,5	52,1	43,9	48,9	71,5	22,6	46,2
Avkastningsskatt *(Yield tax)*	6,3	13,0	14,6	13,0	12,3	11,0	-1,3	-10,6
Särskild löneskatt på pensionskostnader *(Special tax on pension costs)*	5,4	16,4	19,6	21,8	20,8	21,7	0,9	4,3
Fastighetsskatt *(Real estate tax)*	4,2	9,9	9,1	10,1	10,4	10,2	-0,2	-1,8
Moms, netto *(VAT, net)*	0,2	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	-0,1	-5,4
Skattereduktioner för investeringar och reparationer *(Special tax reduction for investments and housing improvements)*	-1,5	0,0	-	0,0	0,0	-0,6	-0,6	8,9
Övrigt *(Other)*	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0	-
Summa *(Total)*	**51,5**	**113,9**	**97,4**	**90,7**	**94,2**	**115,5**	**21,3**	**22,6**

Källa: Skatteverkets debiteringsstatistik

Aktiebolagen svarar för 67 procent av den totala skatten

Av de juridiska personernas totala skatt svarar aktiebolagen för den största delen, 67 procent. Tillsammans med banker och försäkringsbolag står aktiebolagen för 88 procent av skatteinkomsterna. Avkastningsskatten betalas till största delen av försäkringsföretagen, medan den särskilda löneskatten till stor del betalas av aktiebolagen samt av myndigheter och andra offentliga organisationer, dvs. stora arbetsgivare. De totala inkomsterna av fastighetsskatt härrör i huvudsak från aktiebolag och bostadsrättsföreningar.

7.6 Tabell
Juridiska personers skatt fördelad efter juridisk form i procent, 2004, mnkr
Legal entities' tax by legal form in percent 2004, MSEK

Juridisk form	Antal	Statlig inkomst-skatt	Avkast-nings-skatt	Särskild löneskatt på pensions-kostnader	Fastig-hets skatt	Moms, netto	För-mögen-hets-skatt	Slutlig skatt	Andel av slutlig skatt
Legal form	Number of entities	Central government income tax	Yield tax	Special tax	Real estate tax	VAT, net	Wealth tax	Total tax	Share of total tax
Aktiebolag *(Limited companies)*	317 929	54 454	451	14 923	6 234	1 470	-	77 296	67,1
Bankaktiebolag och sparbanker *(Bank companies and savings banks)*	139	13 317	8	373	30	0	-	13 727	11,9
Försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag *(Insurance companies)*	426	468	8 850	362	286	-1	-	9 962	8,6
Ekonomiska föreningar *(Economic associations)*	11 573	386	7	208	90	15	0	700	0,6
Handelsbolag *(Unlimited partnerships)*	122 802	-	0	135	1 096	-	-	1 231	1,1
Utländska juridiska personer *(Foreign legal entities)*	1 836	588	103	73	64	1	-	829	0,7
Bostadsrätts- och samfällighetsföreningar *(Tenant-owners' associations etc)*	25 458	928	0	4	1 896	54	0	2 525	2,2
Ideella föreningar *(Non-profit associations)*	76 142	848	80	411	92	16	63	1 506	1,3
Stiftelser *(Foundations)*	24 541	513	832	128	159	6	78	1 801	1,6
Statliga och kyrkliga enheter, kommuner och andra offentliga organisationer *(Government owned entities)*	3 362	2	0	4 779	174	0	0	4 954	4,3
Övriga *(Others)*	3 782	1	573	139	38	0	0	749	0,6
Summa *(Total)*	**587 990**	**71 505**	**10 904**	**21 535**	**10 159**	**1 561**	**141**	**115 280**	**100,0**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

Ett fåtal stora bolag står för en mycket stor andel av den totala bolagsskatten. I 7.7 Diagram har samtliga aktiebolag, inklusive banker och försäkringsföretag, indelats i intervall efter hur mycket de betalade i bolagsskatt för inkomståret 2004. Av diagrammet framgår att en mycket liten andel av alla bolag, 0,04 procent, betalade 100 miljoner kronor eller mer i bolagsskatt, samtidigt som den sammanlagda bolagsskatten för dessa utgjorde cirka 31 procent av den totala bolagsskatten i Sverige. Andelen bolag som betalade 100 tusen kronor eller mindre i bolagsskatt utgjorde 75 procent av totala antalet bolag. Den sammanlagda bolagsskatten för dessa utgjorde 5,5 procent av den totala.

De exakta sifferuppgifterna finns i tabellbilagan (7.22 Tabell).

7.7 Diagram
Fördelning av statlig inkomstskatt (bolagsskatt) för aktiebolag 2004, andel av total skatt och andel av totalt antal bolag
Division of taxes for limited companies 2004, share of total tax and share of total number

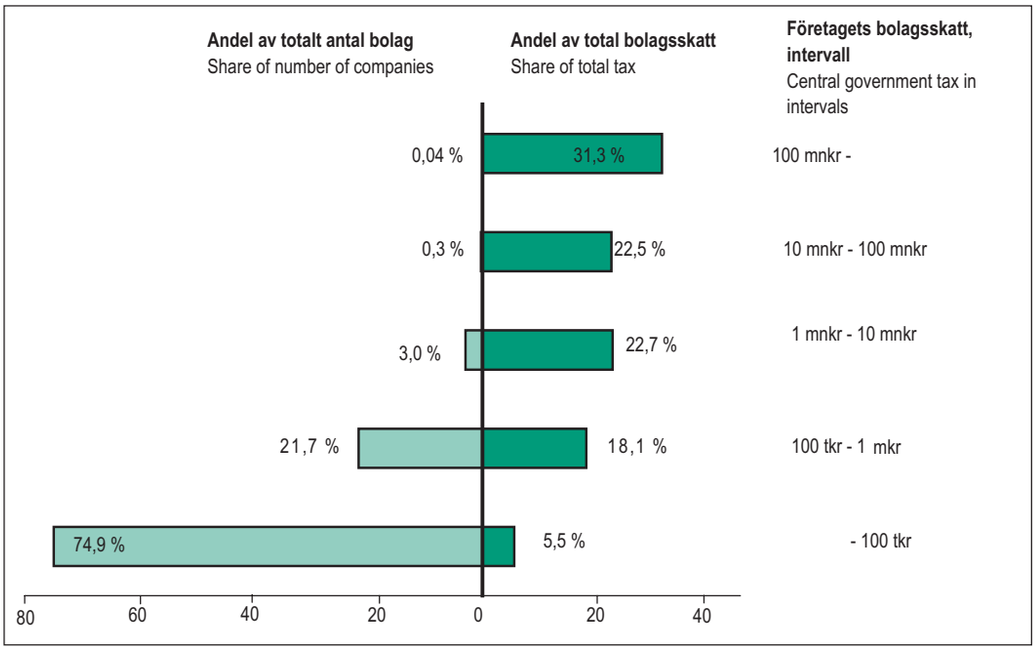

Anm: Som aktiebolag räknas här samtliga aktiebolag, försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker och utländska juridiska personer. Sifferunderlaget återfinns i tabellbilagan (7.22 Tabell).
Källa: Riksskatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

7.4.4 Få företag står för större delen av överskottet

Av 7.8 Tabell framgår fördelningen av redovisade över- respektive underskott för samtliga aktiebolag inklusive banker, försäkringsföretag och utländska juridiska personer som lämnat en inkomstdeklaration för inkomståret 2004. Av alla bolag redovisar cirka 49 procent överskott, medan cirka 36 procent redovisar underskott. Resterande 15 procent redovisar ett nollresultat. De senare är till största delen bolag som bildats men ännu inte påbörjat någon verksamhet eller bolag som upphört med en tidigare bedriven verksamhet.

Det tidigare beskrivna förhållandet att ett fåtal mycket stora företag betalar en stor del av den totala bolagsskatten framgår även här. Cirka 80 procent av det totala taxerade överskottet är hänförligt till ett fåtal mycket stora företag, vilka tillsammans utgör 2,4 procent av antalet bolag som redovisar överskott. Fördelningen av de samlade underskotten har en liknande struktur. Som förklarats i avsnitt 7.2.2 är dock en skillnad mellan redovisade underskott och överskott att de förra i många fall är ackumulerade underskott. Ett underskott som uppstår vid taxeringen får, om det inte kan kvittas mot en vinst, rullas vidare till kommande års taxeringar för att kvittas mot eventuella framtida överskott.

7.8 Tabell
Redovisade över- och underskott (ackumulerat) i olika intervall, antal bolag, andelar samt totala summor, 2004
Assessed surpluses and deficits (accumulated) for limited companies in different intervals, number of companies, shares and amounts, 2004

	Antal Number	Andel, % Share, %	Summa taxerad inkomst, mnkr Assessed income, MSEK	Andel Share
Taxerat överskott *(Assessed surplus)*				
1 kr - 10 tkr	24 447	15,5	85	0,0
10 tkr - 100 tkr	55 930	35,4	2 508	1,0
100 tkr - 1 mnkr	60 551	38,4	20 482	8,0
1 mnkr - 5 mnkr	13 190	8,4	27 408	10,7
5 mnkr - 10 mnkr	1 816	1,2	12 611	4,9
10 mnkr - 50 mnkr	1 506	1,0	30 473	11,9
50 mnkr - 100 mnkr	188	0,1	13 029	5,1
100 mnkr - 1 mdkr	174	0,1	44 285	17,3
1 mdkr -	29	0,0	105 577	41,2
Totalt *(Total)*	**157 831**	**100,0**	**256 458**	**100,0**
Taxerat underskott (ackumulerat) *(Assessed deficit [accumulated])*				
1 kr - 10 tkr	19 048	16,5	64	0,0
10 tkr - 100 tkr	37 841	32,8	1 687	0,4
100 tkr - 1 mnkr	42 915	37,2	14 500	3,1
1 mnkr - 5 mnkr	10 134	8,8	21 604	4,6
5 mnkr - 10 mnkr	1 902	1,6	13 379	2,8
10 mnkr - 50 mnkr	2 363	2,0	51 604	10,9
50 mnkr - 100 mnkr	459	0,4	31 806	6,7
100 mnkr - 1 mdkr	581	0,5	164 934	34,9
1 mdkr -	42	0,0	173 420	36,7
Totalt *(Total)*	**115 285**	**100,0**	**472 998**	**100,0**
Nollresultat *(Zero result)*				
Totalt *(Total)*	**47 197**	**100,0**	**0**	**100,0**

Anm: I tabellen ingår samtliga aktiebolag, försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker och utländska juridiska personer som lämnat en inkomstdeklaration taxeringsåret 2005.
Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

7.4.5 Branschvis fördelning av över- och underskott

Aktiebolagens samlade överskott uppgick inkomståret 2004 till 158 miljarder kronor. Av 7.9 Tabell framgår den branschvisa fördelningen av det sammanlagda överskottet. Bland huvudgrupperna återfinns det största överskottet bland företag som ägnar sig åt fastighetsförvaltning och olika former av företagstjänster. Dessa 49 563 företag, eller 31 procent av alla företag med överskott, redovisar ett sammanlagt överskott på 67 miljarder kronor, eller 26 procent av det totala överskottet. Inom finans- och försäkringssektorn finns det 3 375 företag med ett sammanlagt överskott på 61 miljarder kronor. Bland samtliga aktiebolag med överskott är det genomsnittliga överskottet 1,62 miljoner kronor per företag. Det högsta genomsnittliga överskottet återfinns bland företag som bedriver bankverksamhet. I genomsnitt har dessa företag ett överskott på 418 miljoner kronor. Andra branscher med relativt höga genomsnittliga överskott är el-, gas-, värme- och vattenförsörjningsföretag, tillverkare av petroliumprodukter, försäkringsföretag och företag inom forskning och utveckling med genomsnittliga överskott på 32, 23, 22 och 21 miljoner kronor.

Aktiebolagens ackumulerade underskott uppgick inkomståret 2004 till 473 miljarder kronor. Företagen inom huvudgruppen fastighetsförvaltning och andra företags-

tjänster uppvisar det största samlade underskottet, 173 miljarder kronor. Det har minskat med 13 miljarder eller 7 procent från föregående år. Det näst största samlade underskottet har företag inom transport- och kommunikationssektorn. Det sammanlagda underskottet uppgår för dessa till 77 miljarder kronor. Störst genomsnittligt underskott har försäkrings- och pensionsfondsföretag, där det genomsnittliga underskottet är 264 miljoner kronor.

7.9 Tabell
Redovisat resultat i aktiebolag 2004 fördelat efter SNI*, mnkr
Assessed income for limited companies 2004 according to SNI*, MSEK

			Taxerat överskott Assessed surplus		Taxerat underskott (ackumulerat) Assessed deficit (accumulated)	
SNI	**Verksamhet** Economic activity		**Antal** Number	**Belopp** Amount	**Antal** Number	**Belopp** Amount
01-05	Jord-, skogsbruk och fiske *(Agriculture, forestry and fishing)*		4 055	3 470	2 315	1 756
10-14	Gruvbrytning och utvinning av mineraler *(Mining)*		258	1 750	147	477
15-37	Tillverkning *(Manufacturing)*		16 204	39 401	9 963	74 591
Varav:	15-16	Livsmedels- och dryckesvaruframställning *(Food manufacturing)*	946	4 236	667	4 997
(From which:)	17-19	Textil- och beklädnadsvarutillverkning; tillverkning av lädervaror *(Textile and clothes manufacturing)*	514	422	334	523
	20	Trävarutillverkning *(Timber manufacturing)*	1 369	1 310	883	1 324
	21	Massa-, pappers- och pappers-varutillverkning *(Manufacturing of paper and paper goods)*	191	3 567	124	2 218
	22	Förlagsverksamhet; grafisk produktion och reproduktion av inspelningar *(Publishing)*	2 120	1 995	1 921	4 114
	23	Stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle *(Coal and mineral oil)*	24	541	11	37
	24	Kemikalier och kemiska produkter *(Chemicals)*	361	1 653	242	6 166
	25-26	Gummi- och plastvaror; icke metalliska mineraliska produkter (t ex glas) *(Plastic goods)*	1 152	2 145	530	3 022
	27-28	Metallframställning och metallvarutillverkning *(Metal industry)*	4 139	9 939	1 919	5 917
	29	Tillverkning av maskiner som ej ingår i annan underavdelning *(Machine manufacturing)*	2 052	3 701	1 055	5 165
	31	Andra elektriska maskiner och artiklar *(Electric machines)*	499	688	316	1 480
	32	Teleprodukter *(Tele products)*	216	1 568	208	10 056
	33	Precisionsinstrument, medicinska och optiska instrument samt ur *(Medical instruments)*	798	2 005	503	3 543
	34-35	Transportmedel *(Transportation)*	727	4 323	433	23 881
	36-37	Möbler m m samt återvinning *(Furniture manufacturing)*	980	1 183	707	982
40-41	El-, gas-, värme- och vattenförsörjning *(Electricity, gas, heating and water supply)*		518	16 420	257	1 244
45	Byggnadsverksamhet *(Construction)*		15 261	5 942	7 048	5 415
50-52	Parti- och detaljhandel; reparation av fordon, hushålls- och personliga artiklar *(Wholesale and retail trade, repair business)*		32 788	37 732	21 101	36 423
Varav:	50	Handel med och service av motorfordon; detaljhandel med drivmedel *(Motor vehicle trade and service)*	5 475	5 654	2 779	2 905

(From which:)	51	Parti- och agenturhandel utom med motorfordon *(Wholesale trade)*	14 549	22 340	9 787	26 129
	52	Detaljhandel utom med motorfordon; reparation av hushållsartiklar *(Retail trade)*	12 764	9 737	8 535	7 389
55	Hotell- och restaurangverksamhet *(Hotels and restaurants)*		3 882	1 072	4 840	3 887
60-64	Transport, lagringsverksamhet och kommunikation *(Transport, storage business and communication)*		9 304	5 181	4 577	77 269
Varav:	60	Landtransport; transport i rörsystem *(Land transport)*	7 051	1 776	2 736	48 823
(From which:)	61	Sjötransport *(Sea transport)*	280	269	319	8 232
	63	Stödtjänster till transport; resebyråverksamhet *(Travel agency)*	1 675	1 603	1 135	5 170
	64	Post- och telekommunikationer	230	1 479	303	13 421
65-67	Finans- och försäkringsverksamhet *(Finance and insurance)*		3 375	61 456	3 382	45 871
Varav:	651	Bankverksamhet *(Banking)*	116	48 473	25	1 572
(From which:)	652	Annan finansförmedling *(Finance agency)*	1 153	6 118	1 163	10 514
	66	Försäkring och pensionsfondsverksamhet utom obligatorisk socialförs. *(Insurance)*	114	2 514	93	24 570
	67	Stödtjänster till finansiell verksamhet *(Other financial business)*	1 992	4 351	2 101	9 218
70-74	Fastighetsförvaltning, uthyrning och företagsservice *(Real estate and business service, rental business)*		49 563	66 951	34 863	173 566
Varav:	70	Fastighetsverksamhet *(Real estate service)*	10 969	14 385	7 222	42 081
(From which:)	71	Uthyrning av fordon och maskiner samt av artiklar för personligt bruk *(Renting of vehicles and machines)*	1 593	1 547	1 184	2 244
	72	Databehandlingsverksamhet *(Data processing)*	5 674	5 418	4 865	25 020
	73	Forskning och utveckling *(Research and development)*	655	13 704	917	11 246
	74	Andra företagstjänster *(Other business service)*	30 672	31 896	20 675	92 975
75	Samhällsförvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring *(Community service)*		97	42	60	746
80	Utbildning *(Education)*		1 728	479	1 248	1 687
85	Hälso- och sjukvård, sociala tjänster, veterinärverksamhet *(Health care, social service, veterinary activities)*		5 116	2 506	1 646	650
90-93	Andra samhälleliga och personliga tjänster *(Other community and personal services)*		4 539	1 944	4 354	13 039
95	Privata hushållstjänster *(Services in households)*		7	1	2	10
99	Verksamhet i internationella organisationer, ambassader o dyl *(International organizations, embassies etc)*		1	0	1	0
0	SNI-saknas *(Companies without SNI)*		11 135	12 111	19 481	36 367
Totalt *(Total)*			**157 831**	**256 458**	**115 285**	**472 998**

Anm: I tabellen ingår samtliga aktiebolag, försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker och utländska juridiska personer som taxeringsåret 2005 lämnat en inkomstdeklaration med ett skattemässigt resultat skilt från noll.

* Näringsgrensklassificering enl. svensk standard för näringsgrensindelning (SNI 2002) (classification by economic activity according to SNI, the Swedish version of NACE Rev 1)

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

7.4.6 Bokföringsmässigt resultat och skattemässiga justeringar

Av 7.10 Tabell framgår aktiebolagens intäkter och kostnader för år 2004. Aktiebolagens totala rörelseintäkter, dvs. omsättning, uppgick till 5 119 miljarder kronor. Rörelsekostnaderna, som framför allt består av kostnader för varor och material, uppgick till 2 915 miljarder kronor eller 56,9 procent av omsättningen. Den därefter största kostnadsposten är personalkostnader, framför allt löner och sociala avgifter, som uppgick till 898 miljarder kronor eller 17,6 procent av omsättningen. De bokföringsmässiga avskrivningarna utgör en förhållandevis liten del av företagens kostnader. De uppgick 2004 endast till 184 miljarder kronor eller 3,6 procent av omsättningen. Företagens finansiella intäkter och kostnader har ganska stor betydelse för företagens resultat även om de netto bara uppgår till 4,2 procent av omsättningen. Totalt uppgår de finansiella intäkterna till 545 miljarder kronor (10,7 procent av omsättningen) och de finansiella kostnaderna uppgår totalt till 328 miljarder kronor (6,4 procent av omsättningen).

Resultatet efter finansnetto är företagets resultat efter att man har tagit hänsyn till alla intäkts- och kostnadsposter men innan man gör några skattemässiga justeringar och eventuella andra bokslutsdispositioner. År 2004 uppgick aktiebolagens resultat efter finansnetto till 574 miljarder kronor, vilket motsvarar 11,2 procent av deras omsättning.

7.10 Tabell
Aktiebolagens intäkter, kostnader och rörelseresultat efter finansnetto 2004, mdkr
Income and costs for limited companies 2004, BSEK

	Belopp Amount	Procent av omsättningen Percentage of turnover
Rörelseintäkter *(Net sales)*	5 118,8	100,0
Rörelsekostnader *(Cost of sales)*	-2 915,1	-56,9
Övriga externa kostnader *(Other external expenses)*	-852,0	-16,6
Personalkostnader *(Expenses of personel)*	-898,4	-17,6
Avskrivningar mm *(Depreciation)*	-184,1	-3,6
Ej angivna nettointäkter* *(Not specified net income*)*	87,7	1,7
Rörelseresultat efter avskrivningar *(Operating income)*	**357,0**	**7,0**
Finansiella intäkter och kostnader *(Financial income and expenses)*	217,4	4,2
Resultat efter finansnetto *(Income after financial income and expenses)*	**574,3**	**11,2**

Anm: I uppgifterna ingår samtliga aktiebolag och utländska juridiska personer. På grund av bristfälliga och ofullständiga räkenskapsutdrag från en del företag är beloppen i tabellen något osäkra. I övriga tabeller över aktiebolagen ingår även försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag och sparbanker. Eftersom dessa företag ibland använder egna räkenskapsutdrag istället för Skatteverkets standardiserade utdrag (SRU) så kan de inte inkluderas i den här tabellen.
* Ett fåtal stora aktiebolag har inte fyllt i räkenskapschemat till deklarationen, utan endast angett resultatet efter finansnetto. *(A few lage limited companies have not specified their income and expenses.)*
Källa: Riksskatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

Möjligheter att påverka resultatet

Aktiebolagen har vissa möjligheter att justera det resultat som ska ligga till grund för beskattningen. Dels kan resultatet justeras genom att man får skjuta upp beskattningen av vissa inkomster och dels måste vissa justeringar göras på grund av att de bokföringsmässiga reglerna kan skilja sig från de skattemässiga.

Efter skattereformen 1990/91 finns egentligen bara två rena reserveringsmöjligheter av betydelse kvar, periodiseringsfonder och överavskrivningar. Avsättning till periodiseringsfonder kan från och med 2002 års taxering göras med upp till 25 procent av bolagets vinst (tidigare var gränsen 20 procent) och reserveringen kan sparas i upp till sex år innan den behöver återföras. Från och med ingången av 2005 räntebeläggs de aktiebolagens avsättningar till periodiseringsfonder. Det går till så att en schablonintäkt tas upp till beskattning,

beräknad till 72 procent av statslåneräntan multiplicerad med summan av de avsättningar till periodiseringsfonder som gjorts vid beskattningsårets ingång.

Beträffande avskrivningar medges skattemässigt en snabbare avskrivningstakt än vad som i de flesta fall är företagsekonomiskt motiverat, varigenom en reservering uppkommer.

Koncernbidrag utgör ytterligare en möjlighet för företag ingående i koncerner att påverka sitt resultat, men koncernbidrag utgör inte en reservering. Koncernen utgör inte skattesubjekt i Sverige utan varje enskilt bolag utgör ett självständigt skattesubjekt. För att valet av organisationsform – ett företag eller flera företag i en koncern – inte ska styras av skattereglerna finns särskilda regler som medger att inkomster förs över från ett företag till ett annat genom koncernbidrag. Syftet med reglerna om koncernbidrag är att skattebelastningen för en koncern varken bör vara större eller mindre än om verksamheten hade bedrivits i ett enda bolag.

Sett till totalbelopp var det sammanlagda nettoresultatet efter finansnetto och före de skattemässiga justeringarna som vi visat ovan 574 miljarder kronor inkomståret 2004 (dvs taxeringsåret 2005). I det beloppet ingår samtliga bolag, oavsett om de har ett taxerat överskott, underskott eller nollresultat. De bolag som har ett taxerat överskott har tillsammans ett resultat efter finansnetto på 462 miljarder kronor och de som har ett taxerat underskott har ett resultat efter finansnetto på 120 miljarder kronor. Från dessa poster sker, huvudsakligen skattemässigt betingade, justeringar för att räkna fram den taxerade inkomsten. Totalbeloppen för de olika justeringsposterna taxeringsåret 2005 framgår av 7.11 Tabell. Netto medför justeringarna en minskning av resultatet med 259 miljarder kronor för bolagen med överskott och en minskning av resultatet med 559 miljarder kronor för bolagen med underskott.

De största justeringsposterna för bolagen med ett taxerat överskott är bokförda intäkter som ej är skattepliktiga (218 miljarder kronor), bokförda kostnader som ej är avdragsgilla (153 miljarder kronor) samt lämnade och mottagna koncernbidrag (139 respektive 123 miljarder kronor). Bokförda intäkter och kostnader som ej är skattepliktiga eller avdragsgilla avser exempelvis skattefria utdelningar från koncern- och intresseföretag. För bolagen med ett taxerat underskott utgörs den mest dominerande justeringsposten av underskottsavdrag från tidigare år (402 miljarder kronor), följd av bokförda intäkter som ej är skattepliktiga (161 miljarder kronor). De skattemässiga justeringar som grundar sig på olika slags överföringar mellan företag med intressegemenskap har alltså mycket större inverkan på företagens resultat än vad reserveringsmöjligheter såsom överavskrivningar och avsättningar till periodiseringsfond har.[6]

7.5 Fysiska personer som näringsidkare

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet direkt, som enskild näringsverksamhet, eller indirekt via handelsbolag. Inkomster från näringsverksamhet som bedrivs av en fysisk person beskattas på i princip samma sätt som övriga förvärvsinkomster. Detta innebär att kommunal och statlig inkomstskatt beräknas på inkomsten samt att allmän pensionsavgift påförs. Liksom lön från anställning påförs inkomster av näringsverksamhet socialavgifter (egenavgifter) alternativt särskild löneskatt. Den del av överskottet som kvarstår i verksamheten eller är att betrakta som avkastning på kapitalet beskattas däremot på särskilt sätt (se vidare avsnitten 7.5.3 och 7.5.4)

7.5.1 Antalet näringsidkare

Antalet fysiska personer som bedriver näringsverksamhet kan beräknas på olika sätt. I 7.3 Diagram ingår endast enskilda näringsidkare som redovisar moms i särskild skattedeklaration, dvs. näringsidkare med en omsättning överstigande en miljon kronor. Då blir antalet enskilda näringsidkare ca 490 000. Beaktar man istället hur många fysiska personer som redovisat någon typ av enskild näringsverksamhet, oavsett omfattning blir antalet cirka 590 000. Vidare så finns det cirka 120 000 fysiska personer som redovisar inkomst av näringsverksamhet i sin egenskap av delägare i handelsbolag, vissa av dessa ingår även i gruppen som redovisar inkomst av enskild näringsverksamhet.

6 *På grund av bristfälliga och ofullständiga räkenskapsutdrag från en del företag är beloppen osäkra.*

7.11 Tabell
Justeringsposter mellan rörelseresultat efter finansnetto och taxerad inkomst 2004, mnkr
Adjustment items and taxable income 2004, MSEK

	Taxerat överskott Assessed surplus		Taxerat underskott Assessed deficit	
	Belopp Amount	**Andel av resultat efter finansnetto %** Share %	**Belopp** Amount	**Andel av resultat efter finansnetto %** Share %
Resultat efter finansnetto ***(Net of financial income and expenses)***	**462 077**	**100,0**	**119 552**	**-100,0**
Resultatminskning ***(Profit reduction/loss increase)***				
Överavskrivningar *(Excess depreciation)*	21 365	4,6	8 884	-7,4
Avsättning periodiseringsfond *(Transfer to tax allocation reserve)*	45 584	9,9	19	0,0
Lämnat koncernbidrag *(Group contribution)*	139 301	30,1	84 243	-70,5
Bokförda ej skattepliktiga intäkter *(Accounted non tasable revenues)*	218 234	47,2	161 392	-135,0
Uppskov med vinst på aktier mm *(Deferment of stock profit etc)*	67	0,0	172	-0,1
Underskottsavdrag från tidigare år *(Deficit from previous years)*	46 058	10,0	401 778	-336,1
Övriga justeringsposter, netto *(Other adjustments, net)*	128 715	27,9	53 324	-44,6
Summa resultatminskning *(Total reduction)*	**599 324**	**129,7**	**709 812**	**-593,7**
Resultatökning ***(Profit increase/loss reduction)***				
Upplösning överavskrivningar *(Dissolved excess depreciation)*	23 627	5,1	7 028	-5,9
Återföring periodiseringsfond *(Reversal of tax allocation reserve)*	40 374	8,7	9 944	-8,3
Mottaget koncernbidrag *(Group contribution)*	123 464	26,7	93 362	-78,1
Bokförda ej avdragsgilla kostnader *(Accounted non-deductible expenses)*	153 285	33,2	40 010	-33,5
Återfört uppskov med vinst på aktier mm *(Reversed deferment of stock profit)*	46	0,0	95	-0,1
Övriga justeringsposter, netto *(Other adjustments, net)*	0	0,0		0,0
Summa resultatökning *(Total increase)*	**340 796**	**73,8**	**150 439**	**-125,8**
Totala skattemässiga justeringar ***(Total fiscal adjustments)***	**-258 528**	**-55,9**	**-559 373**	**467,9**
Taxerad inkomst *(Income tax assessment)*	**203 549**	**44,1**	**-439 821**	**367,9**
Summa bolagsskatt ***(Total corporate income tax)***	**54 641**	**11,8**	**-**	**-**

Anm: I uppgifterna ingår samtliga aktiebolag och utländska juridiska personer. På grund av bristfälliga och ofullständiga räkenskapsutdrag från en del företag är beloppen i tabellen något osäkra. I övriga tabeller över aktiebolagen ingår även försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag och sparbanker. Eftersom dessa företag ibland använder egna räkenskapsutdrag istället för Skatteverkets standadiserade utdrag (SRU) så kan de inte inkluderas i den här tabellen.
Källa: Riksskatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

7.5.2 Redovisat resultat

Inkomst av näringsverksamhet delas för fysiska personer in i aktiv respektive passiv verksamhet. Till aktiv näringsverksamhet hänförs inkomst där den fysiska personen själv är verksam i viss omfattning. På inkomst av aktiv näringsverksamhet betalas egenavgifter med 31,71 procent (år 2006) och på inkomst av passiv näringsverksamhet betalas särskild löneskatt med 24,26 procent (år 2006). Näringsidkare som fyllt 65 år betalar särskild löneskatt istället för egenavgifter oavsett typ av verksamhet.

Som framgår av 7.12 Tabell redovisar 55 procent av de enskilda näringsidkarna överskott av sin verksamhet, medan 45 procent redovisar underskott. Bland fysiska personer som är delägare i handelsbolag är det en något högre andel som redovisar överskott, 60 procent, och följaktligen en något mindre andel som redovisar underskott, 40 procent.

7.12 Tabell

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, antal och andel, 2004

Individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficit), total number and percent, 2004

	Enskilda näringsidkare		Delägare i handelsbolag	
	Individuals		Partner in unlimited partnership	
	Antal	**Andel**	**Antal**	**Andel**
	Number	Share	Number	Share
Överskott *(Surplus)*	**327 544**	**55**	**69 737**	**60**
varav aktiv *(active)*	260 072	44	60 610	52
varav passiv *(passive)*	67 472	11	9 127	8
Underskott (ackumulerat) *(Deficit [accumulated])*	**265 431**	**45**	**46 203**	**40**
varav aktiv *(active)*	133 309	22	29 304	25
varav passiv *(passive)*	132 122	22	16 899	15
Summa *(Total)*	**592 975**	**100**	**115 940**	**100**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

Av 7.13 Tabell framgår att fördelningen av de totala inkomsterna (beräknade som absolutbelopp) på över- och underskott har ungefär samma fördelning som antalet näringsidkare. En större andel av överskotten är däremot redovisade som aktiv näringsverksamhet.

7.13 Tabell

Totalsummor redovisade belopp för enskild näringsidkare och delägare i handelsbolag indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat 2004, mnkr

Total assessed income for individuals with business activity according to type of business activity and income (surplus and deficits), 2004, MSEK

	Enskilda näringsidkare		Delägare i handelsbolag	
	Individuals		Partner in unlimited partnership	
	Inkomst	**Andel**	**Inkomst**	**Andel**
	Income	Share	Income	Share
Överskott *(Surplus)*	**29 733**	**56**	**5 736**	**61**
varav aktiv *(active)*	27 283	51	5 386	58
varav passiv *(passive)*	2 450	5	350	4
Underskott (ackumulerat) *(Deficit [accumulated])*	**23 818**	**44**	**3 618**	**39**
varav aktiv *(active)*	14 840	28	2 460	26
varav passiv *(passive)*	8 978	17	1 158	12
Summa, absolutbelopp *(Total, absolute value)*	**53 551**	**100**	**9 354**	**100**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

I 7.14 Tabell visas fördelningen av över- och underskott för aktiva respektive passiva näringsidkare efter olika intervall. Av tabellen framgår att 43 procent av de aktiva näringsidkarna med överskott redovisar ett överskott mindre än 50 000 kr. Deras sammanlagda överskott motsvarar 7 procent av det totala överskottet för aktiva näringsidkare. Motsvarande andelar för passiva näringsidkare är 85 respektive 24 procent. 17 procent av de aktiva näringsidkarna med överskott redovisar ett överskott som överstiger 200 000 kr. Det sammanlagda överskottet för dem motsvarar 49 procent av det totala överskottet för aktiva näringsidkare. Motsvarande andelar för passiva näringsidkare är 4 respektive 44 procent. Även underskotten har en liknande fördelning. Både vad gäller aktiva och passiva näringsidkare har en majoritet ett underskott mindre än 50 000 kr, medan den totala andelen av underskotten för dessa endast utgör en mindre del.

7.14 Tabell
Redovisad inkomst av enskild näringsverksamhet 2004 i intervall. Antal personer samt totalsumma i intervallet, mnkr
Assessed income for individuals with business 2004 in intervals, number of individuals and total income per interval, MSEK

Intervall, inkomst av näringsverksamhet, tkr	Aktiv näringsverksamhet				Passiv näringsverksamhet				Summa aktiv och passiv näringsverksamhet			
	Persons actively involved in the business				Persons not actively involved in the business				Total persons actively involved and persons not active involved in the business			
Intervals, income from business activity, KSEK	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share
Överskott *(Surplus)*												
0,001-10	48 413	19	162	1	36 846	55	100	4	85 259	26	262	1
10-50	63 377	24	1 722	6	20 452	30	485	20	83 829	26	2 207	7
50-100	44 448	17	3 262	12	5 177	8	362	15	49 625	15	3 624	12
100-150	33 714	13	4 168	15	1 983	3	241	10	35 697	11	4 409	15
150-200	25 381	10	4 417	16	1 030	2	179	7	26 411	8	4 596	15
200-250	17 082	7	3 811	14	534	1	119	5	17 616	5	3 930	13
250-300	11 154	4	3 057	11	357	1	98	4	11 511	4	3 155	11
300-	16 503	6	6 684	24	1 093	2	866	35	17 596	5	7 550	25
Totalt *(Total)*	**260 072**	**100**	**27 283**	**100**	**67 472**	**100**	**2 450**	**100**	**327 544**	**100**	**29 733**	**100**
Underskott (ackumulerat) *(Deficit [accumulated])*												
0,001-10	30 941	23	124	1	45 212	34	173	2	76 153	29	297	1
10-50	43 239	32	1 138	8	47 013	36	1 185	13	90 252	34	2 323	10
50-100	21 800	16	1 566	11	18 512	14	1 319	15	40 312	15	2 885	12
100-150	11 432	9	1 405	9	8 225	6	1 004	11	19 657	7	2 409	10
150-200	7 014	5	1 212	8	4 346	3	751	8	11 360	4	1 963	8
200-250	4 652	3	1 038	7	2 673	2	596	7	7 325	3	1 634	7
250-300	3 253	2	891	6	1 610	1	440	5	4 863	2	1 331	6
300-	10 978	8	7 466	50	4 531	3	3 510	39	15 509	6	10 976	46
Totalt *(Total)*	**133 309**	**100**	**14 840**	**100**	**132 122**	**100**	**8 978**	**100**	**265 431**	**100**	**23 818**	**100**

Källa: Skatteverket, skattedatabasen GIN-skatt

I 7.15 Tabell visas fördelningen av över- och underskott för aktiva respektive passiva delägare i handelsbolag efter olika intervall. Fördelningen skiljer sig inte nämnvärt från motsvarande fördelning för enskilda näringsidkare. En mycket stor andel av både aktiva och passiva delägare med överskott, 47 respektive 84 procent, redovisar ett överskott mindre än 50 000 kr. De som redovisar ett överskott om minst 200 000 kr utgör bland de aktiva delägarna 16 procent, och bland de passiva 4 procent.

7.15 Tabell
Handelsbolagsdelägares redovisade inkomst av näringsverksamhet 2004 i intervall. Antal personer samt totalsumma i intervallet, mnkr
Assessed income for partners in unlimited partnerships 2004, number of individuals and total income per interval, MSEK

Intervall, inkomst av näringsverksamhet, tkr Intervals, income from business activity, KSEK	Aktiva delägare Partners in unlimited partnerships active in the business				Passiva delägare Partners in unlimited partnerships not active in the business				Summa aktiva och passiva delägare Partners active involved and partners not active involved in the business			
	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share	Antal Number	Andel Share	Inkomst, mnkr Income, MSEK	Andel Share
Överskott *(Surplus)*												
0,001-10	14 173	23	45	1	5 081	56	13	4	19 254	28	58	1
10-50	14 761	24	393	7	2 586	28	62	18	17 347	25	455	8
50-100	9 572	16	104	2	757	8	54	15	10 329	15	158	3
100-150	7 046	12	871	16	246	3	30	9	7 292	10	901	16
150-200	5 242	9	911	17	150	2	26	7	5 392	8	937	16
200-250	3 544	6	789	15	96	1	21	6	3 640	5	810	14
250-300	2 503	4	686	13	49	1	13	4	2 552	4	699	12
300-	3 769	6	1 587	29	162	2	131	37	3 931	6	1 718	30
Totalt *(Total)*	**60 610**	**100**	**5 386**	**100**	**9 127**	**100**	**350**	**100**	**69 737**	**100**	**5 736**	**100**
Underskott (ackumulerat) *(Deficit [accumulated])*												
0,001-10	9 820	34	35	1	6 674	39	23	2	16 494	36	58	2
10-50	9 702	33	247	10	5 985	35	148	13	15 687	34	395	11
50-100	3 912	13	280	11	1 931	11	136	12	5 843	13	416	11
100-150	1 772	6	217	9	804	5	99	9	2 576	6	316	9
150-200	1 121	4	194	8	441	3	76	7	1 562	3	270	7
200-250	719	2	161	7	230	1	51	4	949	2	212	6
250-300	497	2	136	6	146	1	40	3	643	1	176	5
300-	1 761	6	1 190	48	688	4	585	51	2 449	5	1 775	49
Totalt *(Total)*	**29 304**	**100**	**2 460**	**100**	**16 899**	**100**	**1 158**	**100**	**46 203**	**100**	**3 618**	**100**

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

I 7.16 Tabell har det totala överskottet för enskilda näringsidkare som aktivt bedriver näringsverksamhet fördelats efter bransch. De två största grupperna är näringsidkare som bedriver fastighetsförvaltning, uthyrning och företagsservice eller som bedriver jordbruks-, skogsbruks- eller fiskeriverksamhet. Dessa huvudgrupper innefattar omkring 47 000 näringsidkare vardera och har överskott på 5,7 respektive 4,1 miljarder kronor. De genomsnittliga överskotten per näringsidkare uppgår till 119 000 respektive 87 000 kr.

I likhet med fördelningen av överskottet återfinns det största samlade underskottet i gruppen näringsidkare med verksamhet inom jordbruk, skogsbruk eller fiskenäringen. Dessa är 54 000 till antalet.

En stor grupp, 43 000 st som redovisar överskott och 28 000 st som redovisar underskott, har inte tilldelats någon branschkod. Det kan finnas många orsaker till att sådan saknas. Normalt åsätts branschkoden i samband med F-skatte- eller momsregistrering. En grupp näringsidkare som inte alltid har F-skatt eller är registrerade till moms, men ändå kan redovisa skattepliktig intäkt eller moms, är sådana med ojämna inkomster. Exempelvis kan mindre skogsägare ett enskilt år, när avverkning skett, redovisa ett stort överskott, medan föregående år inte medfört några intäkter alls. Dessa är inte alltid F-skatte- eller momsregistrerade utan redovisar intäkter och moms när betalningarna flyter in.

7.16 Tabell
Redovisat resultat av aktiv näringsverksamhet för fysiska personer 2004 efter SNI*, mnkr
Assessed income for individuals actively involved in business 2004 according to SNI*, MSEK

SNI	Verksamhet Economic activity		Taxerat överskott Assessed surplus Antal Number	Belopp Amount	Taxerat underskott (ackumulerat) Assessed deficit (accumulated) Antal Number	Belopp Amount
01-05	Jord-, skogsbruk och fiske *(Agriculture, forestry and fishing)*		46 871	4 092	54 208	7 281
10-14	Gruvbrytning och utvinning av mineraler *(Mining)*		87	16	25	3
15-37	Tillverkning *(Manufacturing)*		12 506	1 342	5 175	451
Varav:	15-16	Livsmedels- och dryckesvaruframställning *(Food manufacturing)*	566	59	200	26
(From which:)	17-19	Textil- och beklädnadsvarutillverkning; tillverkning av lädervaror *(Textile and clothes manufacturing)*	1 274	79	729	52
	20	Trävarutillverkning *(Timber manufacturing)*	1 947	220	774	84
	21	Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning *(Manufacturing of paper and paper goods)*	30	3	15	-
	22	Förlagsverksamhet; grafisk produktion och reproduktion av inspelningar *(Publishing)*	1 381	124	807	68
	23	Stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle *(Coal and mineral oil)*	4	1	4	-
	24	Kemikalier och kemiska produkter *(Chemicals)*	65	6	49	8
	25-26	Gummi- och plastvaror; icke metalliska mineraliska produkter (t ex glas) *(Plastic goods)*	674	61	356	25
	27-28	Metallframställning och metallvarutillverkning *(Metal industry)*	2 640	357	677	59
	29	Tillverkning av maskiner som ej ingår i annan underavdelning *(Machine manufacturing)*	996	145	279	22
	31	Andra elektriska maskiner och artiklar *(Electric machines)*	145	20	50	5
	32	Teleprodukter *(Tele products)*	93	11	40	3
	33	Precisionsinstrument, medicinska och optiska instrument samt ur *(Medical instruments)*	331	50	68	7
	34-35	Transportmedel *(Transportation)*	483	57	161	18
	36-37	Möbler m m samt återvinning *(Furniture manufacturing)*	1 845	146	938	70
40-42	El-, gas-, värme- och vattenförsörjning *Electricity, gas, heating and water supply)*		62	4	26	7
45	Byggnadsverksamhet *(Construction)*		24 350	3 586	3 464	322
50-52	Parti- och detaljhandel; reparation av fordon, hushålls- och personliga artiklar *(Wholesale and retail trade, repair business)*		24 012	2 437	11 233	1 223
Varav:	50	Handel med och service av motorfordon; detaljhandel med drivmedel *(Motor vehicle trade and service)*	5 311	619	1 831	225
(From which:)	51	Parti- och agenturhandel utom med motorfordon *(Wholesale trade)*	5 345	618	2 619	261
	52	Detaljhandel utom med motorfordon; reparation av huhållsartiklar *(Retail trade)*	13 356	1 199	6 783	738
55	Hotell- och restaurangverksamhet *(Hotels and restaurants)*		6 218	618	725	260
60-64	Transport, lagringsverksamhet och kommunikation *(Transport, storage business and communication)*		12 504	2 160	1 434	183
65-67	Finans- och försäkringsverksamhet *(Finance and insurance)*		257	32	64	13
70-74	Fastighetsförvaltning, uthyrning och företagsservice *(Real estate and business service, rental business)*		47 891	5 721	14 742	1 607
Varav:	70	Fastighetsverksamhet *(Real estate service)*	4 198	571	2 182	800
(From which:)	71	Uthyrning av fordon och maskiner samt av artiklar för personligt bruk *(Renting of vehicles and machines)*	785	75	476	52
	72	Databehandlingsverksamhet *(Data processing)*	6 087	724	2 352	98
	73	Forskning och utveckling *(Research and development)*	331	24	190	24
	74	Andra företagstjänster *(Other business service)*	36 490	4 327	9 542	632
75	Samhällsförvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring *(Community service)*		119	12	35	2
80	Utbildning *(Education)*		3 170	291	1 156	63
85	Hälso- och sjukvård, sociala tjänster, veterinärverksamhet *(Health care, social service, veterinary activities)*		9 715	1 426	1 905	127
90-93	Andra samhälleliga och personliga tjänster *(Other community and personal services)*		31 210	2 721	9 964	847
95	Privata hushållstjänster *(Services in households)*		42	5	4	0
0	SNI-saknas *(Companies without SNI)*		42 607	3 047	28 324	2 468
Totalt *(Total)*			**261 621**	**27 510**	**133 484**	**14 857**

Anm: I tabellen ingår samtliga enskilda näringsidkare som redovisat ett skattemässigt resultat skilt från noll.
* Näringsgrensklassificering enl. svensk standard för näringsgrensindelning (SNI 2002) (classification by economic activity according to SNI, the Swedish version of NACE Rev 1)
Källa: Skatteverket, skattedatabasen GIN-skatt

7.5.3 Expansion med lågbeskattade medel

I inledningen till detta avsnitt förklarades att näringsverksamhet som bedrivs av en fysisk person och handelsbolagsdelägares del av bolagets vinst beskattas på samma sätt som andra förvärvsinkomster. Detta innebär att företagsinkomsterna för fysiska personer, till skillnad mot för aktiebolag och andra juridiska personer, beskattas progressivt, med en högsta marginalskatt på cirka 65 procent. Det betyder i sin tur att den del av företagsinkomsten som inte konsumeras, utan istället får kvarstå i verksamheten, beskattas högre hos fysiska än hos juridiska personer. Från och med 1994 infördes de s.k. expansionsmedlen för att komma till rätta med denna neutralitetsbrist.

Expansionsmedlen ska motsvara den del av företagsinkomsten som får stanna i företaget och verka där. På denna del motsvarar skattenivån företagssektorn i övrigt, dvs. en skattesats på 28 procent. Detta går till på så sätt att avsättningen till expansionsmedel är avdragsgill mot inkomsten av näringsverksamhet. Istället beskattas expansionsmedlen med en särskild skatt, statlig expansionsmedelsskatt, som uppgår till 28 procent.

En återföring av expansionsmedel innebär att hela eller en del av tidigare avsatt belopp återförs till beskattning som inkomst näringsverksamhet, och motsvarande expansionsmedelsskatt återfås. Expansionsmedlen kan även återföras under en förlustsituation. Då utgår ingen statlig eller kommunal inkomstskatt på det återförda beloppet. Samtidigt ger återföringen ett likviditetstillskott i förlustsituationen, eftersom expansionsmedelsskatten ändå återbetalas.

Under de elva år som möjligheterna till avsättning till expansionsmedel har funnits har 26,3 miljarder kronor satts av till expansionsmedel, av dessa har 13,0 miljarder återförts, vilket betyder att den ackumulerade nettoavsättningen uppgår till 13,3 miljarder kronor (7.17 Tabell).

7.17 Tabell
Expansionsmedel, antal näringsidkare samt totala belopp i mnkr, 1994, 2000-2004
Funds retained for expansion, number of individuals and total amount MSEK, 1994, 2000-2004

	1994	2000	2001	2002	2003	2004
Avsättning *(Funds retained for expansion)*						
Antal *(Number)*	52 930	34 561	28 182	25 747	23 250	23 477
Belopp *(Amounts)*	3 507	2 513	2 024	1 885	1 805	1 950
Återföring *(Reverse allocation)*						
Antal *(Number)*	0	27 213	28 733	27 451	26 880	23 795
Belopp *(Amounts)*	0	1 486	1 623	1 563	1 494	1 372
Årsnetto *(Year net)*	**3 507**	**1 027**	**401**	**322**	**311**	**578**
Ackumulerat *(Accumulated)*	**3 507**	**11 701**	**12 102**	**12 424**	**12 735**	**13 313**

Källa: 1994 V-stat, 2000-2004 statistikdatabasen GIN-skatt

7.5.4 Räntefördelning – positiv eller negativ

Genom 1990/91 års skattereform uppkom en skillnad i skattebelastningen mellan inkomst av kapital, där skattesatsen är 30 procent, och inkomst av näringsverksamhet där skatten, som tidigare nämnts, är progressiv och kan vara väsentligt högre. Dessutom påförs egenavgifter eller särskild löneskatt på näringsinkomster. För enskilda näringsidkare beskattas avkastningen på i näringsverksamheten satsat kapital som arbetsinkomst.

För att i någon mån jämställa enskilda näringsidkare med ägare till enmansaktiebolag infördes, i sin nuvarande form, från och med 1995 års taxering regler om positiv respektive negativ räntefördelning. Positiv räntefördelning ger näringsidkaren en möjlighet att få en del av inkomsten av näringsverksamhet motsvarande avkastning på i näringsverksamheten satsat kapital beskattad i inkomstslaget kapital. Positiv räntefördelning är frivillig.

Negativ räntefördelning är avsedd att förhindra att näringsidkaren drar av sina privata utgiftsräntor i näringsverksamheten och på så sätt får en större skatteeffekt av dem. Negativ räntefördelning är obligatorisk.

Utvecklingen av räntefördelningen sedan den infördes framgår av 7.18 Tabell.

7.18 Tabell
Räntefördelning, antal näringsidkare samt totala belopp i mnkr, 1994, 2000-2004
Adjustment for interest distribution between capital income and business income, number of individuals and total amount MSEK, 1994, 2000-2004

	1994	2000	2001	2002	2003	2004
Positiv räntefördelning *(Positive interest distribution)*						
Antal näringsidkare *(Number of individuals)*	104 006	134 668	132 102	128 838	126 847	128 141
Belopp *(Amounts)*	2 241	5 232	5 278	5 614	5 632	5 847
Negativ räntefördelning *(Negative interest distribution)*						
Antal näringsidkare *(Number of individuals)*	7 665	51 393	51 746	47 036	48 271	47 901
Belopp i *(Amounts)*	127	726	735	739	809	839

Källa: 1994 V-stat, 2000-2004 statistikdatabasen GIN-skatt

7.5.5 Reserveringsmöjligheter genom periodiseringsfond

Fysiska personer som bedriver näringsverksamhet har i princip samma möjligheter till skattemässiga reserveringar som juridiska personer, dvs. avsättning till periodiseringsfond och överavskrivningar (avsnitt 7.4.6). Fysiska personer som bedriver näringsverksamhet eller är delägare i handelsbolag får dock sätta av 30 procent av vinsten till periodiseringsfond, mot juridiska personer som får sätta av 25 procent. Innan 2002 års taxering (inkomståret 2001) låg detta avdragstak på 25 procent för fysiska personer och på 20 procent för juridiska personer. Tiden inom vilken återföring av periodiseringsfond ska ske har från och med 2000 års taxering förlängs från fem till sex år för alla företagsformer.

7.19 Tabell
Periodiseringsfond, antal näringsidkare samt totala belopp i mnkr
Tax allocation reserve, number of individuals and total amount MSEK

	2000	2001	2002	2003	2004
Avsättning *(Transfer to tax allocation reserve)*					
Antal *(Number)*	119 810	114 531	109 617	107 674	107 433
Belopp *(Amounts)*	4 654	5 257	5 049	4 763	4 853
Återföring *(Reversal of tax allocation reserve)*					
Antal *(Number)*	90 282	97 797	97 885	98 646	96 656
Belopp *(Amounts)*	3 225	3 679	3 921	3 956	4 232
Årsnetto *(Year net)*	**1 429**	**1 578**	**1 128**	**807**	**621**
Ackumulerat *(Accumulated)*	**8 553**	**10 131**	**11 259**	**12 066**	**12 687**

Anm: Statistikdatabasen GIN-skatt innehåller bara uppgifter om periodiseringsfonder från och med beskattningsåret 2000.
Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

7.6 Nyföretagandet i Sverige

Enligt en undersökning genomförd av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) har antalet genuint nya företag, dvs. verksamhet som är helt nystartad eller verksamhet som återupptagits efter att ha varit vilande i minst två år, ökat under år 2004. Ökningen uppgick till 4 837 företag eller 14 procent, vilket kan jämföras med 2003 års minskning med 577 företag, 2002 års ökning med 1 831 företag och 2001 års minskning med 3 227 företag. Studerar man nyföretagandets omfattning under en tioårsperiod är det svårt att se någon egentlig trend. Istället finns det fluktuationer åt båda hållen mellan åren.

Tjänstesektorn fortsätter att dominera nyföretagandet. Av de nya företagen startades 34 350 företag, eller 83 procent, inom tjänstesektorn och 7 258 företag inom industrisektorn. Trots det ökade nyföretagandet inom industrisektorn med 21 procent, medan det ökade med 12 procent inom tjänstesektorn. Antalet nya företag ökade inom alla sektorer utom transport- och kommunikationssektorn, där antalet nya företag minskade med 1,7 procent.

7.20 Tabell
Nystartade företag 1993, 2000-2004
Newly started enterprises 1993, 2000-2004

Bransch Corporate sector	1993	2000	2001	2002	2003	2004
Industrinäringar *(Industrial production)*	**3 911**	**6 292**	**5 822**	**5 898**	**6 006**	**7 258**
Tillverkning o dyl *(Manufacturing etc)*	1 790	2 767	2 478	2 477	2 594	2 899
Byggnadsverksamhet *(Construction)*	2 121	3 525	3 344	3 421	3 412	4 359
Tjänstenäringar *(Service trades)*	**18 477**	**32 453**	**29 696**	**31 449**	**30 765**	**34 350**
Varuhandel, reparationer samt hotell och restaurang *(Trade, repairs, hotels and restaurants)*	7 192	7 510	6 901	7 350	7 665	9 253
Transport och kommunikation *(Transports and communication)*	1 291	1 601	1 489	1 416	1 376	1 353
Finansiell verksamhet och företagstjänster *(Finance and business service)*	7 250	15 635	13 766	14 602	13 766	14 765
Utbildning, hälso- och sjukvård samt andra samhälleliga och personliga tjänster *(Education, health care, social and personal services)*	2 744	7 707	7 540	8 081	7 958	8 979
Samtliga näringsgrenar *(All sectors)*	**22 388**	**38 745**	**35 518**	**37 347**	**36 771**	**41 608**

Källa: 1994-98 Statistiska centralbyrån, 1999-2004 Institutet för tillväxtpolitiska studier

De nya företagen beräknas av ITPS sysselsätta 65 969 personer, vilket är en ökning med 10,5 procent jämfört med året före. De nystartade företagen stod under 2004 för 1,6 procent av den totala sysselsättningen, vilket kan jämföras med 1,5 procent året innan.

Enligt ITPS beräkningar är majoriteten av de nystartade företagen små. 72 procent av dem har en omsättning under 300 000 kr under det första verksamhetsåret och 30 procent har en omsättning under 30 000 kr.

Av de nya företagen startades 20 procent av företagen som aktiebolag, 10 procent som handels- eller kommanditbolag och 70 procent som enskild näringsverksamhet.[7]

7.6.1 Överlevnadsgraden bland de nystartade företagen har minskat

Sedan 1990-talet har SCB, NUTEK eller ITPS undersökt hur många av de nystartade företagen som fortfarande är verksamma efter tre år. Av de företag som startade 2001 var 62 procent fortfarande verksamma efter tre år. Jämfört med 1998 och 1999 års företag innebär det en höjning av överlevnadsgraden med 7 respektive 3 procentenheter. 1991 och 1992 års företag hade dock ungefär samma överlevnadsgrad efter tre år som 2001 års företag.

Totalt omsatte de överlevande företagen 34,9 miljarder kronor år 2004, vilket motsvarar omkring 1,6 miljoner kronor per företag. Andelen företag med en omsättning över en miljon ökade från 15 procent 2001 till 26 procent 2004. Samtidigt ökade antalet sysselsatta i de fortfarande verksamma företagen från 26 000 till 46 000 personer.[8]

7 *Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Nyföretagandet i Sverige 2003 och 2004, S2005:008*

8 *Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Uppföljning av 2001 års nystartade företag – tre år efter start, S2006:001*

Tabellbilaga:

7.21 Tabell
Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige, 1993, 1999-2003
Number of active companies of the most common legal forms in Sweden, 1993, 1999-2003

Företagsform Legal form	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
Enskild firma *(Individuals)*	445 552	458 046	445 729	451 296	459 869	469 568	478 265	486 866
Aktiebolag *(Limited companies)*	220 162	218 529	218 346	228 292	234 367	237 859	242 485	247 272
Handelsbolag *(Unlimited partnership)*	74 955	76 306	75 724	76 313	75 298	74 522	74 216	73 681
Ekonomiska föreningar *(Economic associations)*	15 536	16 267	16 691	17 319	17 812	18 326	18 859	19 401
Totalt *(Total)*	**756 205**	**769 148**	**756 490**	**773 220**	**787 346**	**800 275**	**813 825**	**827 220**

Anm: Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare.
Källa: Statistiska centralbyrån, Centrala företags- och arbetsställeregistret

7.22 Tabell
Statlig inkomstskatt för aktiebolag i olika intervall, antal bolag, andelar samt totala summor, 2004
Central government tax paid by limited companies in different intervals, number of companies, shares and amounts, 2004

Statlig inkomstskatt Central government tax	**Antal** Number	**Andel %** Share %	**Total skatt mnkr** Tax, total sum MSEK	**Andel %** Share %
- 100 tkr	112 665	74,91	2 842	5,48
100 tkr - 1mnkr	32 659	21,71	9 380	18,08
1 mnkr - 10 mnkr	4 559	3,03	11 777	22,70
10 mnkr - 100 mnkr	462	0,31	11 662	22,48
100 mnkr -	55	0,04	16 226	31,27
Totalt *(Total)*	**150 400**	**100,00**	**51 887**	**100,00**

Anm: Som aktiebolag räknas här samtliga aktiebolag, försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bank-aktiebolag, sparbanker och utländska juridiska personer.
Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

I: 10 **D. Månadslön** (forts.). 9

Månadslön kr.	Preliminär skatt									
	för ogift person (utan barn) kr.	för gift man								
		utan barn kr.	med 1 barn kr.	med 2 barn kr.	med 3 barn kr.	med 4 barn kr.	med 5 barn kr.	med 6 barn kr.	med 7 barn kr.	med 8 eller flera barn kr.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
370 — 379·99	69	57	48	40	35	29	24	22	20	18
380 — 389·99	71	59	50	42	36	30	25	23	21	19
390 — 399·99	74	62	53	44	38	32	27	24	22	20
400 — 419·99	77	66	56	47	41	35	29	26	24	22
420 — 439·99	82	70	60	51	44	38	32	28	26	24
440 — 459·99	87	74	65	56	47	41	36	31	28	26
460 — 479·99	92	79	70	60	50	45	39	34	30	28
480 — 499·99	98	84	74	65	53	48	42	37	32	30
500 — 519·99	103	89	79	69	57	51	46	40	35	33
520 — 539·99	108	94	84	74	61	55	49	44	38	35
540 — 559·99	113	99	88	78	65	58	53	47	41	37
560 — 579·99	119	104	93	83	70	61	56	50	45	40
580 — 599·99	124	109	98	88	75	65	59	54	48	43
600 — 619·99	129	114	103	93	79	68	62	57	51	46
620 — 639·99	134	119	108	98	84	72	66	60	55	49
640 — 659·99	139	124	113	103	88	75	69	64	58	52
660 — 679·99	145	129	118	108	93	79	72	67	61	55
680 — 699·99	151	134	123	113	98	84	76	70	65	59
700 — 729·99	158	139	129	119	104	90	80	74	69	63
730 — 759·99	166	147	136	126	111	96	85	79	74	68
760 — 789·99	175	155	144	133	118	103	90	84	79	73
790 — 819·99	184	163	152	140	126	111	97	89	84	78
820 — 849·99	193	172	160	148	133	118	104	94	89	83
850 — 879·99	202	180	168	156	140	125	111	99	94	88
880 — 909·99	211	188	176	164	148	133	118	104	99	93
910 — 939·99	221	196	184	172	155	140	125	111	104	98
940 — 969·99	231	204	192	180	163	147	132	118	109	103
970 — 999·99	241	213	200	188	171	155	140	125	114	108
1 000 — 1 039·99	252	224	210	198	181	164	149	134	120	114
1 040 — 1 079·99	265	236	222	209	191	174	158	143	129	120
1 080 — 1 119·99	279	248	234	220	202	184	168	153	138	127
1 120 — 1 159·99	293	261	246	232	213	195	178	163	148	134
1 160 — 1 199·99	307	274	259	244	224	206	189	173	158	143
1 200 — 1 239·99	322	287	272	256	236	217	200	183	168	152
1 240 — 1 279·99	336	300	285	269	248	228	211	193	178	162
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Utdrag ur den första preliminärskattetabellen.
Staten övertog ansvaret för debitering och uppbörd av alla skatter och avgifter 1947.
För första gången skulle skattebetalning ske i anslutning till inkomsternas intjänande. Bilden visar den första skattetabellen för beräkning av preliminär skatt för år 1947. Av tabellen framgår att skatteuttaget var olika för gift och ogift man och vidare att hänsyn togs till antalet barn, dock högst åtta barn.

8 Skatt, inkomstfördelning och förmögenhet

8.1 Inledning

Detta kapitel fokuseras bland annat på inkomster och inkomstfördelningen som ett mått på den ekonomiska standarden. Kapitlet tar också upp den så kallade direkta beskattningen av individer samt hur direkta skatter och bidrag omfördelar den ekonomiska standarden mellan olika grupper i samhället. Kapitlet innehåller också ett avsnitt om förmögenhet. Nedan följer i punktform några av de viktigaste resultaten:

- År 2004 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 36 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i så kallade direkta skatter. Motsvarande andel 1991 var 29 procent.
- Av en inkomstökning på 1 000 kr får man under 2006 i genomsnitt behålla 590 kr då hänsyn tagits till exempelvis ökade barnomsorgs- och hemtjänstutgifter, minskat bostadsstöd och socialbidrag.
- Under 2004 betalade hushållen i genomsnitt 117 200 kr i skatt och fick tillbaka 115 500 kr i form av bidrag och pensioner.
- Mellan åren 1980 och 1990 ökade den disponibla inkomsten med drygt 14 procent, medan ökningen var knappt 7 procent mellan åren 1990 och 2000. Mellan åren 2000 och 2004 ökade inkomsten med 9 procent.
- Under 2004 ägde 1 procent av personerna med störst förmögenhet en fjärdedel av alla individers sammanlagda förmögenhet.

8.1.1 Om inkomststatistik

För att mäta den ekonomiska standarden används oftast olika inkomstbegrepp. En god inkomst innebär att man har större möjligheter att påverka sin livssituation. Detta gäller framförallt i materiellt hänseende, men även i form av större möjligheter att betala för exempelvis resor, rekreation och kultur på sin fritid samt att spara för framtida behov.

Sveriges inkomststatistiska system är uppbyggt av ett flertal administrativa register som t.ex. taxeringsregistret och olika myndigheters register över bidrag och ersättningar. På Statistiska centralbyrån, SCB, finns det flera statistikprodukter som belyser inkomstförhållanden för individer och hushåll. Den totalräknade inkomststatistiken (IoT) omfattar hela befolkningen och baseras uteslutande på registeruppgifter. Inkomstfördelningsundersökningen, som är en del i undersökningen om hushållens ekonomi (HEK), baseras på ett urval som under åren varierat mellan 10 000 och 19 000 hushåll. I HEK kompletteras registeruppgifterna med uppgifter som hämtas in via telefonintervjuer. Dessutom finns två registerbaserade databaser med longitudinell inriktning, LINDA (Longitudinell INkomst DAtabas) och LOUISE (LOngitudinell databas för Utbildning, Inkomst och SyssElsättning). Med hjälp av data från en longitudinell databas kan man följa samma individer över flera år.

Nytt hushållsbegrepp

I tidigare års redovisningar av resultat från Inkomstfördelningsundersökningen, har uppgifterna baserats på ett hushållsbegrepp som kallas familjeenheter. Familjeenheter avgränsas av en eller två sammanboende med eller utan barn 0-17 år. Barn 18 år och äldre dvs. från och med det år man blir myndig, betraktas då som egna familjeenheter. Det innebär att ett stort antal barn som bor hemma hos föräldrarna räknas som egna familjeenheter och endast med den inkomst som de själva har, trots att föräldrarna helt eller delvis försörjer dessa kvarboende ungdomar. Detta gör att ungdomars ekonomiska standard underskattas medan standarden istället överskattas för föräldrarna.

För åren 1991 och 1995-2004 har beräkningar gjorts för s.k. kosthushåll. I kosthushållet ingår alla personer som bor tillsammans och där man har gemensam ekonomi. Här innefattas även äldre barn som bor tillsammans med sina föräldrar, likaväl som hushåll med fler än två generationer.

Några tabeller redovisas för familjeenheter för att möjliggöra längre tidsserier.

Nytt inkomstbegrepp

Inför 2006 års publicering förändrades begreppet disponibel inkomst i SCB:s officiella inkomststatistik. Den största förändringen är beräkningen av kapitalvinster/-förluster. Tidigare kunde inte denna post bli negativ. I det nya begreppet tillåts kapitalförluster att minska den disponibla inkomsten. Det nya begreppet används i tabeller som redovisar disponibel inkomst för åren 1991, 1995-2004. Det äldre begreppet används i tabeller som går tillbaka längre än 1991.

Allt syns inte i statistiken

Även om denna inkomststatistik är den bästa tillgängliga, ger den inte hela sanningen om den ekonomiska standarden för individer och hushåll. Personer kan t.ex. ha haft svarta inkomster eller på andra sätt undandragit inkomster från beskattning. Det är betydande inkomstsummor som inte kommer myndigheterna till känna. En förklaring till en låg redovisad inkomst kan också vara att personen tillfälligtvis arbetar och skattar utomlands, men är folkbokförd i Sverige.

Den ekonomiska standarden påverkas också av hur stora utgifterna är. Boendekostnader i Stockholm är högre än i t.ex. glesbygdskommuner och kommuner med lägre kommunal skattesats har ofta högre kommunala avgifter för t.ex. barnomsorg.

Inkomster skiftar också kraftigt under en livscykel. Under perioder med studier och studielån är inkomsterna ofta låga. Ofta förvärvsarbetar båda föräldrarna i en familj. Det för med sig inkomstfluktuationer när föräldrarna tar hand om barnen och t.ex. arbetar deltid. En växande grupp, speciellt ungdomar, arbetar också med lösa anställningsförhållanden. Dessutom har livsstilen för vissa grupper förändrats. Karriärer avbryts för olika projekt, t.ex. långresor eller studier utomlands. Inkomster enligt den befintliga statistiken är alltså inte något perfekt mått men den ger ändå en ganska tydlig återspegling av den ekonomiska standarden.

8.2 Den direkta beskattningen av individen

Den direkta beskattningen av individen är endast en del av det totala skattetrycket. Med direkt beskattning menas här inkomstskatt, allmänna egenavgifter, egenavgifter för näringsidkare, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt. Även om andra skatter svarar för en större del av den konsoliderade offentliga sektorns skatteinkomster är det den direkta beskattningen av individen och utformningen av den beskattningen som har störst påverkan på individens beteende. Storleken och utformningen av den direkta beskattningen påverkar t.ex. fördelningen mellan personers konsumtion och sparande samt mellan den tid som läggs på arbete kontra fritid.

8.2.1 Den direkta skatten utgör drygt en tredjedel av inkomsten

År 2004 betalade en inkomsttagare i genomsnitt lite mer än 36 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i så kallade direkta skatter (se tabell 8.1). Detta är mer än under 2003 och en ökning med 7 procentenheter om man jämför med 1991. Kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster uppgick 2004 till 28,9 procent, vilket är något mer än 2003. Skatten på kapitalinkomster uppgick till 1,8 procent under 2004. Skuldräntorna har minskat sedan 1991 och skattereduktionen för kapitalunderskott har därmed minskat i betydelse. Förmögenhetsskatten och fastighetsskatten står för en ganska liten del av de totala direkta skatterna. Allmänna egenavgifter infördes 1993 och uppgick 2004 till 4,6 procent av den totala skattepliktiga inkomsten. En stor del av den totala skatteökningen sammanhänger alltså med införandet av de allmänna egenavgifterna.

I tabell 8.2 redovisas hur stor andel av den totala skattepliktiga inkomsten som individen i genomsnitt betalat som skatt åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996-2004. Åren 1989 och 1991 har valts eftersom 1989 är sista året med det gamla skattesystemet och 1991 första året efter skattereformen.

Den direkta beskattningen av individen var som störst 1989 då en individ med genomsnittlig inkomst betalade 35,9 procent av sina skattepliktiga inkomster i direkt skatt. 1991 hade denna andel minskat till 29,1 procent. Sedan dess har den direkta beskattningen ökat. År 2004 uppgick skattens andel av inkomsten till i genomsnitt 33,2 procent. I tabell 8.2 har populationen begränsats till befolkningen 18 år och äldre och skattens totala andel skiljer sig därför något från tabell 8.1.

8.1 Tabell
Storlek på olika skatter och avgifter i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten åren 1991 och 2000-2004, mnkr och procent
Total direct taxes and charges for individuals in relation to the total assessed income in 1991 and 2000-2004, MSEK and percent

Skatt/avdrag	1991		2000		2001		2002		2003		2004	
	Mnkr	% av inkomsten	Mnkr	% av inkomsten	Mnkr	% av inkomsten	Mnkr	% av inkomsten	Mnkr	% av inkomsten	Mnkr	% av inkomsten
Tax/deduction	MSEK	% of income	MSEK	% of income	MSEK	% of income	MSEK	% of income	MSEK	% of income	MSEK	% of income
Summa förvärvs- och kapitalinkomst *(Sum of income from employment, business and capital)*	**957 614**		**1 424 730**		**1 427 301**		**1 463 764**		**1 519 491**		**1 573 784**	
Kommunal inkomstskatt *(local income tax)*	239 284	25,0%	336 304	23,6%	359 389	25,2%	378 492	25,9%	403 077	26,5%	419 839	26,7%
Statlig inkomstskatt *(national income tax)*	19 864	2,1%	33 479	2,3%	34 616	2,4%	33 108	2,3%	32 662	2,1%	34 023	2,2%
Skatt på kapitalinkomster *(tax on capital income)*	20 732	2,2%	47 759	3,4%	30 539	2,1%	24 151	1,6%	24 687	1,6%	28 609	1,8%
Skattereduktion för kapitalunderskott *(tax reduction for property deficit)*	-20 061	-2,1%	-13 681	-1,0%	-16 407	-1,1%	-17 926	-1,2%	-17 979	-1,2%	-16 833	-1,1%
Förmögenhetsskatt *(wealth tax)*	2 447	0,3%	8 043	0,6%	6 312	0,4%	3 818	0,3%	4 767	0,3%	5 191	0,3%
Fastighetsskatt *(property tax)*	8 575	0,9%	13 321	0,9%	12 058	0,8%	13 420	0,9%	13 589	0,9%	14 151	0,9%
Allmänna egenavgifter *(general social security charges)*	-	-	63 074	4,4%	63 875	4,5%	66 168	4,5%	70 296	4,6%	72 115	4,6%
Egenavgifter för näringsidkare *(social security charges for businessmen)*	7 321	0,8%	8 464	0,6%	8 746	0,6%	10 186	0,7%	10 251	0,7%	10 621	0,7%
Summa direkt skatt *(sum of direct taxes)*	**278 162**	**29,1%**	**496 763**	**34,9%**	**499 128**	**35,0%**	**511 417**	**34,9%**	**541 350**	**35,6%**	**567 716**	**36,1%**

Källa: SCB, Taxeringsutfallet och totalräknade inkomststatistiken (summa förvärvs- och kapitalinkomst).

8.2 Tabell
Skatternas andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser, procent, 2004 års prisnivå
Direct taxes as a fraction of the total assessed income for different income groups, percent, price level of 2004

Total skattepliktig inkomst, tkr	**Procent skatt**												
Total assesed income, KSEK	Percent tax												
	1980	**1985**	**1989**	**1991**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
1 - 50	9,0	14,2	16,1	20,5	27,0	27,4	26,3	23,1	23,0	20,5	17,9	19,8	19,3
50 - 100	16,9	21,2	19,7	18,7	20,5	20,7	20,5	19,8	19,6	18,5	17,0	26,0	25,8
100 - 150	27,7	30,3	31,9	26,4	29,9	30,4	30,5	29,9	29,4	28,3	26,6	27,4	27,4
150 - 200	31,4	32,5	33,9	27,3	32,0	32,0	33,0	32,6	31,9	30,8	29,3	29,6	29,6
200 - 250	35,0	34,5	35,0	28,3	32,9	32,7	34,3	34,2	33,4	32,2	30,6	30,8	30,9
250 - 300	38,6	37,2	37,5	30,9	34,8	35,7	35,8	35,3	34,4	32,8	31,2	31,6	31,8
300 - 400	42,3	40,6	42,7	33,7	38,5	39,2	39,2	38,1	37,0	35,3	33,4	33,9	34,0
400 - 500	46,2	46,0	46,0	36,4	41,9	42,2	42,0	40,4	39,6	38,5	37,0	37,5	37,7
500 -	53,3	52,5	56,8	38,9	44,5	43,8	43,4	41,8	40,5	42,2	41,5	42,5	42,1
Samtliga 18- år *(All 18- years)*	32,5	32,9	35,9	29,1	33,9	34,9	35,3	35,1	34,6	33,6	32,1	32,9	33,2
Samtliga 18-64 år *(All 18-64 years)*	33,8	33,9	36,7	29,7	35,1	36,2	36,7	36,3	35,6	34,5	32,9	33,4	33,7
Samtliga 65- år *(All 65- years)*	24,9	28,5	32,4	26,5	28,6	29,0	29,2	29,7	29,7	29,1	28,1	30,7	31,0

Källa: SCB, Databasen LINDA

8.2.2 Beskattningen mindre progressiv

Höginkomsttagare med en inkomst över 500 000 kr (i 2004 års penningvärde) betalade i slutet av 1980-talet i genomsnitt över 50 procent av sina inkomster i skatt. Höginkomsttagare fick dock en markant skattesänkning genom skattereformen 1990/1991. År 1991 betalade dessa 39 procent av sina inkomster i direkt skatt. Skattereformen innebar dock att tidigare skattefria inkomster, t.ex. traktamenten och olika typer av förmåner, blev skattepliktiga samt att skattebasen breddades vad gäller kapitalinkomster. Framförallt höginkomsttagare fick därmed större skattepliktiga inkomster, men samtidigt lägre skatt.

Anmärkningsvärt är att personer med inkomster under 50 000 kr (i 2004 års penningvärde) betalade avsevärt större andel av sin inkomst i skatt 2004 än vad de gjorde 1980. Från att endast 9 procent av inkomsten gick till direkt skatt 1980 var motsvarande siffra drygt 19 procent 2004. Inkomsttagare med en inkomst lägre än 100 000 kr betalade 2004 en större andel av sin inkomst i direkt skatt än vad fallet var 1980, medan motsatsen gällde för dem som hade en inkomst över 100 000 kr.

I diagram 8.3 visas tydligt att beskattningen under perioden 1980-2004 blivit mindre progressiv, d.v.s. skillnaderna mellan skattesatserna i olika inkomstklasser har minskat.

För de flesta individer så finns det ett starkt samband mellan höga inkomster och egendomsbeskattning, d.v.s. förmögenhets- och fastighetsskatt, men det finns undantag. Också personer med ganska låga inkomster har förmögenhet eller fastigheter. Dessa personer betalar då en stor andel av sina inkomster i skatt och påverkar därför genomsnittet en del. I tabell 8.4 visas skattens andel av inkomsten då förmögenhets- och fastighetsskatten exkluderats. Som väntat är det bland höginkomsttagarna som skatteandelen minskar mest jämfört med tabell 8.2. Men också bland låginkomsttagarna sker en betydande minskning av skatteandelen.

8.3 Diagram
Skatternas andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser, procent, 2004 års prisnivå
Direct taxes as a fraction of the total assessed income for different income groups, percent, price level of 2004

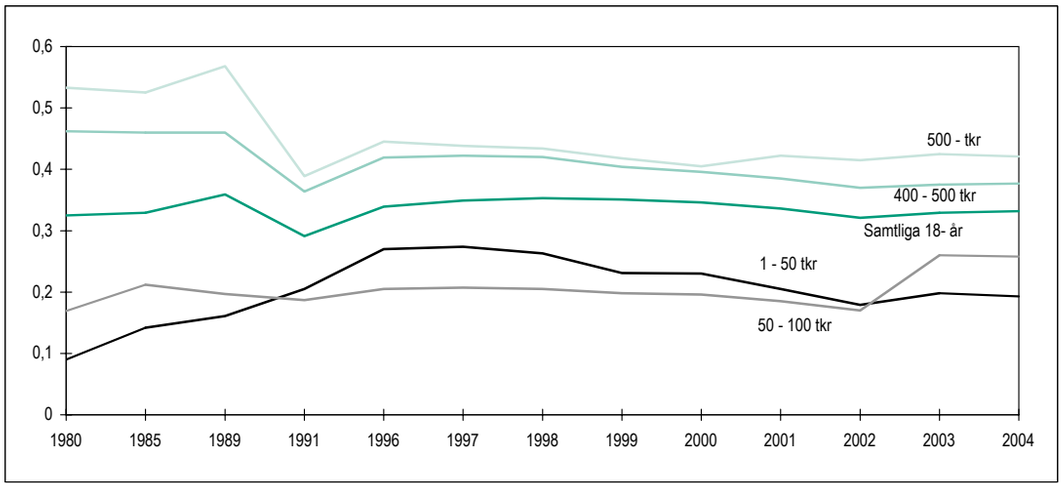

Källa: SCB, Databasen LINDA

8.4 Tabell
Skatternas andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser, exklusive förmögenhets- och fastighetsskatt, procent, 2004 års prisnivå
Direct taxes as a fraction of the total assessed income for different income groups, wealth tax and real estate tax excluded, percent, price level of 2004

Total skattepliktig inkomst, tkr	Procent skatt exkl. förmögenhets- och fastighetsskatt												
Total assessed income, KSEK	Percent tax excl. wealth tax and real estate tax												
	1980	1985	1989	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 - 50	8,8	13,6	14,9	18,1	24,1	24,5	24,2	21,0	20,8	18,7	16,4	17,7	17,4
50 - 100	16,8	20,9	19,2	17,8	18,9	19,2	19,1	18,4	18,2	17,5	16,0	25,0	24,9
100 - 150	27,6	30,0	31,3	25,5	28,4	29,0	29,2	28,5	28,1	27,2	25,6	26,4	26,3
150 - 200	31,3	32,2	33,4	26,4	30,6	31,4	31,8	31,3	30,6	29,8	28,3	28,6	28,6
200 - 250	34,9	34,0	34,5	27,3	31,5	32,5	33,1	33,0	32,2	31,2	29,6	29,8	30,0
250 - 300	38,4	36,5	36,9	29,8	33,1	34,1	34,4	34,0	33,1	31,8	30,2	30,6	30,9
300 - 400	42,0	39,6	41,7	32,5	36,6	37,4	37,6	36,5	35,5	34,1	32,3	32,7	32,9
400 - 500	45,8	44,6	44,7	35,0	39,7	40,2	40,3	38,6	38,0	37,1	35,7	36,2	36,3
500 -	51,9	49,0	53,4	36,3	41,2	41,1	41,0	39,2	38,5	40,3	39,8	40,7	40,3
Samtliga 18- år *(All 18- years)*	32,3	32,3	35,1	28,0	32,2	33,2	33,8	33,5	33,1	32,4	31,0	31,7	32,0
Samtliga 18-64 år *(All 18-64 years)*	33,6	33,4	36,0	28,6	33,6	34,7	35,4	35,0	34,4	33,5	31,9	32,4	32,6
Samtliga 65- år *(All 65- years)*	24,4	27,4	30,8	24,9	26,1	26,5	26,9	27,1	27,3	27,0	26,5	29,0	29,3

Källa: SCB, Databasen LINDA

8.2.3 Marginalskatten på samma nivå sedan 1999

I diagram 8.5 visas den högsta marginalskatten åren 1980-2006 beräknad på en genomsnittlig kommunalskatt. Marginalskatten är den andel i skatt som en inkomsttagare betalar på toppskiktet av sin inkomst. En marginalskatt på 80 procent innebär alltså att inkomsttagaren betalar 80 kr i skatt på sina för året sist intjänade 100 kr.

Den högsta möjliga marginalskatten var mycket hög i Sverige i början 1980-talet. En höginkomsttagare utan avdrag betalade hela 85 procent av sina toppinkomster i skatt mellan åren 1980 till 1982. Åren 1983-1985 genomfördes en större skatteomläggning som innebar något lägre högsta marginalskatter. Efter detta har den högsta marginalskatten kontinuerligt minskat fram till året efter 1991 års skattereform.

Som lägst var den högsta marginalskatten 51,04 procent, vilket var fallet 1992. År 1993 infördes allmänna egenavgifter och 1995 höjdes den statliga inkomstskattesatsen från 20 till 25 procent. Det var den höjningen som kom att kallas värnskatt. Dessa med flera andra skattehöjningar har inneburit att den högsta marginalskatten kontinuerligt ökade under åren 1993-1998. Under 1999 bröts trenden med de ökade högsta marginalskatterna då det infördes två skiktgränser för statlig inkomstskatt. Inkomster över den lägre skiktgränsen beskattades åter med 20 procent, medan den 25-procentiga skattesatsen behölls för de inkomster som översteg den högre skiktgränsen. I praktiken innebar denna förändring att de som tidigare betalat en statlig inkomstskatt om 25 procent nu fick en skattelättnad, åtminstone för det belopp som inte översteg den högre skiktgränsen. Systemet med två skiktgränser är fortfarande gällande. Efter 1999 har den högsta marginalskatten legat runt 56 procent.

8.5 Diagram
Högsta marginalskatten 1980-2006, procent
Highest marginal income tax rate 1980-2006, percent

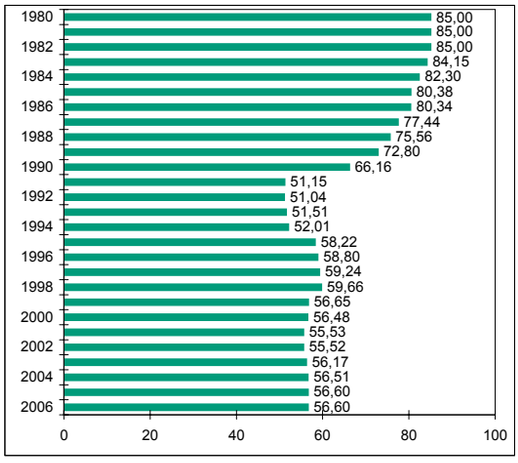

Källa: Finansdepartementet

8.2.4 Påverkan av inkomstökning på bidrag och avgifter

Förutom marginalskatt så talar man också om marginaleffekter. Med marginaleffekt menas här den effekt en inkomstökning, i form av lön, har på skatten och olika inkomstberoende bidrag och avgifter. I tabell 8.6 redovisas den genomsnittliga marginaleffekten i procent avseende bostadsstöd (bostadsbidrag och bostadstillägg för pensionärer), underhållsstöd, socialbidrag, äldreförsörjningsstöd, barnomsorgsavgift, hemtjänstavgift och skatt. På raden för samtliga kan vi utläsa att av en inkomstökning på 1 000 kr går 410 kronor, d.v.s. 41 procent, av den disponibla inkomsten till skatt och övriga utgifter samt minskade bidrag. Av inkomstökningen på 1 000 kr får man i genomsnitt behålla 590 kr.

De grupper som har de högsta sammantagna marginaleffekten är ensamstående med barn och de allra äldsta pensionärerna. Det är de grupperna som främst träffas av kombinationseffekter av skatter, bidrag och avgifter. Här återfinner vi exempelvis deltidsarbetande kvinnor med bostadsbidrag och utgifter för barnomsorg. En ensamstående med minst ett barn i åldern 0-12 år får i genomsnitt behålla 541 kr av inkomstökningen på 1 000 kr. Man ska komma ihåg att marginaleffekten kan variera mycket även inom grupperna. För exempelvis en socialbidragstagare är marginaleffekten på socialbidraget i teorin 100 procent.

8.3 Omfördelning genom skatter och bidrag

Skatter och andra transfereringar har som syfte att fördela om inkomster mellan befolkningsgrupper och mellan perioder av livet då försörjningsbörda och försörjningsmöjligheter varierar. För många grupper som t.ex. studerande, arbetslösa och pensionärer är bidrag och ersättningar den huvudsakliga försörjningskällan. För andra grupper ger bidrag och ersättningar ett tillskott under perioder då inkomsten från förvärvsarbete tillfälligtvis är låg, t.ex. vid sjukdom och barns födsel.

8.3.1 Också höginkomsttagaren är bidragstagare

I tabell 8.7 visas inkomststrukturen för hushåll 18-64 år uppdelat efter inkomstklasser (faktorinkomst) 2004. Faktorinkomst består av löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital. I tabellen framgår hur stor den genomsnittliga omfördelningen är via bidrag och skatter för familjer i olika inkomstklasser. Omfördelningen beräknas som differensen mellan bidrag och skatt.

Som väntat är det hushåll med höga inkomster som i genomsnitt betalar mest i skatt och låginkomsttagare som erhåller störst bidrag. Det är dock en ganska liten skillnad i bidragsbelopp mellan medelinkomsttagare och höginkomsttagare. Den generella välfärdspolitiken omfattar alla grupper och även hushåll med höga inkomster erhåller t.ex. barnbidrag, sjukpenning, föräldrapenning och studiebidrag på i stort sett lika villkor som hushåll med lägre inkomster.

Den disponibla inkomsten uppgick i genomsnitt till 85 procent av faktorinkomsten. Ett genomsnittligt hushåll, 18-64 år, betalade därmed omkring 49 000 kr mer i direkta skatter än vad som gavs tillbaka i form av bidrag och ersättningar. Hushåll med inkomst lägre än 200 000 kr mottog mer bidrag och ersättningar än vad de betalade i direkt skatt. För övriga hushåll gav omfördelningen mellan direkta skatter och bidrag ett negativt netto. Hushåll med en faktorinkomst på 1-50 000 kr hade 2004 en disponibel inkomst som i genomsnitt var mer än åtta gånger högre än faktorinkomsten. De med en inkomst på 600 000 kr eller mer hade i genomsnitt en disponibel inkomst som motsvarade 67 procent av faktorinkomsten.

8.6 Tabell
Marginaleffekter för vissa inkomstberoende system vid en löneökning på 1 000 kr år 2006
Marginal effects of certain means-tested systems on an income increase of 1 000 SEK in year 2006

	Minskning av Reduction of			Ökning av avgifter Increase of fees		Skatt Tax	Samlad marginaleffekt Total marginal effect		Får behålla To keep	Antal, tusental Number, thousands
	Bostads-stöd Accomodation allowances	**Underhålls-stöd** Alimony	**Social-bidrag** Social assistance	**Barn-omsorg** Day care	**Hem-tjänst** Home help					
	%	%	%	%	%	%	%	**kr**, SEK	**kr**, SEK	
20-64 år										
Ensamstående *(Persons not co-living)*										
Utan barn *(no children)*	**3,3**	**0,4**	**1,3**	-	-	**34,2**	**39,2**	**392**	**608**	**1 722,6**
därav 20-29 år	1,2	0,1	1,5	-	-	28,9	31,7	317	683	662,9
30-64 år	4,6	0,6	1,2	-	-	37,5	43,9	439	561	1 059,7
Med barn *(children)*	**7,0**	**0,3**	**3,1**	**0,8**	**0,1**	**35,4**	**46,7**	**467**	**533**	**223,9**
därav med minst ett barn 0-12 år *(at least one child 0-12 years)*	6,0	0,3	4,0	1,2	0,1	34,3	45,9	459	541	147,6
övriga med barn *(other with children)*	8,7	0,2	1,5	-	-	37,4	47,8	478	522	76,2
Samtliga ensamstående *(All not co-living)*	**3,7**	**0,4**	**1,5**	**0,1**	**-**	**34,3**	**40,0**	**400**	**600**	**1 946,5**
Sammanboende *(Persons co-living)*										
Utan barn *(no children)*	**0,2**	**0,1**	**0,5**	-	-	**38,2**	**39,0**	**390**	**610**	**1 601,8**
därav 20-29 år	0,1	0,0	0,8	-	-	32,6	33,5	335	665	217,8
30-64 år	0,2	0,1	0,5	-	-	39,1	39,9	399	601	1 383,9
Med 1 barn *(1 child)*	**0,3**	**0,3**	**1,2**	**0,3**	**-**	**38,2**	**40,3**	**403**	**597**	**652,6**
därav med barnet 0-12 år *(the child 0-12 years)*	0,4	0,3	1,6	0,5	-	37,0	39,8	398	602	398,9
övriga med 1 barn *(other with 1 child)*	0,3	0,2	0,5	-	-	40,1	41,1	411	589	253,7
Med >1 barn *(>1 child)*	**0,4**	**0,2**	**1,2**	**0,7**	**-**	**39,2**	**41,7**	**417**	**583**	**1 072,4**
därav med minst ett barn 0-12 år *(at least one child 0-12 years)*	0,4	0,2	1,3	0,8	-	39,1	41,8	418	582	965,7
övriga med >1 barn *(other with >1 child)*	0,0	0,0	0,3	-	-	40,4	40,7	407	593	106,7
Samtliga sammanboende *(All co-living)*	**0,3**	**0,1**	**0,9**	**0,3**	**-**	**38,5**	**40,1**	**401**	**599**	**3 326,8**
65- år	**7,5**	**-**	**0,6**	**-**	**0,9**	**34,9**	**43,9**	**439**	**561**	**1 514,4**
därav ensamstående *(not co-living)*	15,2	-	0,9	-	1,7	34,2	52,0	520	480	677,6
sammanboende *(co-living)*	1,3	-	0,3	-	0,3	35,4	37,3	373	627	836,7
65-74 år	**3,9**	**-**	**0,7**	**-**	**0,2**	**35,9**	**40,7**	**407**	**593**	**769,4**
75-84 år	**8,9**	**-**	**0,4**	**-**	**1,1**	**34,0**	**44,4**	**444**	**556**	**541,8**
85- år	**17,6**	**-**	**0,4**	**-**	**3,3**	**33,0**	**54,3**	**543**	**457**	**203,2**
Samtliga *(all)*	**2,9**	**0,2**	**1,0**	**0,2**	**0,2**	**36,5**	**41,0**	**410**	**590**	**6 787,6**

Källa: SCB, Mikrosimuleringsmodellen FASIT

8.7 Tabell
Inkomststruktur efter faktorinkomst år 2004 för samtliga hushåll 18-64 år, fördelning efter inkomstklasser, tkr och antal
Structure of income by income from earnings and capital 2004, all households, 18-64 years, breakdown by income groups, KSEK and number

Inkomstklasser, tkr	Medelbelopp, tkr							Antal
	Mean values, KSEK							Number
Income groups, KSEK	Faktorinkomst	+ Bidrag mm		- Skatt mm	Summa omfördelning	Disponibel inkomst	Disp.ink./ faktorink., andel	
		+ Allowances						
		Skattepliktiga	Skattefria					
	Factor income	Assessed	Taxfree	- Tax	Total redistribution	Disposable income	Disp. Inc./factor income, fraction	
- 0	-14,2	113,5	40,2	31,5	122,3	108,1	-	212 012
1 - 50	15,6	117,7	37,2	38,4	116,4	132,1	8,45	361 815
50 - 100	75,2	84,0	31,7	45,7	70,0	145,1	1,93	168 948
100 - 150	124,9	79,5	20,0	59,9	39,6	164,5	1,32	179 650
150 - 200	176,6	63,1	14,5	72,6	5,0	181,6	1,03	235 736
200 - 250	225,7	48,3	12,2	83,7	-23,3	202,4	0,90	339 525
250 - 300	274,2	47,3	12,1	100,2	-40,8	233,4	0,85	332 040
300 - 350	323,4	55,5	13,7	120,1	-50,9	272,6	0,84	237 956
350 - 400	374,1	56,7	16,5	137,9	-64,7	309,4	0,83	183 373
400 - 450	424,5	46,4	14,9	151,8	-90,4	334,1	0,79	185 470
450 - 500	474,7	38,7	15,0	164,6	-110,9	363,8	0,77	174 216
500 - 550	523,5	36,1	15,7	182,8	-131,1	392,5	0,75	148 136
550 - 600	574,1	36,0	16,7	202,5	-149,8	424,3	0,74	112 512
600 -	929,3	32,0	14,8	357,1	-310,3	619,0	0,67	427 019
Samtliga *(All)*	**331,4**	**61,9**	**19,6**	**130,6**	**-49,1**	**282,2**	**0,85**	**3 298 408**

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.3.2 Omfördelning mellan generationer

I tabell 8.8 visas inkomststrukturen och omfördelningseffekten för olika hushållstyper 2004. I denna tabell, till skillnad från tabell 8.7, återfinner vi också pensionärshushållen. Skillnaderna i belopp som omfördelas är ganska stora beroende på hushållstyp och ålder. Eftersom pensioner räknas som en skattepliktig transferering är omfördelningseffekten störst för ålderspensionärer. Ensamstående med barn är en annan grupp som i genomsnitt får mer i bidrag än de betalar i direkt skatt.

8.3.3 Hushållens disponibla inkomst 1 162 miljarder 2004

I tabell 8.9 visas de olika inkomstbegreppens delar i form av totalsummor för samtliga hushåll 2004. Hushållens egna inkomster, faktorinkomsten, uppgick till 1 160 miljarder kronor under 2004. Löneinkomsten utgjorde ungefär 87 procent av faktorinkomsten. Kapitalvinsterna har sedan rekordåret 2000 minskat och stod under 2004 för knappt 6 procent av faktorinkomsten. Därutöver erhöll hushållen skattepliktiga transfereringar till ett värde av 451 miljarder kronor. En stor del av dessa, ungefär tre fjärdedelar, utgjordes av pensioner samt sjuk- och aktivitetsersättning. Sjuk- och aktivitetsersättning kallades tidigare för förtidspension.

De skattefria transfereringarna uppgick till 76 miljarder kronor.

Hushållens disponibla inkomst uppgick under 2004 till 1 162 miljarder kronor när skatter och övriga negativa transfereringar (främst återbetalning av studielån) dragits ifrån faktorinkomsten och de positiva transfereringarna.

8.8 Tabell
Inkomststruktur efter hushållstyp och ålder 2004, tkr och antal
Structure of income by type of household and age 2004, KSEK and number

Hushållstyp, ålder Type of household, age		Medelbelopp, tkr Mean values, KSEK							Antal Number
		Faktorinkomst Factor income	+ Bidrag mm + Allowances Skattepliktiga Assessed	 Skattefria Taxfree	- Skatt mm - Tax	Summa omfördelning Total redistribution	Disponibel inkomst Disposable income	Disp.ink./ faktorink., andel Disp. Inc./factor income, fraction	
Ensamboende *(co-living persons)*									
Utan barn *(No children)*		**132,5**	**73,5**	**11,0**	**64,6**	**19,9**	**152,4**	**1,15**	**2 037 817**
därav	18-29 år	132,9	14,8	21,4	43,9	-7,7	125,2	0,94	450 341
	30-64 år	209,8	51,6	6,5	87,0	-28,9	180,9	0,86	933 131
	65 - år	21,9	145,2	10,2	46,9	108,5	130,4	5,95	654 345
Med barn 0-19 år *(Children)*		**180,6**	**52,0**	**59,7**	**73,2**	**38,5**	**219,1**	**1,21**	**250 123**
därav	med 1 barn *(with 1 child)*	186,9	50,8	42,1	75,0	17,9	204,9	1,01	138 669
	med >1 barn *(with >1 child)*	172,7	53,4	81,6	70,8	64,1	236,9	1,37	111 455
Sammanboende *(co-living persons)*									
Utan barn *(No children)*		**297,0**	**182,3**	**4,6**	**156,1**	**30,9**	**327,9**	**1,10**	**1 054 816**
därav	18-29 år	342,5	25,4	28,2	112,3	-58,7	283,8	0,83	97 642
	30-64 år	446,7	114,0	2,6	189,0	-72,4	374,3	0,84	560 110
	65 - år	74,7	317,4	1,5	120,4	198,5	273,2	3,66	397 064
Med barn 0-19 år *(Children)*		**509,1**	**65,3**	**30,8**	**194,0**	**-97,9**	**411,2**	**0,81**	**877 994**
därav	med 1 barn	504,5	72,3	19,7	193,5	-101,5	403,0	0,80	312 997
	med 2 barn	522,7	57,6	28,8	197,5	-111,0	411,6	0,79	396 033
	med >2 barn	486,0	70,2	56,1	187,0	-60,7	425,3	0,88	168 964
Övriga hushåll* *(Other households)*		**414,7**	**133,2**	**19,6**	**179,5**	**-26,7**	**388,0**	**0,94**	**159 263**
därav	Ensamstående	229,3	116,0	22,1	106,5	31,6	260,9	1,14	70 181
	Sammanboende	560,8	146,8	17,6	237,0	-72,6	488,2	0,87	89 082
Samtliga *(All)*		**260,6**	**99,0**	**16,5**	**117,2**	**-1,7**	**258,9**	**0,99**	**4 380 013**

* Övriga hushåll är hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen och hans/hennes ev. sammanboende även finns andra vuxna, oftast barn 20 år och äldre.

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.3.4 Hushållens disponibla inkomst har ökat

I tabell 8.10 redovisas en något förenklad inkomststruktur jämfört med tabell 8.9. Här visas förutom totalsummor även de olika inkomsterna som en andel av bruttoinkomsten.

Om man jämför totalsummorna (i 2004 års priser) under den redovisade tidsperioden finner man att hushållens disponibla inkomst ökade varje år mellan 1995 och 2000. Under 2001 minskade den disponibla inkomsten något lite för att sedan åter öka. Anledningen till att beloppet för disponibel inkomst 2004 i tabell 8.10 inte är identisk med beloppet i tabell 8.9 är att det äldre inkomstbegreppet används i tabell 8.10 för att möjliggöra en lång tidsserie.

Om man tittar närmare på de andelstal som finns redovisade längst ner i tabell 8.10 finner man att omkring 62 procent av hushållens bruttoinkomst under 2004 består av löne- och företagarinkomst. Tidigare, under 1970- och 1980-talet, stod löne- och företagarinkomster för en större andel av bruttoinkomsten. Den för hushållen näst mest betydande inkomsten är pension. Andelen av hushållens bruttoinkomst som kommer från kapital ökade kraftigt under 1999 och 2000 för att sedan minska. Utvecklingen styrs i hög grad av storleken på kapitalvinsterna.

8.9 Tabell
Inkomststruktur 2004 för samtliga hushåll, 18 år och äldre
Structure of income 2004 for all households, 18 years and older

Inkomstslag Type of income	Inkomstsummor, mdkr Sums of income, BSEK
Löneinkomst *(Wage income)*	1004,2
Näringsinkomst med mera *(Entrepreneural income)*	47,3
Ränta och utdelning *(Interest and delivery)*	43,6
Kapitalvinst *(Capital gain)*	64,7
Faktorinkomst *(Factor income)*	**1 159,8**
Pension *(Pension)*	292,7
Sjuk- och aktivitetsersättning *(Disability pension)*	53,4
Sjukersättning *(Sickness allowance)*	39,1
Föräldrapenning *(Parent allowance)*	19,8
Arbetsmarknadsstöd *(Labour market assistance)*	43,3
Övriga skattepliktiga *(Other taxable transfers)*	2,3
Skattepliktiga transfereringar *(Taxable transfers)*	**450,5**
Barnbidrag *(National child allowances)*	20,9
Studiebidrag *(Educational grants)*	23,2
därav: Studiemedlets lånedel *(Study loan)*	11,4
Bostadsbidrag *(Housing allowance)*	15,7
Socialbidrag *(Social assistance)*	7,3
Övriga skattefria transfereringar *(Other transfers not taxable)*	8,6
Skattefria transfereringar *(Transfers not taxable)*	**75,7**
Skatt *(Tax)*	498,0
Övriga negativa transfereringar *(Other transfers paid)*	26,4
Samtliga negativa transfereringar *(Total transfers paid)*	**524,4**
Disponibel inkomst *(Disposable income)*	**1 161,5**

Anm: Inkluderar även personer boende på institution, avlidna samt inflyttade till och utflyttade från Sverige under året.

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.4 Inkomstutvecklingen

8.4.1 Jämförelser av disponibel inkomst

Ett hushåll som består av fler personer har högre försörjningsbörda än ett hushåll som består av färre personer. För att bättre kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomiskt standard mellan olika typer av hushåll justeras hushållets disponibla inkomst med en så kallad ekvivalensskala, som tar hänsyn till antalet hushållsmedlemmar enligt nedan:

Ensamboende och första vuxen i samboförhållande	1,00
Andra vuxen i samboförhållande	0,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0-19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0-19 år	0,42

Konsumtionsenhetstalen för alla hushållsmedlemmar summeras, och hushållets totala disponibla inkomst divideras med denna summa. Resultaten redovisas som inkomsten per konsumtionsenhet för varje individ. I ett hushåll med ett sammanboende par med tre barn tilldelas således varje individ (totalt fem personer) den inkomst per konsumtionsenhet som hushållet har. Detta tal representerar den ekonomiska standarden i respektive hushåll.

Den ekonomiska standarden har ökat

I tabell 8.11 visas den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för åren 1980-2004. I tabellen redovisas medelvärden, medianvärden och Gini-koefficienter. Gini-koefficienten är ett mått på inkomstspridningen. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ju större värde på koefficienten desto större spridning.

Jämförelser över tiden försvåras av skattereformen 1990/91. Inkomster som tidigare var skattefria blev skattepliktiga och en del förmåner värderades högre. Detta innebar att de mätbara inkomsterna blev högre. För åren 1989 och 1990 redovisas därför två beräkningar. Dels som inkomsterna har uppmätts och dels, i ett försök att göra åren 1989 och 1990 jämförbara med senare år, där inkomster har lagts till. Den senare varianten redovisas som 1989-rev respektive 1990-rev.

8.10 Tabell
Inkomststruktur vissa år 1975-2004 för samtliga hushåll, 18 år och äldre
Structure of income certain years 1975-2004 for all households, 18 years and older

År Year	Löne- och företagar-inkomst Work	Kapital Capital	Pension Pension	Övriga social-försäkringar Other social insurances	Generella bidrag General transfers	Bostads-stöd Housing allowance	Social-bidrag Social assistance	Brutto-inkomst Gross income	Skatt Tax	Övriga negativa transfere-ringar Other transfers paid	Disponibel inkomst Disposable income
Belopp i löpande priser, mdkr *(Amounts in current prices, BSEK)*											
1975	158,7	6,8	24,7	9,5	5,6	3,5	0,4	**209,2**	61,7	0,8	**146,8**
1980	253,2	14,8	56,9	22,0	12,0	6,2	0,7	**365,9**	104,7	1,2	**259,9**
1985	371,6	28,4	102,4	34,9	19,1	7,2	2,7	**566,4**	164,1	2,9	**399,3**
1990	606,5	57,9	156,8	69,4	28,4	8,9	3,9	**931,9**	289,3	4,5	**638,1**
1995	676,6	58,8	220,9	94,6	38,2	17,6	10,1	**1 116,7**	323,1	6,2	**787,4**
1996	725,2	71,5	232,7	90,6	36,2	17,3	12,2	**1 185,6**	360,3	6,1	**819,2**
1997	762,9	110,1	234,1	90,5	37,8	14,4	11,1	**1 261,0**	396,5	6,7	**857,8**
1998	800,7	84,5	242,3	95,3	40,6	14,4	9,6	**1 287,5**	411,9	7,0	**868,6**
1999	841,7	118,7	251,4	101,8	40,4	14,5	9,6	**1 378,1**	440,4	7,9	**929,8**
2000	909,6	178,3	253,0	100,1	44,1	13,9	9,1	**1 508,2**	465,7	8,1	**1 034,4**
2001	961,2	108,4	265,9	103,2	47,4	14,1	7,8	**1 507,9**	448,4	9,3	**1 050,2**
2002	982,7	103,9	286,5	100,9	47,6	13,9	8,1	**1 543,6**	438,5	10,1	**1 095,0**
2003	1010,8	97,9	312,6	102,3	52,3	13,3	7,0	**1 596,2**	465,7	11,2	**1 119,2**
2004	1032,3	119,0	330,6	103,1	51,5	14,0	6,7	**1 657,3**	487,8	11,5	**1 157,9**
Belopp i 2004 års prisnivå, mdkr *(Amounts in the price level of 2004, BSEK)*											
1975	728,6	31,1	113,6	43,7	25,5	16,2	2,0	**960,8**	283,3	3,5	**674,0**
1980	707,0	41,4	159,0	61,4	33,4	17,3	2,0	**1 021,5**	292,4	3,4	**725,8**
1985	674,6	51,6	186,0	63,4	34,6	13,1	4,9	**1 028,2**	298,0	5,3	**724,9**
1990	815,7	77,9	210,9	93,4	38,2	12,0	5,3	**1 253,4**	389,1	6,1	**858,2**
1995	741,3	64,5	242,0	103,6	41,8	19,3	11,1	**1 223,7**	354,1	6,8	**862,8**
1996	790,9	78,0	253,8	98,8	39,5	18,8	13,3	**1 293,1**	393,0	6,7	**893,4**
1997	827,8	119,5	254,1	98,2	41,1	15,6	12,1	**1 368,3**	430,2	7,3	**930,8**
1998	869,9	91,8	263,2	103,6	44,1	15,7	10,4	**1 398,7**	447,5	7,6	**943,7**
1999	910,5	128,4	271,9	110,1	43,7	15,7	10,4	**1 490,7**	476,5	8,5	**1 005,8**
2000	974,1	191,0	270,9	107,2	47,3	14,9	9,7	**1 615,2**	498,7	8,7	**1 107,8**
2001	1004,7	113,3	277,9	107,9	49,5	14,7	8,1	**1 576,3**	468,8	9,7	**1 097,7**
2002	1005,7	106,4	293,2	103,3	48,8	14,2	8,2	**1 579,8**	448,8	10,3	**1 120,7**
2003	1014,8	98,2	313,8	102,7	52,5	13,3	7,0	**1 602,5**	467,6	11,3	**1 123,7**
2004	1032,3	119,0	330,6	103,1	51,5	14,0	6,7	**1 657,3**	487,8	11,5	**1 157,9**
Andel i procent av bruttoinkomsten *(In percent of the gross income)*											
1975	75,8	3,2	11,8	4,6	2,7	1,7	0,2	**100**	29,5	0,4	**70,1**
1980	69,2	4,1	15,6	6,0	3,3	1,7	0,2	**100**	28,6	0,3	**71,0**
1985	65,6	5,0	18,1	6,2	3,4	1,3	0,5	**100**	29,0	0,5	**70,5**
1990	65,1	6,2	16,8	7,5	3,1	1,0	0,4	**100**	31,0	0,5	**68,5**
1995	60,6	5,3	19,8	8,5	3,4	1,6	0,9	**100**	28,9	0,6	**70,5**
1996	61,2	6,0	19,6	7,6	3,1	1,5	1,0	**100**	30,4	0,5	**69,1**
1997	60,5	8,7	18,6	7,2	3,0	1,1	0,9	**100**	31,4	0,5	**68,0**
1998	62,2	6,6	18,8	7,4	3,2	1,1	0,7	**100**	32,0	0,5	**67,5**
1999	61,1	8,6	18,2	7,4	2,9	1,1	0,7	**100**	32,0	0,6	**67,5**
2000	60,3	11,8	16,8	6,6	2,9	0,9	0,6	**100**	30,9	0,5	**68,6**
2001	63,7	7,2	17,6	6,8	3,1	0,9	0,5	**100**	29,7	0,6	**69,6**
2002	63,7	6,7	18,6	6,5	3,1	0,9	0,5	**100**	28,4	0,7	**70,9**
2003	63,3	6,1	19,6	6,4	3,3	0,8	0,4	**100**	29,2	0,7	**70,1**
2004	62,3	7,2	19,9	6,2	3,1	0,8	0,4	**100**	29,4	0,7	**69,9**

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

Under lågkonjunkturen i inledningen av 1980-talet sjönk den ekonomiska standarden under ett antal år. Först 1983 återhämtade sig ekonomin och därefter följde en period av nio år med kontinuerligt ökande disponibla inkomster. Speciellt stark var inkomstökningen under perioden 1987-1989. I början av 1990-talet drabbades den svenska ekonomin av en kris. Sysselsättningen minskade kraftigt, ersättningsnivåerna för sjuk- och föräldrapenningen sänktes samtidigt som barnbidraget reducerades. Den sammantagna effekten blev att hushållens inkomster minskade. Mellan 1990 och 1995 sjönk den ekonomiska standarden med nästan 8 procent. Sedan dess har en återhämtning skett. Efter 1995 har medianinkomsten stigit varje år. Den ekonomiska standarden ökade mer under 1980-talet än under 1990-talet. Mellan åren 1980 och 1990 ökade den ekonomiska standarden med ca 14 procent (medianvärdet), medan ökningen var ca 7 procent mellan åren 1990 och 2000. Totalt sett över hela perioden 1980-2004 har den ekonomiska standarden ökat med 37 procent. Under 2004 ökade den ekonomiska standarden med mer än 2 procent.

Att riktningen på utvecklingen av median- respektive medelvärdet för den disponibla inkomsten inte alltid är densamma beror på att medelvärdet är mer känsligt för extrema värden. Detta gör att medianvärdet ofta är att föredra som mått när man redovisar inkomststatistik.

8.4.2 Inkomstspridningen ökade under 1990-talet

Inkomstspridningen, mätt med Gini-koefficienten, var ganska konstant under 1980-talet. Under 1990-talet fram till år 2000 ökade inkomstspridningen betydligt. Den uppmätta inkomstspridningen har aldrig varit större än vad den var år 2000. Efter år 2000 har inkomstspridningen minskat något, men ligger trots det kvar på en, för Sverige, hög nivå. Internationella jämförelser har visat att Sverige, tillsammans med de övriga nordiska länderna, har en jämförelsevis låg inkomstspridning.

Bäst utveckling för de med de högsta inkomsterna

Ett annat sätt att mäta spridningen i inkomstfördelningen är att dela in befolkningen i tio lika stora grupper, decilgrupper, baserade på hur stora inkomsterna är. De tio procent med de lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 1, de tio procent med de näst lägsta inkomsterna decilgrupp 2 o.s.v. I tabell 8.12 visas inkomsten för samtliga individer (decilgrupper) under åren 1991, 1997-2004 samt den procentuella förändringen över tiden. Inkomstutvecklingen har varit positiv i samtliga inkomstskikt mellan åren 1991 och 2004. Utvecklingen följer ett tydligt mönster då de med hög inkomst har ökat sin inkomst mer än de med låg inkomst. Inkomstspridningen, det vill säga skillnaden mellan de med låg respektive hög inkomst har ökat. De ökade inkomsterna beror på såväl ökade förvärvsin-

8.11 Tabell
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet (ke) samt Ginikoefficienten för samtliga individer i familjeenheter 1980-2004, tkr/ke, 2004 års priser
Disposable income per weighted consuming unit (cu) and Gini coefficient for all individuals in 1980-2004, KSEK per cu, price level of 2004

	Medelvärde, tkr Mean value, KSEK	Median, tkr Median, KSEK	Gini-koefficient
1980	116,8	111,3	0,201
1981	114,4	108,7	0,199
1982	111,9	106,0	0,203
1983	112,2	106,3	0,201
1984	113,0	107,2	0,210
1985	117,3	110,3	0,211
1986	119,7	111,7	0,220
1987	122,6	115,9	0,209
1988	125,7	118,5	0,209
1989	131,8	124,1	0,213
1990	135,0	127,4	0,220
1989-rev	140,8	129,4	0,234
1990-rev	142,0	131,2	0,237
1991	145,2	130,9	0,249
1992	144,1	132,2	0,241
1993	137,5	125,7	0,243
1994	143,5	125,5	0,271
1995	132,2	121,1	0,244
1996	134,9	122,4	0,253
1997	141,5	124,2	0,277
1998	142,8	127,8	0,263
1999	152,1	133,2	0,281
2000	167,9	140,0	0,313
2001	165,0	144,9	0,282
2002	168,0	148,3	0,280
2003	168,2	149,2	0,276
2004	173,5	152,7	0,281

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

komster som ökade kapitalinkomster. Kapitalinkomster i allmänhet och kapitalvinster i synnerhet är starkt koncentrerade till hushåll med de största inkomsterna.

Individerna i decilgrupp 1 utgör en ytterst heterogen grupp som bl.a. omfattar egna företagare, värnpliktiga, studerande och invandrare som nyligen kommit till Sverige. En del i denna grupp har en liten inkomst utan att de med rimliga kriterier kan anses vara ekonomiskt utsatta. Exempel på detta är en del egenföretagare med låga inkomster och andra som har tillfälligtvis små inkomster (t.ex. värnpliktiga, studerande). Pensionärer med låg ATP och barnfamiljer med liten inkomst återfinns vanligtvis i decilerna 2-4. Observera att detta är tvärsnittsdata, d.v.s. det är inte samma individer som följts över tiden. Många personer som under ett år hamnat i t.ex. decil 1 återfinns senare år i andra deciler. Anledningen till att medelvärdena i tabell 8.12 och 8.11 inte stämmer överens är att olika hushålls- och inkomstbegrepp har använts. För att möjliggöra den längre tidsserien i tabell 8.11 är man tvungen att använda de äldre begreppen. Se avsnitt 8.1.1 för att läsa mer om begreppsförändringarna.

8.12 Tabell
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer i kosthushåll, medelvärden i respektive decilgrupp, tkr, 2004 års priser
Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in housekeeping units, mean values for deciles, KSEK, price level of 2004

Decil, disp. ink. per ke	Medelvärden, tkr/ke								Förändring, %	
	Mean values, KSEK/cu								Change, %	
Decile, disp. inc. per cu	1991	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004/91	2004/03
1	65,2	53,7	58,1	62,2	58,7	64,8	66,2	68,3	4,7	3,1
2	93,8	89,0	92,6	95,6	97,4	99,1	101,2	104,1	10,9	2,8
3	106,2	101,2	104,9	109,1	111,7	114,0	115,8	119,2	12,3	3,0
4	117,6	111,5	115,9	121,5	125,0	127,8	129,1	133,0	13,0	3,0
5	128,3	122,7	127,8	134,2	138,4	141,9	142,7	146,7	14,3	2,8
6	140,4	134,6	140,4	148,4	152,1	156,5	157,4	161,6	15,1	2,7
7	154,6	149,0	155,5	165,5	168,3	174,1	174,9	178,6	15,5	2,1
8	172,5	167,0	176,0	187,1	189,5	196,2	197,7	200,9	16,4	1,6
9	197,5	193,7	205,9	220,8	221,5	228,1	228,7	234,4	18,7	2,5
10	294,3	298,4	344,6	433,7	371,1	366,6	362,3	388,0	31,9	7,1
Samtliga *(total)*	**147,1**	**142,1**	**152,2**	**167,8**	**163,4**	**166,9**	**167,6**	**173,5**	**18,0**	**3,5**

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.4.3 Kapitalinkomsternas betydelse har ökat

Under 1990-talet och 2000-talet har kapitalet som inkomstkälla, och då framförallt kapitalvinsterna, fått allt större betydelse för hushållen. Upp- och nedgångar på börsen samt förändringar i beskattningen av kapitalvinster har påverkat hushållens agerande. Uppgången på börsen under 1996-2000 medförde att många hushåll gjorde stora vinster under dessa år. I tabell 8.13 redovisas de totala kapitalvinsterna 1991, 1995-2004. Redovisningen avser de kapitalvinster som ligger till grund för taxeringen. Grovt räknat står männen för ca två tredjedelar och kvinnorna för den resterande tredjedelen av den totala summan. I tabellen kan vi se att andelen hushåll med kapitalvinst har ökat sedan början av 1990-talet. Under 1991 var det knappt 8 procent av hushållen som redovisade kapitalvinster och 2004 var motsvarande siffra omkring 20 procent. År 2000 var andelen över 30 procent.

Kapitalvinsterna är ojämnt fördelade. En studie över kapitalvinsternas fördelning 2001 visade att den tiondel av befolkningen som hade de största vinsterna realiserade mer än 99 procent av totalsumman.[1] Den ojämna fördelningen gör att kapitalvinsterna i hög grad påverkar inkomstspridningen. Den kraftigt ökade inkomstspridningen under 1990-talet kan till stor del förklaras av hushållens jämförelsevis stora kapitalvinster dessa år.

Under 2004 var kapitalvinsterna 64,7 miljarder.

[1] *Statistiska centralbyrån: Minskade vinster 2001 – Kapitalvinster och kapitalförluster, s.5, Rapport 2003*

8.13 Tabell
Kapitalvinst och andel hushåll med kapitalvinster 1991, 1995-2004, mdkr och procent, 2004 års priser
Total capital gain and share of households with capital gain 1991, 1995-2004, BSEK and percent, price level of 2004

	Realisationsvinst, mdkr Capital gain, BSEK										
	1991	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
Samtliga *(all)*	49,3	22,7	44,9	62,7	68,1	108,5	139,4	71,3	51,6	53,6	64,7
Kvinnor *(women)*	18,3	7,8	14,9	20,5	22,7	35,5	40,7	25,7	18,9	19,4	23,2
Män *(men)*	31,0	14,9	30,0	42,2	45,4	73,0	98,7	45,7	32,7	34,2	41,4
Andel hushåll med realisationsvinst, % *(Fraction with capital gain, %)*	7,8	13,8	19,6	25,8	22,4	28,1	30,3	20,6	20,6	21,6	20,1

Källa: SCB, Totalräknad inkomststatistik IoT samt Inkomstfördelningsundersökningen

8.4.4 Inkomstutveckling för olika grupper

Under 2004 hade samtliga redovisade åldersgrupper en högre ekonomisk standard än vad de i motsvarande ålder hade 1991 (se tabell 8.14). De i åldrarna 18-22, både kvinnor och män, har haft en förhållandevis svag inkomstutveckling mellan 1991 och 2004. Detta beror på att ungdomar utbildar sig under allt längre tid, vilket leder till att steget in på arbetsmarknaden senareläggs. De som var 75 år och äldre 2004 hade en betydligt högre ekonomisk standard än vad motsvarande grupp hade 1991.

Efter mitten av 1990-talet vände inkomstutvecklingen och allt fler grupper fick ökade inkomster. Sedan 1995 har medianinkomsten för samtliga stigit med 26 procent. För de mellan 23-64 år, alltså de i åldrarna där andelen förvärvsarbetande är störst, har inkomstutvecklingen varit ännu bättre. Ålderspensionärerna har, från 1995 fram till 2004, haft en betydligt svagare utveckling av sina inkomster. De som var 75 år och äldre 2004 hade 16 procent högre inkomst än vad de i motsvarande ålder hade 1995. Två förklaringar till att pensionärerna har haft en svagare inkomstutveckling än övriga grupper sedan 1995 är att den ökade sysselsättningen samt reallöneökningar, endast har kommit de förvärvsarbetande till del.

Sammanboende har haft den bästa inkomstutvecklingen

I tabell 8.15 redovisas inkomstutvecklingen för olika hushållstyper 1991, 1995 och 1997-2004. Samtliga hushållstyper, med undantag för ensamboende 20-29 år, har haft en positiv inkomstutveckling under den undersökta perioden. Skillnaderna i utveckling är dock stora beroende på vilken hushållstyp man studerar. Generellt har sammanboende haft en betydligt bättre inkomstutveckling än ensamstående. De sammanboende utan barn har haft den allra bästa utvecklingen. Deras disponibla inkomst har mellan åren 1991-2004 ökat med 17 procent. De är också den hushållstyp som har den högsta disponibla inkomsten. Även de sammanboende med barn har haft en förhållandevis god inkomstutveckling. De ensamstående har under samma tidsperiod haft en betydligt sämre utveckling av sina inkomster. Allra sämst utveckling har de unga ensamboende haft. Under 2004 hade en inkomst som var lägre än vad de i motsvarande ålder hade 1991. De ensamstående föräldrarna är en annan grupp som har haft en svag utveckling av sina inkomster mellan 1991 och 2004. Det var först under 2001 som deras inkomst nådde upp till samma nivå som i början av 1990-talet.

8.4.5 Arbetsinkomsterna har ökat med 25 procent sedan 1995

I tabell 8.16 visas arbetsinkomsten för helårs- och heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år. Med arbetsinkomst menas här summan av lön, företagarinkomst, sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning och tjänstgöring (repetitionsutbildning) inom totalförsvaret.

Utvecklingen av arbetsinkomsten har i stort följt det mönster som tidigare beskrivits för den disponibla inkomsten. Lågkonjunkturen i början av 1980-talet minskade den genomsnittliga arbetsinkomsten. Mellan 1991 och 1995 låg arbetsinkomsterna på en stabil nivå. Höga löneavtal tillsammans med en ökad efterfrågan på arbetskraft har lett till att arbetsinkomsterna har

8.14 Tabell
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer i kosthushåll, fördelade på kön och ålder, medianen i tkr/ke, 2004 års priser
Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in housekeeping units by gender and age, medians in KSEK/cu, price level of 2004

Kön och ålder Gender and age	Median, tkr Median, KSEK								Förändring, % Change %	
	1991	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004/91	2004/03
Kvinnor *(women)*										
0-6	118,5	105,7	116,4	125,8	128,8	130,9	129,8	135,8	14,7	4,7
7-17	127,7	112,5	122,2	127,2	133,2	136,1	140,3	143,0	12,0	1,9
18-22	133,1	108,3	118,2	127,2	131,5	135,3	135,6	139,9	5,1	3,2
23-29	129,6	116,4	130,0	136,5	143,0	143,0	144,8	145,9	12,6	0,7
30-39	127,6	114,9	126,1	134,4	142,2	143,1	143,9	148,4	16,3	3,1
40-49	155,7	135,5	143,7	151,5	156,0	158,2	157,5	163,5	5,0	3,9
50-59	174,4	160,1	175,5	189,1	189,8	197,1	199,3	200,6	15,0	0,6
60-64	154,2	146,5	161,2	170,3	166,2	175,8	183,5	193,8	25,6	5,6
65-74	118,2	116,9	128,2	126,5	131,7	135,7	137,2	143,7	21,5	4,7
75-	91,8	98,7	104,3	104,3	104,0	109,1	111,8	113,9	24,1	2,0
23-64	146,5	131,0	143,6	153,8	157,0	161,0	163,0	167,1	14,1	2,5
Samtliga kvinnor *(all women)*	**130,4**	**118,9**	**130,4**	**136,6**	**141,0**	**144,4**	**145,8**	**150,0**	**15,0**	**2,9**
Män (men)										
0-6	116,3	104,8	117,3	125,1	127,8	130,7	132,2	138,6	19,2	4,8
7-17	127,2	111,9	121,7	129,9	135,3	139,6	137,2	141,0	10,8	2,7
18-22	141,8	118,4	133,0	138,9	140,3	140,2	145,2	144,5	1,9	-0,4
23-29	148,2	125,6	142,0	154,3	153,0	152,4	154,8	156,1	5,3	0,8
30-39	133,1	122,2	136,3	144,5	153,5	156,1	154,8	161,3	21,3	4,2
40-49	152,3	132,9	143,0	150,2	155,1	162,6	163,0	161,8	6,3	-0,7
50-59	174,9	160,1	176,5	189,4	190,8	195,8	195,6	200,3	14,6	2,4
60-64	167,6	154,1	174,4	184,1	184,9	195,0	195,4	203,8	21,6	4,3
65-74	134,7	132,6	144,5	145,9	148,3	151,9	154,2	160,0	18,8	3,8
75-	100,0	111,9	118,0	119,7	120,4	125,5	127,0	130,7	30,7	2,9
23-64	152,0	135,3	150,2	160,1	164,1	169,7	169,1	173,1	13,9	2,4
Samtliga män *(all men)*	**138,1**	**125,0**	**137,5**	**145,7**	**149,1**	**153,9**	**153,9**	**157,7**	**14,2**	**2,5**
Kvinnor + män *(women + men)*										
0-6	117,5	105,2	116,7	125,3	128,1	130,9	130,9	137,4	17,0	5,0
7-17	127,3	112,1	122,0	128,3	134,1	138,1	138,7	141,9	11,5	2,3
18-22	137,3	113,1	126,2	132,4	136,2	136,9	139,3	141,9	3,4	1,8
23-29	138,2	120,6	136,4	144,2	147,2	148,4	149,3	150,1	8,6	0,5
30-39	130,7	118,2	131,0	138,6	147,3	149,4	149,7	154,5	18,2	3,2
40-49	154,1	134,1	143,3	150,8	155,5	160,4	160,5	162,8	5,7	1,4
50-59	174,7	160,1	175,8	189,2	190,1	196,3	197,3	200,4	14,7	1,6
60-64	161,7	150,7	166,5	177,2	174,5	184,3	189,2	198,4	22,7	4,9
65-74	125,2	124,0	135,6	136,0	140,2	142,7	144,8	151,5	21,0	4,7
75-	94,4	102,6	108,1	108,4	109,2	114,1	116,7	118,8	25,9	1,8
23-64	149,4	133,1	147,1	157,0	160,4	165,8	166,1	169,9	13,7	2,2
Samtliga *(all)*	**133,9**	**121,8**	**133,9**	**140,9**	**144,8**	**148,9**	**149,8**	**153,7**	**14,8**	**2,6**

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.15 Tabell
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för individer i kosthushåll, fördelade på hushållstyp, medianen i tkr/ke, 2004 års priser
Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in housekeeping units by type of housheold, medians in KSEK/cu, price level of 2004

		Median, tkr/ke Median, KSEK/cu										Förändring, % Change, %		Antal Number
		1991	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004/91	2004/03	2004
Ensamboende *(Persons not co-living)*														
Utan barn *(no children)*		**118,7**	**109,9**	**111,8**	**112,7**	**118,4**	**122,2**	**123,1**	**128,7**	**128,7**	**131,5**	**10,8**	**2,2**	**2 018 915**
därav	20-29 år	126,0	104,8	107,7	107,0	115,2	120,9	122,1	122,2	126,5	124,3	-1,4	-1,8	431 439
	30-64 år	143,0	128,6	132,4	134,9	139,5	145,1	151,0	157,2	155,0	162,8	13,8	5,0	933 131
	65 - år	95,0	99,2	99,6	100,8	104,3	104,4	103,3	108,7	111,7	113,9	20,0	2,0	654 345
Med barn 0-19 år *(children)*		**109,0**	**99,5**	**98,2**	**101,0**	**106,0**	**108,7**	**111,8**	**112,9**	**112,9**	**114,7**	**5,3**	**1,6**	**270 198**
därav	med 1 barn	113,2	103,8	101,6	104,1	110,3	113,7	117,9	118,5	117,9	119,4	5,5	1,3	153 301
	med >1 barn	105,1	93,0	93,1	95,1	99,6	102,6	105,7	106,2	108,5	108,7	3,4	0,2	116 897
Sammanboende *(Persons co-living)*														
Utan barn (no children)		**167,3**	**154,8**	**162,7**	**164,9**	**174,0**	**182,7**	**185,5**	**190,0**	**194,0**	**195,8**	**17,1**	**1,0**	**2 103 731**
därav	20-29 år	178,5	153,0	159,0	163,7	174,1	178,9	190,1	193,9	192,5	191,5	7,3	-0,5	204 907
	30-64 år	192,3	177,4	184,6	188,6	196,4	210,6	213,2	221,1	220,1	224,3	16,6	1,9	1 102 190
	65 - år	123,4	127,8	130,6	134,4	138,6	137,1	140,5	144,3	144,7	153,9	24,7	6,3	796 635
Med barn 0-19 år (children)		**135,1**	**121,0**	**124,4**	**129,3**	**134,5**	**143,9**	**148,4**	**152,0**	**153,6**	**157,5**	**16,6**	**2,5**	**1 829 774**
därav	med 1 barn	153,2	135,7	140,8	144,0	150,5	160,4	166,8	167,2	172,1	175,1	14,3	1,7	674 329
	med 2 barn	132,7	119,6	122,5	128,6	134,0	141,6	144,6	152,7	151,0	155,2	16,9	2,7	810 655
	med >2 barn	115,6	101,7	101,9	109,0	111,5	119,9	124,0	128,4	128,2	132,3	14,4	3,2	344 790
Övriga hushåll* ***(Other households)***		**169,9**	**151,3**	**156,8**	**164,8**	**165,3**	**179,1**	**179,7**	**182,3**	**182,5**	**182,6**	**7,5**	**0,1**	**425 800**
därav	Ensamstående *(not co-living)*	142,0	130,5	134,5	136,6	141,1	142,1	152,2	152,1	156,1	151,9	7,0	-2,7	145 820
	Sammanboende *(co-living)*	181,0	159,9	170,9	178,9	181,8	193,8	195,0	198,9	201,3	199,0	9,9	-1,1	279 980
Samtliga 20- år ***(all 20- years of age)***		**138,8**	**127,0**	**131,2**	**133,9**	**139,6**	**146,7**	**150,3**	**154,2**	**155,2**	**159,4**	**14,8**	**2,7**	**6 648 417**

** Övriga hushåll är individer i hushåll utan barn 0-19 år där det utöver referenspersonen och hans/hennes ev. sammanboende även finns andra vuxna, oftast barn 20 år och äldre.*

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

ökat markant sedan 1995. Mellan 1995 och 2004 ökade medianinkomsten för samtliga med 25 procent. Om man studerar inkomstutvecklingen i olika inkomstskikt framgår det att utvecklingen har varit allra bäst för de med höga inkomster. Gränsvärdet som avgränsar de 10 procent med de högsta inkomsterna (P90) har ökat sin inkomst med 41 procent sedan 1980. Under samma period steg gränsvärdet som avgränsar de 10 procent med lägst inkomst (P10) med 23 procent.

Avståndet mellan kvinnor och mäns arbetsinkomster var som lägst år 1980, men har sedan dess ökat. Det har blivit vanligare att kvinnor arbetar heltid. År 2004 var det 432 000 fler kvinnor som arbetade heltid än vad det var 1980. Antalet män som arbetar deltid har blivit något färre. Sett över hela befolkningen har antalet heltidssysselsatta ökat.

Vid studier av tabell 8.16 är det viktigt att ha i åtanke att populationen är heltids- och helårsanställda, d.v.s. personer som i princip inte berördes av mer omfattande arbetslöshet eller ofrivilligt deltidsarbete. Arbetslösheten under 1990-talet berörde framför allt personer utanför denna population.

8.16 Tabell
Arbetsinkomst för helårs- och heltidsanställda utan inkomst från näringsverksamhet, 20-64 år, tkr, 2004 års priser
Income from work for full year and full-time employed with no entrepreneurial income, 20-64 years, KSEK, price level of 2004

	1980	1985	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kvinnor *(Women)*																
Medelvärde *(mean value)*	192,8	180,7	200,8	200,7	199,4	205,4	202,5	216,2	222,1	231,1	238,2	246,4	250,6	256,5	255,1	265,1
P10	150,0	136,6	146,2	145,4	145,1	149,8	145,2	150,8	158,1	165,6	171,0	170,2	175,0	180,0	175,1	184,6
Median	186,8	174,8	188,2	189,6	188,3	193,6	188,4	202,6	208,3	215,4	220,6	229,2	230,5	236,1	235,6	244,7
P90	240,8	231,9	267,1	265,3	263,4	270,3	268,3	290,5	295,4	310,1	323,1	337,1	349,2	353,9	357,1	360,1
Män *(Men)*																
Medelvärde *(mean value)*	238,6	231,4	261,4	260,7	260,9	267,5	259,9	275,2	281,7	296,3	304,1	318,9	319,0	322,5	319,3	333,3
P10	166,5	158,6	171,7	173,0	170,3	170,4	166,4	173,6	181,8	187,5	193,6	193,5	197,4	202,3	196,2	207,4
Median	214,1	209,8	234,2	234,4	231,7	234,1	232,6	242,1	250,2	259,3	265,3	271,4	276,4	280,7	280,5	289,0
P90	338,6	325,7	374,4	379,9	376,1	394,8	379,2	407,1	421,6	443,3	452,2	472,8	476,6	477,7	481,5	491,5
Samtliga *(All)*																
Medelvärde *(mean value)*	224,5	213,4	237,9	237,4	236,0	242,6	237,1	251,7	257,7	270,2	276,8	289,2	290,5	295,3	292,3	304,1
P10	158,9	150,6	158,7	160,0	158,3	159,2	154,3	161,3	168,3	175,6	180,7	181,3	185,1	188,7	186,0	195,0
Median	203,9	193,4	216,1	214,7	212,3	216,2	213,8	225,3	232,1	241,0	245,8	251,4	255,3	260,8	260,5	268,8
P90	310,6	298,0	335,3	336,9	337,9	348,0	339,8	365,7	373,0	392,7	404,2	425,4	426,2	431,7	430,5	437,5
Kvinnors inkomst i % av männens *(Women's income in % of men's)*																
Medelvärde *(mean value)*	80,8	78,1	76,8	77,0	76,4	76,8	77,9	78,5	78,8	78,0	78,3	77,3	78,6	79,5	79,9	79,5
Median	87,3	83,3	80,3	80,9	81,3	82,7	81,0	83,7	83,2	83,1	83,2	84,5	83,4	84,1	84,0	84,7
Antal i tusental *(Number in thousands)*																
Kvinnor *(Women)*	677	770	949	916	868	882	904	920	944	948	1 024	1 042	1 091	1 057	1 107	1 109
Män *(Men)*	1 525	1 395	1 495	1 445	1 281	1 317	1 368	1 389	1 405	1 419	1 450	1 507	1 532	1 510	1 528	1 481
Samtliga *(All)*	2 202	2 165	2 444	2 361	2 149	2 199	2 272	2 309	2 349	2 367	2 474	2 549	2 623	2 567	2 635	2 590

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen

8.5 Kvinnors och mäns förmögenhet

SCB har sedan 1999 gjort förmögenhetsstatistik som täcker alla individer och hushåll där värderingen av tillgångarna speglar marknadsvärdet. Siffrorna i detta avsnitt är till stor del hämtade från denna statistik.

8.5.1 Få äger mycket

Förmögenhetsfördelningen är mycket ojämn. Under 2004 hade de 1 procent (topp 1 procent) mest förmögna individerna en fjärdedel av den sammanlagda förmögenheten. De 10 procent rikaste förfogade över mer än två tredjedelar av den sammanlagda förmögenheten. Nettoförmögenhetens medianvärde för samtliga individer var 28 000 kr år 2004. Topp 1 procent hade ett motsvarande värde på 5,8 miljoner kronor.

Nettoförmögenheten följer ett tydligt mönster över livscykeln. I unga år är inkomsten lägre och hushållen finansierar studier och bostadsköp till stor del med lån. Under denna period överstiger ofta skulderna de tillgångar man har. Senare ökar inkomsten och tillgångarna växer samtidigt som skulder amorteras. Förmögenheten är som störst då man når pensionsåldern. I tabell 8.18 visas kvinnors och mäns nettoförmögenhet i olika åldersgrupper. Förmögenheten var 2004 som störst för de i åldersgruppen 55-74 år. Detta gällde både kvinnor och män. Generellt sett har män större tillgångar än kvinnor. Skillnaderna mellan könen är relativt små i unga år men blir sedan större. En man mellan 65-74 år hade år 2004 drygt en halv miljon kronor (medianvärde) i nettoförmögenhet. En kvinna i samma åldersgrupp hade 316 000 kr.

8.17 Tabell
Spridning av nettoförmögenhet för samtliga kvinnor och män 2004, procent och tkr
Distribution of net wealth for all women and men in 2004, percent and KSEK

	Kvinnor Women		**Män** Men		**Samtliga** All	
	% av summa	**Median, tkr**	**% av summa**	**Median, tkr**	**% av summa**	**Median, tkr**
	% of sum	Median, KSEK	% of sum	Median, KSEK	% of sum	Median, KSEK
Topp 1 % *(Top 1 %)*	18,1	5 651	30,1	5 858	25,0	5 789
Topp 10 % *(Top 10 %)*	63,9	1 818	75,9	1 955	70,7	1 892
Samtliga *(All)*	**100**	**28**	**100**	**28**	**100**	**28**

Källa: SCB, Förmögenhetsregistret

8.5.2 Över en miljon miljonärshushåll 2004

En dryg miljon hushåll hade 2004 en marknadsvärderad förmögenhet över 1 miljon kronor. Det motsvarar nästan var fjärde hushåll. Män är miljonärer i större utsträckning än kvinnor. Av samtliga män har nästan 14 procent en nettoförmögenhet på över 1 miljon kronor jämfört med omkring 10 procent av kvinnorna. Det är betydligt färre personer som har en miljoninkomst jämfört med antalet personer som har en miljon i förmögenhet. Omkring 25 000 personer hade 2004 en löpande inkomst från arbete eller pension på 1 miljon kronor eller mer. Lägger vi till kapitalinkomsterna ökar antalet med miljoninkomst till 42 000.

8.5.3 Kvinnor innehar mindre än hälften av nettoförmögenheten

Tabell 8.20 visar att över 70 procent av individernas förmögenhet bestod av fastigheter, som till största delen är egna hem. Drygt 40 procent av de totala tillgångarna utgjordes av egna hem. Börsnoterade aktier stod 2004 för knappt 8 procent av individernas totala tillgångar.

Kvinnor innehade ungefär 43 procent av den totala nettoförmögenheten. Skillnaden i fördelningen mellan kvinnor och män är stor beroende på vilket typ av tillgång man studerar. Bostadsrätter, räntefonder och skattepliktiga försäkringar är typer av tillgångar där kvinnor hade mer än män. Kvinnor och män hade ungefär lika stora förmögenheter i fonder, medan kvinnor

8.18 Tabell
Nettoförmögenhet för kvinnor och män år 2004, 18 år och ändre, uppdelat efter ålder, medel- och medianvärden i tkr
Net wealth for women and men in 2004, 18 years and older, by age, means and medians in KSEK

Ålder	**Kvinnor** Women		**Män** Men		**Samtliga** All	
Age	**Medelvärde, tkr**	**Median, tkr**	**Medelvärde, tkr**	**Median, tkr**	**Medelvärde, tkr**	**Median, tkr**
	Mean value, KSEK	Median, KSEK	Mean value, KSEK	Median, KSEK	Mean value, KSEK	Median, KSEK
18-24	54,6	0	62,5	0	58,6	0
25-34	85,9	3	118,7	-3	102,6	-5
35-44	268,9	49	347,9	62	309,3	55
45-54	482,1	179	637,3	207	560,7	192
55-64	711,2	325	1051,5	456	882,3	385
65-74	691,9	316	1057,9	568	866,0	422
75-	592,0	228	958,6	489	734,7	315
Samtliga *(All)*	**415,1**	**90**	**575,8**	**118**	**494,0**	**102**

Källa: SCB, Förmögenhetsregistret

8.19 Tabell
Miljonärer 2004, antal och andel av populationen
Millionaires in 2004, number and fraction of population

	Antal Number	% av populationen % of population
Marknadsvärderad förmögenhet *(wealth to market value)*		
Hushåll *(familys)*	1 098 967	23,1
Kvinnor *(women)*	474 466	10,4
Män *(men)*	609 317	13,6
Samtliga *(all)*	**1 083 783**	**12,0**
Förvärvsinkomst *(income from employment and business)*		
Kvinnor 18- år *(women 18- years of age)*	2 731	0,1
Män 18- år *(men 18 years of age)*	22 330	0,6
Samtliga 18- år *(all 18- years of age)*	**25 061**	**0,4**
Förvärvs- och kapitalinkomst *(income from employment, business and capital)*		
Kvinnor 18- år *(women 18- years of age)*	7 708	0,2
Män 18- år *(men 18 years of age)*	34 326	1,0
Samtliga 18- år *(all 18- years of age)*	**42 034**	**0,6**

Källa: SCB, Totalräknad statistik IoT samt Förmögenhetsregistret

ägde mindre än en tredjedel av värdet av de börsnoterade aktierna. Skillnaderna mellan könen var ännu större om man tittar på hyres- respektive jordbruksfastigheter.

Redan tidigare har det konstaterats att förmögenhetsfördelningen är ojämn. Den förmögnaste procenten av befolkningen ägde 2004 en fjärdedel av den totala förmögenhetssumman. Fördelningen skiljer sig mycket mellan olika typer av tillgångar. Relativt många ägde ett eget hem. Det är också en typ av tillgång som är förhållandevis jämnt fördelad. Topp 1 procent ägde ungefär 15 procent av det totala marknadsvärdet. Börsnoterade aktier är en annan tillgång som innehas av relativt många. Här var dock fördelningen en helt annan. Topp 1 procent ägde drygt 70 procent av det totala värdet. Aktier är alltså betydligt ojämnare fördelade än fastigheter. Förmögenhetens storlek och fördelning påverkas mycket starkt av tillgångarnas värdeförändringar. Eftersom fastighetsinnehavet är jämnare fördelat än aktieinnehavet så medför värdeökningar på fastigheter att detta kommer fler till godo och förmögenhetsfördelningen blir därmed jämnare. När istället aktiekurserna ökar stiger de rikaste hushållens förmögenhet mest och förmögenhetsfördelningen blir ojämnare.

År 2004 hade drygt hälften av alla individer skulder. Skuldernas andel av tillgångarna (skuldsättningsgraden) uppgick till knappt 32 procent .

8.20 Tabell
Förmögenhetens sammansättning för samtliga kvinnor och män 2004, mdkr och procent
Composition of wealth for all women and men in 2004, BSEK and percent

	Summa, mdkr Total, BSEK			% av tillgångar % of assets			% med tillgångar % with assets			Topp 1% andel av totalsumma Top 1% share of the total sum		
	Kvinnor Women	**Män** Men	**Samtliga** All	**Kvinnor** Women	**Män** Men	**Samtliga** All	**Kvinnor** Women	**Män** Men	**Samtliga** All	**Kvinnor** Women	**Män** Men	**Samtliga** All
Fastigheter mm *(Real estate)*												
Eget hem *(Own house)*	968,2	1 238,0	2 206,2	43,7	42,0	42,7	25,5	31,2	28,3	13,3	15,3	14,5
Bostadsrätt *(Tenant ownership)*	275,8	238,2	514,0	12,5	8,1	10,0	12,1	11,5	11,8	34,4	33,4	33,9
Fritidshus *(Buildings for seasonal use)*	162,2	182,3	344,5	7,3	6,2	6,7	6,9	7,7	7,3	44,3	45,6	45,0
Jordbruksfastighet *(Agricultural property)*	107,7	275,2	382,9	4,9	9,3	7,4	3,3	5,4	4,3	62,1	77,2	72,9
Hyresfastighet *(Apartment property)*	52,5	120,5	173,0	2,4	4,1	3,4	0,3	0,5	0,4	100,0	100,0	100,0
Övriga fastigheter inkl tomtmark *(Other real estate, ground incl.)*	4,9	17,7	22,6	0,2	0,6	0,4	0,2	0,6	0,4	100,0	100,0	100,0
Summa reala tillgångar *(Total real assets)*	**1 571,2**	**2 071,9**	**3 643,2**	**71,0**	**70,3**	**70,6**	**40,3**	**45,2**	**42,7**	**12,6**	**21,6**	**17,7**
Finansiella tillgångar *(Financial assets)*												
Bankmedel *(Deposits)*	182,4	227,7	410,1	8,2	7,7	7,9	28,1	29,6	28,8	24,9	36,6	31,4
Räntefonder mm *(Interests funds etc.)*	32,6	29,2	61,8	1,5	1,0	1,2	8,1	6,3	7,2	61,0	68,9	64,7
Andra fonder än räntefonder *(Mutual funds)*	177,7	184,7	362,3	8,0	6,3	7,0	47,7	46,1	46,9	23,0	31,8	27,5
Börsnoterade aktier *(Shares listed in the stockmarket)*	125,5	271,1	396,6	5,7	9,2	7,7	18,8	26,7	22,8	65,2	73,5	70,9
Obligationer och övriga värdepapper *(Bonds)*	36,8	41,5	78,3	1,7	1,4	1,5	9,5	8,7	9,1	51,1	61,4	56,6
Skattepliktig försäkring *(Tax liable insurance)*	61,7	55,2	116,9	2,8	1,9	2,3	12,2	10,7	11,5	49,4	51,7	50,5
Summa finansiella tillgångar *(Total financial assets)*	**616,7**	**809,4**	**1 426,1**	**27,9**	**27,5**	**27,6**	**65,7**	**66,1**	**65,9**	**23,9**	**38,7**	**32,3**
Övriga tillgångar *(Other assets)*	26,4	66,7	93,1	1,2	2,3	1,8	1,4	1,9	1,6	97,7	99,0	98,6
Summa tillgångar *(Total assets)*	**2 214,3**	**2 948,0**	**5 162,4**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**75,2**	**75,7**	**75,5**	13,3	24,4	19,7
Skulder *(debts)*	**697,6**	**928,7**	**1 626,3**	**31,5**	**31,5**	**31,5**	**51,6**	**56,9**	**54,2**	**10,4**	**22,5**	**17,3**
Nettoförmögenhet (net wealth)	**1 516,7**	**2 019,3**	**3 536,1**	**68,5**	**68,5**	**68,5**	**85,8**	**87,0**	**86,4**	**18,1**	**30,1**	**25,0**

Källa: SCB, Förmögenhetsregistret

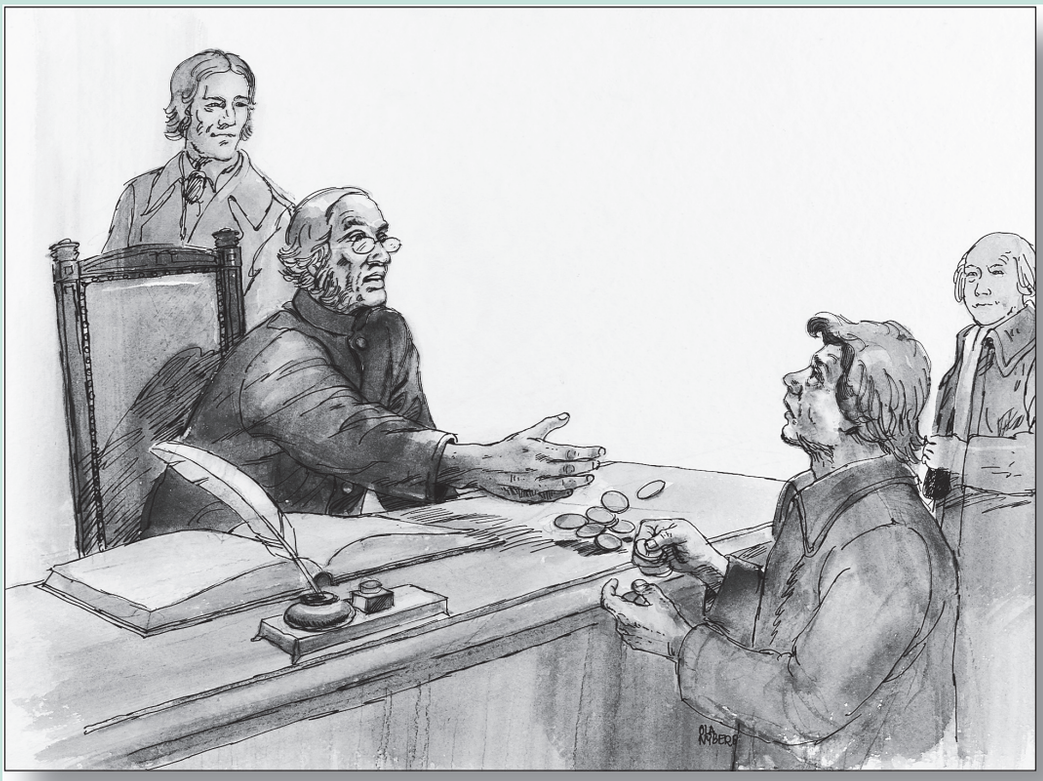

Bild: Ola Nyberg. Text: RSV "De svenska Skatternas historia".

Kronofogden kom och hämtade skatten

"Längre fram på höstsidan kom kronouppbörden, kronoskatten alltså. Kronofogden och hans skrivare anlände i hög vagn och parhästar, med beväpnad skjutsbonde, järnbeslagen kassakista, fastskruvad i vagnsbotten så att eventuella rövare ej kunde hastigt försvinna med den i skogen. Sedan herrarna fått sig något till livs och installerat sig själva och kassakistan så började kronouppbörden på den tid som förut var kungjord i sockenkyrkorna. Skatten hette "grundskatt" och ålåg alla gårdar med i mantal satt jord och var föga älskad av bönderna, för den utkrävdes årligen med samma belopp vare sig det var god skörd eller missväxt. Kronofogde Eklund var en sträng herre. Skattsedeln skulle ligga rätt och pengarna var jämna och färdigräknade. En bonde kom fram till bordet och började plocka fram och räkna pengar, men fogden strök alltsammans ned i golvet och ropade: Fram nästa man!"

(Minne från Rotebro gästgivargård 1884–89, nedtecknat av J Nyberg)

9 Skatteskulder och uppbördsförluster

- Uppbördsförlusterna, som uppstår till följd av att faktiskt fastställda skatter inte till fullo blir betalda, uppgick år 2005 till cirka 4,6 miljarder kronor eller 0,3 procent av den totala skatteuppbörden. Detta betyder att uppbördsförlusterna minskat med cirka 0,4 miljarder kronor jämfört med året innan.
- Den viktigaste förklaringen till svängningarna av uppbördsförlusten är konkursutvecklingen. Under 2005 gick 7 200 företag i konkurs och 14 800 blev uppsagda, vilket är en minskning jämfört med 2004.
- Den 31 december 2005 fanns i kronofogdemyndigheternas register 138 000 individer och 50 000 aktiebolag och andra juridiska personer registrerade för skatteskulder.
- De samlade skatteskulderna hos kronofogdemyndigheterna uppgick vid utgången av 2005 till nära 35 miljarder kronor.

9.1 Inledning

En viss del av de skatter som påförs landets skattskyldiga betalas aldrig, av olika skäl. Detta betyder att det finns en differens mellan totalt fastställda och totalt inbetalda skatter. Denna differens brukar med ett ord kallas uppbördsförlust. Till skillnad mot betalningar som uteblir pga. skattefel, med vilket avses såväl medvetet fusk som oavsiktliga fel i uppgiftslämnandet, går det att exakt beräkna uppbördsförlustens storlek. I detta kapitel presenteras uppgifter som visar uppbördsförlustens storlek, sammansättning och förändring de senaste åren tillsammans med kommentarer och annan statistik som har betydelse i sammanhanget. Källmaterialet till detta kapitel består i huvudsak av specialbearbetningar av kronofogdemyndigheternas indrivningsstatistik för 2005 och tidigare år.

9.1.1 Många orsaker till att inte skatten betalas

Det finns många olika skäl till att skattskyldiga inte betalar de skatter som påförts dem. I de flesta fall har företaget eller den enskilde ofrivilligt hamnat i en situation som medför betalningssvårigheter, t.ex. arbetslöshet, sjukdom, bristande ekonomisk planering eller en satsning på en mindre lyckad affärsidé. För större delen av uppbördsförlusterna torde därför den enskilda betalningsmoralen ha mindre betydelse. Exakt i vilken omfattning skattskyldiga medvetet låter bli att betala påförda skatter är inte känt. Man kan undgå att betala påförda skatter genom att lämna oriktiga uppgifter om sina tillgångar och ekonomi till kronofogdemyndigheten eller genom att inte alls lämna några uppgifter. Man kan också göra egendom oåtkomlig för kronofogdemyndigheternas indrivningsåtgärder t.ex. genom att föra den utomlands eller anlita bulvan.

9.1.2 Restföring – indrivning – preskribering

Fastställda skatter som inte betalas restförs, dvs. det administrativa ansvaret att driva in skulden tas över av kronofogdemyndigheterna. Indrivningen kan i vanliga fall fortgå under en tidsperiod av fem år, varefter skatteskulder normalt preskriberas.

En del av de skatteskulder som från början restförts återkallas från indrivning. Det vanligaste skälet till återkallelse är att ett tidigare fattat beslut av någon anledning ändrats av Skatteverket. Därför bör man, som görs i tabellerna nedan, skilja på det sammanlagda belopp som restförs brutto och det som återstår netto efter det att vissa belopp återkallats. Uppbördsförlusten utgörs av nettobeloppet sedan detta reducerats med de inbetalningar som gjorts till kronofogdemyndigheterna.

9.2 Influtna belopp efter åtgärd

Av de belopp gäldenärerna betalade in till kronofogdemyndigheterna avseende allmänna mål, dvs. skulder till det allmänna, kom cirka 30 procent in som en följd av exekutiva åtgärder, som avbetalningsplaner, löneexekution, konkursutdelning, exekutiva försäljningar, ackordsbeslut m.m. Cirka 5 procent av inbetalningarna var ett resultat av maskinella åtgärder, t.ex. avräkning av överskjutande skatt mot restförda skulder. Resterande del av inbetalningarna, cirka 65 procent, inkom huvudsakligen utan andra åtgärder än ett första krav med eventuella påminnelser.

9.3 Uppbördsförlusternas storlek och sammansättning

De belopp som restförs hos kronofogdemyndigheterna har de senaste åren motsvarat 1,0-1,3 procent av fastställda skatter. Efter korrigering för belopp som återkallats och betalats till kronofogdemyndigheterna har uppbördsförlusten under de närmast föregående åren uppgått till mellan 0,4 och 0,5 procent av den totala skatteuppbörden (9.1 Tabell). Uppbördsförlusten för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och punktskatter minskade mellan 2004 och 2005 med 0,4 miljarder kronor till 4,6 miljarder kronor. Uppbördsförlusten i procent av fastställda skatter minskade från 0,39 procent till 0,34 procent.

9.3.1 Uppbördsförlusternas förändring på lång sikt

I 9.2 Tabell visas uppbördsförlusternas fördelning mellan fysiska och juridiska personer de tio senaste åren. Av tabellen framgår att det är de juridiska personerna som svarar för den största variationen av de totala uppbördsförlusterna. Den totala uppbördsförlusten för fysiska personer har också varierat något sedan 1996, men i mindre omfattning.

I 9.3 Diagram visas utvecklingen av antalet konkurser och antalet anställda i konkursdrabbade företag. I början av 1990-talet ökade konkurserna kraftigt som en följd av finanskrisen och lågkonjunkturen. Därefter minskade konkurserna successivt från 21 200 år 1992 till 6 600 år 1999. Antalet anställda i konkursföretag minskade på samma sätt, från cirka 80 000 1992 till cirka 15 000 år 1999. År 2000 började antalet konkurser öka igen och antalet företag i konkurs ökade kontinuerligt under 2000-talets fyra första år. Den uppåtgående trenden bröts 2004 och 2005 fortsatte siffrorna nedåt. 2005 gick 7 208 företag i konkurs (en minskning med 10% jämfört med 2004) och 14 768 anställda drabbades (en minskning med 30% jämfört med 2004). Tidigare år har ökningen av antalet konkurser till stor del berott på neddragningar inom branschen datakonsulter och databyråer. Under 2005 drabbades främst företag inom post- och telekommunikationsbranschen.

9.1 Tabell
Restföring och uppbördsförluster för de stora skatteslagen* (exkl. dröjsmålsavgifter m.m.), löpande priser, mdkr
Tax arrears and collection losses (excl. penalty interest etc.), current prices, BSEK

	Exkl. punktskatter Excl. excise duties					Inkl punktskatter Incl. excise duties				
	1988	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2005
Totala skatter och avgifter *(Total taxes)*	**607**	**758**	**737**	**756**	**929**	**1 035**	**1 172**	**1 170**	**1 292**	**1 357**
Nyrestfört brutto *(New arrears for the year)*	6,1	12,3	15,7	14,8	12,2	11,6	14,1	15,5	12,8	13,1
Återkallat *(Arrears withdrawn)*	-1,5	-2,3	-3,8	-3,5	-2,9	-2,5	-4,4	-4,1	-3,1	-3,7
Restfört netto *(Arrears net)*	4,6	10,0	11,9	11,3	9,2	9,1	9,7	11,4	9,6	-9,3
Betalt *(Paid)*	-2,3	-2,5	-3,3	-3,9	-3,5	-3,9	-5,1	-5,0	-4,6	-4,7
Uppbördsförlust *(Collection loss)*	**2,4**	**7,5**	**8,6**	**7,4**	**5,7**	**5,2**	**4,5**	**6,3**	**5,0**	**4,6**
Uppbördsförlust i % av totalt fastställda skatter *(Collection loss in % of total settled taxes)*	0,4%	1,0%	1,2%	1,0%	0,6%	0,5%	0,4%	0,5%	0,4%	0,3%

* I "de stora skatteslagen" ingår i statistiken för åren 1988-1996 inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms. Fr.o.m. år 1998 har även punktskatterna hänförts till de stora skatteslagen. Uppbördsförlusten för de mindre skatteslagen uppgick 2005 till 27 miljoner kronor. Till de mindre skatteslagen har hänförts bl.a. arvs- och gåvoskatt, stämpelskatt samt tull och andra införselavgifter.

Källa: Skatteverket, bearbetning av kronofogdemyndigheternas indrivningsstatistik, och Konjunkturinstitutet

9.2 Tabell
Fördelning av uppbördsförlusterna mellan fysiska och juridiska personer 1996-2005, mnkr
Distribution of tax arrears and collection losses on individuals and legal entities 1996-2005, MSEK

År Year	Fysiska personer Individuals	Juridiska personer Legal entities	Totalt Total
1996	1 473	4 249	5 722
1997a	1 777	3 449	5 226
1997b	1 813	3 536	5 349
1998	2 179	2 993	5 172
1999	1 848	3 835	5 683
2000	1 997	2 532	4 529
2001	1 929	2 913	4 842
2002	2 152	4 181	6 333
2003	1 541	3 610	5 151
2004	1 392	3 614	5 006
2005	1 347	3 280	4 627

Anm: Beloppen avser ”de stora skatteslagen”. För året 1996 avser de inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms. Fr.o.m. 1998 hör även punktskatterna till de stora skatteslagen. För att uppnå jämförbarhet med tidigare år redovisas vid 1997a uppbördsförlusten exkl. punktskatter, vid 1997b redovisas den inkl. punktskatter.

Källa: Skatteverket, kronofogdemyndigheternas indrivningsstatistik

Vid utgången av år 2005 avsåg 23 procent av de totala skatteskulderna för fysiska personer fordringar på grund av konkurser. För juridiska personer var motsvarande andel 86 procent (framgår av 9.5 Tabell). Konkurser står alltså för den huvudsakliga delen av uppbördsförlusterna för juridiska personer, medan sådana endast förklarar en mindre del av uppbördsförlusterna för fysiska personer. Eftersom juridiska personer står för större delen av variationen av uppbördsförlusterna ligger det nära till hands att anta att denna variation huvudsakligen förklaras av konkursutvecklingen.

9.3.2 Fördelning av uppbördsförlusterna

Före skattekontots införande 1998 redovisades och betalades de olika typerna av skatter och avgifter separat. I och med skattekontots införande särskiljs inte betalningarna av inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms. Allt betalas in på samma konto, även om de olika skatterna och avgifterna fortfarande redovisas separat. Detta innebär att ett debiterat men obetalt belopp, som går till restföring, numera inte kan hänföras till en viss skatt eller avgift.

Fortfarande restförs dock enskilda skatter eller avgifter enligt det äldre systemet. Detta sker i första hand efter omprövningsbeslut av tidigare års skatter eller avgifter, t.ex. i samband med skatterevisioner. Tidigare års restförda skulder betalas också fortfarande i måttligt stor omfattning. Det finns därför alltjämt anledning att separera den totala uppbördsförlusten efter skatteslag. Med tiden kommer dock alla skatteslag, utom punktskatterna, att återfinnas under posten ”underskott på skattekontot”. I 9.4 Tabell visas uppbördsförlusterna år 2005 för fysiska och juridiska personer fördelade på olika skatteslag. Som framgår av tabellen är ”underskott på skattekontot” den helt dominerande posten. För de olika skatteslagen är beloppen betydligt mindre, och för vissa poster t.o.m. negativa. Förklaringen till att uppbördsförlusten för vissa skatteslag är negativ är att betalningarna för tidigare års restförda skulder varit större än det senaste årets restföringar.

9.4 Skuldbalansen

Skatt som restförs men inte betalas ligger normalt kvar i kronofogdemyndigheternas register under fem år. Därefter preskriberas beloppen och indrivningsåtgärderna upphör. Inom femårsperioden överförs skulder till passiv indrivning om den aktiva indrivningen inte längre ger några resultat, dvs. då det konstateras att gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar. Skulder som förts över till passiv indrivning bevakas dock i samband med t.ex. utbetalning av över-

9.3 Diagram
Uppbördsförluster och företagskonkurser, belopp, antal konkurser och antal anställda i konkursföretag, 1985-2005
Collection losses and company bankruptcies, amount, number of bankruptcies and number of employees in bankrupt companies, 1985-2005

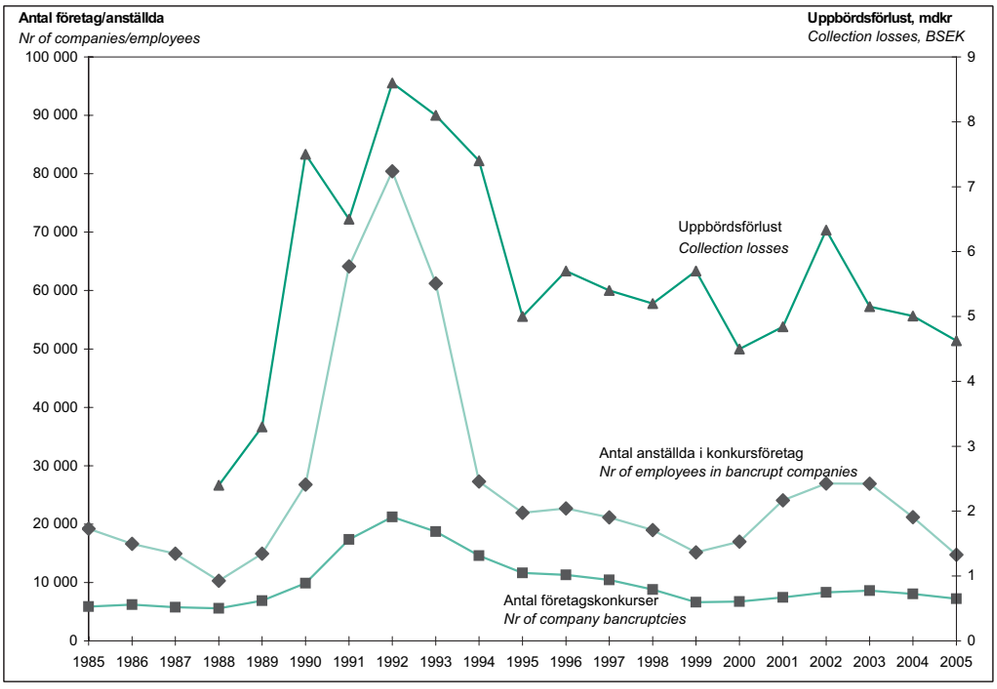

Källa: Uppbördsförluster: bearbetning av kronofogdemyndigheternas indrivningsstatistik. Antalet konkurser och antalet anställda: Institutet för tillväxtpolitiska studier

skjutande skatt eller annan återbetalning. De kan även leda till aktiv indrivning om det framkommer att nya omständigheter föreligger. I särskilda fall kan indrivningsperioden förlängas. T.ex. kan det hända om någon gjort egendom oåtkomlig för indrivning genom att föra den utomlands. Något förenklat kan de skatteskulder som finns i balans hos kronofogdemyndigheterna sägas bestå av de fem senaste årens restföringar som inte blivit betalda.

9.4.1 Skatteskulderna drygt 35 miljarder

9.5 Tabell visar statens samlade fordringar för skatter vid utgången av år 2005. De samlade fordringarna för skatter uppgick till 33,6 miljarder kronor. Av detta belopp avser 12,8 miljarder kronor individer och 20,8 miljarder kronor aktiebolag och andra juridiska personer. På beloppen för skatter tillkommer 1,1 miljarder kronor för dröjsmålsavgifter, kostnadsränta m.m. som påförts under den tid skatterna eller avgifterna varit obetalda. Inklusive dröjsmålsavgifter m.m. uppgick skattefordringarna vid utgången av år 2005 till 34,7 miljarder kronor.

Tabellen är uppdelad efter fordringar som avser konkurser och övriga fordringar. Konkursfordringarna är i sin tur uppdelade efter om konkursen är avslutad eller inte, medan övriga fordringar är uppdelade efter om de är föremål för aktiv eller passiv indrivning. Fordringar som avser ännu inte avslutade konkurser kan fortfarande bli aktuella för konkursutdelning, medan utdelning på fordringar som avser avslutade konkurser är att betrakta som betydligt mer osannolik. Vad gäller övriga fordringar är utsikterna för betalning betydligt större om de är föremål för aktiv indrivning än passiv.

Av de totala skattefordringarna avser 41 procent avslutade och 20 procent ej avslutade konkurser. Övriga passiva och övriga aktiva fordringar utgör vardera 19 procent av skattefordringarna.

9.4 Tabell
Uppbördsförlusternas sammansättning 2005 fördelat på om betalningsansvaret ligger på fysiska eller juridiska personer, mnkr
Tax arrears and collection losses in 2005 by type of tax and payment liability, MSEK

	Restfört brutto New arrears of the year	**Återkallat pga.** Arrears withdrawn due to		**Betalt** Paid	**Uppbördsförlust** Collection loss
		betalning payment	**nedsättning** reduction of tax		
A. Fysiska personer *(Individuals)*					
Källskatt/arbgivavg *(Tax deducted at source/ employers' soc.sec.contr.)*	0	0	0	2	-2
F-skatt m.m. *(Prel. tax self-employment)*	0	0	0	0	0
Kvarstående skatt (*Residual tax)*	3	0	6	8	-12
Tillkommande skatt (*Additional tax)*	143	0	69	46	27
Moms (*VAT)*	3	0	0	5	-2
Underskott skattekontot *(Deficit on tax account)*	4 564	0	1 468	1 759	1 337
Punktskatter *(Excise duties)*	1	0	0	3	-2
Summa "de stora skatteslagen" *(Total above)*	4 716	0	1 544	1 824	1 347
Summa "övriga skatter" *(Total other taxes)*	102	30	8	48	16
Summa skatter *(Total)*	**4 818**	**30**	**1 552**	**1 872**	**1 363**
B. Juridiska personer *(Legal entities)*					
Källskatt/arbgivavg *(Tax deducted at source/ employers soc.sec.contr.)*	12	0	0	18	-7
F-skatt m.m. *(Prel. tax corporations)*	0	0	0	2	-2
Kvarstående skatt (*Residual tax)*	9	0	0	24	-16
Tillkommande skatt (*Additional tax)*	323	277	17	30	-1
Moms (*VAT)*	11	0	1	43	-33
Underskott skattekontot *(Deficit on tax account)*	7 978	0	1 893	2 754	3 331
Punktskatter (*Excise duties)*	11	0	1	3	7
Summa "de stora skatteslagen" *(Total above)*	8 344	277	1 912	2 875	3 280
Summa "övriga skatter" *(Total other taxes)*	29	7	2	9	11
Summa skatter *(Total)*	**8 373**	**284**	**1 914**	**2 884**	**3 291**

Anm: Exklusive dröjsmålsavgifter

Källa: Skatteverket, bearbetning av indrivningsstatistiken

9.5 Tabell
Skuldbalansen för skatter (exkl. preskriberade belopp), sammansättning vid utgången av år 2005, mdkr
Closing balances of tax receivables (excl. statute-barred amounts), at the end of year 2005 by status, BSEK

	Skatter exkl dröjsmålsavgifter m.m. Taxes excl. penalty interest on arrears			Dröjsmålsavg. m.m. Penalty interest	Summa inkl. dröjsmålsavg. m.m. Sum incl. penalty interest	Andel i % Share in %
	Fysiska personer Individuals	Juridiska personer Legal entities	Summa skatter Total taxes			
Konkurser avslutade *(Bankruptcies concluded)*	2,2	11,7	13,9	0,3	14,3	41%
varav bolagskonkurser *(of which company bankruptcies)*		11,2	11,2	0,2	11,4	33%
Konkurser ej avslutade *(Bankruptcies not yet concluded)*	0,8	6,2	7,0	0,1	7,1	20%
Övriga passiva *(Others, passive collection)*	4,8	1,6	6,4	0,4	6,7	19%
Övriga aktiva *(Others, active collection)*	5,0	1,3	6,3	0,3	6,7	19%
Summa *(Total)*	**12,8**	**20,8**	**33,6**	**1,1**	**34,7**	**100%**

Källa: Skatteverket, bearbetning av indrivningsstatistiken

9.4.2 Gamla fordringar osäkra fordringar

Varje år görs, bl.a. för Skatteverkets bokslut, en värdering av hur stor del av den totala skulden som kan förväntas bli betald under de år som återstår för indrivning. Värderingen utgår från det betalningsmönster som funnits tidigare. Av skuldbalansen vid utgången av år 2005 om cirka 35 miljarder kronor (skatter inkl. dröjsmålsavgifter) beräknas cirka 5 miljarder kronor (drygt tio procent av skulden) bli betald innan preskription.

När man ser närmare på betalningsmönstret visar det sig att betalningarna av skatteskulderna är koncentrerad till de första åren. 9.6 Tabell visar fordringarna avseende skatter fördelat efter restföringsår. I samma tabell visas hur de betalningar som gjorts till kronofogdemyndigheterna under 2005 fördelar sig på de olika årgångarna. Genom att relatera betalningarna till fordringarna får man en betalningskvot som visar hur stor andel av den återstående skulden som blivit betald under året. Restföringsåret betalades 32 procent och året därpå 9 procent av återstående skuld. Efter dessa båda år minskade betalningarna till några få procent om året. Denna fördelning visar således att fordringarna, totalt sett, är att betrakta som mer osäkra ju äldre de är. Förutsatt att betalningarna inte permanent antar ett annat mönster, än det som kunnat iakttas de senaste åren, kommer sammantaget ungefär 40 procent av den skatteskuld som restförs hos kronfogdemyndigheterna att bli betald innan den preskriberas.

9.5 Antal med skatteskulder

Antalet fysiska och juridiska personer som fanns restförda för skulder hos kronofogdemyndigheten uppgick den 31 december 2005 till 497 000 (9.7 Tabell). Av dessa skuldsatta s.k. gäldenärer ingick skatteskulder i 188 000 fall, varav 138 000 avsåg fysiska och 50 000 juridiska personer. Antalet gäldenärer med skatteskulder har minskat de senaste åren. Av den vuxna befolkningen hade två procent restförda skatteskulder 2005. För juridiska personer är det svårare att ange ett relevant andelstal på grund av att många juridiska personer har en vilande verksamhet – detta gäller i särskilt hög grad konkursföretagen. Totalt finns i Skatteverkets register över en halv miljon juridiska personer. Antalet juridiska personer som faktiskt debiterats inkomstskatt var det senaste året cirka 287 000.

9.6 Tabell
Skuldbalans, betalningar och betalningsandel efter preskriptionsår, exkl. dröjsmålsavgifter m.m., mdkr
Balances of tax receivables and payments to the enforcement service by the year the arrears arose, excl. penalty interests etc., BSEK

Huvudsakligt restföringsår Year the arrears arose	Preskriptionsår Year the debt lapses	Skulder ackumulerade under 2005 Claims accumulated 2005	Fordringar skatter per 2005-01-01 Claims as per 2005-01-01	Betalt till KFM avseende skatter under 2005 Paid debt during 2005	Betalningskvot i % Payment, fraction in %
2005	2010	10,5		3,3	32%
2004	2009		7,2	0,6	9%
2003	2008		6,8	0,3	4%
2002	2007		7,6	0,2	2%
2001	2006		6,0	0,1	2%
2000	2005		5,3	0,1	2%
1999	preskriberat innan 2005		2,6	0,1	5%

Källa: Skatteverket, bearbetning av indrivningsstatistiken

9.7 Tabell
Antal gäldenärer i slutet av året, tusental
Number of debtors at the end of the year, thousands

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Totalt (A- och E-mål) *(All claims incl.private)*	**440**	**578**	**567**	**560**	**541**	**521**	**513**	**497**
varav med skuld i A-mål *(of which public claims)*		526	494	487	468	446	431	411
varav med skatteskuld *(of which tax claims)*		373	275	259	243	221	200	188
varav fysiska personer *(of which individuals)*		251	210	199	186	167	148	138
varav juridiska personer *(of which legal entities)*		122	64	60	57	54	52	50

Anm: E-mål avser "enskilda mål" dvs. skulder till "privata sektorn"(t.ex. leverantörsskulder och bankskulder). A-mål omfattar skulder till "det allmänna". Bland A-målen återfinns utöver skatter bl.a. parkeringsböter, obetalda TV-licenser och studiemedel.

Källa: Skatteverket

9.5.1 Skatteskulderna ojämnt fördelade

Av de fysiska personerna med skatteskuld kan cirka 9 200 räknas som näringsidkare. Den genomsnittliga skulden för dessa var 208 000 kr. Motsvarande siffra för övriga privatpersoner var 84 000 kr. För juridiska personer var genomsnittet 418 000 kr. Fördelningen av skuldbeloppen på storlek är dock skev och genomsnittsvärden kan vara missledande. Av tabellerna 9.8 och 9.9 framgår andelarna för gäldenärernas skatteskulder fördelade efter beloppsintervall.

Bland individer med skatteskuld är skulden mindre än 5 000 kr i 40 procent av skuldfallen. Dessa skuldfall svarade emellertid för knappt en procent av den samlade skatteskulden för individerna. 1,2 procent av individerna hade skatteskulder över 1 miljon kronor och andelen av skuldsumman för dessa uppgick till 38 procent. För juridiska personer är de stora skuldbeloppen än mer framträdande. Det fanns 4 100 juridiska personer (drygt åtta procent av gäldenärerna) med miljonskulder i skatter men dessa svarar för hela 73 procent av de juridiska personernas samlade skatteskulder.

9.8 Tabell
Fysiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 2005 fördelade efter beloppsintervall
Individuals – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 2005

Beloppsintervall, tkr Amount between, KSEK	**Fördelning** Distribution		**Fördelning** Distribution	
	antal number	**andel i %** share, %	**mnkr** MSEK	**andel i %** share, %
- 1	21 161	15,3%	10	0,1%
1 - 5	33 778	24,4%	87	0,7%
5 - 25	35 612	25,8%	433	3,4%
25 - 100	24 851	18,0%	1 322	10,4%
100 - 200	9 853	7,1%	1 402	11,0%
200 - 1000	11 375	8,2%	4 607	36,1%
1000 -	1 595	1,2%	4 905	38,4%
Summa *(Total)*	**138 225**	**100,0%**	**12 765**	**100,0%**
varav näringsidkare *(of which self-employed)*	9 153	6,6%	1 908	14,9%
varav övriga personer *(of which other persons)*	129 072	93,4%	10 857	85,1%

Källa: Skatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken

9.9 Tabell
Juridiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 2005 fördelade efter beloppsintervall
Legal entities – distribution of tax debtors and of total amounts claimed, 31 December 2005

Beloppsintervall, tkr Amount between, KSEK	**Fördelning** Distribution		**Fördelning** Distribution	
	antal number	**andel i %** share, %	**mnkr** MSEK	**andel i %** share, %
- 1	4 779	9,6%	2	0,0%
1 - 5	8 194	16,4%	21	0,1%
5 - 25	8 280	16,6%	104	0,5%
25 - 100	10 059	20,2%	578	2,8%
100 - 200	5 105	10,2%	738	3,5%
200 - 1000	9 317	18,7%	4 269	20,5%
1000 -	4 110	8,2%	15 135	72,6%
Summa *(Total)*	**49 844**	**100,0%**	**20 846**	**100,0%**

Källa: Skatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken

Skatterna bär upp vår åldrings-vård

Att få åldras utan oro

Förr i tiden betydde ålderdom ofta nöd. I våra dagars Sverige behöver ingen se fram mot ålderdomen med oro. Med hjälp av våra skatter har vi skapat en åldringsvård, som skänker ett mått av trygghet. Vårt samhälle är — trots sina brister — dock ganska gott att leva i.

Den gamle slipper oro, den sjuke kan få vård, de unga kan få utbildning, barnbidragen betyder god hjälp i många familjer.

Men — detta får vi inte gratis. Av vår inkomst får vi avstå en del i form av skatt. Den trygghet vi kan känna vid sjukdom, arbetslöshet och på ålderdomen, den har vi skaffat oss med dessa skattepengar.

Deklarera ärligt

Vår åsikt om skatterna, den skall vi uttrycka med vår röstsedel — och inte genom en *felaktig deklaration,* som låter de lojala betala vad andra undandrar sig. Det är alla politiska riktningar ense om.

Utsätt Er inte för den oro, som alltid följer med en falskdeklaration. Brevet som ramlade in i brevlådan, är det en begäran från taxeringsmyndigheterna om ytterligare kontroll? Telefonsignalen som hörs, är det polisen som vill ha ett samtal?

Dagligen kan vi läsa i tidningarna hur kontrollen skärpts, hur falskdeklaration upptäckts. Endast den som utsatts för det, förstår helt vad det innebär. Tänk på att det är många som skulle vilja ha sin deklaration oskriven, oinlämnad — som Ni ännu har.

Vad varje deklarant bör veta

Förutom den undandragna skatt som falskdeklaranten får betala, stadgar skattestrafflagen böter upp till 5 gånger det undandragna beloppet eller fängelse eller straffarbete upp till 2 år.

3 §

Den som frivilligt rättar oriktig uppgift vare fri från straff.

Finansdepartementet genomförde 1955 en annonskampanj för att få svenska folket att deklarera ärligt. Man hade en serie annonser som infördes i 143 tidningar runt om i landet. Man vädjade till skattbetalarna att deklarera ärligt och talade om vad man fick för pengarna. ”Skatterna bär upp försvaret”, ”Att bli sjuk utan att bli ruinerad”, ”Våra skolor danar framtidens Sverige”, ”Att få åldras utan oro”.

10 Fel och fusk

10.1 Inledning

Detta kapitel handlar om skatteundandragande och skattefusk. Med skatteundandragande och skattefusk torde man i vanligt språkbruk avse felaktiga handlingar som görs medvetet och i syfte att undgå skatt t.ex. genom att man undanhåller eller redovisar en inkomst/inkomstkälla för lågt eller medvetet gör ett felaktigt eller för stort avdrag. Skattskyldiga gör emellertid också fel av slarv eller ren okunnighet. Benämningen skattefel använder Skatteverket som sammanfattande begrepp för både avsiktliga och oavsiktliga fel. Skälet är naturligtvis att man oftast inte kan avgöra varför den skattskyldige gjort fel.

Skattskyldiga kan undandra skatt dels genom att undgå att bli beskattade, dels genom att undgå att betala påförd skatt. Att undandra sig betalning av påförd skatt behandlas inte här.

Skatteundandragande genom att undgå att bli beskattad är till sin natur fördolt. Av det följer att det är svårt att bestämma dess omfattning och utbredning. Trots detta finns det olika metoder som kan användas för att skapa sig en bild av den totala omfattningen av fel och fusk. Men det finns inte en metod som ensam kan förklara allt. I stället blir det fråga om att med olika metoder försöka ringa in den mest troliga omfattningen. Men slutresultatet blir under alla förhållanden osäkert.

Sedan vi i nästa avsnitt (10.2) behandlat olika begrepp och undersökningsmetoder beskrivs i tur och ordning skattningar av:

- Svartarbetets omfattning (avsnitt 10.3)
- Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar (avsnitt 10.4)
- Skattefusk med vissa punktskattebelagda varor (avsnitt 10.5)
- Gränsöverskridande handel (avsnitt 10.6)
- Löntagarnas deklarationsfusk (avsnitt 10.7)
- Problembranscher (avsnitt 10.8)
- Skatteverkets bedömning av skattefelets storlek (avsnitt 10.9)

Kapitlet avslutas med vad man tror sig veta om skattefuskets orsaker (avsnitt 10.10) och dess effekter (10.11).

10.2 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m.

10.2.1 Olika begrepp

För att ringa in vad som är känt om skattefuskets omfattning är det lämpligt att dela in fusket i ”realt” fusk, dvs. fusk kopplat till att arbete utförs, och finansiellt fusk kopplat till kapitalavkastning. Därutöver förekommer illegala aktiviteter och transaktioner som kan innebära ett skatteundandragande, t.ex. hembränning, smuggling, momsbedrägerier och fusk i inkomstdeklarationen exempelvis genom att yrka för stora avdrag.

De flesta undersökningar som gjorts har varit inriktade på det reala fusket dvs. svartarbetets omfattning. Men det har även gjorts några undersökningar om t.ex. individernas kapitalfusk och om illegala aktiviteter såsom hembränningens omfattning. Metoderna ringar i allmänhet in de undandragna inkomsterna. Man kan teoretiskt beräkna skatteundandragandet på dessa inkomster. Hur mycket skatt samhället i verkligheten går miste om i form av skatteintäkter kan däremot inte anges, eftersom den svarta verksamheten skulle ha fått en annan omfattning och skett till andra priser om den varit beskattad.

10.2.2 Direkta och indirekta metoder

Metoderna att försöka mäta skattefuskets omfattning kan delas in i indirekta och direkta metoder.

De indirekta metoderna bygger på antagandet att den svarta verksamheten (fusket) lämnar spår t.ex. i samhällsekonomin. De indirekta metoderna bygger i de flesta fall på att man bearbetar den offentliga statistiken på ett sådant sätt att man genom jämförelser kan dra slutsatser om förekomsten och omfattningen av svart verksamhet. Vid

bearbetningen uppkommer differenser som kan vara en indikator på oredovisade/dolda inkomster eller tillgångar. Men osäkerheten är stor. En differens kan också vara tecken på fel och brister i statistiken. I en del fall kan metoden som sådan eller den praktiska hanteringen av den ifrågasättas. I den mån man bedömer att det rör sig om dolda inkomster är frågan vad de i så fall består av och om det handlar om inkomster som ska beskattas i Sverige eller inte. Ett problem med de indirekta metoderna är således att de inte ger några – eller mycket begränsade – ledtrådar till fortsatt analys av vad de dolda inkomsterna består av.

De direkta metoderna innebär att man försöker kartlägga omfattning och utbredning. Exempel på direkta metoder är intervjuundersökningar baserade på slumpmässiga urval av befolkningen eller slumpmässiga revisioner. Fördelen med de direkta metoderna är att man kan få grepp om den svarta sektorns struktur t.ex. ifråga om branscher eller regioner och fördelning på ålder, kön, inkomst m.m. En nackdel med de direkta metoderna är att de bara ger punktestimat för den studerade gruppen (urvalet). Dessutom har undersökningsmetoderna svårt att fånga upp allt undandragande – man hittar inte allt fusk vid kontrollerna och personer svarar inte alltid sanningsenligt vid intervjuer.

10.1 Tabell
Översikt över indirekta och direkta metoder att mäta dolda aktiviteter och transaktioner
An outline of indirect and direct methods of measuring hidden activities and transactions

Metod *Method*	**Indikation på** *Indication of*	**Underlag m.m.** *Basis etc.*
Indirekta metoder *(Indirect methods)*		
Disponibel inkomstmetoden (makrodata)	Svarta arbetsersättningar	För hushållssektorn i nationalräkenskaperna jämförs inkomstanvändningen för konsumtion och sparande med de inkomster som redovisas till beskattning
(Disposable income method [macro data])	*(Black payments for work)*	*(For the household sector in the National Accounts consumption and savings are compared with income reported in tax returns)*
BNP-metoden	Svarta arbetsersättningar	Jämförelse av BNP mätt från användningssidan med BNP mätt från inkomstsidan
(GDP-method)	*(Black payments for work)*	*(GDP measured from an expenditure approach is compared to GDP measured from an income approach)*
Disponibel inkomst och utgiftsstruktur (mikrodata)	Underrapporterade inkomster för viss hushållskategori	Hushållsbudgetundersökningar. Jämförelse mellan inkomster och utgiftsstruktur för olika kategorier av hushåll
(Structure of disposable income and spending [micro data])	*(Underreporting of income in a specific category of household)*	*(Household budget surveys. Income compared to structure of spending)*
Skattebasmetoden	Dolda inkomster från utlandet	Inkomstskattebasen jämförs med konsumtionsskattebasen
(Tax base method)	*(Hidden income abroad)*	*(Income tax base compared to consumption tax base)*
Restposten i finansräkenskaperna	Hushållens dolda tillgångar i utlandet?	Över åren ackumulerat sparande som inte fångas upp i rapporteringen från finansiella institutioner m.m.
(Unexplained difference in the Financial Accounts)	*(Assets concealed abroad belonging to households?)*	*(Accumulated savings not covered by the reports from financial institutions)*
Momsdiskrepansen	Fusk med momsredovisningen	Teoretiskt beräknad moms enligt nationalräkenskapernas input-outputmodeller jämfört med faktiskt redovisad moms
(VAT-discrepancy)	*(VAT-fraud)*	*(Theoretically calculated VAT based on the National Accounts compared to VAT in tax returns.)*
Monetära metoder	Dolda aktiviteter som betalas med kontanter	Utvecklingen av kontantanvändningen. Beräkning av ett ”överskott” av kontanter som inte förefaller kunna förklaras med normala aktiviteter
(Monetary methods)	*(Hidden activities cash paid)*	*(The development of cash transactions. A “surplus” of cash money is calculated that could not be explained by normal financial activities)*
Direkta metoder *(Direct methods)*		
Intervjuer	Främst inriktat på svartarbete	Enkäter, intervjuer
(Surveys)	*(Black work activities)*	*(Postal surveys, interviews)*
Skatteförvaltningens kontroller	Framkontrollerbart skattefusk inom olika delområden, olika företeelser	Slumpmässiga revisioner/kontroller där resultatet systematiseras så att slutsatser kan dras om helheten
(Tax control)	*(Tax evasion in different sectors, different tax evasion methods)*	*(Random audits designed to fit systematic analysis of results)*

Källa: Skattebasutredningen SOU 2002:47.

10.3 Svartarbetets omfattning

10.3.1 Inledning

Det har gjorts flera försök att mäta storleken på den svarta sektorn i Sverige och andra länder. Intresset för denna form av beräkningar har ökat bland EU-länderna beroende på att en del av EU-avgiften baseras på bruttonationalinkomsten (BNI). Svartarbete ska ingå i beräkningarna, annars blir fördelningen av EU-avgifter orättvis mellan medlemsländerna. En annan del av EU-avgiften baseras på tullmedel och ländernas momsunderlag. Mellan EU-länderna finns därför också ett intresse av att tull och moms redovisas korrekt och att kontrollen fungerar.

Det är inte bekant om man i något land gör löpande undersökningar av omfattningen av den svarta sektorn. Enligt sammanställda undersökningar[1] ligger beräkningarna av svartarbetets omfattning i de nordiska och nordeuropeiska länderna i intervallet 2,5-6 procent av bruttonationalprodukten, BNP.

Svartarbetet är till sin natur fördolt och myndigheter kan inte få säker kunskap om det som människor försöker dölja. Men man kan få ökad kunskap. Ökad kunskap är viktig, för svartarbete handlar inte bara om skatter och skattebördans fördelning. I en svart ekonomi är produktionen inte lika effektiv vilket hämmar tillväxten i samhällsekonomin. Med svarta inkomster kan en individ få för mycket i bidrag. Ytterst handlar svartarbetet om förtroendet för medmänniskor, välfärdssamhället, samhällets institutioner och att regelverken uppfattas som rimliga och rättvisa.

10.3.2 Skatteverkets stora undersökning 2006 om svartarbete

Skatteverket får främst genom sin kontrollverksamhet stor kunskap om svartarbetet. Denna kunskap är dock beroende av vad som kontrolleras. Skatteverket behöver ytterligare kunskap för att träffa rätt i kontrollen, för att förhindra att fel uppkommer samt för att medverka till att förenkla och modernisera skattelagstiftningen.

Vid Skatteverkets analysenhet har åren 2005-2006 genomförts en kartläggning av svartarbetet. Det har varit en bred ansats för att ge en allsidig belysning av svartarbetet. Syftet har varit att få en uppfattning om utbredning och omfattning på svartarbetet i dagens Sverige, attityder till svartarbete, svartarbetets orsaker och vad som kan göras för att motverka svartarbetet. Som ett led i kartläggningsarbetet har en rad undersökningar genomförts. Skatteverket har i en rapport[2] år 2006 redovisat de samlade undersökningsresultaten.

I det följande återges de viktigaste resultaten av studien.

10.3.3 Svartarbete = odeklarerade arbetsinkomster

Det första exempel gemene man nämner när svartarbete förs på tal är en hantverkare som gör ett jobb åt en privatperson ”utan kvitto” eller när en företagare avlönar någon vid sidan av en reguljär anställning, t.ex. en person som jobbar tillfälligt på en restaurang. Svarta arbetsinkomster finns alltså både hos egenföretagare och hos anställda.

I de ovan nämnda fallen är den som köper svartarbetet och den som utför svartarbetet införstådda med att man till Skatteverket inte ska uppge arbetsinkomsten i fråga. Men det är naturligtvis också svartarbete om företagaren på ett korrekt sätt lämnar kvitto, men sedan låter bli att ta upp inkomsten i sin bokföring. Om företagaren eller den anställde får ersättning på annat sätt än i form av kontanter, till exempel med varor eller genom att få utnyttja köparens sommarstuga, spelar ingen roll. Även sådan ersättning ska enligt gällande regler beskattas. Privata utgifter som bokförs så att de belastar ett företags deklarerade inkomst av näringsverksamhet är alltså en dold arbetsinkomst (svartarbete).

Med svarta arbetsinkomster[3] menas därför:

- Ersättning för utfört arbete,
- som ska beskattas i Sverige
- men som man inte redovisar till Skatteverket

och de svarta inkomsterna kan som ovan nämnts indelas i:

- Oredovisad löneinkomst (lön/förmåner)
- Oredovisad företagarinkomst

[1] *Sören Pedersen, Skyggeökonomin i Vesteuropa, Rockwool Fondens Forskningsenhed, Köpenhamn 1997*

[2] *Svartköp och svartjobb i Sverige. Del 1: Undersökningsresultat. Rapport 2006:4*

[3] *För en utförligare definition se avsnitt 3.4 i Skatteverkets rapport 2006:4*

10.3.4 Svenskarnas attityder till svartarbete

Allt svartarbete kan inte ”kontrolleras bort”. För att komma till rätta med svartarbetet är det därför viktigt att förstå vilka attityderna är till olika slag av svartarbete.

Att jobba svart eller köpa tjänster svart uppfattas som en lindrig förseelse medan det uppfattas som en allvarlig förseelse att lämna felaktiga uppgifter i sin inkomstdeklaration.

Köp av hushållsnära tjänster har ett stort mått av individfokus över sig. Den samhälleliga aspekten finns nästan inte alls. Valet står inte mellan svart eller vitt utan mellan svart eller inte alls. Medborgarna är väl medvetna om att svartarbete är fel men samhällsargument är för svaga för att påverka handlandet.

Det anses inte vara rimligt att behöva sätta igång hela den administrativa apparaten – moms, arbetsgivaravgifter, deklaration av inkomst – när individer byter hushållsnära tjänster med varandra. Lagstiftningen uppfattas därför inte som rimlig och rättvis när det gäller beskattningen av arbete som utförs åt familjemedlemmar utanför det egna hushållet och avser mindre belopp. Detta gör att överträdelser av skattelagstiftningen är vanlig. I synen på svartarbete finns för närvarande en klar obalans mellan det allmänna rättsmedvetandet och skattelagstiftningen. Detta bidrar sannolikt till att det generella fördömandet av svartarbete som fenomen inte är tydligare.

De som köpt svart har i mycket liten utsträckning dåligt samvete för detta. I stället känner sig en stor majoritet av dem nöjda med att ha gjort en god affär. Detta är naturligtvis ett av skälen till att de som köpt i större utsträckning än andra berättar om det för sina närmaste och för vem som helst.

De som köper svart och jobbar svart motiverar sitt handlande med olika argument. Ett ofta anfört argument är hur personer i ledande ställning bryter mot reglerna i samhället.

De som köpt svart har inte gjort det för att gynna Sverige som land. Men de som agerat på den svarta marknaden vill naturligtvis gärna för sig själva och andra motivera sitt handlande med att det de gjort i själva verket är bra på något sätt.

10.2 Tabell
Om du skulle ha köpt ett arbete svart, vad tror du då du skulle ha gjort efteråt?
If you had bought a black service, what do you thing you would have done afterwards?

Andel som svarat ”ja” på frågan	**Alla**	**Köpt svart**	**Köpt svart för > 5 tkr**
Proportion who answered “yes” to the question:	All	Bought black	Bought black for > 5 KSEK
Ha dåligt samvete? *(Had a bad conscience?)*	24	6-	4-
Berätta om det för de närmaste? *(Told family?)*	41	44	55+
Berätta om det för vänner? *(Told friends?)*	26	28	33
Tala öppet om det med vem som helst? *(Talked openly about it to anyone?)*	6	8	11+
Känna mig nöjd över en bra affär? *(Felt happy about doing a good business?)*	43	61+	69+
Skulle tycka att det inte var någon skillnad mot andra köp? *(Would think there was no difference from making any other purchase?)*	32	42+	46+

Källa: Skatteverkets rapport 2006:4, tabell 7.

10.3 Tabell
Svartarbete är nödvändigt för att hålla Sverige i gång, andel i procent
Black work is necessary to keep Sweden going, share in percent

Svartarbete är nödvändigt…. ?	**Alla**	**Köpt svart**	**Köpt svart för > 5 tkr**
Black work is necessary…..?	All	Bought black	Bought black for > 5 KSEK
Instämmer inte *(Does not agree)*	50	33	26
Varken eller *(Neither nor)*	27	33+	28
Instämmer *(Agree)*	22	32	45
Ej svar *(No answer)*	1	1	0
Medelvärde *(Average)*	3,17	3,86+	4,20+

Anm: + anger statistiskt signifikant högre värde.
Källa: Demoskops panelundersökning, bilaga 5, sjugradig skala med 4 som medelvärde.

Det är mycket stor skillnad i acceptans mellan att för svartarbete anlita en nära släkting jämfört med en person som har A-kassa, sjukpenning eller socialbidrag. Svart arbetskraft i organiserad form är ett beteende som upprör. Den exploatering och det utnyttjande som följer med svart arbetskraft uppfattas som en mycket negativ del av ekonomin.

Olika undersökningar indikerar att i jämförelse med andra länder är köp av svartarbete relativt vanligt i Sverige och vissa tecken finns på att skattemoralen har sjunkit. Detta sammanhänger sannolikt med generella förskjutningar i inställningen till vilka skyldigheter och vilka rättigheter medborgarna har gentemot samhället.

10.3.5 Omfattningen på svartarbetet

Nationalräkenskaperna (NR) – svarta inkomster på 115-120 miljarder kronor

Bruttonationalprodukten (BNP) är värdet av alla de varor och tjänster som produceras i landet för användning till konsumtion, investeringar och export. BNP ska inkludera även dold produktion. Den mest heltäckande skattningen av dolda arbetsinkomster är den som kan fås indirekt via NR. NR inkluderar nämligen även dolda inkomster från produktivt arbete som avsätts på marknaden. I nationalräkenskaperna finns en diskrepans mellan officiellt redovisad inkomst för hushållssektorn och hushållens utgifter. I Sverige har diskrepansen beräknats till ca 5 procent av BNP vilket motsvarar dolda arbetsinkomster (underlag) på 115-120 miljarder kronor räknat på 2002 års nivå. De dolda arbetsinkomsterna utgör 10 procent av de totala förvärvsinkomsterna. Om man beaktar att svarta ersättningar är små i offentlig sektor och stora industriföretag får man en antydan om att de dolda inkomsterna kan vara stora i vissa delar av ekonomin. Denna diskrepans har varit utgångspunkten för Skatteverkets undersökningar av omfattningen av dolda arbetsinkomster.

10.3.6 Revisionsmetoden förklarar 71 miljarder kronor

I en handbok från 2002 rekommenderar OECD att länderna i jakten på uppskattningar av strukturen i den dolda ekonomin bl.a. ska använda sig av resultatet av de revisioner skatteförvaltningarna utför. Metoden att använda skatterevisioner för att beräkna svarta arbetsinkomster har inte tidigare använts i Sverige.

Den av OECD rekommenderade revisionsmetoden kräver underlag i form av ett stort antal revisioner och att revisionsresultatet kodifierats tillräckligt bra samt att man har en bra grundstatistik över företagsstrukturen. Om metoden använd på svenska data ger rimliga resultat skulle det kunna vara ett stöd för de svenska nationalräkenskaperna vid allokering av den dolda ekonomin till branscher och sektorer.

Metoden har använts i Skatteverkets svartarbetskartläggning. Uppviktat representerar skattningen av de dolda arbetsinkomsterna 770 000 aktiva företag (inklusive offentlig sektor, ideella föreningar m.m.) med en totalt redovisad vit arbetsinkomst på 997 miljarder kronor. Av företagen saknar 101 000 branschkod. Företagen utan branschkod är dock små och arbetsinkomsten för dem utgör bara 10 miljarder. Skattningar av det här slaget försvåras dock och osäkerheten blir större när det inte går att hänföra företagen till en specifik bransch.

Vår räkneövning resulterar i en skattning av de dolda arbetsinkomsterna på totalt ca 71 miljarder kronor.

De dolda arbetsinkomsterna som kan upptäckas vid revision fördelar sig med ungefär lika stora delar på för lågt redovisad löneinkomst (för anställda) och för lågt redovisad inkomst av näringsverksamhet (för egenföretagare).[4]

Från denna kalkyl bör egentligen räknas bort den del av de dolda arbetsinkomsterna som faktiskt reviderats fram – de är inte längre dolda. Men denna del är förhållandevis liten. För den period som studerats har genomförda revisioner med inriktning mot inkomstskatt reducerat de dolda arbetsinkomsterna med i genomsnitt en miljard kronor per år.

[4] *Skatteverket rapport 2006:4, bilaga 9, tabell 3, s.296*

10.4 Tabell
Dolda arbetsinkomster, fördelning på företag efter storleken på "vit" lönesumma
Hidden income from work, distribution among companies on "white" income from work

Kategori Category	**Vit arbetsinkomst** White income from work		**Skattad dold arbetsinkomst** Estimated concealed income from work		**Dold arbetsinkomst mätt som påslag på vit inkomst** Concealed income from work expressed as an addition to white reported income
	mdkr BSEK	**Andel** Proportion	**mdkr** BSEK	**Andel** Proportion	
Småföretag; lönesumma under 1 mnkr *(Small companies with total wages of less than SEK 1 million)*	87	9%	59,8	85%	69%
Aktiebolag med lönesumma 1-5 mnkr *(Limited companies with total wages from SEK 1-5 million)*	100	10%	7,9	11%	8%
Större aktiebolag samt övriga sektorer *(Larger limited companies and other sectors)*	810	81%	3	4%	0%
Total *(Total)*	**997**	**100%**	**70,6**	**100%**	**7%**
Totalt exkl. offentliga sektorn m.m. *(Total excluding public sector)*	687		70,6		10%

Kalkylen indikerar en stark koncentration av de dolda arbetsinkomsterna (DAI) till småföretagen:

- Egenföretagare och bolag med lönesumma under 1 miljon kronor svarar för 9 procent av de vitt redovisade arbetsinkomsterna och för hela 85 procent av kalkylerade DAI.
- De halvstora aktiebolagen (med lönesumma 1-5 miljoner) svarar för 10 procent av de vitt redovisade arbetsinkomsterna och för 11 procent av kalkylerade DAI.
- Aktiebolag med lönesumma över 5 miljoner samt övriga sektorer har 81 procent av de vita arbetsinkomsterna och svarar för 4 procent av beräknade DAI.

Skattningen av de dolda arbetsinkomsterna har även bearbetats uppdelat på 25 branscher. Branscherna är mycket olika stora. Med den branschindelning som använts är de dolda inkomsterna i absoluta tal (räknat i kronor) störst i stora branscher som uthyrnings- och företagsservicefirmor (13,9 miljarder kronor), detaljhandel (8,1 miljarder) och byggindustri (6,2 miljarder).

Kalkyler har också gjorts av de dolda inkomsterna relativt sett dvs. som påslag på vitt redovisad arbetsinkomst. I toppen med dolda arbetsinkomster på över 15 procent ligger fiske, jordbruk och skogsbruk, restauranger, hårfrisörer, taxi, bilservice, lokalvård och övriga personliga tjänster. I en mellangrupp med svarta arbetsinkomster på mellan 5-15 procent finns utbildnings, hälso- och sjukvårdsföretag (exkl. offentlig sektor), byggindustri, uthyrnings- och företagsservicefirmor, vägtransporter, livsmedelsbutiker, handel och hotell samt camping. Mycket små svarta inkomster – under 2 procent – finns i tillverkningsindustri, gruvor, kreditinstitut, avfallshantering, elverk m.m. Resultatet av kalkylen är intressant så till vida att det i stor utsträckning bekräftar den allmänna uppfattningen om fusket i olika branscher.

Andelen svart arbete och inslaget av småföretag i branscherna förefaller följas åt. Korrelationen är hela 0,86 vilket innebär ett mycket starkt positivt samband mellan inslaget av småföretag i branschen och förekomst av svarta arbetsinkomster (svarta löner och svart företagarinkomst).

Teoretiskt skulle man med i skatterevisioner använda kontrollmetoder (revisionsmetoden) således kunna påvisa ca 71 miljarder kronor av de totala dolda arbetsinkomsterna enligt beräkningen i nationalräkenskaperna. En mycket stor del av detta belopp skulle i så fall upptäckas i små företag. Detta resonemang har konfronterats mot tre andra undersökningar med följande resultat som alla stödjer resultaten från revisionsmetoden:

1. Etablerade egenföretagare har väsentligt lägre vita medianinkomster än löntagare i samma bransch.
2. Andra indikatorer på levnadsstandard, bl.a. bostadsstorlek och bilinnehav, visar att företagare har en levnadsstan-

dard som svarar mot en väsentligt högre inkomst än den officiellt redovisade.

3. En skattning av den verkliga inkomsten i företagarhushåll jämfört med löntagarhushåll baserad på livsmedelskonsumtionen ger resultat vad gäller omfattningen på underdeklaration bland företagare som är jämförbara med revisionsmetoden.

En särskild granskning av sådana nolltaxerade personer som inte förefaller vara ekonomiskt aktiva visade däremot inte på något omfattande fel i beskattningen av dessa personer men däremot i folkbokföringen. Så mycket som en fjärdedel bedömdes inte vara bosatta i Sverige.

10.3.7 Intervjuundersökningar förklarar runt 20 miljarder kronor

Undersökningsmetod

Ett sätt att få en uppfattning om svartarbetet är att fråga allmänheten. De nu genomförda undersökningarna är de mest detaljerade som gjorts i Skandinavien. Syftet har varit att få ett grepp om omfattning och struktur av den del av svartarbetet där köpare och säljare gör upp om ett svart pris och båda aktörer därför är medvetna om att de utför och köper svarta tjänster. Beträffande svarta varor har en separat undersökning företagits.

I undersökningen avseende tjänster har frågor ställts både om utförda och köpta tjänster. Svartarbetet som betalas i pengar har alltså mätts både från utförandesidan och från köparsidan. Skälet till detta angreppssätt är att få kunskap om strukturen på både utförare och köpare. Att fråga köparna är också ett sätt att indirekt fånga upp svartarbeten som utförs av personer som inte kommer med i intervjuundersökningarna – personer under 18 och över 74 år samt personer som inte är folkbokförda i Sverige. Det kan också tänkas att köpare är mer uppriktiga än utförare när det gäller att uppge omfattningen. På så sätt är mätningar av svartarbetet både genom att fråga utförare och köpare ett sätt att kvalitetssäkra resultaten.

Utfört tjänster svart

Det som kommer med i intervjuundersökningar av detta slag är en mindre del av det totala svartarbetet nämligen det som man som vanlig privatperson är medveten om och som bygger på att köpare och säljare gjort upp om att priset ska vara svart.

Män utför svart arbete i högre grad än kvinnor. Detsamma gäller för de med låg ålder och med låg inkomst. Dessa variabler är alla signifikanta. Det är statistiskt säkerställt att låg inkomst har ett förklaringsvärde utöver vad som ges av variablerna kön och ålder och att kön har ett förklaringsvärde utöver vad som ges av ålder och inkomst. Även upplevd upptäcktsrisk och den allmänna inställningen till svartarbete har en signifikant effekt på att en person utför svartarbete. Däremot tillför t.ex. variablerna civilstånd, barnförekomst och boende inget i förklaringsvärde utöver vad som ges av kön, ålder och inkomst.

Omfattningen på det utförda svartarbetet som framkommer i intervjuundersökningarna beräknas till 15 miljarder kronor varav 10 miljarder utgör svartarbete åt hushåll och 5 miljarder utgör svartarbete åt företag. Totalt sett motsvarar den del av svartarbetet som fångas upp i intervjuerna med allmänheten 1,7 procent av den totala arbetstiden i Sverige.

Antalet personer som svarar att de utfört något svartarbete uppskattas uppräknat till hela landet motsvara cirka 800 000 och deras utförda svartarbete motsvarar 66 000 helårsarbeten, varav 25 000 åt företag. Vad gäller arbeten åt hushållen fördelar sig det svarta arbetet på 21 000 helårsarbeten på bostadstjänster och 20 000 helårsarbeten på andra tjänster åt hushållen.

De som svarat på att de utfört svarta arbeten åt företag är främst yngre personer som jobbat i restaurang och butik etc. och därför är skattningen av utförda arbeten åt företag närmast att se som en lägsta nivå.

Det skiljer sig väsentligt t.ex. beroende på sysselsättning om man arbetat svart det senaste året. Bland studerande och värnpliktiga är denna andel högst med 25 procent jämfört med befolkningen i stort (18-74 år) där andelen är 13 procent. Den största kategorin som utfört svartarbete är facklärda arbetare motsvarande uppräknat 266 000 personer. Allmänt kan sägas att de som utför svarta tjänster har en övervikt bland yngre personer och personer med låg inkomst medan köp av svartarbeten har en överrepresentation av personer med högre inkomst och personer som äger sin bostad.

10.5 Tabell
Översikt. Omfattningen på utförda svartarbeten, intervjuundersökning 2005
Overall view. Performed black work based upon interview survey measurements in 2005

	Antal utförare Number of performers	Antal årsarbeter Number of full-time jobs	Ersättning inkl. värdet av gentjänster, mdkr Compensation including value of exchanges, BSEK
Arbeten på bostad åt hushåll* *(Work on homes*)*	325 000	21 200	5,2
Andra tjänster åt hushåll än på bostad *(Other household work than on homes)*	456 000	19 700	4,8
Arbeten åt företag *(Work for companies)*	173 000	25 500	5,1
Total *(Total)*	**809 000**	**66 400**	**15,1**

* Villor, radhus, bostadsrätter, fritidshus, tomter (Villas, terraced houses, tenant-ownerships, holiday homes, gardens)

10.6 Tabell
Sysselsättning och svartarbete. Sortering i fallande ordning efter andel som utfört svartarbete i olika sysselsättningskategorier
Occupation and black work. Sorted in descending order according to the proportion who perform black work in various occupational categories

Sysselsättning Occupation	Andel (%) inom respektive kategori som har utfört svartarbete Proportion (%) of respective category who have done black work	Dito antal personer uppräknat till riksnivå Ditto, number of people extrapolated to the national level
Studerande, värnpliktig *(Students, military conscripts)*	25	113 000
Facklärd arbetare (yrkesutbildad), t.ex. frisör, bilmekaniker etc. *(Skilled workers (vocational education), e.g. hairdressers, car mechanics, etc.)*	16	266 000
Inte facklärd arbetare (inte yrkesutbildad) *(Unskilled workers [not vocationally educated])*	15	105 000
Egenföretagare; enskild firma eller bolagsägare *(Business owners, private firms or limited companies)*	15	34 000
Tjänsteman privat sektor *(Private sector white-collar workers)*	13	122 000
Arbetslös (Unemployed)	9	23 000
Sjukskriven, (=långtidssjukskriven>1månad) *(On sick leave [= long-term sick, longer than 1 month])*	9	11 000
Tjänsteman offentlig sektor *(Public sector white-collar workers)*	8	74 000
Pensionär *(Pensioners)*	5	51 000
Familjemedlem som hjälper egenföretagare *(Family members helping business owners)*	..	..
Hemarbetande *(Domestic work)*	..	..
Deltar i arbetsmarknadsprogram/utbildning för arbetslösa *(Participating in labour market program/training for the unemployed)*	..	..
Samtliga *(Total)*	**13**	**809 000**

En stor del av svartarbetet utförs åt släktingar, grannar och vänner. Ungefär hälften av ersättningen för svartjobb i hushållssektorn ersätts på annat sätt än med pengar. Kontantbetalning är vanligare i storstadsområden. Till den del betalningen sker i pengar varierar den mycket. Exempelvis ersätts djurpassning med 7 kr/timme, städning med 69 kr/tim och byggnadsarbeten med 135 kr/tim. I genomsnitt får en person som arbetar svart och får betalt i pengar ca 19 000 kr/år men när arbetet sker åt företag uppgår kontantsumman till 29 000 kr.

Köpta tjänster svart

Vart femte hushåll har köpt tjänster svart det senaste året och betalat med pengar. I genomsnitt har ett hushåll betalt 7 000 kr men för hälften av hushållen ligger köpesumman under 3 000 kr.

10.7 Tabell
Köp av svarta tjänster med betalning i pengar, mdkr
Purchase of black services with payment in money, SEK billions

Köpt svart Bought black	Antal hushåll Number of households	Betalt svart i pengar Black payment in money	Antal årsarbeten Number of full-time jobs
Arbeten på bostad åt hushåll *(Work on homes for households)*	287 000	3,8	12 100
Andra tjänster åt hushåll *(Services for households other han on homes)*	648 000	2,4	20 000
Totalt *(Total)*	**826 000**	**6,2**	**32 100**

Vilka köper tjänster svart?

Det finns en överrepresentation av svartköpare bland män, gifta och personer som äger villa/radhus. Frekvensen svartköp är högre bland välutbildade, högre tjänstemän, chefer och andra personer med höga inkomster. Yngre, ensamstående, personer med låg inkomst är underrepresenterade. Vi vet av andra undersökningar att det bland egenföretagare finns ett utbrett svartarbete. Undersökningen visar att egenföretagarna också i högre grad än andra är aktiva som köpare av svartarbete. Inga säkerställda skillnader finnas mellan storstad och andra delar av landet.

Generellt kan man säga att köp av svartarbete i hög grad styrs av behovet av tjänster samt att mönstret är att höginkomsttagare köper andra människors tid och låginkomsttagare använder sin tid för att öka sina inkomster.

Köparsidan jämförd med utförarsidan

Volymen av köpta svarta tjänster betalda i pengar har undersökts både för köpare och för säljare. Finns det då någon skillnad och vad beror den i så fall på?

10.8 Tabell
Köpta och utförda tjänster – en jämförelse
Purchased and performed work – a comparison

Tjänster åt hushåll betalda i pengar Services for households, paid for in money	Betalning, mdkr Payment, BSEK	Antal årsarbeten Number of fulltime jobs
Mätt från köparsidan *(Measured from the purchaser's side)*	6,2	20 000
Mätt från köparsidan exkl. djurpassning *(Measured from the purchaser's side, excluding looking after pets)*	6,1	10 600
Mätt från utförandesidan *(Measured from the performer's side)*	4,8	9 100

I den del av undersökningen som avser köpta tjänster har man bara frågat om ersättning betald med pengar. När man frågar köparna hamnar ersättningen för svarta tjänster 1,4 miljarder kronor högre än enligt utförarnas uppgifter. Även räknat i uppskattad arbetsinsats hamnar skattningen från köparsidan högre.

En närmare analys av detta visar att djurpassning på utförarsidan är mycket mindre än djurpassning från köparsidan. Detta kan antas bero på att köparen tycker att de haft passning hela tiden medan den som passar djuren menar att passningen i verkligheten tagit mycket mindre tid rent faktiskt. En annan förklaring kan vara att mycket av djurpassningen sker av ungdomar under 18 år och personer äldre än 74

år och dessa personer inte har varit med i urvalet av personer som tillfrågats i undersökningen, vilket i sådana fall innebär att djurpassningen inte kommit med i mätningen från utförarsidan.

Om vi bortser från djurpassningen kan vi konstatera att ersättningen för svarta tjänster enligt köparna är 1,3 miljarder kronor högre än enligt utförarna. Även räknat i uppskattad arbetsinsats hamnar skattningen från köparsidan högre (1 500 årsarbeten). Att man från köparsidan hamnar högre, både för ersättning i pengar och i antal årsarbeten, är rimligt med hänsyn till att köparsidan får med även arbeten utförda av personer under 18 och över 74 år samt att köparsidan täcker in eventuella utförare som inte är folkbokförda i Sverige.

Varor som köpts svart

Intervjuundersökningen som redovisats ovan omfattade *tjänster* som köpts svart. Men man kan också köpa *varor* svart. För att få en uppfattning om omfattningen har Skatteverket i en intervjuundersökning hösten 2005 ställt frågor kring privatpersoners ”svartköp av varor”.

Problemet när det gäller att fråga om svartköp av varor är att det kan vara svårt för köparen att avgöra om det är svart eller vitt eftersom det oftast är upp till säljaren att sköta redovisningen. Skatteverkets fråga formulerades därför som att köparen ”på goda grunder tror att försäljningen av varan inte tas upp till beskattning” och de intervjuade fick ge svar på ett antal olika kategorier av varor såsom t.ex. drycker, ätbara jordbruksprodukter, byggmaterial, skogsprodukter, konstföremål m.m. 25 procent av svenska folket uppger att de köpt varor svart senaste tolvmånadersperioden. De som köpt varor svart har i genomsnitt köpt för 1 900 kr. Totalt för riket beräknas svartköpen av varor med betalning i pengar uppgå till 3,1 miljarder kronor.

Produktionen och försäljningen av dessa varor kräver i olika grad en arbetsinsats och vinsten på försäljningen kan ses som en svart arbetsinkomst. De som säljer varor svart kan antas bestå av en blandning av registrerade och oregistrerade företag. I den mån det är fråga om registrerade företag är det i vissa fall endast försäljningsintäkten som inte finns med i företagets redovisning – kostnaden för att producera varan kan finnas med bland utgifterna i bokföringen. I dessa fall motsvarar den svarta arbetsinkomsten hela försäljningspriset. Om det däremot är fråga om köp från ett oregistrerat företag/privatperson så ska man räkna bort kostnaderna för de ”input” säljaren har haft för att få fram den svarta arbetsinkomsten. Överskottet av de svarta arbetsinkomsterna är därför lägre än försäljningsvärdet på 3,1 miljarder. Var det ligger vet vi däremot inte.

Grafisk beskrivning av svartarbetet

Lägger man samman den beräkning av svartarbetets omfattning som gjorts utifrån nationalräkenskaperna med de skattningar man kan göra utifrån genomförda skatterevisioner och information från genomförda intervjuundersökningar så kan man åskådliggöra resultatet i en grafisk kartbild över svartarbetets omfattning (se 10.9 Figur).

Basen för beräkningen är diskrepansen i nationalräkenskaperna. Den uppskattningen av svartarbetet kan sedan delas in i en del både utifrån hur stor del som är framrevideribar och hur stor del som avser registrerade respektive oregistrerade företag.

En förhållandevis liten del av svartarbetet avser överenskommet svarta tjänster som antingen kan utföras åt företag eller åt hushåll. De överenskommet svarta tjänsterna åt hushållen kan beräknas både utifrån säljar- och köparsidan, med delvis olika resultat.

När svartköpen av varor placeras in på kartan över dolda inkomster överlappar dessa i viss mån det som går att finna med revisionsmetoden.

Vinst från illegal verksamhet – t.ex. narkotikahandel – ska inte beskattas. Vi markerar att det finns ett visst inslag av illegala företeelser genom att svartköpen av varor till del hamnar utanför ordinarie kartbilden.

Skatteverkets undersökning jämförd med Riksrevisionsverkets

År 1997 gjorde dåvarande Riksrevisionsverket (RRV) en omfattande undersökning av utfört svartarbete och svart varuförsäljning m.m. En jämförelse mellan Skatteverkets och RRV:s undersökningar påvisar en ökning av andelen av befolkningen som arbetat svart – 13 procent år 2005 mot 11 procent år 1997. Om man ser till svartarbetets volym – antalet arbetade timmar – bedöms detta ha ökat till följd av att fler personer svartarbetar. Svartarbetet har ökat bland yngre liksom bland tjänstemännen. Därutöver finns ett antal andra iakttagelser som också pekar på att svartarbetet ökat.

10.9 Figur
Svartarbetskartan
Map over black work

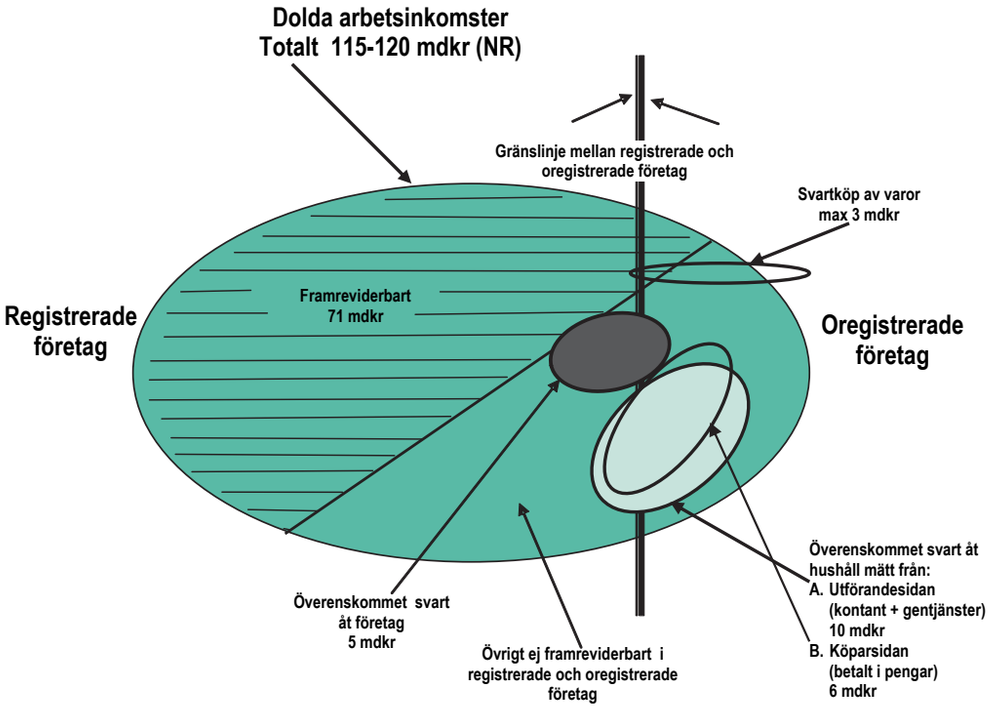

10.3.8 Allt svartarbete har inte kunnat påvisas

Av den diskrepans i nationalräkenskaperna, som ovan berörts och som indikerar ett svartarbete på 115-120 miljarder kronor, har genomförda undersökningar kunnat ge innehåll åt 90 miljarder, dvs. har kunnat ”förklara” 75 procent. Detta innebär inte att diskrepansen i nationalräkenskaperna ligger på en felaktig nivå. Dels finns en allmän osäkerhet i de gjorda skattningarna. Det finns även en rad skäl som talar för att det bör finnas kvar en oförklarad del, nämligen främst att:

- allt kommer inte med vid intervjuer
- allt kan inte upptäckas med skatterevisioner
- man är inte medveten om vad som är svart.

Om de genomförda undersökningarna förklarat hela diskrepansen så hade slutsatsen varit att nationalräkenskaperna troligen underskattat de dolda inkomsterna eller att det varit något fel på undersökningarna.

10.3.9 Monetära skattningar av den dolda ekonomin

Den monetära metoden

En ansats som varit populär att räkna på, men som också åtföljts av stark kritik, är den monetära metoden. Att metoden blivit populär hänger samman med att de data som behövs för beräkningarna är förhållandevis enkla att få fram ur den officiella statistiken och att man kan göra beräkningarna för en längre tidsperiod. Det finns flera varianter på metoden men de utgår alla från idén att för att dölja svarta inkomster är kontanter det huvudsakliga betalningsmedlet. Genom att beräkna en slags överskott på kontanter och hur detta utvecklats över tiden kan man spåra utvecklingen av den dolda ekonomin. För kalkylerna krävs att man bestämmer ett basår då den dolda ekonomin antas vara försumbar. De monetära metoderna har svagheter. Den viktigaste är det faktum att efterfrågan på kontanter beror på en rad andra faktorer än den dolda ekonomins storlek. Hur ändrade betalningsvanor (t.ex. elektroniska betalningsmedel) ska beaktas är ett exempel.

OECD[5] är mycket skeptisk till monetära metoder: ”Monetary macro-models are unsuitable for estimating the underground economy because they are based on modelling assumptions that cannot be justified.”

Riksbanken – den stora mängden kontanter kan inte förklaras

Riksbanken[6] har studerat kontanternas roll som betalningsmedel och ställt frågan: Hur mycket av utestående kontanter, dvs. värdet av utestående sedlar och mynt i svensk valuta, kan förklaras med ”normala” köptransaktioner och kassahållning hos hushåll och företag och hur mycket har andra orsaker?[7] För att skatta hur mycket av mängden kontanter som kan förklaras av betalningar vid registrerade transaktioner har Riksbanken använt en modell som utarbetats av Humphrey i samarbete med Norges Bank. Modellen har även använts i Norge och Finland med likartade resultat som för Sverige.

Sedan man i modellen tagit hänsyn till betalningar med kort och checkar beräknas den mängd sedlar och mynt som behövs för att betala hushållens kontantköp. Till detta läggs en säkerhetsbuffert hos hushållen samt kassainnehav hos banker, icke finansiella företag och offentlig sektor. I modellen görs också tillägg för kontantanvändningen vid handel på andrahandsmarknaden samt för förlorade kontanter. Totalt förklarar dessa poster 40 procent av de faktiskt utestående kontanterna. En stor del av kontanterna – ca 60 procent – används således till annat än öppet redovisad konsumtion och kassa hos företagen. Riksbanken menar att en tänkbar förklaring är att kontanter används i transaktioner som inte ska kunna spåras. Vad som talar för att fråga är om transaktioner man vill dölja är det faktum att en betydande del av den utestående kontantmängden utgörs av tusenlappar som är ovanliga i den normala sedelcirkulationen. Tusenkronorssedlarna svarade år 1999 för 47 miljarder kronor eller cirka 48 procent av värdet av totalt utgivna sedlar och mynt.

Svartarbete och annat skattefusk är inte alltid förknippat med kontantanvändning. Man kan inte dra slutsatsen att en ökning av oförklarad kontantanvändning beror på ökat svartarbete. Kontanter används också för att dölja andra ekonomiska brott och rent kriminell verksamhet.

Utifrån storleken på den oförklarade kontantanvändningen har riksbanken gjort en beräkning av den svarta ekonomin som utöver svartarbete inkluderar illegala aktiviteter som narkotikahandel, människosmuggling, illegal sprittillverkning m.m. Om omsättningshastigheten på pengar i den svarta ekonomin antas vara densamma som i den vita landar beräkningarna av den svarta ekonomin på 6,5 procent av BNP, alltså 1,5 procent över NR:s beräkning av den svarta sektorn.

10.4 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar

Mätningarna som beskrivits i föregående avsnitt avser skattningar m.m. med anknytning till inkomsterna av svartarbete. Finns det då några metoder som fångar upp skattefusk i anslutning till hushållens redovisning av sitt finansiella kapital? Fusket kan t.ex. bestå av oredovisad avkastning (räntor och utdelningar), oredovisade reavinster, överdrivna skuldräntor eller för lågt redovisad förmögenhet.

10.4.1 Kontrolluppgifter minskar fel och fusk

Tengblad har utifrån nationalräkenskaperna gjort en kalkyl över hushållens oredovisade räntor och utdelningar.[8] Beräkningarna visar att andelen räntor och utdelningar som inte kommer fram till beskattning har minskat mellan 1980 och 1991. I början av 1980-talet låg den andelen på ca 1 procent av BNP. 1991 hade den fallit till några tiondels procent av BNP vilket bl.a. torde hänga samman med en bättre skattekontroll. Kontrolluppgifter har införts under perioden.

Individernas tillgångar har över tiden förskjutits från banksparande till innehav av aktier och andra värdepapper. Det har därför blivit allt viktigare att få grepp om de reavinster som görs vid försäljning av värdepapper. Fram till för ett par år sedan baserades beskattningen av reavinster på värdepapper på uppgifter som uppgavs av de skattskyldiga själva och kontrollmöjligheterna var begränsade. Fr.o.m. inkomst-

5 *OECD (2002) Measuring the Non-Observed Economy, s. 190.*

6 *Riksbanken ger ut sedlar och mynt och behöver därför uppskatta behovet av pengar. Distributionen av kontanter till banker etc. sköts numera av Pengar i Sverige AB, ett helägt dotterbolag till Riksbanken.*

7 *Ett sammandrag av Riksbankens undersökningsresultat finns som bilaga 16 i Skatteverkets rapport 2006:4B: Purchasing and Performing Undeclared Work in Sweden.*

8 *Åke Tengblad. Århundradets skattereform, del II. Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-1991.*

10.10 Diagram
Svarta ekonomin (inkl. illegala aktiviteter) i procent av BNP vid olika antagande om omsättningshastigheten på pengar i denna sektor
Shadow economy (incl. illegal activities) in percent of GDP at different assumptions of velocity of money in the unrecorded economy

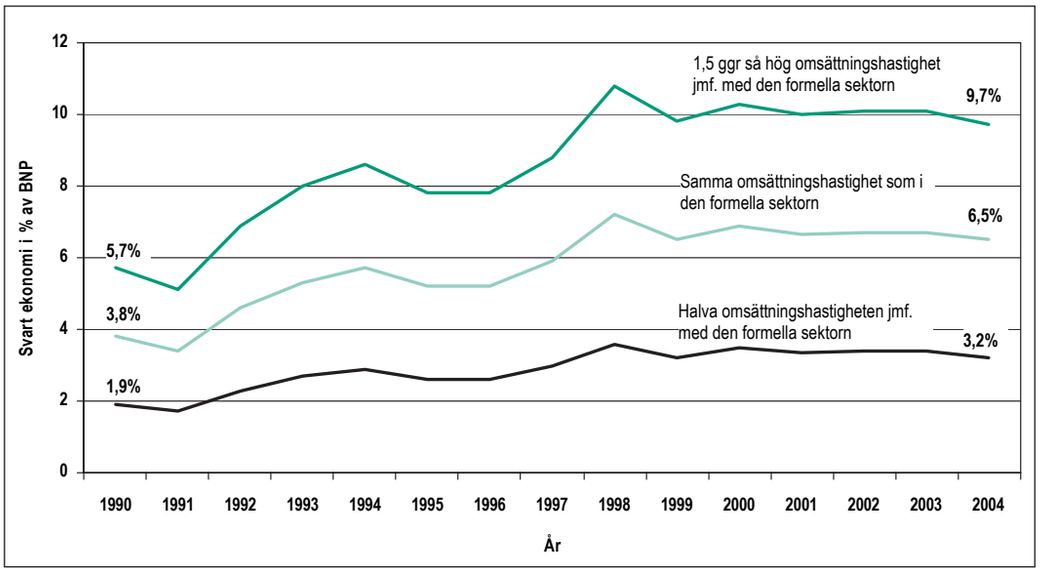

Anm: The time series from the top: 1,5 times the velocity of the formal economy, Velocity of money the same as in the formal economy and Half the velocity of the formal economy.

Källa: Purchasing and Performing Undeclared Work in Sweden, appendix 16

året 1996 lämnas kontrolluppgifter på försäljningar av samtliga aktier och svenska värdepappersfonder.

Fr.o.m. inkomståret 2001 lämnar svenska banker även kontrolluppgifter avseende utlandsbaserade värdepappersfonder. Trots att omfattande kontroll- och informationsinsatser har genomförts och att problemet fått ett inte obetydligt utrymme i medierna gör många skattskyldiga fel. Många fel beror på okunskap men också på att det är svårt att nå skattebetalare med information – många av dem som gjort fel har inte insett att de haft och avyttrat andelar i en utlandsbaserad värdepappersfond och andra har levt i föreställningen att Skatteverket genom kontrolluppgift från banken hade uppgift om vinst eller förlust och att denna var förtryckt på den förenklade deklarationsblanketten.

Det har under alla förhållanden blivit betydligt svårare än tidigare att undandra skatt på kapitalvinster som gjorts i Sverige. Sammanfattningsvis bedöms fusket med kapitalinkomster till följd av det utsträckta kontrolluppgiftslämnandet ha reducerats till förhållandevis obetydliga belopp för de kapitalinkomster som emanerar från placeringar inom landet. Däremot har den friare rörligheten för kapital öppnat nya möjligheter till fusk genom placeringar av finansiellt kapital i länder som inte har motsvarande system.

10.4.2 Skattefelet i aktieförsäljningar

Två miljoner individer i Sverige äger marknadsnoterade aktier. Mellan 600 000 och 800 000 personer säljer aktier under ett kalenderår och ställs då inför uppgiften att redovisa vinst eller förlust på försäljningen i sin deklaration.

Hur de skattskyldiga deklarerat sina aktieförsäljningar vid inkomsttaxeringen 2002 har kartlagts genom ett slumpmässigt urval av 3 000 personer.[9]

Resultatet blev följande:

- Drygt en tredjedel av personerna som sålt aktier gjorde fel när de deklarerade aktieförsäljningar och det bedöms att felaktigheterna var oavsiktliga i hälften av fallen. Män och kvinnor gör lika ofta fel. Det är vanligare med fel bland personer med låg inkomst och bland personer som saknar förmögenhet.

[9] *Så här deklarerades aktieaffärer. Skatteverkets rapport 2004:1*

- Drygt en åttondel av antalet affärer var felredovisade. Ju fler affärer man gjort under året desto bättre var man på att redovisa.
- Skattefelet uttryckt i uträknad skatt uppskattas till 1 100 miljoner kronor brutto, fördelat på 900 miljoner till de skattskyldigas fördel och 200 miljoner till de skattskyldigas nackdel (överbeskattning), innebärande ett skattefel netto på 700 miljoner kronor.

Anmärkas bör att inkomståret 2001, som undersökningen avsåg, var ett år mycket små aktievinster redovisades. Nettovinsten låg det året på 1,4 miljarder kronor enligt SCB:s specialbearbetning av hushållens ekonomi. Året innan uppgick nettovinsten enligt SCB till 34 miljarder kronor. Hur skattefelet varierar med faktiskt vinst eller förlust är inte känt.

10.4.3 Kapitalplaceringar utomlands

Det antas att den friare rörligheten för kapital redan lett till ett ökat mörkertal hänförbart till kapitalplaceringar utomlands. En indikation på att hushållen har ökat placeringarna utomlands är de problem man har med att förklara vad hushållens tillgångar består av. SCB beräknar i national- och finansräkenskaperna hushållens sparande på två sätt. Sparandet beräknas som skillnaden mellan vad hushållen har i disponibel inkomst och vad de gör av med på konsumtion. Samtidigt räknar man fram hur stora tillgångar hushållen ackumulerat i sparande över tiden i form av finansiella tillgångar i banksparande, obligationer, aktier, försäkringssparande m.m. Beloppen ska överensstämma. Under 1990-talet har man dock fått allt större problem att förklara vad tillgångarna består av – den s.k. restposten av oförklarade tillgångar i finansräkenskaperna har under 1990-talet ökat.[10] Ökningen av restposten stämmer tidsmässigt väl överens med den avreglering av kapitalmarknaden som gjordes i början av 1990-talet. För år 2000 var den beräknade ackumulerade restposten i storleksordningen 250 miljarder kronor. Ackumuleringen har gjorts löpande i det penningvärde som gällde respektive år. Det innebär att i den mån det är fråga om kapital som placerats utomlands ingår inte eventuell värdestegring och återinvesterad avkastning som uppkommit på kapitalet efter utflödet. Restposten kan av detta skäl vara värderad i underkant. Skulle restposten räknas om med hänsyn till prisutvecklingen eller med tillägg för normal avkastning skulle det kunna röra sig om 500 miljarder kronor. Det förtjänar dock att påpekas att restposten samlar upp alla osäkerhet och brister i statistiken. Den troligaste orsaken är ändå att sparandet i ökande grad kanaliserats utomlands vilket medfört att det blivit svårt att fånga upp sparandet i den svenska finansräkenskapsstatistiken. Avkastningen på hushållens finansiella sparande i utlandet torde i realiteten i allt väsentligt undanhållas från beskattning, vilket medför att sparandet undandras både inkomst- och förmögenhetsskatt.

Det finns således en del som talar för att de svenska hushållen skulle kunna ha tillgångar i storleksordningen 250 miljarder kronor placerade utomlands och att en stor del av dessa inte uppges till Skatteverket. Om man antar att ett kapital i denna storleksordning ger avkastning på i snitt 5 procent om året och utan inskränkning skulle ha varit föremål för inkomst- och förmögenhetsbeskattning kan skattebortfallet i form av kapital- och förmögenhetsskatt överslagsmässigt beräknas till mellan 7 och 8 miljarder kronor.

10.5 Skattefusk med punktskattebelagda varor

Stora incitament till fusk och öppna gränser

När det gäller varuhandel i allmänhet är förtjänsten med att inte redovisa köp och försäljning den skatt som belöper på marginalen dvs. skillnaden mellan inköps- och försäljningskostnad.[11] I regel är marginalerna i varuhandeln, i vart fall när det gäller stora partier av likartade varor, tämligen små och skatten en mindre del av denna. När det gäller varor som träffas av punktskatter är det annorlunda. Punktskatten på varan är ofta mångdubbelt större än den affärsmässiga vinsten och i flera fall är skatten högre än varuvärdet. Detta gör att incitamenten till skatteundandragande blir mycket stora.

Ett ytterligare incitament till skatteundandragande är skillnaden i beskattning mellan olika EU-länder. I Sverige är punkt-

[10] *Internationaliseringens betydelse för svenska skattebaser och framtida skattestruktur, dir 2000:51, s.7.*

[11] *Att utelämna enbart försäljning men ha med inköpet i räkenskaper ökar risken för upptäckt av förfarandet.*

skatterna förhållandevis höga vilket påtagligt ökar lönsamheten av ett skatteundandragande i Sverige.

Fram till för ett par år sedan betraktade skatteförvaltningen punktskatterna som ett väl fungerande system utan så mycket svinn. Men läget har förändrats. Det finns flera orsaker. En är de öppnare gränserna och den fria rörligheten för varor inom EU. Punktskattepliktiga varor ska enligt det s.k. cirkulationsdirektivet[12] kunna föras fritt mellan medlemsländerna utan gränskontroller och skattekonsekvenser fram till den slutliga konsumenten. Möjligheterna till kontroll av införsel av varor från andra medlemsländer har därmed försämrats vilket lett till införsel utan föreskrivna dokument etc. som ska garantera att rätt skatt betalas i mottagarlandet.

Under de allra senaste åren har man dock uppmärksammat att smuggling sker i samband med vad som på ytan ser ut som en vanlig transport. Gränskontrollerna har slopats mellan EU-länderna och vid transporter mellan länderna tas skatten ut först då varorna i slutledet görs tillgängliga för konsumtion. Varje transport ska åtföljas av ett ledsagardokument som ska ange partiets storlek samt avsändare och mottagare. Genom att på olika sätt fuska med detta dokument kan transporterna ske synligt utan att väcka uppmärksamhet. En metod är att ta med mer i transporten än vad som står i papperen och att sedan sälja merlasten utan skatt. Ett annat sätt är att ge sken av att lasten transiteras till land utanför EU fast den i praktiken stannat i Sverige. Transporten kan också ”försvinna” på vägen mellan olika upplagsplatser på väg till slutdestinationen. Man vet att de typer av fusk som nämnts ovan förekommer, eftersom det finns upptäckta fall. Däremot är den faktiska omfattningen okänd.

10.6 Gränsöverskridande transaktioner

10.6.1 Internet och elektronisk handel m.m.

Elektronisk handel finns inom många områden

I förhållande till omvärlden har Sverige höga mervärdesskattesatser och punktskatter. Till för bara några år sedan handlade diskussionen främst om riskerna för en ökad gränshandel av varor. För Sveriges del begränsades dock problemen – jämfört med många andra länder – genom det geografiska läget och genom att vi har få befolkningstäta gränsregioner.

Genom den ökade elektroniska handeln aktualiseras delvis andra risker för skattefusk än vid traditionell gränshandel. Detta beror på att transaktionskostnaderna – i form av bl.a. transport- och sökkostnader – är betydligt lägre vid elektronisk handel än vid traditionell gränshandel – fusket kan snabbt få mycket stor omfattning. Drivkraften är naturligtvis inte bara skillnader i skattesatser utan även skillnader i priser exklusive skatt. Handel över gränser som innebär att en tjänst levereras elektroniskt är dessutom svårare att kontrollera än handel där leveransen sker genom att en vara sänds fysiskt över en gräns.

Elektronisk leverans av sådant som traditionellt tillhandahålls fysiskt, t.ex. musik, TV- och dataspel på cd-skivor, tidningar och böcker på papper förekommer redan. Därutöver finns andra konsumtionsområden som telefoni, finansiella tjänster, TV, informationstjänster, resebyråverksamhet och lotterier där leverantören av tjänsten inte behöver finnas i Sverige.

Konsumtion av varor och tjänster ska beskattas i Sverige

Med elektronisk handel menas att man beställer varor eller tjänster över elektroniska nät, t.ex. Internet. De beställda varorna eller tjänsterna kan sedan levereras fysiskt till köparen t.ex. per post (off-line) eller levereras elektroniskt (on-line) direkt till datorn. Momsreglerna är de samma för Internethandel som för annan handel – utom på en punkt. När en vara levereras elektroniskt till mottagarens dator utgör den från momssynpunkt en tjänst och inte en vara. Så blir fallet när en bok eller en CD-skiva, i stället för fysisk leverans, levereras i form av datafiler.

Konsumtion av varor och tjänster ska i regel mervärdesbeskattas i Sverige oavsett var leverantören har sin hemvist. När det gäller varor från tredje land – alltså land utanför EU – är det tullen som tar ut momsen (av köparen) när varan passerar gränsen. Inom EU gäller dock vid försäljning till en svensk privatperson att säljaren ska ta ut moms enligt de regler som gäller i säljarens

[12] *Berör EU-harmoniserade skatterna på alkohol, alkoholhaltiga drycker, tobak och mineraloljor.*

land vid försäljning av tjänster samt för varor upp till ett tröskelvärde på 320 000 kr. I annat fall är det leverantören som ska betala den svenska mervärdesskatten. När det gäller elektroniska tjänster gäller från den 1 juli 2003 att säljare av elektroniska tjänster från land utanför EU kan välja att registrera sig i valfritt EU-land.

Möjligheterna för svenska myndigheter att kontrollera i vilken utsträckning utländska företag säljer till Sverige saknas helt i många fall eller är vi vart fall begränsade och omständliga. Det är uppenbart att detta medför ökade risker för skattefusk.

Värdepappershandel

Ett område inom vilket privatpersoners e-handel fått stor omfattning är handeln med värdepapper. Många privatpersoner bedriver aktiehandel via Internet på utländska börser. Det aktiehandelsföretag de anlitar kan vara hemmahörande praktiskt taget i vilket land som helst och omfattas då inte av de svenska reglerna om uppgiftslämnande på försäljning av värdepapper, som gäller för svenska institut.

Spelverksamhet

Redan i dag finns det en mängd spel att tillgå på Internet. Det är inte enbart fråga om förströelsespel utan också om spel mot betalning. Vanligtvis går det till så att spelaren öppnar ett spelkonto hos spelanordnaren och gör sina insatser med hjälp av betal- eller kreditkort. Insatser och vinster bokförs sedan på spelkontot. Internationellt förekommer Internetspel i form av främst Internetkasinon och vadhållning, men i viss utsträckning även exempelvis i form skraplottsliknande produkter.

Antalet webbplatser med spel har ökat och det finns flera tusen spelsajter i världen vilka erbjuder spel om pengar. Dessa kan naturligtvis också nås av svenskar.

Vid sidan om spel på Internet finns i Sverige t.ex. värdeautomatspel. Svenska Spels värdeautomater Jack Vegas och Miss Vegas är de omsättningsmässigt största spelformerna. Dessa omsatte 2002 knappt 6 miljarder kronor. Vid sidan av dessa förekommer illegala spelautomater.

Den framtida teknikutvecklingen av betydelse för spelindustrin

Spel kan även ske på andra sätt än med dator. Man förutser en utveckling av UMTS eller tredje generationens mobilsystem (3G), som tekniken också kallas, för just spel i olika former.

Enligt ett riksdagsbeslut ska övergången från analog till digital TV vara helt genomförd år 2008. För spelindustrin är naturligtvis avancerade interaktiva tjänster, presenterade ”i TV-soffan” mycket tilltalande. Om man varken behöver gå ner till sitt spelombud eller slå på datorn utan helt enkelt kan slå på sin TV och köpa en lott eller spela på hästar, blir spelandet mer tillgängligt än någonsin. Inom några år är det knappast relevant att prata om Internet, mobila lösningar och digital-TV som isolerade företeelser.

Eftersom samma grundteknik, säkerhetslösningar och betalningskoncept används i allt större utsträckning oberoende av leverans- eller bärarkanal, är det oundvikligt att gränserna mellan dessa suddas ut allt mer. Enkelt uttryck kommer en lösning som fungerar på en dator uppkopplad mot Internet att fungera lika bra på en mobil terminal eller på TV:n.

10.6.2 Momsbedrägerier

Den gränsöverskridande handel m.m. som ovan beskrivits kan leda till skatteförluster men det är inte huvudsyftet. När det gäller momsbedrägerier däremot är själva affärsidén att lura staten att återbetala moms eller att sälja varor utan att betala moms.

Det finns inom momsområdet möjligheter till fusk genom mervärdesskattens konstruktion. Den som för sin mervärdesskattepliktiga verksamhet förvärvar varor eller tjänster med svensk mervärdesskatt har rätt att dra av den ingående skatten i sin deklaration. Och är avdragen skatt större än den utgående, dvs. på försäljningen, ska skillnadsbeloppet återbetalas.

Den vanligaste formen av momsbedrägerier utgörs av s.k. MTIC-bedrägerier (MTIC=Missing Trader Intra Community VAT Frauds). Samtliga medlemsstater i EU har drabbats av dessa systematiska bedrägerier i högre eller lägre grad. I korthet innebär de att ett företag gör gemenskapsinterna (och därmed momsfria) förvärv av varor eller tjänster men där dessa förvärv inte redovisas på ett korrekt sätt. Någon moms blir därför aldrig inbetalad. Varorna (eller tjänsterna) omsätts därefter, inklusive inhemsk moms, i flera led för att till sist antingen säljas inom det egna landet till ett konkurrenskraftigt pris eller föras ut ur landet med ett därpå följande krav på återbetalning av den ingående momsen.

Vissa EU-länder uppger att MTIC-bedrägerierna är så omfattande att de påverkar statsbudgeten. Storbritannien beräknar

t.ex. att de förlorat GBP 1,2 – 1,9 miljarder medan Tyskland uppskattar sina förluster till EUR 10 miljarder/år.

Skatteverket har därför beslutat att ett nationellt kartläggnings- och kontrollprojekt ska pågå under åren 2006-2007 för att belysa problemen här i landet. Uppgiften är att ta fram en rikstäckande bild av svenska företags inblandning i MTIC-bedrägerier, beräkna bedrägeriernas omfattning, utveckla en rikstäckande metod för att upptäcka dem i ett tidigt skede, ta fram en modell för hur de ska utredas samt föreslå hur problemet ska hanteras i framtiden.

10.6.3 Andra skattefel med internationell anknytning

Det förekommer att utländska bolagskonstruktioner används i skatteundandragande syfte. Det har man försökt komma till rätta med. Om exempelvis ett svenskt företag gör en bolagsetablering i ett land med en beskattning som avviker från den i Sverige, t.ex. i ett skatteparadis, och den svenska ägaren har kontrollen över utlandsbolaget ska den svenska ägaren beskattas löpande för det utländska bolagets inkomster. Men ofta försöker man dölja ägandet och det svenska inflytandet över företaget genom en lång kedja av bolag i olika länder. Man räknar med att detta skattefel ligger i storleksordningen 2-5 miljarder kronor.

För ett företag är skatten en kostnad och en strävan finns att minimera skattebelastningen. Företag som bedriver verksamhet i flera länder har större handlingsutrymme när det gäller att påverka var man vill att vinster av den gemensamma verksamheten redovisas och beskattas. Den interna handeln mellan besläktade företag uppskattas svara för mellan 30-50 procent av alla internationella transaktioner i världen. En metod att åstadkomma förflyttning av vinster är felaktig internprissättning, dvs. prissättning som inte är marknadsmässig, på varor och tjänster som tillhandahålls mellan företag i koncernen. Förutom genom felaktig prissättning av varor och tjänster, som teknisk rådgivning, servicehjälp, transporter och administration, förekommer vinstöverföring vid betalning av royalty och ränta.

Skatteverket[13] har inte försökt bedöma hur stora belopp som undgår svensk beskattning pga. felaktig prissättning men pekar på att frågan har diskuterats livligt i Danmark och stora belopp har förekommit i debatten. Skatteministeriet i Danmark uppskattar[14] dock det skatteundandragande som kan påvisas till högst 5 miljarder danska kronor (DDK).

Många länder har, som Danmark och till skillnad mot Sverige, detaljerade bestämmelser kring internprissättning, vilket underlättar kontroll och fastställande av beskattningsanspråk.

10.7 Löntagarnas deklarationsfusk

10.7.1 Övriga avdrag

En omdiskuterad fråga är i vilken utsträckning vanliga löntagare fuskar med sina deklarationsavdrag för att skattekontrollen och sanktionerna är bristfälliga. Fusk med mindre belopp drabbas inte av skattetillägg ens om fusket skett avsiktligt. Och genom att inte svara på myndighetens frågor kan myndigheterna ofta inte påvisa oriktig uppgift och ta ut skattetillägg.

Skatteverket har studerat de skattskyldigas beteende när det gäller avdraget för övriga utgifter under inkomst av tjänst.[15] Det är ett avdrag som yrkades av 550 000 personer vid 1999 års taxering. Den skattskyldige kan yrka avdraget med endast ett belopp – specifikation krävs inte – och vid deklarationen ska medges avdrag för avdragsgilla utgifter reducerade med 1 000 kr. Det är inte möjligt att hinna kontrollera alla avdrag under taxeringsperioden. Statsfinansiellt är avdraget litet då det uppgår till ca 3 miljarder kronor. Baserat på flera fristående totalundersökningar påvisade utredningen att de skattskyldiga gör fel i yrkade avdrag oftare än i fyra fall av fem och att skattefelet uppgår till minst 52 procent av det totalt yrkade avdraget för övriga kostnader. Den undanhållna skatten beräknades till cirka 600 miljoner kronor. Många av felen beror på okunnighet men intervjuer med deklarationsgranskarna gav vid handen att de skattskyldiga i ökande utsträckning chansar och försöker få igenom oberättigade avdrag.

10.7.2 Reseavdrag

Taxeringsåret 2003 gjorde ca 920 000 personer avdrag för resor till och från arbetet. Det totala avdraget uppgick till 11,3 miljarder kronor. För att undersöka skattefe-

[13] *Oroliga skattebaser. Skatteverket Rapport 2002:2, s. 178.*

[14] *Tidskriftet Skat april 2002.*

[15] *Om gratislotter och preventiv effekt. En utvärdering baserad på de skattskyldigas avdrag för övriga kostnader under inkomst av tjänst och skattemyndigheternas kontroll av detta avdrag. Skatteverket Rapport 2001:1.*

let i reseavdraget gjorde Skatteverket under 2003 en undersökning genom ett slumpmässigt urval av 900 reseavdrag som granskades särskilt. Genom undersökningen fick man också mer kunskap om vilka som gör reseavdrag.

I snitt uppgick reseavdragen till ca 20 000 kr. Ensamåkande bilister stod för drygt 85 procent av alla avdrag – samåkning med bil förekom bara i en halv procent av fallen. Avdrag för kollektiva resor uppgick till ca fem procent. I sju procent av fallen framgick inte vad avdraget avsåg.

Undersökningen visade att 48 procent av de personer som gjorde avdrag för resor mellan hemmet och arbetsplatsen gjorde ett felaktigt reseavdrag. 46 procent gjorde fel till sin fördel och två procent gjorde fel till sin nackdel. Det innebär att varannan person som ska redovisa ett reseavdrag gör fel – och att det i det alldeles övervägande antalet fall är fel till egen fördel.

Det vanligaste felet är otillräcklig tidsvinst, dvs. den avdragsyrkande har gjort avdrag för bil trots att tidsvinsten jämfört med allmänna kommunikationer inte uppgår till två timmar. Ett annat vanligt fel är att den avdragsyrkande gör avdrag för fler dagar än han faktiskt arbetat. Fel som beror på att man angett ett felaktigt avstånd mellan hemmet och arbetsplatsen är däremot relativt få. Andra vanliga fel är att avdraget avser resor till studieort och inte till arbete och att man gjort dubbelavdrag, både för bil och för buss.

I snitt är det beloppsmässiga felet för avdrag som yrkats med för högt belopp ca 13 000 kr och för avdrag som yrkats med för lågt belopp ca 3 000 kr. Män och kvinnor gör lika mycket fel. Brutto uppgår det beloppsmässiga skattefelet uppräknat till ca 3,5 miljarder kronor, vilket är ca 30 procent av det totala reseavdraget. Av beloppet är ca 3,4 miljarder till fördel för den skattskyldige (underbeskattning) och knappt 0,1 miljard till nackdel (överbeskattning). Skattefelet – det belopp staten går miste om i skatt – kan beräknas till 1,4 miljarder kronor.

Som vi sett ovan är det fel i vartannat reseavdrag och beloppsmässigt uppgår felet till ca 30 procent av det totala reseavdraget.

Ett alternativ till utökad kontroll är regeländringar. Ett avståndsbaserat reseavdrag för dem med långt avstånd till arbetet utan regler om tidsvinst och färdsätt skulle kunna förenkla systemet och därmed minska skattefelet i reseavdraget.

10.7.3 Kontrolluppgiftsbedrägerier och svart lön

För löntagare gäller att arbetsgivaren lämnar kontrolluppgift på lön och avdragen skatt m.m. och den anställde med ledning av dessa uppgifter beskattas för inkomsten och tillgodoförs avdragen skatt samt att man fastställer pensionsgrundande inkomst. För att detta ska ske krävs inte att arbetsgivaren betalat in vare sig preliminärskatt eller arbetsgivaravgifter.

En nackdel för den som arbetar svart är att han inte kan få sjukpenning, pensionsgrundande inkomst samt att frånvaron av inkomster kan leda till besvärande kontroller från Skatteverkets sida. Dessutom kan en person utan taxerad inkomst få svårt att få banklån, hyreskontrakt eller mobilabonnemang. Under senare år har en ny typ av fusk uppmärksammats[16] i Skatteverkets kontroller nämligen att man fabricerar kontrolluppgifter utan verklighetsunderlag. ”Arbetsgivare” är i dessa fall ofta en person som är immun för utmätningsanspråk t.ex. ett bolag i konkurs. Den ”anställde” förvandlar en svart inkomst till vit inkomst och får ofta inte bara skatten betald utan ofta även skatt tillbaka vid taxeringen.

Förfarandet underlättas av att det inte krävs att behörig firmatecknare lämnar kontrolluppgifterna. Vem som helst kan idag komma in med en kontrolluppgift under förutsättning att denne har kännedom om bolagets organisationsnummer. Som systemet tillämpas kan kontrolluppgifter bli registrerade på bolag som inte är arbetsgivarregistrerade, inte har redovisat eller betalat någon källskatt/några arbetsgivaravgifter eller som är försatta i konkurs. Skatteverket har noterat att det sker handel med ”falska” kontrolluppgifter där köpare betalat mellan 25 000-30 000 kr för en ”bra” kontrolluppgift.

10.7.4 Fysiska personers oredovisade inkomster i utlandet

Skatteverket mottar årligen från ett antal länder stora mängder kontrolluppgifter om inkomster i utlandet. Totalt finns hos Skatteverket cirka 300 000 uppgifter registrerade. De flesta kommer på datamedium men varje år kommer några tusen kontrolluppgifter på papper.

[16] *Falska kontrolluppgifter. Slutrapport 2001-12-11, Skattemyndigheten i Stockholm, dnr 601 166282-01/830*

I en försöksverksamhet[17] har man gjort ett urval där man granskat kontrolluppgifter överstigande 20 000 kr för att se om personerna tagit upp inkomsterna i sina deklarationer.

Inkomster och tillgångar enligt kontrolluppgifter har i stor omfattning inte redovisats. En stor del av felen bedöms dock vara oavsiktliga och kan ha berott på okunskap. Av de skattskyldigas reaktioner kan utläsas att det ibland kan vara svårt att få korrekt och tillräcklig information från såväl Skatteverket som skattemyndigheter i utlandet.

10.8 Problembranscher

Skatteverkets stora kartläggning av svartarbetet innehåller en hel del information om underdeklarationen i vissa branscher. Följande sammanställning av andra undersökningar kompletterar bilden.

10.8.1 Branschsaneringsutredningen

I Branschsaneringsutredningen (SOU 1997:111) konstaterades att i kontantbranscher, där kunderna är enskilda konsumenter, som inte efterfrågar kvitton och där tjänsteinnehållet är stort, som t.ex. i fråga om frisörtjänster, finns stora möjligheter att undanhålla inkomster från beskattning. Om företaget dessutom befinner sig i en bransch med överetablering och hård konkurrens har den moraliska ribban lättare att sänkas för att klara företaget och försörjningen. Enligt Branschsaneringsutredningen finns dessa problem väl dokumenterade i taxi-, frisör- och restaurangbranscherna.

10.8.2 Fiskebranschen har undersökts

Osannolikt låga inkomster för fiskare har uppmärksammats i en rapport från Finansdepartementet.[18] I rapporten görs en beräkning av fiskarnas inkomster, timlön och drivkrafter att fuska. I rapporten undersöktes inkomstförhållandena under år 1992. En uppskattning av timlönen för en fiskare visar att denna i genomsnitt uppgick till 46,50 kr i timmen brutto. År 1992 hade den genomsnittlige fiskaren 86 800 kr i årsinkomst vilket gav en månadsinkomst efter skatt på 5 500 kr.[19] Det är i detta fall fråga om fiskarnas totala inkomster även från andra inkomstkällor. Fiskarnas inkomster varierar i landet. Av rapporten (s.88) framgår att fiskare på södra ostkusten har en timlön på i medeltal endast 24 kr men då är att märka att hela 25 procent av fiskarna på södra ostkusten hade en nettointäkt från fisket (inkl. A-kassa) motsvarande en timlön på maximalt nio kronor efter skatt. I rapporten (s.90) uppskattas att ca 40 procent av yrkesfiskarna ligger på eller under en inkomstnivå som man definierar som existensminimun (3 750 kr/månad efter skatt). I rapporten dras slutsatsen att då vissa fiskare knappast har någon inkomst alls, kan man sluta sig till att dessa med stor sannolikhet har dolda inkomster dvs. fuskar för att överleva.

10.8.3 Frisörbranschen har undersökts

Frisörer i Sverige redovisar låga inkomster i sina deklarationer. En undersökning[20] bland registrerade frisörföretagare visade att 87 procent år 2001 hade en taxerad förvärvsinkomst (inkomst av näringsverksamhet och inkomst av tjänst) som understeg 150 000 kr vilket jämfördes med lönen för en anställd frisör (grundlönen 170 000 kr, genomsnittslön 220 000 kr).

Svartarbetet i branschen medför att seriösa företagare konkurreras ut och att dessa inte kan ha andra frisörer anställda i sin rörelse – i stället hyr lokalinnehavaren ut ”stolar” till frisörer som driver verksamheten som egenföretagare. År 2001 startades ett med myndigheter och branschförbund gemensamt projekt[21] för att skapa sunda konkurrensvillkor inom frisörbranschen. Man ville genom projektet se i vad mån man kan komma till rätta med svartarbetet på frivillig väg genom attitydpåverkan och ”certifiering” av företagare, som åtar sig att uppfylla vissa krav bl.a. att använda kassaapparat och ha en synlig prislista. På en mer övergripande nivå får man kunskap och erfarenhet inför mer generella brottsförebyggande insatser riktade mot de så kallade kontantbranscherna.

10.8.4 Restaurangbranschen

Skatteverket har utifrån en granskning inom restaurangbranschen i Dalarna uppskattat de oredovisade intäkterna för hela landets restaurangnäring 1995 till 37 pro-

[17] *Utvärdering av kontroll av utlands-KU, Utvärdering av kontroll av utlands-KU, försöksverksamhet i region Gävle och Östersund, Skatteverket dnr 130-341478-04/121.*

[18] *Fisk och Fusk – Mål, medel och makt i fiskeripolitiken. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. DS 1997:81.*

[19] *Hela 65 procent av fiskarna hade en bruttoinkomst under 105 tkr.*

[20] *Slumpmässigt urval av 150 av 450 registrerade frisörföretagare i Malmö. Pressmeddelande 2002-09-09 Skattemyndigheten i Malmö.*

[21] *Sveriges Frisörförbund, Handelsanställdas förbund och Kemisk Teknisk Förbund i samarbete med Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan och Skattemyndigheten.*

cent av 20 miljarder kronor, eller ca 7 miljarder kronor.[22] Fusket har sedan dess accelererat. Senare uppskattningar antyder att de undanhållna intäkterna år 2002 skulle kunna ligga i storleksordningen av minst det dubbla beloppet, dvs. 15 miljarder kronor.

10.8.5 Byggbranschen alltid i fokus

Problemet med svart eller grå arbetskraft inom entreprenadbranscherna har diskuterats i ett flertal utredningar.[23] Utredningarna har föreslagit ett utökat ansvar för beställare eller ändring av uppbördssystemet så att skatteavdrag ska göras.

Skatteverket har gjort en delutvärdering[24] av ett projekt som handlat om kontroll av svart arbetskraft inom byggbranschen. De svarta lönerna uppskattades till mellan 2,5-3,0 miljarder kronor årligen i pågående utredningar och identifierade ”härvor”. En mycket stor del av den organiserade handeln med svart arbetskraft har troligen inte kunnat identifieras i projektet. Trots omfattande arbetsinsatser av Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten i de utredda fallen har man endast lyckats säkra knappt två procent av undanhållna skatter.

Skatteverket konstaterar att omfattningen har medfört att konkurrensen helt satts ur spel. Det är omöjligt för en seriös företagare att konkurrera med de företag som valt att avlöna delar av sin personal med svart lön. Genom att företeelsen organiserad handel med svart arbetskraft har vuxit så kraftigt, har branschen dragit till sig även annan typ av grovt kriminella personer. Dessa agerar som företrädare och målvakter i de företag som fakturerar den svarta arbetskraften. Det bedöms inte som realistiskt att tro att vare sig myndigheternas kontroll- och informationsinsatser eller den självsanering som pågår inom branschen är tillräckliga åtgärder för att komma till rätta med skattefusket i byggbranschen.

En stor del av skatteundandragandet i samband med svart arbetskraft avser moms. För underentreprenörer från andra EU-länder som tar uppdrag i Sverige gäller att de inte behöver fakturera moms. Skatteverket föreslår att detta system, s.k. omvänd skattskyldighet, blir obligatoriskt för alla företagare i branschen. Riksdagen sade ja till omvänd skattskyldighet för moms inom byggsektorn den 2 juni 2006[25]. De föreslagna reglerna kan träda i kraft efter EU:s godkännande.

10.8.6 Skärpning av kontrollen av kontantbranscherna på gång

Kontrollmöjligheterna från Skatteverkets sida av inkomstredovisningen under löpande år är begränsad och Skatteverket saknar effektiva sanktioner vid brister i inkomstredovisningen. Om och när de nya reglerna om certifierade kassaregister och personalliggare träder i kraft öppnas bättre möjligheter att kontroller inkomst- och löneredovisning i de branscher som omfattas av lagstiftningen.

10.9 Skatteverkets bedömning av skattefelets storlek

Skatteverket uppskattade skattefelet 1997 till drygt 80-90 miljarder kronor

Skatteverket gjorde år 1998 en uppskattning av skattefelets storlek[26] i anslutning till ett regeringsuppdrag att utvärdera kontrollverksamheten. Underlaget för bedömningen är bl.a. resultat från skilda undersökningar som redovisats i tidigare årgångar av Skatter i Sverige.

Verket framhöll att underlaget för en sådan bedömning är osäkert och inte dagsaktuellt. Det bör dock inte hindra att en bedömning görs. En bedömning från Skatteverkets sida kan föra med sig en fruktbar dialog och stimulera till en fortsatt metoddiskussion och fortsatt analys av skattefelets storlek, utbredning och orsaker. En sådan analys kan i sin tur lägga en grund för en strategi för att minska skattefelet.

Skatteverket uppskattade att det totala skattefelet år 1997 låg i storleksordningen 80-90 miljarder kronor vilket motsvarade nästan fem procent av BNP eller nio procent av den samlade skatteuppbörden.

Det betyder definitivt inte att dessa inkomster kan framtvingas genom en utökad granskning. Blev undanhållna inkomster beskattade skulle tjänsterna i stor utsträckning inte produceras. Det är också Skatteverkets uppfattning att om verket fick resurser att hitta alla fel i form av felaktiga kostnader och redovisning skulle alla

[22] *Lars Lundh, Användningen av manipulerade kassaregister inom kontantbranscher – inriktning mot restauranger, Linköpings Universitet maj 2002.*

[23] *t.ex. i Ansvar för skatt vid entreprenad m.m. (DS Fi 1976:4), Den grå arbetskraften och skattekontrollen (DS B 1980:10) samt i Branschsaneringsutredningen (SOU 1997:111).*

[24] *Riksprojektet – kontroll av svart arbetskraft inom byggbranschen, Skatteverkets rapport 2001:9.*

[25] *Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt inom byggsektorn, prop. 2005/06:130*

[26] *Skattefel och skattefusk. En utvärdering av kontrollverksamheten 1992-1997. Skatteverket Rapport 1998:3, s. 47 ff.*

medvetna skatteundandraganden (fusk) bli försumbara men detta skulle inte vara en kostnadseffektiv användning av samhällets resurser. Slutsatsen av detta är i sin tur att ett visst mått av skattefel inkl. skattefusk måste accepteras i en demokrati med ett skattesystem som bygger på uppgifter som medborgarna själva lämnar. Hur stort skattefel och hur mycket skattefusk som kan tolereras är till slut en rent politisk fråga med många fler aspekter än de rent ekonomiska.

Skatteverkets uppdaterade beräkning för år 2000

Samhällsekonomin växer och nya data kommer fram som kan komplettera bilden. År 2000 uppdaterades beräkningen, jfr 10.11 Tabell. I den uppdaterade beräkningen utgick Skatteverket från det värde den svarta sektorn redovisats till i nationalräkenskaperna på drygt 4 procent av BNP. Vad som därutöver ändrades var att BNP har ökat och därtill finns ett något bättre underlag för att uppskatta skattefelet på kapital placerat utomlands som undgår beskattning. För närmare uppgifter om grunderna för Skatteverkets beräkning hänvisas till Skatter i Sverige 2005.

Skattefelet har i den kalkylen för år 2000 bestämts till knappt 90 miljarder kronor och innebörden av kalkylen är vidare att Skatteverket med nuvarande granskningsmetoder potentiellt kan upptäcka mindre än 50 procent av det totala skattefelet.[27]

10.11 Tabell
Schematiska kalkyler av skattefelets storlek år 1997 och en uppdaterad beräkning för år 2000, mdkr

Schematic calculation of the total amount of tax errors 1997 and an updated calculation for 2000, BSEK

Skattefel, mdkr Tax faults, BSEK	**Riksskatteverket år 1997** National Tax Board year 1997	**Ändrad beräkning för år 2000** Updated calculation year 2000	**Andel år 1999 av totalt skattefel** Share of total tax error in year 2000
Skatt som belöper på svart arbete och oredovisade företagarinkomster – inkomstskatt, moms och arbetsgivaravgifter ***(Tax on undeclared income in the black sector – income tax, VAT and social security contributions)***	**60,4**	**56**	**64%**
Skatt på utländska kapitalinvesteringar ***(Tax on capital investments abroad)***	**?**	**7,5**	**9%**
Revisionsresultat - företrädesvis felaktiga kostnader och felaktig redovisning *(Audit results - primarily non-deductible costs and different forms of wrong accounts and wrong tax calculation)*			
Slumpmässiga kontroller av löntagare och företag utanför de största företagskoncernerna *(Random audits of ordinary tax payers and companies except the biggest groups of companies)*	20,8	25,3	
Samordnad kontroll av alla de största koncernerna *(Coordinated audits of the biggest groups of companies)*	20	16	
Avgår: Korrigeringar av skattefelet, dubbelräkning *(Less: Correction of tax error, double calculation)*	-20,4	-20,7	
Skattefel exkl. svartarbete och utländska kapitalinvesteringar ***(Tax error, excl. black sector income and capital investments abroad)***	**20,4**	**20,7**	**23%**
Punktskatter på sprit, tobak, olja etc. *(Special sales taxes on alcohol, tobacco, oil etc)*	3	3,4	4%
Mervärdesskatt förlorad genom elektronisk handel via Internet *(Loss of VAT through electronic trade on Internet)*	-	0,5	0,60%
Rena bedrägerier mot skatteförvaltningen t.ex. avseende återbetalning av mervärdesskatt *(Plain fraud against the tax administration e.g. claiming VAT repayments)*	-	-	
Det totala skattefelet i mdkr ***(The total tax error in BSEK)***	**83,8**	**88**	**100%**
Skattefelets andel av BNP (1997:1 800 Mdkr och 2000:2083 Mdkr) *(The total tax error as a percentage of GDP, [1 800 BSEK in 1997 and 2 083 BSEK in 1999])*	4,70%	4,20%	
Skattefelets andel av den offentliga sektorns skatteinkomster (1997: 950 Mdkr och 2000:1 083 Mdkr) *(The total tax error as a percentage of taxes in the public sector [950 BSEK in 1997 and 1 100 in 2000])*	8,80%	8,00%	

Källa: Skatteverkets rapport 1998:3

[27] *(25,3+16,0)/88,0 = 46,9 %.*

10.12 Tabell
Uppskattning av skattefel med internationella kopplingar, mdkr
Assessment of the amount of tax errors in cross border transactions, BSEK

	Skattefel, mdkr Tax errors, BSEK
Punktskatter *(Excise duties)*	04-feb
Mervärdesskatt *(VAT)*	10-maj
Skatt på kapital (inkl. arvs- och gåvoskatt) *(Tax on capital abroad [inheritance and gift tax incl.])*	8-
Paradistransaktioner med någon typ av företagskoppling *(Tax heaven transactions)*	2-5?
Övrigt (internprissättning, elektronisk handel, socialavgifter m.m.) *(Other (transfer procing, electronic trading, social security contributions))*	?
Totalt *(Total)*	**20 - 35**

Källa: Skatteverkets rapport 2002:2, s. 32

Skattefel med internationella kopplingar uppgår till 20-35 miljarder kronor

Skatteverket gjorde år 2002 för Skattebasutredningens räkning[28] en bedömning av skattefel med internationella kopplingar. Man bedömde att skattefelet med internationell anknytning låg i storleksordningen 20-35 miljarder kronor och med den sammansättning som framgår av 10.12 Tabell.

I rapporten bedömde Skatteverket att den låga skattningen av det internationellt anknutna felet uppgående till 20 miljarder kronor är förenlig med det tidigare angivna totala skattefelet upp till cirka 90 miljarder kronor. Med den högre skattningen, 35 miljarder kronor, skulle även det totala skattefelet behöva räknas upp.

Sammantaget bedöms skattefelet i Sverige ligga i storleksordningen 100 miljarder kronor. Skatteverket kommer under 2007 att inleda ett arbete med att beskriva och uppskatta det totala skattefelet.

10.10 Skattefuskets orsaker

Flera undersökningar visar att fusket är tämligen utbrett. Många känner skattefuskare och många anlitar andra för svartarbete. Fusk kan aldrig åtgärdas om inte de bakomliggande orsakerna blir kända. Sannolikt finns det flera olika orsaker som samspelar och en total kunskap kan man aldrig få.

Möjligheten till fusk har stor betydelse för om en person fuskar eller inte men den faktorn förklarar inte orsaken till beteendet. Detsamma gäller kunskap om skattesystemet och skattekontrollen.

De förklaringsfaktorer som berörs i det följande är främst kopplade till om man upplever skattesystemet som rättvist, sociala normer och individuella skillnader hos olika personer.

Strukturella och individrelaterade faktorer

I den tidigare refererade studien av Riksrevisionsverket har orsakerna till svartarbete tagits upp. De slutsatser som framkommit i Skatteverkets svartarbetskartläggning överensstämmer väl med RRV:s.

Riksrevisionsverket indelar faktorerna i strukturella och individrelaterade. Som strukturella faktorer nämns social kontroll, institutionella förhållanden, utbud och efterfrågan på arbetskraft i den vita ekonomin samt politiska och kulturella faktorer. Individrelaterade faktorer kan exempelvis utgöras av normer/värderingar, kontakter, kompetens, tillgång till produktionsfaktorer, mentalt avstånd till de styrande samt önskan om en positiv inkomsteffekt. När det gäller inkomsteffekten urskiljer Riksrevisionsverket såväl privatekonomiska skäl som en önskan att kompensera sig av rättviseskäl.

När det gäller de strukturella faktorerna framhåller Riksrevisionsverket särskilt den sociala kontrollen och regelsystemens marginaleffekter. Med social kontroll avser Riksrevisionsverket i vilken utsträckning befolkningen eller ”omgivningen”, inom ett visst geografiskt område har kännedom om vilka faktiska omständigheter som råder i den enskildes liv. Riksrevisionsverket menar att den sociala kontrollen verkar både återhållande och pådrivande för deltagandet på den svarta arbetsmarknaden. Mekanismerna utgörs av risk för upptäckt och tillgång till kontaktnät. Riksrevisions-

[28] *Oroliga skattebaser. Skatteverket Rapport 2002:2 s.31*

verket fann att många som arbetar svart motiverar sitt deltagande med att de gör detta för att kompensera sig för effekter av regler som uppfattas som orättvisa.

När det gäller de individrelaterade faktorerna tar Riksrevisionsverket särskilt upp det mentala avståndet mellan individen och de styrande samt upptäcktsrisken. Många intervjuade menar att alla de s.k. affärer som avslöjats har starkt negativt påverkat individens skattemoral.

Skatteverket har i sin undersökning till allmänheten år 2004 ställt upp ett antal positivt formulerade påståenden och de svarande har fått ange i vilken utsträckning man instämmer i att det är grunden (orsaken) till att man fuskar med skatten för egen del.

I 10.13 Tabell har de olika svarsalternativen rangordnats efter andelen som instämmer i ett visst påstående. För de två orsaker som ligger överst i tabellen instämde sex av tio svarande. Att man uppfattar skatternas storlek som en starkt bidragande orsak till skattefusket torde överensstämma med vedertagen uppfattning. Mer anmärkningsvärt är att många som orsak till skattefusk anför att personer i ledande ställning bryter mot samhällets normer och att solidariteten i samhället är låg. Det är också svarsalternativ med signifikant högre medelvärden jämfört med undersökningen år 2002. Noteras kan vidare att uppfattningen att personer i ledande ställning bryter mot samhällets normer anges som en viktigare förklaring till skattefusk än att ”alla andra” fuskar.

Bara i begränsad omfattning motiveras skattefusk av krångliga skattelagar.

10.13 Tabell
Fråga: Varför finns det skattefusk? Svar rangordnade efter instämmande, år 2004, procent
Question: What is the reason for tax evasion? Answers ranked after ascending agreement value 2004, percent

	Undersökning allmänheten år 2004 **Orsaken till att man fuskar med skatten för egen vinning är att:** Public survey in 2004 The reason for tax evasion is:	**Instämmer** Agree	**Instämmer inte** Do not agree	**Vet ej/ ej svar** Don't know/ no answer	**Medelvärde** Mean
1	Personer i ledande ställning bryter mot samhällets normer *(Persons in high positions do not follow the norms in the society)*	65+	7-	16-	4,2+
2	Skatterna är för höga. *(The taxes are too high)*	62	11	12	4
3	Solidariteten i samhället är låg. *(The solidarity in the society is low)*	51	10-	17	3,8+
4	Skatterna går till ”fel” saker. *(The tax income is wrongly spent)*	46+	18-	13	3,5+
5	Man spekulerar - man vill ”testa” om ett avdrag ”går igenom” *(Taxpayer speculation - taxpayers test if income tax expenses – will be corrected or not)*	41	14	25	3,5
6	Sanktionerna/straffen är otillräckliga *(Sanctions/punishments are inefficient)*	34	15-	32	3,5
7	Upptäcktsrisken är låg. *(The possibility of being caught is low)*	31	15	31+	3,4
8	Skattereglerna är krångliga. *(The tax rules are complicated)*	31-	23	17	3,2-
9	Man tror att ”alla andra” fuskar *(People believe that ”everybody else” is cheating)*	31	23	23	3,1
10	Annat *(Other reasons)*	10	4	80	3,4

Anm: Plus- och minustecken anger statistiskt säkerställd ökning respektive minskning av värdet
Källa: Skatteverkets rapport 2005:7

Är det yttre eller inre faktorer som orsakar brott?

Det är givet att utan skatter inget skattefusk. Att skatternas nivå skulle vara en primär orsak till ekonomisk brottslighet kan dock starkt ifrågasättas. Trots att USA är ett lågskatteland så begås ändå skattebrott, och man antar att det knappast begås mindre idag än tidigare. I USA har ekobrottsforskning i vid mening bedrivits i decennier. Men amerikanerna har, trots detta faktum, aldrig angett att grundorsaken till att vissa amerikanska företag och företagare begår ekobrott skulle bero på skatterna. Skulle inte skatterna ha funnits hade de helt enkelt inriktat sin brottsliga verksamhet på någonting annat.

Generellt kan sägas att flertalet individer betingas av en komplex motivationsstruktur att begå eller inte begå brott och bara ett fåtal är betingade av ett överordnat motiv.

Alalehto har i en studie om ekonomisk brottslighet i restaurangbranschen testat vad han kallar ”korstryckshypotesen” som handlar just om det är fråga om externa faktorer (som skatter) eller individrelaterade faktorer.[29] Externa faktorer får i Alalehtos studie bara ett marginellt stöd. Det är i stället fråga om individrelaterade faktorer.

I sin studie har Alalehto testat några sociologiska hypoteser på ett urval av personer i restaurangbranschen som intervjuats.

Alalehto menar att hans studie visar att orsaken till att personer i restaurangbranschen begår ekobrott inte är ren och skär girighet. Då hade beteendet kunnat förklaras med en ekonomisk modell, möjligen kompletterad med en psykologisk teori om neurotisk störning. Det hade varit en förklaring som hade passat som hand i handske för just ekobrott som ett säreget brottsfenomen.

Alalehtos tolkning visar i stället på krögarens vaktslående av sin rollidentitet som den springande punkten bakom krögarens ekobrottsutövande. Utformandet av den potentiella brottskulturen är ett utslag av den speciella branschkulturen och det val av livsstil som krögarskapet innebär, dvs. man är inte bara krögare till yrket utan också som person. Vaktslåendet av krögaridentiteten är central. Alalehto menar att både den brottsutövande och den icke-brottsutövande krögaren är inlemmade i samhällets övergripande ”tävlingskultur”, att individuellt lyckas och bli framgångsrik. Skillnaden i brottsaktivitet förklaras individuellt, av att den brottsutövande krögaren är frustrerad eller missnöjd över den låga ekonomiska och sociala status han upplever sig ha gentemot den grupp han jämför sig med, medan den icke-brottsutövande krögaren inte är det.

I restaurangbranschen är konkurrensen på många orter hård och skattefusket utbrett. Urvalet i den ovan refererade studien är hämtat från de krogtäta orterna Stockholm, Göteborg och Malmö. En intressant fråga är om Alalehtos slutsatser är generellt giltiga för alla personer i branschen, andra konkurrensutsatta branscher eller alla företagare.

Sambandet med normer och beteende och fuskets synlighet

Sociologer menar att möjligheten att observera ett beteende, alltså dess synlighet, är avgörande för hur en social grupp anpassar sig till de gällande normerna. Ett socialt ogillande kan endast uttryckas om det avvikande beteendet är känt.

Samma sak gäller för legala normer, dvs. fel och fusk som inte är synligt för berörda myndigheter är mer vanligt än mer synligt fusk. Fusk varierar alltså i enlighet med graden av synlighet eller med den frekvens som berörda myndigheter upptäcker fusket.

Synligheten hos en transaktion ökar om det finns en skyldighet att lämna information till skatteadministrationen. Sambandet mellan synligheten hos olika transaktioner och graden av fusk i olika fall kan beskrivas på följande sätt (Kagan 1989):

1. **Skatt innehålls vid källan**
   Förhållandevis lite fusk
2. **Information rapporteras av tredje part**
   Något mera fusk än vid fall 1 men fortfarande ganska lite fusk
3. **Bokföring eller andra uppgifter som kan granskas**
   Fusket blir betydligt större. Många uppgifter kan visserligen jämföras med information från tredje part men det kan endast göras med svårighet och i begränsad omfattning.
4. **Kontantaffärer**
   Fusket ökar ytterligare. Kontanttransaktioner lämnar inga avtryck hos tredje part.

Allmänt gäller att det är svårare att hålla transaktionerna osynliga när företaget växer och blir större. När företaget får anställda behövs försäkringar, pensioner och annat som lämnar avtryck hos utomstående. Att dölja oredovisade inkomster för anställda är svårt och risken finns annars att de anställda ”tipsar” Skatteverket. Investeringar kräver ofta banklån, vilket ställer krav på bokföringen och lämnar avtryck hos tredje part. Det finns alltså en motsättning mellan tillväxt och osynliga transaktioner (Kagan 1989). Det finns därmed en förklaring till att oredovisade inkomster minskar när företaget blir större.

Det finns naturligtvis fler strukturella orsaker till skattefelet än de som redovisats här. Konkurrenssituationer och en vilja att kunna försörja sig själv har naturligtvis stor betydelse men sådana orsaker förklarar inte allt.

[29] *Alalehto, T. Motiv eller tillfälle.*

10.11 Skattefuskets effekter

Undandragna skatter eller andra effekter

I debatten fokuseras ofta på de skatteintäkter som antas gå förlorade genom skattefusk. Forskarna är emellertid inte helt ense om i vilken utsträckning samhället i slutändan förlorar några skatteintäkter – i varje fall inte när det gäller vissa former av skattefusk t.ex. svartarbete. Om de inkomster en person förtjänar genom svartarbete konsumeras inom landet i form av varor och tjänster leder detta i sin tur till inkomster hos andra personer som ger upphov till nya skatteintäkter. Detta gäller särskilt om det arbete som utförts svart över huvud taget inte skulle ha utförts, om det skulle ha beskattats på vanligt sätt, och om personen inte skulle ha haft annan sysselsättning. I det sistnämnda fallet leder svartarbetet till högre produktion och i en del fall till också till välfärdsvinster.

Annorlunda är det exempelvis med kapital som flyttas utomlands och genererar avkastning där och som inte alls konsumeras eller konsumeras utomlands. Återvänder kapitalet, som riskkapital i form av kapitaltillskott eller lån till svenska företag, är skadeverkan mindre än om det investeras utomlands.

Skattefusk har också betydelse för hur skattebördan fördelas. Vid svartarbete antas priset på varan eller tjänsten vara lägre än om den beskattats. Köpare och säljare ”får det bättre” genom att de på något sätt delar på den skatt som skulle ha utgått om transaktionen genomförts ”vitt”. Staten kan emellertid alltid höja skattesatser eller införa nya skatter vid skattebortfall. Effekten blir då primärt en omfördelning av skattebördan som drabbar tredje man och att denne upplever skattesystemet som orättvist på grund av detta.

Den samhällsekonomiska effekten är att det oftast är lägre produktivitet i svart sektor och att skattefusket riskerar att slå ut seriösa och effektiva företag. Det finns också en risk att lägre priser i en del av ekonomin leder till att fel varor produceras och konsumeras.

De allvarligaste skadeverkningarna av skattefusket kanske ändå ligger på skattefuskets skadlighet för samhällsmoralen och samhällets funktionssätt. Hela vårt beskattningssystem bygger på att företag och medborgare i stort ställer sig bakom att välfärden i huvudsak ska finansieras med skatter som beslutats i demokratisk ordning. Om de grundläggande värderingarna i detta hänseende undermineras kan detta komma att sätta press på välfärdsordningar, sättet att ta ut skatt och skattekontrollens förutsättningar.

10.14 Figur
Olika dimensioner av skattefuskets skadlighet i samhället
Different dimensions of the damage to society from tax evasion and tax fraud

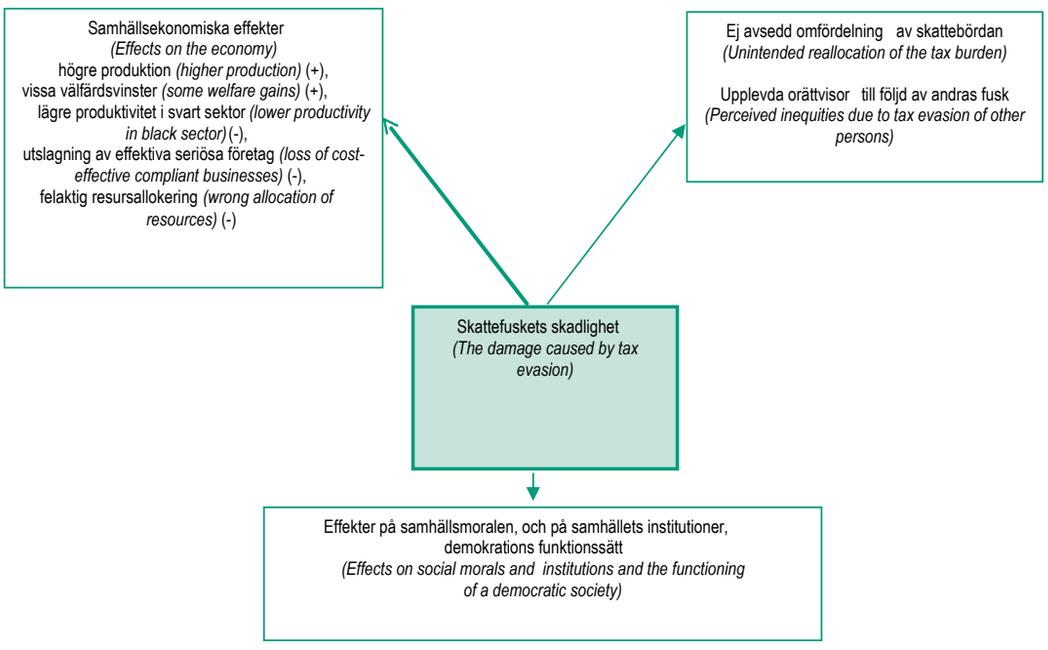

Källa: Skatteverket

Skattefusket upplevs som ett samhällsproblem

I debatten framförs ibland påståendet att skattefusk inte är något problem – i vart fall inget allvarligt sådant. Skatteverkets undersökningar bland allmänheten visar något helt annat. Det är anmärkningsvärt höga värden på instämmande som man fått på denna fråga.

Den äldre åldersgruppen instämmer i högre grad än de yngre. Företag med anställda instämmer i högre grad än de med anställda att skattefusket totalt sett är ett allvarligt samhällsproblem.

Som frågan är ställd får man inte svar på vari samhällsproblemet består. Det behöver göras fördjupade studier för att klarlägga skattefusket orsaker, omfattning och skadeverkningar.

De studier i Sverige och internationellt som gjorts har nästan alla varit inriktade på att studera de avvikande – fuskarna. Få studier finns av ärliga skattebetalare och deras bevekelsegrunder för att fortsätta att vara ärliga.

10.15 Tabell
Påstående: Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem, procent
Statement: In general, the size of tax evasion is a serious problem to society

	Allmänheten 2004 General public 2004			**Företagen 2005** Businesses 2005			
	Totalt	**Ålder, år** Age, years		**Totalt**	**Antal anställda** Number of employed		
	Total	18-24	65-74	Total	0	1-49	50+
Instämmer (5+4) (Agree)	62	52	71	61	59	67	71
Varken/eller (3) (Neither/nor)	15	19	5	14	14	14	15
Instämmer inte *(2+1)* (Don't agree)	9	13	5	10	11	8	5
Medelvärde *(Mean value)*	**4,1**	**3,8-**	**4,5+**	**4,1**	**4**	**4,2+**	**4,2+**

Anm: Plus- och minustecken anger statistiskt säkerställd avvikelse mot totalt

Källa: Skatteverkets rapporter 2005:7 och 2006:1

Källor och lästips:

Laurin, U. *På heder och samvete*. Skattefuskets orsaker och utbredning. Nordstedts 1986.
Wahlund, R., *Skatter och ekonomiska beteenden*. Stockholm, 1991.
Malmer, H & Persson, A. Århundradets skattereform. *Skattereformens effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk*. Stockholm. Nordstedts 1994.
Tengblad, Å. *Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-1991*. Århundradets skattereform, del II. Stockholm. Nordstedts 1994.
Fisk och Fusk – *Mål, medel och makt i fiskeripolitiken*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. DS 1997:81.
Pedersen S. *Skyggeøkonomien i Vesteuropa*. Målninger og resultater for utvalgte lande. Rockwool Fondens Forskningsenhed. København 1997.
Kagan, R. 1989, *On the Visibility of Income Tax Law Violations*. Taxpayer Compliance, Vol.2, Edited by Roth, J.A., Scholz, J.T. University of Pennsylvania.
Alalehto, T. *Motiv eller tillfälle? En studie om ekonomisk brottslighet i restaurangbranschen*. Atlas. WSOY, Borgå, Finland 1999.
OECD. *Measuring the Non-Observed Economy*. A Handbook. Paris 2002.

Riksrevisionsverkets rapporter (RRV Rapporter):
Svart arbete: Del 1 *Insatser* (RRV 1997:59),
Del 2 *Omfattning* (RRV 1998:28),
Del 3 *Struktur* (RRV 1998:29) samt
Del 4 *Förslag* (RRV. Dnr 23-97-1420).

Skatteverkets rapporter (RSV/SKV Rapporter):
Hansson, I. *Sveriges svarta sektor*. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige. Skatteverket Rapport 1984:5.
Skattefel och skattefusk. En utvärdering av skattekontrollen 1992-1997. Skatteverket Rapport 1998:3.
Om gratislotter och preventiv effekt. En utvärdering baserad på de skattskyldigas avdrag för övriga kostnader under inkomst av tjänst och skattemyndigheternas kontroll av detta avdrag. Skatteverket Rapport 2001:1
Oroliga skattebaser. Riskområden för skattefel med internationell anknytning. Skatteverket Rapport 2002:2
Så här deklarerades aktieaffärer! En kartläggning av skattefel m.m. i samband med fysiska personers redovisning av aktieförsäljningar vid taxeringen 2002. SKV Rapport 2004:1
Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. Resultat från en riksomfattande undersökning vintern 2004. Skatteverket Rapport 2005:7
Företagens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll. Resultat från en riksomfattande undersökning hösten 2005. Skatteverkets rapport 2006:1.
Svartköp och svartjobb i Sverige. Del 1: Undersökningsresultat. Skatteverkets rapport 2006:4
Cash use in recorded and non-recorded economic activities in Sweden. Purchasing and Performing Undeclared Work in Sweden. Part 1: Results from Various Studies, Swedish Tax Agency report 2006:4B

(Uppläses från Predikstolen).

Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse,

angående fortsatt befrielse till och med år 1835 från erläggande af de i Uppbörds-Författningarne stadgade så kallade stämmo-böter; Gifwen Stockholms Slott den 23 September 1834.

Wi, CARL JOHAN, med Guds Nåde, Sweriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung, göre weterligt: att, sedan, i anledning af Rikets Ständers wid sistförflutne Riksdag gjorda underdåniga hemställan att det uti Wårt och Rikets Kammar-Collegii Circulaire-bref den 18 Februarii 1806 intagne stadgande om så kallade stämmo-böters erläggande med 12 skillingar af hwar och en skattskyldig, som utan laga förfall försummade att sjelf eller genom Ombud wid Andra Uppbördsstämman sig infinna, måtte warda upphäfwet och ur Uppbördsförfattningarne utgå, Wi, genom Kungörelse af den 21 November 1829, i Nåder förordnat, att berörde stämmoböter skulle under Fem års tid, räknadt från 1830 års början, upphöra, på det under nämnde tid måtte kunna utrönas hwad inflytande sådant kunde hafwa på de skattskyldiges benägenhet att sina Krono-Utskylder sjelfmant sig afbörda; så hafwe Wi nu, wid förekommen fråga om ett förnyadt stadgande härutinnan, funnit godt i Nåder förklara, att den genom Högstberörde Nådiga Kungörelse under Fem år medgifna befrielse från stämmo-böters erläggande må ytterligare Ett år på försök fortfara: wiljande Wi, efter inhämtande af nödige upplysningar i ämnet, serskildt i Nåder förordna om och i hwad mån böter för uteblifwande från Andra Uppbördsstämman derefter må för framtiden äga rum. Det alle, som wederbör, hafwe sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera wißo hafwe Wi detta med Egen hand underskrifwit och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 23 September 1834.

CARL JOHAN.

(L. S.)

C. D. Skogman.

Böter om man uteblev från uppbördsstämma

Kronofogde på landet och magistrat i städerna utsatte tid och plats för hållande av uppbördsstämma under tiden före 1917. Stämman skulle hållas senast den 15 april. Varje stämma fick omfatta högst två socknar.

Före år 1929 fick den som utan giltigt förfall uteblev från uppbördsstämman böta 12 skillingar. ”Kungl. Maj:ts Nådiga Kungörelse” från 1835 (att uppläsas från predikstolen) om fortsatt befrielse från erläggande av stämmoböter.

11 Skattekontroll och skattebrott

11.1 Inledning

Skattesystemet är ett masshanteringssystem som bygger på uppgifter som lämnas av företag och medborgare. I kapitlet lämnas en översiktlig redovisning av omfattningen av detta uppgiftslämnade. Lämnade uppgifter kontrolleras med hjälp av informationsteknik men också i rent manuella kontroller. I kapitlet lämnas en redovisning av omfattningen av skattekontrollen.

Det viktigaste syftet med kontroll och sanktioner är att stärka och upprätthålla normerna i samhället. Skattekontrollen ska utföras på ett sådant sätt att den bidrar till att normerna följs. Skattebetalarna ska se att de oärliga träffas av kontrollen. Därigenom upprätthålls viljan att göra rätt hos de ärliga skattebetalarna och en preventiv effekt erhålls. Kontrollen ska vara träffsäker och inriktas mot områden där det finns allvarliga fel och mot områden där fusket är särskilt förtroendeskadligt.

Fel och fusk förebyggs och motverkas på många olika sätt och ofta genom en kombination av olika åtgärder. Från Skatteverkets sida handlar det inte bara om kontroll utan även om andra åtgärder som t.ex. informationsinsatser och lagstiftningsförslag.

11.2 Skatteverkets kontroll

11.2.1 Omfattande material att kontrollera

Skatteförvaltningen tar emot och hanterar kontrolluppgifter och deklarationer, registrerar deklarationer, debiterar skatt och tar emot skattebetalningar.

Inkomstbeskattningen av löntagarnas arbets- och kapitalinkomster bygger i hög grad på de kontrolluppgifter som lämnas av arbetsgivare, pensionsinstitut, banker med flera. Under år 2006 lämnades 77 miljoner kontrolluppgifter avseende 2005 års inkomst. Drygt 17 miljoner av dessa kontrolluppgifter avsåg löner, pensioner och andra sociala ersättningar och cirka 60 miljoner i huvudsak kapitalinkomster. Mindre än en procent av alla kontrolluppgifter lämnades manuellt.

Beskattningen av företagarnas och juridiska personers inkomster bygger däremot på de uppgifter de själva lämnar i sina inkomst- och skattedeklarationer.

Den totala mängden inkomstdeklarationer och redovisningar i skattedeklarationer framgår av 11.1 Tabell.

11.1 Tabell
Antal inkomstskattedeklarationer och redovisningar i skattedeklarationer, tusental
Number of income tax returns and reports in tax returns, thousands

	2001	2002	2003	2004	2005
Summa inkomstdeklarationer *(Sum income tax returns)*	7 585	7 566	7 597	7 594	7 646
Varav privatpersoner *(physical persons)*	7 060	7 034	7 058	7 054	7 096
Varav aktiebolag och ekonomiska föreningar *(limited companies, economic associations)*	305	314	320	321	331
Varav stiftelser och ideella föreningar *(foundations, non-profit organisations)*	88	91	94	97	99
Varav handelsbolag *(partnerships)*	132	127	125	122	120
Mervärdesskatt *(VAT)*	3 772	3 844	3 892	3 964	4 070
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	2 654	2 677	2 680	2 710	2 763
Avdragen skatt *(Preliminary tax , PAYE)*	2 600	2 622	2 627	2 657	2 719
Punktskatter *(Sales taxes)*	45	44	43	45	47
Totalt *(Total)*	**16 656**	**16 753**	**16 839**	**16 970**	**17 245**

Anm: Mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter och avdragen skatt redovisas i en gemensam skattedeklaration (VAT, payroll tax and preliminary tax , PAYE are all reported in one and same tax return)

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

Vid 2006 års inkomsttaxering lämnade drygt 2,6 miljoner personer sina deklarationer elektroniskt varav 62 procent via Internet och 38 procent via telefon. Detta motsvarar 37 procent av antalet inkomstdeklarationer jämfört med 30 procent föregående år. Bara en mindre del av företagen lämnar sina skattedeklarationer elektroniskt.

11.2.2 Många deklarationer ändras vid skattekontrollen

Skattekontrollen sker dels i form av grundkontroll och dels i form av fördjupad kontroll.

Syftet med grundkontrollen är att få en enhetlig behandling av alla deklarationer i hela landet. Grundkontrollen är främst inriktad mot privatpersoner och siktar på att rätta uppenbara fel, exempelvis felaktiga överföringar och felsummeringar. Denna kontroll omfattar stora volymer. Under 2005 granskades 800 000 inkomstdeklarationer, 200 000 momsredovisningar och 300 000 arbetsgivarredovisningar.

De fördjupade kontrollinsatserna sker i form av skrivbordsgranskning och revision.

Av 11.2 Tabell framgår omfattningen av ändringar till följd av skrivbordsgranskning och revision samt omfattningen av skönsbeskattning. Med omprövning menas beslut som fattats efter utgången av taxeringsperioden.

Det mycket lägre antalet ändringar för inkomstskatten från och med 2003 beror väsentligen på att även näringsidkarnas deklarationer för första gången år 2003 förtrycktes med uppgifter om löner och kapitalinkomster samt i vissa fall även balansposter för näringsidkare. Även det förhållandet att grundkontrollbegreppet utvidgades och att vissa ändringar som tidigare kodades som skrivbordsgranskning från och med 2003 kodas som grundkontroll har bidragit till minskningen.

11.2 Tabell
Antal ändringar i kontrollverksamheten, tusental
Tax compliance control: Number of changes, thousands

	2001	2002	2003	2004	2005	
					Antal Number	**I förhållande till antal deklarationer** Share of tax returns
Inkomstskatt, årlig taxering *(Income tax, yearly assessment)*	449	437	211	159	115	1,5%
Inkomstskatt omprövning *(Reconsideration)*	66	55	42	42	39	0,5%
Mervärdesskatt *(VAT)*	37	46	46	47	43	1,1%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	57	65	60	62	51	1,8%
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*	30	28	26	27	21	0,8%
Punktskatter *(Sales taxes)*	3	4	3	4	3	6,3%
Summa *(Total)*	**643**	**635**	**388**	**341**	**272**	**1,6%**
Skönsbeskattning *(Discretionary assessments)*						
Inkomstskatt, årlig taxering *(Income tax, yearly assessment)*	72	67	64	63	56	0,7%
Mervärdesskatt *(VAT)*	47	44	44	41	37	0,9%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	26	25	24	22	20	0,7%
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*	24	23	22	21	19	0,7%
Punktskatter *(Sales taxes)*	0	0	1	1	1	2,1%
Summa skönsbeskattningar *(Total discretionary assessments)*	**169**	**160**	**155**	**148**	**133**	**0,8%**
Totalt *(Grand total)*	**812**	**794**	**543**	**489**	**405**	**2,3%**

Anm: Kontrollverksamheten innefattar här skrivbordsgranskning och revision (The tax compliance control includes tax field audit plus desk audit)

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

11.3 Tabell
Antal avlämnande inkomstdeklarationer som ändrats per deklarationstyp vid den årliga taxeringen, tusental
Number of filed income tax returns changed in yearly assessment, per type of tax form, thousands

	2001	2002	2003	2004	2005	
					Antal Number	**Andel av deklarationerna** Share of tax returns
INK1 Privatpersoner *(physical persons)*	424	392	280	267	258	3,6%
INK2 Aktiebolag och ekonomiska föreningar *(limited companies, economic associations)*	16	15	15	16	16	4,8%
INK3 Stiftelser och ideella föreningar *(foundations, non-profit organisations)*	3	4	3	3	3	3,0%
INK 4 Handelsbolag *(partnerships)*	1	0	1	0	0	0,3%
Summa *(Total)*	**444**	**411**	**299**	**286**	**277**	**3,6%**
Andel av deklarationerna *(Share of tax returns)*	5,9%	5,4%	3,9%	3,8%	3,6%	

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

Den vanligaste orsaken till skönsbeskattning är utebliven deklaration. Skatteverket får då i stället uppskatta inkomsten eller den skatt som ska betalas. Andelen ändringar som är hänförliga till skönsbeskattningar svarar för 1/3 av det totala antalet ändringar i kontrollverksamheten.

Vid den årliga inkomsttaxeringen ska skattemyndigheten inom fastställda tidsramar behandla alla deklarationer. I 11.3 Tabell redovisas antalet ändrade deklarationer vid den årliga inkomsttaxeringen. Av tabellen framgår också vilka deklarationsformulär som föranlett flest ändringar.

År 2003 minskade det totala antalet ändrade deklarationer med drygt en fjärdedel (från 5,4 till 3,9 procent). Som ovan nämnts beror detta på att näringsidkarnas deklarationer det året för första gången förtrycktes med inkomstuppgifter. Detta medförde att näringsidkarnas deklarationer fick mer korrekta inkomstuppgifter, vilket i sin tur bidrog till en väsentlig minskning av antalet ändringar vid den årliga taxeringen av löner och pensioner för fysiska personer. Antalet sådana ändringar minskade det året med 77 procent (från 134 000 år 2002 till 31 000 år 2003) och den beloppsmässiga bruttoändringen minskade med 80 procent (från 11,4 till 2,3 miljarder kronor).

Det beloppsmässiga utfallet av kontrollverksamheten omräknat till ökad skattedebitering netto framgår av 11.4 Tabell. Av det beloppsmässiga utfallet avser skönsbeskattning 28 procent.

11.2.3 Antalet skatterevisioner har minskat

Vid slutet av 1980-talet var antalet skatterevisioner ett antal år över 18 000 stycken. Antalet har därefter minskat. Av 11.5 Diagram framgår antalet revisioner exkl. punktskatter sedan 1979.

11.4 Tabell
Skattemässigt utfall av kontrollverksamheten, belopp netto i mnkr
Net value of tax liability due to tax control, SEK millions

	2001	2002	2003	2004	2005	
					Antal Number	Andel av totalt Share of total
Inkomstskatt, årlig taxering *(Income tax, yearly assessment)*	11 088	16 173	4 011	3 919	4 173	29%
Inkomstskatt omprövning *(Reconsideration)*	8 658	5 938	6 660	3 675	3 287	23%
Mervärdesskatt *(VAT)*	2 092	2 093	834	3 187	1 705	12%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	434	517	615	740	710	5%
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*	231	234	299	218	289	2%
Punktskatter *(Sales taxes)*	400	300	300	405	362	2%
Summa exkl. skönsbeskattning ***(Total discretionary assessment excluded)***	**22 903**	**25 255**	**12 719**	**12 144**	**10 526**	**72%**
Varav underskott vid årlig taxering *(Of which deficit income tax yearly assessment)*	6 700	12 300	1 400	2 482	2 970	20%
Skönsbeskattning ***(Discretionary assessments)***						
Inkomstskatt, årlig taxering *(Income tax, yearly assessment)*	4 600	4 700	2 200	3 011	2 717	19%
Mervärdesskatt *(VAT)*	686	811	1 197	832	630	4%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	374	384	356	294	305	2%
Avdragen skatt (Preliminary tax, PAYE)	388	377	348	300	316	2%
Punktskatter *(Sales taxes)*	41	55	23	33	25	0%
Summa skönsbeskattningar ***(Total discretionary assessments)***	**6 089**	**6 327**	**4 124**	**4 470**	**3 993**	**28%**
Totalt *(Total)*	**28 992**	**31 582**	**16 843**	**16 614**	**14 519**	**100%**

Anm: Kontrollverksamheten innefattar här skrivbordsgranskning och revision
(The tax compliance control includes tax field audit plus desk audit)

Källa: Skatteverket, statistikdatabasen GIN-skatt

11.5 Diagram
Antal skatterevisioner 1979-2005, exklusive punktskatter
Number of tax field audits 1979-2005, excise duties excluded

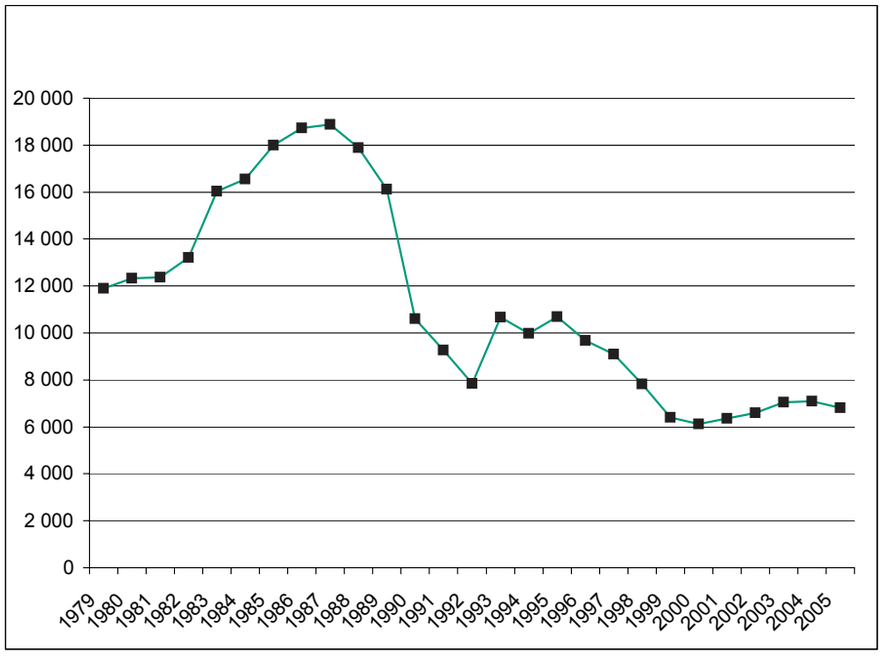

Källa: Skatteverkets revisionsregister

Under större delen 1980-talet ökade antalet revisioner, främst till följd av att varje revision fick mer begränsad omfattning. Framför allt ökade antalet kortare revisioner i direkt anslutning till taxeringsarbetet och antalet revisioner inom moms- och avgiftsområdet. Vid slutet av decenniet lades emellertid inriktningen om mot s.k. integrerade revisioner (som omfattar flera skatteslag) och större revisionsobjekt. Detta är den främsta förklaringen till den kraftiga antalsminskningen 1987-1991. En annan orsak är stora personalavgångar vid slutet av 1980-talet.

För att öka omfattningen på revisionsverksamheten satsades åren 1992-1994 på en snabb utbyggnad av revisionsverksamheten genom intern omfördelning av resurserna. Dessutom tilldelades skatteförvaltningen från 1994 särskilda medel för att stärka kontrollen som ett led i arbetet med att minska budgetunderskottet. Under större delen av 1990-talet har emellertid produktivitetsutvecklingen i verksamheten varit svag, vilket har flera orsaker, bl.a. mer komplicerade utredningar och höjda krav på kvalitet i de enskilda utredningarna.

Rekryteringen till skattebrottsenheterna, som skett främst av skatterevisorer under åren 1999-2000 och utan extra resursanslag, har också påverkat antalet revisioner. Av 11.6 Tabell framgår omfattningen av olika slag av skatterevisioner under den senaste femårsperioden.

11.6 Tabell
Antal avslutade revisioner
Number of tax field audits completed

	2001	2002	2003	2004	2005
Stora företag *(large companies)*	629	539	684	545	490
Små och medelstora företag *(small and mediumsized companies)*	5 736	6 063	6 370	6 549	6 053
Punktskatterevisioner *(Sales tax audits)*	218	336	339	324	260
Summa *(Total)*	**6 583**	**6 939**	**7 393**	**7 418**	**6 803**

Källa: Skatteverkets revisionsregister

11.2.4 Inriktning/utfall av skatterevisionerna

Skatterevision kan ske hos företag. Vid en skatterevision kan en eller flera skatter granskas. Skatterevision kan också ske för att granska att kontrolluppgiftsskyldigheten fullgjorts på riktigt sätt eller för att inhämta uppgifter av betydelse för beskattning av annan än den som revideras (tredje man).

Inriktningen av skatterevisionerna liksom utfallet per skatteslag framgår av nedanstående tabeller.

Den skatt som granskats i störst omfattning vid revisionerna under 2004 och 2005 är mervärdesskatt. Om antal granskade skatter ställs i relation till antal registrerade skattskyldiga för respektive skatt blir resultatet istället att arbetsgivaravgifter granskats i störst omfattning med 1,3 procent av antal registrerade följt av mervärdesskatt med 0,06 procent och inkomstskatt med 0,05 procent.

Det skatteslag som inneburit störst beloppsmässiga ändring genom skatterevisioner är inkomstskatten. År 2005 föranledde revisionsverksamheten höjningar av inkomstskatten med 2 419 miljoner kronor. Av det svarar inkomstslaget näringsverksamhet för drygt 80 procent. I detta inkomstslag är mer än hälften eller knappt 60 procent av revisionsutfallet hänförligt till rapporteringsområdena resultatregleringar inom koncerner och övrig internationell beskattning.

11.7 Tabell
Inriktning av skatterevisioner, antal granskade skatter/ändamål
Purpose of tax-audits, number of changed taxes

	2004	2005	
		Antal Number	Andel Share
Inkomstskatt *(Income tax)*	4 305	4 220	24%
Mervärdesskatt *(VAT)*	5 355	4 985	29%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	4 503	4 253	25%
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*	2312	1803	10%
F-skatt *(Prel. tax self-employment)*	307	231	1%
Kontrolluppgiftsskyldighet *(Required income statements from third party)*	1 260	981	6%
Inhämtande av uppgifter för tredje man *(Collecting information for third party)*	428	569	3%
Punktskatter *(Sales taxes)*	351	282	2%
Övrigt *(Other)*	121	54	0%
Summa *(Total)*	**18 942**	**17 378**	**100%**

Anm: Före 2004 var uppgifterna kategoriserade på annat sätt

Källa: Skatteverkets revisionsregister

11.8 Tabell
Revisionsutfall per skatteslag belopp netto i mnkr
Net value of tax liability due to tax field audits for different types of taxes, MSEK

	2004	2005	
		Belopp Amount	Andel Share
Inkomstskatt *(Income tax)*	4 546	2 419	55%
Mervärdeskatt *(VAT)*	1 112	872	20%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	792	698	16%
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*	174	164	4%
Punktskatter *(Sales taxes)*	217	214	5%
Summa *(Total)*	**6 841**	**4 367**	**100%**

Anm: Det går ej att ta fram jämförbara siffror för tiden före 2004, eftersom man då använde en annan kategorisering. Uppgifterna om antalet registrerade avser december 2005.

Källa: Skatteverkets revisionsregister och GIN-skatt

11.2.5 Skattekontrollens effekter

Skattefusk har skadeverkningar genom att det leder till en omfördelning av skattebördan mellan olika inkomsttagare och får effekter på den samhällsekonomiska resursanvändningen. Seriösa och välskötta företag riskerar att konkurreras ut. Den inte avsedda omfördelningen kan också ha negativa effekter på skattemoralen och för tilltron till det politiska systemet. Förekomsten av skattefusk har således allvarliga effekter på det politiska systemet och samhällets funktionssätt.

Den direkta ekonomiska effekten av skattekontrollen är liten om man ser den i relation till den totala skatteuppbörden. Historiskt sett har skattekontrollen årligen höjt skatteinkomsterna med i storleksordningen en till två procent, jfr 11.9 Diagram.

I skattekontrollen ska både allmänpreventiva och individualpreventiva effekter uppnås.

En allmänpreventiv effekt uppnås ifall kontrollen ändrar ett beteende i positiv riktning hos andra än de som varit föremål för kontrollen. Effekten uppstår genom att man får kännedom om kontroller och ser bevis på att oärligt beteende inte lönar sig.

En individualpreventiv effekt uppnås ifall kontrollen ändrar ett beteende i positiv riktning hos den som varit föremål för kontroll. Skatteverket har genom enkäter till allmänhet och företag försökt bilda sig en uppfattning om skattekontrollens preventiva effekter. I Skatteverkets undersökningar får allmänheten bl.a. ta ställning till följande påståenden:

- Det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka om jag skattefuskade
- Om Skatteverket skulle upptäcka att jag skattefuskat blir konsekvenserna allvarliga

11.9 Diagram
Skattekontrollens monetära och preventiva effekt
Monetary and preventive effect of compliance control

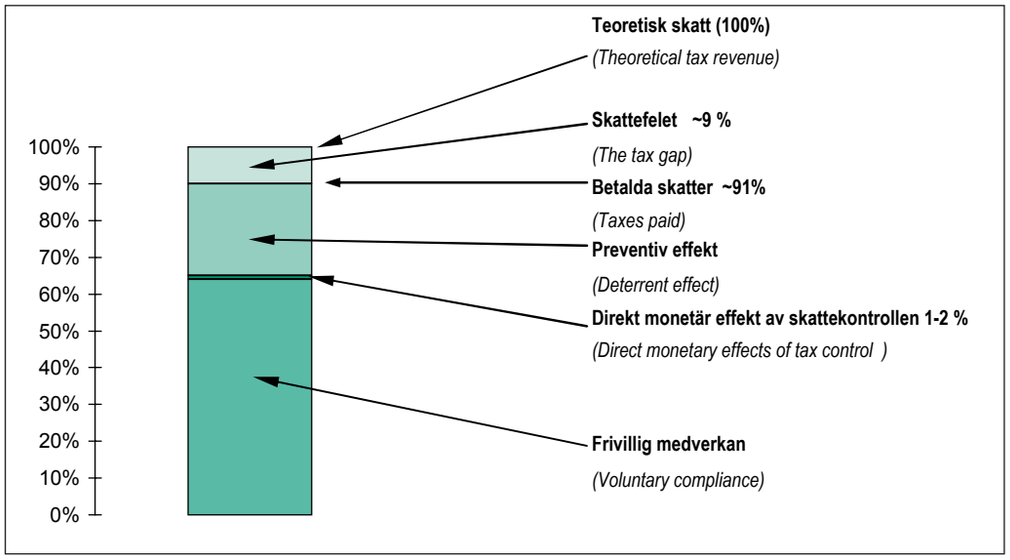

Källa: Resumé – Modell för resultatuppföljning i skatteförvaltningen

Det första påståendet avser att mäta den allmänpreventiva effekten och det andra den individualpreventiva effekten.

Resultaten från enkätundersökningarna i termer av upptäcktsrisk och konsekvenser kan åskådliggöras i diagramform. I nedanstående diagram återfinns konsekvenserna på x-axeln och upptäcktsrisken på y-axeln.[1] Skatteverket bedömer att skattekontrollens preventiva effekt totalt sett är betydande.

11.10 Diagram
Skattekontrollens preventiva effekt för vissa grupper av skattskyldiga, enkätundersökning bland allmänheten år 2004
The deterrent effect of compliance control among different kinds of taxpayers, survey in 2004 within the population

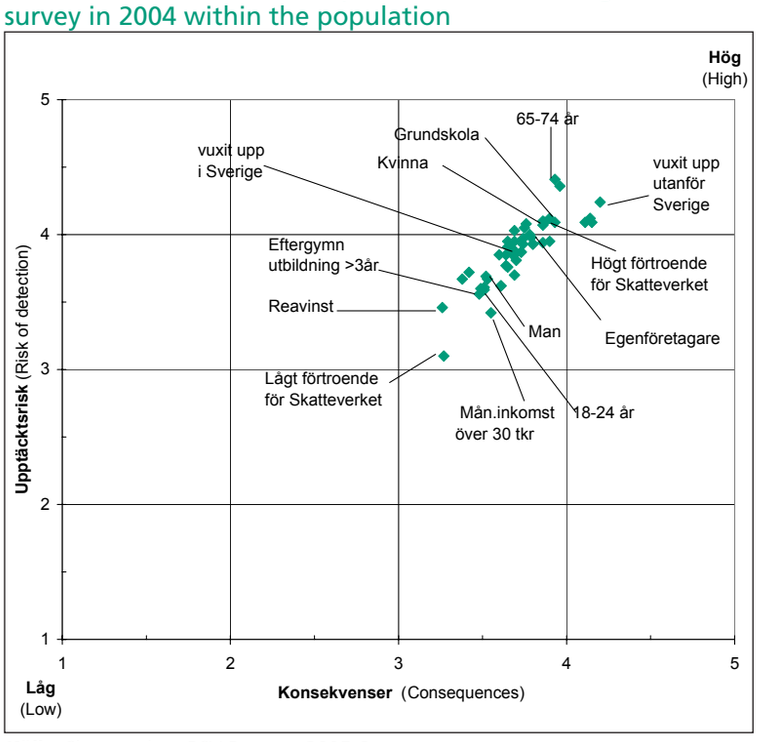

Källa: Skatteverket, RSV Rapport 2005:6

[1] *Instämmer i påståendet, attitydskala 1-5*

Som framgår av 11.10 Diagram tyder resultaten på att skattekontrollen har en högre preventiv effekt bland lågutbildade, äldre personer, personer som vuxit upp utanför Sverige samt bland kvinnor. Den preventiva effekten är lägre i storstadsområdet, bland höginkomsttagare, bland män och bland personer med reavinster. Det verkar också finnas ett tydligt samband mellan den preventiva effekten och förtroendet för Skatteverket. Personer för vilka den preventiva effekten är hög svarar i större utsträckning än andra att de har ett högt förtroende för Skatteverket.

Resultatet från motsvarande enkätundersökningar bland företagen visar att också här har skattekontrollen en preventiv effekt.

Genom att Skatteverket i sina undersökningar återkommer med samma frågor är det möjligt att över tiden spåra förändringar i den preventiva effekten

Slutsatsen kan dras att den preventiva effekten av kontrollen som den här definieras har varit ganska stabil under den tid som undersökts.

Men har det någon preventiv effekt på individen om en person kontrolleras? Skatteverket har under år 2000 studerat de skattskyldigas avdrag för övriga kostnader under inkomst av tjänst.[2] Man har studerat hur de skattskyldiga beter sig i sin deklaration året efter man fått ett avdrag underkänt av Skatteverket. Studien visar att de skattskyldiga – trots att skattetillägg inte påförts – i efterföljande deklaration i hög grad rättar sig efter Skatteverkets påpekande.

11.3 Om hot och tvång i skatteutredningen

11.3.1 Föreläggande och viten

Beskattningen bygger på att kontrolluppgifter och deklarationer lämnas frivilligt. Om så inte sker kan Skatteverket förelägga den skattskyldige. Ett föreläggande kan i vissa fall ske med vite. Vite är ett hot om ett i kronor bestämt ”straff” om den skattskyldige inte gör vad som förelagts honom. Också vid skattekontroll kan den granskade med vite föreläggas att lämna uppgifter m.m. Ett viktigt undantag då föreläggande inte kan ske är om den skattskyldige är misstänkt för skattebrott.

Om den skattskyldige inte i rätt tid fullgjort vad som ålagts honom kan Skatteverket vända sig till länsrätten med begäran om att vitet ska utdömas.

Det finns inte statistikuppgifter om i vilken utsträckning Skatteverket gör förelägganden med vite och inte heller finns uppgift om antalet skatteärenden som vite utdömts av domstolarna.

11.3.2 Tvångsåtgärder och betalningssäkring

Vid revision eller annan kontroll av skatt, tull eller avgift kan det hända att den skattskyldige inte vill samverka. Det finns därför särskilda regler om tvångsåtgärder som gör det möjligt att genomföra kontrollen ändå.[3] I speciella fall behöver man inte konstatera att den skattskyldige vägrar – det kan räcka med en påtaglig risk för att bevis kommer att förstöras eller undanhållas. Syftet med lagen är att kunna genomföra kontrollen och säkra bevisning för skatteprocessen utan att det direkt föreligger misstanke om skattebrott.

Beslut om tvångsåtgärder fattas av länsrätten eller i vissa fall av särskilt utbildad granskningsledare. Kronofogdemyndigheten hjälper i regel Skatteverket att genomföra beslutet.

Exempel på tvångsåtgärder är:

- Att revisionen genomförs i den reviderades verksamhetslokaler
- Att genomföra revisionen i den reviderades verksamhetslokaler utan att avisera om revision i förväg – ”överraskningsrevision”
- Att eftersöka och omhänderta handlingar
- Att granska utan att först förelägga om att lämna uppgifterna
- Att försegla lokal, förvaringsplats eller annat utrymme där handlingar förvaras

Även om skatten fastställs är det inte säkert att den kommer att betalas. Om det finns en påtaglig risk för att skattefordran (beräknad eller fastställd) som uppgår till betydande belopp inte kommer att betalas kan länsrätten på ansökan av Skatteverket besluta om betalningssäkring.[4]

Efter ansökan av Skatteverket verkställer kronofogdemyndigheten betalningssäkringen med tillämpning av reglerna om

[2] *Skatteverket, Om gratislotter och preventiv effekt. En utvärdering baserad på de skattskyldigas avdrag under inkomst av tjänst för övriga kostnader och skattemyndigheternas kontroll av detta avdrag. RSV Rapport 2001:1*

[3] *Lag (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet, som har ersatt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen.*

[4] *Lag (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.*

utmätning i utsökningsbalken. Kronofogdemyndigheten tar så mycket egendom i anspråk som svarar mot skattefordran. Gäldenären kan erbjuda och Skatteverket ta emot säkerhet, t.ex. bankgaranti, i stället för egendom.

Av 11.11 Tabell framgår antalet fall där ansökan om tvångsåtgärder eller betalningssäkring gjorts till länsrätt.

11.11 Tabell
Antal ansökningar hos länsrätt om tillämpning av betalningssäkringslagen och tvångsåtgärdslagen
Number of applications for action under the Securing of Payment Act and the Coercive Measures Act

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Betalningssäkringslagen *(The law: Secure tax payments)*	101	149	105	129	136	150	176	175	234	307	292
Tvångsåtgärdslagen *(The law: Use of coercive measures)*	57	33	30	28	31	64	15	45	70	30	65

Källa: Domstolsverket

En av anledningarna till att tvångsåtgärdslagen så sällan kommer till användning bedöms vara att när kraven för lagens tillämpning är uppfyllda finns ofta grundad misstanke om skattebrott. Ärendet utreds då lämpligen under ledning av åklagare. En annan anledning till att tvångsåtgärdslagen och betalningssäkringslagen så sällan kommer till användning torde vara risken att den uppgiftsskyldige eller gäldenären vid länsrättens eventuella avslag eller kommunikation med honom får kännedom om de tilltänkta åtgärderna. En tredje bidragande orsak till att tvångsåtgärdslagen så sällan används kan vara det merarbete som följer av lagens komplexitet.

Av statistik från domstolsverket framgår att ansökningarna under åren 1995-1999 fått bifall i 70 procent av betalningssäkringsärendena och 86 procent av ärendena rörande tvångsåtgärder.

11.4 Administrativa sanktioner

11.4.1 Skattetillägg

Skatteverket beslutar själv

För att förhindra skattefusk finns ett straffrättsligt sanktionssystem, främst skattebrottslagen, se vidare avsnitt 11.5. Det systemet hanteras av allmänna domstolar.

Parallellt med det straffrättsliga sanktionssystemet finns ett administrativt sanktionssystem med skattetillägg och förseningsavgifter. Det systemet finns till för att de skattskyldiga ska vara noggranna när de lämnar uppgifter till Skatteverket och lämna deklaration eller andra uppgifter i tid. När det gäller administrativa sanktioner är det Skatteverket som beslutar. Skatteverkets beslut kan prövas i förvaltningsdomstolar – länsrätt, kammarrätt eller Regeringsrätten.

Skattetillägg i stället för straff

Det skatteadministrativa sanktionssystemet infördes år 1971 och samtidigt reformerades reglerna om skattebrott och skattebrottslagen infördes. Avsikten var att införa effektivare och rättvisare system – ett schabloniserat system som var enkelt att tillämpa – och därmed låta insatser från åklagare och domstol begränsas till den allvarligare skattebrottsligheten. Den målsättningen uppnåddes.

Regler om skattetillägg i många författningar

Lagregler om skattetillägg och förseningsavgifter finns i flera skatteförfattningar som reglerar beskattningsförfarandet.[5] Reglerna i skattebetalningslagen och tullagen har i huvudsak motsvarande innehåll som reglerna om skattetillägg i taxeringslagen.

Tillämpningen av skattetilläggsreglerna har undersökts och reglerna ändrats

Genom årens lopp har ett flertal förändringar av skattetilläggen genomförts, de

[5] *För taxeringslagen finns bestämmelser i 5 kap (1990:324). För skattebetalningslagen finns bestämmelserna i 15 kap (1997:483) och för tullagen i 8 kapitlet (2000:1281).*

flesta i mildrande riktning i syfte att säkerställa att det praktiska resultatet blir rättvist och legitimt. Det mer nyanserade skattetilläggsuttaget har emellertid lett till problem i den praktiska tillämpningen. En studie[6] av tillämpningen av skattetillägg visar att Skatteverket inte påförde skattetillägg vid oriktig uppgift i den utsträckning som borde ske. Det fanns också brister i kvaliteten i beslut t.ex. vad gäller motiveringar och dokumentation av beslut. Det var däremot sällan en skattebetalare felaktigt påfördes skattetillägg.

Genom lagändringar 1 juli 2003 har möjligheterna att göra mer nyanserade bedömningar av frågan om skattetillägg i varje enskilt fall utökats och förbättrats. De befintliga befrielsegrunderna har förtydligats och kompletterats med nya grunder för befrielse från skattetillägg. Genom dessa lagändringar har man försökt tillgodose kraven på rättssäkerhet som ställs i artikel 6 i den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

Skatteärenden tar lång tid i domstolarna

En utredning har undersökt hur lång tid ärenden tar vid Skatteverket och olika domstolar.[7] Det mått man använt är mediantiden dvs. den tid inom vilken hälften av ärendena är klara och hälften av ärendena ligger kvar. Ett ärende som följer mediantiden i de tre instanserna (Skatteverket, länsrätt och kammarrätt) avgörs först efter ca 40 månader. Grovt uppskattat är alltså ungefär hälften av ärendena fortfarande inte avgjorda efter tre och ett halvt år. Undersökningen fann att Skatteverkets omprövning bara svarar för en liten del av tiden i tvistiga skatteärenden, mindre än 8 procent av total handläggningstid. Ärendena blir liggande i beslutsfasen i domstolen beroende på stora balanser och på att två tredjedelar av övriga mål i länsrätt och kammarrätt prioriteras före skattemålen.

Skattetillägg i olika situationer skattetilläggets storlek

Skattetillägg enligt taxeringslagen kan påföras i tre olika situationer, nämligen vid oriktig uppgift i inkomstdeklarationen, vid skönsmässig avvikelse från de deklarerade uppgifterna och vid skönstaxering i avsaknad av deklaration.

Med oriktig uppgift avses såväl att den skattskyldige lämnat en felaktig uppgift som att han underlåtit att lämna en uppgift som är av betydelse för skatteuttaget till ledning för taxeringen.

Skattetillägg påförs i regel med 40 procent på undandragen skatt vid inkomsttaxeringen och med 20 procent när det gäller moms, punktskatter, avdragen skatt och arbetsgivaravgifter. Lägre procentsatser tillämpas vid periodiseringsfel och om myndigheterna haft tillgång till visst kontrollmaterial.

Många fel beläggs inte med skattetillägg

Skattetillägg påförs inte om skattskyldig själv på eget initiativ rättar en felaktig uppgift i sin deklaration. Skattetillägg tas inte heller ut vid rättelse av en uppenbar felräkning eller misskrivning eller vid rättelse av en oriktig uppgift i fråga om inkomst av tjänst eller kapital, om rättelse kunnat göras med ledning av vissa obligatoriska kontrolluppgifter. Skattetillägg utgår inte heller vid bedömning av ett öppet framställt yrkande.

Skattetillägg leder till många beslut

Inom inkomstskatteområdet kan skattetillägg påföras dels vid debiteringen av slutlig skatt vid den årliga taxeringen dels vid omprövning som görs därefter. Det förekommer dock att skattetillägg påförs genom omprövning redan under taxeringsåret. Ett fattat skattetilläggsbeslut kan också omprövas. Antalet beslut är därför inte liktydigt med antalet skattetillägg.

I 11.12 Tabell finns en fullständig bruttoredovisning av antalet beslut om skattetillägg inklusive sådana som grundats på skönsmässig bedömning. I många fall sänks eller undanröjs ett skattetillägg genom ett nytt beslut. Detsamma gäller om den skattskyldige bedöms ha grund för befrielse eller om Skatteverket vid omprövning av skattefrågan undanröjer tidigare höjningsbeslut.

[6] *Skatteverket, Om tillämpningen av skattetillägg och skattekontrollens preventiva effekt. RSV Rapport 2002:14*

[7] *Skatteverket, Tiden i tvistiga skatteärenden, RRV Rapport 2002:18*

11.12 Tabell
Antal skattetilläggsbeslut, tusental
Decisions on tax surcharge, thousands

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
						Antal Number	**Andel av totalt antal** Share of grand total
Inkomstskatt *(Income tax)*							
Årlig taxering *(Yearly assessment)*	43	48	43	34	27	22	
Omprövning påförda *(Reconsideration, debited)*	20	13	12	12	15	13	
Omprövning nedsatta *(Reconsideration, reduced)*	19	17	18	17	14	11	
Summa beslut *(Sum of decisions)*	**83**	**77**	**73**	**62**	**57**	**46**	**22,5%**
Avdragen skatt *(Preliminary tax, PAYE)*							
Påförda *(Debited)*	33	30	30	28	29	25	
Nedsatta *(Reduced)*	17	13	13	12	12	11	
Summa beslut *(Sum of decisions)*	**50**	**44**	**42**	**41**	**40**	**36**	**17,3%**
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*							
Påförda *(Debited)*	42	40	42	42	44	37	
Nedsatta *(Reduced)*	18	15	15	14	14	13	
Summa beslut *(Sum of decisions)*	**60**	**55**	**57**	**57**	**58**	**49**	**24,1%**
Mervärdesskatt *(VAT)*							
Påförda *(Debited)*	61	56	59	58	58	51	
Nedsatta *(Reduced)*	34	26	25	25	25	22	
Summa beslut *(Sum of decisions)*	**95**	**82**	**84**	**83**	**82**	**73**	**35,5%**
Punktskatter *(Excise duties)*	2	2	2	1	1	1	
Summa beslut *(Sum of decisions)*	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**0,6%**
Totalt antal *(Grand total)*	**290**	**259**	**258**	**244**	**238**	**205**	**100,0%**

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

Antalet skattetilläggsbeslut, som fattades av Skatteverket år 2005, uppgick till 205 000. Det är en trendmässig minskning under 2000-talet främst beroende på färre beslut avseende inkomstskatt. Att besluten är många beror på att skattetillägg oftast påförs vid skönsbeskattning och att många skattetilläggsbeslut omprövas. Flest skattetilläggsbeslut avser mervärdesskatt.

Antalet skilda fysiska och juridiska personer som berördes av skattetilläggsbeslut beräknades, för åren 2000 och 2001 tillsammans, till knappt 50 000 när det gäller skattedeklaration (avdragen skatt, arbetsgivaravgifter eller mervärdesskatt) och cirka 100 000 avseende inkomstskatt. Antalet berörda personer var alltså mindre än en tredjedel av antalet beslut.[8] Beloppsmässigt dominerar skattetilläggen vid skönsbeskattning eftersom skönsbeskattningen avser hela förvärvskällan medan andra höjningar i regel avser enskilda inkomst- eller avdragsposter i deklarationen.

1,1 miljarder i skattetillägg år 2005

Den beloppsmässiga omfattningen av påförda skattetillägg framgår av 11.13 Tabell. Skattetillägg sätts ofta ner eller undanröjs. Till exempel undanröjs i regel skattetillägg som påförts i avsaknad av deklaration om deklaration senare inkommer. Skattetilläggens nettovärde framgår av tabellen.

8 *RSV Rapport 2002:14, jfr även 11.11 i årsboken 2003*

11.13 Tabell
Skattetillägg, nettobelopp i mnkr
Value (net) of decisions on tax surcharges, MSEK

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
						Mnkr MSEK	**Andel av summa** Share of total
Inkomstskatt *(Income tax)*	871	1 678	1 231	676	257	629	56%
Avdragen skatt *(Preliminary tax PAYE)*	52	68	67	67	62	69	6%
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	88	115	143	159	166	148	13%
Mervärdesskatt *(VAT)*	272	216	312	295	303	256	23%
Punktskatter *(Excise duties)*	21	28	16	10	19	16	1%
Summa *(Total)*	**1 303**	**2 106**	**1 769**	**1 207**	**806**	**1 119**	**100%**

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

Syftet med skattetillägg är inte att ge inkomster till statskassan utan att säkerställa att de skattskyldiga är noggranna i sitt uppgiftslämnande. Om man jämför skattetilläggen med böter till följd av brott mot skattebrottslagen så påförs skattetillägg med ett belopp som är flera hundra gånger större.

Stora skillnader mellan skatteslagen

Räknat per skatte- eller avgiftstillägg är det stora skillnader mellan skatteslagen. Det genomsnittliga skattetillägget är högst för inkomstskatt och punktskatter.

Skattetillägg vid årlig taxering berör främst fysiska personer

Av allmänt intresse är i vilken utsträckning felaktigheter som grundar skattetillägg upptäcks redan vid den årliga taxeringen. Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den övervägande andelen skattetillägg vid den årliga taxeringen. Från år 2004 har det dock skett en förskjutning i beloppsandelarna till följd av väsentligt lägre skattetilläggsbelopp på fysiska personer.

11.14 Tabell
Storleken (netto) på det genomsnittliga skattetilläggsbeslutet, kr
Net value of the average tax surcharge decision, SEK

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inkomstskatt *(Income tax)*	10 522	21 732	16 898	10 822	4 505	13 636
Avdragen skatt *(Preliminary tax PAYE)*	1 028	1 566	1 581	1 648	1 544	1 943
Arbetsgivaravgifter *(Payroll tax)*	1 470	2 116	2 521	2 800	2 868	3 006
Mervärdesskatt *(VAT)*	2 859	2 638	3 706	3 556	3 682	3 509
Punktskatter *(Excise duties)*	12 038	15 669	9 816	8 576	14 523	13 220
Genomsnitt samtliga *(Total average)*	**4 500**	**8 129**	**6 864**	**4 946**	**3 381**	**5 453**

Källa: Skatteverket verksamhetsstatistik

11.15 Tabell
Skattetillägg vid årlig taxering
Tax surcharge at annual assessment

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal *(Number)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	39 369	42 825	38 161	29 197	22 843	18 759
Juridiska personer *(Legal entities)*	3 981	4 809	4 987	4 306	4 625	3 729
Summa *(Total)*	**43 350**	**47 634**	**43 148**	**33 503**	**27 468**	**22 488**
Andel fysiska personer *(Fraction individuals)*	91%	90%	88%	87%	83%	83%
Belopp, mnkr *(Value MSEK)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	916	1 288	1 245	661	314	274
Juridiska personer *(Legal entities)*	189	280	265	177	301	241
Summa *(Total)*	**1 105**	**1 567**	**1 509**	**839**	**615**	**515**
Andel fysiska personer *(Fraction individuals)*	83%	82%	82%	79%	51%	53%
Genomsnitt, kr *(Average value, SEK)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	23 277	30 069	32 617	22 640	13 731	14 606
Juridiska personer *(Legal entities)*	47 414	58 121	53 087	41 215	65 137	64 629

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

Flest skattetillägg för utebliven deklaration

Som ovan nämnts har Skatteverket under år 2002 närmare undersökt tillämpningen av skattetillägg.[9] Sammanfattningsvis var cirka 70 procent av alla skattetillägg vid den årliga taxeringen år 2000 sådana som påförts för att den skattskyldige inte deklarerat (skönstaxering) och nästan 90 procent av skattetilläggsbeloppet avsåg skönstaxering. Nio av tio skattetillägg som påförts till följd av oriktig uppgift vid deklarationsgranskningen understeg 10 000 kr.

En närmare undersökning av hur underlagen för skattetillägg fördelar sig visade att inkomstslaget kapital svarade för mer än hälften av antalet skattetillägg och cirka en fjärdedel av skattetilläggsbeloppet. Skattetilläggen för juridiska personers näringsverksamhet svarade för 13 procent av antalet skattetillägg och för 49 procent av skattetilläggsbeloppet.

Skattetillägg efter olika procentsatser

Skattetillägg kan som ovan nämnts tas ut efter olika procentsatser. När det gäller inkomstskatten är skattetilläggen normalt 40 procent av den skatt som, om den oriktiga uppgiften hade godtagits, inte skulle ha påförts eller felaktigt skulle ha tillgodoräknats den skattskyldige. Skattetillägget är 10 procent både när det gäller oriktig uppgift som kunnat åtgärdas med tillgängligt kontrollmaterial och oriktig uppgift som avser periodisering. För underskott gäller särskilda regler.

När det gäller andra skatter än inkomstskatten var procentsatserna för skattetillägg i motsvarande situationer hälften av dem som gäller för inkomstskatten. Från och med inkomståret 2004 gäller procentsatserna 20, 5 eller 2 procent. I tabellen nedan avser därför procentsatsen 10 procent beskattningsbeslut som avser inkomstår före 2004. Procentsatsen 5 procent tillämpas när det finns normalt tillgängligt kontrollmaterial t.ex. som vid avstämningen av kontrolluppgifter mot tidigare avlämnade skattedeklarationer. Procentsatsen 2 procent tillämpas endast på periodiseringsfel om högst 4 månader.

11.16 Tabell
Skattetillägg, tillämpning av olika procentsatser vid beskattningsbeslut 2005
Tax surcharge, applied percentage rate, decisions during 2005

	Arbetsgivaravgifter Payroll tax			Avdragen skatt Preliminary tax , PAYE			Mervärdesskatt VAT		
	20 %	10 %	5/2 %	20 %	10 %	5/2 %	20 %	10 %	5/2 %
Antal i % *(Number)*	85,2%	1,2%	13,6%	82,9%	1,1%	16,0%	96,7%	0,6%	2,7%
Belopp i % *(Value)*	96,2%	0,2%	3,6%	92,7%	0,4%	6,9%	97,4%	0,6%	2,0%

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

9 *Skatteverket, RSV Rapport 2002:14, avsnitt 3.6*

Säkra uppgifter saknas om i vilken utsträckning skattetillägg vid inkomstbeskattningen påförs efter de olika procentsatserna.

11.4.2 Förseningsavgifter

I syfte att de skattskyldiga ska deklarera i rätt tid finns en sanktion i form av förseningsavgift. Förseningsavgift gäller således deklarationen som sådan. Vid försenad betalning av skatten finns andra sanktioner som inte behandlas här. Nämnas ska bara att genom skattebetalningslagen[12] infördes fr.o.m. år 1998 det s.k. skattekontot – ett slags skatteavräkningskonto där skattebetalningarna inte är kopplade till respektive skatt eller avgift. Vid underskott på kontot debiteras ränta beräknad dag för dag.

På inkomstskatteområdet var förseningsavgiften 500 kr för fysiska personer och 1 000 kr för juridiska personer.[13] Avgiften fyrdubblades om deklarationen kom in efter den 1 augusti. Fr.o.m. taxeringsåret 2004 gäller nya regler. Förseningsavgifterna höjdes till 1 000 kr respektive 5 000 kr. Höjningen är alltså betydligt större för juridiska personer. Kommer deklarationen inte in inom tre månader påförs ytterligare en förseningsavgift och kommer den inte in efter ytterligare två månader påförs en tredje förseningsavgift.

Förseningsavgift även för skattedeklarationen

Samtidigt med skattekontot infördes en ny skattedeklaration med gemensam redovisning av mervärdesskatt, källskatt och arbetsgivaravgifter i en och samma redovisningshandling. Förseningsavgiften för skattedeklarationen är 500 kr och i vissa fall 1 000 kr vid upprepad försening.

Punktskatterna redovisas i särskilda deklarationer. De omfattas av skattebetalningslagen (skattekontot) fr.o.m. 2003. För punktskatterna gällde sedan år 1988 till och med år 2002 att förseningsavgiften i normalfallet uppgick till 300 kr och i vissa fall 600 kr vid upprepad försening.

11.17 Tabell
Antal beslut om förseningsavgifter, tusental
Number of decisions on late filing charge, thousands

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inkomstdeklaration *(Income Tax Return)*	100	92	84	69	66	66
Fastighetsdeklaration *(Real estate Tax Return)*	3	1	1	0	2	2
Skattedeklaration *(Monthly VAT, payroll and PAYE return)*	170	174	156	157	162	170
Punktskatter *(Excise duties)*	2	2	2	2	1	2
Totalt antal *(Grand total)*	**275**	**269**	**242**	**229**	**231**	**240**

Anm: Reglerna om förseningsavgift för kvartalsrapporten (EU-moms) tillämpas inte

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

Medan antalet förseningsavgifter är i stort sett oförändrat mellan år 2003 och 2004 har det debiterade nettobeloppet ökat kraftigt. Det ökade nettobeloppet beror på de höjda förseningsavgifterna avseende inkomstdeklarationen som ovan nämnts.

11.18 Tabell
Nettobelopp, förseningsavgifter, mnkr
Net value, late filing charges, MSEK

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inkomstdeklaration *(Income Tax Return)*	133	130	123	102	177	161
Fastighetsdeklaration *(Real estate Tax Return)*	4	1	1	1	3	2
Skattedeklaration *(Monthly VAT , payroll and PAYE return)*	146	147	133	107	105	109
Punktskatter *(Excise duties)*	1	1	1	1	1	1
Totalt antal *(Grand total)*	**283**	**279**	**258**	**210**	**286**	**274**

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

[10] *Skatteverket, RSV Rapport 2002:14, avsnitt 3.6.3*

[11] *Vid årlig taxering förekommer också mervärdesskatt så procentsiffrorna är inte i alla fall 40/20/10 procent.*

[12] *Lag (1997:483)*

[13] *5 kap 10§ taxeringslagen*

11.19 Tabell
Förseningsavgifter vid årlig taxering
Late filing charges at annual assessment

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal *(Number)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	77078	68 568	61 873	47 280	47296	53 701
Juridiska personer *(Legal entities)*	15 632	16 138	13 795	15 418	13013	12 710
Summa *(Total)*	**92 710**	**84 706**	**75 668**	**62 698**	**60 309**	**66 411**
Andel fysiska personer *(Fraction individuals)*	83%	81%	82%	75%	78%	81%
Belopp, mnkr *(Value MSEK)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	101	96	92	71	97	95
Juridiska personer *(Legal entities)*	32	34	33	35	84	66
Summa *(Total)*	**133**	**130**	**125**	**106**	**181**	**161**
Andel fysiska personer *(Fraction individuals)*	76%	74%	74%	67%	54%	59%
Genomsnitt, kr *(Average value, SEK)*						
Fysiska personer *(Individuals)*	1 310	1 401	1 487	1 502	2 051	1 778
Juridiska personer *(Legal entities)*	2 047	2 099	2 395	2 270	6 455	5 166

Källa: Skatteverkets verksamhetsstatistik

Förseningsavgifterna vid den årliga taxeringen

Omfattningen av antalet beslut om förseningsavgift framgår av 11.19 Tabell.

Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den övervägande andelen förseningsavgifter vid den årliga taxeringen. Förtryckningen av inkomstuppgifter för fysiska personer som är näringsidkare kan väsentligen förklara minskningen mellan år 2002 och 2003. Juridiska personer debiterades i genomsnitt väsentligt högre belopp i förseningsavgift år 2004 jämfört med år 2003 beroende på den högre ”förseningsavgiftstaxan”.

11.5 Skattebrott m.m.

11.5.1 Skattebrottslagen

För att förhindra skattefusk finns ett straffrättsligt sanktionssystem, främst reglerat i skattebrottslagen.[14] Lagstiftningen tar företrädesvis sikte på förfaranden som avser större belopp och görs uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Skattebrottsutredningar har i regel föregåtts av en brottsanmälan från Skatteverket. Åklagaren prövar om förutsättning finns för att väcka åtal i domstol. Allmänna domstolar med tingsrätt som första instans prövar om den tilltalade gjort sig skyldig till brott.

Fram till den 1 juli 1996 var kriminaliserade förfaranden inom skatteområdet i Sverige reglerade främst i skattebrottslagen och i uppbördslagen.[15] Bestämmelserna i uppbördslagen tog sikte på åsidosättanden av bestämmelserna för arbetsgivare att göra skatteavdrag och till statsverket betala in innehållen preliminärskatt. Genom skattebrottslagens nya utformning fr.o.m. 1 juli 1996 samlades straffbestämmelserna i skilda skatteförfattningar i den nya skattebrottslagen. Sålunda inarbetades straffbestämmelserna från uppbördslagen i skattebrottslagen. Vidare är lagen generellt tillämplig på skatter och skattebrottet har utformats som ett farebrott med ett enhetligt subjektivt rekvisit. Det räcker således att förfarandet medfört fara att skattedebiteringen blir för låg, för att lagen ska vara tillämplig.

11.5.2 BRÅ ansvarar för den officiella statistiken inom rättsväsendet

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) ansvarar sedan år 1994 för Sveriges officiella statistik inom rättsväsendet. Till grund för statistiken över anmälda och uppklarade brott ligger uppgifter från polis och åklagare. Anmälda brott avser anmälningar som inkommit under ett visst kalenderår. Principerna för registrering av brott i Sverige skiljer sig från många andra länders. Även om de juridiska brottsdefinitionerna är lika kan praxis för hur olika typer av händelser ska kategoriseras variera. Exempelvis gäller i Sverige att försök, förberedelse och stämpling till brott redovisas som fullbordade brott. Den svenska statistiken omfattar varje upptagen brottsanmälan även om det senare skulle visa sig att tillräcklig

[14] *Vid in- eller utförsel ska i vissa fall tull, annan skatt eller avgift betalas. Den som bryter mot sådana bestämmelser straffas inte efter skattebrottslagen utan med stöd av lagen (1960:418) om varusmuggling. Vidare finns straffbestämmelser i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter. Den lagen innehåller också bestämmelser om transporttillägg om 20 % och uttas på samma sätt som skatt enligt lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter. Ifrågavarande bestämmelser behandlas inte här.*

[15] *Skattebrottslagen (1971:69), Uppbördslagen (1953:272)*

bevisning inte finns. Vidare omfattar den svenska statistiken flera brott av samma typ mot samma offer. Man kan således säga att för de flesta brottstyper maximerar den svenska statistiken antalet anmälda brott.

I lagföringsstatistiken utgår man från lagföringarna varmed avses domar i tingsrätt – alltså för närvarande endast första instans – samt beslut om strafföreläggande och åtalsunderlåtelse som fattas av åklagare. Uppgifterna hämtas från rättsväsendets informationssystem. Domarna klassificeras efter huvudbrott och huvudpåföljd. Med huvudbrott avses det brott som har det strängaste straffet i straffskalan och med huvudpåföljd avses den mest ingripande om domen innehåller flera påföljder.

11.5.3 Brottsanmälningar och antalet personer misstänkta för skatte- och bokföringsbrott

Vem som helst kan anmäla misstanke om brott. Det är dock endast undantagsvis som andra än Skatteverket kan underbygga sin anmälan med uppgifter om innehållet i deklarationer etc. Vid skatterevisioner uppkommer också ibland misstanke om bokföringsbrott.

Någon absolut gräns för när ett skatteundandragande kan vara straffbart enligt skattebrottslagen finns inte. När bestämmelserna om skattetillägg tillkom, vilket var samtidigt med skattebrottslagens införande, klargjordes i förarbetena att skattetillägg skulle vara den enda sanktionen såvida inte det undanhållna beloppet uppgick till betydande belopp. Högsta domstolen, HD, har prövat beloppsgränsen i två mål.[16] HD uttalade att det inte kunde komma i fråga att fastställa någon exakt gräns till ledning för domstolarnas rättstillämpning av vad som ska anses utgöra betydande belopp. HD fastslog emellertid att gränsen i allmänhet kunde sättas vid ungefär ett basbelopp. Enligt Skatteverkets riktlinjer för åtalsanmälan ska brottsanmälan avseende skattebrott numera göras när den undandragna skatten överstiger ett prisbasbelopp.[17]

Skatteverket har utöver skattebrott anmälningsskyldighet för bokföringsbrott, överträdelse av låneförbudet, och vissa andra brott. Skatteverket kan anmäla även andra brott så som förfalskning, bedrägeri och överträdelse av näringsförbud. Den totala mängden brottsanmälningar från Skatteverket framgår av 11.20 Tabell.

11.20 Tabell
Antal brottsanmälningar från skatteregionerna och index för summa anmälningar 2003-2005, i förhållande till antalet deklarationsskyldiga fysiska personer år 2005.
Number of reports to prosecutors from tax regions and for tax regions index, related to the numbers of individuals liable file an income tax return in 2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2003-2005	
Skatteregion Tax Region								**Antal** Number	**Index**
Stockholm	554	406	497	873	930	1 089	963	2 982	179%
Linköping	112	131	143	138	198	370	296	864	92%
Växjö	159	222	188	273	277	355	368	1 000	97%
Malmö	240	289	251	330	294	457	378	1 129	84%
Göteborg	367	337	327	502	491	638	484	1 613	92%
Örebro	83	96	129	126	148	145	204	497	70%
Västerås	153	189	129	351	258	506	349	1 113	98%
Gävle	126	162	156	209	158	209	272	639	79%
Norrland	164	199	178	190	175	308	267	750	60%
Storföretagskontoret	-	-	-	-	-	14	50	64	-
Riket *(Total)*	**1 958**	**2 031**	**1 998**	**2 992**	**2 929**	**4 091**	**3 631**	**10 651**	**100%**

Källa: Skatteverket, Diarätt 3930, 5921

[16] *NJA 1984 s 384 och NJA 1984 s 520.*

[17] *Ett prisbasbelopp år 2005 motsvarar 39 400 kr*

Högst frekvens (index) för brottsanmälningar finns i Stockholmsregionen och den kringliggande regionen Västerås. Lägst frekvens av brottsanmälningar uppvisar norrlandsregionerna Östersund och Luleå.

Hur skatteregionernas brottsanmälningar fördelar sig på olika brott, t.ex. hur många som avser just skatte- eller bokföringsbrott, framgår inte längre av Skatteverkets statistik. För uppgifter avseende tidigare år, se Skattestatistisk årsbok 2002.

Hur många personer som i den brottsutredande verksamheten misstänks för bokförings- och skattebrott under senare år framgår numera av den officiella kriminalstatistiken. Det är dock först fr.o.m. år 2000 som denna statistik är komplett och tillförlitlig.

11.21 Tabell
Antalet personer misstänkta för bokföringsbrott och skattebrott
Number of person suspected of bookkeeping crime or tax crime

	1990	1998	1999 ***	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bokföringsbrott* *(bookkeeping crime)*	..	..	(260)	1 100	1 305	1 687	1 769	2 010	2 599
Skattebrott m.m.** *(tax crime)*	708	515	(331)	816	855	1 117	1 128	1 521	1 797
därav skattebrottslagen *(Tax Crime Law)*	708	515	326	782	830	1 072	1 081	1 443	1 717
Summa *(Total)*			**(591)**	**1 916**	**2 160**	**2 804**	**2 897**	**3 531**	**4 396**

* Bokföringsbrott fick en egen brottskod först år 1999 och kan därför inte särredovisas för tidigare år.

** Fr.o.m. år 1999 avses misstänkta för brott mot Skattebrottslagen (1971:69), 25 § lagen (1986:436) om näringsförbud, 20 § Insiderlagen (1990:142), 2-7, 9 §§ Insiderstrafflagen (2000:1086), 7 kap 1 § lag (1991:980) om handel med finansiella intrument, 3-4 §§ Lag (2002:44) om straff för finansering av allvarlig brottslighet i vissa fall m.m.

*** På grund av registeromläggning hos Rikspolisstyrelsen finns ett visst bortfall av antalet inkomna ärenden till BRÅ (uncertain figures)

Källa: BRÅ, Officiella kriminalstatistiken

Skattebrottsenheter har bildats för att i första hand hjälpa åklagarna att utreda brottsanmälningar från Skatteverket, se vidare nedan Den ökning av antalet för skatte- och bokföringsbrott misstänkta personer som skett 2000-2005 bedöms till väsentlig del bero på tillkomsten av skattebrottsenheterna och därmed en ökad vilja från Skatteverkets sida att anmäla sådana brott.

11.5.4 Skatteverket biträder i brottsutredningar

Sedan den 1 januari 1998 kan Skatteverket på eget ansvar handlägga brottsutredningar om ekonomisk brottslighet. Åklagare vid Ekobrottsmyndigheten (EBM) eller inom det allmänna åklagarväsendet kan begära biträde av en skattebrottsenhet (SBE) för att genomföra en förundersökning av vissa brott främst inom skatteområdet.[18] Om åklagaren finner att det finns särskilda skäl, får Skatteverket också medverka i utredningar av annan brottslighet.

I de förundersökningar, som SBE avslutade år 2005, svarade brott enligt skattebrottslagen för 90 procent, bokföringsbrott för 9 procent och övriga brott för 1 procent av antalet utredda brott.

SBE är organisatoriskt avskilda enheter som är självständiga från Skatteverkets verksamhet i övrigt, för att undvika att den brottsutredande funktionen sammanblandas med Skatteverkets andra funktioner.

Verksamheten vid SBE har byggts upp successivt. Vid utgången av år 2000 fanns ca 100 personer anställda på skattebrottsenheterna och fyra år senare har detta antal ökat till nästan det dubbla.

Under år 2001 har Skatteverket på regeringens uppdrag utvärderat skattebrottsenheterna.[19] Samtidigt har riksdagens revisorer utvärderat myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet.[20] Den bild som tecknas i de två utredningarna överensstämmer. Revisorerna konstaterar (s.64) att ”vad gäller skattebrottsenheterna var motivet att skattebrottsutredarna med sin kompetens och närhet till skattemyndigheterna skulle vara bäst lämpade att utreda skattebrott. I granskningen har inte framkommit annat än att detta också är fallet.”

[18] *enligt lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar*

[19] *En ny kraft i ekobrottsbekämpningen. En utvärdering av skattebrottsenheterna. Riksskatteverket. RSV Rapport 2001:7*

[20] *Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet. Riksdagens revisorer. Rapport 2001/02:3*

11.22 Tabell
Verksamheten vid skattebrottsenheterna 1999-2005
Operations at Tax Fraud Units in year 1999-2005

	Antal anställda vid utgången av året Employed at the end of year	Antal ärenden Number of criminal cases	Varav avslutade egna förundersökningar Of which number of criminal investigations	Antal för brott misstänkta personer Number of persons suspected of crime
1999	74	275	258	306
2000	99	488	463	553
2001	131	726	659	811
2002	157	989	911	1 052
2003	179	1 378	1 267	1 448
2004	194	1 691	1 553	2 058
2005	221	2 025	1 884	2 012
Förändring *(Change)* 2004-2005	**14%**	**20%**	**21%**	**-2%**

Källa: Skatteverket

Den operativa verksamheten vid skattebrottsenheterna har ökat i takt med uppbyggnaden av enheterna, jfr. 11.22 Tabell. Antalet ärenden, avslutade förundersökningar och misstänkta personer ökar snabbare än antalet anställda. Att produktiviteten inom SBE har förbättrades markant sammanhänger med att den genomsnittliga handläggningstiden för brottsutredningar minskat.

Från och med år 2007[21] kommer SBE-utredarna att kunna medverka i husrannsakan och efter åklagarbeslut ta handlingar i beslag i den mån våld mot person inte behöver användas. De kommer också att få viss direktåtkomst till uppgifter i skattedatabasen. Sammantaget bedöms detta att ytterligare höja effektiviteten i den brottsutredande verksamheten.

Skattebrott upptäcks ofta i samband med en skatterevision som granskar förgången tid. Själva skatteutredningen kan också ta tid. Av tabellen nedan framgår till vilket år själva brottet var hänförligt i de domar som avkunnades år 2005 och där det fanns ett brott mot skattebrottslagen. Som framgår av tabellen ligger många brott långt tillbaka i tiden vilket i regel innebär lägre straffpåföljd för brottslingen.

11.5.5 Domar

I 11.24 Tabell visas utvecklingen av antalet dömda enligt skattebrottslagen där brott mot skattebrottslagen varit huvudbrottet och vilken huvudpåföljd som domstolen då utmätt.

Domarna koncentrerade på allvarligare skattebrott

Det förefaller av relationerna mellan huvudpåföljderna att döma som om domstolarna under 2000-talet behandlar allt allvarligare skattebrott eftersom antalet rena bötesstraff inte ökar. Det finns dock inte någon statistik om storleken på de undanhållna inkomster etc. som legat till grund för domarna i fråga.

11.23 Tabell
Antalet brott mot skattebrottslagen i domar år 2005 efter det år då brottet begicks
Passed judgements Passed judgements in 2005 and the year the crime was committed

	Antal Number	Andel Share
2005	13	1%
2004	41	3%
2003	186	13%
2002	281	20%
2001	343	24%
2000 eller tidigare *(or earlier)*	559	39%
Summa *(Total)*	**1 423**	**100%**

Källa: Officiella kriminalstatistiken, tabell 491

[21] *SFS 2005:280, prop. 2005/06:169*

11.24 Tabell
Skattebrottslagen, antal personer som lagförts efter huvudbrott och huvudpåföljd
The Tax Fraud Act, number of persons who assented to summary fines imposed by a prosecutor or were sentenced by court, by principal offence and principal

	1985	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Huvudbrott * *(Principal offence)*									
Skattebrott, 2§ *(Tax crime)*	263	98	106	117	140	125	147	167	245
Skatteförseelse, 3§ *(Tax offence)*	18	2	-	41	3	-	1	1	3
Grovt skattebrott, 4§ *(Heinous tax crime)*	146	108	102	108	122	146	173	139	242
Vårdslös skatteuppgift, 5§ *(Negligent tax specification)*	37	21	12	23	31	67	75	69	36
Skatteavdragsbrott, 6§, ** *(Tax-deduction crime)*	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Skatte-/uppbördsredovisningsbrott 7-9§ *(Tax-/collection accounting crime)*	223	39	25	24	24	25	26	31	15
Försvårande av skattekontroll, 10§ *(Aggravation of tax control)*	189	3	20	59	40	32	48	64	67
Summa *(Total)*	**876**	**271**	**265**	**372**	**360**	**396**	**470**	**471**	**609**
Huvudpåföljd *(Principal sanction)*									
Fängelse *(Prison)*	254	128	119	102	120	128	161	142	263
Skyddstillsyn *(Probation)*	7	0	3	5	4	8	10	5	11
Villkorlig dom *(Suspended sentence)*	290	109	83	99	144	129	149	147	198
Böter *(Fines)*	313	29	28	26	27	44	57	37	32
Strafföreläggande*n (Summary fines)*	6	1	29	139	65	87	92	138	103
Annan påföljd *(Other sanction)*	6	4	3	1		-	1	2	2
Summa *(Total)*	**876**	**271**	**265**	**372**	**360**	**396**	**470**	**471**	**609**
Åtalsunderlåtelser*** *(Waivers of Prosecution)*	60	22	7	39	16	7	7	12	15

* Flertalet brott i skattebrottslagen hade före år 1997 andra benämningar

** Före år 1997 fanns inga huvudbrott enligt denna paragraf eftersom den innebar att bestämmelse i brottsbalken i stället skulle tillämpas

*** Åtalsunderlåtelserna är knutna till ett visst huvudbrott. De har dock inte medräknats, utan redovisa för sig

Källa: BRÅ, officiella kriminalstatistiken

Rättegångsbalkens regler om strafföreläggande innebär att frågan om ansvar för brott som hör under allmänt åtal inte prövas av domstol utan av åklagare. Strafföreläggande innebär att den misstänkte för godkännande föreläggs ett straff. Fr.o.m. år 1997 kan man även få villkorlig dom genom strafföreläggande, vilket bedöms vara orsaken till en ökad användning av strafföreläggandeinstitutet.

Villkorlig dom förenas vanligen med böter. Domstolen kan dock numera döma även till påföljden samhällstjänst.

11.24 Tabell upptar bara de fall då skattebrottet var det allvarligaste brottet personen dömdes för. Av lagföringsstatistiken kan man emellertid också få fram i vilken utsträckning en lagbestämmelse överhuvud taget varit med i domstolarnas eller åklagarnas avgörande dvs. i lagföringen.

Antalet lagföringar ökar

I 11.25 Tabell har angetts de nuvarande beteckningarna på brotten. Tämligen stora förändringar och omdisponeringar har skett i lagen särskilt vad gäller innehållet i paragraferna 6-9.[22]

Tabellen omfattar en tioårsperiod. Skattebrottsenheterna inrättades i juli 1998 och kom i operativ verksamhet år 1999. Med början sistnämnda år har antalet lagföringar av skattebrott ökat.

11.5.6 Straffmätning

Den genomsnittliga strafftiden för brott enligt skattebrottslagen kan variera mycket mellan olika år främst beroende på att antalet personer som döms till mycket långa frihetsstraff kan skilja sig mycket mellan åren.

[22] *Beträffande tillämpningen av 6 § skattebrottslagen var innehållet i den bestämmelsen följande intill 1 juli 1997: "För försök till skattebedrägeri och grovt skattebedrägeri dömes till ansvar enligt 23 kap. 1 § brottsbalken". Att 6 § skattebrottslagen ändå kom att tillämpas redan år 1995 hänger samman med att man i samband med införandet av ett förbud mot analogisk tillämpning av straffbud i brottsbalken (prop. 1993/94:130) också ändrade i 2 § skattebrottslagen. Efter ändring blev 2 § skattebrottslagen också uttryckligen tillämplig även i fall då något skattebeslut inte har fattats t.ex. till följd av den skattskyldige helt underlåtit att avge deklaration.*

11.25 Tabell
Antalet tillämpade lagrum med eller utan straffregler (netto)
Tax Fraud Act, number of persons found guilty of criminal offence (principal and secondary offence)

Lagrum Section of law	**1995**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Skattebrott, 2§ *(Tax crime)*	191	367	424	380	331	349	379	594
Skatteförseelse, 3§ *(Tax offence)*	5	4	49	8	1	12	15	15
Grovt skattebrott, 4§ *(Heinous tax crime)*	122	278	222	265	263	313	209	398
Vårdslös skatteuppgift, 5§ *(Negligent tax specification)*	30	27	54	51	85	104	99	56
Skatteavdragsbrott, 6§, *(Tax-deduction crime)*	46	17	7	6	3	..	7	3
Skatteredovisningsbrott 7§ *(Tax accounting crime)*	85	38	37	40	46	22	48	49
Vårdslös skatteredovisning, 8 § *(Negligent tax specification)*	3	16	18	16	28	32	18	8
Vårdslös uppbördsredovisning, 9 § *(Negligent tax collection accounting)*	163	19	11	-	-	-	-	-
Försvårande av skattekontroll, 10 § *(Aggravation of tax control)*	14	63	135	239	273	328	362	617
Antal lagrum (*Number of lawsections*)	**659**	**829**	**957**	**1 005**	**1 030**	**1 160**	**1 137**	**1 740**

Anm: Antalet tillämpade lagrum i en lagföring räknas en gång per huvudbrott och en gång per bibrott. Detta gäller oavsett om antalet bibrott i en och samma lagföring är fler än ett. Det kan dock endast förekomma ett huvudbrott per lagföring.

Källa: Officiella kriminalstatistiken, tabell 403

11.26 Tabell
Antal personer dömda till fängelse-straff, genomsnittlig strafftid och totalt antal fängelseår
Number of persons sentenced by a court to prison, average punishment (months) and total number of years in prison

	Antal fängelsestraff Number of prison-sentences	**Genomsnittlig strafftid, mån** Average length of prison-sentence (months)	**Summa strafftid, år** Sum total length of prison-sentence (yrs)
1991	70	10,3	60
1992	92	15,2	117
1993	100	12,3	103
1994	101	14,0	118
1995	128	12,1	129
1996	145	14,6	176
1997	140	10,3	120
1998	135	11,3	127
1999	120	14,8	148
2000	103	15,9	136
2001	120	16,7	167
2002	129	18,0	194
2003	163	14,0	190
2004	142	15,6	185
2005	263	18,0	395

Källa: Den officiella Kriminalstatistiken, tabell 430.

Variationerna mellan åren är stora men med en svag långsiktig trend att det totala antalet fängelseår ökar. Det totala bötesbeloppet för brott mot skattebrottslagen uppskattas[23] till några få miljoner kronor om året. De totala böterna som utdöms för brott mot skattebrottslagen ligger således i storleksordningen en promille av de belopp netto som påförs i skattetillägg.

Domstol kan meddela en person näringsförbud för tre till tio år om han grovt åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamhet.[24] Bl.a. kan näringsförbud meddelas den som i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift. Omfattningen av näringsförbud framgår av 11.27 Tabell. Trenden är att såväl antalet nya näringsförbud som längden på näringsförbuden ökar, vilket gör att antalet näringsförbud i kraft vid årets slut ökar.

Skattebrottslingen

Brottsförebyggande rådet har år 2002 undersökt skattebrottslingens sociala bakgrund för att bl.a. se om den skiljer sig från normalbefolkningens eller den sociala bakgrund som tjuvar har.

I undersökningen[25] har man sökt svar på följande frågor:

- Vad kännetecknar den sociala bakgrunden hos personer som blir lagförda för skattebrott respektive stöld?
- Hur ser personernas tidigare och efterföljande brottsbelastning ut?
- Vilka misstänkta skattebrottslingar hamnar inte inför skranket?
- Vilken typ av handlingar har de dömda för skattebrott begått?

[23] *Dagsbotens storlek beror på inkomst och försörjningsbörda. Beräkningen är baserad på antagandet av en dagsbot på 170 kr – vilket är dagsboten för en person med 200 tusen i årsinkomst och som inte har några barn.*

[24] *enligt lagen (1986:436) om näringsförbud*

[25] *Jonas Ring: Skattefifflare och tjuvar. En studie av sociala förhållanden och brottsbelastning hos två grupper av gärningsmän. BRÅ 2002*

11.27 Tabell
Antal näringsförbud
Number of prohibitions of business activity

	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Nya näringsförbud *(New bans)*	38	60	48	83	95	103	140	92	155	188	178	215
Totalt vid årets slut *(Total at the end of the year)*	141	173	177	215	262	322	399	422	476	561	631	729

Källa: Skatteverket och Patent- och Registreringsverket (PRV)

Vilka personer som misstänks eller döms för skattebrott beror i stor utsträckning på inriktningen och genomförande av kontrollverksamheten dvs. vilka som kontrolleras och hur kontrollen genomförs. Men det beror också på hur Skatteverkets personal fullgör sin skyldighet att anmäla misstänkta fall av skattebrott till åklagare och hur åklagaren bedömer Skatteverkets anmälan och vilka utredningsresurser som finns för brottsutredningen.

I undersökningen har studerats personer:

- som lagförts för brott mot skattebrottslagen under åren 1996-1999
- som misstänkts år 1996, men inte lagförts för brott mot skattebrottslagen åren 1996-1999
- som lagförts för stöld eller grov stöld år 1996
- som tillhör normalbefolkningen dvs. en jämförelsegrupp.

De som döms för skattebrott har till klart övervägande del begått dem inom ramen för en näringsverksamhet. De värden som undandragits i skatt är stora och kontrasterar starkt mot de värden som de flesta för stöld döms för. Skattebrottslingen får oftare stränga straff än stöldbrottslingen.

Stöldbrottslingar har genomsnittligt sett en väsentligt mindre gynnsam social bakgrund än skattebrottslingar. Skattebrottslingen har i stort sett samma sociala bakgrund som ”medelsvensson”. Hans föräldrar har ungefär samma utbildning som medelsvensson men en större andel har föräldrar med höga inkomster samtidigt som en större andel har föräldrar med lägre inkomster jämfört med normalbefolkningen. Bland föräldrarna finns en viss överrepresentation av egna företagare. Det finns även en svag antydan till att gruppen lagförda för skattebrott genomsnittligt sett skiljer sig en aning från normalpopulationen när det gäller vissa bakgrundsfaktorer rörande föräldrars ålder, civilstånd och invandrarbakgrund. Tendenser som dock är klart mer påtagliga hos lagförda för stöld.

Ser man till de lagfördas egen sociala situation är även den i mångt och mycket densamma som normalbefolkningens. Skattebrottslingen är dock oftare verksam i småföretag och har något lägre utbildningsnivå.

När det gäller jämförelser mellan lagförda skattebrottslingar å ena sidan och enbart misstänkta å den andra sidan finns en svag men konsekvent tendens till att de som enbart misstänkts för skattebrott har en social bakgrund och en egen social status som är något mer gynnsam än de lagfördas. Dessa skillnader är dock påtagligt små. Huvudintrycket är att grupperna liknar varandra i stor utsträckning.

Drygt hälften av skattebrottslingarna är lagförda sedan tidigare men bara 3-4 procent är så kallade kroniska brottslingar.[26] Återfallen är inom en fyraårsperiod något vanligare bland de fängelsedömda jämfört med dem som inte dömts till fängelse.

De brott som mest förekommer i skattebrottslingarnas tidigare belastning är trafikbrott och brott mot andra specialstraffrättsliga författningar. Knappt 20 procent var tidigare lagförda för olika ekobrott, främst bokföringsbrott, samtidigt som 20 procent hade dömts för traditionella brott (tillgreppsbrott, våld, hot eller skadegörelse).

Den sociala situationen tenderar att försämras för dem som dömts för skattebrott. Andelen förvärvsarbetande minskar, inkomsterna blir påtagligt lägre, fler skiljer sig och dödligheten är högre. Dessa förändringar är också mer påtagliga för de som dömts till fängelse än de som fått annan påföljd.

[26] *lagförd nio eller fler gånger*

Källor och lästips:

Skatteverket:

- *Om gratislotter och preventiv effekt* – En utvärdering baserad på de skattskyldigas avdrag under inkomst av tjänst för övriga kostnader och skattemyndigheternas kontroll av detta avdrag (RSV Rapport 2001:1)
- *En ny kraft i ekobrottsbekämpningen* – En utvärdering av skattebrottsenheterna (RSV Rapport 2001:7)
- *Om tillämpningen av skattetillägg och skattekontrollens preventiva effekt* (RSV Rapport 2002:14)

Övrigt:

- Riksdagens revisorer: *Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet* (Rapport 2001/02:3)
- Jonas Ring: *Skattefifflare och tjuvar* – En studie av sociala förhållanden och brottsbelastning hos två grupper av gärningsmän, BRÅ 2002.
- Regeringens proposition 2005/06:169: Effektivare skattekontroll m.m.

Under 1970-talet satsades stort på statlig och kommunal samhällsinformation. Nämnden för samhällsinformation (NSI) bildades och drev på utvecklingen. Informatörer anställdes på myndigheterna och ute i kommunerna. Nämnden ordnade utbildning för såväl verkschefer som informatörer. För skatteförvaltningens del kom informationsverksamheten igång 1972 då hushållsbroschyren "Dags att deklarera" kom ut första gången.

12 Attityder till skattesystemet och Skatteverket

12.1 Inledning

Skatteverket har sedan mitten av 1980-talet genomfört stora enkätundersökningar riktade till allmänheten om deras inställning till skattesystemet, skattefusket och skattekontrollen samt till skattekontorens sätt att arbeta. Den senaste undersökningen till allmänheten genomfördes under hösten/vintern 2004. Företagens attityder har undersökts fem gånger; 1997, 1999, 2001, 2003 samt 2005.

Undersökningarna har flera syften:

- att ge underlag för en bedömning av hur inställningen till skattesystemet och Skatteverket utvecklas
- att ge underlag för en bedömning av hur allmänhet och företag ser på Skatteverkets service, olika former av skattefusk och Skatteverkets kontrollinsatser
- att ge underlag för jämförelser mellan Skatteverkets regioner och anvisning om vad i deras arbete som kan behöva förbättras.

I det här kapitlet redovisas några intressanta resultat från undersökningen till företagen hösten 2005.[1] Undersökningen bestod av två enkäter med slumpmässiga urval på 3 000 respektive 17 900 företag i hela riket. Svarsfrekvenserna var 51 respektive 55 procent. Den större enkäten med frågor om Skatteverkets sätt att arbeta kan redovisas ända ner på skattekontorsnivå i vissa regioner.

De utvalda företagen har haft att ta ställning till en rad positivt formulerade påståenden på en femgradig skala där siffran 5 motsvarar ”instämmer helt” och siffran 1 motsvarar ”instämmer inte alls”. Vid jämförelse med 1997 års resultat bör beaktas att undersökningen utfördes i sin helhet genom telefonintervjuer, vilket försvårar en jämförelse med de senare mätningarna. Notera att det i texten endast omnämns skillnader som är statistiskt säkerställda. T-test har använts som statistiskt test med signifikansnivå 5 %.

12.2 Inställningen till skattesystemet

12.2.1 Runt hälften tycker illa om skattesystemet

Runt hälften av de tillfrågade företagen tycker illa om skattesystemet, medan 14 procent tycker bra om detsamma. Dessa siffror är i stort oförändrade över åren. (12.1 Diagram) Attityden ser ungefär likadan ut för påståendet att vi har ett enkelt skattesystem för företag (12.2 Diagram).

Det är inte särskilt många företag som tycker att det är lätt att deklarera och lämna uppgifter om olika skatter, men gruppen som uttryckligen tycker att det är svårt har blivit mindre, från 44 procent 1999 till 34 procent 2005. Sett över åren kan man konstatera en tydlig tendens att företagen i allt högre utsträckning tycker att det har blivit enklare att deklarera och lämna uppgifter om olika skatter (12.3 Diagram).

12.2.2 Skattekontot fungerar bra

Skattekontot infördes för företagare 1998 och för löntagare 1999. En majoritet av företagen instämmer i påståendet att systemet med skattekonto är bra, medan 10 procent inte tycker det. Resultaten är stabila över åren (12.4 Diagram).

[1] *Vid tryckningen av årets upplaga av "Skatter i Sverige" pågår undersökningarna till allmänheten. För en redovisning av senast rapporterade undersökningar av allmänhetens attityder hänvisas till 2005 års upplaga av denna publikation.*

12.1 Diagram
Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? jämförelse mellan åren 1997-2005 för företag, procent

What is your general opinion on the tax system, i.e. the level of taxes and the design of tax rules?, 1997-2005, business sector, percent

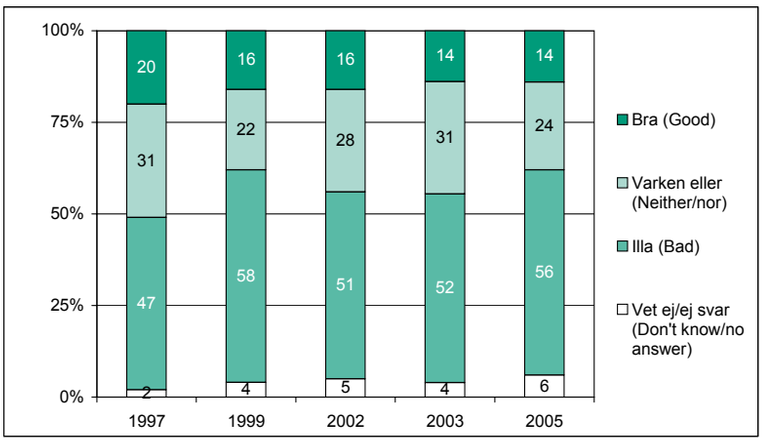

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.2 Diagram
Vi har ett enkelt skattesystem för företag, jämförelse mellan åren 1999-2005, procent

The tax system for businesses is simple, 1999-2005, percent

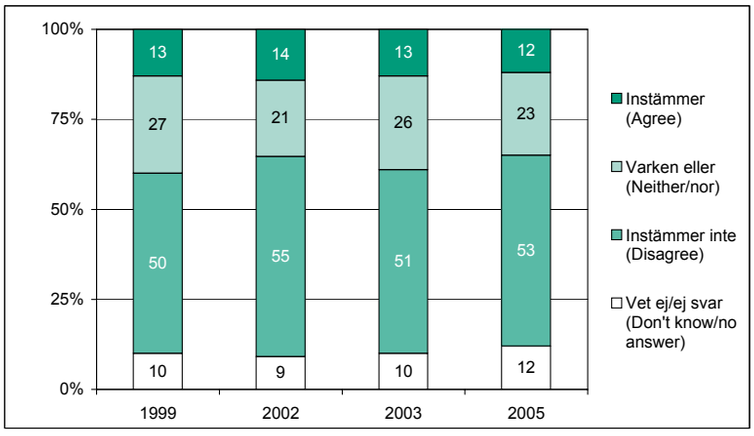

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.3 Diagram
Det är lätt för företag att deklarera och lämna uppgifter om olika skatter, jämförelse mellan 1999-2005, procent

It is easy for businesses to file tax returns and to file information on different taxes, 1999-2005, percent

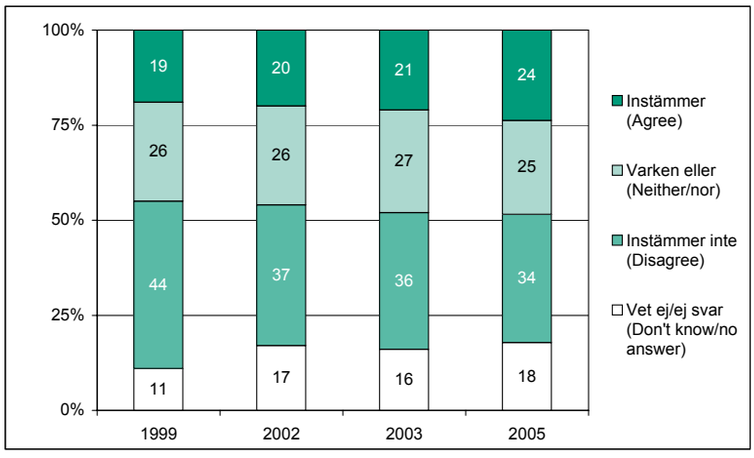

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.4 Diagram
Systemet med skattekonto är bra, jämförelse mellan 1999-2005, procent
The system with a tax account is good, 1999-2005, percent

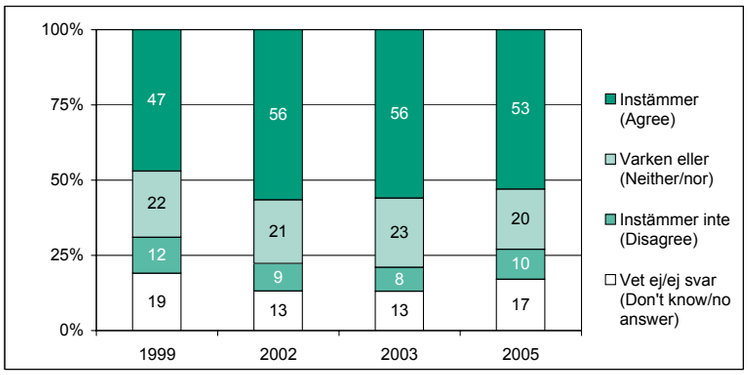

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.3 Broschyrer och blanketter

Skatteverkets broschyrer och blanketter får, totalt sett goda betyg av företagen. Enligt årets opinionsmätning är det endast 12 procent som inte tycker att Skatteverkets broschyrer och blanketter är bra (12.5 Diagram). En övervägande majoritet av företagen anser att Skatteverket skickar ut broschyrer och blanketter i god tid, att de är lätta att få tag på och att de innehåller den information man behöver. Likt tidigare undersökningar är det dock endast omkring vart tredje företag som instämmer i att Skatteverkets broschyrer och blanketter är begripliga. Vid 1999 års undersökning var företagarna ordentligt missnöjda med begripligheten hos Skatteverkets broschyrer och blanketters. Även om det är fler som inte har någon åsikt i undersökningarna sedan 1999, verkar det ändå som att begripligheten har blivit bättre. Och begripligheten är det mest betydelsefulla omdömet för att företagen ska uppfatta att broschyrerna och blanketterna totalt sett är bra.

12.4 Service i form av modern teknik

Sedan 1996 har Skatteverket haft två nya informationskanaler: en servicetelefon, 020-567 000, från vilken man kan beställa broschyrer och blanketter, och en hemsida, www.skatteverket.se, vars innehåll blivit alltmer omfattande med en mängd olika funktioner.

12.5 Diagram
Totalt sett är Skatteverkets broschyrer och blanketter bra, jämförelse mellan 1997-2005 för företagen, procent
The Tax Authority's brochures and forms are good overall, 1997-2005, business sector, percent

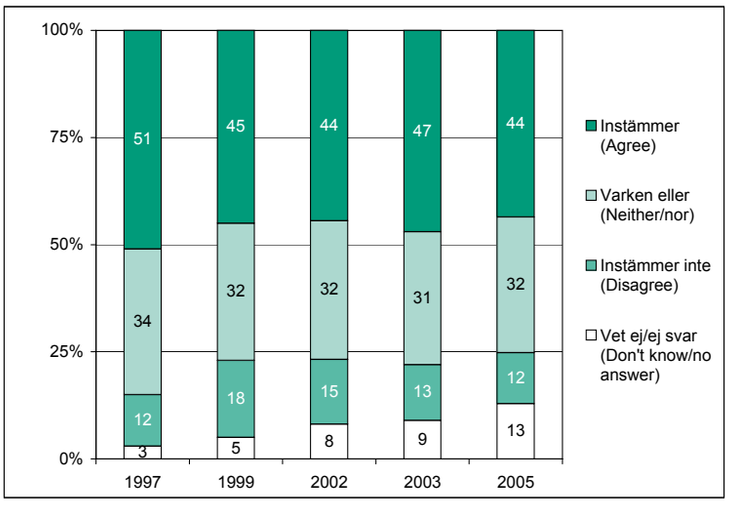

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.6 Diagram
Skatteverkets hemsida är bra, jämförelse mellan 1999-2005 för företag, procent
The Swedish Tax Agency's homepage is good, 1999-2005, business sector, percent

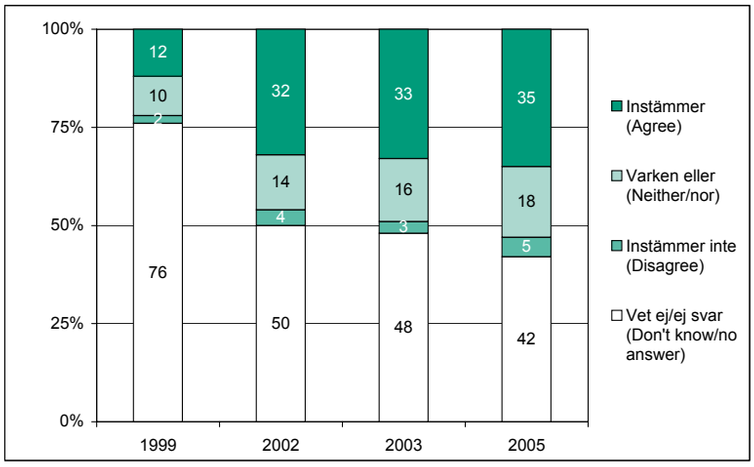

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

Fler och fler företag använder hemsidan, vilket bl.a. märks på att andelen utan åsikt om den sjunker, från 76 procent 1999 till 42 procent i den senaste undersökningen. Det är endast fem procent som inte tycker att hemsidan är bra (12.6 Diagram). När det gäller servicetelefonen saknar en överväldigande majoritet uppfattning. 20 procent anser att servicetelefonen är bra medan fem procent är av motsatt uppfattning.

12.5 Företagen och skattefusk

Jämfört med föregående mätning är andelen som svarat på frågan om skattefusk i det egna företaget mycket högre i år. Således är både andelen som instämmer respektive inte instämmer i att ett eventuellt skattefusk i ett företag i deras bransch skulle upptäckas av Skatteverket högre jämfört med 2003. Sett över åren verkar det som att förtroendet för Skatteverkets kontrollverksamhet har minskat hos företagen (12.7 Diagram). Det är också en majoritet av företagen som upplever att omfattningen av skattefusket total sett är ett allvarligt samhällsproblem (12.8 Diagram).

Det är få företag som uttryckligen anser att Skatteverket är bra på att bekämpa skattefusk bland företagen. Andelen utan uppfattning har emellertid varit hög vid varje mätning sedan 1999.

12.7 Diagram
Det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka ett skattefusk i ett företag som vårt, mot bakgrund av storlek, bransch, etc., jämförelse mellan 1997-2005, procent
It is likely, the tax authorities would discover tax evasion in a company like ours, considering size, type of business, etc., 1997-2005, percent

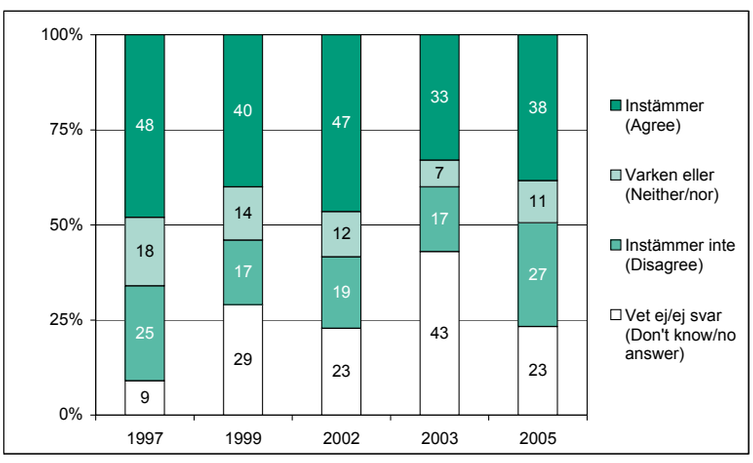

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.8 Diagram
Totalt sett är omfattningen på skattefusket ett allvarligt samhällsproblem, företagens åsikter under 1999-2005, procent
On the whole, the extent of tax evasion is a serious problem to society, business sector 1999-2005, percent

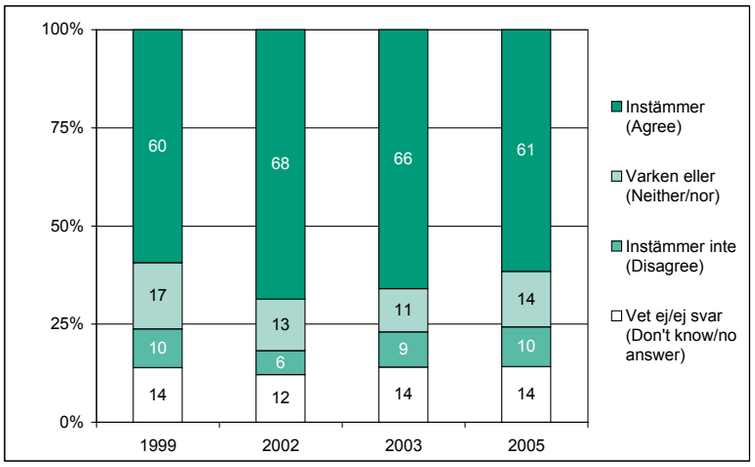

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.6 Synen på Skatteverkets sätt att arbeta

12.6.1 Tre av fyra företag i kontakt med Skatteverket

Likt föregående mätning har 75 procent av företagen varit i kontakt med Skatteverket under de senaste 12 månaderna[2]. De flesta företagen använder fortfarande i första hand telefonen för att kontakta Skatteverket (69 procent). Näst vanligast är att använda brev (52 procent).

Allt fler företag besöker Skatteverkets hemsida. 2005 besökte 54 procent av företagen Skatteverkets hemsida minst en gång, vilket är en ökning med 10 procentenheter jämfört med föregående mätning. 27 procent av företagen har använt servicetelefonen minst en gång för att ta kontakt med Skatteverket. Andelen kontakter via personligt besök uppgick till 18 procent. Bokförings- och revisionsbyråer samt stora företag har oftare kontakt med Skatteverket än andra grupper.

12.9 Diagram
Skatteverket är bra på att bekämpa skattefusket bland företagen, företagens egna åsikter under 1997-2005, procent
The Tax Authority is good at fighting tax evasion among businesses, 1997-2005, percent

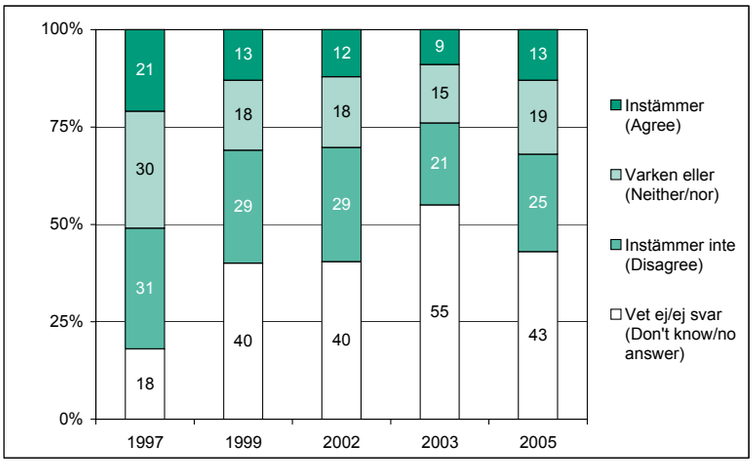

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

[2] *Kontakt omfattar telefon, brev, servicetelefon, personligt besök, Skatteverkets hemsida, e-post och fax.*

12.10 Diagram
Är du nöjd eller missnöjd med kontakterna med Skatteverket? företagens svar under 1999-2005, procent

Are you satisfied or dissatisfied with your contacts with the Tax Authority? business sector, 1999-2005, percent

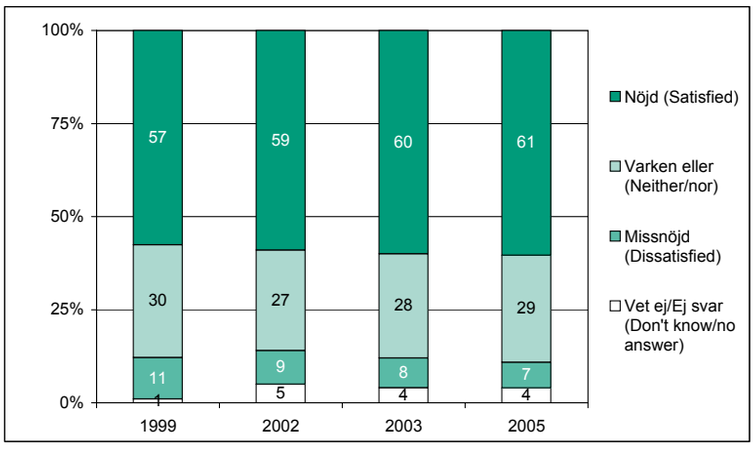

Anm: Beräknas på en bas som utgörs av de som har haft kontakt med Skatteverket.

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.6.2 En majoritet är nöjd med kontakten med Skatteverket

Om företagen är nöjda eller missnöjda med kontakten med Skatteverket kan ses som ett sammanfattande omdöme om Skatteverkets sätt att arbeta. I årets enkätundersökning uppger 61 procent av företagen att de är nöjda med kontakterna med Skatteverket. Endast 7 procent är missnöjda. Resultatet är i princip oförändrat jämfört med föregående undersökningar. Mest nöjda är bl.a. bokförings- och revisionsbyråer och företag som funnits i minst fem år.

12.6.3 Oförändrat högt förtroende för Skatteverket

Hälften av samtliga företag har enligt årets mätning förtroende för Skatteverket. Vart fjärde företag är neutralt och 10 procent saknar förtroende för Skatteverket. Resultatet har legat stabilt på denna nivå sedan 1999. Ett långsiktigt mål är att medborgare och företag har förtroende för Skatteverket. Förtroendet för Skatteverket tycks påverka viljan att göra rätt för sig. Därför anses förtroendet för Skatteverket vara det viktigaste kvalitetsområdet i Skatteverkets

12.11 Diagram
Totalt sett har jag förtroende för Skatteverket, företagens åsikter 1999-2005, procent

Overall I have confidence in the Tax Authority, business sector 1999-2005, percent

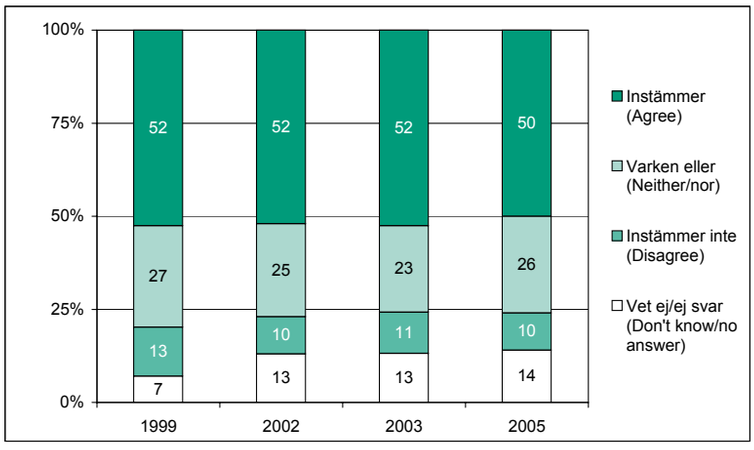

Anm: Beräknas på en bas som utgörs av samtliga respondenter.

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

12.12 Diagram
Totalt sett utför Skatteverket sina uppgifter på ett bra sätt 1999-2005, procent
The Tax Authority performs its duties in a satisfactory way 1999-2005, percent

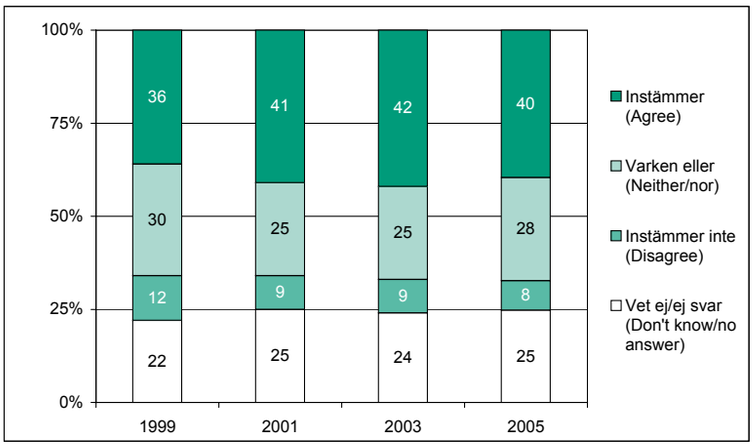

Anm: Beräknas på en bas som utgörs av samtliga respondenter.
Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

årliga opinionsmätningar. Årets regressionsanalys visar att frågor relaterade till rättvisa och tydlighet har störst inverkan på förtroendet för Skatteverket, följt av service, bemötande, våra attityder gentemot medborgarna och företag (ABC-attityderna) samt kontroll.

12.6.4 Hyfsat betyg för Skatteverkets sätt att arbeta

I det sammanfattande påståendet "totalt sett utför Skatteverket sin uppgift på ett bra sätt" instämmer 40 procent av företagen. Endast åtta procent är missnöjda med hur Skatteverket utför sitt jobb. En fjärdedel saknar uppfattning i frågan. Resultatet ligger i linje med tidigare mätningar. En något högre andel missnöjda ser man bl.a. hos bokförings- och revisionsbyråer samt företag med minst fem kontakter med Skatteverket.

12.6.5 Personalens attityder (ABC-attityder)

I årets regionenkät till företagen har det tillkommit tre nya påståenden som bl.a. har till syfte att belysa hur företagen upplever personalens attityder. Den mest negativa attityden är A där tjänstemännen är nedlåtande och misstänksamma. Attityd B innebär att tjänstemännen är reserverade och strikta och följer reglerna oavsett resultat. Attityd C, som är den mest önskvärda attityden, innebär att tjänstemännen är empatiska, hjälpsamma och positiva till medborgarna och företagen.

Enkätresultaten visar att en klar majoritet av företagen som haft kontakt med Skatteverket under de senaste 12 månaderna inte upplever att Skatteverkets personal är nedlåtande och misstänksam. Företagen upplever snarare (36 procent) att personalen är reserverad och strikt (attityd B) än nedlåtande och misstänksam. Attityd C, som är den mest önskade attityden, är den vanligaste attityden företagen möter. 45 procent av företagen tycker att Skatteverkets personal är empatisk, hjälpsam och positiv, 18 procent är av motsatt uppfattning. Årets regressionsanalys visar att det finns ett stort positivt samband mellan attityd C och förtroendet för Skatteverket. Attityderna A och B har ett negativt samband med förtroendet.

12.6.6 Återkommande svarsmönster

Företagsgrupper där det oftare finns flest nöjda är: nystartade företag (företag som funnits i högst två år), enskilda företag, tätortsföretag samt bokförings- och revisionsbyråer. Bokförings- och revisionsbyråer finns emellertid med bland de mest kritiska inom vissa områden. Stora företag (minst 50 anställda) samt företag där företagaren i huvudsak haft en uppväxt utanför Sverige är genomgående mest nöjda inom nästan samtliga områden.

Mindre nöjda företag finns bland aktiebolag (jämfört med HB och EF), företag med minst sex kontakter med Skatteverket under de senaste 12 månaderna, företag med ett ärende om företagets inkomstskatt samt storstadsföretagen.

12.6.7 Hur ser företagen på de olika kvalitetsområdena?

De kvalitetsområden som företagen är mest nöjda med är fortfarande bemötande och tillgänglighet samt de två övergripande områdena förtroendet för Skatteverket och hur Skatteverket utför sin uppgift på det hela taget. Jämfört med 1999 har andelen instämmande ökat inom samtliga områden, förutom området kontroll där andelen sjunkit från 54 procent till 35 procent. För kvalitetsområdet rättvisa har andelen instämmande i det närmaste varit konstant sedan 1999. Jämfört med åren 2002 och 2003 ser vi inga resultatförändringar förutom mycket marginella förbättringar inom vissa områden.

Bäst betyg för bemötandet

Bemötandet på det hela taget får bäst betyg jämfört med de övriga kvalitetsområdena. Hälften av företagen är nöjda med bemötandet och 10 procent är missnöjda. Tre påståenden inom bemötandet får bra betyg: personalen är trevlig, personalen är intresserad och empatisk och företagen får den hjälp de behöver. Vid det sistnämnda påståendet är andelen missnöjda dock ganska hög (16 procent). Resultatet blir sämre när det gäller att be om ursäkt när Skatteverket gjort något fel och vid påståendet Skatteverket uttrycker sig vänligt i sina brev.

Närmare hälften av företagen nöjda med tillgängligheten

Närmare hälften av företagen är nöjda och 12 procent missnöjda med tillgängligheten på det hela taget. Mest nöjda är företagen med telefon- och öppettiderna. Kritiska områden där betyget blir lägre är liksom tidigare år att komma fram på telefon och att få kontakt med rätt tjänsteman.

Snabb handläggning

Handläggningstiden får ett ganska bra betyg. En tredjedel av företagen tycker att Skatteverket har snabba handläggningar, medan 13 procent är av motsatt uppfattning. Vartannat företag tycker att de får snabba svar på sina frågor och vart femte företag tycker inte det. Resultatet blir sämre för påståendet ”Skatteverket blir snabbt klar med mina beslut”. I fråga om Skatteverket håller utlovade tider för svar och beslut samt om Skatteverket snabbt rättar begångna fel, är de flesta företag osäkra.

Personalen anses vara kunnig

När det gäller personalens sakkunskap tycker de flesta företag (41 procent) att personalen är kunnig och att de kan svara på deras frågor. De flesta företag upplever också att de kan lita på de svar/besked de får från Skatteverket. När det gäller om Skatteverket fattar korrekta beslut är en stor andel av företagen osäkra.

Personalens skriftspråk får sämre betyg

42 procent av företagen upplever att det är lätt att kommunicera med Skatteverket på det hela taget. De flesta företagen är mer nöjda med personalens talspråk än skriftspråk. Vart fjärde företag är missnöjd med skriftspråket. Företagen är även kritiska till hur Skatteverket motiverar sina beslut. Drygt 40 procent av företagen föredrar att Skatteverket använder telefon istället för brev när de kontaktar företagen, vart fjärde företag föredrar kommunikation via brev.

Bättre upplysning om företagens rättigheter önskvärt

Enligt 34 procent av företagen informerar Skatteverket totalt sett bra. Företagen upplever dock att Skatteverket informerar bra om deras skyldigheter och sämre om deras rättigheter. I fråga om företagen lätt kan få tag på den information de behöver är 34 procent nöjda och 13 procent missnöjda.

Stor osäkerhet i fråga om kontrollen

Vart tredje företag tycker att kontrollen fungerar bra totalt sett, endast sex procent tycker inte det. Hela 43 procent av företagen saknar uppfattning. När det gäller om Skatteverket är bra på att upptäcka skattefusk generellt sett saknar 57 procent av företagen en åsikt. Omkring en tredjedel av företagen tycker att det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka skattefusk i det egna företaget och lika många tror att konsekvenserna i så fall skulle bli allvarliga. Åtta procent av företagen tror inte att skattefusk skulle upptäckas i det egna företaget, och inte heller att konsekvenserna i så fall skulle bli allvarliga.

Närmare hälften av företagen saknar uppfattning i fråga om rättvisa

Rättvisa är liksom kontroll kvalitetsområden där andelen utan uppfattning är mycket höga. Närmare hälften av företagen saknar uppfattning i fråga om ifall Skatteverket

ger alla en rättvis och säker behandling. Drygt en fjärdedel av företagen instämmer och 13 procent instämmer inte i påståendet. Beträffande påståendena om Skatteverket behandlar alla rättvist och om Skatteverket har en enhetlig tolkning av skattelagarna är lika många företag nöjda som missnöjda (ca 19 procent). Närmare hälften av företagen har inte någon uppfattning.

Bokförings- och revisionsbyråer skiljer sig från övriga företag. Nästan var tredje bokförings- och revisionsbyrå tycker inte att Skatteverket behandlar alla rättvist och 40 procent tycker inte att Skatteverket har en enhetlig tolkning av skattelagarna.

12.5.8 Regionala jämförelser

Jämfört med 1999 års undersökning har företagens attityder till Skatteverket förbättrats inom många skatteregioner och skillnaderna mellan regionerna har minskat.

I förgående mätning hade Göteborg och Växjö bäst resultat i jämförelse med de övriga regionerna. I år hamnar Malmö på den första platsen tätt följd av Göteborg. Dessa två regioner uppvisar ofta bättre resultat än övriga regioner. Även Linköping och Växjö uppvisar en del resultat över genomsnittet. Stockholmsregionen uppvisar även i år sämre resultat jämfört med övriga regioner. Även Gävle och Västerås har jämförelsevis sämre resultat inom vissa områden. Företagen i Örebro återfinns både bland de nöjda och missnöjda grupperna.

Trots att resultaten generellt blivit bättre finns det ett antal delområden där samtliga regioner återigen redovisar dåliga resultat:

- Att få kontakt med rätt person.
- Det är enkelt att komma fram på telefon.
- Man får en ursäkt när fel begåtts av Skatteverket.
- Personalen använder ett enkelt och begripligt skriftspråk

12.13 Diagram
Jämförelse mellan de olika kvalitetsområdena 2005, Procent
Comparison between the overall mark for different quality areas 2005, Percent

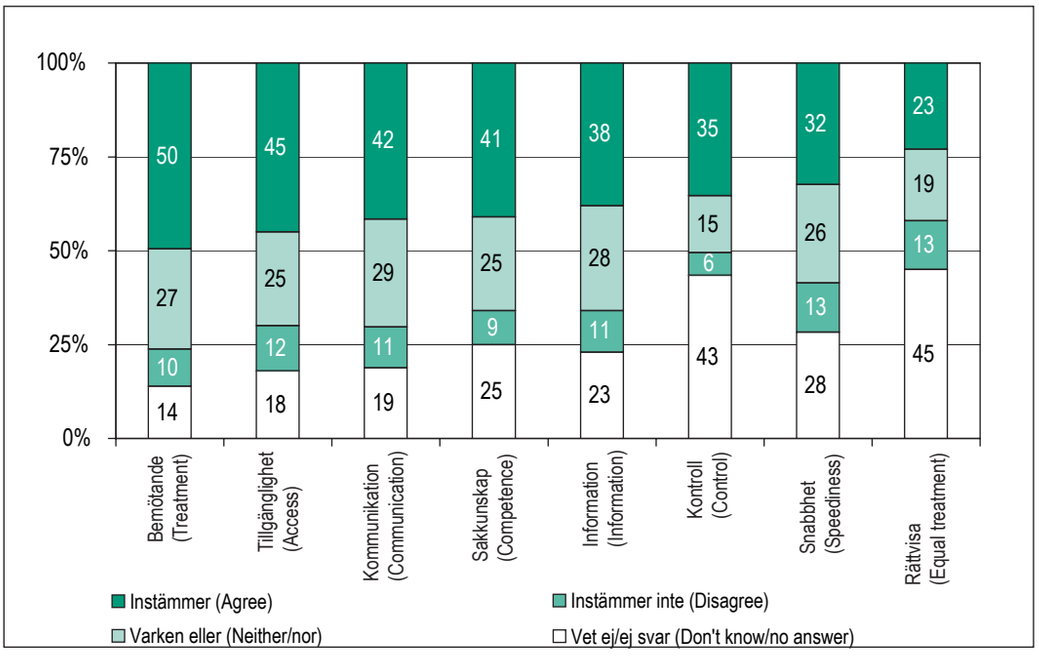

Anm: För mätningarna av tillgänglighet, bemötande, sakkunskap, snabbhet och kommunikation är basen de respondenter som varit i kontakt med Skatteverket. För mätningarna av information, kontroll och rättvisa är basen samtliga svarande.

Källa: Skatteverket, SKV Rapport 2006:2

Källor och lästips:

Företagens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll, SKV Rapport 2006:1

Företagens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta, SKV Rapport 2006:2

Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll, SKV Rapport 2005:7

Allmänhetens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta, SKV Rapport 2005:6

Service och kontroll – En fördjupad analys av skattebetalarnas attityder och värderingar, RSV Rapport 2000:2

N:o 47.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ny förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst; gifven Stockholms slott den 15 februari 1907.

Under åberopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga närlagda förslag till ny förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst jämte instruktion för taxeringsmyndigheterna.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Carl Swartz.

I och med att självdeklarationen infördes 1902 inträdde den skattskyldige som agerande part i skatteprocessen. Genom författningsändring 1907 avskaffades bevillningsberedningarna och taxeringskommittéerna och i stället skulle taxeringsarbetet i första instans skötas av taxeringsnämnder. Taxeringsnämnderna fungerade som ett beredningsorgan till prövningsnämnderna, vilkas uppgift var att överpröva alla taxeringar. Som det allmännas ombud i prövningsnämnden fungerade chefen för landskontoret, landkamreraren. I övrigt fanns inga andra tjänstemän anställda för granskningsarbetet. Landskontorets övriga tjänstemän ansågs emellertid på fritid böra medverka i taxeringsarbetet mot ersättning.

13 Administration av skattesystemet

13.1 Inledning

Skattesystemet berör alla invånare, företag och organisationer och nästan alla deltar i dess administration som deklaranter, uppgiftslämnare eller betalningsförmedlare. I detta kapitel beskrivs skatteadministrationens uppbyggnad, men perspektivet begränsas till statliga myndigheter.

Vanligtvis identifieras skatteadministrationen som ”Skatteförvaltningen”, vilken sedan den 1 januari 2004 består av en enda myndighet, Skatteverket. Skatteverket är fr.o.m. 1 januari 2006 organiserat med sju skatteregioner och ett huvudkontor i Solna. Skatteverket sysslar även med annat än skatter, t.ex. folkbokföring. Det finns å andra sidan flera myndigheter utanför Skatteverket som också svarar för viktiga beskattningsfunktioner, exempelvis Tullverket och kronofogdemyndigheterna. Som samlingsbeteckning på alla olika beskattningsfunktioner, utan hänsyn till vilken myndighet som svarar för dem, används i det följande skatteadministrationen.

Det finns emellertid dessutom ett antal funktioner som är nödvändiga för att upprätthålla skattesystemet, men som ligger utanför vad man normalt menar med skatteadministration, t.ex. de politiska instansernas arbete med utformning av skattepolitik och skattelagstiftning, liksom rättsväsendets befattning med skattemål och skattebrott.

I detta kapitel behandlas i nämnd ordning

- den politiska nivån (där skattepolitik och skattelagstiftning utformas)
- den egentliga skatteadministrationen
- rättsväsendet (som hanterar tvister, brott och straff)

13.2 Den politiska nivån

”Det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta” utövas av riksdagen. Inom riksdagen behandlas skattefrågor av skatteutskottet.

I några avseenden måste emellertid riksdagen underordna sig EU. Det gäller mervärdesskatten och de s.k. harmoniserade punktskatterna, där EU ställer vissa krav på hur reglerna ska vara utformade. Det är dock fortfarande riksdagen som beslutar om den konkreta utformningen även av dessa regler.

Det är regeringen som lägger fram de propositioner som riksdagen ska ta ställning till. Lagförslagen utarbetas inom regeringskansliet och när det gäller skattelagstiftning är det Finansdepartementets skatteavdelning som svarar för utformning av propositioner och förslag till lagtext. Dessa förslag grundar sig i sin tur ofta på mer eller mindre omfattande utredningar som publiceras som departementspromemorior (Ds), eller i skriftserien statens offentliga utredningar (SOU).

13.3 Skatteadministrationen

Som redan nämnts omfattar skatteadministrationen inte bara Skatteverkets verksamhet utan även t.ex. en stor del av kronofogdemyndigheternas arbete och Tullverkets uppbörd av moms, tullar m.m. vid import från länder utanför EU. Även Vägverkets uppbörd av fordonsskatt och tingsrätternas hantering av stämpelskatt kan räknas till skatteadministrationen. Ekonomistyrningsverkets arbete med inkomstredovisning och inkomstprognoser är uppgifter som i andra länder normalt utförs av de centrala skattemyndigheterna, vilket kan motivera att även detta arbete inräknas i skatteadministrationen.

13.3.1 Skatteverket och exekutionsväsendet

I och med enmyndighetsreformen i januari 2004 samlades det tidigare Riksskatteverket och dåvarande tio skattemyndigheter, i en enda myndighet, vilket innebär fördelar genom förenklad ärendesamordning, större flexibilitet, och bättre förutsättningar för enhetlig rättstillämpning etc. Den 1 januari

13.1 Tabell
Fast anställd personal i skatteförvaltningen och exekutionsväsendet per den 1 januari resp. år
Number of permanent employees January 1st at the Swedish Tax Agency and its regional authorities

	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2005	2006
Skatteverket, HK* *(Tax Agency Main Office)*	868	935	1 023	1 094	1 072	1 144	1 234	1 280	375
Varav IT-avdelningen *(IT)*	369	557	618	657	654	597	640	644	-
Varav övriga avd *(other)*	499	378	405	437	418	547	594	636	-
Verksamhetsstöd									1 029
Skatteregionerna *(Tax Regions)*	11 863	11 039	10 724	9 687	8 976	9 496	9 306	9 238	9 262
Kronofogdemyndigheterna *(Enforcement Authorities)*	2 880	2 888	2 878	2 753	2 596	2 516	2 473	2 426	2 422
Totalt *(total)*	**15 611**	**14 862**	**14 625**	**13 534**	**12 644**	**13 156**	**13 013**	**12 944**	**13 088**

*År 2004 inrättades Skatteverket, och siffrorna för 2004 avser Skatteverkets huvudkontor i Solna.
Källa: RSV:s årsredovisningar för 1993/94, 1997, 1998, och 2001-2003

2005 slogs de två nordligaste regionerna Luleå och Östersund ihop till en skatteregion, och fr.o.m. den 1 januari 2006 har regionernas antal minskats till sju.

Vid den nya myndigheten har inrättats en funktion med allmänt ombud som getts rätt att bl.a. överklaga verkets taxerings- och beskattningsbeslut. Tillsammans hade Skatteverket och exekutionsväsendet ca 13 000 anställda år 2006.

Skatteverket är central förvaltningsmyndighet för

- Beskattning
- Indrivning
- Folkbokföring
- Registrering av bouppteckningar

Omkring 50 procent av personalen på Skatteverkets huvudkontor arbetade vid ingången av 2005 inom IT-avdelningen, med verksamhet över hela landet. Sedan den 1 september 2005 består Skatteverkets huvudkontor av sex staber och tre avdelningar: Verksledningsstaben, Utvecklingsstaben, Personalstaben, IT-staben, Kommunikationsstaben och Säkerhetsstaben, samt rättsavdelningen, produktionsavdelningen och kronofogdeavdelningen. I övrigt består Skatteverket av sju skatteregioner med sina respektive kontor samt ett storföretagsskattekontor med enheter i Stockholm, Malmö och Göteborg. I samband med denna omorganisation har också en stödavdelning bildats, Verksamhetsstöd för skatt och kronofogdemyndigheten. Där ingår bl.a. den tidigare IT-avdelningen.

Skatteregionerna, dvs. den regionala skatteadministrationen, var från början en del av länsstyrelsen. År 1987 bildades 24 fristående länsskattemyndigheter, som 1991 slogs samman med de lokala skattemyndigheterna i länet till länsskattemyndigheter. Den 1 januari 1999 ombildades skattemyndigheterna till tio regionmyndigheter, en organisation som varade i fem år. Sedan den 1 januari 2004 ingår skatteregionerna i den nya centralorganisationen, Skatteverket. Den regionala struktur som tidigare följde länsgränserna har brutits. Inom varje region finns ett eller flera skattekontor, till vilka allmänhet och företag vänder sig i skatte- och folkbokföringsfrågor. Det är skattekontoren som svarar för den operativa verksamheten.

I skatteförvaltningen arbetade år 2005 omkring 10 500 personer. Operativa arbetsuppgifter (hantering av deklarationer och ärenden, service, kontroll etc.) svarade för nästan 2/3 av den samlade arbetstiden. Den resterande tredjedelen togs i anspråk av utbildning, drift, underhåll och utveckling av IT-systemen, samt andra stöd- och ledningsfunktioner.

Från 1992 fram till 2000 minskade antalet anställda på skattemyndigheterna och RSV på grund av rationaliseringar och anslagsminskningar med ca 2 900 personer. Samtidigt skedde en intern omfördelning av resurser från ren ärende- och deklarationshantering (s.k. grundhantering) till skattekontroll. Från och med 2001 har emellertid antalet anställda ökat något. De senaste åren har den tid som lagts ned på revision minskat, medan skrivbordskontrollerna ökat.

13.2 Tabell
Skatteförvaltningens personalresurser i årsarbetskrafter
Hours worked in the Tax Agency expressed as staff years

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Service *(service)*	680	672	646	637	686	729	736	751	695	705	735	778
Grundhantering *(Basic processing)*	2 566	1 996	1 597	1 494	1 504	1 356	1 255	1 248	990	966	964	1 534
Skrivbordskontroll *(Desk audits)*	1 641	2 177	2 232	2 108	1 851	1 644	1 707	1 869	2 063	1 902	2 092	1 688
Revision *(Field audits)*	1 367	1 482	1 485	1 463	1 329	1 115	975	959	967	959	964	954
Skattenämnd/process *(Tax disputes)*	165	164	172	183	182	188	182	186	193	200	222	193
Skattebrottsenheterna *(Tax Fraud Investigation Units)*						39	55	76				
Regionernas operativa beskattningsuppg (*Operational taxation at regional level*)	**6 419**	**6 491**	**6 132**	**5 885**	**5 552**	**5 071**	**4 910**	**5 089**	**4 908**	**4 732**	**4 977**	**5 147**
Folkbokföring *(Population registration)*	755	709	656	614	595	591	573	594	639	646	649	630
Fastighetstaxering *(Property valuation)*	233	263	344	197	206	157	196	159	198	372	208	288
Brottsbekämpning *(Crime combating)*									105	125	143	147
Registrering av bouppteckningar *(Estate inventory registration)*									107	104	109	104
Regionernas operativa uppgifter (*All operational tasks at regional level*)	**7 407**	**7 463**	**7 132**	**6 696**	**6 353**	**5 819**	**5 679**	**5 842**	**5957**	**5 979**	**6 086**	**6 316**
Administration *(Administrative functions)*	2 527	2 610	2 338	2 487	2 363	2 390	2 497	2 663	2 786	2 592	2 475	2 058
Totalt *(total)*	**9 934**	**10 073**	**9 470**	**9 183**	**8 716**	**8 209**	**8 176**	**8 505**	**8 743**	**8 571**	**8 561**	**8 374**
Huvudkontoret (skatteuppgifternas beräknade andel) *Main Office (tax administration's estimated share of total hours worked)*	810	859	866	874	890	900	942	916	940	988	1 025	1 069
Summa Skatteverket *(Total the Tax Agency)*	**10 744**	**10 932**	**10 336**	**10 057**	**9 606**	**9 109**	**9 118**	**9 421**	**9 683**	**9 559**	**9 586**	**9 443**

Anm: Årsarbetskraft (staff year) = 200 dagar (days) = 1 600 arbetstimmar (workhours)
Arbetstid på huvudkontoret, ingår till den del tiden beräknas belöpa på skatteförvaltningens verksamhet.
År 2002 blev brottsbekämpning och registrering av bouppteckningar egna verksamhetsgrenar

Källa: RSV:s årsredovisningar 1997-2005

Kronofogdemyndigheterna räknas inte till skatteförvaltningen utan utgör en särskild förvaltningsgren, med Skatteverket som chefsmyndighet. Kronofogdemyndigheterna har bl.a. till uppgift att driva in obetalda skatter och allmänna avgifter (allmänna mål) samt privaträttsliga fordringar (enskilda mål).

År 1988 slogs de tidigare 81 kronofogdemyndigheterna samman till 24 länsmyndigheter. Den 1 januari 1997 sammanfördes kronofogdemyndigheterna i tio regionala myndigheter organiserade under Skatteverket. För att få en mer flexibel och kostnadseffektiv verksamhet avvecklades de regionala kronofogdemyndigheterna och en rikstäckande Kronofogdemyndighet inrättades fr.o.m. den 1 juli 2006. Den nya Kronofogdemyndigheten är självständig men knuten till Skatteverket när det gäller IT-verksamhet, administrativa stödfunktioner och strategiska frågor. Kronofogdemyndigheten leds av rikskronofogden.

Sammantaget förbrukade Skatteverket och kronofogdemyndigheterna cirka 7,7 miljarder kronor år 2005. Beskattningsverksamheten står för nästan 80 procent av denna summa.

13.3 Tabell
Kronofogdemyndigheternas personalresurser i årsarbetskrafter
Hours of work at the Regional Enforcement Authorities expressed as staff years

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Förebyggande verksamhet *(Information)*	11	12	12	12	11	12	14	21	27	24	25	23
Summarisk process *(Injunctions to pay etc.)*	235	216	202	205	198	201	187	197	208	210	210	213
Indrivning *(Debt collection)*	1 688	1 671	1 611	1 806	1 777	1 810	1 709	1 659	1 517	1 525	1 501	1 481
Fastighetsförsäljning *(Sale of real estate)*	189	177	147	130	96	83	77	62	53	47	48	50
Konkurstillsyn *(Bankruptcy supervision)*	87	91	85	84	79	76	69	62	61	60	59	57
Skuldsanering *(Debt relief))*	32	63	68	73	58	58	60	67	57	50	50	52
Summa operativ verks. *(Total operative activity)*	**1 995**	**2 001**	**1 911**	**2 092**	**2 009**	**2 240**	**2 116**	**2 069**	**1 924**	**1 917**	**1 893**	**1 876**
Administration *(Administration)*	480	429	447	376	358	298	305	277	401	393	388	352
Egen utbildning *(Training)*	133	163	176	0	0	0	0	0	0	0	0	
Koncernövergripande *(Service-wide tasks)*	30	30	27	0	0	0	0	0	0	0	0	
Summa KFM *(Total)*	**2 637**	**2 622**	**2 560**	**2 468**	**2 367**	**2 538**	**2 421**	**2 346**	**2 325**	**2 310**	**2 281**	**2 228**

Anm: Årsarbetskraft (staff year) = 200 dagar (days) = 1 600 arbetstimmar (workhours)

Källa: Skatteverket, PLEX-systemet

13.4 Tabell
Skatteverkets och exekutionsväsendets anslagsutgifter, mnkr
Budget expenditure by the Tax Agency and the Enforcement Service, MSEK

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Skatteverket *(Tax Agency)*	4 689	4 610	4 367	4 506	4 923	4 808	..	5 007	5 193	5 479	5 638	5 791	5 985	6 109
varav folkbokföring *(population registration)*	438	424	421	379	394	381	..	424	439	464	469	488	503	487
varav fastighetstaxering *(property valuation)*	293	213	220	201	274	190	..	141	170	148	178	306	191	238
varav beskattning *(taxation)*	3 958	3 973	3 726	3 926	4 255	4 237	..	4 442	4 584	4 867	4 700	4681	4950	5059
varav brottsbekämpning *(crime combating)*											139	170	191	201
varav registrering av bouppteckningar *(estate inventory registration)*											152	148	150	123
Exekutionsväsendet *(The Enforcement Service)*	1 137	1 153	1 187	1 181	1 342	1 322	..	1 459	1535	1 518	1 544	1620	1672	1605
Allmänna Val *(General Elections)*	13	13	269	102	9	35	..	78	9	9	0	0	0	0
Övriga utgifter och inkomster, netto *(Other expenditure and income, net)*	543	32	61	-268	-181	-188	..	4	8	4	0	1	0	0
Totalt *(total)*	**6 382**	**5 808**	**5 884**	**5 521**	**6 093**	**5 977**	**6 096**	**6 548**	**6 745**	**7 011**	**7 182**	**7 412**	**7 657**	**7 714**

Anm: År 2002 blev brottsbekämpning och registrering av bouppteckningar egna verksamhetsgrenar.
* På grund av omläggning av årsredovisningen kan endast den totala anslagsutgiften för 1998 visas.

Källa: RSV:s årsredovisningar för 1993/94, 1997-2005.

13.5 Tabell
Tullverkets personalresurser i årsarbetskrafter, fördelning på olika processer
Customs service personnel resources, expressed as staff years, distribution between different processes

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Effektiv handel *(Effective trade)*	1 081	949	941	932	926	859	780	642
Gränsskydd *(Frontier protection)*	763	798	816	856	845	816	881	753
Övriga processer *(Other processes)*	547	572	509	488	516	530	540	542
Summa *(Total)*	**2 391**	**2 319**	**2 266**	**2 276**	**2 287**	**2 205**	**2 201**	**1 937**

Anm: Årsarbetskraft (staff year) = 200 dagar (days) = 1 600 arbetstimmar (workhours).
Källa: Tullverkets årsredovisningar 1998-2005

13.6 Tabell
Betalningar till Tullverket, mnkr
Revenue collected by Customs, MSEK

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Moms *(VAT)*	34 115	38 017	38 122	37 107	47 395	46 936	44 339	47 009	43 337	43 888
Tullmedel *(Customs duties)*	3 113	3 490	3 291	3 123	3 439	3 408	3 146	3 218	3 503	4 261
Övriga avgifter och skatter *(Other taxes and duties)*	185	309	356	367	250	231	203	222	266	196
Varav medel för andra myndigheters räkning *(Other revenue)*	827	855	66	24	26	23	25	26	20	16
Summa *(Total)*	**38 240**	**42 671**	**41 835**	**40 621**	**51 110**	**50 598**	**47 713**	**50 475**	**47 126**	**48 345**

Källa: Tullverkets årsredovisningar 1996-2005

13.3.2 Tullverket
Tullverket omorganiserades under 2004, varvid den tidigare regionala indelningen av verket upphörde. Den operativa verksamheten samt utvecklingsarbete och IT-stöd bedrivs vid nio olika kompetenscenter med nationellt ansvar i Stockholm, Göteborg, Malmö, Sundsvall och Luleå. År 2005 uppgick de sammanlagda årsarbetskrafterna till cirka 1 900. En av Tullverkets viktigaste uppgifter är att ta in tullar, mervärdesskatt samt andra skatter och avgifter. Efter initiativ från respektive generaldirektörer inleddes under 2004 ett samarbete mellan Skatteverket och Tullverket, i syfte att bl.a. effektivisera verksamheterna och förenkla för allmänhet och företag genom nya IT-tjänster.

Tullgränserna har flyttats i och med Sveriges inträde i EU. Betalningarna till Tullverket vid handel med ”tredje land” (länder utanför EU) uppgår till ca 48 miljarder kronor. Huvuddelen av moms och andra skatter inlevereras till den svenska staten medan tullavgifterna i huvudsak går till EU.

13.3.3 Tingsrätterna som beskattningsmyndigheter
Tingsrätterna utför administrativa beskattningsuppgifter när det gäller uttag av stämpelskatt vid fastighetsöverlåtelser m.m., där tingsrätterna medverkar i egenskap av inskrivningsmyndigheter och beviljar lagfarter. Då registreras de köpeskillingar som ligger till grund för skatten. Själva lagfartshandlingen utfärdas av Lantmäteriverket som också redovisar skatten. Betalning sker i allmänhet genom postförskott.

Tidigare svarade domstolarna även för registrering av bouppteckningar och arvsskatt men denna verksamhet fördes över från domstolsväsendet till skatteförvaltningen den 1 juli 2001.

13.3.4 Övriga myndigheter
Vägtrafikskatt betalas till Vägverket som också svarar för bilregistret. Skatteverket är dock central förvaltningsmyndighet och Skatteverkets regionkontor i Örebro är beskattningsmyndighet. Vägverket ansvarade också för att bygga och driva det tekniska systemet för uppbörd av den trängselskatt som infördes på försök i Stockholm under 2006.

Ekonomistyrningsverket, som inrättades den 1 juli 1998 genom en utbrytning av vissa av de uppgifter som tidigare ankommit på Riksrevisionen, medverkar i skattesystemet genom att svara för riksbokföringen som omfattar statens inkomster och utgifter. Ekonomistyrningsverket gör också prognoser över statens inkomster.

13.4 Rättsväsendet och skatterna[1]

Bortsett från tingsrätternas medverkan vid uttag av stämpelskatt avser rättsväsendets hantering av skatter dels tvister vid de allmänna förvaltningsdomstolarna (länsrätterna, kammarrätterna och Regeringsrätten), dels skattebrott (polis, åklagare, tingsrätterna, hovrätterna, Högsta domstolen samt kriminalvården).

13.4.1 Överklaganden

Om en skattebetalare är missnöjd med skatteverkets beslut om taxeringen är den normala gången att han begär omprövning hos verket. Om Skatteverket inte ändrar sitt beslut kan han överklaga till länsrätten och därefter till kammarrätten. I sista hand finns möjligheten att begära prövningstillstånd hos regeringsrätten.

Går länsrättens beslut Skatteverket emot kan verket överklaga hos kammarrätten och begära prövningstillstånd hos Regeringsrätten.

Den 1 januari 2004 inrättades ett allmänt ombud, som kan överklaga Skatteverkets beslut, samt överklaga till länsrätt, kammarrätt respektive Regeringsrätten.

Den skattskyldige respektive det allmänna ombudet har också möjlighet att få en rättsfråga bedömd i förväg genom s.k. förhandsbesked. Då vänder man sig till Skatterättsnämnden, som är en fristående myndighet, men vars kanslifunktioner sköts av Skatteverket. Förhandsbesked kan överklagas hos Regeringsrätten.

13.4.2 Skattebrott

Misstänker Skatteverket att en skattskyldig begått skattebrott anmäler man detta till åklagarmyndigheten. Sedan den 1 januari 2005 finns landets åklagare samlade i denna myndighet. Undantaget är Ekobrottsmyndigheten (EBM), som är en åklagarmyndighet som specialiserat sig på ekonomisk brottslighet, dit skattebrott räknas.

Åklagarna leder sedan utredningen, som normalt utförs av polisen. Vid EBM finns poliser som arbetar med ekonomisk brottslighet. Sedan 1998 finns det skattebrottsenheter vid skatteregionerna, där utredare arbetar med skattebrottsutredningar under åklagares ledning.

Liksom för andra brott är tingsrätten första instans, vars beslut kan överklagas till hovrätten. Högsta instans är Högsta domstolen.

När personer döms till fängelse för skattebrott kommer också kriminalvården med i bilden.

13.5 Vad kostar skatteadministrationen?

Skatter påverkar ekonomin på flera sätt. Bortser man från skatternas inverkan på utbud och efterfrågan i ekonomin kan den administrativa börda som skattesystemet lägger på skattebetalare, uppgiftslämnare och myndigheter delas upp på

- administrationskostnader (statliga myndigheter)
- fullgörandekostnader (skattebetalare och uppgiftslämnare)

Skattesystemets administrationskostnader motsvarar statens förvaltningsutgifter för beskattningen, varav merparten belöper på skatteförvaltningen. I samband med utvärderingen av skattereformen 1990/91 beräknades dessa administrationskostnader år 1992 till 4,7 miljarder kronor, varav 85 procent (4,0 miljarder kronor) belöpte på skatteförvaltningen och 7 procent på kronofogdemyndigheterna. Det motsvarade då ca 0,5 procent av skatteinkomsterna. Fullgörandekostnaderna beräknades i detta sammanhang till 9,3 miljarder kronor, vilket motsvarade ca 1 procent av skatteinkomsterna.

Ingen ny beräkning av motsvarande omfattning har gjorts sedan 1992. Det mesta tyder dock på att administrationskostnaderna i reala termer har minskat. Vad gäller övriga myndigheter har Tullverkets befattning med moms och punktskatter minskat sedan EU-inträdet 1995. Vidare har antalet skattemål i förvaltningsdomstolarna minskat påtagligt sedan början av 1990-talet, främst på grund av införandet av nuvarande mycket vidsträckta omprövningsrätt för Skatteverket. Polisens, åklagarväsendets, de allmänna domstolarnas och kriminalvårdens kostnader är marginella i sammanhanget, men inte heller här har det skett någon ökning av ärendevolymen som skulle kunna påverka den allmänna tendensen.

[1] *Till Rättsväsendet räknas egentligen också kronofogdemyndigheterna (jfr utgiftsområde 4 i statsbudgeten). Indrivning av skatter är emellertid en uppgift som i de flesta länder utförs av skattemyndigheterna själva. Det är därför rimligt att här betrakta den som en funktion som ingår i skatteadministrationen.*

13.7 Tabell
Skattesystemets administrationskostnader 1992, mnkr och procent
Administration costs of the tax system in 1992, MSEK and percent

	Belopp, mnkr Amount, MSEK	**Andel, %** Share, %
Skatteadministrationen *(The Tax administration)*		
Skatteförvaltningen *(Tax administration excl. pop. registration and real estate tax)*	4 009	84,9
Tullväsendet *(Customs)*	100	2,1
Kronofogdemyndigheterna *(The Enforcement Authorities)*	320	6,8
Rättsväsendet *(The legal system)*		
Förvaltningsdomstolarna *(The administrative Courts)*	175	3,7
Polisväsendet *(The Police)*	45	1
Åklagarväsendet *(Public Prosecution Auth.)*	30	0,6
Allmänna domstolar *(General Courts)*	27	0,6
Kriminalvård *(Correctional Treatment)*	15	0,3
Summa *(Total)*	**4 721**	**100**

Källa: Malmer, H., Persson A., Tengblad Å., Århundradets skattereform. Effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk, Fritzes 1994

Källor och lästips:

Ytterligare information om skatteadministrationens organisation, arbetsuppgifter, prestationer, bemanning och kostnader kan inhämtas ur årsredovisningarna som lämnas av alla statliga myndigheter senast 22 februari varje år, och andra publikationer som är specifika för respektive myndighet.

Årsredovisning för skatteförvaltningen och exekutionsväsendet (SKV 165), har utkommit sedan budgetåret 1993/94.

Flera publikationer och ytterligare information om skatteförvaltningen och exekutionsverket kan hämtas från Skatteverkets hemsida (www.skatteverket.se). Information om tullen finns på Tullverkets hemsida (www.tullverket.se).

202 — 1928. Nr 122. —

Formulär. *Bilaga.*

Litt. A.

Debetsedel N:o.....i Stockholms stad för år 19....

Taxeringsdistrikt . fol. .....

Kvarteret ..... *Huset N:o* .....

.....

.....

Bevillning av fast egendom samt av inkomst:

Av fastighet med ..... kr:s värde, (därav byggnadsvärde .....kr.) à ½ öre pr 100 kr. . . . . .

För inkomst av fast egendom, kapital och arbete: taxerad inkomst . . . . kr.

beskattningsbart belopp . . . . kr.

à 1 öre pr 10 kr. . . . . .

Inkomst- och förmögenhetsskatt:

taxerat belopp . . . . kr.

beskattningsbart belopp . . .. kr.

efter ..... % av skattens grundbelopp (se 11:e stycket å omstående sida) utgör densamma

Mantalspenningar: av ..... personer à 40 öre
av ..... personer à 20 öre

Prästerskapets till statsverket indragna tionde: . . . . . .

Sjukvårdsavgift 50 öre av man och 25 öre av kvinna, som erlägger mantalspenningar . . . .

Riddarhuskapitationsavgift (angående befrielse från denna avgift, se riddarhusordningen § 5 mom. 2 och 3) . . . . . .

Summa kronoutskylder

Olycksfallsförsäkringsavgift . . . . . .

Pensionsavgift { Grundavgift . . . . . / Tilläggsavgift . . . . . .

Lösen för denna debetsedel . . . . . .

Summa

Uppbördsstämma för inbetalning av vidstående belopp hålles å Stockholms stads ..... uppbördskontor .....

..... från och med den ..... till och med den ..... kl. .....

.....

Beloppet må betalas antingen kontant å uppbördskontoret **med företeende av debetsedeln** eller genom inbetalning å uppbördskommissariens i uppbördsdistriktet tjänstepostgirokonto N:o ..... eller ock medelst check eller postremissväxel allt i enlighet med de bestämmelser, som å omstående sida närmare angivas.

Skattskyldig erinras därom, att bevillningstaxeringens storlek är bestämmande för den kommunala beskattningen och att besvär över bevillningstaxeringen böra anföras i den ordning, som å omstående sida meddelas. Över kommunaldebetsedeln må besvär anföras allenast i det fall att däri upptagen avgift uträknats felaktigt eller eljest oriktigt påförts.

Stockholm i N. N. taxeringskontor.

N. N.

Taxeringskommissarie.

Å debetsedeln tecknas kvitto endast för under uppbördsstämman erlagda utskylder, och är kvittot ej gällande med mindre debetsedeln förses med Överståthållarämbetets kontrollstämpel.

Om kvitto för annorledes än å uppbördsstämman erlagda utskylder, se 9:e stycket å omstående sida.

KONTROLLSTÄMPEL

Denna debetsedels slutsumma kvitteras:

Stockholm i ..... uppbördskontoret den 19....

Först under 1928 blev det möjligt att betala sina kronoutskylder (statliga skatter) via postgiro. Tidigare hade all betalning måst ske kontant på uppbördsstämman.

14 Skatternas historia under 1900-talet

14.1 Inledning

Skattereformen 1991 kallas ofta för århundradets skattereform. Det är emellertid en beteckning som också passar på den skattereform som genomfördes nästan 90 år tidigare, nämligen införandet av den statliga progressiva inkomstskatten 1902.

Mellan dessa båda skattereformer har samhället och därmed skatterna förändrats till oigenkännlighet. Samtidigt som den samlade produktionen har mångdubblats tas en allt större andel av de samlade resurserna i anspråk för offentliga tjänster, socialförsäkringar och omfördelning. Skattekvoten har sålunda stigit från 8 procent vid sekelskiftet 1900 till över 50 procent vid millennieskiftet 2000.

Under samma tid har skatteadministrationen utvecklats från byråkratiskt hantverk till industri, där en stor del av arbetet utförs av datorer. Arbetet präglas i dag både av integration och en långtgående arbetsfördelning mellan olika kompetenser. Organisatoriskt gick utvecklingen under lång tid mot ökad splittring på olika myndigheter, men under de senaste trettio åren har den präglats av sammanslagning och integration.

Detta kapitel beskriver några huvuddrag i utvecklingen, särskilt samspelet mellan förändringar i skattesystemet och administrationen.

14.2 Utgångsläget

14.2.1 Skattesystemet

Vid slutet av 1800-talet kom det mesta av statens skatteinkomster från tullar och acciser (punktskatter), men grundskatter på jordbruket och en bevillning som baserades på inkomst och fastighetsinnehav var också viktiga inkomstkällor. Den kommunala beskattningen utgjordes främst av inkomst- och egendomsskatter, vilka stod i proportion till den statliga bevillningen.

Grundskatterna var den äldsta skatteformen och gick tillbaka till den tidiga medeltidens naturautskylder i form av ledung (skyldighet att bemanna och utrusta krigsskepp) och gästning (skyldighet att hysa och utspisa kungen och hans hird vid resor i landet). Dessa omvandlades snart till årliga skatter och kompletterades med nya pålagor, vilka under Gustav Vasas tid förtecknades i den s.k. jordeboken. Ännu på 1860-talet erlades grundskatterna delvis i natura (spannmål, smör, kött och järn), men 1869 beslöt riksdagen att ta ut hela skatten i pengar. Mantalspenningen var ursprungligen en krigsskatt som infördes 1625. Den skulle erläggas för varje person över 12 år och fanns kvar ända till 1938.

Bevillning betecknade ursprungligen sådana extraskatter som togs ut när kronan hade särskilda behov av inkomster, men även de blev med tiden permanenta skatter. Till skillnad från grundskatterna beslutades dock skatteuttaget från riksdag till riksdag och det fanns en stor uppfinningsrikedom när det gällde att finna nya skattekällor. År 1861 delades bevillningen upp i två huvudslag, nämligen skatt på fastighetsinkomster (beräknade till tre procent av taxeringsvärdet för jordbruksfastigheter och fem procent av taxeringsvärdet för övriga fastigheter) samt skatt på övriga inkomster. Skattesatsen bestämdes till en procent.

Vid slutet av 1800-talet var emellertid de indirekta skatterna statens viktigaste inkomstkälla. Tullar och punktskatter på brännvin och socker svarade för ca 3/4 av statens skatteinkomster. Viktigast var införseltullarna. Under intryck av den internationella utvecklingen hade tullarna sänkts från mitten av 1800-talet, men i slutet av århundradet medförde protektionistiska krav åter höjda tullar.

Vid sidan av tullar hade det från och till funnits punktskatter eller acciser på produktionen av olika varor. Vid sekelskiftet fanns det två sådana skatter, en på brännvin och en på socker. Tillverkningsskatten på brännvin tillkom år 1855, då det genomfördes en nykterhetsreform med udden riktad mot husbehovsbränningen.

Socknarna hade haft beskattningsrätt sedan 1817 och i samband med kommunreformen 1862 bestämdes att kommunalskatten skulle utgå i förhållande till vad som erlades i bevillning. Kommunalskatten var i sin tur bestämmande för den kommunala rösträtten.

14.1 Tabell
Skatter 1880-1900, tkr
Tax revenue 1880-1900, KSEK

	1880	1890	1900
Grundskatter *(Land tax)*	6 770	5 237	1 696
Mantalspengar *(Poll tax)*	644	663	750
Bevillning, fast egendom och inkomst *(Special taxes on real property and income)*	5 505	4 298	7 599
Bevillningsavg för särskilda förmåner *(Other special taxes)*	329	512	1 112
Stämpelmedel *(Stamp duty)*	3 212	3 526	6 606
Tullmedel *(Customs duties)*	27 622	42 463	57 360
Brännvinstillverkningsskatt *(Excise duty on liquor)*	15 209	15 841	20 414
Sockerskatt *(Excise duty on sugar)*	71	998	9 947
Summa statliga skatter *(Total state taxes)*	**59 362**	**73 538**	**105 484**
Kommunala skatter och utskylder *(Local income and property taxes)*	24 904	30 898	45 412
Kommunala brännvinsförsäljningsmedel *(Local sales taxes on liquor)*	4 481	5 707	10 310
Totala skatter *(Total taxes)*	**88 747**	**110 143**	**161 206**
BNP *(GDP)*	1 233 000	1 401 000	2 162 000
Skatt i % av BNP *(Tax as % of GDP)*	7,2%	7,9%	7,5%

Källa: Statistiska centralbyrån, SCB, Historisk statistik för Sverige, statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960

14.2.2 Skatteadministrationen

Alltsedan 1600-talet hade skatteförvaltningen baserats på landets territoriella indelning i län och fögderier. Inom länsstyrelserna, som tillkom 1634, uppstod ett landskansli och ett landskontor med landssekreterare och landskamrerare som chefer. Landskamreraren var i praktiken länets skattechef. Inom varje fögderi fanns en kronofogde och en häradsskrivare som hade ett gemensamt ansvar för att uppbära och redovisa skatteuppbörden till länsstyrelsen. I städerna fullgjorde länge magistraten dessa skyldigheter.

När bevillningen reformerades 1861 avskaffades den sedan 1810 existerande skyldigheten att deklarera eller lämna uppgifter till ledning för den egna taxeringen. I stället fick en bevillningsberedning i varje församling i uppdrag att föreslå hur mycket varje skattskyldig skulle betala. Förslaget fastställdes sedan av särskilda taxeringskommittéer.

Tullar har funnits i Sverige sedan medeltiden. Ett statligt Tullverk inrättades 1636 av Axel Oxenstierna. Ansvaret för tullväsendet låg länge omväxlande under kammarkollegiet eller kommerskollegium. Under 1700-talet och i början av 1800-talet var tullarna tidvis utarrenderade till ett privat bolag, Generaltullsocieteten. År 1824 inrättades Generaltullstyrelsen.

Punktskatterna, som länge enbart bestod av brännvinstillverkningsskatten, administrerades av en särskild kontrollbyrå inom Finansdepartementet.

För att hålla reda på kronans inkomster och utgifter inrättade Gustav Vasa på 1500-talet den s.k. räknekammaren, som sedan utvecklades till Kammarkollegium med Riksskattemästaren som chef. Karl XI avskaffade emellertid riksskattemästarämbetet och inrättade 1680 Statskontoret som det centrala organet för riksräkenskaperna (riksstaten), en funktion som Statskontoret behöll fram till början av 1900-talet.

14.3 Perioden 1900-1950

14.3.1 Skattesystemet

Skattefrågorna stod högt på den politiska dagordningen när 1800-talet närmade sig sitt slut. Arbetarna ville ha rösträtt och krävde att tullarna skulle avskaffas. Bönderna ville befrias från grundskatterna. Högern ville å sin sida avskaffa indelningsverket och ersätta den med en modern värnpliktsarmé. Den politiska kompromissen blev att grundskatter och indelningsverk avskaffades och en statlig progressiv inkomstskatt infördes 1902 för att finansiera den nya härordningen. Bevillningen behölls dock, eftersom den fortfarande

låg till grund för den kommunala beskattningen, men den förlorade i betydelse som inkomstkälla för staten.

I början av 1900-talet var tullar och acciser fortfarande statens viktigaste skattekällor, men inkomstskatten var den mest expansiva skattekällan. Under första världskriget höjdes skattesatsen och värnskatt tillkom för att finansiera upprustningen. Efter kriget avskaffades värnskatten, men det samlade skatteuttaget sjönk ändå inte till den tidigare nivån.

På 1920-talet reformerades den kommunala inkomstskatten i flera steg. Med 1928 års kommunalskattelag avskaffades de sista resterna av den gamla bevillningen.

Under andra världskriget infördes på nytt en värnskatt och inkomstskatterna skärptes. Nya punktskatter tillkom och en allmän varuskatt (omsättningsskatt) infördes. Efter kriget behölls de högre skattesatserna och värnskatten införlivades med inkomstskatten. Omsättningsskatten avskaffades däremot, men punktskatterna behölls och kompletterades med nya efter kriget.

14.2 Tabell
Skatter till stat, landsting och kommuner vissa perioder mellan 1906 och 1940, mnkr
State and local taxes certain periods between 1906 and 1940, MSEK

	Årligen Per annum			
	1906/10	**1916/20**	**1926/30**	**1936/40**
Inkomst och förmögenhetsskatt *(Income and wealth tax)*	28	419	161	443
Stämpelmedelsskatt *(Stamp duty)*	13	56	55	64
Automobilskattemedel *(Motor vehicle tax)*			39	108
Tullar och acciser *(Customs and excise duties)*	114	165	321	580
Övriga *(Other)*	3	9	6	5
Summa skatter till staten *(State taxes)*	**158**	**649**	**582**	**1 200**
Landstingsskatt, kommunalskatt och municipalskatt* *(Local income tax etc. to county councils and municipalities)*	75	282	373	522
Skatter till vägdistrikten *(Road taxes)*	10	20	33	32
Övriga skatter till kommuer o.d *(Other local taxes)*	11	17	15	19
Summa skatter till kommuner o.d. *(Local taxes)*	**96**	**319**	**421**	**573**
Summa skatter *(All taxes)*	**254**	**968**	**1 003**	**1 773**
BNP *(GDP)*	3 089	8 946	8 886	11 856
Skatt i procent av BNP *(Tax as % of GDP)*	8,2	10,8	11,3	15,0

* Inkl. kommunal skatt

Källa: SCB, Historisk statistik för Sverige, statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960

14.3 Tabell
Skatter till stat, landsting och kommuner åren 1940 och 1950, mnkr
State and local taxes 1940 and 1950, MSEK

	1940	**1950**
Inkomst och förmögenhetsskatt *(State income and wealth tax)*	750	2 610
Stämpelmedelsskatt *(Stamp duty)*	49	139
Automobilskattemedel *(Motor vehicle tax)*	30	472
Tullar och acciser *(Customs and excise duties)*	768	1 816
Övriga *(Other)*		5
Summa skatter till staten *(State taxes)*	**1 597**	**5 042**
Landstingsskatt, kommunalskatt och municipalskatt *(Income tax to county councils and municipalities)*	570	1 903
Skatter till vägdistrikten *(Road tax)*	36	0
Övriga skatter till kommuer o.d *(Other local taxes)*	18	26
Summa skatter till kommuner o.d. *(Local taxes)*	**624**	**1 929**
Summa skatter *(All taxes)*	**2 221**	**6 971**
Skatt i procent av BNP* *(Tax as % of GDP)*	14,8	21,0

* Skatt I procent av BNP beräknad utifrån Rodriguez E., Den svenska skattehistorien, s 108-109

Källa: SCB, Historisk statistik för Sverige, statistiska översiktstabeller, Stockholm 1960

14.3.2 Skatteadministrationen

Taxering

I samband med införandet av den progressiva inkomstskatten 1902 infördes också deklarationsplikt. Bevillningsberedningarna skulle inte längre föreslå taxeringar utan fatta beslut om taxering utifrån deklarationerna. Några år senare (1907) avskaffades bevillningsberedningarna och ersattes av taxeringsnämnder. Taxeringsnämndernas arbete skulle vara avslutat senast den 15 maj och därefter överprövade prövningsnämnderna, där landskamreraren var ordförande, alla taxeringar.

Taxeringsarbetet var främst inriktat på teknisk granskning, taxering efter normer (t.ex. fri bostad) och skönstaxering. Utredningarna var ofta bristfälliga och taxeringen av rörelseidkare präglades av stor osäkerhet. Först genom 1928 års taxeringsförordning, fick landskamreraren rätt att anlita person utanför länsstyrelsen som sakkunnigt biträde till taxeringsnämnd för granskning av en skattskyldigs bokföring.

1917 års uppbördsreform

Sedan 1600-talet hade debitering och uppbörd av skatt åvilat fögderiernas häradsskrivare och kronofogdar. I städerna fanns det stadskassörer och stadsbokhållare. Efter avslutad taxering upprättades uppbördsböcker och under våren året efter taxeringsåret hölls uppbördsstämmor då skatten skulle betalas.

År 1917 reformerades uppbördssystemet och postverket fick ta hand om uppbörden på landet. Skatten skulle nu betalas under två uppbördsterminer efter slutförd taxering (november och april). I samband med denna reform indelades landet i 119 fögderier och i varje fögderi fanns en häradsskrivare. Vid sidan av fögderierna fanns 70 magistratsstäder. Samtidigt avskaffades kronofogdeorganisationen och ansvaret för indrivningen överfördes på landsfiskaler (som också var polischefer och åklagare) och stadsfogdar.

1947 års uppbördsreform

Nästa stora uppbördsreform genomfördes 1947. Då övertog staten ansvaret för debitering och uppbörd av alla skatter och avgifter. Den stora nyheten var att preliminär skatt infördes. För löntagare skulle arbetsgivaren dra skatt på lön enligt särskild tabell (A-skatt). I övriga fall skulle den lokala skattemyndigheten debitera B- eller C-skatt.

Genom en ny fögderiindelning bestämdes antalet fögderier till 156 vartill kom 32 städer med egen uppbördsförvaltning. Fögderierna, dvs. de lokala skattemyndigheterna, fick ansvar för debitering och jämkning av preliminär skatt och vid länsstyrelsens folkbokföringsdetalj upprättades ett register som bestod av adressplåtar över fysiska och juridiska personer samt fastigheter i länet. Nu infördes också personnummer.

Punktskatter

De första punktskatterna (acciserna) administrerades av en särskild byrå inom finansdepartementet, men 1907 bröts byrån ut från finansdepartementet och bildade ett särskilt ämbetsverk, Kontrollstyrelsen. I samband med att nya punktskatter infördes byggdes Kontrollstyrelsen ut och för att stärka kontrollen inrättades 1950 distriktskontor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.

14.4 Perioden 1950-1975

14.4.1 Skattesystemet

Under efterkrigstiden steg skattetrycket successivt för att finansiera den offentliga sektorns allt större åtaganden. I förhållande till de krigförande länderna hade Sverige ett bra utgångsläge och det skulle dröja till 1960-talet innan skattetrycket i Sverige blev märkbart högre än i de flesta andra länder.

Även om inkomstskatten steg räckte den inte till för att täcka inkomstbehoven. Den indirekta beskattningen blev allt viktigare. Nya punktskatter tillkom och 1960 återinfördes omsättningsskatten. När omsättningsskatten infördes var skattesatsen fyra procent. Den 1 januari 1969 ersattes omsättningsskatten med en mervärdesskatt på tio procent. Två år senare höjdes skattesatsen till 15 procent.

Kännetecknande för utvecklingen efter kriget är också utbyggnaden av socialförsäkringssystemet. I takt med att det utvecklades, omvandlades frivilliga avgifter till obligatoriska egenavgifter. I samband med pensionsreformen 1960 organiserades socialförsäkringen så att den skulle finansieras genom (1) egenavgifter från egna företagare, (2) avgifter från arbetsgivare för anställdas försäkring och (3) bidrag från stat och kommun. Under hela 1960- och 1970-talen steg egen- och arbetsgivaravgifterna snabbt och stod för en betydande del av det höjda skattetrycket.

14.4 Tabell
Skattekvoten i Sverige och några andra europeiska länder 1925-2000, procent av BNP
Tax as percent of GDP in Sweden and some other European countries 1925-2000

	Sverige Sweden	Danmark Denmark	Norge Norway	Finland Finland	Storbritannien UK	Tyskland Germany
1925	16,0	19,6	20,9	21,6	22,6	17,8
1933	18,9	20,1	25,1	20,1	25,2	23,0
1950	21,0	19,8	-	27,8	33,1	30,1
1960	28,7	25,3	32,0	27,5	27,3	33,9
1970	39,8	40,4	34,9	32,5	37,0	32,9
1980	47,5	43,9	42,7	36,2	35,2	33,1
1990	53,6	47,1	41,8	44,7	35,9	32,6
2000	54,2	48,8	40,3	46,9	37,4	37,9

Källa: Rodriguez, Den svenska skattehistorien (1925-77) och OECD Revenue Statistics (2002)

14.5 Tabell
Skattekvoten och dess fördelning på skatteslag 1900-2000, procent av BNP
Taxes, distributed on type of tax, percent of GDP 1900-2000

	Direkta skatter Direct taxes	Indirekta skatter Indirect taxes	Socialförsäkringsavgifter Social security contributions	Summa Total
1900	2,7	4,9	0,0	7,7
1912	4,8	3,7	0,0	8,5
1924	6,7	4,0	0,3	10,9
1930	5,5	4,3	0,2	10,1
1940	9,4	5,4	0,3	15,1
1950	12,3	7,4	1,3	21,0
1960	14,7	10,0	3,6	28,3
1970	20,2	12,4	7,6	40,2
1980	21,9	13,7	14,4	50,0
1990	23,4	17,2	15,1	55,7
2000	22,3	15,1	15,1	52,6

Källa: Rodriguez, RRV, Statens Finanser, RSV

14.4.2 Skatteadministrationen

Taxeringsorganisationen

Med stigande skatter blev det viktigt att effektivisera taxeringsarbetet och inte minst skattekontrollen. Redan på 1920-talet diskuterade man att avskaffa taxeringsnämnderna och överföra taxeringsarbetet till heltidsanställda tjänstemän. Det ansågs emellertid för dyrt med hänsyn till den korta taxeringsperioden och tanken föll. Några år senare (1933) föreslogs inrättandet av en central Taxeringsinspektion med bl.a. taxeringsinspektörer för att utreda särskilt viktiga och komplicerade taxeringsfall. Även detta förslag avvisades av riksdagen som alltför vidlyftigt. Samordningen kunde klaras, menade man, genom återkommande landskamrerarmöten.

Successivt byggdes ändå landskontorens organisation upp och i början av 1950-talet var de indelade i en kameralsektion, en taxeringssektion och en uppbördssektion. År 1956 skapades den s.k. taxeringsassistentorganisationen. Taxeringsassistenterna placerades hos de lokala skattemyndigheterna och skulle biträda de särskilda taxeringsdistrikten för rörelseidkare. Taxeringsperioden förlängdes något till 30 juni och under övrig tid skulle taxeringsassistenterna utnyttjas för taxeringsrevision. På grund av bristande handledning blev det emellertid inte så mycket reviderat och på 1960-talet överfördes taxeringsassistenterna till länsstyrelserna och koncentrerades till en eller ett fåtal orter inom respektive län.

Central skatteförvaltning på 1960-talet

Under 1960-talet var den centrala skatteförvaltningen uppdelad på ett förhållandevis stort antal myndigheter. Uppgiften att

sammanställa statens inkomster och utgifter i riksredovisningen hade 1920 överförts från statskontoret till Riksräkenskapsverket, vilket år 1961 genom sammanslagning med Statens sakrevision ombildats till Riksrevisionsverket.

De äldsta centralmyndigheterna fanns inom indirekt skatt. Där svarade sedan 1824 Generaltullstyrelsen för tullväsendet och från 1907 administrerades punktskatterna av Kontrollstyrelsen.

Inom den direkta skattens område var de centrala myndigheterna av senare datum. År 1951 hade Riksskattenämnden inrättats för att samordna inkomsttaxering och taxeringskontroll. När omsättningsskatten, som var en indirekt skatt, infördes 1960 bildades en varuskattebyrå inom Riksskattenämnden, vilken ombildades till en mervärdesskattebyrå 1969.

Inom direkt skatt fanns dessutom en Mellankommunal prövningsnämnd, som hade inrättats i samband med kommunalskattelagens tillkomst 1928 för att pröva frågor som berörde flera län. När kupongskatt på vissa aktieutdelningar infördes 1943 inrättades ett Kupongskattekontor. År 1958 infördes sjömansskatt och då tillkom ett Sjömansskattekontor.

På uppbördsområdet hade den centrala uppbördsnämnden inrättats i samband med 1947 års uppbördsreform, med uppgift att bl.a. framställa preliminärskattetabeller och anvisningar för uppbördsarbetet i allmänhet.

Vid slutet av 1950-talet började man utreda införande av automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsorganisationen och 1963 beslutade riksdagen att så skulle ske. Detta var en av anledningarna till att Centrala uppbördsnämnden 1964 slogs samman med generalpoststyrelsens skattekontor och folkbokföringsbyrån inom statistiska centralbyrån och bildade Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden (CFU), som 1969 även blev central valmyndighet.

Det nybildade CFU fick ansvaret för att införa ADB inom folkbokförings- och uppbördsväsendet. Denna ADB-reform inleddes 1966 och var i stort sett genomförd vid årsskiftet 1967/68. År 1968 ersattes det tidigare folkbokföringsregistret med ett ADB-system.

Efter 1947 års reform hade 32 städer egen uppbördsförvaltning, men 1967 förstatligades dessa kommunala uppbördsverk. En enhetlig fögderiindelning infördes och antalet fögderier reducerades till 122. De lokala skattemyndigheterna, som dittills delats in i häradsskrivare på landet och kronokamrerare i städerna, blev nu bara lokala skattemyndigheter.

Vid införandet av socialförsäkringslagen 1960 bestämdes att Riksförsäkringsverket skulle vara pensionsmyndighet och också svara för uppbörd av socialförsäkringsavgifterna. Däremot skulle den lokala skattemyndigheten bestämma den pensionsgrundande inkomsten (PGI).

Riksskatteverket bildas

Förslag om att bilda ett centralt ämbetsverk på den direkta skattens område hade, som framgår ovan, väckts ett flertal gånger, men varje gång avvisats. År 1967 återkom landskontorsutredningen till frågan. Med motivet att underdeklaration nu hade fått en sådan omfattning att snara motåtgärder var nödvändiga, föreslog utredningen att skatteförvaltningen skulle skiljas från länsstyrelsen och bilda regionala skatteverk under vilka de lokala skattemyndigheterna (fögderierna) skulle lyda. För ledningen av skatteuppbörds- och folkbokföringsförvaltningen föreslogs inrättande av ett gemensamt ämbetsverk, Riksskattestyrelsen.

När det gällde inrättandet av regionala skatteverk gick meningarna starkt isär och något förslag lämnades aldrig till riksdagen. Däremot beslutade riksdagen att inrätta Riksskatteverket (RSV) den 1 januari 1971. Inom det nya verkets ram sammanfördes Riksskattenämnden, CFU, Kontrollstyrelsen samt Mellankommunala prövningsnämnden, Kupongskattekontoret och Sjömansskattekontoret.

Exekutionsväsendet

Den gamla kronofogdeorganisationen hade upphört vid uppbördsreformen 1917, varefter landsfiskaler och stadsfogdar hade svarat för indrivning.

År 1965 förstatligades polisväsendet och exekutionsväsendet organiserades om. Landet delades in i 81 kronofogdemyndigheter och administrationen delades upp på en centralmyndighet, länsstyrelserna och kronofogdemyndigheterna.

I samband med omorganisationen tillskapades Exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON), som tills vidare skulle fullgöra centralmyndighetens arbetsuppgifter. Den 1 juli 1973 övertog RSV samtliga EON:s arbetsuppgifter.

14.5 Perioden efter 1975

14.5.1 Skattesystemet

Skattesystemets utveckling under det senaste kvartsseklet behandlas utförligare i kapitel 1, avsnitt 1.6. Här ska därför bara de viktigaste dragen i utvecklingen nämnas.

Skatteuttaget fortsatte att stiga snabbt under 1970-talet. År 1970 uppgick skattekvoten till ca 40 procent, år 1977 hade den stigit till 53 procent varefter den föll något till 50 procent år 1980. Från omkring 1980 upphörde den trendmässiga ökningen av de offentliga utgifterna, men beroende på konjunkturutveckling m.m. har skattekvoten därefter varierat mellan 50 och 55 procent.

Den snabba ökningen av skattekvoten under 1970-talet berodde främst på ökade sociala avgifter, som till en del kan förklaras med övergången från en netto- till en bruttoprincip i sjukförsäkringen. I och med att ersättningarna sålunda gjordes skattepliktiga måste de höjas för att netto uppgå till samma belopp som tidigare. Samtidigt förbättrades förmånerna, kommunalskatterna höjdes, liksom mervärdesskatten.

Höga skattesatser i kombination med smala skattebaser, som bl.a. innebar en oenhetlig beskattning av olika inkomster, medförde olika former av skatteplanering. Detta skapade ett behov av att reformera beskattningen.

Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse, som innebar att värdet av den obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades. Det stora steget togs emellertid genom 1990-91 års skattereform, som innebar sänkta skattesatser som finansierades genom bredare skattebaser och höjda indirekta skatter. Några år senare reformerades företagsbeskattningen i syfte att göra den mer neutral med avseende på olika företagsformer.

14.5.2 Skatteadministrationen

Rationaliseringar och förenklingar

Från 1969 var ADB-systemet för länsstyrelsernas fastighets-, person- respektive skatteredovisning i full drift. Från början hade 12 IBM-maskiner och 8 DATASAAB D21-maskiner placerats ut på länsstyrelserna, men det visade sig snart dyrt med dubbla maskinsystem och redan 1970 ersattes IBM-maskinerna av nya maskiner från DATASAAB.

Under RSV:s ledning fortsatte rationaliseringen av andra delar av beskattningsverksamheten. Redan på 1950-talet hade man föreslagit en överföring av det egentliga taxeringsarbetet till heltidsanställda tjänstemän och en förlängd taxeringsperiod. När RSV och Statskontoret 1973 fick i uppdrag att utreda taxeringsorganisationen i första instans togs denna tanke upp igen och 1975 fattade riksdagen principbeslut om den s.k. RS-reformen (RS = Rationalisering av Skatteadministrationen), som bl.a. innebar att alla deklarationer skulle granskas av tjänstemän och taxeringsperioden förlängas till 30 november. Från mitten av 1970-talet genomfördes därför en omfattande nyrekrytering av tjänstemän.

RS-reformen innebar också en väsentlig utbyggnad av ADB-stödet. Våren 1977 inleddes installationen av centraldatorn i Solna och följande år började man installera bildskärmsterminaler och annan utrustning anslutna till det centrala skatteregistret. Åren 1979-80 utplacerades 21 länsdatorer på lika många länsstyrelser. Inledningsvis fanns det ca 680 terminaler anslutna till centraldatorn och omkring 590 registreringsutrustningar kopplade till 26 mindre datorer. Under 1980-talet skedde en successiv utbyggnad och i början av 1990-talet hade praktiskt taget varje tjänsteman en nätverksansluten dator på sitt skrivbord.

Frågan om exekutionsväsendets datorisering började utredas under senare delen av 1960-talet och en försöksverksamhet med ett riksdatasystem inom exekutionsväsendet (REX) inleddes i början av 1975 vid kronofogdemyndigheter i Södermanlands län. I början av 1980-talet då försöksdriften motsvarade mer än 50 procent av den exekutiva verksamheten beslutades att REX skulle genomföras vid samtliga kronofogdemyndigheter.

En annan rationaliseringsåtgärd var att skatteförvaltningen 1985 övertog uppbörd av arbetsgivaravgifter från Riksförsäkringsverket och denna uppbörd samordnades med preliminärskatteuppbörden (samordnad uppbörd). Vid 1987 års taxering infördes en förenklad självdeklaration där man inte längre behövde fylla i uppgifter om lön och pension som man fått kontrolluppgift på.

1991 års skattereform medförde möjligen en viss ytterligare förenkling för vanliga löntagare, men för företagen, särskilt mindre företag, blev nettoeffekten av denna reform och reformeringen av företags-

beskattningen några år senare en väsentligt mer komplicerad beskattning.

Sedan införandet av den första förenklade självdeklarationen vid 1987 års taxering hade kontrolluppgiftskyldigheten steg för steg utvidgats. Vid mitten av 1990-talet (1995 års taxering) var tiden mogen för införandet av en ny förenklad självdeklaration (där kontrolluppgiftsinformationen var förtryckt) som kunde användas av flertalet deklaranter.

På uppbördsområdet infördes 1998 ett skattekonto som omfattar de skatter som fastställs vid inkomsttaxeringen samt arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt. Skatterna debiteras var för sig, men inbetalningarna avräknas mot den totala debiteringen. Det går inte längre att skilja på inbetald moms eller inkomstskatt. Företagen var med i systemet från starten 1998 och löntagare och pensionärer fick sina skattekonton 1999.

"RSV-koncernen"

Sedan RSV bildats och EON införlivats i verket inträffade under lång tid inga större organisationsförändringar, bortsett från de förändringar av länsstyrelsernas och de lokala skattemyndigheternas inre organisation som föranleddes av RS-reformen.

Vid mitten av 1980-talet aktualiserades emellertid på nytt tankarna om en sammanhållen skatteförvaltning fristående från länsstyrelserna, som landskontorsutredningen varit inne på 1967. Denna gång gick det bättre och den 1 januari 1987 inrättades 24 länsskattemyndigheter bestående av länsstyrelsernas tidigare skatteavdelningar. De lokala skattemyndigheterna blev underställda länsskattemyndigheterna. Den 1 juli 1988 reducerades antalet kronofogdemyndigheter till 24 länsmyndigheter. Tillsammans med chefsmyndigheten RSV bildade länsskattemyndigheterna, de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna myndighetskoncern med omkring 15 000 anställda.

Nästa större organisatoriska förändring inträffade genom den s.k. SOL-90-reformen[1] den 1 januari 1991 då länsskattemyndigheterna och de lokala skattemyndigheterna slogs samman till skattemyndigheter. En grundtanke var att den operativa verksamheten skulle organiseras så att varje skattebetalare endast hade en kontaktpunkt med skatteförvaltningen, normalt det lokala skattekontoret. Det innebar bl.a. att verksamheten vid de tidigare mervärdeskatteenheterna, uppbördsenheterna, revisionsenheterna, taxerings- och besvärsenheterna flyttades över till de lokala skattekontoren, eller länsskattekontoret när det gäller större företag.

Denna omorganisation sammanföll i tiden med en taxeringsform som innebar att taxeringsnämnderna avskaffades från och med 1991 års taxering. I stället blev det skattemyndigheten som beslutade om taxering i första instans. Samtidigt fick skattemyndigheten möjlighet att ompröva sina beslut. Genom obligatorisk omprövning minskade antalet överklagade taxeringar vid länsrätterna betydligt.

Vidare övertog skattemyndigheterna folkbokföringen från kyrkan den 1 juli 1991. Den 1 juli 2001 överfördes ansvaret att planera och genomföra val och folkomröstningar från RSV till den nybildade Valmyndigheten.

14.6 Tabell
Antal anställda inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet
Number of employees in the Tax Administration and Enforcement Service

	1967/68	1983	1992	2003
Gamla centralmyndigheter / RSV *(Central Government Agencies / NTB*)*	475	1 006	868	1 174
Regional / lokal skatteförvaltning *(Regional and local tax authorities)*	8 251	10 649	11 863	9 371
Kronofogdemyndigheterna *(Regional and local enforcement authorities)*	2 639	2 853	2 880	2 500
Summa *(Total)*	**11 365**	**14 508**	**15 611**	**13 045**

* The National Tax Board (NTB) was formed in 1971 by the amalgamation of several central revenue agencies

Källa: 1967/68: Antal tjänster enl. statverkspropositionen, 1983 och senare, RSV:s årsredovisningar

[1] *SOL 90 utläses SkatteOrganisationen i Länen på 90-talet*

Regionalisering

Vid mitten av 1990-talet bestod ”RSV-koncernen” av sammanlagt 51 myndigheter. Länsmyndigheterna varierade starkt i storlek från över 2 000 anställda (SKM Stockholm) till ca 20 (KFM Gotland). Detta hindrade en effektiv styrning och i fråga om vissa uppgifter hade länsmyndigheterna inte tillräcklig bärkraft för en effektiv verksamhet.

Ett första steg mot en regionalisering togs när kronofogdemyndigheterna den 1 juli 1994 indelades i åtta samverksansområden, med en av de ingående kronofogdemyndigheterna utsedd till samordningsmyndighet för respektive område. Nästa steg togs den 1 januari 1997 när kronofogdemyndigheterna slogs samman till tio regionala myndigheter. Då hade riksdagen också, på förslag från RSV, beslutat att även skattemyndigheterna skulle slås samman till regionala skattemyndigheter, som territoriellt sammanfaller med kronofogdemyndigheterna. Från den 1 januari 1999 bestod ”RSV-koncernen” således av RSV, tio regionala skattemyndigheter och tio regionala kronofogdemyndigheter.

Från ingången av 2004 avvecklades Riksskatteverket (RSV) och de tidigare tio regionala skattemyndigheterna och istället bildades en ny för hela landet gemensam skattemyndighet, Skatteverket. Denna sammanslagning kommer att möjliggöra en omfördelning av arbetsuppgifter mellan regioner i landet som inte varit möjlig tidigare.

Ett år senare infördes en ny skattekontorsstruktur med 45 skattekontor och den 1 september 2005 infördes en ny organisation på Skatteverkets huvudkontor. En viktig del i omorganisationen var skapandet av en särskild organisation som ska tillhandahålla verksamhetsstöd för både Skatteverket och kronofogdemyndigheterna.

Från och med den 1 januari 2006 kommer de nuvarande nio skatteregionerna att bli sju. De nya regionerna blir Stockholmsregionen, Mälardalsregionen (nuvarande Västeråsregionen), Östra regionen (nuvarande Linköpingsregionen), Södra regionen (en sammanläggning av Malmö- och Växjöregionerna exklusive Hallans län), Västra regionen (nuvarande Göteborgsregionen inklusive Hallands län, Mittregionen (en sammanläggning av Örebro- och Gävleregionerna) samt Norrlandsregionen.

För att få en mer flexibel och kostnadseffektiv verksamhet avvecklades från och med den 1 juli 2006 de tio regionala kronofogdemyndigheterna och en ny rikstäckande Kronofogdemyndighet inrättades. Den nya Kronofogdemyndigheten ska vara självständig men knuten till Skatteverket när det gäller IT-verksamhet, administrativa stödfunktioner och strategiska frågor.

Källor och lästips:

Skattesystemet
RSV har utgivit flera mindre publikationer om skatternas och förvaltningens historia.

En kort översikt (6 sidor) är Svenska skatternas historia (RSV 107) författad av Stellan Dahlgren. Lite mer omfattande (25 sidor) är De svenska skatternas historia av Susanne Löwnertz (RSV 117). Båda behandlar i huvudsak skattesystemet och tiden före 1900.

Ett ekonomisk-historiskt perspektiv på skatternas utveckling under 1900-talet (1900–1977) ges i Enrique Rodriguez Den svenska skattehistorien (Liber Läromedel 1981).

Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet
Fram till 1970-talet
Ingen av ovanstående skrifter har mycket att säga om skatteadministrationen. En sådan beskrivning, med tonvikt på utvecklingen under 1900-talet finns i Skatter och skattekontroll, förutsättningar för en effektiv kontrollverksamhet (RSV Rapport 1983:1), där kapitel 1 ägnas åt skatter, skatteadministration och skattekontroll i ett historiskt perspektiv.
Här berörs även exekutionsväsendet som även behandlas i Sten Sjöholms Några glimtar ur exekutionsväsendets historia (RSV 909).

Fögderiförvaltningen i äldre tid behandlas i Bo Westerhults Kronofogde, Häradsskrivare, Länsman. Den Svenska fögderiförvaltningen 1810–1917 (Glerups).
Även Arvid Wannerdts Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler (RSV 710) är förvaltningsinriktad.

Efter 1970
Alltsedan RSV:s tillkomst 1971 har verket givit ut årsböcker eller häften som har haft karaktär av beskrivande förvaltningsberättelser:

- Riksskatteverkets årsbok (utgiven 1971–77)
- Riksskatteverkets årsberättelse (RSV 100, utgiven budgetåren 1977/78–1982/83)
- Riksskatteverkets verksamhetsberättelse (RSV 100, utgiven sedan 1983/84)

Sedan 1993/94 avger RSV dessutom en Årsredovisning för skatteförvaltningen och exekutionsväsendet.

Från 1979 har RSV vidare givit ut förvaltningstidningen RSV Info, som är en utomordentlig källa till information om skatteadministrationens utveckling de senaste 20 åren.

Statistik över exekutionsväsendets verksamhet finns i den årliga publikationen Kronofogdemyndigheternas verksamhet (RSV 914, utgiven sedan mitten av 1980-talet).

Med anledning av att inkomstdeklarationen funnits i 100 år gav RSV 2003 ut en jubileumsbok, Deklarationen 100 år (RSV 216). Artiklarna i boken belyser en del av de förändringar som skett under de 100 åren.

Avtal med Tyska Riket angående undvikande av dubbelbeskattning. Berlin den 25 april 1928.

Ratificerat av Sverige den 4 augusti 1928. Ratifikationerna utväxlade i Berlin den 14 augusti 1928.

(Tillämpningskungörelsen införd sid. 648.)

Avtal

mellan Konungariket Sverige och Tyska riket angående utjämnande av den in- och den utländska beskattningen, särskilt till undvikande av dubbelbeskattning, såvitt angår direkta skatter.

Konungariket Sverige och Tyska riket hava, för att utjämna den in- och den utländska beskattningen i de båda staterna, såvitt angår direkta skatter, särskilt för att undvika dubbelbeskattning, överenskommit att sluta avtal angående uppdelning av beskattningsrätten mellan de båda staterna med hänsyn till de olika skattekällorna.

För detta ändamål hava till fullmäktige utsetts av:

— — — — — — — — — — — — —

Abkommen

zwischen dem Deutschen Reich und dem Königreich Schweden zur Ausgleichung der in- und ausländischen Besteuerung, insbesondere zur Vermeidung der Doppelbesteuerung auf dem Gebiete der direkten Steuern.

Das Deutsche Reich und das Königreich Schweden sind, um auf dem Gebiete der direkten Steuern die in- und ausländische Besteuerung in den beiden Staaten auszugleichen, insbesondere die Doppelbesteuerung zu vermeiden, übereingekommen, ein Abkommen über die Aufteilung des Besteuerungsrechtes zwischen den beiden Staaten hinsichtlich der verschiedenen Steuerquellen abzuschliessen.

Zu diesem Zwecke haben zu Bevollmächtigten ernannt:

— — — — — — — — — — — — —

DUBBELBESKATTNINGSAVTAL

Det första svenska avtalet för undvikande av dubbelbeskattning ingicks 1928 med Tyska riket.
Avtalet tillämpades av Sverige gentemot Tyska Demokratiska Republiken (DDR) ända fram till 1984 trots att DDR inte avsåg sig bundet av avtal ingångna av Tyska riket.

Källa: Dahlman, Fredborg, Beskattning vid utlandsvistelse, 3:e uppl 1986, K. G. A. Sandström, Svenska Dubbelbeskattningsavtal, 1949).

15 Svenska skatter i internationell jämförelse

15.1 Inledning

I detta kapitel jämförs skatterna i Sverige med skatterna i övriga länder inom EU och OECD. Vid jämförelser av olika länders skatter och avgifter är det viktigt att veta att det kan förekomma skillnader mellan länderna i definitionerna av motsvarande begrepp. Även om en rad internationella organisationer, däribland OECD och EU, har utarbetat och samordnat klassifikationer och system för att göra statistiken mer jämförbar bör försiktighet iakttas vid jämförelser. Detta med hänsyn tagen till de olikheter i regelsystem, avgränsning av redovisad grupp, periodisering och kvalitet i statistiken som förekommer mellan länderna.

15.2 Jämförelser av BNP

15.2.1 PPP tar bort skillnaden i prisnivåer

Vid internationella jämförelser används ofta bruttonationalprodukten (BNP), det samlade värdet av produktionen av ett lands varor och tjänster, för att t.ex. beskriva levnadsstandarden i olika länder.

Växelkurserna bestäms huvudsakligen av utbudet av och efterfrågan på de valutor som krävs för de olika ländernas handelsförbindelser samt deras politiska och ekonomiska situation. När växelkurserna används som omräkningstal, kommer uppgifterna inte enbart att återspegla skillnader i värdet av den samlade produktionen utan också skillnader i ländernas prisnivåer. Ett sätt att komma förbi detta problem är att använda s.k. köpkraftsparitetstal (PPP, purchasing power parities). Paritetstalen anger det antal enheter av varje valuta som ger samma köpkraft, dvs. samma mängd varor och tjänster oavsett prisnivån i respektive land. Talen bygger på återkommande prisundersökningar av jämförbara och representativa varor och tjänster. Det är värt att nämna att skillnaderna mellan olika länder brukar minska när BNP per capita (invånare) mäts i köpkraftspariteter istället för någon valuta enligt växelkurserna. Sverige kommer år 2003, i BNP per capita mätt i PPP, på 14:e plats i en rangordning av 30 OECD-länder. De tre länderna i topp är desamma som 2002, nämligen Luxemburg, USA och Norge. Danmark återfinns på sjätte plats och Finland på 15:e plats. Om man inte tar hänsyn till ländernas prisnivåer utan enbart rangordnar efter BNP per invånare i löpande priser hamnar Sverige på nionde plats liksom 2002.

BNP-volymindex

I 15.2 Tabell redovisas BNP-volymindex per innevånare i köpkraftsparitetstal. Indextalen för respektive år visar hur olika länder förhåller sig till genomsnittet för hela OECD vad gäller volymen av producerade varor och tjänster baserat på PPP-konverterade data. I en toppklass för sig när det gäller BNP-volymindex i köpkraftspariteter per invånare ligger Luxemburg. Även Norge och USA ligger högt över genomsnittet men ändå långt under Luxemburg. Sveriges BNP-volymindex mätt i PPP ökade mellan 1995 och 2000 och har därefter legat på en jämn nivå, ca. 10 enheter över genomsnittet. På ungefär samma nivå ligger Australien, Belgien och Storbritannien. Störst minskning i absoluta tal sedan 1995 uppvisar Japan (- 10 enheter) medan Luxemburg redovisar den största ökningen i absoluta tal (+ 59 enheter) och Irland den största ökningen procentuellt (+ 43 procent).

15.1 Tabell
BNP i OECD-länderna
GDP in the OECD-countries

	BNP i löpande priser och växelkurser, miljarder $ GDP at current prices and exchange rates, billion $		Årlig genomsnittlig BNP-ökning i % ** Annual average increase of GDP in %	BNP per invånare 2003 i löpande priser, $ GDP per capita at current prices, $		Antal invånare, tusental Population, thousands
				löpande växelkurs current exchange rate	köpkraftsparitet current PPPs	
	2003	2004	2003-2004			2003
Australien *(Australia)*	527	639*	3,0	26 400	30 100	19 881
Belgien *(Belgium)*	304	352	2,9	29 300	29 500	10 372
Danmark *(Denmark)*	211	241	2,4	39 300	30 700	5 387
Finland *(Finland)*	162	186	3,7	31 000	28 500	5 213
Frankrike *(France)* ***	1 789	2 047	2,3	28 600	27 800	59 768
Grekland *(Greece)*	173	205	4,2	15 700	20 300	11 036
Irland *(Ireland)*	152	182*	4,9	38 100	33 200	3 953
Island *(Iceland)*	10	12	5,2	36 500	29 700	289
Italien *(Italy)*	1 468	1 678	1,2	25 300	26 600	57 478
Japan *(Japan)*	4 291	4 666*	2,7	33 700	28 400	127 619
Kanada *(Canada)*	857	979*	2,9	27 100	30 500	31 630
Korea *(Korea)*	608	680	4,6	12 600	19 200	47 925
Luxemburg *(Luxembourg)*	27	32	4,5	60 100	53 800	452
Mexiko *(Mexico)*	639	676	4,4	6 100	9 500	102 708
Nederländerna *(Netherlands)*	513	579	1,4	31 600	30 300	16 224
Norge *(Norway)*	221	250	2,9	48 300	37 000	4 564
Nya Zeeland *(New Zealand)*	80	99*	4,4	19 800	23 200	4 009
Polen *(Poland)*	210	242	5,3	5 500	11 500	38 195
Portugal *(Portugal)*	147	168	1,0	14 100	18 700	10 449
Schweiz *(Switzerland)*	322	357*	1,7	43 500	32 500	7 343
Slovakien *(Slovak Republic)*	33	41	5,5	6 100	13 100	5 380
Spanien *(Spain)*	881	1 040	3,1	20 600	24 500	41 874
Storbritannien *(UK)*	1 798	2 125	3,1	30 200	29 800	59 554
Sverige *(Sweden)*	**302**	**346**	**3,6**	**33 700**	**28 900**	**8 958**
Tjeckien *(Czech Republic)*	90	107	4,6	8 900	17 200	10 202
Turkiet *(Turkey)****	240	302	8,9	3 400	6 900	70 712
Tyskland *(Germany)*	2 443	2 741	1,6	29 100	27 100	82 502
Ungern *(Hungary)*	82	100	4,2	8 200	15 200	10 124
USA	10 951	11 679	4,4	37 600	37 600	291 049
Österrike *(Austria)*	255	292	2,2	31 400	30 600	8 067
OECD-Total *****	**29 786**	**33 043***	**3,4**	**25 700**	**26 300**	**1 152 917**
EU15	**10 626**	**12 214***	**2,3**	**27 500**	**27 300**	**381 287**

* OECD: s uppskattning

** Varierande basår, BNP-volymökning

*** Data inkluderar territorier i andra delar av världen

**** Landet använder fortfarande SNA 68 (gamla beräkningsmetoden av BNP) vilket kan medföra lägre BNP siffror vilket försvårar jämförbarheten mellan länder med olika definitioner

***** OECD-Total inkluderar 30 länder

Källa: OECD (2005), National Accounts och Main Economic Indicators, OECD Quarterly Labour Force Statistics (2004:4)

15.2 Tabell
BNP-volymindex i köpkraftspariteter per invånare, 100 = genomsnitt för OECD
Per capita volume indices for GDP in purchasing power parities, 100 = OECD average

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Australien *(Australia)*	109	107	108	112	114	113	113
Belgien *(Belgium)*	113	109	112	114	114	113	112
Danmark *(Denmark)*	119	118	120	118	117	116	118
Finland *(Finland)*	98	106	109	109	107	107	107
Frankrike *(France)***	104	106	109	109	108	105	104
Grekland *(Greece)*	66	67	70	75	78	78	80
Irland *(Ireland)*	93	118	123	129	130	131	133
Island *(Iceland)*	115	117	119	118	117	121	123
Italien *(Italy)*	104	104	104	107	104	101	98
Japan *(Japan)*	117	109	109	106	106	107	107
Kanada *(Canada)*	118	119	117	115	115	115	115
Korea *(Korea)*	70	71	70	72	73	75	75
Luxemburg *(Luxembourg)*	174	203	203	214	226	228	233
Mexiko *(Mexico)*	35	38	37	37	36	37	37
Nederländerna *(Netherlands)*	110	113	118	122	121	119	118
Norge *(Norway)****	121	150	151	143	141	147	149
Nya Zeeland *(New Zealand)*	87	85	86	86	87	88	87
Polen *(Poland)*	36	43	44	44	44	45	44
Portugal *(Portugal)*	71	72	73	77	70	69	68
Schweiz *(Switzerland)*	132	125	124	128	128	127	126
Slovakien *(Slovak Republic)*	-	45	47	50	50	51	53
Spanien *(Spain)*	79	85	88	93	94	93	94
Storbritannien *(UK)*	96	106	110	113	112	111	110
Sverige *(Sweden)*	**103**	**112**	**111**	**111**	**112**	**112**	**112**
Tjeckien *(Czech Republic)*	64	62	64	65	66	67	69
Turkiet *(Turkey)**	29	28	25	25	26	27	28
Tyskland *(Germany)*	111	104	105	106	105	104	103
Ungern *(Hungary)*	47	50	54	57	57	58	59
USA	144	145	143	141	142	143	144
Österrike *(Austria)*	111	117	118	117	117	117	116
OECD 30	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
EU-15	**100**	**102**	**104**	**107**	**105**	**104**	**103**

Anm: Volymindex per invånare är inte tillräckligt exakta för att kunna rangordnas. De kan användas för att gruppera länder

* Landet använder fortfarande SNA 1968

** Data inkluderar territorier i andra delar av världen

*** Detta index är för det mesta konsistent med BNP-tillväxten. Den konsistensen kan dock gå förlorad vid kraftiga svängningar i relativpriser mellan åren. Så är fallet för oljeexportören Norge pga. kraftiga prisfall på olja 1998 och tredubbling av priserna 2000

Källa: OECD, Main Economic Indicators, June 2006

15.3 Skattekvoten

15.3.1 Skattekvoten inget entydigt mått

Ett vanligt sätt att beskriva och jämföra skattesystem är att relatera de sammanlagda skatterna och avgifterna till BNP. Denna skattekvot är ett översiktligt mått på hur stor andel av BNP som de sammanlagda skatterna tar i anspråk och kan tjäna som utgångspunkt för djupare studier av skattestrukturen i olika länder.

Det ska påpekas att skattekvoten inte är ett entydigt mått på det som brukar kallas ”skattetrycket”. Skillnader i olika länders skattekvot kan bl.a. bero på olika tekniska lösningar för välfärdssystemen. I Sverige är t.ex. många transfereringar beskattade, medan bidragen i flera andra länder är obeskattade eller ges i form av avdrag på

inkomsten vid taxeringen. Bidragstagarna kan i båda fallen erhålla en likvärdig förmån, men skattekvoten blir högre i det första fallet och lägre i det andra fallet.

En annan aspekt är i vilken utsträckning välfärdssystemen i olika länder byggs upp genom avtal mellan arbetsgivare och anställda. De lagstadgade socialavgifterna, som dominerar i Sverige, ingår som en del i skattekvoten, men så är inte fallet med sådana avgifter som tas ut efter avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Vidare gäller att länder med ungefär samma skattekvot kan skilja sig åt vad gäller skatteslag, skattesatser och skattebaser eller definiera skattebaserna på olika sätt. Det är inte heller säkert, som vi sett i tidigare kapitel, att de debiterade skatterna faktiskt blir betalda.

En annan faktor som påverkar skattekvoten är omfattningen av skatteundandragandet och den svarta sektorn. Beräkningar av den svarta sektorn brukar ingå i BNP-beräkningen.

Det är sålunda nödvändigt att bryta ned den totala skattekvoten i olika komponenter, som speglar klassificeringen av skatterna efter exempelvis ekonomisk funktion. En sådan nedbrytning görs exempelvis i rapporteringen från EU:s statistiska kontor Eurostat.

Påverkan av den förändrade BNP-definitionen på skattekvoten

Den omläggning av nationalräkenskaperna (till 95 ESA) som EU-länderna är skyldiga att göra påverkar både täljaren (skatteinkomsterna) och nämnaren (BNP-måttet) vid beräkning av skattekvoten. BNP-måtten för 1997 ökade med mellan 0,8 procent (Belgien) och 7,7 procent (Korea). För Sveriges del ökade BNP med 3,8 procent. Resultatet blir minskande skattekvoter. Danmark är ett tydligt exempel på det; effekten av BNP-omläggningen var att BNP ökade med 5,0 procent och skattekvoten minskade med 2,5 procentenheter. Jämförelser mellan länder som genomfört/ännu inte genomfört omläggningen av nationalräkenskaperna försvåras självfallet, likaså studier av utvecklingen av skattekvoten över tiden. Omläggningen omfattar åren fr.o.m. 1993. I 2005 års upplaga av OECD:s Revenue Statistics är Turkiet det enda land som ännu inte har gått över till 95 ESA.

Skattekvoten i dag

I 15.3 Tabell redovisas skattekvoterna i OECD-länderna år 1975-2004. Sverige är det enda landet med en skattekvot över 50 procent. Skattekvoten i Sverige var 50,7 procent 2004 (50,6 2003), vilket kan jämföras med EU-genomsnittet på 40,5 procent och OECD-genomsnittet på 36,3 procent 2003. Den näst högsta skattekvoten har Danmark (49,6 procent 2004) medan Finland, Norge och Belgien har skattekvoter runt 44-45 procent. Sverige tillhör de länder där skattekvoten ökat mest mellan 1975 och 2003. Den största ökningen har dock skett i Italien, Turkiet, Spanien och Portugal. Mexiko har den lägsta skattekvoten i OECD, 18,5 procent 2004. Med undantag för Korea, USA och Schweiz (med skattekvoter mellan 20 och 30 procent) ligger resten av OECD-ländernas skattekvoter ganska jämnt fördelade i spannet 30 till 50 procent.

Skattekvoten minskar något

Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, EU och OECD mellan 1965 och 2003 framgår av 15.4 Diagram. De genomsnittliga skattekvoterna för EU respektive OECD avser samtliga medlemsländer 2003.

Mellan 1970 och 1980 ökade Sveriges skattekvot kraftigt, från 38,5 till 47,3 procent, vilket speglar utbyggnaden av den offentliga sektorn och socialförsäkringssystemen. Både OECD och EU-genomsnitten har stigit trendmässigt under perioden. Skillnaden mellan skattekvoterna i Sverige och EU har varierat mellan åren. Störst var den från slutet av 1980-talet fram till skattereformen 1990/91, då den vissa år var närmare 14 procentenheter högre i Sverige. Åren efter skattereformen minskade skillnaden i skattekvot till omkring åtta procentenheter men har på senare år ökat något igen. Skillnaden i skattekvot mellan Sverige och EU-genomsnittet var 10,1 procentenheter 2003. Den historiska och gradvisa ökningen av skattekvoten som präglat, inte bara Sverige, utan hela OECD området, bryts 2001 då skattekvoten i Sverige sjunker från 53,9 till 51,8 procent och i OECD från 37,1 till 36,7 procent. Mellan 2002 och 2003 sjunker skattekvoten i 17 länder och ökar i tolv. Den största minskningen finner vi i Slovakien (1,9 procent) och Grekland (1,4 procent). Den största ökningen står Turkiet (1,7 procent) och Island (1,3 procent) för.

15.3 Tabell
Skattekvoter i OECD länderna, andel av BNP, procent
Total tax revenue in OECD, share of GDP, percent

	1975	1985	1990	1995	2000	2002	2003	2004*
Australien *(Australia)*	26,5	29,1	29,3	29,8	32,1	31,4	31,6	-
Belgien *(Belgium)*	40,6	45,6	43,2	44,8	45,7	46,2	45,4	45,6
Danmark *(Denmark)*	40,0	47,4	47,7	49,5	50,1	48,7	48,3	49,6
Finland *(Finland)*	36,8	40,2	44,3	46,0	48,0	45,8	44,8	44,3
Frankrike *(France)*	35,5	42,4	42,2	42,9	44,4	43,4	43,4	43,7
Grekland *(Greece)*	21,8	28,6	29,3	32,4	38,2	37,1	35,7	-
Irland *(Ireland)*	29,1	35,0	33,5	32,8	32,2	28,7	29,7	30,2
Island *(Iceland)*	29,8	28,7	31,8	32,1	39,4	38,5	39,8	41,9
Italien *(Italy)*	26,1	34,4	38,9	41,2	43,2	42,5	43,1	42,2
Japan *(Japan)*	20,9	27,4	29,1	26,7	26,5	25,8	25,3	-
Kanada *(Canada)*	31,9	32,5	35,9	35,6	35,6	34,0	33,8	33,0
Korea *(Korea)*	15,1	16,4	18,9	19,4	23,6	24,4	25,3	24,6
Luxemburg *(Luxembourg)*	37,5	45,1	40,8	42,3	40,6	41,3	41,3	40,6
Mexiko *(Mexico)*	-	17,0	17,3	16,7	18,5	18,1	19,0	18,5
Nederländerna *(Netherlands)*	41,3	42,8	42,9	41,9	41,2	39,2	38,8	39,3
Norge *(Norway)*	39,3	43,0	41,5	41,1	43,2	43,8	43,4	44,9
Nya Zeeland *(New Zealand)*	28,5	31,3	37,7	36,9	33,9	35,0	34,9	35,4
Polen *(Poland)*	-	-	-	37,0	32,5	34,7	34,2	-
Portugal *(Portugal)*	20,8	26,6	29,2	33,6	36,4	36,5	37,1	-
Schweiz *(Switzerland)*	27,4	26,1	26,0	27,8	30,5	30,1	29,5	29,4
Slovakien *(Slovak Republic)*	-	-	-	-	34,3	33,0	31,1	30,8
Spanien *(Spain)*	18,2	26,9	32,1	31,8	34,8	34,8	34,9	35,1
Storbritannien *(UK)*	35,3	37,7	36,5	35,1	37,5	35,6	35,6	36,1
Sverige *(Sweden)*	**42,0**	**48,2**	**53,2**	**48,5**	**53,9**	**50,1**	**50,6**	**50,7**
Tjeckien *(Czech Republic)*	-	-	-	37,5	36,0	37,0	37,7	37,6
Turkiet *(Turkey)*	16,0	15,4	20,0	22,6	32,3	31,1	32,8	31,1
Tyskland *(Germany)***	35,3	37,2	35,7	37,2	37,2	35,4	35,5	34,6
Ungern *(Hungary)*	-	-	-	42,4	39,0	38,8	38,5	37,7
USA	25,6	25,6	27,3	27,9	29,9	26,3	25,6	25,4
Österrike *(Austria)*	36,7	40,9	39,6	41,1	42,6	43,6	43,1	42,9
EU 15	**33,1**	**38,6**	**39,3**	**40,1**	**41,7**	**40,6**	**40,5**	**-**
OECD	**30,3**	**33,5**	**34,8**	**35,7**	**37,1**	**36,4**	**36,3**	**-**

* Preliminära resultat
** Förenade Tyskland fr.o.m. 1991, dessförinnan Västtyskland
Källa: OECD, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition

15.4 Diagram
Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU 1965-2003, procent av BNP
Total tax revenues in Sweden, EU and OECD 1965-2003, percent of GDP

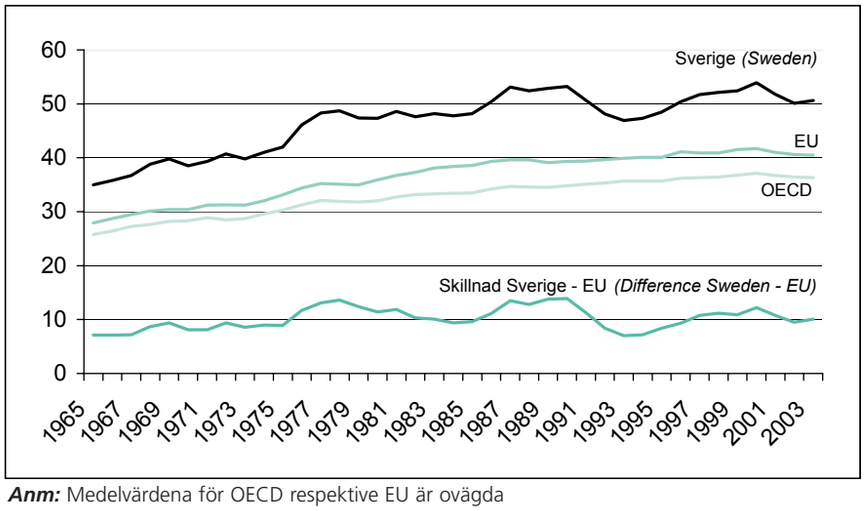

Anm: Medelvärdena för OECD respektive EU är ovägda
Källa: OECD, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition

Olika skatters andel av BNP

I 15.5 Tabell redovisas de olika skatternas andel av BNP i OECD-länderna år 2003. Sverige som har den högsta skattekvoten ligger över genomsnittet för de flesta skatterna och särskilt när det gäller sociala avgifter men även skatt på inkomster och vinster. Skatt på egendom som andel av BNP ligger i Sverige något under genomsnittet för EU och OECD. Även andelen ”övriga skatter” ligger i Sverige något under både EU- och OECD-genomsnittet.

15.5 Tabell
Skatteinkomst 2003 enligt OECD-klassificering, andel av BNP, procent
Tax revenue 2003 according to OECD-classification, share of GDP, percent

	Inkomster och vinster Income and profits			**Sociala avgifter** Social security contributions			**Särskilda löneskatter** Payroll and workforce	**Egendom** Property	**Varor och tjänster** Goods and services			**Övrigt** Other
	Totalt Total	**Fysiska personer** Personal income	**Juridiska personer** Corporate income	**Totalt** Total	**Anställda** Employees'	**Arbetsgivare** Employer's			**Totalt** Total	**Moms m.m.** General consumption	**Punktskatter** Excise duties	
	1000	**1100**	**1200**	**2000**	**2100**	**2200**	**3000**	**4000**	**5000**	**5110**	**5120**	**6000**
Australien *(Australia)*	17,5	12,2	5,3	-	-	-	1,8	3,0	9,4	4,3	4,3	-
Belgien *(Belgium)*	17,7	14,3	3,4	14,4	4,5	8,7	-	1,5	11,2	7,1	3,3	0,0
Danmark *(Denmark)*	29,0	25,6	2,9	1,2	1,2	0,0	0,2	1,8	16,0	9,7	5,4	0,0
Finland *(Finland)*	17,3	13,9	3,5	12,0	2,1	9,0	-	1,1	14,3	8,7	5,3	0,0
Frankrike *(France)*	10,1	7,6	2,5	16,4	4,1	11,1	1,1	3,2	11,1	7,3	3,5	1,5
Grekland *(Greece)*	8,3	4,9	3,3	12,9	5,1	5,9	-	1,6	12,8	8,0	3,6	0,0
Irland *(Ireland)*	11,7	7,9	3,8	4,4	1,4	2,7	0,2	1,9	11,4	7,3	3,6	-
Island *(Iceland)*	17,6	14,9	1,5	3,4	0,1	3,3	-	2,4	16,3	11,0	4,1	0,1
Italien *(Italy)*	13,3	10,8	2,9	12,7	2,3	8,9	-	3,4	11,1	6,1	3,8	2,6
Japan *(Japan)*	7,7	4,4	3,3	9,7	4,2	4,4	-	2,6	5,1	2,4	2,1	0,1
Kanada *(Canada)*	15,5	11,7	3,5	5,2	2,1	2,9	0,7	3,4	8,8	5,1	3,2	0,1
Korea *(Korea)*	7,1	3,2	3,9	4,9	3,0	2,0	0,1	3,0	9,4	4,6	4,5	0,8
Luxemburg *(Luxembourg)*	15,0	7,1	7,9	11,5	5,1	5,1	-	3,1	11,6	6,4	5,1	0,1
Mexiko *(Mexico)*	5,0	-	-	3,2	-	-	0,3	0,3	10,0	3,7	6,1	0,1
Nederländerna *(Netherlands)*	9,9	6,9	2,9	14,1	6,7	4,5	-	2,0	12,3	7,7	3,5	0,2
Norge *(Norway)*	18,8	10,8	8,1	10,0	3,4	6,0	-	1,1	13,5	8,7	4,0	-
Nya Zeeland *(New Zealand)*	20,8	14,6	4,7	-	-	-	-	1,8	12,3	9,1	2,4	-
Polen *(Poland)*	6,2	4,4	1,8	14,1	-	-	0,2	1,4	12,2	7,4	4,8	-
Portugal *(Portugal)*	9,1	5,8	3,2	11,7	-	-	-	1,5	13,6	8,5	5,0	1,0
Schweiz *(Switzerland)*	12,6	10,1	2,5	7,5	3,6	3,4	-	2,5	6,9	4,0	2,5	-
Slovakien *(Slovak Republic)*	6,9	3,3	2,8	12,3	2,9	8,8	-	0,6	11,2	6,8	3,9	0,0
Spanien *(Spain)*	9,8	6,5	3,1	12,3	1,9	8,7	-	2,6	9,8	6,0	3,2	0,2
Storbritannien *(UK)*	13,0	10,2	2,8	6,6	2,7	3,7	-	4,2	11,6	7,0	4,1	-
Sverige *(Sweden)*	**18,3**	**15,8**	**2,5**	**14,7**	**2,9**	**11,6**	**2,5**	**1,6**	**13,3**	**9,3**	**3,7**	**0,2**
Tjeckien *(Czech Republic)*	9,6	4,9	4,6	16,4	3,7	10,6	-	0,5	11,2	6,4	3,8	0,0
Turkiet *(Turkey)*	7,8	5,2	2,6	6,8	2,4	3,1	-	1,0	16,2	8,2	7,2	0,9
Tyskland *(Germany)*	9,7	8,5	1,3	14,4	6,3	7,1	-	0,8	10,4	6,4	3,7	0,0
Ungern *(Hungary)*	9,5	7,3	2,2	11,7	2,4	9,3	1,0	0,8	15,2	10,1	4,9	0,3
USA	11,8	9,0	2,1	6,7	3,0	3,4	-	3,1	4,6	2,1	1,8	-
Österrike *(Austria)*	12,8	9,9	2,2	14,5	6,0	6,8	2,7	0,6	12,1	7,9	3,4	0,3
EU 15	**13,7**	**10,4**	**3,2**	**11,6**	**3,5**	**6,3**	**0,4**	**2,1**	**12,2**	**7,6**	**4,0**	**0,4**
OECD	**12,6**	**9,4**	**3,4**	**9,5**	**3,0**	**5,4**	**0,4**	**1,9**	**11,5**	**6,9**	**4,0**	**0,3**

Anm: Medelvärdena för EU och OECD är ovägda

Källa: OECD, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition

15.3.2 Skattekvotens sammansättning

Olika skatters andel av totala skatteinkomster

Även om skattekvoten för OECD-området har stigit kontinuerligt genom åren har skattekvotens sammansättning, dvs. olika skatters andel av totala skatteinkomster, varit förvånansvärt stabil. I 15.6 Tabell redovisas de totala skatteinkomsternas sammansättning i OECD-länderna år 2003.

Inkomstskatten för fysiska personer utgör även 2003 det största enskilda bidraget till de totala skatteinkomsterna. Andelen har sjunkit från ca 30 procent i början på 80-talet till ca 25 procent i dag. Variationen mellan länderna är stor. I Slovakien kommer endast 10,8 procent av de totala skatteinkomsterna från inkomstskatten, medan andelen i Danmark uppgår till 53,1 procent. I Sverige utgör fysiska personers inkomstskatt drygt 31 procent av totala skatteintäkter. När det gäller andelen skatt på företagens inkomster och vinster ligger Sverige under genomsnittet för både EU och OECD. Endast två länder ligger lägre; Island och Tyskland. Ser man till den totala andelen skatt på inkomster från både fysiska och juridiska personer ligger Sverige (36,3 procent) rätt nära snittet för både EU (33,2 procent) och OECD (34,4 procent). Tre länder ligger klart högst med andelar mellan 55 och 59 procent; Australien, Nya Zeeland och Danmark. Minst andel redovisas för Polen, 18,2 procent.

Minskningen av inkomstskattens andel av totala skatteintäkter sker parallellt med en ökning av andelen sociala avgifter, vilka stigit från ca 18 till ca 26 procent mellan 1965 och 2003 i hela OECD-området. Den ökande andelen sociala avgifter är direkt kopplad till högre utgifter för olika bidragssystem pga. arbetslöshet, en åldrande befolkning samt ökande kostnader för sjukvård. De sociala avgifternas andel av de totala skatterna är störst i Tjeckien (ca 44 procent). Sverige ligger strax över EU-genomsnittet med drygt 29 procent. I Danmark står de sociala avgifterna endast för en marginell del, 2,5 procent. De anställda står för en mindre del av de sociala avgifterna i Sverige än genomsnittligt i EU medan arbetsgivarna svarar för en större del.

Sedan 1965 har andelen skatt på fastigheter och förmögenhet sjunkit från 8 till 5,6 procent i OECD. Denna nedgång beror bl.a. på ett allmänt motstånd från väljarkåren i många länder för dessa mycket synliga skatter. Endast i fyra länder – Japan, Storbritannien, Korea och USA – utgör fastighetsskatten mer än 10 procent av totala skatteintäkter. I Sverige svarar fastighetsskatten för ca 3 procent av totala skatteintäkter vilket är något lägre än genomsnitten för både EU och OECD.

Skatt på varor och tjänster står för i genomsnitt 32,1 procent av de totala skatterna i OECD. Andelen skatt på varor och tjänster har, förutom en mindre nedgång på senare tid, inte förändrats mycket sedan mitten på 70 talet. Däremot har momsen ökat i betydelse samtidigt som punktskatternas betydelse minskat i motsvarande grad. I Sverige svarar skatten på varor och tjänster för ca 26 procent av totala skatter. Störst betydelse har skatter på varor och tjänster i Mexiko (52,5 procent) och Turkiet (49,5 procent). Av skatterna på varor och tjänster svarar momsen för störst andel av skatteinkomsterna på Island (knappt 28 procent) och punktskatterna i Mexiko (drygt 32 procent).

15.3.3 Nedbrytning av skattekvoten

För att studera skattestrukturen i olika länder behöver vi som redan nämnts klassificera skatterna på lämpligt sätt. I tabellerna 15.7-15.9 är skattekvoterna beräknade efter det nya europeiska räkenskapssystemet (ESA 95).

Indelning enligt nationalräkenskaperna

Den vanligaste indelningen är den som förekommer i nationalräkenskaperna, där skatterna delas in i direkta och indirekta skatter (se kapitel 1) samt socialförsäkringsavgifter. Utgångspunkten för klassificeringen av skatterna enligt denna indelning är om den som är skattskyldig kan övervältra skatten på någon annan, t.ex. genom att ta ut högre priser. I enlighet med denna tanke är skatter på inkomst och förmögenhet direkta medan mervärdesskatt och punktskatter räknas som indirekta. Modern ekonomisk teori visar dock att även inkomstskatten, i olika utsträckning och under olika omständigheter, kan övervältras, och det är i princip omöjligt att dra någon principiell skiljelinje mellan direkta och indirekta skatter.

15.6 Tabell
Skatteinkomster 2003 enligt OECD-klassificering, andel av totala skatteinkomster, procent
Tax revenue 2003 according to OECD-classification, share of total tax revenue, percent

	Inkomster och vinster Income and profits			Sociala avgifter Social security contributions			Särskilda löneskatter Payroll and workforce	Egendom Property	Varor och tjänster Goods and services			Övrigt Other
	Totalt Total	Fysiska personer Personal income	Juridiska personer Corporate income	Totalt Total	Anställda Employees'	Arbetsgivare Employer's			Totalt Total	Moms m.m. General consumption	Punktskatter Excise duties	
	1000	1100	1200	2000	2100	2200	3000	4000	5000	5110	5120	6000
Australien *(Australia)*	55,2	38,5	16,7	-	-	-	5,6	9,5	29,7	13,7	13,5	-
Belgien *(Belgium)*	39,0	31,4	7,4	31,8	9,9	19,1	-	3,3	24,6	15,6	7,4	0,1
Danmark *(Denmark)*	59,9	53,1	5,9	2,5	2,4	0,1	0,4	3,8	33,0	20,1	11,1	0,0
Finland *(Finland)*	38,7	31,0	7,7	26,7	4,8	20,1	-	2,3	32,0	19,4	11,8	0,1
Frankrike *(France)*	23,2	17,5	5,7	37,7	9,5	25,7	2,5	7,3	25,5	16,8	8,1	3,6
Grekland *(Greece)*	23,3	13,7	9,2	36,1	14,4	16,5	-	4,5	35,8	22,4	10,1	0,0
Irland *(Ireland)*	39,3	26,5	12,9	14,8	4,7	9,2	0,6	6,5	38,4	24,5	12,1	-
Island *(Iceland)*	44,3	37,6	3,9	8,6	0,3	8,3	-	5,9	41,0	27,7	10,2	0,2
Italien *(Italy)*	30,9	25,1	6,6	29,5	5,4	20,6	-	8,0	25,7	14,2	8,9	6,0
Japan *(Japan)*	30,6	17,5	13,0	38,5	16,5	17,6	-	10,3	20,3	9,5	8,4	0,3
Kanada *(Canada)*	46,0	34,6	10,4	15,4	6,3	8,6	2,1	10,0	26,1	15,1	9,6	0,4
Korea *(Korea)*	28,0	12,7	15,3	19,5	11,7	7,9	0,2	11,8	37,1	18,2	17,9	3,3
Luxemburg *(Luxembourg)*	36,3	17,1	19,1	27,9	12,4	12,4	-	7,5	28,1	15,5	12,3	0,1
Mexiko *(Mexico)*	26,5	-	-	16,9	-	-	1,8	1,6	52,5	19,4	32,1	0,7
Nederländerna *(Netherlands)*	25,5	17,9	7,6	36,3	17,4	11,6	-	5,2	31,8	19,7	9,1	0,5
Norge *(Norway)*	43,3	24,8	18,5	22,9	7,8	13,8	-	2,5	31,2	20,0	9,2	-
Nya Zeeland *(New Zealand)*	59,6	41,9	13,6	-	-	-	-	5,2	35,2	26,1	6,9	-
Polen *(Poland)*	18,2	12,8	5,3	41,4	-	-	0,6	4,0	35,8	21,7	13,9	-
Portugal *(Portugal)*	24,5	15,8	8,7	31,7	-	-	-	4,1	36,7	22,9	13,6	2,8
Schweiz *(Switzerland)*	42,9	34,3	8,5	25,5	12,0	11,6	-	8,3	23,3	13,4	8,4	-
Slovakien *(Slovak Republic)*	22,3	10,8	9,1	39,6	9,4	28,4	-	1,8	36,2	22,0	12,4	0,0
Spanien *(Spain)*	28,2	18,6	9,0	35,3	5,6	24,9	-	7,5	28,2	17,2	9,0	0,5
Storbritannien *(UK)*	36,5	28,7	7,8	18,5	7,5	10,3	-	11,8	32,7	19,8	11,6	-
Sverige *(Sweden)*	**36,3**	**31,3**	**5,0**	**29,1**	**5,7**	**22,9**	**4,9**	**3,1**	**26,3**	**18,4**	**7,2**	**0,3**
Tjeckien *(Czech Republic)*	25,3	13,0	12,3	43,6	9,9	28,0	-	1,4	29,7	17,1	10,2	0,0
Turkiet *(Turkey)*	23,7	15,7	8,0	20,8	7,3	9,5	-	3,2	49,5	24,9	22,0	2,9
Tyskland *(Germany)*	27,4	23,9	3,5	40,5	17,7	19,9	-	2,4	29,4	17,9	10,5	0,0
Ungern *(Hungary)*	24,8	18,9	5,8	30,5	6,1	24,1	2,5	2,2	39,4	26,1	12,7	0,7
USA	43,3	35,3	8,1	26,4	11,7	13,3	-	12,1	18,2	8,4	7,1	-
Österrike *(Austria)*	29,7	23,1	5,1	33,7	13,8	15,9	6,2	1,3	28,2	18,4	7,9	0,7
EU 15	**33,2**	**25,0**	**8,1**	**28,8**	**8,7**	**15,3**	**1,0**	**5,2**	**30,4**	**18,9**	**10,1**	**1,0**
OECD	**34,4**	**24,9**	**9,3**	**26,1**	**8,2**	**14,3**	**0,9**	**5,6**	**32,1**	**18,9**	**11,5**	**0,8**

Anm: Medelvärdena för EU och OECD är ovägda

Källa: OCED, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition

I grova drag svarar direkta skatter, indirekta skatter och socialförsäkringsavgifter för omkring var sin tredjedel av den totala beskattningen i EU. Likheterna mellan EU-ländernas skattesystem är större vad gäller indirekta skatter än direkta skatter. Sett i ett längre tidsperspektiv har de direkta skatterna ökat sin andel och de indirekta skatterna minskat sin andel. Minskningen i den indirekta beskattningen hänför sig till punktskatterna med undantag av energi- och miljörelaterade skatter.

I 15.7 Tabell har vi gått ett steg längre i indelningen av skatterna enligt nationalräkenskaperna. Både de indirekta och de direkta skatterna ligger på en högre nivå i Sverige än i EU totalt medan socialavgifterna ligger på ungefär samma nivå i Sverige som EU-genomsnittet. I Sverige tar vi dock relativt sett ut mindre i allmänna egenavgifter och mer i arbetsgivaravgifter jämfört med flertalet övriga EU-länder. Fysiska personers direkta skatter uppgick 2004 till 15,7 procent av BNP i Sverige jämfört med drygt 9 procent i genomsnitt i EU.

15.7 Tabell
Indelning av skatterna enligt nationalräkenskaperna, Sverige och EU år 2004, procent av BNP
Taxes classified according to national accounts, Sweden and the EU 2004, percent of GDP

	Sverige	EU 15*	EU 25*
Indirekta skatter *(Indirect taxes)*	**17,1**	**13,8**	**13,8**
Mervärdesskatt *(VAT)*	9,1	6,8	6,9
Punktskatter *(Excise duties)*	3,1	2,7	2,7
Övrigt *(Other)*	4,9	4,3	4,2
Direkta skatter *(Direct taxes)*	**19,5**	**13,1**	**12,9**
Fysiska personer *(Individuals)*	15,7	9,4	9,2
Juridiska personer *(Legal entities)*	3,0	2,4	2,4
Övrigt *(Other)*	0,8	1,4	1,3
Socialavgifter *(Social security contributions)*	**13,8**	**12,8**	**12,8**
Arbetsgivaravgifter *(Employer's contributions)*	10,8	7,3	7,3
Allmänna egenavgifter *(General social security contributions)*	2,8	4,0	4,0
Egenföretagaravgifter *(Social security contributions for self employed)*	0,3	1,5	1,5
Totalt *(Total)*	**50,5**	**39,6**	**39,3**

* Vägda medelvärden

Källa: Eurostat, Structures of the taxation system in the European Union 1995-2004, 2006 Edition

Indelning efter ekonomisk funktion

En alternativ indelning av skatterna, som används i kapitelindelningen av denna årsbok, är efter ekonomisk funktion. Då är istället utgångspunkten vad som beskattas (skattebaserna), t.ex. arbete, kapital och konsumtion. Skatt på arbete delas i sin tur upp på inkomstskatt på arbete och sociala avgifter. Skatt på kapital avser innehav, överlåtelse och avkastning av olika kapitalformer, som fast och lös egendom, värdepapper m.m. Med konsumtionsskatter avses alla skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare och producenter eller säljare. Skattebasen är i det fallet oftast en kvantitet av en vara eller tjänst.

Av produktionsfaktorerna är arbete den viktigaste skattebasen i alla EU-länder, följt av konsumtion och övriga skattebaser, däribland kapital. Den långsiktiga trenden är att konsumtionsskatterna (de indirekta skatterna) har minskat sin andel av den totala beskattningen. Den största skillnaden i skattestruktur mellan Sverige och EU ligger i beskattningen av arbete. I Sverige svarar skatt på anställdas arbete för drygt en tredjedel av BNP, vilket är mer än tio procentenheter högre än EU-genomsnittet. En del av skillnaden beror som redan nämnts på förekomsten av skattepliktiga förmåner i Sverige.

15.8 Tabell
Indelning av skatterna efter ekonomisk funktion, Sverige och EU år 2004, procent av BNP
Taxes classified by economic function, Sweden and EU 2004, percent of GDP

	Sverige	EU 15*
Arbete *(Labour)*	31,5	20,1
därav anställda *(Employees)*	13,2	10,5
därav arbetsgivare *(Employers)*	13,7	7,9
därav egenföretagare *(Self-employed)*	4,6	1,7
Konsumtion *(Consumption)*	12,8	11,0
Kapital *(Capital)*	6,1	8,7
Totalt *(Total)*	**50,4**	**39,8**
därav miljö *(environment)*	2,9	2,6

* Vägda medelvärden

Källa: Eurostat, Structures of the taxation system in the European Union 1995-2004, 2006 Edition

Indelning efter mottagare

Slutligen kan skattestrukturen studeras efter mottagare av skatterna, som central och regional/lokal samhällsnivå, socialförsäkringssektorn och EU. Indelningen speglar inte nödvändigtvis vilken makt eller inflytande som respektive nivå har. I länder där t.ex. den regionala/lokala nivån inte har egna skatteinkomster, kan kommunerna eller deras motsvarigheter i andra länder istället vara garanterade statsbidrag.

Den centrala nivån, dvs. staten, erhåller största delen av skatteintäkterna i nästan alla medlemsländerna men skillnaderna är stora vad gäller typ av skatt som tillfaller respektive nivå. I allmänhet är konsumtionsskatterna den största inkomstkällan för staten. I Danmark och Sverige erhåller den regionala/lokala nivån (i Sverige landsting och kommuner) en betydligt större del av skatteintäkterna än i resten av EU. Detta beror naturligtvis på den kommunala inkomstskatten, som exempelvis i Sverige svarar för drygt 90 procent av inkomstskatten för fysiska personer. I övriga EU-länder härrör de kommunala skatteinkomsterna huvudsakligen från fastighetsskatt.

15.9 Tabell
Indelning av skatterna efter mottagare i form av administrativ nivå, Sverige och EU år 2004, procent av BNP
Taxes broken down by receiving administrative level, Sweden and EU 2004, percent of GDP

	Sverige	EU 15*	EU 25*
Stat *(Central government)*	28,2	20,3	20,3
Delstat *(State government)*	-	8,0	8,0
Kommuner *(Local government)*	16,3	4,1	4,1
Socialförsäkringssektorn *(Social security funds)*	5,7	14,6	14,4
EU *(EC institutions)*	0,3	0,3	0,3
Total *(Total)*	**50,5**	**47,3**	**47,1**

* Vägda medelvärden

Källa: Eurostat, Structures of the taxation system in the European Union 1995-2004, 2006 Edition

I 15.10 Tabell redovisas indelning av skatter efter mottagare som andel av totala skatteinkomster för OECD-länderna 2003. Tabellen är uppdelad i två grupper; federala och icke federala länder (som Sverige tillhör). I vissa länder, som Nya Zeeland, Norge och Irland, är staten mottagare av nästan alla skatter. Staten tar emot en majoritet av skatterna i ca två tredjedelar av länderna. I Sverige är statens andel 55 procent. Den kommunala sektorn som mottagare är störst i Danmark (35,7 procent) och i Sverige (32,7 procent). Socialförsäkringssektorn tar emot störst andel av skatterna i Polen, Tjeckien och Frankrike (mellan 41 och 49 procent). Motsvarande andel i Sverige är 11,6 procent och i Danmark 2,5 procent.

15.4 Skatt på arbete

15.4.1 Olika definitioner och regelsystem

Som nämndes inledningsvis i detta kapitel är internationella jämförelser avseende skatter och avgifter svåra att göra på grund av att det kan förekomma skillnader mellan länderna i definitionerna av dessa begrepp. Än svårare är det att göra jämförelser avseende skattesatser och skatteuttag per individ eftersom regelsystemen varierar kraftigt mellan olika länder.

15.4.2 Jämförelser av disponibel inkomst mer neutrala

Istället för att göra direkta jämförelser avseende skattesatser, som måste kompletteras med beskrivningar av hur skatteunderlaget beräknas, kan andra jämförelser göras. Ett sätt att göra internationella jämförelser, som är mer neutrala i förhållande till hur skatte- och bidragssystemen är uppbyggda, är att mäta den procentuella disponibla inkomsten. I 15.11 Tabell redovisas den disponibla inkomsten 2005 i förhållande till lönen för en genomsnittlig industriarbetare i OECD-länderna. Med disponibel inkomst avses här bruttolönen minus inkomstskatt plus transfereringar i procent av bruttolönen.

15.10 Tabell
Indelning av skatterna efter mottagare i form av administrativ nivå, OECD-länderna 2003, procent av totala skatteinkomster

Taxes broken down by receiving administrative level, OECD countries 2003, percent of total taxes

	Statlig Federal or central government	Delstatlig State government	Kommunal Local government	Socialförsäkringssektorn Social security funds
Federala länder *(Federal countries)*				
Australien *(Australia)*	68,1	29,0	3,0	-
Belgien *(Belgium)*	34,0	23,8	5,3	35,7
Kanada *(Canada)*	44,8	37,9	8,6	8,7
Mexiko *(Mexico)*	79,9	2,2	1,0	16,9
Schweiz *(Switzerland)*	34,1	24,2	16,2	25,5
Tyskland *(Germany)*	30,2	21,6	6,8	40,5
USA	38,8	20,2	14,7	26,4
Österrike *(Austria)*	54,6	8,5	9,4	27,3
Ovägt medelvärde	**49,7**	**19,2**	**8,1**	**22,6**
Ej federala länder *(Unitary countries)*				
Danmark *(Denmark)*	61,5	-	35,7	2,5
Finland *(Finland)*	54,3	-	21,1	24,5
Frankrike *(France)*	39,4	-	10,3	49,4
Grekland *(Greece)*	62,5	-	0,9	35,6
Irland *(Ireland)*	84,9	-	2,1	12,6
Island *(Iceland)*	75,3	-	24,7	-
Italien *(Italy)*	53,4	-	16,9	29,5
Japan *(Japan)*	35,8	-	25,7	38,5
Korea *(Korea)*	62,4	-	18,0	19,5
Luxemburg *(Luxembourg)*	66,1	-	5,9	27,2
Nederländerna *(Netherlands)*	58,8	-	3,9	36,3
Norge *(Norway)*	85,3	-	14,7	-
Nya Zeeland *(New Zealand)*	94,4	-	5,6	-
Polen *(Poland)*	50,7	-	8,0	41,4
Portugal *(Portugal)*	60,3	-	5,8	33,0
Slovakien *(Slovak Republic)*	56,2	-	5,1	38,7
Spanien *(Spain)*	37,0	-	28,2	34,4
Storbritannien *(UK)*	75,5	-	4,8	18,5
Sverige *(Sweden)*	**55,0**	**-**	**32,7**	**11,6**
Tjeckien *(Czech Republic)*	43,8	-	12,7	43,6
Turkiet *(Turkey)*	73,4	-	5,8	20,8
Ungern *(Hungary)*	63,9	-	5,8	30,3
Ovägt medelvärde	**61,4**	**-**	**13,4**	**24,9**

Källa: OCED, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition

Lite kvar av lönen i Sverige

Jämfört med kollegor i andra OECD-länder får en svensk industriarbetare med genomsnittlig lön förhållandevis lite kvar av lönen när man dragit från skatten och sociala avgifter samt lagt till transfereringar. I Sverige får ensamstående behålla 69 procent av lönen. Den disponibla inkomsten för ensamstående är lägre i Belgien, Tyskland, Danmark, Ungern, Nederländerna, Österrike, Polen och Finland. Störst andel av sin lön får en ensamstående kvar i Korea och Mexico (mellan 90 och 92 procent). Vid högre inkomster (167 procent av en genomsnittlig industriarbetarlön) är den disponibla inkomsten lägre i Danmark, Belgien, Tyskland och Ungern än i Sverige, där ensamstående får behålla 60,3 procent av bruttolönen.

En svensk familj med två barn där endast en förälder yrkesarbetar får behålla 76,3 procent av bruttolönen. Det är mindre än i de flesta andra OECD länder. Den disponibla inkomsten är lägre i Turkiet, Polen och Danmark (mellan 69 och 70 procent). En familj med två barn där endast en förälder yrkesarbetar har i Irland, på grund av transfereringar, en disponibel inkomst

15.11 Tabell
Disponibel inkomst 2005, olika lönenivåer i procent av genomsnittslönen för en industriarbetare, procent av bruttolönen
Disposable income 2005, by wage level as percentage of the average wage for a production worker, percent of gross pay

	Ensamstående Single		Gifta, 2 barn Married, 2 children	
	100%	167%	100+0%	100+67%
Australien *(Australia)*	76,0	68,3	89,1	81,5
Belgien *(Belgium)*	58,1	51,3	77,8	67,1
Danmark *(Denmark)*	59,0	50,5	70,8	64,3
Finland *(Finland)*	68,7	61,5	76,4	75,9
Frankrike *(France)*	71,0	66,9	82,9	78,1
Grekland *(Greece)*	78,4	69,7	77,9	80,1
Irland *(Ireland)*	82,3	70,7	101,8	92,1
Island *(Iceland)*	75,1	66,6	94,1	79,2
Italien *(Italy)*	72,7	66,5	86,3	78,6
Japan *(Japan)*	81,5	78,1	84,7	83,4
Kanada *(Canada)*	76,5	73,1	87,7	80,2
Korea *(Korea)*	90,1	85,3	91,4	91,4
Luxemburg *(Luxembourg)*	73,5	65,0	99,7	89,4
Mexiko *(Mexico)*	92,1	84,6	92,1	94,3
Nederländerna *(the Netherlands)*	67,8	62,1	78,3	72,2
Norge *(Norway)*	71,0	63,5	79,6	76,0
Nya Zeeland *(New Zealand)*	79,5	73,8	85,5	80,2
Polen *(Poland)*	68,0	66,4	69,7	68,5
Portugal *(Portugal)*	78,9	72,3	90,9	85,4
Schweiz *(Switzerland)*	78,3	73,3	90,4	84,4
Slovakien *(Slovak Republic)*	77,9	75,1	97,0	86,2
Spanien *(Spain)*	79,7	74,9	87,0	83,4
Storbritannien *(UK)*	73,5	70,1	80,6	79,1
Sverige *(Sweden)*	**69,0**	**60,3**	**76,3**	**74,2**
Tjeckien *(Czech Republic)*	75,9	72,6	98,5	82,4
Turkiet *(Turkey)*	69,6	67,4	69,6	70,2
Tyskland *(Germany)*	58,3	54,1	77,7	66,7
Ungern *(Hungary)*	67,1	58,6	81,6	80,2
USA	76,4	71,5	95,0	83,6
Österrike *(Austria)*	67,9	62,6	83,3	78,5

Anm: För ensamstående: 100% gäller en normalinkomsttagare och 167% en höginkomsttagare. För gifta med barn: 100+0% betyder att en av föräldrarna arbetar heltid medan den andra är hemma och 100+67% betyder att familjen har två inkomsttagare varav en arbetar deltid

Källa: OECD, Taxing Wages 2004-2005, Table II.3, 2005 Edition

som är högre än lönen. I familjer med två förvärvsarbetande (och där den sammanlagda lönen uppgår till 167 procent av en genomsnittlig industriarbetarlön) ser situationen likartad ut. I Sverige får en sådan familj behålla 74,2 procent av bruttolönen.

15.4.3 Höga marginalskatter för höginkomsttagare

Marginalskatternas storlek och deras betydelse är ett ofta återkommande diskussionsämne. I 15.12 Tabell redovisas marginalskatterna (inklusive sociala avgifter) för anställda i OECD-länderna 2005. Marginalskatten för en genomsnittlig industriarbetare ligger mellan 14,9 (Mexico) och 69,5 procent (Ungern). Sverige med 32,2 procents marginalskatt för en genomsnittlig industriarbetare ligger under genomsnittet. Marginalskatterna är över 50 procent för en genomsnittlig industriarbetarlön i Belgien och Tyskland.

Den högsta marginalskatten i Sverige är bland de högsta i OECD-området och inträder vid en lägre inkomstnivå än i de flesta andra länder. Marginalskatten för inkomstläget 167 procent av genomsnittslönen för en industriarbetare var 56,6 procent i Sverige 2005. Två länder låg högre: Belgien och Danmark (59,3 och 63 procent).

15.12 Tabell
Marginalskatt, olika lönenivåer i procent av genomsnittslönen för en industriarbetare, 2005, procent

Marginal tax rates, by wage levels as percentage of the average wage for a production worker, 2005, percent

	Ensamstående Single persons			Gifta, 2 barn Married, 2 children		
	67%	100%	167%	100+0%	100+33%	100+67%
Australien *(Australia)*	31,5	31,5	48,5	51,5	31,5	31,5
Belgien *(Belgium)*	61,3	54,8	59,3	54,8	54,8	54,8
Danmark *(Denmark)*	42,9	49,2	63,0	43,7	43,7	43,7
Finland *(Finland)*	38,9	44,1	49,8	44,1	44,1	44,1
Frankrike *(France)*	32,6	36,8	42,2	30,6	26,0	31,3
Grekland *(Greece)*	16,0	41,2	49,6	41,2	41,2	41,2
Irland *(Ireland)*	26,0	48,0	44,4	26,0	26,0	26,0
Island *(Iceland)*	36,2	36,2	40,2	42,9	42,9	42,9
Italien *(Italy)*	37,1	37,1	45,6	39,5	38,7	37,1
Japan *(Japan)*	19,0	23,1	27,0	20,2	20,2	20,2
Kanada *(Canada)*	26,5	35,1	33,0	52,9	39,1	39,1
Korea *(Korea)*	10,3	17,6	19,9	12,1	17,6	17,6
Luxemburg *(Luxembourg)*	33,7	46,1	47,9	14,1	30,1	37,2
Mexiko *(Mexico)*	14,9	14,9	26,1	14,9	14,9	14,9
Nederländerna *(the Netherlands)*	49,6	45,4	52,0	45,4	45,4	45,4
Norge *(Norway)*	35,8	35,8	47,8	35,8	35,8	35,8
Nya Zeeland *(New Zealand)*	21,0	33,0	39,0	63,0	33,0	33,0
Polen *(Poland)*	34,8	34,8	43,7	34,8	34,8	34,8
Portugal *(Portugal)*	24,0	34,5	45,0	24,0	24,0	34,5
Schweiz *(Switzerland)*	26,7	28,9	37,1	24,2	25,9	30,7
Slovakien *(Slovak Republic)*	29,9	29,9	28,7	29,0	29,0	29,0
Spanien *(Spain)*	34,0	28,8	37,0	28,8	28,8	28,8
Storbritannien *(UK)*	33,0	33,0	41,0	33,0	33,0	33,0
Sverige *(Sweden)*	**35,4**	**32,2**	**56,6**	**32,2**	**32,2**	**32,2**
Tjeckien *(Czech Republic)*	25,6	30,0	34,4	42,3	25,6	30,0
Turkiet *(Turkey)*	32,6	32,6	36,8	32,6	32,6	32,6
Tyskland *(Germany)*	51,3	57,8	44,3	46,9	51,2	54,4
Ungern *(Hungary)*	36,5	69,5	51,5	69,5	69,5	69,5
USA	28,9	28,9	38,9	45,0	28,9	28,9
Österrike *(Austria)*	44,9	44,9	37,5	44,9	44,9	44,9

Anm: För gifta med barn: 100% gäller en inkomsttagare, 133 och 167% gäller två inkomsttagare i familjen

Källa: OECD, Taxing Wages 2004-2005, Table II.7, 2005 Edition

Beskattningsmetoden för familjer, dvs. sam- eller särbeskattning, varierar i olika länder. Sverige tillämpar särbeskattning och därför är marginalskatten på samma nivå för ensamstående som för familjer med en inkomsttagare. I de flesta länder är marginalskatten för familjer med en inkomsttagare med en genomsnittlig industriarbetarlön densamma eller något lägre än för ensamstående med motsvarande lön. I några länder är dock marginalskatten högre för familjer. Så är fallet i bl.a. Nya Zeeland, Australien och USA vilket beror på olika typer av skattereduktioner för barnfamiljer med låga inkomster. Dessa skattereduktioner minskar vid en ökad inkomst vilket gör att marginaleffekterna i vissa fall kan bli mycket höga. När man kommer upp i högre inkomstnivåer och två inkomsttagare (167 procent av en genomsnittlig industriarbetarlön) har 80 procent av OECD:s medlemsländer lägre marginalskatter för familjer än för ensamstående. Marginalskatterna för en familj med en genomsnittlig industriarbetarlön ligger för Sveriges del på en elfte plats (i stigande ordning) bland OECD-länderna.

15.5 Skatt på kapital

15.5.1 Rörliga skattebaser

Skattebaserna i kapitalbeskattningen (med undantag för fastighetsbeskattningen) är rörliga. Detta sätter gränser för hur hög kapitalbeskattningen kan vara i ett land utan att kapitalet flyttar utomlands. Samtidigt innebär kravet på likformig beskattning av kapital och arbete att skattesatserna för respektive produktionsfaktor bör ligga på ungefär samma nivå. I ett land som Sverige med hög beskattning av arbete innebär detta ett skattepolitiskt dilemma.

15.5.2 Internationella jämförelser är svåra att göra

Samma reservation som gjordes ovan beträffande skatt på arbete och internationella jämförelser gäller i lika hög grad, om inte högre, skatt på kapital. Vad som beskattas, olika fribelopp innan skatt börjar tas ut och olika regler för hur real eller nominell realisationsvinst beräknas medför att jämförelser är svåra att göra .

Många länder saknar helt och hållet beskattning av ränteinkomster och sett i det perspektivet kan den svenska skattesatsen på 30 procent sägas vara hög. Eftersom avdragsrätt föreligger för skuldräntor (vilket oftast inte är fallet i länder som saknar beskattning av inkomsträntor) ger dock den svenska beskattningen av räntor och utdelningar ett underskott för staten (räntenettot var minus 22,8 miljarder kronor år 2004).

När det gäller skatt på reavinster är den formella och även den faktiska skatten i allmänhet betydligt högre i Sverige än bland andra EU-länder. I Sverige sker beskattning av nominellt beräknade reavinster medan flera länder i EU korrigerar för inflationen eller beskattar inte reavinster. I flera länder minskar också skatten med hänsyn till innehavstid.

Förmögenhets- och fastighetsbeskattningen varierar stort både vad gäller förekomsten av skatt överhuvudtaget och miniminivåer och beräkningssätt. Som framgår av 15.13 Tabell är det förutom Sverige fyra andra OECD-länder som beskattar förmögenhet: Frankrike, Norge, Schweiz och Spanien. Förmögenhetsskatten utgör i de flesta fall en marginell del av totala skatteintäkter. I Schweiz utgör dock förmögenhetsskatten drygt tre procent av totala skatteintäkter (år 2003). I Sverige har det främsta argumentet för förmögenhetsskatt varit att korrigera orättvisor i förmögenhetsinnehav. Det har dock visat sig att många av de förmögnaste helt undgår att betala förmögenhetsskatt samtidigt som allt fler låginkomsttagare gör det.[1] Det kan därför ifrågasättas hur väl den svenska förmögenhetsskatten uppfyller sin omfördelande roll. För inte så länge sedan avskaffades förmögenhetsskatten i Tyskland som stridande mot konstitutionen eftersom tillämpningen av skatten på olika förmögenhetsslag ansågs vara alltför ojämn. I Finland, Luxemburg och Island är förmögenhetsskatten (för fysiska personer) avskaffad från den 1 januari 2006.

15.13 Tabell
OECD länder med förmögenhetsskatt 2006, individer
OECD countries with wealth tax, 2006, individuals

	Procentsats Percent rate	Fribelopp, euro*** Assets exceeding, EURO	Förmögenhetsskatteintäkter 2003, som % av totala skatteintäkter Wealth tax revenues 2003, as % of total tax revenues	Förmögenhetsskatteintäkter 2003, som % av BNP Wealth tax revenues 2003, as % of GDP
Frankrike *(France)*	0,55-1,8*	750 000	0,34	0,15
Norge *(Norway)*	0,7 + 0,2-0,4*	25 218	1,15	0,50
Schweiz (*Switzerland)***	0,05-0,3*	43 528/87 056	3,46	1,03
Spanien *(Spain)*	0,2-2,5*	167 129	0,44	0,16
Sverige *(Sweden)*	**1,5**	**161 086/322 172**	**0,39**	**0,20**

* Progressiv skattesats

** I Schweiz varierar förmögenhetsskatten mellan kantonerna. Siffrorna (Procentsats och Fribelopp) avser Zürich

*** Riksbankens mittkurser (ackumulerat genomsnitt 2006 jan-juli) har använts vid omvandling av NOK, CHF och SEK till euro

Källa: IBFD (International Bureau of Fiscal Documentation), OECD, Revenue Statistics 1965-2003, 2004 Edition, OECD, Revenue Statistics 1965-2004, 2005 Edition samt www.riksbanken.se (060814)

[1] *Se bl.a. Andersson, D. & Löfgren A.K. (2003): "Behövs förmögenhetsskatten?", LO-rapport och Bergh, A. & Karlsson, M. "Förmögenhetsskatten – ett allt större problem inte bara för rika", rapport 2002:3, Skattebetalarnas förening.*

Kapitalbeskattningen och EG

I EG-fördraget finns inga uttryckliga regler om direkta skatter och harmoniseringen på detta område har visat sig vara mycket svår. Regleringen av de direkta skatterna är främst begränsad till bolagsbeskattning där det handlar om att undanröja dubbelbeskattning av företag som är verksamma i flera länder. De gemensamma reglerna för direkt beskattning av personer begränsar sig till regler om beskattning av inkomster från sparande i form av räntor på sparat kapital. Enligt ett EG-direktiv från 2003 ska ränteinkomster från sparande som uppstår i en medlemsstat för fysiska personer med skatterättslig hemvist i en annan medlemsstat beskattas i enlighet med lagstiftningen i den senare medlemsstaten.[2] Enligt direktivet ska medlemsländerna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa ett automatiskt informationsutbyte mellan medlemsländerna beträffande dessa räntebetalningar.

15.14 Tabell
Skattesatser för företagens vinster (bolagsskatt), procent
Tax on corporate income, percent

	Procentsats Percent rate		**Total skatt på utdelad vinst 2006** Total tax on delivered profits 2006
	1 januari 2005 1 Jan 2005	**1 januari 2006** 1 Jan 2006	
Australien *(Australia)*	30	30	46,5
Belgien *(Belgium)*	33,99	33,99	43,9
Danmark *(Denmark)*	28	28	59,0
Finland *(Finland)*	26	26	40,5
Frankrike *(France)*	33,83	33,33	55,9
Grekland *(Greece)*	24 / 32	22 / 29	29,0
Irland *(Ireland)*	12,5	12,5	49,3
Island *(Iceland)*	18	18	26,2
Italien *(Italy)*	37,25	37,25	44,8
Japan *(Japan)*	40,69	40,69	45,6
Kanada *(Canada)*	36,1	36,1	50,9
Luxemburg *(Luxembourg)*	30,38	29,63	44,0
Mexiko *(Mexico)*	30	29	29,0
Nederländerna *(Netherlands)*	27 / 31,5	25,5 / 29,6	50,7
Norge *(Norway)*	28	28	48,2
Nya Zeeland *(New Zealand)*	33	33	39,0
Polen *(Poland)*	19	19	34,4
Portugal *(Portugal)*	27,5	27,5	42,0
Schweiz *(Switzerland)*	21,3	21,3	53,1
Slovakien *(Slovak Republic)*	19	19	19,0
Spanien *(Spain)*	35	35	50,0
Storbritannien *(UK)*	30	30	47,5
Sverige *(Sweden)*	**28**	**28**	**49,6**
Sydkorea *(South Korea)*	27,5	27,5	48,7
Tjeckien *(Czech Republic)*	26	24	35,4
Turkiet *(Turkey)*	30	30	42,3
Tyskland *(Germany)*	38,31	38,34	52,4
Ungern *(Hungary)*	16	16	45,4
USA	40	40	48,7
Österrike *(Austria)*	25	25	43,8

Anm: När flera skattesatser är angivna för ett land innebär det oftast att det är lägre skattesatser för mindre företag. Total skatt på utdelad vinst avser sammanlagd skatt på utdelad vinst i bolags- och ägarled som andel av bolagsvinst före alla skatter. Maximal marginalskatt har antagits i ägarleden för respektive land vilket överskattar Sveriges relativt förmånliga position om jämförelsen i stället ska avse en genomsnittlig ägare.

Källa: KPMG's Corporate Tax Rate Survey 2006 och OECD Tax Database, 24-Jul-2006

[2] *Direktivet omfattar inte frågor som rör beskattning av pensions- och försäkringsförmåner*

15.5.3 Sänkta skattesatser en trend inom företagsbeskattningen

Vad gäller företagsbeskattningen har flertalet industriländer sänkt skattesatserna och breddat skattebaserna under det senaste decenniet. Den ökade internationaliseringen och därmed den ökade konkurrensen om investeringar och företagens villkor har bidragit till denna utveckling. Särskilt påtaglig har skattesänkningarna varit i små länder, som t.ex. de nordiska.

Dubbelbeskattning i Sverige

I flera länder är den formella skattesatsen för utdelningsinkomster högre än i Sverige, men lättnader av skilda slag medför att den effektiva skatten ändå ofta understiger motsvarande svensk skatt. Vad som främst påverkar den totala skattebelastningen är förekomsten av eventuell ”dubbelbeskattning”, dvs. utdelningarna beskattas först hos företagen och sedan hos aktieägarna. Den sammanlagda skattesatsen för utdelade bolagsinkomster i Sverige var 49,6 procent år 2006. Detta innebär att Sverige ligger på en åttonde plats (i fallande ordning) bland OECD:s 30 medlemsländer enligt uppgifterna i 15.14 Tabell. Vid de bakomliggande beräkningarna har dock förutsatts att ägarna i respektive land har maximal marginalskatt.

Om jämförelsen i stället skulle förutsätta genomsnittlig marginalskatt skulle Sveriges relativa position försämras. För länder med progressiv beskattning av utdelningsinkomster är den genomsnittliga marginalskatten lägre än den maximala. För att reducera den sammanlagda skattesatsen tar en del länder inte ut någon bolagsskatt på utdelningar. Alternativt medges ett avdrag hos aktieägaren för den skatt som företaget redan har betalt.

15.6 Skatt på varor och tjänster

15.6.1 Samarbete inom EU

Beträffande skatt på varor och tjänster har Sveriges medlemskap i EU inneburit vissa förändringar. Skattereglerna för mervärdesskatt har harmoniserats inom EU vilket innebär att mervärdesskattelagstiftningen i medlemsländerna måste överensstämma med det s.k. sjätte momsdirektivet och andra direktiv som antagits på EU-nivå. Dessa direktiv ger endast begränsat utrymme för medlemsländerna att variera sina mervärdesskatteregler. Även punktskatterna är föremål för harmonisering, men arbetet har inte kommit lika långt som inom mervärdesskattelagstiftningen. EU har t.ex. fastställt miniminivåer för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

15.6.2 Momsen har stor betydelse för handeln inom EU

För EU:s inre marknad är förmodligen mervärdesskatten det skatteslag som har störst betydelse. Skillnader i medlemsstaternas mervärdesskattesatser riskerar att snedvrida konkurrensen eller att leda till omläggning av handeln över gränserna. Hittills anses dock inte detta ha skett i någon större omfattning trots variationen i medlemsstaternas skattesatser (15.15 Tabell). Den nuvarande harmoniseringen av mervärdesskatten är det minimum som medlemsstaterna ansett nödvändig för att den inre marknaden överhuvudtaget ska fungera. På sikt är emellertid strävan att de nuvarande skillnaderna i mervärdesskattesatserna ska utjämnas.

Miniminivån för normalskattesatsen 15 procent

Miniminivån i EU för mervärdesskattesystemets standardskattesats eller normalskattesats är 15 procent, en nivå som för närvarande endast Cypern och Luxemburg tillämpar. Det aritmetiska medelvärdet av normalskattesatserna uppgår till ca 19,4 procent.

Momsskattesatserna varierar inom EU

Vid sidan av den normala nivån kan medlemsländerna tillämpa en eller två reducerade skattesatser, dock inte lägre än 5 procent, på ett antal varor och tjänster. Dessa specificeras närmare i en särskild bilaga till gemenskapens mervärdesskattedirektiv och omfattar sjutton kategorier av varor och tjänster, t.ex. livsmedel, läkemedel, persontransporter, böcker, tidningar, entrébiljetter till olika föreställningar, hotell och camping, hälsovård och socialpolitik. Tillämpningen av bilagan är frivillig, vilket har lett till att de reducerade skattesatserna varierar mellan 5 och 17 procent.

Det förekommer även s.k. superreducerade skattesatser i vissa länder under fem procent. Dessa skattesatser är inte generellt tillämpbara utan har ofta tillkommit i form av specifika övergångsregler där vissa medlemsländer fått bibehålla regler som de ti-

15.15 Tabell
Mervärdesskattesatser på vissa varor och tjänster, 1 februari 2006, procent
VAT rates on certain goods and services, 1 February 2006, percent

	Normal skattesats	Skattesats på VAT rates on					
		livsmedel	vatten	läkemedel	person-transporter	böcker	hotell
	Normal VAT rate	foodstuffs	water supplies	pharmaceutical products	passenger transport	books	hotel
Belgien *(Belgium)*	21	6 / 12 / 21	6	6 / 21	6 / 0 /	6 / 21	6 /-
Cypern *(Cyprus)*	15	0 / 5 / 15	5	0	8 / 15	5	8
Danmark *(Denmark)*	25	25	25	25	- / 0	25	25
Estland *(Estonia)*	18	18	18	5	18 / 0	5	5
Finland *(Finland)*	22	17	22	8	8	8	8
Frankrike *(France)*	19,6	5,5 / 19,6	5,5	2,1 / 5,5 / 19,6	5,5	5,5 / 19,6	5,5
Grekland *(Greece)*	19	9	9	9 / 19	9	4,5	9
Irland *(Ireland)*	21	0 / 4,4 / 13,5	21 / -	0	-	0	13,5
Italien *(Italy)*	20	4 / 10	10	10 / 20	10 / -	4 / 20	10
Lettland *(Latvia)*	18	18 / 5	5 / 18	5	18	5	5
Littauen *(Lithuania)*	18	5 / 18	18	5	5 / 18	5	5
Luxemburg *(Luxembourg)*	15	3	3	3 / 15	- / 3	3	3
Malta *(Malta)*	18	0	0	0	0	5	5
Nederländerna *(Netherlands)*	19	6	6	6 / 19	- / 6 / 19	6	6
Polen *(Poland)*	22	3 / 7	7	7	7	0 / 22	7
Portugal *(Portugal)*	21	5 / 12 / 21	5	5 / 21	5	5	5
Slovakien *(Slovak Republic)*	19	19	19	19	0 / 19	19	19
Slovenien *(Slovenia)*	20	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Spanien *(Spain)*	16	4 / 7	7	4 / 16	7	4 / 16	7
Storbritannien *(UK)*	17,5	0 / 17,5	0	0 / 17,5	0	0	17,5
Sverige *(Sweden)*	**25**	**12 / 25**	**25**	**25 / 0**	**6 / 0**	**6**	**12**
Tjeckien *(Czech Republic)*	19	5	5	5	5 / 0	5	5
Tyskland *(Germany)*	16	7 / 16	7	16	7 / 16	7	16
Ungern *(Hungary)*	20	15	15	5	15	5	15
Österrike *(Austria)*	20	10	10	20	10	10	10

Anm: Där 0 eller - anges som skattesats är varan/tjänsten undantagen från skatteplikt. I 0-fallet får ingående skatt dras av

Källa: European Commission, Vat Rates Applied in the Member States of the European Community, DOC/1803/2006 – EN

digare tillämpat. Nollskattesatser finns angivna i lagstiftningen för respektive länder. Storbritannien tillämpar t.ex. nollskattesats på ett flertal varor och tjänster, däribland livsmedel, persontransporter och böcker. Undantagna från skatteplikt i Sverige är bl.a. köp och hyra av fastighet, sjukvård, tandvård och social omsorg, utbildning i offentlig regi, bank-, finansierings- och försäkringstjänster samt viss kulturverksamhet (se kapitel 6).

I 15.15 Tabell redovisas de normala skattesatserna samt de reducerade skattesatserna för ett antal utvalda varor och tjänster för respektive land per den 1 februari 2006. Sverige har tillsammans med Danmark den högsta normala mervärdesskattesatsen bland EU-länderna, 25 procent. I övriga EU-länder ligger den normala skattesatsen i intervallet 15-22 procent. Danmark och Slovakien är de enda länderna inom EU som inte tillämpar reducerade skattesatser i något sammanhang.

Inom OECD-länderna utanför EU varierar de generella skattesatserna kraftigt. Island och Norge har höga skattesatser (24,5 respektive 25 procent), Japan och Kanada tillämpar låga skattesatser (5 respektive 7 procent) och USA saknar helt generell mervärdesskatt. Australien införde år 2000 en generell mervärdesskatt på 10 procent.

15.6.3 Vissa punktskatter har gemensamma EU-regler

EU:s punktskattesystem omfattar gemensamma regler för beskattning av mineraloljor (bränslen), alkohol och tobak. Ett medlemsland har rätt att införa punktskatter på andra varor. Däremot får införandet av en punkskatt inte medföra kontroller vid gränsen mot annat EU-land eller att den fria rörligheten för varor begränsas.

15.16 Tabell
Punktskatter på bensin och olja i EU-länderna, 1 juli 2006, euro per 1 000 liter
Excise duties on petrol and gas oil in the EU, July 1 2006, EURO per 1 000 litres

	Bensin Petrol		**Diesel/eldningsolja** Gas Oil			
	Blyad Leaded	**Blyfri** Unleaded	**Drivmedel** Propellant	**Industri** Industry	**Värme** Heating	**Moms %** VAT %
Belgien *(Belgium)*	552	592-607	327-342	21	17-18	21
Cypern *(Cyprus)*	423	305	250	197	197	15
Danmark *(Denmark)*	594	508	404	404	364	25
Estland *(Estonia)*	422	288	245	44	44	18
Finland *(Finland)*	614	588	319-346	71	71	22
Frankrike *(France)*	640	589-640	417	57	57	19,60
Grekland *(Greece)*	360	313-342	260	260	260	19
Irland *(Ireland)*	553	443-548	368	47	47	13,50/21
Italien *(Italy)*	564	564	413	124	403	20
Lettland *(Latvia)*	404	276	236	20	20	18
Littauen *(Lithuania)*	421	287	245	245	21	18
Luxemburg *(Luxembourg)*	494	442	278	21	0	12/15
Malta *(Malta)*	523	474	332	0-332	97-332	0/18
Nederländerna *(Netherlands)*	744	668	365-375	47	47	19
Polen *(Poland)*	466	356	290-324	290-324	59	22
Portugal *(Portugal)*	620	558	339	78	91	12/21
Slovakien *(Slovak Republic)*	463	398	373	175	175	19
Slovenien *(Slovenia)*	422	360	303	151	53	20
Spanien *(Spain)*	429	396-427	294	85	85	16
Storbritannien *(UK)*	826	407-738	693-782	95	95	17,50
Sverige *(Sweden)*	**611**	**366-539**	**394-455**	**361**	**361**	**25**
Tjeckien *(Czech Republic)*	463	400	336	336	336	19
Tyskland *(Germany)*	721	655-670	470-486	256	53-61	16
Ungern *(Hungary)*	446	413-446	339-359	339	339	20
Österrike *(Austria)*	489-504	417-432	297-325	297-325	98	20
EU miniminivå *(minimum excise duty EU)*	**421**	**359**	**302**	**21**	**21**	**15**

Anm: Skattesatserna i tabellen avser normala skattesatser. Avvikelser av olika slag kan förekomma för olika delområden. T.ex. har man i Sverige en lägre skattesats (ca 60 euro per 1000 liter) på eldningsolja som används i industrin, för andra ändamål än som drivmedel. Flertalet länder har fått undantag från miniminivåerna
De medlemsstater som den 1 januari 2003 endast tog ut en avgift för uppvärmningsolja får fortsätta med detta (i dag endast Luxemburg). Avgiften uppgår 2006 till 10 EURO/1 000 liter (Artikel 9.2, Direktiv 2003/96/EC)

Källa: European Commission, Excise Duty Tables, Part II, REF 1.023, July 2006

Energiskatter

I 15.16 Tabell redovisas de totala skatterna på vissa bränslen i EU per den 1 juli 2006. Det förekommer stora skillnader i såväl nivå som omfattning av energibeskattningen. Storbritannien tar ut högst punktskatt både på blyad och blyfri bensin. EU:s tio nya medlemsländer är genom övergångsbestämmelser undantagna från EU:s miniminivåer inom energibeskattningen och har generellt lägre skatter än övriga länder. Sverige har den sjunde högsta punktskatten på blyad bensin och ett ganska genomsnittlig nivå på den blyfria bensinen. Minimiskattesatsen för blyfri bensin år 2005 är 0,36 euro per liter (ca 3,40 kr). Även punktskatterna på diesel för industriellt bruk och uppvärmning skiljer sig avsevärt mellan länderna. Danmark och Sverige ligger högst för industri medan Italien, Danmark och Sverige ligger högst när det gäller värme. Lettland, Luxemburg och Belgien har de lägsta skattesatserna på diesel för industriella ändamål, medan Lettland och Litauen har de lägsta skatterna på diesel för uppvärmning.

Alkoholskatt

Inom EU är den lägsta normalskattesatsen för spritdrycker 5,50 euro per liter ren alkohol år 2006. Det motsvarar drygt 50 kr, vilket kan jämföras med den svenska alkoholskatten på cirka 500 kr per liter. För vin är minimiskatten i EU 0 kr per liter. I 15.17 Tabell jämförs alkoholskatterna på sprit och vin per den 1 juli 2006. För att beräkna den fullständiga skatten ska också mervärdesskatt påföras. Sverige har den högsta skattesatsen på sprit inom EU. Finland har länge legat på samma höga

15.17 Tabell
Alkoholskatter på vin och sprit i EU-länderna, 1 juli 2006, euro per liter
Excise duties on still wine and ethyl alcohol in EU, July 1 2006, EURO per litre

	Vin Wine	Moms % VAT %	Sprit Ethyl alcohol	Moms % VAT %
Belgien *(Belgium)*	0,47	21,00	17,52	21,00
Cypern *(Cyprus)*	0,00	15,00	6,11	15,00
Danmark *(Denmark)*	0,82-1,23	25,00	20,10	25,00
Estland *(Estonia)*	0,66	18,00	9,71	18,00
Finland *(Finland)*	2,12	22,00	28,25	22,00
Frankrike *(France)*	0,03	19,60	14,50	19,60
Grekland *(Greece)*	0,00	19,00	10,90	19,00
Irland *(Ireland)*	2,73	21,00	39,25	21,00
Italien *(Italy)*	0,00	20,00	8,00	20,00
Lettland *(Latvia)*	0,43	18,00	9,05	18,00
Littauen *(Lithuania)*	0,43	18,00	9,27	18,00
Luxemburg *(Luxembourg)*	0,00	12/15	10,41	15,00
Malta *(Malta)*	0,00	18,00	23,29	18,00
Nederländerna *(Netherlands)*	0,59	19,00	15,04	19,00
Polen *(Poland)*	0,35	22,00	11,61	22,00
Portugal *(Portugal)*	0,00	12,00	9,37	21,00
Slovakien *(Slovak Republic)*	0,00	19,00	7,28	19,00
Slovenien *(Slovenia)*	0,00	20,00	6,95	20,00
Spanien *(Spain)*	0,00	16,00	8,30	16,00
Storbritannien *(UK)*	2,53	17,50	28,76	17,50
Sverige *(Sweden)*	**2,37**	**25,00**	**53,87**	**25,00**
Tjeckien *(Czech Republic)*	0,00	19,00	8,95	19,00
Tyskland *(Germany)*	0,00	16,00	13,03	16,00
Ungern *(Hungary)*	0,00	20,00	8,80	20,00
Österrike *(Austria)*	0,00	20,00	10,00	20,00
EU miniminivå *(minimum excise duty EU)*	**0,00**	-	**5,50**	-

Källa: European Commission, Excise Duty Tables, Part I, REF 1.023, July 2006

nivå som Sverige men sänkte i mars 2004 skatten på sprit med 44 procent i syfte att förhindra en ökad privat införsel från framförallt Estland. För att bryta mönstret med den kraftigt ökade resandeinförseln har man även i Sverige diskuterat en sänkning av alkoholskatten, men ännu är frågan ej avgjord. När det gäller vin har Sverige lämnat första platsen och ligger nu på en tredjeplats efter Irland och Storbritannien. Över hälften av EU-länderna har ingen skatt på vin alls. I dag kan man utan begränsningar införa alkohol för privat bruk från annat EU-land. Kommersiell import är dock alltid skattepliktig.

Tobaksskatt

I alla EU-länder består tobaksskatten av två delar, en styckeskatt per cigarett eller annan tobaksvara och en värderelaterad skatt som uppgår till en viss procent av detaljhandelspriset (15.18 Tabell). Den totala tobaksskatten måste uppgå till minst 57 procent av detaljhandelspriset för cigaretter i den mest populära priskategorin. För att minska skillnaderna i medlemsländernas tobaksbeskattning infördes från 1 juli 2002 även ett krav på ett fast minimibelopp om 60 euro per 1 000 cigaretter som gäller även om miniminivån på 57 procent är uppfylld. De länder som tvingas höja skatten för att nå upp till det nya minimibeloppet har dock fått anstånd med att införa miniminivån. Förutom dessa två regler finns en kompletterande bestämmelse som säger att de medlemsstater som tar ut en punktskatt på minst 95 euro (ca 885 kr) per 1 000 cigaretter inte behöver uppfylla 57-procentskravet. I Sverige ligger punktskatten på närmare 106 euro per 1 000 cigaretter, vilket innebär knappt 50 procent av detaljhandelspriset. Denna nivå är lägre än miniminivån på 57 procent men cigarettpriset i Sverige är fortfarande högt. Bara Storbritannien, Irland, Frankrike och Tyskland har ett högre pris 2006. Lägst är cigarettpriset i Lettland där ett paket kostar ca 6 kr. Att detaljhandelspriset på cigaretter i Sverige fortfarande är högt beror dels på priserna före skatt, dvs. tillverkningskostnader och handelsmarginaler, och dels på den höga mervärdesskatten.

15.18 Tabell
Tobaksskatt i EU-länderna, 1 juli 2006
Excise duty on tobacco, 1 July 2006

	Styckeskatt, %	Värdeskatt, %	Summa punktskatt, %	Summa skatt inkl. moms, %	Pris per paket, EURO
	Specific excise, %	Ad valorem excise, %	Total excise, %	Total tax,	Price per packet, EURO
Belgien *(Belgium)*	3,87	53,76	57,63	74,99	3,56
Cypern *(Cyprus)*	14,55	44,50	59,05	72,09	2,88
Danmark *(Denmark)*	40,42	13,61	54,03	74,03	4,22
Estland *(Estonia)*	28,05	26,00	54,05	69,30	1,25
Finland *(Finland)*	7,38	50,00	57,38	75,41	4,10
Frankrike *(France)*	6,03	57,97	64,00	80,39	5,00
Grekland *(Greece)*	3,67	53,83	57,50	73,47	2,80
Irland *(Ireland)*	41,36	18,32	59,68	77,04	6,45
Italien *(Italy)*	3,76	54,74	58,50	75,16	3,20
Lettland *(Latvia)*	34,55	14,80	49,35	64,60	0,63
Littauen *(Lithuania)*	25,33	15,00	40,33	55,59	1,09
Luxemburg *(Luxembourg)*	9,88	47,14	57,02	70,06	2,88
Malta *(Malta)*	10,43	51,40	61,83	77,08	3,26
Nederländerna *(Netherlands)*	36,48	20,52	57,00	72,97	4,00
Polen *(Poland)*	25,68	31,30	56,98	75,01	1,49
Portugal *(Portugal)*	38,04	23,00	61,04	78,40	2,75
Slovakien *(Slovak Republic)*	24,44	23,00	47,44	63,41	2,32
Slovenien *(Slovenia)*	15,03	43,47	58,50	75,17	1,98
Spanien *(Spain)*	7,29	57,00	64,29	78,08	2,25
Storbritannien *(UK)*	40,19	22,00	62,19	77,08	7,70
Sverige *(Sweden)*	**10,00**	**39,20**	**49,20**	**69,20**	**4,30**
Tjeckien *(Czech Republic)*	33,18	25,00	58,18	74,15	1,49
Tyskland *(Germany)*	37,22	25,29	62,51	76,30	4,44
Ungern *(Hungary)*	31,27	27,00	58,27	74,94	1,76
Österrike *(Austria)*	15,70	43,00	58,70	75,37	3,10

Källa: European Commission, Excise Duty Tables, Part III, REF 1.023, 1 July 2006

15.7 EU och skattepolitiken

Intresset för jämförelser av skattesystemet i Sverige med andra länders skattesystem har ökat sedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Ett skäl är strävandena inom EU att fördjupa det europeiska samarbetet och underlätta den gemensamma marknadens funktionssätt genom beslut inom olika samhällsområden. Skattepolitiken, som hittills har betraktats som ett område där varje land beslutar om sina egna regler, utgör inget undantag. Svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta gäller med andra ord inte längre oinskränkt.

15.7.1 Skattebaserna mer eller mindre rörliga

Den fria rörligheten av människor, kapital, varor och tjänster inom EU tvingar medlemsländerna att samarbeta om skattepolitiken. De flesta skattebaser, dvs. vad som är föremål för beskattning i ett land, är mer eller mindre rörliga. Den kanske enda orörliga skattebasen är fast egendom. Indirekt påverkas dock boendekostnaderna och därmed också flyttningsbenägenheten av fastighetsskatten. Fastighetsskatten uppgick till drygt 24 miljarder kronor inkomståret 2004, motsvarande cirka 2 procent av de totala skatterna och avgifterna i Sverige (se kapitel 5).

Om kapitalbeskattningen eller varubeskattningen i ett visst land är mycket högre än i andra länder, riskerar vi att motsvarande skattebaser flyttar utomlands. Alternativt kommer gränshandeln och smugglingen av låg- eller obeskattade varor från andra länder att öka. Det sistnämnda är redan ett faktum vad gäller alkohol och tobak.

Konkurrensfrågor av olika slag är viktiga i EU. Företag ska kunna konkurrera på lika villkor och delta i upphandlingar av varor och tjänster i alla medlemsländer. Om skillnaderna i skattesystemen är alltför stora, eller om utländska företag gynnas skattemässigt framför inhemska, uppkommer en skattekonkurrens mellan medlemsländerna om företagsetableringar och investeringar.

15.7.2 Skatterna påverkar EU:s budget

Ytterligare ett skäl att jämföra skattesystemen är att delar av dem har betydelse för EU:s budget, som medlemsländerna gemensamt bidrar till. Medlemsländernas avgiftsbetalningar till EU är att betrakta som skatter. Sveriges nettobetalningar till EU uppgick år 2005 till drygt 13 miljarder kronor. Jämfört med år 2004 är det en minskning med 965 miljoner kronor (se 15.19 Tabell). Den BNI-baserade avgiften[3] år 2005 var ca 18,9 miljarder kronor och den momsbaserade avgiften ca 3,1 miljarder kronor. Jordbruks- och fiskefonderna stod för den största delen av Sveriges bidrag från EU, drygt 9 miljarder kronor.

Den momsbaserade avgiften finansierade 14,7 procent av EU:s totala budget 2005 på ca 105,7 miljarder euro (ca 981 miljarder kronor, en siffra som kan jämföras med Sveriges statsbudget på ca 750 miljarder kronor 2005). Momsavgiften beräknas på landets momsbas. Momsbasen består av landets nettointäkter för moms dividerat med en genomsnittlig viktad momssats. Därefter görs vissa korrigeringar för att anpassa momsbasen till EU:s gemensamma momsregler. Avgiften räknas ut med en enhetlig procentsats på momsbasen under förutsättning att momsbasen inte utgör mer än 50 procent av landets BNI. Maxtaket för den momsbaserade avgiften är, från år 2004 och framåt, 0,5 procent av medlemsländernas momsbas. Den momsbaserade avgiften var länge EU:s viktigaste finansieringskälla, men mot slutet av 1990-talet tog den BNI-baserade avgiften över och är nu den viktigaste finansieringskällan. För 2005 gäller att 65,2 procent av EU:s budget finansieras av den BNI-baserade avgiften. BNI-avgiften baseras på en prognos av medlemslandets bruttonationalinkomst. Avgiften är ett medel för att balansera budgeten och beräknas mot bakgrund av återstående finansieringsbehov. Den enhetliga procentsatsen för BNI-avgiften är beräknad till ungefär 0,652 procent av medlemsländernas BNI.

Tullar och avgifter som erläggs i varje medlemsland på import från tredje land, dvs. länder utanför EU, räknas som EU:s egna medel och tillfaller unionen efter avdrag på 25 procent för medlemsländernas administrationskostnader.

15.7.3 EU-samarbetet har kommit långt inom moms och punktskatter

Skattereglerna i Sverige och andra länder påverkar beslut om investeringar, konsumtion, sparande och sysselsättning. När det gäller skatteslag som mervärdesskatt och punktskatter har samarbetet inom EU redan kommit ganska långt. Skattereglerna för dessa skatteslag har harmoniserats. EU har t.ex. som vi sett ovan fastställt minimimivåer för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

Beslut har också fattats om en ”uppförandekod” för företagsbeskattningen och om rekommendationer för skatt på sparande. Inom andra beskattningsområden, som skatt på arbete, har EU utfärdat rekommendationer om en minskning av beskattningen. Generellt gäller att medlemsstaternas nationella skattesystem måste vara förenliga med den grundläggande icke-diskrimineringsprincipen i gemensamhetslagstiftningen. Medborgare från en medlemsstat som bor i en annan medlemsstat får inte beskattas enligt mindre gynnsamma skattesatser än landets egna medborgare.

[3] *Den reala BNI (bruttonationalinkomsten) inkluderar till skillnad från BNP nettofaktorinkomsterna och exporten deflaterad med importprisindex. Detta kan medföra att BNI utvecklas långsammare än BNP.*

15.19 Tabell
Sveriges avgifter till och bidrag från EU 2001–2005, mnkr
Sweden's fees to and allowances from the EU 2001–2005, MSEK

Avgifter/bidrag Fees/allowances	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**Förändring 2005/2004**
Summa avgifter *(Total fees)*	**23 272**	**20 648**	**18 322**	**25 563**	**25 635**	**72**
BNI-baserad avgift *(GNI-based fee)*	9 396	12 124	10 811	18 998	18 893	-105
Momsbaserad avgift *(VAT-based fee)*	7 940	5 291	4 620	3 420	3 113	-307
Tullavgift *(Customs duty)*	3 048	2 480	2 382	2 662	3003	342
Storbritannien-avgift *(Great Britain fee)*	2610	559	334	274	369	95
Övriga importavgifter *(Other import fees)*	278	194	175	209	257	47
Summa bidrag m m *(Total allowances)*	**8 485**	**9 307**	**12 016**	**11 555**	**12 592**	**1 038**
Jordbruks- och fiskefonder *(Agricultural and fishing funds)*	7 124	7 673	8 196	8 060	9 055	996
Socialfonden *(Social fund)*	1 039	211	2 072	1 915	1 849	-66
Regionalfonden *(Regional fund)*	252	1 303	1 640	1 458	1381	-78
Övriga bidrag *(Other allowances)*	70	120	108	122	307	186
Nettobetalningar till EU *(Net payments to the EU)*	**14 787**	**11 341**	**6 306**	**14 008**	**13 043**	**-965**

Anm: Övriga importavgifter avser särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter. Övriga bidrag inkluderar bidrag till transeuropeiska nätverk

Källa: Årsredovisning för staten 2005/06:101

Detaljerad innehållsförteckning

DETAILED TABLE OF CONTENTS

1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv 16

1.1 Skattesystemets huvuduppgifter ... 17
1.1.1 Finansieringen av offentliga utgifter ... 17
1.1.2 Stabiliseringspolitiken ... 17
1.1.3 Fördelningspolitiken ... 17
1.1.4 Allokeringspolitiken ... 18
1.2 Grundläggande beskattningsprinciper ... 18
1.2.1 Intresseprincipen ... 18
1.2.2 Skatteförmågeprincipen ... 19
1.2.3 Inkomst- och utgiftsskatt ... 19
1.2.4 Nominell och real beskattning ... 19
1.3 En ekonomisk klassificering av olika skatter ... 20
1.3.1 Direkta och indirekta skatter ... 20
1.3.2 Skattesubjekt och skatteobjekt ... 20
1.4 En fyrdelning av de svenska skatterna ... 20
1.4.1 Direkta skatter på arbete ... 22
1.4.2 Indirekta skatter på arbete ... 22
1.4.3 Skatter och avgifter ... 22
1.4.4 Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete ... 22
1.4.5 Olika marginalskattebegrepp – några räkneexempel ... 23
1.4.6 Punktskatter på näringslivets faktoranvändning ... 24
1.4.7 Direkta skatter på kapital ... 24
1.4.8 Indirekta skatter på kapital ... 25
1.4.9 Skatt på sparande och skatt på investeringar ... 25
1.5 Skatter i ett historiskt perspektiv ... 26
1.5.1 Från sam- till särbeskattning ... 26
1.5.2 Från direkt till indirekt beskattning ... 26
1.5.3 Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet ... 27
1.5.4 Utgiftsskatt och real beskattning ... 27
1.5.5 1990-91 års skattereform ... 27
1.5.6 Utvecklingen efter skattereformen ... 28

2 Den offentliga sektorn i nationalräkenskperna 32

2.1 Inledning ... 33
2.1.1 Kort om nationalräkenskaperna ... 33
2.2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter ... 35
2.2.1 Skatterna ökar sin andel av offentliga sektorns inkomster ... 35
2.2.2 Offentliga sektorns utgifter – konsumtion större än transfereringar ... 36
2.2.3 Offentliga sektorns finansiella sparande positivt ... 36
2.3 Totala skatter och skatte- och avgiftskvoten ... 37
2.3.1 Skatter i nationalräkenskapssystemet ... 37
2.3.2 Lägre skattekvotåren efter 2000 ... 39
2.4 Offentliga sektorns utgifter per ändamål ... 39
2.4.1 Stor del av de offentliga utgifterna till socialt skydd ... 40
2.4.2 Minskade utgifter för bostadsförsörjning och samhällsplanering samt kultur. Ökade utgifter för hälso- och sjukvård, utbildning samt socialt skydd ... 43

3 Totala skatter i Sverige 44

3.1 Totala skatterna i Sverige 1 296 miljarder år 2004 ... 45
3.2 Fastställda skatter och betalda skatter ... 46
3.3 Beskattning i tre stationer ... 47
3.4 Skatternas roll för utjämning av de ekonomiska resurserna mellan hushållen ... 48

4 Skatt på arbete **52**
4.1 Historik ... 53
4.2 Skatt på arbete idag ... 54
4.3 Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna ... 55
4.3.1 Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet ... 55
4.3.2 Förändringen av antalet arbetade timmar av betydelse för skattepolitiken ... 56
4.3.3 Ca 230 000 individer har förvärvsinkomster över 500 000 kr ... 56
4.4 Administrativa uppgifter kring skatt på arbete ... 59
4.4.1 Inkomsterna redovisas i en inkomstdeklaration ... 59
4.4.2 Individernas inkomstskatt slut-regleras en gång per år ... 62
4.4.3 Arbetsgivarna betalar preliminärskatten varje månad ... 63
4.5 Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete ... 63
4.5.1 De taxerade förvärvsinkomsterna 1 467 miljarder kronor år 2004 ... 63
4.5.2 948 000 personer gör avdrag för arbetsresor ... 64
4.5.3 Fler kvinnor än män pensionssparar ... 66
4.5.4 Skatteberäkningen grundas på taxerad förvärvsinkomst ... 67
4.5.5 Grundavdraget är ”puckelformat” ... 67
4.5.6 Statliga och kommunala inkomstskatten ... 68
4.5.7 Marginalskatt och marginaleffekter ... 71
4.6 Mer om kommunalskatten ... 76
4.6.1 Kommunalskatten proportionell ... 76
4.6.2 Utveckling av kommunalskatten ... 76
4.6.3 Kommunalskatten varierar med drygt fem procentenheter ... 76
4.6.4 Högst skattekraft i Danderyd, lägst i Årjäng ... 78
4.6.5 Kommunalskatten vidarebefordras från staten till kommunerna ... 78
4.6.6 Bidrags- och utjämningssystem för kommuner och landsting ... 79
4.7 Socialavgifter ... 80
4.7.1 Olika former av socialavgifter ... 80
4.7.2 Underlag och avgiftssatser ... 81
4.7.3 Undantagsregler för avgiftsuttaget ... 84
4.8 Beskattning av tjänstegruppliv ... 84
4.8.1 Skatten tas ut av försäkringsföretag m.fl. ... 84
4.8.2 Skattesatser ... 84
4.9 Andra nedsättningar m.m. ... 85
4.9.1 Skattereduktion för byggnadsarbeten (”ROT-avdraget”) ... 85
4.9.2 Skattereduktion för hushållstjänster från 1 juli 2007 ... 85
4.9.3 Sjöfartsstöd ... 85

5 Skatt på kapital **98**
5.1 Historik ... 99
5.2 Skatt på kapital idag ... 99
5.2.1 Kapitalskatterna 136 miljarder 2004 ... 99
5.3 Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn ... 100
5.3.1 Hushållens tillgångar och skulder ... 100
5.3.2 Hushållens skatt på kapital 31 miljarder 2004 ... 102
5.4 Fastighetsskatt ... 102
5.4.1 Taxeringsvärdet 75 procent av marknadsvärdet ... 103
5.4.2 Olika skattesatser för olika fastighetstyper ... 104
5.4.3 Stora skillnader i värdena på småhus ... 105
5.5 Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder ... 108
5.5.1 Sammansättningen av hushållens finansiella förmögenhet ... 108
5.5.2 Skatt på finansiella kapitalinkomster ... 108
5.6 Förmögenhetsskatt ... 112
5.6.1 Förmögenhetsskatten uppgick till 5 miljarder 2004 ... 112
5.6.2 Proportionell förmögenhetsskatt sedan 1992 ... 113
5.6.3 Värderingsreglerna i förmögenhetsbeskattningen ... 113
5.6.4 Sammansättning av beskattningsbara förmögenheten ... 114
5.6.5 Hushållens beskattningsbara förmögenhet 366 miljarder 2004 ... 114
5.7 Bolagsskatt ... 114
5.8 Övriga skatter på kapital ... 115
5.8.1 Arvs- och gåvoskatt ... 115

5.8.2 Kupongskatt ... 115
5.8.3 Avkastningsskatt på pensionsfonder ... 115
5.8.4 Stämpelskatt ... 116

6 Skatt på varor och tjänster 128
6.1 Inledning ... 129
6.1.1 Moms och punktskatter ... 129
6.1.2 Harmonisering inom EU ... 129
6.1.3 Skatter på varor och tjänster utgör en fjärdedel av alla skatter ... 130
6.2 Mervärdesskatt (moms) ... 130
6.2.1 Moms betalas på det egna mervärdet ... 130
6.2.2 Nästan alla varor och tjänster är skattepliktiga ... 131
6.2.3 Gemenskapsinterna förvärv ... 132
6.2.4 Distansförsäljning mellan EU-länder ... 133
6.2.5 Redovisning, beskattningsunderlag och omsättning ... 133
6.2.6 Momsuppbörden ... 134
6.2.7 Redovisning efter skattesats ... 134
6.2.8 Momsuppbörden per bransch ... 134
6.3 Punktskatter ... 136
6.3.1 Allmänt om punktskatter ... 136
6.3.2 Energiskatter ... 138
6.3.3 Andra miljörelaterade skatter ... 145
6.3.4 Skatt på alkoholdrycker och tobak ... 146
6.3.5 Fordonsskatter ... 149
6.3.6 Importskatter ... 152
6.3.7 Övriga punktskatter ... 153

7 Företagsbeskattning 156
7.1 Inledning ... 157
7.2 Grundläggande principer ... 157
7.2.1 Det bokföringsmässiga resultatet utgångspunkten ... 157
7.2.2 Kvittning och rullning ... 157
7.3 Företagsstrukturen i Sverige ... 158
7.3.1 Företagens storlek ... 158
7.3.2 Internationella företag och hemmamarknadsföretag ... 158
7.3.3 Olika företagsformer ... 159
7.4 Juridiska personers skatt ... 161
7.4.1 Förändringar vid skattereformen ... 161
7.4.2 Dubbelbeskattning ... 161
7.4.3 Skatten för juridiska personer 115 miljarder kronor år 2004 ... 161
7.4.4 Få företag står för större delen av överskottet ... 164
7.4.5 Branschvis fördelning av över- och underskott ... 165
7.4.6 Bokföringsmässigt resultat och skattemässiga justeringar ... 168
7.5 Fysiska personer som näringsidkare ... 169
7.5.1 Antalet näringsidkare ... 169
7.5.2 Redovisat resultat ... 171
7.5.3 Expansion med lågbeskattade medel ... 175
7.5.4 Räntefördelning – positiv eller negativ ... 175
7.5.5 Reserveringsmöjligheter genom periodiseringsfond ... 176
7.6 Nyföretagandet i Sverige ... 176
7.6.1 Överlevnadsgraden bland de nystartade företagen har minskat ... 177

8 Skatt, inkomstfördelning och förmögenhet 180
8.1 Inledning ... 181
8.1.1 Om inkomststatistik ... 181
8.2 Den direkta beskattningen av individen ... 182
8.2.1 Den direkta skatten utgör drygt en tredjedel av inkomsten ... 182
8.2.2 Beskattningen mindre progressiv ... 184
8.2.3 Marginalskatten på samma nivå sedan 1999 ... 185
8.2.4 Påverkan av inkomstökning på bidrag och avgifter ... 186
8.3 Omfördelning genom skatter och bidrag ... 186

8.3.1 Också höginkomsttagaren är bidragstagare ... 186
8.3.2 Omfördelning mellan generationer ... 188
8.3.3 Hushållens disponibla inkomst 1 162 miljarder 2004 ... 188
8.3.4 Hushållens disponibla inkomst har ökat ... 189
8.4 Inkomstutvecklingen ... 190
8.4.1 Jämförelser av disponibel inkomst ... 190
8.4.2 Inkomstspridningen ökade under 1990-talet ... 192
8.4.3 Kapitalinkomsternas betydelse har ökat ... 193
8.4.4 Inkomstutveckling för olika grupper ... 194
8.4.5 Arbetsinkomsterna har ökat med 25 procent sedan 1995 ... 194
8.5 Kvinnors och mäns förmögenhet ... 197
8.5.1 Få äger mycket ... 197
8.5.2 Över en miljon miljonärshushåll 2004 ... 198
8.5.3 Kvinnor innehar mindre än hälften av nettoförmögenheten ... 198

9 Skatteskulder och uppbördsförluster 202
9.1 Inledning ... 203
9.1.1 Många orsaker till att inte skatten betalas ... 203
9.1.2 Restföring – indrivning – preskribering ... 203
9.2 Influtna belopp efter åtgärd ... 204
9.3 Uppbördsförlusternas storlek och sammansättning ... 204
9.3.1 Uppbördsförlusternas förändring på lång sikt ... 204
9.3.2 Fördelning av uppbördsförlusterna ... 205
9.4 Skuldbalansen ... 205
9.4.1 Skatteskulderna drygt 35 miljarder ... 206
9.4.2 Gamla fordringar osäkra fordringar ... 208
9.5 Antal med skatteskulder ... 208
9.5.1 Skatteskulderna ojämnt fördelade ... 209

10 Fel och fusk 212
10.1 Inledning ... 213
10.2 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m. ... 213
10.2.1 Olika begrepp ... 213
10.2.2 Direkta och indirekta metoder ... 213
10.3 Svartarbetets omfattning ... 215
10.3.1 Inledning ... 215
10.3.2 Skatteverkets stora undersökning 2006 om svartarbete ... 215
10.3.3 Svartarbete = odeklarerade arbetsinkomster ... 215
10.3.4 Svenskarnas attityder till svartarbete ... 216
10.3.5 Omfattningen på svartarbete ... 217
10.3.6 Revisionsmetoden förklarar 71 miljarder ... 217
10.3.7 Intervjuundersökningar förklarar runt 20 miljarder kronor ... 219
10.3.8 Allt svartarbete har inte kunnat påvisas ... 223
10.3.9 Monetära skattningar av den dolda ekonomin ... 223
10.4 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar ... 224
10.4.1 Kontrolluppgifter minskar fel och fusk ... 224
10.4.2 Skattefelet i aktieförsäljningar ... 225
10.4.3 Kapitalplaceringar utomlands ... 226
10.5 Skattefusk med punktskattebelagda varor ... 226
10.6 Gränsöverskridande transaktioner ... 227
10.6.1 Internet och elektronisk handel m.m. ... 227
10.6.2 Momsbedrägerier ... 228
10.6.3 Andra skattefel med internationell anknytning ... 229
10.7 Löntagarnas deklarationsfusk ... 229
10.7.1 Övriga avdrag ... 229
10.7.2 Reseavdrag ... 229
10.7.3 Kontrolluppgiftsbedrägerier och svart lön ... 230
10.7.4 Fysiska personers oredovisade inkomster i utlandet ... 230
10.8 Problembranscher ... 231
10.8.1 Branschsaneringsutredningen ... 231
10.8.2 Fiskeribranschen har undersökts ... 231

10.8.3 Frisörbranschen har undersökts ... 231
10.8.4 Restaurangbranschen ... 231
10.8.5 Byggbranschen alltid i fokus ... 232
10.8.6 Skärpning av kontrollen av kontantbranscherna på gång ... 232
10.9 Skatteverkets bedömning av skattefelets storlek ... 232
10.10 Skattefuskets orsaker ... 234
10.11 Skattefuskets effekter ... 237

11 Skattekontroll och skattebrott 240
11.1 Inledning ... 241
11.2 Skatteverkets kontroll ... 241
11.2.1 Omfattande material att kontrollera ... 241
11.2.2 Många deklarationer ändras vid skattekontrollen ... 242
11.2.3 Antalet skatterevisioner har minskat ... 243
11.2.4 Inriktning/utfall av skatterevisionerna ... 245
11.2.5 Skattekontrollens effekter ... 246
11.3 Om hot och tvång i skatteutredningen ... 248
11.3.1 Föreläggande och viten ... 248
11.3.2 Tvångsåtgärder och betalningssäkring ... 248
11.4 Administrativa sanktioner ... 249
11.4.1 Skattetillägg ... 249
11.4.2 Förseningsavgifter ... 254
11.5 Skattebrott m.m. ... 255
11.5.1 Skattebrottslagen ... 255
11.5.2 BRÅ ansvarar för den officiella statistiken inom rättsväsendet ... 255
11.5.3 Brottsanmälningar och antalet personer misstänkta för skatte- och bokföringsbrott ... 256
11.5.4 Skatteverket biträder i brottsutredningar ... 257
11.5.5 Domar ... 258
11.5.6 Straffmätning ... 259

12 Attityder till skattesystemet och Skatteverket 264
12.1 Inledning ... 265
12.2 Inställningen till skattesystemet ... 265
12.2.1 Runt hälften tycker illa om skattesystemet ... 265
12.2.2 Skattekontot fungerar bra ... 265
12.3 Broschyrer och blanketter ... 267
12.4 Service i form av modern teknik ... 267
12.5 Företagen och skattefusk ... 268
12.6 Synen på Skatteverkets sätt att arbeta ... 269
12.6.1 Tre av fyra företag i kontakt med Skatteverket ... 269
12.6.2 En majoritet är nöjd med kontakt med Skatteverket ... 270
12.6.3 Oförändrat högt förtroende för Skatteverket ... 270
12.6.4 Hyfsat betyg för Skatteverkets sätt att arbeta ... 271
12.6.5 Personalens attityder (ABC-attityder) ... 271
12.6.6 Återkommande svarsmönster ... 271
12.6.7 Hur ser företagen på de olika kvalitetsområdena? ... 272
12.6.8 Regionala jämförelser ... 273

13 Administration av skattesystemet 276
13.1 Inledning ... 277
13.2 Den politiska nivån ... 277
13.3 Skatteadministrationen ... 277
13.3.1 Skatteverket och exekutionsväsendet ... 277
13.3.2 Tullverket ... 281
13.3.3 Tingsrätterna som beskattningsmyndigheter ... 281
13.3.4 Övriga myndigheter ... 281
13.4 Rättsväsendet och skatterna ... 282
13.4.1 Överklaganden ... 282
13.4.2 Skattebrott ... 282
13.5 Vad kostar skatteadministrationen? ... 282

14 Skatternas historia under 1900-talet **286**
14.1 Inledning ... 287
14.2 Utgångsläget ... 287
14.2.1 Skattesystemet ... 287
14.2.2 Skatteadministrationen ... 288
14.3 Perioden 1900-1950 ... 288
14.3.1 Skattesystemet ... 288
14.3.2 Skatteadministrationen ... 290
14.4 Perioden 1950-1975 ... 290
14.4.1 Skattesystemet ... 290
14.4.2 Skatteadministrationen ... 291
14.5 Perioden efter 1975 ... 293
14.5.1 Skattesystemet ... 293
14.5.2 Skatteadministrationen ... 293

15 Svenska skatter i internationell jämförelse **298**
15.1 Inledning ... 299
15.2 Jämförelser av BNP ... 299
15.2.1 PPP tar bort skillnaden i prisnivåer ... 299
15.3 Skattekvoten ... 301
15.3.1 Skattekvoten inget entydigt mått ... 301
15.3.2 Skattekvotens sammansättning ... 305
15.3.3 Nedbrytning av skattekvoten ... 305
15.4 Skatt på arbete ... 308
15.4.1 Olika definitioner och regelsystem ... 308
15.4.2 Jämförelser av disponibel inkomst mer neutrala ... 308
15.4.3 Höga marginalskatter för höginkomsttagare ... 310
15.5 Skatt på kapital ... 312
15.5.1 Rörliga skattebaser ... 312
15.5.2 Internationella jämförelser är svåra att göra ... 312
15.5.3 Sänkta skattesatser en trend inom företagsbeskattningen ... 314
15.6 Skatt på varor och tjänster ... 314
15.6.1 Samarbete inom EU ... 314
15.6.2 Momsen har stor betydelse för handeln inom EU ... 314
15.6.3 Vissa punktskatter har gemensamma EU-regler ... 315
15.7 EU och skattepolitiken ... 318
15.7.1 Skattebaserna mer eller mindre rörliga ... 318
15.7.2 Skatterna påverkar EU:s budget ... 319
15.7.3 EU-samarbetet har kommit långt inom moms och punktskatter ... 319

Sakordsregister

A

ABC-attityder 271
acciser 128
administration 277
administrationskostnader 282, 319
aktiebolag 159, 162
aktiv näringsverksamhet 171
alkoholförsäljning 147
alkoholskatt 146, 316
allmän energiskatt 138
allmän löneavgift 82
allmänna avdrag 64
allmänna egenavgifter 54, 82, 182
allmän pensionsavgift 80
allmänpreventiv effekt 246
allokeringspolitik 18
anslagsutgifter 280
antal anställda 158, 278
antal företag 159
arbetade timmar 55, 56
arbetsgivaravgifter 54, 80
arbetsgivare 63
arbetsinkomst 194
arbetssätt 271
arvs- och gåvoskatt 115
avfallsskatt 145
avgift 22
avgifter, generell nedsättning 84
avgifter, regional nedsättning 84
avkastningsskatt 162
avkastningsskatt på pensionsfonder 115
avskrivning 169

B

barnomsorgsavgift 74
begränsningsregel 112
bemötande 272
beskattning av hushållens inkomster 48
beskattning av konsumtion, förbrukning 50
beskattning av utländska nyckelpersoner 71
beskattning i hushållsledet 47
beskattning i konsumtionsledet 47
beskattning i produktionsledet 47
betalningssäkring 248
bevillning 156
bilskrotningsfonden 151
blanketter 267
BNP-volymindex 299, 301
bokföringsbrott 257
bolagsskatt 99, 114, 161, 163, 314
bostadsbidrag 72, 74
broschyrer 267
brott 255
brottsanmälan 255, 256
bruttoinkomst 189
bruttonationalprodukten, BNP 33, 217, 299
byggbranschen 232
bötesstraff 258

C

cigaretter 149, 317

D

deklaration, elektronisk 59
deklarationer, antal 241
deklarationsblanketter 59
deklarationsfusk 229
deklarera 212, 264, 266
delägare i handelsbolag 172
destinationsprincipen 132, 138
direkta metoder 213, 214
direkta skatter 20, 21, 24, 48, 306
direkt beskattning, individer 313
disponibel inkomst 186, 308, 310
dold arbetsinkomst 218
dold inkomst 214
dubbelbeskattning 161, 314
dämpningsregel 103
dömda 258

E

effektskatt på kärnkraftsreaktorer 141
egenavgifter 54, 80
Ekobrottsmyndigheten 257
ekonomisk förening 159
ekonomiskt standard 190
ekvivalensskala 190
elcertifikat 144
elektronisk handel 227
energianvändning 141
energiskatt 138
energitillförsel 141
enskild firma 159
enskild näringsidkare 172
enskild näringsverksamhet 169
EU, bidrag och avgifter 320
EU-skatter 46
Eurovinjettsystemet 151
exekutionsväsendet 292
expansionsmedel 175

F

fackföreningsavgift 71
facklärd arbetare 219
faktorinkomst 186
familjeenhet 181
farebrott 255
fastighetsprisindex 124
fastighetsskatt 102, 182
fastighetstaxering 103
fel och fusk 213
finansiellt sparande, offentlig sektor 36
fiskebranschen 231
fordon, antal 151
fordonsskatt 149
frisörbranschen 231
fullgörandekostnader 282
fängelseår 260
fängelsestraff 260
fördelningseffekter 48
fördelningspolitik 17
fördjupad kontroll 242
föreläggande 248
företagsstruktur 158
förhandsbesked 282
förmögenhet 197
förmögenhetsfördelning 197
förmögenhetsskatt 99, 112, 182, 312
förseningsavgift 254
förseningsavgift, antal 254
förseningsavgift, belopp 254
förtidspension 188
förtroende för Skatteverket 270
förundersökning 258
förvärvsinkomst 56, 87
förvärvsinkomster för anställda 56
förvärvsinkomster för företagare 56
förvärvsinkomst, sammansättning 64
förvärvsskatt 132

G

gemenskapsinterna förvärv 130, 132
generalindex 125
Gini-koefficient 190
grundavdrag 67
grundkontroll 242
grundskatt 287
gäldenär 208

H

handelsbolag 159, 169
handläggningstid 272
harmoniserade skatter 130, 138
hemsida 268
hushållens finansiella tillgångar 108
hushållens tillgångar och skulder 100
hushållsnära tjänster 216
huvudbrott 258
huvudpåföljd 258

I

importskatter 152
indirekta metoder 213, 214
indirekta skatter 20, 21, 25, 48, 129
individualpreventiv effekt 246
inkomst av kapital 108
inkomster, offentlig sektor 35
inkomstskatt 182
inkomstskatt, betalningsmönster 62
inkomstskatt, kommunal 54, 76
inkomstskatt, statlig 54
inkomstskatt, statlig, skiktgräns 72, 89, 90
inkomstspridning 190
internationella företag 158
internationella jämförelser 299, 312
internationellt skattefel 234
internprissättning 229
intresseprincipen 18

J

jobbskatteavdrag 69
jordbrukstullar 320
jordbrukstullar och sockeravgifter 152
juridisk person 159

K

kapitalbeskattning 99
kapitalskatt 99
kapitalvinst 188, 193
kapitalvinsternas sammansättning 111
kassaregister 232
koldioxidskatt 138
kommunala sektorn 308
kommunalekonomisk utjämning 79
kommunal skattesats 92
koncernbidrag 169
konkursutveckling 204
konsumtionsskatt 22
kontakt med Skatteverket 270
kontantanvändning 224
kontantbransch 231
kontanter 224
kontroll 272
kontrolluppgifter 61
kontrolluppgiftsbedrägeri 230
konvergenskriterier 36
kosthushåll 181
kronofogdemyndigheten 203, 204
kupongskatt 115
kvalitetsområde 272
Kyotoprotokollet 144

L

lagföringsstatistik 256
ledsagardokument 227
lotteriskatt 153
låneförbud 256

M

marginaleffekt 23, 186, 311
marginaleffekt, inkomstprövade system 74
marginaleffekt, utbytesgraden 74
marginalskatt 23, 72, 185, 310
marginalskattebegrepp 71
mervärdesskatt 130
miljonär 198
miljörelaterade skatter 145, 306
misstänkta 258
moms 130
momsbedrägerier 228
monetär metod 223

N

nationalräkenskaperna 33, 217
naturgrusskatt 145
nettoförmögenhet 114
nominell beskattning 19
normer 236
nyföretagande 176
näringsförbud 260

O

odeklarerad arbetsinkomst 215
OECD 299
omfördelning, gini-koefficient 48
omfördelningseffekt 188
omprövning 282
omsättning 160, 168
omvänd skattskyldighet 132
optimal beskattning 18
oredovisad aktieförsäljning 225
oredovisad företagarinkomst 10, 215
oredovisad löneinkomst 10, 215
oredovisad punktskatt 226
oredovisad ränta 224
oredovisad kapitalplacering 226
oriktig uppgift 250

P

passiv näringsverksamhet 171
pension 189
pensionssparande 66, 91
periodiseringsfond 168, 176
personalens kunskap 272
personalliggare 232
PPP-köpkraftsparitetstal 299
preskribering 203
preventiv effekt 248
prisutveckling på småhus 106
problembransch 231
progressiv skatt 184
punktskatt 129, 136, 290

R

real beskattning 19
realisationsvinst 312
reklamskatt 153
reseavdrag 229
reserveringar 168, 176
resor till och från arbetet 64
restaurangbranschen 231, 236
restföring 203, 204
restföringsår 208
revision 242
revisionsmetod 217, 218
rikskronofogden 279
Riksskatteverket 292
ROT-avdrag 162
ROT-avdraget 85
räntefördelning 175
rättigheter 272
rättvisa 272
rörelseintäkter 168
rörelsekostnader 168

S

sambeskattning 26
samhällsproblem 238
samhällstjänst 259
servicetelefon 268
sjuk- och aktivitetsersättning 188
sjöfartsstöd 85
skatt 22
skatteadministrationen 277, 288
skattebaser 27
skattebrott 241, 257
skattebrottsenhet 257
skattebrottslagen 255
skattebrottsling 260
skattefel 9, 213
skattefelets storlek 232
skattefusk 213, 268
skattefuskets effekter 237
skattefuskets orsaker 235
skattefuskets skadlighet 237
skatteförmågeprincipen 19
skatteintäkter, kassamässiga 46
skatteintäkter, periodiserade 46
skatteintäkter totalt, översikt 45
skattekil 23
skattekonkurrens 318
skattekonto 62, 205, 265
skattekontroll 241
skattekontroll, belopp 243
skattekontrollens effekter 246
skattekvot 39, 46, 291, 301
skattekvot, nedbrytning 305
skattekvot, sammansättning 305
skattemässiga justeringar 169
skatteobjekt 20
skatteparadis 229
skattereduktion 162
skattereduktion, bredband 162
skatteregioner 278
skatterepresentant 138
skatterevisioner 243

skatteskuld 205, 206
skattesubjekt 20
skattesystem 265
skattetillägg 229, 249
skattetillägg, antal beslut 250
skattetillägg, belopp 251
skattetillägg, procentsatser 253
skattetillägg, regeländringar 249
skatteundandragande 213
Skatteverket 265
skatt på alkohol 146
skatt på annonser och reklam 153
skatt på arbete 46, 53
skatt på avfall 145
skatt på energi 138
skatt på fordon 149
skatt på import 152
skatt på kapital 46, 312
skatt på lotterier 153
skatt på naturgrus 145
skatt på reavinster 312
skatt på spel 153
skatt på tobak 146, 149
skatt på varor 305, 314
skatt på varor och tjänster 46, 129
skatt på arbete 53
skatt vid olika inkomstnivåer 67
skiktgräns 185
skriftspråk 272
skrivbordsgranskning 242
skrotningsavgift 151
skuldbalans 205
skuldränta 182
skönsbeskattning 242, 251
snus 149
socialavgifter 80
socialavgifter, ändamål 82
socialförsäkringssektorn 308
spelskatt 153
spelverksamhet 228
stämpelskatt 116
stabiliseringspolitik 17
statlig inkomstskatt 68
strafftiden 259
strafföreläggande 259
studerande 219
studielån, återbetalning av 74
suspensionsordningen 138
svarsmönster 271
svartarbete 219, 220
svartarbete, acceptans 217
svart arbetsinkomst 215
svart ekonomi 224
svartköp 221
svartköp av varor 222
svavelskatt 138
Svenska spels överskott 154
särbeskattning 311
särskilda jordbrukstullar och socker-
avgifter 152
särskild löneskatt 54, 80, 82, 162

T

taxeringsmässigt skatteunderlag 109
taxeringsorganisationen 291
taxeringsvärde 103, 105
tillgänglighet 272
tjänstegruppliv, beskattning av 84
tobaksskatt 146, 149, 317
trängselskatt 145
tullmedel 152
Tullverket 281
tvångsåtgärder 248

U

undandragen skatt 237
underskott 157, 164, 171, 173
underskottsavdrag 169
uppbörd av skatt 290
uppbördsförlust 203, 204
upplagshavare 138
utgifter, offentlig sektorn 36, 39
utsläppsrättshandel 144

V

varumottagare 138
villkorlig dom 259
vite 248
vägavgifter 151
Vägverket 281
värdepappershandel 228
värderingsregler 113
värnskatt 185

Å

åklagarväsendet 257
åtal 255

Ä

ändringsfrekvens 243

Ö

överskott 164, 171, 173

ANTECKNINGAR

ANTECKNINGAR